

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ЗА АРЕАЛНА ЛИНГВИСТИКА
„БОЖИДАР ВИДОЕСКИ“

ДИМИТАР ПАНДЕВ

МАКЕДОНСКА ХРЕСТОМАТИЈА

МАКЕДОНСКА ХРЕСТОМАТИЈА

**MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
RESEARCH CENTER FOR AREAL LINGUISTICS
“BOŽIDAR VIDOESKI”**

DIMITAR PANDEV

MACEDONIAN CHRESTOMATHY

SKOPJE 2020

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ЗА АРЕАЛНА ЛИНГВИСТИКА
„БОЖИДАР ВИДОЕСКИ“

ДИМИТАР ПАНДЕВ

МАКЕДОНСКА ХРЕСТОМАТИЈА

СКОПЈЕ 2020

Уредник:
акад. Катица Кулавакова

Рецензент:
доп. член Марјан Марковиќ

Лектура:
Лилјана Пандева

Компјутерска обработка на второто издание:
Давор Јанкулоски

Печат:
„Винсент графика“ – Скопје

Тираж:
300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

811.163.3(091)
811:003.072
801.73

ПАНДЕВ, Димитар
Македонска хрестоматија / Димитар Пандев. - Скопје : Македонска
академија на науките и уметностите, 2020. - 323 стр. ; 25 см

На напор. насл. стр.: Macedonian chrestomathy / Dimitar Pandev. -
Библиографија: стр. 323

ISBN 978-608-203-301-3

1. Ств. насл. на напор. насл. стр.
а) Македонски јазик - Историја б) Македонски книжевни текстови -
Палеографска анализа в) Македонски книжевни текстови - Лингвистичка
анализа

COBISS.MK-ID 51400965

Книгата е второ издание на: *Македонска хрестоматија* / Димитар Пандев –
Скопје: Филолошки факултет „Б. Конески“, 2011.

СОДРЖИНА

Предговор	5
Македонски текстови врз старословенска јазична основа	9
Македонски текстови врз црковнословенска јазична основа	43
Македонски текстови врз народнојазична основа	173
Македонски текстови врз стандарднојазична основа	305
Литература	323

ПРЕДГОВОР

Хрестоматиите се убавина за очите! Тие ја содржат во себе убавината на читањето како најсовршена вештина на погледот, пред сè, како изострено филолошка, и од тој контекст – беспрекорно лингвистичка и осознаено семиотичка вештина.

Хрестоматиите се ризници на народниот дух! Во нив трајно се сочувани писмените бележења на стремежот за меѓусебно културно издигнување и за општествено поврзување на народот преку текстови што ги надминуваат основните димензии на човековото суштествување во стварноста: просторот и времето.

„Македонска хрестоматија“ има цел да го претстави на едно исто место (низ просторот на една вкоричена книга) и при едно исто неопходно време (низ едно прелистување на страниците, низ еден прелет на погледот врз подвлечено нагласените места и, секако, низ едно прочитување, во еден здив, на контекстите) богатството на македонскиот јазик како највозвишено културно достоинство на македонскиот народ. Со други зборови, да им понуди на сегашните и на идните вљубеници во македонскиот јазик нагледна претстава за историјата на македонскиот јазик преку извадоци од текстови во кои се пројавиле промените во јазикот, и тоа од најрано засведочените промени во структурата на македонските зборови, кои се јавуваат како препознатлив македонски резултат на редица гласовни (и перспективно на временската оска, на редица морфолошки) промени, својствени за словенските јазици (почнувајќи од асимилацијата и контракцијата на вокалите и од губењето на еровите во слаба и нивната вокализација во силна позиција до оформувањето на засебна македонска флексија) и од најрано засведочените промени во структурата на македонските реченици, како препознатлив македонски резултат на редица морфосинтаксички и семантичко-синтаксички промени (почнувајќи од удвојувањето на предметот, преку преминот од синтетизам во аналитизам – процес својствен за сите индоевропски јазици, но особено карактеристичен токму за македонскиот јазик – до паралелизмот во конјугацијата).

Историјата на македонскиот јазик, како научна дисциплина, всушност, е цврста и неодминлива поддршка на македонистиката. Таа се создавала, првенствено, врз основа на исписите, записите и обрас-

ците што ги извлекувале славистите и лингвистите од старите македонски ракописи и ги определувале прво како македонизми, во согласност со строго утврдените методологии на палеографијата и на споредбено-историскиот правец, а потоа и како суштествени особености на македонскиот јазик, во согласност со прецизно постигнатата лингвистичка методологија во општата (структурно-функционална) лингвистика.

Оваа книга ги поврзува во една целина и научните откритија во областа на словенската филологија, од времето на Јозеф Добровски и Александар Востоков, и синтетичкото претставување на историјата на македонскиот јазик, како одделна базична гранка на македонистиката, на Блаже Конески, и најновите потврдувања на особеностите на македонскиот јазик во современите македонистички проучувања.

„Македонска хрестоматија“ нема цел да соопшти ништо ново, таа само ги нагласува издвоените примери од палеографската и од лингвистичката (пред сè, структурално-функционалната) анализа на старите текстови, притоа преповторувајќи ја истражувачката возбуда на филолозите и лингвистите на протегот од изминатите два века словенска филологија и еден век општа лингвистика, всушност, на воодушевениците од драгоценiot јазичен материјал вткаен во македонските текстови, почнувајќи од продолжителната возбуда на Александар Востоков, еден од основачите на споредбеноисторискиот правец, кога во товари книги донесувани од Македонија забележувал едно исто дотогаш несретнато *s* (бележено и како *з* со чеканче: *з*) што бездруго не можел ни да го изговори, преку изненадата на Селишчев од непрекинато врзаниот текст на Пејчинович, бездруго најчитаниот, најслушаниот и најпрепишуваниот македонски писател на преминот од рационализам во романтизам, кога мислата е сè уште чиста, а духот пека по сопствена историја, до цврстата верба во македонското јазично опстојување на Антоан Меје, на Андре Мазон и Андре Вајан, при допирот со македонското народното творештво и националната литература што израснува од неговите закрила и до прецизната сталоженост на Самуел Борисевич Бернштајн, кој во идиолектот на Мисирков препознавал високо стандардизиран јазик, издигнат на ранг на литературен јазик.

Цел на „Македонска хрестоматија“ е да ја преповторува и возбудата на македонските истражувачи на старите македонски ракописи, возбудата на Блаже Конески од допирот со новооткриените ракописи во Македонија, на истите места на кои како фортуна поминал неповторливиот занесеник по Македонија, Виктор Иванович Григорович, значи, точно еден век пред македонските филолошки експедиции, предводени од Блаже Конески, Крум Тошев и Харалампие Поленаковиќ, да започ-

нат со систематско проучување на македонските терени. Оваа книга ги поврзува нивните проучувања во иста целина со заложбите на нивните ученици, Радмила Угринова-Скаловска, Божидар Видоески, Александар Спасов и Гане Тодоровски, да ја продолжат македонската филолошко-истражувачка врвница, како и со напорите на следните генерации македонски филолози да го надополнат мозаикот започнати проучувања и да го освежат со современите културолошки пристапи во филологијата.

Оваа книга го вклучува и сознанието на современите лингвисти од средината на XX век, Хорас Лант, Рециналд де Бреј и многу други, за беспрекорното функционирање на македонскиот јазик во современата македонска литература и во сите области на јавната комуникација. Впрочем, современите македонски писатели од втората половина на XX век безрезервно го прифатија македонскиот литературен јазик како единствен свој јазичен израз и длабоко продреа во сите пори на јазичниот систем, облагородувајќи го и збогатувајќи го преку нови литературни форми и содржини. Истовремено со растежот на македонската литература, современиот македонски литературен јазик е постојан предизвик за лингвистички проучувања, како и за филолошки истражувања на редица домашни и странски македонисти, кои со нескриена жар го проучуваат јазикот на современите македонски писатели. Впрочем, тој интерес е вграден и во граматиките на македонскиот литературен јазик на Блаже Конески, на Круме Кепески, на Хораст Лант, на Рина Усикова, на Зузана Тополињска и на редица други автори на македонски граматика.

Според препораките за пишување на старите добри писари, кои повеќе се раководеле по слухот отколку по предлошката, во оваа книга на многу места нема точка над *і*, исто како што при нејзиното составување ме водела мислата на препишувачот на Битолскиот триод за завршувањето на книгата, но и сознанието дека секоја една книга се надоврзува на претходните и отвора простор за нови. Всушност, во оваа книга недостигаат, пред сè, филолошки коментари на текстовите, меѓу другото, и во согласност со современите сфаќања на текстот во културологијата, текстовите меѓусебно да се толкуваат преку нивното траење низ просторот и времето, се разбира, не без поддршка на текстологијата.

И, се разбира, не без читателите!

ПРЕДГОВОР КОН ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

Целта на секоја една книга е – да биде преобјавена за следните генерации. И тоа се случува сега и овде, во ова време и во овој простор, во издание на МАНУ, и со „Македонска хрестоматија“, со јазично нај-престижните страници од македонските текстови составени врз старословенска, црковнословенска, народнојазична и стандарднојазична основа, имено врз подлога соодветна за текстови со високи уметнички вредности во кои духовно, но и системно, на временската оска, се оцртуваат развојните особености на македонскиот јазик.

лист 7-7' (Јован 20,19-31)

19. сжци поџдѣ въ ть днь въ єдинъ сжботъ · њ дѣзрємъ затвореномъ · њдеже бѣдѣхъ оуѣеници его събѣрани за страхъ њюдеѣнскъ · прнде нѣъ њ ста по срѣдѣ оуѣеникъ своѣхъ · њ глѣ њмъ миръ вамъ · 20. њ се рекъ показа нмъ ржцѣ њ **носѣ** њ ребра своѣ · **вздрародоваша** же са оуѣеннци видѣвъше **гѣ** · 21. реуе же њмъ пакън миръ вамъ · ѣко же посъла ма оцѣ · њ дъзъ сължъ вѣн · 22. њ се рекъ доунж н глѣ њмъ прнѣмѣте дѣхъ стѣ · 23. њ њмъже ѡпоустннте грѣхы ѡпоустатъ са њмъ · њ њмъже дръжѣте дръжатъ са њмъ · ѡма же єдинъ ѡ ѡбоѡ на десате нарицаѣмън **блзнецъ** не бѣ тоу съ нѣмѣ єгда прде нѣ · 25. глѣаша ємоу **дроузин** оуѣеннци · видѣхомъ **гѣ** · онъ же реуе аще не вѣждж на ржкоу єго · ѣзвѣз гвездѣннѣнѣ · њ **вължж** пръста моєго въ ѣзвж гвездѣннѣнѣ · њ **вължж** ржкж моѣ въ ребра єго · не њмж вѣрѣ · 26. њ по ѡсми **день** пакъи бѣдѣхъ оуѣеннци єго њ ѡма съ нѣмѣ · прде же нѣъ дѣрємъ затвореномъ · њ ста по срѣдѣ њхъ · њ глѣ **њм** пакъи миръ вамъ · 27. по том же глѣ ѡмѣ · принеси пръстъ твоѣн сѣмо њ вѣждъ ржцѣ моѣ · њ принеси ржкж твоѣн · н вължж въ ребра моѣ · њ не бжди **неневѣренъ** · нъ **вѣренъ** · 28. ѡтвѣщавъ же ѡма реуе ємоу · **гѣ** моѣ бѣ моѣ · 29. глѣ ємоу нѣъ · ѣко видѣвъ ма вѣрова · блаженѣ не видѣвъшѣн њ вѣровавшѣн · 30. мѣнога же знаменѣ сѣтѣорѣ нѣъ прѣдъ оуѣеникъѣ своѣмн · ѣже не сжтъ писана въ кѣннгѣхъ сѣхъ · 31. сѣ же писана бѣнша · да вѣрж њмѣ · ѣко нѣъ єстъ хѣ стѣнъ бжѣ · њ да вѣроуѣжѣ · животъ вѣунънѣнѣ нмѣте въ њма єго · ···

лист 13 (Јован 6,35-39)

реуе **гѣ** къ вѣровавъшѣмъ къ немоу њюдеоу · 35. дъзъ єсмъ хлѣбъ животънѣнѣ · грѣдъѣ къ мѣнѣ не њмѣтъ вѣзъдѣлѣкѣти са · њ вѣроуѣнѣнъ въ ма не нмѣтъ вѣждадѣти са ннколиже · 36. нъ рѣхъ вамъ ѣко видѣсте ма н не вѣроуѣте · 37. все єже дастъ мѣ оцѣ · къ **мнѣ** прдеетъ · н **градоцааго** къ мнѣ не нжденж **вонъ** · 38. ѣко **сѣнндъ** сѣ нѣсѣ · да не творѣж вола моєнѣ · нъ волижъ посълавъшааго ма · 39. се же єстъ волѣ пославъшааго ма оцѣ · да въсе єже **дас** мн не погоубѣлж ѡ него · нъ вѣскрѣшж н въ послѣдѣннѣн **день** · ···

лист 31-32 (Јован 7,37-52)

37. въ послѣдъннѣн **день** велнкѣн прѣздъннкъ · **стоѣше** нѣъ · њ зъвааше глѣ · аще кѣто жаждетъ · да прдеетъ **ко** мнѣ њ пнетъ · 38. вѣроуѣнѣнъ въ ма · ѣкоже кѣннгѣн рѣша · рѣкѣнѣ отъ урѣва его потекжтъ воды живѣ · 39. се же реуе о дѣѣ **єже** хотѣахъ прнѣати њ · вѣроуѣжѣнѣнъ въ нь · не оубо бѣ дѣхъ стѣн данъ · ѣко (ѣ) нѣъ не оубѣ прославленъ · 40. мношн же ѡ народъ слъшавше словеса сѣ · глѣахъ сѣ єстъ въ њстннж прѣкѣ · 41. дроузинъ же глѣахъ сѣ єстъ хѣ · ови же глѣахъ · єда отъ галѣленѣ хѣ прдеетъ · не кѣннгѣн лн рѣша · ѣко ѡ сѣмене дѣ **вѣтлеомьска**

града· придетъ хѣъ. 43. распърѣ же бѣнстъ въ народѣ его ради. етерин же отъ ннх хотѣахъ ѡти ѡ. нь никтоже възложи на нь ржкоу. 45. придѣ же слоугъи къ архереомъ· ѡ фарисемъ. ѡ рѣша ѡмъ тн· по убо не прѣсте его· отъвѣщаша слоугъи· николже тако естъ глѣ ѡкъъ. ѣко съ улѣкъ. 47. отъвѣщаша ѡмъ фарисей· еда ѡ въ прѣльштени бѣнсте· 48. еда кто ѡ кьнасъ вѣрова въ нь· ли ѡ фарисей· 49. нъ народосъ иже не вѣстъ закона проклати сѣтъ. 50. глѣ никодимъ къ ѡмъ прншедѣи къ ѡмоу ношиж· единъ сѣи ѡ нихъ· 51. еда законъ нашъ сѣдитъ укъоу· аще не слышнтъ отъ него прѣжде· ѡ разоумѣетъ убо творитъ 52. ѡтъвѣшташа ѡ рѣша ѡмоу· еда ѡ тѣи ѡ галилеѡ еси· ѡспытан ѡ виждѣ· ѣко отъ галилеѡ прѣро не приходитъ.

лист 44-45 (Матеј 18,23-35)

реуе гѣ прнтъуж сѣж. 23. оуподобн са црѣство небное. улѣоу црѣо. иже възхотѣ сътасати са о словесн. съ рабѣи свонми. 24. науенъшио же ѡмоу сътасати са ѡ словесн. прнвѣса ѡмоу длѣжьннкъ едннъ. длѣженъ тѣмоѡжѣ талантъ. 25. не ѡмѣшоу же ѡмоу уесо въз(з)датн. повелѣ гѣ его да продадатъ ѡ. ѡ женѣ его ѡ уада. ѡ вѣсе елико ѡмѣаше. ѡ отъдати ѡ. 26. падѣ же оубо работъ кланѣаше са глѣ. гѣн потрѣпн на мѣнѣ ѡ вѣсе тѣ въздамъ. 27. мнлосрѣдовавъ же гѣ раба того поусти ѡ ѡ длѣгъ отъпоустн ѡмоу. 28. ншедѣ же работ· обрѣте единогѡ ѡ клеверѣтъ свонхъ. иже бѣ длѣженъ ѡмоу сътомъ пѣнасъ. ѡ емъ ѡ давлѣаше глѣ. даждѣ мн ѡмѣже мн еси длѣженъ. 29. падѣ же клеверѣтотъ молѣаше ѡ глѣ. потрѣпн на мнѣ ѡ вѣсе тн въздам. 30. онъ же не хотѣаше. нъ ведѣ ѡ вѣсади ѡ въз темънницѣ. донѣдеже въздастъ ѡмоу длѣгъ весь. 31. видѣвъше же клеверѣтн бѣнвѣшаа. сѣжалнша сн сѣло. ѡ прншедѣше сѣказаша гѣноу своѡмоу вѣсѣ бѣвѣшаа. 32. тогда призвавъ ѡ гѣнъ его. глѣ ѡмоу рабе лѣжавѣн. весь длѣгъ твоѡ отъпоустнхъ тебѣ. поне неже оумолн ма. 33. не подобааше ли ѡ тебѣ. помѣати клеверѣта твоегѡ. ѣко ѡ дѣзъ та помѣвахъ: 34. ѡ прогнѣвавъ са гѣ его прѣдастъ ѡ мѣжителемъ. донѣдеже въздастъ длѣгъ весь. 35. тако ѡ оцѣ мон небснѣн сътворитъ вамъ. аще не отъпоуцаете кождѡ братѡу своѡмоу. отъ срѣцѣ вашнхъ. прѣгрѣшеннѣ нхъ·-

лист 63-63' (Лука 17,12-19)

въ ѡно 12. възходашио ѡоу въз весь етерѣж· сѣрѣте ѡ· десѣть прокаженъ мѣжѣ· иже ставѣше ѡздалеуе· 13. ѡ тѣ възнѣса гласъ глѣше. ѡтѣ наставѣнѣе помнлоу ѡ нѣн· 14. ѡ видѣвъ ѡ реуе ѡмъ· шедѣше покажнте са ѡереомъ· ѡ бѣн ѡдѣщемъ ѡм· ѡнстнша са· 15. единъ же отъ ннхъ видѣвъ· ѣко ѡцѣлѣ· възврати са· глѣсомъ велнѣмъ слава бѣ· 16. ѡ падѣ ннцѣ на колѣноу ѡго·

ХВАЛЖЪ ЕМОУ ВЪЗДАСТЬ· Н ТЪ БЪ САМАРѢННЪ. 17. ѠТЪВѢШАВЪ ЖЕ НСЪ РЕЧЕ· НЕ ДЕСАТЪ ЛИ **НУНСТИША** СА· ДА ДЕВАТЬ 18. КАКО НЕ ѠБРѢТЪ СА ВЪЗВРАШТЬШЕ СА ДАТН СЛАВЫ БѠУ· ТЪКЪМО **ННОПЛЕМЕНЬНКОСЬ**· 19. Н РЕЧЕ ЕМОУ· ВЪСТАНИ НДН· ВѢРА ТВОѢ СПѢ ТЪ·:

лист 73' (Матеј 6,9-13)

9. СИЦЕ ЖЕ МОЛИТЕ СА· ѠУЕ НАШЪ ИЖЕ ЕСИ НА НѢСИ· ДА СТИТЪ СА НМА ТВОЕ· 10. ДА ПРИДЕТЪ ЦРѢСТВО ТВОЕ· ДА БЖДЕТ ВОЛѢ ТВОѢ· ЪКО НА НѢСИ Н НА **ЗЕМИ**· 11. ХЛѢБЪ НАШЪ НАСЖИЪНЫ ДАЖДЪ НАМЪ **ДЪНЕС**· 12. Н ОСТАВИ НАМ ДЛЪГЪИ НАША· ЪКО Н МЪН ОСТАВЛѢМЪ ДЛЪЖЬНКОМЪ НАШНМЪ· 13. Н НЕ ВЪВЕДИ НАСЪ ВЪ НСКОУШЕННЕ· НЪ НЗБАВИ НЪН Ѡ ЛЖКАВААГО· ЪКО ТВОЕ ЕСТЬ ЦРѢСТВО· Н СИЛА Н СЛА ВЪ ВѢКЪН АМН^Н·:

лист 84'-85 (Матеј 24,42-51)

42. БЪДИТЕ ОУБО· ЪКО НЕ ВѢСТЕ· ВЪ КЪЖ ГОДИНЪ· ГЪ ВАШЪ ПРИДЕТЪ· 43. СЕ ЖЕ ВѢДНТЕ· ЪКО АШТЕ БИ ВѢДѢЛЪ ГДНЪ ХРАМА ВЪ КЪЖЪ СТРАЖИЪ ТАТЪ ПРИДЕТЪ· БЪДѢЛЪ ОУБО БИ Н НЕ БИ ѠСТАВИЛЪ ПОДЪРЪНТИ ХРАМНЪН СВОЕИЪ· 44. СЕГО РАДИ Н ВЪН БЖДѢТЕ ГОТОВИ· ЪКО ВЪ НЪЖЕ НЕ МЪННТЕ УАСЪ· СЪНЪ УЛЪУ ПРИДЕТЪ· 45. КЪТО ОУБО ЕСТЬ ВѢРЪНЪНІ РАБЪ Н МЖДРЫ· ЕГОЖЕ ПОСТАВИТЪ ГНЪ НАДЪ ДОМОМЪ СВОИМЪ· ДА ДАСТЪ ИМЪ ВЪ ВРѢМА ПИЩЪ· 46. БЛАЖЕНЪ **РАБЪТ**· ЕГОЖЕ ПРИШЕДЪ ГЪ СВОИ· ѠБРАШТЕТЪ ТАКО ТВОРАШТА· 47. АМН^Н ГЛѢЖ ВАМЪ· ЪКО НАДЪ ВЪСѢМЪ ИМѢНИЕМЪ ПОСТАВИТЪ І·: 48. АШТЕ ЛИ РЕЧЕТЪ ЗЪЛЪН **РАБОТ**· ВЪ СРѢИ СВОЕМЪ· МОУДИТЪ ГНЪ МОИ ПРНТИ· 49. Н НАУЪНЕТ БИТИ КЛЕВРѢТЪН СВОИЪ· ЪСТН ЖЕ Н ПИТИ СЪ ПИѢННИЦАМИ· 50. ПРИДЕТЪ ЖЕ ГНЪ РАБА ТОГО· ВЪ ДѢ ВЪ НЪЖЕ НЕ УѢЕТЪ· Н ВЪ УАСЪ ВЪ НЪЖЕ НЕ ВѢСТЪ· 51. Н ПРОТЕШЕТЪН ПОЛЪМА· Н УАСЪ ЕГО СЪ ВПОКРИТЪН ПОЛОЖИТЪ· ТОУ БЖДЕТЪ ПЛАУЪ Н СКРЪЖЪТЪ ЗЪБОМЪ·:

лист 104'-105 (Лука 23,32-49)

ВЪ О^Н 32. ВѢСА СЪ НСМЪ ИНА ДВА ЗЪЛОДѢА· ОУБИТЪ· 33. Н ЕГДА ПРИДЪ НА МѢСТО НАРИЦАЕМОЕ КРАНИЕВО· ТОУ РАСПАСА И· Н ѠБА ЗЪЛОДѢА· ОВОГО ОУБО Ѡ ДЕСНЖИЪ· А **ДРОУГАГО** Ѡ ШЮИЪ РАСПАСА· 34. НСЪ ЖЕ ГЛААШЕ ѠУЕ· ѠТЪПОУСТИ ИМЪ· НЕ ВѢДАТЪ БО СА УТО ТВОРИАТЪ· РАЗДѢЛѢИЖШТЕ ЖЕ РИЗЪН ЕГО· МЕТААХЪ ЖРѢБИЪ· 35. Н СТОѢАХЪ ЛЮДИЕ ЗЪРИАШТЕ· ПОДРѢЖААХЪ ЖЕ Н **КЪНИСА** ГЛШТЕ СЪ НИМИ· ННЪИ ЕСТЬ СПЛЪ ДА СПѢТЕЪ И· АШТЕ ТЪ ЕСТЬ ХЪ СЪНЪ БЖИ НЪБРАНЪИ· 36. РЖГААХЪ ЖЕ СА ЕМОУ Н ВОИНИ ПРНСТЪПАИЖШЕ· Н **ОЦЕТЪ** ПРИДАВАИЖШЕ· ЕМОУ· 37. Н ГЛЩЕ· АЩЕ ТЪН ЕСИ ЦРЪ НЮДЕНСКЪ· СПѢИ СА САМЪ· 38. БЪ ЖЕ НАПИСАНИЕ НАПИСАНО НАДЪ НИМЪ· КЪНИГАМИ ЕЛИНЪСКАМИ Н РОУМЪСКАМИ Н ЕВРЕИСКАМИ· СЪ ЕСТЬ ЦРЪ НЮДЕНСКЪ· 39. ЕДИНЪ ЖЕ ѠТ ѠБѢШЕНОУЮ ЗЪЛОДѢЮ· ХОУЛѢАШЕ И· АЩЕ ТЪН ЕСИ ХЪ· СПѢИ СА САМЪ Н НЪИ· 40. ѠТЪВѢШТАВЪ ЖЕ ДРОУГЪИ· ПРѢЩААШЕ ЕМОУ ГЛА· НИ ЛИ ТЪН БОИШИ СА БЪ· ЪКО ВЪ

ТОМЪЖДЕ ОСЖДЕНИНІ ЕСН. 41. Н ВѢ ОУБО ВЪ ПРАВЪДЖ. ДОСТОИНАѢ БО. ЪЖЕ
ДѢЛАХОВѢ. ВЪСПРНЕМѢВѢ. А СЪ ННУЕСОЖЕ ЗЪЛА СЪТВОРЪ. 42. Н ГЛААШЕ НСВІ.
ПОМАНН МА ГН ЕГДА ПРНДЕШН ВЪ ЦРСТВНѢ СІ. 43. Н РЕУЕ ЕМОУ НСЪ. АМННЪ ГЛІЖ
ТЕБѢ. ДЪНЕСЪ СЪ МНОЖ БЖДЕЩН ВЪ РАИ. 44. БѢ ЖЕ ГОДННА ЪКО ШЕСТАА. Н ТЪМА
БЪІ ПО ВЪСЕН ЗЕМН. ДО ГОДИНЪІ ДЕВІАТЪІІА. 45. СЛЪНЦОУ МРЪКЪШОУ. Н КАТАПЕ-
ТАЗМА ЦРКОВЪНАА РАЗДРА СА НА ДВОЕ. Ѡ ГОРЪН ДО ННЗОУ. 46. Н ВЪЗГЛАШЪ НСЪ
ГЛАСОМЪ ВЕЛИЕМЪ РЕУЕ. ѠУЕ. ВЪ РЖЦѢ ТВОИ ПРѢДАИЖ ДХЪ МОИ. 47. Н СЕ РЕКЪ
НЗДЪШЕ. ВИДѢВЪ ЖЕ СЪТЪННКЪ БЪНВЪШЕЕ. ПРОСЛАВИ БА ГЛА. ВЪ НСТННЖ УЛКЪ СЪ
ПРАВЪДЕНЪ БѢ. 48. Н ВЪСИ ПРНШЕДЪШЕН НА ПОЗОРОСЪ. ВНДАШТЕ БЪІВАИЖЩАА.
БНЖЩЕ ПРЪСИ СВОИ. ВЪЗВРАШТААХЪ СА. 49. СТОБАХЪ ЖЕ ВЪСИ ЗНАЕМН ЕМОУ.
НЗДАЛЕУЕ. Н ЖЕНЪН ВЪШЕДЪШАИА СЪ ННМЪ Ѡ ГАЛИЕНА. Н ЗЪРНАШТА СІХЪ.:

лист 145', Синаксар

МЦА АПРН Е СТЪІ МУКЪ Р Н. ІЕ В ПЕРСТѢ: Н ПА СТА ОЦА НА ЕВТУХА АРХІПА ЦРНГРА: Н
ПА ОУСЪПЕННѢ ПРНАА ОЦА НАГО. МЕФОДНА. АРХІПА ВЪШНАИЖ МОРАВЪН. БРА ПРГО
КВРНА ФНЛОСОФА :

лист 151, Синаксар

МЦА НЮ НЖ СТАГО ПАНТЕЛЕНМОИ МУКА Н СТАГО СТАЛѢ ОЦА НАІ КЛНМЕНТА ЕПСКПА
ВЕАНУСКАГО.:

ЗОГРАФСКО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на X или почеток на XI век

место на пишување: јужните краишта на Македонија

материјал: пергамент

обем: 303 листа, 18,3 x 26 см

писмо: обла глаголица

содржина: четвороевангелие и синаксар.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1845 година (познато во науката од 1860); Зографски манастир на Света Гора

пронаоѓач: Виктор Иванович Григорович

место на чување: Руска национална библиотека, Санкт Петербург,
инвентарен број: Глаг 1

изданија: V. Jagic, *Quattuor evangeliorum codex glagoliticus, olim Zographensis, nunc Petropolitanus, Berolini, 1879.*

Правописни и фонетски особености: двоеров правопис (ъ, ь) со речиси доследно запазена употреба на еровите во слаба позиција и со правилна употреба на еровите: зъло, тъгда, дьнь, дьнн, ьто, ньшьдъше (ретки примери на испуштање на еровите во слаба позиција: съконуа наспрема съконьуа, всн, сп. исто: псано, всько); правилна, разликувачка, употреба на ь во инструментал еднина: вѣтромь и на ъ во датив множина: народомъ, со ретки отстапки: тѣмь; ретки примери на двојство при употребата на еровите: нъ и нь; вокализација на еровите во силна позиција (ъ > о, ь > е): кождо, подобенъ; употреба на четири јусови знаци (ѡ, ѣ, ѡ, ѣ); архаични (канонски) фонетски особености: почетно ѡ без прејотација: ѡбье; неразликување на глаголската вредност на ѡ и ѣ (употреба на ѣ на почетокот на зборот, на крајот на зборот и во позиција зад вокал): ѣкы, другаѣ, оубоѣша; преглас на оу зад меките согласки, испуштање на епентетско ѡ, контракција на вокалите ѡ и ѡ во заменската промена кај придавките: ѡкы, како и во формите од типот: рожденѡхъ (генитив множина од заменската промена на пасивниот партицип на претеритот); испуштање на интервокално ј во примери од типот: ѡмжштоѡемоу, коупльѡего; слевање на геминатите (т.е. на исти или истородни гласови) во еден глас; нови консонантски групи (добиени по губењето на еровите во слаба позиција) како резултат на имитирање на туѓи групи: псано, како и дистрибуција на консонанти во нови консонантски низи: гадарннскѡ.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставка -н во локатив еднина, наставка -ѡ во номинатив множина, како и наставка -нн во генитив множина кај именките со консонантска *en*-основа (според моделот на именките со *i*-основа), насетување на појава на членувани именски форми: родоь; форма за трето лице еднина сегашно време без наставка -т; примери на глаголски именки со наставката -нѡ (освен карактеристичните образувања на -ннѡ); претпочитање на предлогот отъ и негово повторување; посесивен датив.

Лексички и зборообразувачки особености: лексички подновувања.

лист 12-13 (Матеј 7,15-23)

15. вѡнемлѣте отъ лъжнѡхъ пророкѡ. ѡже прнходатъ къ вамъ вѡ одеждахъ овьѡхъ. вѡнжтрыждоу же сѡтъ вьцн. хъштьннн. 16. отъ плодъ ѡхъ познаете ѡ. еда объемлѡтъ отъ тръннѡ грозды. лн отъ рѣпѡ смоквн. 17. тако всько дрѣво добро плоды добры творнтъ. а зъло дрѣво плоды зълы

творитъ. 18. не можетъ дрѣво добро плода зъла творити. ни дрѣво зъло добра плода творити. 19. всѣко дрѣво еже не сътворитъ плода добра. посѣкайтъ. и въ огнь вѣметаитъ. 20. тѣмъ же оубо отъ плодъ ихъ познаете ѿ. 21. не всѣкъ гл҃ан мнѣ г҃и г҃и. вѣндетъ въ цр҃ство нѣское. нъ творан волѣж оца моего. ижъ естъ на нѣсѣхъ. 22. мнози рекътъ мнѣ въ тъ днь г҃и г҃и. не въ твоє ли има пророуствовахомъ. и твонмъ именовъ бѣсѣи изгнахомъ. и твонмъ именовъ слыи многъ створихомъ. 23. и **тогда** исповѣмъ имъ. ѣко ни колнже знахъ васъ. отидѣте отъ мене дѣлаиштини беззаконне. **зау**. 24. всѣкъ оубо иже слышитъ словеса моѣ си. и сътворитъ ѣ. оуподобѣи и мжю мждроу. нжъ създа храмниж своиж на камене. 25. и съндѣ дъжди и прндѣ рѣкы. и възвѣаша вѣтрн. и нападѣ на храмниж тѣ. и не паде са. основана бо бѣ на **камени**. 26. и всѣкъ слышан словеса моѣ си. и не твора ихъ. оуподобитъ са мжю боюю. ижъ създа храмниж своиж на пѣсѣцѣ. 27. и съндѣ дъждѣ и прндѣ рѣкы. и възвѣаша вѣтрн. и опрѣша са храмниѣ тон. и паде са. и бѣ **раздроушенне** еѿ велне сѣло. 28. и бѣистъ егда **съконуѣ** нс. всѣ словеса си. двѣдѣахъ са народи о оуенни его. 29. бѣ бо оуѣѣ ѣко власть имѣи. и не ѣко кѣнижъници ихъ. и фарисен:

лист 16 (Матеј 8,23-34)

23. и възвѣзшоу емоу въ корабль. по немъ идоша оуенници его. 24. и се тржсъ велн бѣистъ въ морн. ѣко покрывати са **кораблю** вълнамн. а тъ съпааше. 25. и пршедѣше оуенници его. възбоуднша и глѣжште. г҃и сп҃и нѣи погѣбнемъ. 26. и гл҃а имъ. ѣто страшнн есте маловѣрн. тѣгда възставъ запрѣти вѣтромъ и морю. и бѣистъ тишина велнѣ. 27. ѣци же ѣюднша са глѣжште. кѣто съ естъ ѣко вѣтрн. и море послушавѣтъ его. **кѣн**. **зау**. 28. и **пршедѣшюмоу** на онъ полъ. въ странѣ **герѣснѣскѣ**. **сърѣтосте** и дѣва бѣсѣна. отъ гребнштѣ ихъ. исходашта люта сѣло. ѣко не можааше ни ктоже. мнижти пѣтемъ тѣмъ. 29. и се възпнште глѣжшта. ѣто естъ нама и тебѣ нсе. **снѣ** бѣжин. пршелъ ли еси сѣмо. прѣжде вѣмене мжунтъ насъ. 30. бѣ же далеуе отъ нею. стадо **свинни** **мног**о пасомо. 31. бѣси же молѣдѣхъ и глѣжште. аште изгоннши нѣи. повелн намъ ити въ стадо **свинное**. 32. и реуе имъ. идѣте. они же шѣдѣше вѣндѣж въ **свинниѣ**. и абне оустрѣмн са стадо все по брѣгоу въ море. и оумрѣша. и оупоннша въ водахъ. 33. и пасжштен бѣжаша. и шѣдѣше въ градъ възвѣстнша **всѣ**. и о бѣсѣноую. 34. и се **всѣ** градъ **изнде** протнѣж **исѣн**. и вндѣвѣше и молнша. да би прѣшѣлъ отъ прѣдѣлъ ихъ.

лист 22-23 (Матеј 11,1-19)

1. и бѣистъ егда **съконуѣ** нс. **заповѣданѣ** обѣма на десѣте оуенникома своима. прѣидѣте отъ тѣдѣ оунитъ. и проповѣдатъ въ градѣхъ ихъ. 2. **юѣнъ** же слышавъ въ жзнанштин дѣла **ѣѣ**а посѣлавъ оуенники своими 3. реуе кѣ нему.

творите стъза его. 4. Бѣистъ юанъ кръста въ поустыѣнн. і проповѣдаа кръштенне покаянню въ отъпоуштенне грѣхомъ. 5. і нсхождааше к ѿному всѣ юдѣискаѣ страна. і нмѣлѣне. і кръштахъ са всн въ **юрданьсцѣи** рѣцѣ отъ ѿего. исповѣдаѣште грѣхы свои. 6. бѣ же юанъ **обельуенъ** власы вельбѣждн. і поѣсз оузмѣнъ о үрѣслѣхъ его. і ѣдъ. акрндн і медъ днвни. 7. і проповѣдааше глѣ. **градетъ** крѣплѣн мене. въ слѣдъ мене. емоу же нѣсмъ достоинъ поклоѣнъ са **раздрѣшнтн** ремеѣ сапогоу его. 8. азъ оубо кръстнхъ въ водоуж. а **тѣ** кръстнт въ дѣхмъ стѣимъ.

лист 82 (76), 83 (77) (Марко 3,1-8)

1. і възндѣ пакы въ снъзмнште. і бѣ тоу үкѣ соухъ ржкж імъ. 2. і назнраахъ і. аште въ сѣботѣ **цѣлантъ** і. да на нѣ възгліжтъ. 3. і глѣ үкоу **имжштоуемоу** соухъ ржкж. станн по срѣдѣ. 4. і глѣ імъ. **достои** лн въ сѣботы добро творнтн лн зъло творнтн. дѣш спѣстн лн погоубнтн. онн же мльуаахъ. 5. възърѣвъ на ѿа съ гнѣвомъ. скръба о окамененнн срѣдъца ихъ. глѣ үкоу простърн ржкж твоѣ. і простърѣ. і оутвърдн са ржка его цѣла **ѣкы другаѣ**. 6. н **абѣ** ншьдъше фарисѣн. съ іроднѣны съвѣтъ сътварѣахъ на нѣ. како і бж погоубнлн. 7. іс же отнде съ оууеннкы своннн къ морю. і многоъ народъ **отъ** галнлеѣ. по ѿемъ ідоша. і **отъ** юдеѣа. 8. і **отъ** елѣма. і **отъ** ідоумѣа. н съ оного полоу юрдана. і сжштеі **отъ тоурѣ** і сндона. много мъножьство. слъшавъше елнко сътварѣаше прндоша къ ѿному.

лист 87-88 (Марко 5,1-14)

1. і прндѣ на онъ поль морѣ. въ странѣ **гадарнскѣ**. 2. і нзлѣзъшо же емоу іс кораблѣ сѣрѣте н ѿ гробъ үлѣк. дѣхмъ неунстомъ. 3. іже жнлнште імѣаше въ гробѣхъ. і нн желѣзномъ жжемъ ннктоже не можааше его **свазати**. 4. **занѣ** емоу много краты. пѣтты і **жжн** желѣзны. съвазаноу сѣщно прѣтрьзаахъ са отъ ѿего **жжа** желѣзнаа н пѣта съкроушаахъ са. н ннктоже его не **можѣше** оумжунтн. 5. н възнѣ дннь і ноштъ **въ** гробѣхъ. і **въ** горахъ бѣ. възпна н тлѣкы са каменнемъ. 6. оүзрѣвъ же ісѣ нз далеуе. тече н поклонн са емоу. 7. н възъпнвъ гласомъ **вельемъ** глѣ. үто мнѣ і тебѣ ісѣ снѣ бѣ възнѣего. **заклнннѣ** тѣ бѣмъ не мжун мене. 8. глѣаше бо емоу **изндн** дшѣ неунсты отъ үка. 9. і възпрашааше н. како тн естъ іма. леѣонъ мнѣ іма естъ. ѣко мнозн бо есмъ. 10. і молѣаше і много. да не посълѣтъ ихъ кромѣ страны. 11. бѣ же тоу стадо **свннн** пасомо **велье**. прн горѣ. 12. і молнша і всн бѣсн глѣжшѣ. посълн нъ въ **свнннѣ**. да въ ѿа възндѣмъ. 13. і абѣ повелѣ імъ нѣ. і ншьдъше доушн неунстн. възндоша въ **свнннѣ**. і оустрѣмн са стадо по брѣгоу въ морѣ. бѣ же ихъ іако дѣвѣ тѣсащн. і оутапѣахъ въ морѣ. 14. і пасщнѣн **свнннѣ** бѣжаша. і възвѣстнша въ градѣ. і на селѣхъ. н прндѣ вндѣтъ бѣвшааго.

лист 110 (Марко 13,32-37)

32. **А** о дьни томъ і о часѣ. ннкътоже не вѣстъ. нн аѣлн іже сжтъ на нѣсехъ. нн снѣ. тѣкъмо оѣцъ едннхъ. 33. бѣюдѣте са. бѣднте і молнте. не вѣсте бо кѣгда врѣма бждетъ. 34. ѣко же члкъ охода. **остави** домъ свои. і давъ рабомъ своїмъ власть. і комууждо дѣло свое. і вратьннкою повелѣ да бѣднтъ. 35. бѣднте оубо. не вѣсте бо кѣгда гѣ домоу прндетъ. вечеръ ли. ли полоуноштн. ли въ коуроглашенье. ли оутро. 36. да не прншѣдъ **вънезаѣпж** обраштетъ въ спашта. 37. а еже вамъ гѣлж. вѣсѣмъ гѣлж бѣднте.

лист 136-137 (Лука 2,1-24)

1. бѣистъ же въ дьни тѣи. **изнде** повелѣнне отъ **кесара** авѣгоуста напнсати всѣхъ вѣселенжж. 2. се напсанне бѣ **владжшо** сѣрнеж кѣурннью. 3. і ндѣахъ всн **кождо** напсати са въ свои градъ. 4. възнде же і **оснфъ** отъ галлнеж. града назаретъска. въ юдеиж въ градъ дѣвѣ. іже нарнцаетъ са внтѣлеемъ. зане бѣаше отъ домоу і отѣствнѣ дѣва. 5. **напсати** са съ марнеж. обржженжж емоу женож. сжщжж непрздънож. бѣистъ же егда бѣисте тоу. исплзннша са **дьне** роднтн еі. і родн снѣ свои прѣвѣнць і повнтъ і. і положи і въ ѣслехъ. зане не вѣ има мѣста обнтѣльна. і бѣахъ пастырн въ тожде **стражннѣ** бѣдеце. і стрѣгжце стражж нощнжж. о стадѣ своемъ. 9. і се аглѣ гнѣ ста въ ннхъ. і слава гнѣ оснѣ ѣ. і **оубоѣша** са страхомъ **вельемъ**. 10. і рече імъ аглѣ. не боите са. се бо благовѣстоуиж вамъ радость вельжж. ѣже бждетъ вѣсѣмъ людъмъ. 11. ѣко родн са вамъ дьнсь снѣ. іже естъ хъ гѣ. въ градѣ дѣвѣ. 12. і се вамъ **знаменье**. обрацете младьнць повнтъ. лежашъ въ ѣслехъ. 13. і **вънезапж** бѣистъ съ агломъ множество воі нѣскыхъ. хвалащнхъ бѣ. і гѣлжщнхъ. 14. слава въ вшынннхъ боу. н на **земн** мнрѣ. въ чѣѣхъ благоволенне. 15. і бѣистъ ѣко отндж отъ ннхъ аглн на нѣо. і чн. пастырн. рѣша дроугъ къ дроугоу. прѣдѣмъ оубо до внтѣема і внднмъ глѣ съ бѣвѣшнн. іже гѣ съказа намъ. 16. і прндж подвнгъше са. і обрѣтж марнж же і **оснфа**. і младьнць лежашъ въ ѣслехъ. 17. вндѣвѣше же съказаша о глѣ. гланѣмъ імъ. 18. і всн слышавшеі днвшн са. отъ гланѣхъ отъ пастырѣ къ ннмъ. 19. марнѣ же съблудааше вса глѣ сыж. сълагнжшо въ срѣдчн своемъ. 20. і **възвратнша** са пастырн хвалаще і славаще бѣ. о вѣсѣхъ ѣже слышаша і вндѣша. ѣкоже глано бѣистъ къ ннмъ. 21. і егда исплзнн са осмь **дьннн**. да і обрѣжжтъ. нарѣша има емоу нѣ нареуеное аѣломъ. прѣжде даже не **зауатъ** са въ чрѣвѣ. 22. і егда прнблнжнша са **дьне оунштннѣ** ею. по **закоу мѣсѣвоу**. възнѣсаі въ ілѣмъ. поставнтн прѣдъ гѣмъ. 23. ѣкоже естъ пѣсано въ **законѣ** гнн. ѣко всѣкъ младьнць. мжжска полоу. **разврѣзда** ложесна. стѣ **гѣн** нареуетъ са. 24. і датн жрѣтвж по **реуеноумоу**. въ **законѣ** гнн дѣва **кагрланншта**. дѣва пѣтѣннца голженна:

лист 208-209 (Лука 21,1-12)

1. ВЪЗЪРѢВЪ ЖЕ ВНДѢ ВЪМѢТАИЩА. ВЪ ѲАЗОФНАКНИЖ ДАРЫ СВОЈА БОГАТЫА.
2. ВНДѢВЪ ЖЕ ЕТЕРЖ ВЪДОВНИЦЪ ОУБОГЪ. ВЪМѢТАИЩИЖ ТОУ ДЪВѢ ЛЕПѢТѢ. 3. РЕЧЕ
ВЪ ИСТНИИ ГЛѢЖ ВАМЪ. ЪКО ВЪДОВНИЦА СИ ОУБОГАѢ. БОЛЕ ВЪСѢХЪ ВЪВРЪЖЕ. 4. ВСИ
БО СИ ОТЪ ИЗБЫТЪКА ВЪВРЪГОША ДАРЫ БѢИ. А СИ ОТЪ ЛИШЕНЬѢ СВОЕГО: ВЪСЕ
ИМѢНЬЕ СВОЕ ВЪВРЪЖЕ. 5. І ЕТЕРОМЪ ГЛѢЖЩЕМЪ О ЦРЪКЪВН. ЪКО КАМЕНЬЕМЪ
ДОБРОМЪ. І СЪСЪДЪ ОУКРАШЕНА ЕСТЬ. РЕЧЕ. 6. СИ ЪЖЕ ВНДИТЕ. ПРИДЪТЪ ДЪНЬЕ. ВЪ
ЊАЖЕ НЕ ОСТАНЕТЪ КАМЕНЬ НА КАМЕНИ СЪДЕ. ІЖЕ НЕ РАЗОРНТЪ СА. 7. ВЪПРОСИША ЖЕ
І ГЛѢЖЩЕ. ОУУНТЕЛЮ: КОГДА ОУБО СИ БЪДЪТЪ. Н УЪТО ЕСТЬ ЗНАМЕНЬЕ. ЕГДА
ХОТАТЪ СИ БЪТИ. 8. ОНЪ ЖЕ РЕЧЕ. БЛЮДѢТЕ СА ДА НЕ ПРѢЛЪШТЕНИ БЪДЕТЕ.
МНОЗИ БО ПРИДЪТЪ. ВЪ НМА МОЕ ГЛѢЖЩЕ: АЗЪ ЕСМЪ. І ВРЕМА ПРИБЛИЖИ СА. НЕ
ИДѢТЕ ВЪ СЛѢДЪ ІХЪ. 9. ЕГДА ЖЕ ОУСЛЪШИШТЕ БРАНИ І НЕСТРОЕНЬѢ. НЕ ОУБОИТЕ СА.
ПОДОБАЕТЪ БО СИМЪ ПРѢЖДЕ БЪТИ. НЪ НЕ ТОГДА ДЕБЕ КОНЫУНА. 10. ТОГДА
ГЛАШЕ НМЪ. ВЪСТАНЕТЪ БО ЯЗЫКЪ НА ЯЗЫКА. Н ЦРЪО. НА ЦРЪО. 11. ТРЪСИ ЖЕ
ВЕЛНИ ПО МѢСТА. І ГЛАДН І ВЪ МОРИ БЪДЪТЪ СТРАХОВАНЬѢ. І ЗНАМЕНЬѢ СЪ НБСЕ
БЪДЪТЪ. 12. ПРѢЖДЕ ЖЕ СИХЪ ВЪСѢХЪ. ВЪЗЛОЖАТЪ НА ВЪИ РЪКЪИ СВОЈА. І
ИЖДЕНЪТЪ ПРѢДАИЩЕ НА СЪНЪМНИШТА. Н ВЪ ТЪМЪНИЦА. ВЕДОМЪИ КЪ ЦРЕМЪ І
ВЛАДЪКАМЪ. ИМЕНЕ МОЕГО РАДИ.

лист 229 (Јоан 2,1-11)

1. І ВЪ ТРЕТИ ДЪНЬ БРАКЪ БЪІ ВЪ КАНА ГАЛНЛЫЦѢИ: І БѢ МТН ІСВА ТОУ. 2. ЗЪВАНЪ
ЖЕ БЪІ НС. І ОУУЕНИИ ЕГО НА БРАКЪ. 3. І НЕДОСТАВЪШЮ ВНИОУ. ГЛА МТН ІСВА КЪ
ЊЕМОУ. ВНИА НЕ ИМЪТЪ. 4. ГЛА ЕИ НС. УЪТО ЕСТЬ МИѢ І ТЕБѢ ЖЕНО. НЕ Ю ПРИДЕ
ГОДИНА МОѢ. 5. ГЛА МТН ЕГО СЛОУГАМЪ. ЕЖЕ АЩЕ ГЛЕТЪ ВАМЪ СЪТВОРИТЕ. 6. БѢ
ЖЕ ТОУ ВОДОНОСЪ КАМЕНЪ ШЕСТЪ ПО ОУИЩЕННИЮ ІУДЕИСКОУ ЛЕЖАЩЕ ВЪМѢСТАЩЕ ПО
ДЪВѢМА ЛИ ПО ТРЕМЪ МѢРАМЪ. 7. ГЛА НМЪ НС. НАПЪНИТЕ ВОДЪИ. І НАПЪНИША
ДО ВРЪХА. 8. І ГЛА НМЪ. ПОУРЪПѢТЕ НЪИѢ І ПРИНЕСѢТЕ АРХИТРНИКНИЪТОВИ. ОНИ
ЖЕ ПРИНЕСОША. 9. ЪКО ЖЕ ВЪКОУСИ АРХИТРНИКНИЪ ВНИА БЪИВЪШАГО ОТЪ ВОДЪИ. І
НЕ ВѢДѢШАШЕ ОТЪ КЪДОУ ЕСТЬ. А СЛОУГЪИ ВѢДѢАХЪЖ ПОУРЪПЪШЕИ ВОДЪИ. ПРИГЛАСИ
ЖЕНИХА АРХИТРНИКНИЪ. 10. І ГЛА ЕМОУ. ВСѢКЪ УКЪ ПРѢЖДЕ ДОБРОЕ ВНИО ДАЕТЪ. І
ЕГДА ОУПЫЖЪТЪ СА ТАУАЕ. ТЪИ ЖЕ СЪБЛЮДЕ ДОБРОЕ ВНИО ДО СЕЛѢ. 11. СЕ СЪТВОРИ
НАУАТЪКЪ ЗНАМЕНЕМЪ НС ВЪ КАНА ГАЛНЛЕИ. І БВИ СЛАВЪ СВОИЖ. І ВѢРОВАША ВЪ НЪ
ОУУЕНИИ ЕГО. 12. ПО СЕМЪ СЪНИДЕ ВЪ КАПЕРЪНАОУМЪ. САМЪ І МАТИ ЕГО. І БРАТРИѢ
ЕГО. І ОУУЕНИИ ЕГО. І ТОУ НЕ МНОГЪИ ДЪНИ ПРѢБЪИСТЪ. 13. І БЛИЗЪ БѢ ПАСХА
ІУДЕИСКА. І ВЪЗНДЕ НС ВЪ ІЛЪМЪ. 14. І ОБРѢТЕ ВЪ ЦРЪКЪВЕ ПРОДАИЩАНА ОВЪЦА І
ВОЛЪИ І ГОЛЖЕН. І ПѢНАЖНИКЪИ СѢДАША. 15. І СЪТВОРЪ ЪКО БНУѢ ОТЪ ВРЪВНИ.
ВСА ИЗЪГНА ИЦРЪКЪВЕ. ОВЪЦА І ВОЛЪИ. І ТРЪЖНИКОМЪ РАСЪПА ПѢНАЗА. І ДЪСКЪИ
ОПРОВРЪЖЕ. 16. І ПРОДАИЩНИМЪ ГОЛЖЕН РЕЧЕ. ВЪЗЪМѢТЕ СИ ОТЪ СЪДОУ. НЕ
ТВОРИТЕ ДОМОУ ОЦА МОЕГО. ДОМОУ КОУПЪЛНАЕГО. 17. ПОМѢНИША ЖЕ ОУУЕНИИ ЕГО

ѢКО НАПИСАНО ЕСТЬ. ЖАЛОСТЬ ДОМОУ ТВОЕГО СЪНѢСТЬ МА. 18. ОТЪВѢЩАША ЖЕ ЮДЕИ И РѢША ЕМОУ КОЕ ѢВЛѢШИ ѢКО СИ ТВОРИШИ. 19. ОТЪВѢЩА ІС І РЕЧЕ ІМЪ. РАЗОРНТЕ **ЦРЪКОВЬ** СНИЖ. І ТРЪМН ДЪНЪИ ВЪЗДВИГНИЖ ІЖ. 20. РѢША ЖЕ ЮДЕИ. УЕТЪРЪМН ДЕСАТЪИ І ШЕСТНИЖ ЛѢТЪ СЪЗЪДАНА БЫСТЪ ЦРЪКЪИ СИ. І ТЪИ ЛИ ТРЪМН ДЪНЪИ ВЪЗДВИГНЕШИ ІЖ. 21. ОНЪ ЖЕ ГЛѢАШЕ О ЦРЪКЪВН **ТѢЛА** СВОЕГО. 22. ЕГДА ОУБО ВЪСТА ОТЪ МРЪТВѢИХЪ. ПОМАНЪША ОУЧЕНИЦИ ЕГО. ѢКОЖЕ ГЛѢАШЕ. І ВѢРЖИША КЪНИГАМЪ І СЛОВЕСИ ЕЖЕ РЕЧЕ ІС. 23. ЕГДА БѢ ВЪ ННЛМѢХЪ. **ВЪ ПАСХА** ВЪ ПРАЗДЪННИКЪ. МНОЗИ ВѢРОВАША ВЪ ІМА ЕГО. ВИДАЩЕ ЗНАМЕНЬѢ ЕГО. ѢЖЕ ТВОРѢАШЕ. 24. САМЪ ЖЕ ІС. НЕ ВЪДААШЕ СЕБЕ ВЪ ВѢРЖИХЪ. НМЪЖЕ САМЪ ВѢДѢАШЕ ВСЕ. 25. І ѢКО НЕ ТРѢБОВАШЕ. ДА КЪТО СЪВѢДѢТЕЛЪСТВОУЕТЪ О УЦѢ. САМЪ БО ВѢДѢАШЕ УЪТО БѢ ВЪ УЦѢ.

лист 248 (Јоан 7,37-52)

37. ВЪ **ПОСЛѢДНИ** ЖЕ ДЪНЪ ВЕЛНИКЪ. ПРАЗДЪННИКЪ. СТОѢАШЕ ІСЪ. І **ЗЪВАШЕ** ГЛѢ. АЩЕ КЪТО ЖАЖДЕТЪ. ДА ПРИДЕТЪ. КЪ МЕНѢ І ПНЕТЪ. 38. І ВѢРОУИАН ВЪ МА. ѢКОЖЕ КЪНИГЪИ РѢША. РѢКЪИ ОТЪ УРѢВА ЕГО ИСТЕКЪТЪ ВОДЪИ ЖИВЕИ. 39. СЕ ЖЕ РЕЧЕ О ДѢѢ ИЖЕ ХОТѢАХЪ ПРИМАТИ. ВѢРОУИЖЩЕИ ВЪ НЪ. НЕ Ю БО БѢ ДХЪ СТЪИ ДАНЪ. ѢКО ІСЪ НЕ Ю БѢ ПРОСЛАВЕНЪ. 40. МНОЗИ ЖЕ ОТЪ НАРОДА СЛЪШАВЪШЕ СЛОВЕСА СИ. ГЛѢАХЪ СЪ ЕСТЬ ВЪ ИСТИНЪИ ПРОРОКЪ. 41. ДРОУЗИ ЖЕ ГЛѢАХЪ СЪ ЕСТЬ ХЪ. ОВИ ЖЕ ГЛѢАХЪ. ЕДА ОТЪ ГАЛИЛЕИ ХЪ ПРИДЕТЪ. НЕ КЪНИГЪИ ЛИ РѢША. ѢКО ОТЪ СѢМЕНЕ ДАВѢ **ВИТЪЛЕОМЪСКАГО** ГРАДЪЦА. ИДЕЖЕ БѢ ДАДЪ ПРИДЕТЪ ХЪ. 43. **РАСПЪРѢ** ЖЕ БЫ ВЪ НАРОДѢ ЕГО РАДИ. ЕТЕРИИ ЖЕ ОТЪ НИХЪ ХОТѢАХЪ ИАТИ І. НЪ **НИКЪТОЖЕ НЕ ВЪЗЛОЖИ** НА НИ РЖКОУ. 45. ПРИДЪ ЖЕ СЛОУГЪИ КЪ АРХИЕРЕОМЪ. І ФАРИСЕОМЪ. І РѢША ІМЪ ТИ. ПО УЪТО НЕ ПРИВЕСТЕ ЕГО. 46. ОТЪВѢЩАША СЛОУГЪИ. НИКОЛИЖЕ ТАКО ЕСТЬ. ГЛѢ УКЪ. ѢКО СЪ УЛКЪ. ОТЪВѢЩАША ІМЪ ФАРИСѢИ 49. НЪ **НАРОДОСЪ** ИЖЕ НЕ ВѢСТЪ ЗАКОНА ПРОКЛАТИ СЪТЪ. 50. ГЛѢ НИКОДИМЪ КЪ НИМЪ ПРИШЕДЪИ КЪ НИМОУ НОЩИЖ. ЕДИНЪ **СЪИ** Ѣ НИХЪ. 51. ЕДА ЗАКОНЪ НАШЪ СЪДИТЪ УКОУ. АЩЕ НЕ СЛЪШИТЪ ОТЪ НЕГО ПРѢЖДЕ. І РАЗОУМѢИЖЪ УЪТО ТВОРИТЪ 52. ОТЪВѢЩАША І РѢША ЕМОУ. ЕДА ТЪИ ОТЪ ГАЛИЛЕИ ЕСИ. ИСПЫТАН И ВИДЪ. ѢКО ОТЪ ГАЛИЛЕИ ПРОРОКЪ НЕ ПРИДЕТЪ.

лист 256 (Јоан 9,21-30)

24. ВЪЗГЛАСИША ЖЕ ВЪТОРНЦЕИЖ УКА. ИЖЕ БѢ СЛѢПЪ. І РѢША ЕМОУ. ДАЖДЪ СЛАВЪ БУ. МЪИ ВѢМЪ ѢКО УКЪ СЪ ГРѢШЬНЪ ЕСТЬ. 25. ОТЪВѢЩА ЖЕ ОНЪ І РЕЧЕ. АШТЕ ГРѢШЬНИКЪ ЕСТЬ НЕ ВѢМЪ. ЕДИННО ВѢМЪ. ѢКО СЛѢПЪ БѢХЪ. НЪИНѢ ЖЕ ВИДЪ. 26. РѢША ЖЕ ЕМОУ ПАКЪИ. УЪТО СЪТВОРИ ТЕБѢ. КАКО ОТВРЪЗЕ ТВОИ ОУИ. 27. ОТЪВѢЩА ІМЪ. РѢХЪ ВАМЪ ЮЖЕ. І НЕ СЛЪШАСТЕ. УЪТО ПАКЪИ ХОШТЕТЕ СЛЪШАТИ. ЕДА І ВЪИ ОУЧЕНИЦИ ЕГО ХОШТЕТЕ БЪИТИ. 28. ОНИ ЖЕ ОУКОРНИША И РѢША. ТЪИ ОУЧЕНИКЪ ЕСИ ТОГО. МЪИ **МОСЪОВИ** ЕСМЪ ОУЧЕНИЦИ. 29. МЪИ **ВѢМЪИ** ѢКО **МОСЪОВИ** ГЛА БЪ. СЕГО ЖЕ НЕ ВѢМЪ ОТЪ КЪДОУ ЕСТЬ. 30. ОТЪВѢЩА УКА І РЕЧЕ НМЪ О СЕМЪ ОУБО ДИВЪНО ЕСТЬ. ѢКО ВЪИ НЕ ВѢСТЕ ОТЪ КЪДОУ ЕСТЬ. І ОТВРЪЗЕ ОУИ МОИ.

МАРИИНСКО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: X-XI век
место на пишување: западна Македонија
материјал: пергамент
обем: 172 + 2 листа, 21,4 x 17,6 см
писмо: обла глаголица
содржина: четвороевангелие и синаксар

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1845 г. Зографски манастир на Света Гора
пронаоѓач: Виктор Иванович Григорович
место на чување: Руска државна библиотека, Москва, Григ. 6. М. 1689; Национална библиотека во Виена
изданија: В. Јагич, *Памятникъ глаголической писмености. Мариинское евангелие*. Спб 1883

Правописни и фонетски особености: двоеров правопис; вокализација на еровите: **золь**, **день**, но и на границата на зборовите: **ѷлѣѣкотъ**; мешање на **ъ** и **ь**; употребува четири знаци за носовки; мешање на **ж** и **оу**; преглас на **ж** зад меките консонанти: **мѣжнѣ**; испуштање на епентетското **л**; едначење по звучност: **бес плода**; асимилација (**разоумѣваатъ**) и контракција на вокалите; упростување на консонатски групи.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: замена на двоина со множина кај формите на личните заменки; асигматски аорист; испуштање на **-т** во трето лице еднина сегашно време: **поставн**, **бѣде**; посесивен датив.

Лексички и зборообразувачки особености: постара лексика: **ѷдро** сп.: **ѷ** скоро **шьдъшн** Зогр, Матеј 28,7)

лист 19-20 (Матеј 7,15-29)

15. **вѣнемлѣте** отъ **лѣжнѣхъ** пророкъ. **ѷже** прнходатъ къ вамъ въ одеждахъ овѣухъ. **внѣтрѣ** же сѣтъ **влѣцн** хъштыннцн. 16. отъ **плодъ** нхъ **познаете** ѷ. **ѷда** **обемлѣтъ** отъ **трѣннѣ** **грозны**. **лн** отъ **рѣпнѣ** **смокъвн**. 17. **такѡ** **всѣко** **дрѣво** **добро**. **плоды** **добры** **творнтъ**. **зъло** **дрѣво** **плоды** **зълы** **творнтъ**. 18. **не** **можетъ** **дрѣво** **добро** **плодъ** **золь** **творнтн**. **нн** **дрѣво** **зъло** **плодъ** **добръ** **творнтн**. 19. **всѣко** **дрѣво** **ѷже** **не** **творнтъ** **плода** **добра** **посѣкаѣтъ** **н** **въ** **огнъ** **вмѣтаѣтъ**. 20. **тѣмъ** **же** **оубо** **отъ** **плодъ** **нхъ** **познаете** **ѷ**. 21. **не** **всѣкъ** **глан** **мнѣ**. **ѷн** **ѷн** **внндетъ** **въ** **цѣрствне** **небѣскоѣ**.

нъ творан волиж оґца моего нже естъ на нѣхъ. 22. мънош бо рекжтъ мнѣ въ тъ **день**. ꙗн ꙗн. не въ твоє ли нма прѣствовахомъ. и твоимъ именовъ слыи мъногы сътворихомъ. 23. и тогда исповѣмъ нмъ. ꙗко николиже знахъ васъ. отидѣте отъ мене дѣлаишии безаконне:· 24. въсѣкъ оубо нже слышнтъ словеса моѣ си и творнтъ ѣ. оуподоближ и **мжжж** мждроу нже **созьда** храмниж своиж на камене. 25. и съннде **дождъ** и придж рѣкы. и възвѣаша вѣтрн. и нападъ на храмниж тж. и не паде са основана бо бѣ на камене. 26. и въсѣкъ слышан словеса моѣ си и не творан нхъ. оуподобнтъ са **мжжж** боуиѣ. иже **созьда** своиж храмниж на пѣсѣцѣ. 27. и съннде **дождъ** и придж рѣкы и възвѣаша вѣтрн и опрьѣша са храмниѣ тон. и паде са. и бѣ разрушенне ея велне сѣло. 28. и бѣ егда съконьа нѣсъ въсѣ словеса си. днелѣхъ са народн о оученни его. 29. бѣ бо оуѣа ꙗко власть нмъ. и не ꙗко кънижъничи нхъ и фарисѣи.

лист 12 (Матеј 13,1-23)

1. въ тъ же **день** ншедъ нѣсъ нз домоу сѣдѣше при морн. 2 и събѣраша са къ нему народн мънош. и ꙗко вълѣзъ въ корабъ сѣде. и **весь** народъ на поморн стоѣше 3. и гѣа нмъ мъного прнтъѣамн гѣа. се нзнде сѣян **да** сѣетъ. 4 и сѣиштоумоу. ова оубо падъ при пѣти. и придж птнца небѣкыиѣ и позобаша ѣ. 5. дroupаа же нападъ на камене нхъ. ꙗже не нмѣша земла мъногы. и абѣе прозабѣж. зане не нмѣше глѣбениы землѣ. 6. слынъцоу же **вощѣвъшию** присвадѣж. и зане не нмѣхъ кореннѣ нсѣхъ. 7. а дroupа падъ въ трънни. и възнде трънне и подави ѣ 8. дroupаа же падъ на **земн** добрѣ. и даѣхъ плодъ. ово съто. ово шесть десатъ. ово трн десатн. 9 имѣян оуши слышатн да слышнтъ. 10. и пристѣпше оученни рѣша емоу. по что прнтъѣамн глаголешн нмъ. 11. онъ же отвѣщавъ реуе. ꙗко вамъ дано естъ разоумѣти. таннаа црѣствнѣ. нѣскааго. онѣмъ же не дано естъ. 12. имѣшоумоу бо дасть са и нзѣждетъ емоу. а нже не нматъ. и еже нматъ възьметъ са отъ него. 13. сего радн прнтъѣамн нм глѣж. ꙗко видѣше не видатъ. и слышаште не слышатъ ни разоумѣважтъ. 14. и събываетъ са нмъ пророусто нсанно глѣжшеє слоухомъ оуслышнте и не нмате разоумѣти. и **зряще оузрьнте** и не нмате видѣти. 15. отлѣстѣ бо срдце люден сихъ. и оушнма тажъко слышаша. еда **когда** оузрьратъ оушма. и оушнма оуслышатъ. и срдцемъ разоумѣжтъ. и обрататъ са и нсцѣлѣж ѣа. 16. вашн же блаженѣи оун ꙗко виднте и оушн вашн ꙗко слышнте. 17. амннъ бо глѣж вамъ. ꙗко мъношн прѣци и праведьничи възделѣша видѣти. ꙗже виднте и не видѣша. и слышатн ꙗже слышнте и не слышаша. 18. въи же оуслышнте прнтъѣуж сѣвъшаго. 19. въсѣкъ нже слышнтъ словеса црѣствнѣ. и не **разоумѣваатъ**. приходнтъ же непрнѣзнь и **въсхытаатъ сѣное** при пѣти. 20. а **сѣаное** на каменни. съ естъ слышан слово. и абне съ радостниж приемла е. 21. не нматъ же корене въ себѣ.

нъ врѣменъно естѣ. бживъши же пчуалн н гоненню словесе радн. дѣбе **сѣблажнѣат** са. 22. а сѣаное въ трънни. съ естѣ слъшан слово. і пчуаль свѣта сего. і льстѣ бгатыства подавлѣтѣ є. і **бес плода** бживаетѣ. 23. а **сѣаное** на добрѣ **земн**. съ естѣ слъшан слово н разоумѣванъ є. і приноситѣ плодъ **ѣко подобаатѣ**. н творитѣ ово .р̄. ово .м̄. ово .ѣ.

лист 33 (Матеј 24,42-51)

42. бдите оубо **ѣко** не вѣсте въ кѣж годинъ **гъ** вашъ при[де]детѣ. 43. се же вѣдите. **ѣко** аще би вѣдѣлъ **гнъ** храма. въ кѣж стражъ татъ прндетѣ. вѣдѣлъ оубо би. н не би оставилъ подързѣти храма своего. 44. сего ради н вы бждѣте готовн. **ѣко** въ ньже не мъните часъ. си ѣскзы прндетѣ. 45. **Кто** оубо естѣ вѣрны рабъ н мждры. егоже **постави** **гъ** надъ домомъ своимъ. да дастъ нмъ въ врѣма пшж. 46. блаженъ рабъ тѣ. егоже пршедѣ **гъ** свон обратетѣ тако творашта. 47. амннь **гльж** вамъ. **ѣко** надъ вѣсѣмъ нмѣниемъ поставиты н. 48. аште ли реуетѣ злы рабъ въ срѣдци своемъ. къснитѣ мон **гнъ** прити. 49. і научнет бити клеврѣты своя. **ѣсти** же н прити съ прѣнницами. 50. прндетѣ **гнъ** раба того . въ **день** въ ньже не ѹаетѣ. і въ часъ въ ньже не вѣстѣ. 51. і протешетѣ і полъма. і ѹастъ его съ впокрѣты положитѣ. тоу бждетѣ плауъ н **ск(р)ъжетѣ** зжбомъ.

лист (42 Матеј 28,1-7)

1. **Въ** вечеръ же **соботъны**. свнтаиѣци въ пръвжѣ **соботъ** прнде марнѣ магдалинн і другаѣ марнѣ видѣтѣ гроба. 2. і се тржсѣ быстѣ велнн. анѣл бо **гнъ** съшедѣ с ѣсе. н прнстѣпъ ѡвалн камень ѡ двѣрен гроба. і сѣдѣаше на немъ. 3. бѣ бо зракъ его яко н млъннн. і одѣанне его бѣло яко снѣгъ. 4. отъ страха же его сътраса са стрѣгжшн. і быша яко мрътвн. 5. отъвѣштавъ же анѣлъ реуе женама. не бонта **вы** са вѣмъ бо **ѣко** нѣа пропатааго нцета. 6. нѣсть съде вѣста бо **ѣко**же реуе. прндѣта виднта мѣсто ндеже лежа **хъ**. 7. і **ядро** шѣдъши рыцѣта ѡченномъ его. вѣста отъ мрътвынхъ. і се **варѣатѣ** **вы** въ галлен. тоу н оузърнте се рѣхъ вама.

лист 136 (Јоан 2,1-11)

1. і въ третн **день** бракъ быстѣ въ кана галленцѣн. і бѣ матн нѣва тоу. 2. званъ же быстѣ н нѣъ. і оуеннцн его на бракъ. 3. і **недоставъшию** вноу. **гла** матн нѣва къ нему. вина не нмжтѣ. 4. **гла** ен нѣъ. ѹто естѣ мнѣ н тебѣ жено. не оу прнде годнна моѣ. 5. **гла** матн его слоугамъ. еже аште **глетѣ** вамъ сътворнте. 6. бѣ же тоу водоносъ камѣнъ шестъ лежаштѣ. по оунштенню нюденскоу. вѣмѣсташтѣ по двѣма ли тремъ мѣрамъ. 7. **гла** нмъ

нѣъ. наплъннѣте водоносѣи воды. і наплъннша ѿ до врѣха. 8. н г҃ла нмъ. поуръпѣте нѣинѣ н прннесѣте **архитрнклинновн**. і прннѣса. 9. ѣко же въкоусн архитрнклиннъ внна бѣвѣшааго отъ воды. і не вѣдѣаше отъ кждоу естѣ. а слоугы вѣдѣхж поуръпѣшен водж. прнгласн женнха архитрнклиннъ. 10. і г҃ла емоу. вѣсѣкъ ѡлвкѣ прѣжде доброе внно **полагаатъ**. і егда оупнжтъ са тогда тауѣе. ты же съблюде доброе внно до селѣ. 11. сътвори **науатокъ** знаменнемъ нѣъ. въ кана галнаенцѣн. і ѣвн славж своѣж. і вѣроваша во нь оученици его:·

лист 141 (Јован 5,1-15)

1. по снхъ же бѣ праздникѣ нюденскъ. і възыде ѿс въ іероусалимь. 2. естѣ же въ іерсѣмѣхъ на овьун кжпѣлн. ѣже **нарнцаатъ** са евренскыи внтѣзда. патъ прнтворъ нмжшн. 3. въ тѣхъ лежааше мѣножьство болащннхъ. слѣпъ хромъ. соуухъ. ѡажшннхъ **двнженнѣ водѣ**. 4. аг҃л бо г҃нъ на вѣсѣ лѣта съхождааше въ кжпѣль. і възмжштааше водж. і нже прѣвѣе вѣлажааше по възмжштеннн воды. съдравъ бѣвааше. ѣцѣмъ же неджгомъ одрѣжнмъ бѣвааше: 5. бѣ же тоу едннъ ѡлвкѣ ѣ. і осмь лѣтъ нмъ въ неджсѣ своемъ: 6. сего вндѣвъ нѣ лежаща. і разоумѣвъ. ѣко мѣнога лѣта **нже** нмѣаше. г҃ла емоу хоштеши ли цѣлъ бѣити: 7 отъвѣща емоу неджжѣнъ. ен г҃н ѡлка же не нмамъ. да егда възмжштнѣ са вода. вѣврѣжетъ ма въ кжпѣль. егда же прнхождаж азъ. инъ прѣжде мене вѣлазнтъ. 8. г҃ла емоу нѣ: вѣстанн възъмн одрѣ твои. і нди въ домъ свон. 9. і абѣе цѣлъ бѣистъ ѡлвкѣ. і вѣзатъ одрѣ свон. н хождааше бѣ же **субота** въ тѣ днь. 10. г҃лаж же нюден **нцѣлѣвъшоумоу**. субота естѣ н не достонтѣ тебѣ вѣзати одра твоего: 11. онъ же отъвѣшта нмъ. иже ма сътвори цѣла тѣ мѣнѣ реуе. възъмн одрѣ твои н ходи. 12. вѣпроснша же н кѣто естѣ ѡкѣ рекыи тебѣ. възъмн одрѣ твои н ходи. 13. нцѣлѣвъи же не вѣдѣаше кто естѣ. іс бо оуклонн са народоу сжштю на мѣстѣ. 14. по томъ же обрѣте н нѣ. въ цркви. н реуе емоу. се цѣлъ бѣист к томоу не съгрѣшан. да не горе что бждетъ 15. иде же ѡлвкѣ. н повѣ(дѣ) нюдеоумъ. ѣко нѣ естѣ нже н сътвори цѣла:·

лист 151 (Јоан 9,1-16)

1. мнмондъи нѣ вндѣ ѡлка слѣпа. отъ рождѣства. 2. н вѣпроснша н оученици его г҃лаше. оучителю кѣто съгрѣши. съ ли нли родителѣ его. да слѣпъ роди са. 3. отъвѣшта нс. ни съ съгрѣши ни родителѣ его нъ да **аватъ** са дѣла бжнѣ на немъ. 4. мьнѣ **подобаатъ** дѣлати дѣла **посълабѣшааго** ма. дондѣже **день** естѣ прндетъ ноштъ. егда **никтоже не можетъ** дѣлати. 5. егда въ мнрѣ есмъ свѣтъ есмъ мнроу. 6. си рекъ плннж на землѣж і сътвори **брenne** отъ плнновеннѣ. і помаза емоу оун брѣньемъ. 7. і реуе емоу нди оумъи

СА ВЪ **КОУПѢЛН** СНОУАМЪСЦѢ. ЕЖЕ **СЪКАЗААТЪ** СА ПОСЪЛАНЪ. ІДЕ ЖЕ Н ОУМЪИ СА Н ПРНДЕ ВНДА. 8. СЪСѢДН ЖЕ Н НЖЕ Н БѢАХЪ ВНДѢЛН ПРѢЖДЕ ЁКО СЛѢПЪ БѢ. ГЛААХЪ. НЕ СЪ ЛН ЕСТЪ СѢДАН Н ПРОСА. 9. ОВН ГЛААХЪ ЁКО СЪ ЕСТЪ. ОНЪ ЖЕ ГЛААШЕ ЁКО **АЗЪ** ЕСМЪ. 10. ГЛААХЪ ЖЕ ЕМОУ. **КАКО** ТН СА ОТВРѢСТЕ ОУН. 11. ОТЪВѢШТА ОНЪ Н РЕУЕ. **УЛѢКЪ** НАРНЦАЕМЪИ **НЃ**. БРЪНЬЕ СЪТВОРН Н ПОМАЗА ОУН МОН Н РЕУЕ МН НДН ВЪ КЪПѢЛЪ СНОУМАИЖ Н ОУМЪИН СА. ШЕДЪ ЖЕ Н ОУМЪИВЪ СА ПРОЗЪРѢХЪ. РѢША ЖЕ ЕМОУ КЪДЕ ТЪ ЕСТЪ, ГЛА НЕ ВѢМЪ. 13. ВѢСА Н КЪ **ФАРНСѢМЪ**. НЖЕ БѢ ННОГДА СЛѢПЪ. 14. БѢ ЖЕ СОБОТА ЕГДА СЪТВОРН БРЪНЬЕ **НЃ**. Н ОТВРЪЗЕ ЕМОУ ОУН. 15. ПАКЪИ ЖЕ ВЪПРАШААХЪ Н ФАРНСѢН КАКО ПРОЗЪРѢ. ОНЪ ЖЕ РЕУЕ НМЪ. БРЪНЬЕ ПОЛОЖИ МЪНѢ НА ОУНЮ. Н ОУМЪИХЪ СА Н ВИЖДЪ. 16. ГЛАХЪ ЖЕ ОТЪ ФАРНСѢН ЕДННН. **НѢСТЪ** СЪ ОТЪ БѢ **УЛѢКЪ**. ЁКО СОБОТЪИ НЕ ХРАНИТЪ. ОВН ГЛААХЪ КАКО МОЖЕТЪ **УЛѢКЪ** **ГРѢШЕНЪ**. СИЦА ЗНАМЕННѢ ТВОРНТН. І РАСПЪРѢ БѢ ВЪ ННХЪ.

лист 64 (Марко 11,11-23)

11. ВЪННДЕ ВЪ ЕРЃСМЪ **НЃ**СЪ Н ВЪ ЦРКВѢ' І СЪГЛАДА ВСЕ' ПОЗДѢ ЮЖЕ СЪЩОУ **УАСОУ'** ІЗНДЕ ВЪ ВНТАНИЖ' СЪ ОБѢМА НА ДЕСАТЕ' 12. І ВЪ ОУТРЪННН **НШЕДЪШЕМЪ** НМЪ ОТЪ ВНТАНИА ВЪЗАКА' 13. І ВНДѢВЪ **СМОКОВЪНИЦЪ** НЪЗ ДАЛЕУЕ' ІМЖШТЪ ЛНСТВЕ' ПРНДЕ АШТЕ ОУБЕ ОБРАШТЕТЪ НА НЕН УЪТО' І ПРНШЕДЪ КЪ НЕН ННУЕСОЖЕ НЕ ОБРѢТЕ НА НЕН ТЪКМО ЛНСТВЕНЕ' НЕ БѢ БО ВРѢМА СМОКЪВАМЪ' 14. І ОТЪВѢШТАВЪ **НЃ**СЪ РЕУЕ ЕН' КЪ ТОМОУ ОТЪ ТЕБЕ ВЪ ВѢКЪ ННКТОЖЕ ПЛОДА НЕ СЪНѢСТЪ' СЛЪШААХЪ ЖЕ ОУУЕННЦН ЕГО' 15. І ПРНДЪ ВЪ **НЛМЪ** Н ВЪШЕДЪ **НЃ**СЪ ВЪ ЦРКВѢ' НАУАТЪ НЪЗГОННТН ПРОДАИШТАНА І КОУПОУИШТАНА В ЦРКВЕ І ДЪСКЪИ ТРЪЖЪННКЪ' І СѢДАЛНШТА ПРОДАИШТНХЪ ГОЛЖЕН НСПРОВРЪЖЕ' 16. І НЕ ДАДѢАШЕ ННКОМОУЖЕ МНМОЕСТН СЪСЪДЪ СКВОЗЪ ЦРКВѢ' 17. І ОУУААШЕ ГЛА НМЪ' **НѢСТЪ** ЛН ПНСАНО' ЁКО ХРАМЪ МОН **ХРАМЪ МОЛНТЕВѢ'** НАРЕУЕТЪ СА ВСѢМЪ **НАЗКМЪ'** ВЪИ ЖЕ СЪТВОРНСТЕ Н ВРЪТЪПЪ РАЗБОИННКОМЪ:· 18. І СЛЪШАША КЪННЖЪННЦН Н АРХИЕРЕН. Н НСКААХЪ КАКО Н БЪ ПОГОУЕЛН' **БОѢХЪ** БО СА ЕГО' ЁКО **ВСЕЪ** НАРОДЪ **ДНЕВѢХЪ** СА ОУУЕННН ЕГО' 19. І ЁКО ПОЗДѢ БЪИСТЪ НСХОЖДААШЕ **ВОНЪ** НЪЗ ГРАДА' 20. І МНОХОДАШТЕ ЮТРО ВНДѢША СМОКОВЪНИЦЪ ОУСЪХЪШЪ НС КОРЕННѢ' 21. І ВЪСПОМѢИЖВЪ ПЕТРЪ ГЛА ЕМОУ **РАВЪВН'** ВИЖДЪ СМОКОВЪНИЦА ІЖЖЕ ПРОКЛАТЪ ОУСЪШЕ' 22. І ОТЪВѢШТАВЪ **НЃ**СЪ ГЛА ЕМОУ' ІМѢНТЕ ВѢРЪЖ ЁЖНИЖ. 23. АМННЪ ГЛІЖ' ВАМЪ' ЁКО НЖЕ РЕУЕТЪ ГОРѢ СЕН' ДВНГНН СА Н ВЪВРЪШН СА ВЪ МОРЕ І НЕ ОУСЪМЪННТЪ СА ВЪ СРДЦН СВОЕМЪ' НЪ ВѢРЪЖ НМЕТЪ' ЁКО ЕЖЕ ГЛТЪ **БЪИВААТЪ'** БЪДЕТЪ ЕМОУ ЕЖЕ АШТЕ РЕУЕТЪ:·

лист 69 (Марко 13,14-23)

14. ЕГДА ЖЕ МРЪЗОСТЬ ОУЗЪРНТЕ ЗАПОУСТѢННѢ. РЕУЕНИЖ ДАННОМЪ ПРКМЪ. СТОИШТЪ НАДЕЖЕ НЕ **ПОДОБААТЪ**. **УЪТЪИ** ДА **РАЗОУМѢАТЪ**. ТЪГДА НЖЕ БЪДЪТЪ ВЪ НЮДЕН ДА БѢГАИЖТЪ НА ГОРЪИ. 15. І НЖЕ НА КРОВѢ ДА НЕ СЪЛАЗИТЪ ВЪ ДОМЪ. НН

ДА ВЪИИДЕТЪ ВЪЗАТЪ УЕСО ОТЪ ДОМОУ СВОЕГО. 16. И СЫН НА СЕЛѢ ДА НЕ ВЪЗВРАТИТЪ СЯ ВЪСПАТЬ ВЪЗАТЪ РИЗЪ СВОИХЪ :·17. ГОРЕ ЖЕ НЕПРАЗДЪНИМЪ И ДОИШТИМЪ ВЪ ТЪИ ДЪНИ. 18. МОЛНТЕ ЖЕ СЯ ДА НЕ БЖДЕ БѢСТВО ВАШЕ ЗИМѢ. 19. БЖДЖТЪ БО ДЪНЕ ТИ СКРЪБЪНИ. ЪКО НЕ БЫСТЪ ТАКОВА ОТЪ НАУАЛА ЗЪДАННЮ. ЕЖЕ СЪЗЪДА БѢ. ДО НЪИНѢ И НЕ БЖДЕТЪ. 20. И АШТЕ НЕ БИ ГЪ ПРѢКРАТНЛЪ ДЪНИИ НЕ БИ БЫЛА СЪПАСЕНА ВЪСѢКА ПЛЪТЬ. НЪ ИЗЪБРАНЪИХЪ РАДИ ИЖЕ НЪБЪРА ПРѢКРАТИТЪ ДЪНИ:· 21. И ТЪГДА АШТЕ РЕУЕТЪ КЪТО ВАМЪ СЕ СЪДЕ ХЪ СЕ ОВЪДЕ. НЕ ИМѢТЕ ВѢРЫ. 22. ВЪСТАНЖТЪ БО ЛЪЖИХЪРЪСТИ. И ЛЪЖИПРОРОЦИ. И ДАДАТЪ ЗНАМЕННѢ И УЮДЕСА. ДА ПРѢЛЪСТАТЪ АЩЕ ВЪЗМОЖЪНО НЪЗЪБРАНЪИИ. 23. ВЪИ ЖЕ БЛЮДЕТЕ СЯ СЕ ПРѢЖДЕ РѢХЪ ВАМЪ ВЪСѢ:·:·

лист 70 (Марко 14,17-21)

И ВЕУЕРОУ БЫВЪШОУ ПРИДЕ СЪ ОБѢМА НА ДЕСАТЕ. 18. И ВЪЗЛЕЖАШТЕМЪ ИМЪ. И ЪДЖШТЕМЪ РЕУЕ ИСЪ. АМИИ ГЛЪЖ ВАМЪ. ЪКО ЕДИНЪ ОТЪ ВАСЪ ПРѢДАСТЪ МА. ЪДЪИ СЪ МЪНОИЖ:·19. ОНИ ЖЕ НАУАСА СКРЪБѢТИ И ТЪЖИТИ. И ГЛЪТИ ЕМОУ ЕДИНЪ ПО ЕДИННОМУ. ЕДА АЗЪ. И ДРОУГЪИИ ЕДА АЗЪ. 20. ОНЪ ЖЕ ОТЪВѢШТАВЪ РЕУЕ ИМЪ. ЕДИНЪ ОТЪ ОБОЮ НА ДЕСАТЕ. ОМОУНИ СЪ МЪНОЖ ВЪ СОЛНЛО. 21. СЪНЪ ЖЕ ОУБО УЛЪВУСКИ ИДЕТЪ ЪКОЖЕ ЕСТЪ ПИСАНО О НЕМЪ:· ГОРЕ ЖЕ УЛЪКОУ ТОМОУ ИМЪЖЕ СЪНЪ УЛЪВУСКИ ПРѢДААТЪ СЯ. ДОБРО БИ ЕМОУ БЫЛО. АШТЕ НЕ БИ РОДНЛЪ СЯ УЛЪВѢКОТЪ:·

лист 103 (Лука 11,1-4)

И БЫСТЪ СЪШТОУ ЕМОУ НА МѢСТѢ ЕДИННОМЪ МОЛАШТИО СЯ. ЪКО ПРѢСТА РЕУЕ ЕДИНЪ ОУУЕИИКЪ ЕГО КЪ НЕМОУ ГЪ. НАОУИИ НЪИ МОЛНТИ СЯ ЪКОЖЕ ИОНЪ НАОУИИ ОУЕИИКЪИ СВОИИ. 2. РЕУЕ ЖЕ ИМЪ. ЕГДА МОЛНТЕ СЯ ГЛЪТЕ. ОТЪУЕ НАШЪ ИЖЕ ЕСИ НА ИБЪСЪ. ДА СТИТЪ СЯ ИМА ТВОЕ ДА ПРИДЕТЪ ЦРЪСТЪИИ ТВОЕ. ДА БЖДЕТЪ ВОЛѢ ТВОѢ ЪКО НА ИБЪСЕ И НА ЗЕМНИ. 3. ХЛѢБЪ НАШЪ НАСЪИШТЪИИ. ДАН НАМЪ НА ВЪСѢКЪ ДЕНЪ. 4. И ОСТАВИ НАМЪ ГРѢХЪИ НАША. ИБО И САМИ ОСТАВЛѢЕМЪ ВЪСѢКОМОУ ДЛЪЖЪИИИКОУ НАШЕМОУ. И НЕ ВЪВЕДИ НАСЪ ВЪ ИСКОУШЕННЕ. НЪ НЪЗЪБИИ НЪИ ОТЪ НЕПРИЪЗНИ:·

МАКЕДОНСКИ ГЛАГОЛСКИ ЛИВЧИИИ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XI век

место на пишување: Македонија

материјал: пергамент

обем: 8 листа и три остатоци од пергамент

писмо: обла глаголица

содржина: делови од Паренезисот на Ефрем Сириин и дел од обредна исповедна молитва.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1845 г., Рилски манастир, (дополни-
телно: 1880, 1936)

пронаоѓачи: В. Иванович Григорович, К. Ирчек и Ј. Иванов
место на чување: Библиотека на Руската академија на науките,
Санкт Петербург, инвентарен број 24.4.25, Библиотека на
Рилскиот манастир бр. 3/6

изданија: Г.А. Ильински, *Македонский глаголически листок. От-
рывок глаголического текста Ефрема Сирина, XI в.*, Спб.,
1909; И. Гошев, *Рилски глаголически листовце*, Софија 1956

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите, нераз-
ликување на гласовната вредност на **ѣ** и **ѣ**: **ѣ**ко, **моѣ**; вокално л без
еров знак: **млвѣмн**; преглас на оу зад меки консонанти: **подвѣнѣ-**
шюмоу; асимилација на вокалите на границата на морфемите;
едначење по звучност.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: глаголски именки со
наставката **ѣ**: **покаѣнѣ**.

...БНН КРАСЬНЫ НЗБРАННН· ДА СЖТЪ ТН САДОВЕ· БЕС ПРѢСТАНИ НАПАѢН САДЪН СВОА
БРАТРЕ· СЛЪЗАМН МОЛА СА· ДА НАПАѢМН ВЪ..ДРАСТЖТЪ· ПЛОДЪН ТВОРА ПО ЁСА
ДНН· Н НЕ БЖДН МН ПОДРАЖАТЕЛЬ СЛАБОУ Н ГРѢШННОУ· ГЛЦЮ ЁСГДА Н НЕ ТВОРА-
ЩЮ ННКОГДА ЖЕ· ОУНЪІЛЪ ПРѢДЪЛОЖЕНЬЕМЪ· СЛАБЪ ВОЛЕЖ· НЕ НМЪІ ПОКААНЪѢ НН
МЛѢВЪІ ЖЕ УНСТЪІ НЕ СЪВѢДЪІ ЖЕ СЕБЕ ЁСГДА ...РѢШНА· Н БОЖ СА СЖДА БЖДЖ-
ЩААГО· Н ѠВѢТА НЕ НМЪІ О ГРѢСѢХЪ МОЕА СЛАБОСТН· МОЛЖ ВЪІ· ННѢУЮ БРАѢ
МОѢ· ЕЛНКО ЖЕ ВАСЪ ЕСТЪ БОАЩЪ СА БѢ· Н ТВОРАЩЪ ЁСГДА ЕМОУ ОУГОДНАА·
ПОМОЛАНТЕ СА ЕМОУ ЗА МА ОКААНААГО· ДА ПРНДЕТЪ НА МА СТѢѢ ЕГО БЛАГОДѢ
ВАШННН **млвѣмн**· Н СПѢТЪ МН ДШЖ ВЪ ГОДННЖ ОНЖ· СТРАШННЖИЖ Н ВЕЛНКЖИЖ· ЕГДА
ЖЕ ПРНДѢ ГЪ· ѠДАТН ХОТА КОМОУЖДО ПО ДѢЛОМЪ ЕГО· СЛАВА ЕДННОМОУ БѠУ СТѠУ
БЕСЪМРЪТЪНОУ· БЛАГОУ Н СТРАШНОУ ПРЪТОУ МЛДѠУ **подвѣнѣшюмоу** АЗКЪ МОН
БЛАГОДѢТЫЖ ВЪЗГЛАСНТН ГЛЪІ СЖДЪНЪІА· Н **покаѣнѣ** Н ЛЮБЕВЕ ПАН СЪЗЪДАТН
ДШН **просвѣщенье** Н СРЦЮ Н ОУМЪ ПОЛЪСНЪ ДА ЁСѢКА ДША ПОЖЩН СН Н
НАСЛАДНѢШН СА НЗВЕДЕ СѢ ВЪ ЖНЗНЪ ВѢУЫНЖИЖ· БѠУ ЖЕ НАМОУ СЛА ННѢ:-
слово НЪ БЛГО ЕФРѢ ѣКО ВЪЗВРАЩАТЕ СА ВЪСПАТЬ ЕЖЕ Е..ТЪ НА АЗЪЫНАѢ ДѢЛА
ѣКО НЕ ПОДОБАЕТЪ НГРАТН ѣКОЖЕ Н ПРАВНА СТЪХЪ ОЦЪ ГЛНЖ Н ѣКОЖЕ ХОДАН СЪ
НДОЛОСЛОУЖНТЕЛЕМЪ НМАТЪ УАСТЪ· ѣКОЖЕ Н БЖСЪНЪІ АПОЛ ГЛѢ· ВѢСТЕ ЛН БРАѢ
ЛЮБНМАА КАКО ВЪЗВРАЩАТЕ СА ВЪСПАТЬ· Н ПАН ПЕУЕТЕ СА ТВОРНТН АЗУЪСКАѢ
ѢСѢ· ПЕКЪН СА ПЛЪТЪСКЪІМН Н ГЛОУМАН СА· НЕ ХА ЛН СЪВЛЪКЛЪ СА ЕСТЪ· ѣКО НЕ
УАА СЛОВА ВЪЗДАТН ВЪ ДЪНЪ СЖДЪНЪІ· ѣКОЖЕ ГЛѢ ГЪ БЖСЪНЪІМН СВОИМН ОУСТЪН
ѣКО Н О ПРАЗДЪНѢ СЛОВЕСН· СЛОВО ВЪЗДАДАТЪ УЦН ВЪ ДЪНЪ ОНЪ· ДА АЩЕ О
СЛОВЕСЕХЪ СЖТЪ СЦЕВАѢ НЕОСЛАБЪНА· ТО О ДѢЛѢХЪ ОУЕО Ѡ КАКО СН БЖДЖТЪ· Н
АЩЕ ХОЩЕШН ѣКО НА СРѢДЖ НЗВЕСТН Н ВСѢ СПОВѢДАТН· НЕ ДОВОЛНО МН БЖДЕТЪ

врѣма. да всѣ сповѣдѣ. безаконнаѣ дѣла и вещи ѣкоже слъшншмъ браѣ
благенааго дда въ псалтир.....

.....доумса і в.звеселмса въ нь въ стѣжж нѣелѣж **вскрѣшенью** бо естъ
праздннкъ и жнзнь стѣа. въ нѣже са даетъ. благоволенъ имъ бѣне тѣло.
тѣмже нѣе браѣ ѡврѣгъше дѣла тѣмнаа. облѣцѣте са въ орѣжье свѣта. и
ѡнѣждѣ всѣхъ зълыхъ ѡврѣсѣмса. и еднако молѣж съвлѣцѣм са ветъхааго
ѹка. и съ дѣлѣ его облѣкжше са въ новааго адама. **еже** естъ въ хѣа. и въ
поганьскъна къзни юже не ходите. ни пѣнъ въпрѣуанте са да еже добрѣ
забънѣше пѣнъ зълѣ помннат... и обраш.. ѣще са въспа тѣ тажде прнем... е
дѣла безбожнхъи стѣанъ шюдн и трѣбованѣнъ и словеса. еже срамъ естъ и
ѡкрънтн и на срѣдѣ нзвестн. ѡ велезълоба непрѣзнна ѡ веленанвнсть
доброу и ненавнсть ѹа ѡ неунстааго дѣха како тн и кымѣждо
хждожствомъ... апна..... и хѣоу зовѣшю прѣн і ..постолън...ън... же и за
многа мало ѹадн прходнтъ. а днѣволъ зовет гжслмн и пласъци пѣмн
непрѣзннамн. тоже мѣнош събражт са на то. ѹкѣцъ же бѣ прнзънаетъ и
глѣ. прндѣте къ мнѣ ѣсн. то нѣ кто са подвнжа. а ненавдан ѹка дѣволъ.
аще нареѣтса съборъ какъ то мѣнош събержтса. а егда повѣстъ са постъ
или **вдѣнѣ** то ѣсн оужа...

СИНАЈСКИ ПСАЛТИР

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XI век

место на пишување: Македонија

материјал: пергамент

обем: 117 листа, 15 x 11,5 см

писмо: обла глаголица, обично над редовите за пишување; пишу-
ван е од најмалку три препишувачи, при што првиот извр-
шил површни поправки врз целиот текст

содржина: псалтир.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1850 г. во манастирот Света Кате-
рина на Синај

пронаоѓач: архимандрит Порфириј Успенски

место на чување: Синај, манастир „Св. Катерина“, бр 38

изданија: С. Северянов, *Синайская псалтир, глаголический
памятник XI века*, Ленинград 1922.

Правописни и фонетски особености:

двоеров правопис; вокализација на еровите во силна позиција,
употребува четири знаци за носовки; бележење на мекоста на

претходниот консонант со прејотиран вокал; неразликување на **ѣ** и **а** зад **р**; преглас на **оу** зад меки согласки; бележење на вокалното **р** без еров знак: **сѣмрѣ**; испуштање на епентетското **л**: **зѣмѣнѣ**; контракција на два исти вокали добиени по пат на асимилација: **ае > аа > а**: **правѣдѣнаго**, вметнати **т** и **д** во групите **ср** и **зр**: **страмомѣ**, **їздрѣ**; консонантски промени на допирот меѓу морфемите: **нѣѣзѣ**, **нштрава**; примери на хаплогографија во графичката низа: **їзбавїлѣ** (< **їзбавїлѣ**) **жесмѣ** = **жѣ есмѣ**, **тѣсѣрѣгон** = **тѣ їстрѣгон** (< **їстрѣгѣн**), **їзбавїтої** (< **їзбавїтѣ ї**), **їпѣтої** (< **їпѣтѣ ї**), **їжжесї** (< **їжжесї**), **нсѣше** (< **ннсѣше**), **памїатвоѣ** (< **памїат твоѣ**).

Морфолошки и морфосинтаксички особености: примери за промена на именката **господѣ** според моделот на именките со основа на **-и** и според именките со основа на **-jo**: **гїю**; промена на именката **небо** (консонантска промена) според **i**-основата; глаголски именки со наставката **ѣнѣ**: **бѣзаконнѣ**, **оупѣванѣ**.

Лексички и зборообразувачки особености: лексичка синонимија во текстот: **постѣдїнатѣ сѣ** і **срамїатѣ**; моравизми; именки со суфикс **-ннѣ** (соодветници на партиципни форми во други ракописи: **нзбавлїн**).

лист 6 (псалм 7,1-18)

1. ПСАЛМЪ ДАДОВЪ. ІЖЕ ПѢТЪ ГѢІ О СЛОВЕСЕХЪ СОУСНІНѢХЪ: СНА НЕМЕНИНА:
2. ГІ БЖЕ МОИ НА ТНА ОУПѢВАНЪ СПІ МНА. ѠТЪ ВЪСѢХЪ ГОНІАЩІХЪ МНА ІЗБАВН МНА.
3. ЕДА КОГДА ПОХЫТИТЪ ЪКО ЛЕВЪ: ДШЖ МОЖ. НИ ЦЮ НЗБАВЛѢЖЩІОМОУ НИ СЪПАСАЖЩІОМОУ:
4. ГІ БЖЕ МОИ ЪЩЕ СТВОРНХЪ СЕ: АЩЕ ЕСТЪ НЕПРАВДА ВЪ РЖКОУ МОЕЮ.
5. АШТЕ ВЪЗДАХЪ ВЪЗДАЖЩІМЪ МН ЗЪЛО: . ОТЪПАДѢМЪ ОУБО ОТЪ ВРАГЪ МОИХЪ ТЪЩЪ:
6. ДА ПОЖЕНЕТЪ ОУБО ВРАГЪ ДШЖ МОЖ. І ПОСТНГНЕТЪ І ПОПЕРЕТЪ НА ЗЕМН ЖНЕВЪТЪ МОИ: І СЛАВЖ МОЖ ВЪ ПРЪСТЪ ВЪСЕЛНТЪ:
7. ВЪСКРСНІ ГН ГНѢВОМЪ ТВОИМЪ: ВЪЗНЕСІ СНА ВЪ КОНЬЦИХЪ ВРАГЪ ТВОИХЪ: І ВЪСТАНИ ГІ МОН ПОВЕЛѢНЕМЪ ІМЪЖЕ ЗАПОВѢДЪ:
8. Н СЪНЕМЪ ЛЮДЕИ ОБІДЕТЪ ТНА Н О ТОМЪ НА ВЪСОТЖ ОБРАТИ СНА:
9. ГѢ СЖДЪТЪ ЛЮДЕМЪ: СЖДИ МН ГІ: ПО ПРАВДѢ МОЕИ: І ПО НЕЗЪЛОВѢ МОЕИ НА МНА:
10. ДА СЪКОНУАЕТЪ СНА ЗЪЛОБА ГРѢШЬНЪИХЪ НСПРАШИ ПРАВЕДНАГО: ІСПЫТАНА СРДЦА І ЖТРОБЖ БЖЕ ПРАВЕДНО:
11. ПОМОЩЬ МОѢ ОТЪ БД: СПДЖЩАГО ПРАВЪНА СРДЦЕМЪ:
12. БѢ СЖДНТЕЛЪ ПРАВЕДЕНЪ Н КРѢПОКЪ І ТРЪПѢЛІВЪ: І НЕ ГНѢВА НАВОДНА НА ВЪСѢКЪ ДЕНЪ:
13. ЪЩЕ НЕ ОБРАТИТЕ СНА ОРЖЖЕ СВОЕ ОЦѢСТИТЪ: ЛЖКЪ СВОИ ОТЪВЛѢУЕ Н ОУГОТОВА І:

14. Н ВЪ НЕМЪ ОУГОТОВА СЪСЖДЪ СЪМРЪТЪНЪИА:
15. СТРЕЛЪИ СВОА ГОРЖЦИМЪ СЪДЪЛА: СЕ БОЛѢ НЕПРАВЪДЖ: ЗАУНАТЪ БОЛѢЗНЪ И РОДИ БЕЗАКОННЬЕ:
16. РОВЪ **ЇЗАРЪ** И НСКОПА I: Ї ВЪПАДЕ СНА ВЪ ЪМЖ ИЖЖЕ СТВОРИ:
17. ОБРАТНТЪ СНА БОЛѢЗНЪ ЕГО НА ГЛАВЖ ЕМОУ: И НА ВРЪХЪ ЕМОУ НЕПРАВЪДА ЕГО СЪИДЕТЪ:
18. НСПОВѢМЪ СНА **ГѢ** ПО ПРАВЪДѢ ЕГО: И ПОИЖ МЕНИ **ГЮ ВЪШЬНОУМОУ**

лист 24-25 (псалм 22,2-32)

2. **БЖЕ** БЖЕ МОИ **ВОНЪМИ** МИ ВЪСКЖИЖ ОСТАВИ МНА: ДАЛЕУЕ ОТЪ СПНѢ МОЕГО: СЛОВЕСА ГРѢХЪПАДАНИЕИ МОНУХЪ:
3. **БЪ** МОИ ВЪЗОВЖ ВЪ **ДЕНЪ** I НЕ ОУСЛЫШИШИ: . И ПОШТЪИЖ I НЕ ВЪ БЕЗОУМЬЕ МЪНѢ:
4. **ТЪ** ЖЕ ВЪ СѢТѢЕМЪ ЖИЛИШТИ ХВАЛА **ИЗДРАИЛЕВА**:
5. НА ТНА ОУПЪВАШИА ОТЪЦИ НАШИ: ОУПЪВАШИА **ИЗБАВИЛЪ** НА ЕСИ:
6. **КЪ** ТЕБѢ **ВОЗЪВАШИА** И СПИ СНА СЖТЪ: **НА** ТНА ОУПЪВАШИА I НЕ ПОСТЪИДѢШИА СНА: 7. **АЗЪ** ЖЕСМЪ УРЪВЪ I НЕ ЪЛКЪ: **ПОНОШЕНЬЕ** ЪЛКОМЪ: I **ОУНИУЪЖЕНЪЕ** ЛЮДЕМЪ:
8. **ВЪ**СИ ВИДАШТЕИ МНА ПОРОГАШИА МИ СНА: И ГЛАШИА ОУСТЪИ СВОИМИ ПОКЪИВАШИА ГЛАВАМИ:
9. ОУПЪВА НА **ГѢ** ДА **ИЗБАВИТОИ**: И СПЕТОИ ЪШТЕ ХОШТЕТЪ ЕМОУ:
10. ЪКО **ТЪСРЪГОН** МНА **ИШТРАВА** ОУПЪВАНЬЕ МОЕ ОТЪ СОСЦЮ МАТЕРИ МОЕА:
11. **КЪ** ТЕБѢ ПРИВРЪЖЕНЪ ЕСМЪ НЪ ЛОЖЕЗНЪ: **ОТЪ** ЖТРОБЪИ МАТЕРИ МОА **БЪ** МОИ ЕСИ ТЪ:
12. **НЕ** ОТЪСТЪПИ ОТЪ МЕНЕ ЪКО СКРЪБЪ БЛИЗЪ: **ЪКО** НѢСТЪ ПОМАГААИ:
13. **О**БИДЖ МНА ТЕЛЪЦИ МНОЗИ: ЮНЪЦИ ТОУУЪНИ ОДРЪЖАШИА МНА
14. **О**ТВЕРЕСА НА МНА ОУСТА СВОѢ ЪКО **ЛЕВЪ** ВЪСХЪИШТАА I РИКАА:
15. **ЪКО** ВОДА НЪЛИХЪ СНА И РАЗИДЖ СНА КОСТИ МОА: **БЪ**ИСТЪ СРЪДЪЦЕ МОЕ ЪКО ВОСКЪ ТАА ПО СРѢДѢ УРѢВА МОЕГО:
16. **НСЪ**ШЕ ЪКО СЖДЕЛЪ КРЕПОСТЪ МОѢ: **И** НАЗЪИКЪ МОИ ПРИЛЪПЕ ГРЪТАНИ МОИМЪ: И ВЪ ПРЪСТЪ **СЪМРТИ** СЪВЕДЕ МНА:.
17. **ЪКО** ОБИДЖ МНА ПЪСИ МНОЗИ : И СЪНЕМЪ ЗЪЛОБИВЪИХЪ ОСѢДЕ МНА .
18. **ПРИГВОЗДАШИА** НОЗѢ МОИ И РЪЦѢ МОИ: **НУИСА** ВЪСА ВЪСА КОСТИ МОА:
19. **ТИ** ЖЕ СМОТРИША I ПРЕЗЪРѢШИА МНА: **РАЗДЕЛИША** СЕБѢ **РИЗЖ** МОИЖ : И **О РИЗЖ** МОИЖ МЕТАШИА ЖРѢБЪА:
20. **ТЪ** ЖЕ ГИ НЕ ОУДАЛИ ПОМОШТИ ТВОЕА ОТЪ МЕНЕ: **НА** **ЗАСТЪПЛЕНЪЕ** МОЕ ПРИЗЪРИ:
21. **ИЗБАВИ** ОТЪ ОРЖЖЪѢ ДИЩЖ МОЖ **ИЗАРЖКЪ** ПЪСНА ИНОУНАДЖИЖ МОИЖ:
22. СПИ МНА ОТЪ ОУСТЪ ЛЪВОВЪ: I ОТЪ РОГЪ ИНОРОЖЪ СЪМѢРЕНЪЕ МОЕ :
23. **ПОВѢМЪ** ИМА ТВОЕ БРАТРИН МОЕИ: ПОСРѢДѢ ЦРЪКЪВИ ВЪСПОИЖ ТНА:
24. **БО**АШТИ СНА **ГѢ** ВЪСХВАЛИТЕ I ВСЕ СѢМНА НѢКОВЛЕ ПРОСЛАВИТЕ..

25. **Да** оубоитъ же сѧ отъ него въсе сѣмѧ нѣво. – **Ѣ**ко не оуниуъже ни неготова молитва ништаго. **Ни** отъвератиъ еси тъ лица своего отъ мене. **И** егда **возъвахъ** къ нему оуслышаше мѧ
26. **Ѡ**тъ тебе похвала моѣ въ црѣкви велицѣ исповѣмъ ти сѧ
27. **Ѡ**бѣты моѧ въздамъ прѣдъ боѧштинми са его: **ѣ**диатъ ништи и насытиатъ сѧ. **И** възсхвалиатъ гѣ възискжште его.:
28. **Ж**ива бждятъ срѣдъца въ вѣкъ вѣкоу: **Помѣн**ятъ сѧ и обратятъ сѧ **къ** гю въси конъци земаѧ: **И** поклонятъ сѧ прѣдъ нимъ въсѣ отъзѣства ѧзъзѣна:
29. **Ѣ**ко гнѣ естъ **цѣрѣсто** и тъ обладатъ ѧзъзѣки:
30. **Ѣ**сѧ и поклониша сѧ въси тоууъни **земѧ**. **Прѣдъ** нимъ припадѧтъ въси **сх**одинстен въ земаѧ: **И** дшѧ моѣ томоу живетъ:
31. **И** сѣмѧ мое поработаетъ емоу: възвѣститъ гю родъ грядъи:
32. **И** възвѣстятъ правѣдѧ его. **Людѣмъ** родѧштинмъ сѧ ѧжѧ створи гѣ:

лист 70 (псалм 56)

1. **Въ** конць истъли дѧдѣвъ тѣлопльсанье егда бѣжа отъ лица саоулова въ **врѣтопъ** –
2. **Помн**лоуи мѧ бжѣ помнлоуи мѧ. **Ѣ**ко на тѧ оупѣва дшѧ моѣ: **И** на сѣнъ крилоу твоѣю надѣѧ сѧ доѧже прѣидетъ **безаконенье**: –
3. **Въз**овѧ къ боу възшнюмоу: боу благодѣавшюмоу мнѣ: –
4. **Посъ**ла с **нѣ**и н сѣе мѧ: дастъ **поношенье** попнраѧшнмъ мѧ: – посъла бѣ мнлостъ своѧ и **рѣспотѧ** своѧ: и нзѣавнлѣ естъ дшѧ моѧ. отъ срѣдъ скоуменъ посъпахъ сѧмжценъ: – снѣи ѣлуи ихъ оржжѣ и стрѣлы: и ѧзъзѣки ихъ **меуъ** остръ:
6. **Въз**неси сѧ нѣса бжѣ: и по въсеи земли слава твоѣ: –
7. **Сѣ**тъ оуговашѧ ногама моѧма. и сѣлѧшѧ дшѧ моѧ: : . нскопашѧ прѣдъ лицемъ моимъ **ѣмѧ**: и въпадѧ сѧ въ нѧж: –
8. **Гото**во срѣце мое бжѣ: **Гото**во срѣце мое: поѧж и въспоѧж славѣ моеи: –
9. **Въ**станн славо моѣ. **Въ**станн **пъсалътырѣ** и гжсли: –
10. **Въ**станѧ рано и исповѣмъ сѧ тѣбѣ въ людѣхъ гѣ. **Въ**споѧж тебѣ въ ѧзъзѣхъ: –
11. **Ѣ**ко възвелюи сѧ до нѣсѣ милостъ твоѣ: –
12. **Въз**неси сѧ нѣса бжѣ: и по въсеи земли слава твоѣ: –

лист 86 (псалм 71,1-24)

слава сѣна дѧвѣвъ пѣслмъ сѣномъ ѧонавлъ и плѣненъимъ прѣжде

1. **На** тѧ гѣ оупѣвахъ да постыждѧ сѧ въ вѣкы –
2. **Правѣ**доѧ твоѣѧ ѧзѣави мѧ – приклони къ мнѣ оухо твоѣ и спѣ мѧ –

3. Бѣди мнѣ въ бѣ заштитителѣ – ꙗко въ мѣсто тврѣдо съпасти мѧ – ꙗко оутврѣжденіе мое ꙗко прибѣжиште мое еси тѣ –
4. Бѣже мои избави мѧ **ѿдржкы** грѣшьнаго – **ѿдржкы** законопрѣстѣпнаго ꙗко обидѣашаго –
5. **ѿ**ко тѣ еси трѣпѣніе мое ꙗко – ꙗко оупѣваніе мое отъ юности моеѧ –
6. На тѧ оутврѣдихъ сѧ отъ жтробы ꙗко урѣва матери моеѧ – тѣ еси мои покрѣвитель – ѡ тебѣ пѣніе мое въинж –
7. **ѿ**ко чюдоду бѣихъ многымъ – ꙗко тѣ помоштьникъ мои **крѣпокъ** –
8. Да исплнѣнатъ сѧ оуста моѣ похвалы – ꙗко да въспонжъ слава твоѧ въсь **день** вельлѣпотѣ твоѧ –
9. Не отвѣрзи мене въ вѣмѧ старости – егда **изнемагае**тъ крѣпость моѣ не остави мене –
10. **ѿ**ко рѣшиа врази мои жьнѣ – ꙗко стрѣгъшете дѣшѣ мои съвѣшаша въкоупѣ –
11. Глѣжшете бѣ оставилъ естѣ – поженѣте имѣте – ꙗко нѣстѣ **ѿзбавника** емоу –
12. Бѣже мои не оудали сѧ отъ мене – бѣже мои въ помощь мои **вопѣми** –
13. Да постыдѣатъ сѧ **штезнжтѣ** – оклеветѣжшете дѣшѣ мои – одеждѣтѣ же сѧ стѣудомъ и **страмомъ** ѿскжшете зѣла мнѣ –
14. **Азъ** же въинж оупѣваѣхъ на тѧ – ꙗко приложѣхъ на всѣхъ похвалѣ твоѧ –
15. Оуста мѣ възвѣстѣатъ правѣдѣ твоѧ – въсь день спѣніе твоѣ –
16. **ѿ**ко не познахъ **кѣнижника** – вѣнидѣхъ въ силѣ ꙗко – ꙗко помѣнѣхъ правѣдѣ единаго те –
17. Бѣ мои имѣже наоучи мѧ – отъ юности моеѧ и до нѣнѣ възвѣштѣхъ чюдеса твоѣ –
18. ꙗко до старости матерѣства – бѣже мои не остави мене – дондѣже възвѣштѣхъ мѣшѣцѣ твоѧ рододу сѣмоу глѣдѣжшѣмоу –
19. Силоѣ твоѣи ꙗко правѣдѣ твоѣи – бѣ въшѣнѣхъ ѣже сътвори величѣствѣ – бѣже кѣто **подобенъ** тебѣ –
20. елико **авилъ** еси мѣнѣ скрѣби мѣногы зѣлы – ꙗко обрашѣ живилъ мѧ еси – ꙗко отъ бездѣнъ **земѣи** древле възведе мѧ –
21. оумѣножилъ еси на мнѣ **величество** твоѣ – ꙗко обрашѣ оутѣшилъ мѧ еси – ꙗко отъ **бездѣнъ** землѧ пакы възведе мѧ –
22. ꙗко азъ ѿповѣмъ сѧ тебѣ въ людѣхъ ꙗко – въ сѣдѣхъ **пѣсаломьскы**хъ рѣспѣтѣ твоѧ бѣже въспонжъ въ глѣслѣхъ свѣатъ ѿнѣвъ –
23. **въздрѣдоуете** сѧ оустѣнѣ мои егда въспонжъ тебѣ – и дѣшѣ моѣ **нжжеси** нѣзбавилъ –
24. пакы же и **азыкъ** мои въсь день пооучитѣ сѧ правѣдѣ твоѣи – егда постыдѣатъ сѧ и **срамѣатъ** сѧ ѿскжшете зѣла мнѣ

лист 130 (псалм 101,1-14)

1. молнтва нишаго егда оуныетъ прѣдъ гѣмъ пролѣетъ молитвѣж своѣж
2. Гі оуслыши молитвѣж моѣж: н възплъ мои къ тебѣ да придетъ:
3. Не отъврати лица твоего· отъ мене· въ нъже **денъ** тѣжж приклони ко мнѣ оухо твое· **Въ** нъже **денъ** призовѣ тѣа· **надро** оуслыши мѣа: ←
4. нде **нвѣзж** ѣко дѣимъ дѣни мои:· н кости моѣа ѣко соушнло сосъхъ сѣа: ← ←
5. **Побѣенъ** бѣхъ ѣко сѣно **нсъше** срѣце мое· ѣко **забѣхъ** сѣнѣстн хлѣбъ мон: ←
6. **Отъ** гласа **въздыханьѣ** моего: прильпе кость моѣ плѣтн моеи: ←
7. **Оуподобнхъ** сѣа неясѣти оустъныи· бѣхъ ѣко ноцъныи вранъ на нъриши: ←
8. **Забѣдѣхъ** і бѣхъ ѣко пѣтица собѣщнѣ сѣа на зѣдѣ: ← ←
9. **Въсѣ денъ** поношаахъ мн врашн мои· н хвалѣши сѣа мноѣж· клѣнѣахъ сѣа:
10. **Нде** попелъ ѣко хлѣбъ ѣсѣ: н пѣтѣ мое съ плаѣемъ растварѣахъ: ← ←
11. **Отъ** лица гнѣва твоего н ѣрости твоеѣа· ѣко **възнесъ** низъврѣже мѣа: ←
12. **Дѣнье** мои ѣко сѣнъ оуклониша сѣа:· н азъ ѣко сѣно **нсохъ**: ←
13. тѣ же гѣ въ вѣкъ прѣбѣываеши· н **памѣтвоѣ** въ родъ і родъ: ←
14. **Тѣ** въскресъ помнлоуѣши снѣна· ѣко **врѣмѣа** помнловати· ѣко **прнде** **врѣмѣа**: ←

170/171 (псалм 126,1-5)

рѣжъ пѣснь степенна

1. **Аште** не гѣ съзждетъ домоу·
2. **Въсоуе** трѣудниша сѣа **зжджштеі**: ← **Аште** не гѣ стрѣжетъ града: **Въсоуе** бѣдѣ стрѣжн: ← **Въсоуе** вамъ естъ ютрѣневати: **Въстанѣте** по сѣдѣннї: **Ѣдждшн** хлѣбъ болѣзнин: **Егда** дастъ **възлюбленѣимъ** своімъ **сонъ**: ←
3. **Се** достоѣнне гнѣ снѣе: **Мъзда** плода урѣвѣнаго: ←
4. **Ѣко** стрѣлѣ въ рѣцѣ снльнааго: тако снѣе отѣатѣхъ: ←
5. **блаженъ** ѣже ісплѣнитъ похотъ своѣж отъ ннхъ: ← **не** постѣдѣатъ сѣа егда **глѣжтъ** врагомъ своімъ въ вратѣхъ: ←

лист 174 (псалм 134,)

слава сѣно алѣлоуѣ: ←

1. **Хвалнте** нмѣа гнѣ: **Хвалнте** рабн гѣ: ←
2. **Стожцѣ** въ храмѣ гнн: **Въ** дворѣ домоу бѣа нашего: ←
3. **Хвалнте** гѣа ѣако **благъ** гѣ: **Поїте** нменн его ѣко **добро**: ←
4. ѣко **ѣкова** **ѣзѣра** сѣбѣ гѣ: **інлѣ** въ достоѣнне сѣбѣ:
5. ѣко **азъ** **познахъ** ѣко **велен** гѣ: **ї** бѣ нашъ **надо** въсѣмн бѣгѣ:

6. вьсѣ елнко вьсхотѣ створи гѣ: **НА** небесе ꙗ **НА** землѣ:· **ВЪ** морнхъ и **во** вьсѣхъ бездѣнахъ:
7. **Възносѣ** облакы отъ послѣдѣннѣхъ **землѣа**: **мълннѣа** въ **дождѣ** створи: ꙗзводѣа вѣтрѣи ѡтъ сѣкровнштѣ своѣхъ,
8. **Ѣ**же поразн прѣвѣньца **ѣгнпѣтѣскы**: **Ѡ**тъ ѹлѣа до скота,
9. **Посъла** знаменнѣ ꙗ ѹдеса посрѣдѣ тебе егѹпте: **На** фаоса ꙗ **на** вьсѣа рабѣа его:
10. **Ѣ**же пораз **ѣзкѣи** многы: и ꙗзвѣ **ѣрѣа** крѣпкѣи:

СИНАЈСКИ ЕУХОЛОГИУМ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XI век

место на пишување: Македонија

материјал: пергамент

обем: 106 + 3 листа, 14,8 x 10,9 см

писмо: полуобла, полуаглеста глаголица

содржина: молитви, делови од служба и библиски вметнувања, исто така содржи и два оригинални текста поврзани со св. Климент Охридски и книжевната дејност на св. Кирил и Методиј во Моравија

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: манастир „Св. Катерина“ на Синај во 1800 година

место на чување: Синај, манастир „Св. Катерина“, Санкт Петербург, РНБ, Глаг. 3, Санкт Петербург АН 24,4/15

изданија: Rajko Nahtigal, *Euchologium Sinaiticum*, Ljubljana 1941-42.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите во силна позиција, како и во сандхи изговор на предлог и полнозначен збор што почнуваат на иста согласка, па и во туѓи зборови: **павелъ**; присуство на третата носовка (графички транскрибирана со **ѡ** зад меки согласки), како и редовна појава на вокалот **ѣ** (графички маркиран со **ю** зад меки согласки); почетно **Ѧ** без прејотација; неразликување на гласовната вредност на **ѡ** и **ѣ**: **нмѣннѣ** : **нманне**; контракции на вокалите во непосреден допир со скратување на новите должини: **нстннѣноумоу**; контраст на вокалите на границата на морфемите во туѓи зборови; пројава на членувани форми на именките од машки род, употреба на групата **-сц-** во придавски образувања – карактеристичен белег на кирилometодиевскиот

превод, прифатен како норма во Климентовата школа; асимилација и контракција на согласките во позиција на границата на морфемите.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: датив еднина од именката *господъ* според *о*-основата; наставка *-овн* кај именки што означуваат лице од *јо*-основа во датив еднина; претпочитање на дативни форми во генитивни состави; наставка *-сѣнн* во придавски образувања; императив за второ лице еднина со наставка *-н*: **ПОДАЖДН**; глаголски именки на *-нѣ* и на *-тъѣ*; засилена употреба на предлогот *отъ*; присуство на партикулата *н* во позиција пред личната замена *азъ*.

Лексички и зборообразувачки особености: народна лексика; наспoredна употреба на општословенски, како и на туѓи и општословенски зборови за означување исти поими (лексичка синонимија): *ѡсана* (еврејски) – *блѣвенъ*; претпочитање на преведени термини: *ѡсѣсъжагаемаа*, прилошки образувања на *-о*: *безлѣтно*.

лист 13б

мѠ ѣѢда хоташе вноградъ садити' /.

ТѢ еси хѢ вноградъ истинънън. | ѡць твон дѣлатель естъ. тѢ своѡ аплъи лозне нареклъ еси. тѢ нлѣ отъ еѣюпта прѣнесе и нзгъна ѡзыкы и насадн ѡ. такожде и нънѣ. прнзърн на вноградъ сѡ. | насадн н. | оукоренн н. | оуглжен мѡстѢ твоѡ на нѢ. оградн и острогомь. Въходъи и нсходъи его. избавн отъ снѣга. | отъ мразѡ. | отъ града носнма боуреж. в^ѡ. Ъко мноственъы ѡклубецъ бѢ еси. | тебѣ' /.

лист 14а

мѠ на гроздъмн внна на нманне' /.

БжѢ спѢ нашъ. изволен нареѣн сѡ. вноградомь. едннѡѡдааго снѡ твоего. | бѡ гѡ нашего нсѡ. | плодъ бесъмрътенъ. Даровавъ намъ ѡмъ. тѢ плодосъ вннънъи блгвн. мѡтвѡмн стънѡ брѡѡ. | всѣхъ стъихъ твонхъ. оугождъшннхъ тебѣ отъ вѣка. в^ѡ. Благодѣтнж и щедротамн. едннѡѡдааго снѡ' /.

лист 14а:

мѠ науатью вноу кзисѣлоу' /.

ГѢ нсѣе нашъ. прѣложен водъ вѢ вно. вѢ канагаллѣнскыихъ браѣхъ. | славъ своѡ авль оуѣннкомъ свонмъ. тѢ и нънѣ посѣтн. отъ стѡаго жнлнща своего. | блгвн вно се. | сѡтворн е во всѣко благорастворенне. пнжшннмъ. да безъ всѣкоѡ непрѣзнннъи дѣтѣлн. пнжше е. славнмъ тѡ. Дателѣ всемоу доброу прнношенью. ѡѡа и снѡ и с' /.

лист 156/16а

мѠ на цвѣты. на врѣбъннцѣ' /.

ГѢ БЖЕ ВЕДЕДЪЖТЕЛЮ. СЪКАЗАВЪ КОВЬЕГОМЪ ОБРАЗЪ ЦРѢВЪНЫ. І ПРИ ПРАВЕДНѢМЪ НОН. ПРИШЕСТВЕНЕ СѢААГО ТВОЕГО ДХА. ВЪЗВѢЩЬ ЕМОУ ГОЛЖЕМЪ. СЖУЕЦЪ МАСЛНЪНЫ. ПРИНОСАЮ. СЪ ОБРАЗЪ ОТРОЦН ЕВРѢНСЦНН. СЪКОНЫАША. СЪ ВѢТВЪМН МАСЛНЪНАМН. СЪРѢТЪШЕ ТА ВЪПНѢХЪ ГЛѢЩЕ. **ОСАНА** ВЪ ВЪШЪННХЪ. **БЛАВЕНЪ** ГРАДЪ ВЪ НМА ГНѢ. **ОСАНА** ВЪ ВЪШЪННХЪ. СЪ ГЛАСОМЪ ТВОИ РАБИ ВЪПНЕМЪ. **ОСАНА** ПРИШЕДЪ. И ПАКЪ ГРАДЪ. СЖДНТЪ ВЪ ПРАВЪДЖ. СЪ ОЦЕМЪ И СЪИМЪ ДХОМЪ НЪИНѢ И ПРИ' /.

лист 16б

мѠ на агньцемъ на пасух' /.

ПРИЗЪРН ГѢ НСХЕ. НА СИ БРАШЪНА ТВОЕ. І НА АГНЕЦЪ СЪ. І СѢИ Н. ЪКОЖЕ СѢИТИ ИЗВОЛИ АГНЕЦЪ. ІЖЕ ПРИВЕДЕ АВЕЛЪ **ВО ВЕСЕСЪЖАГАЕМАА**. ДА ЪКОЖЕ ОНЪ СЪПОДОБИ СА. **ТВОИ БЛАГОДѢТИ** НАСЛАДНТИ СА. ТАКО И **МЪ** СЕГО СЕЩАНА. БЛГВЕНА. ТОБОИЖ НАСЛАДНХОМЪ СА. ВЪПНИЩЮ. ЪКО ТВОЕ ЕСТЬ ЦРѢСТВО. СИЛА И СЛА' /.

лист 17б

мѠ по обѣдѣ

ТЕБѢ ИСТИНЪНОУМОУ УЛОВѢКОЛЮБЬЦЮ БОУ. МЪ ГРѢШЪННИ И НЕДОСТОИИИ РАБИ ТВОИ НАСЪЩИШЕ СА БОГАТЫХЪ БЛАГЪ ТВОИХЪ. **ХВАЛЪ** ТЕБѢ ПРИНОСИМЪ. І МОЛИМЪ ТИ СА ВЛКО. СЪ ЗЕМЪНЫМИ БЛАГЪ. І НЕСЪНЫМИ ТВОИМЪ ДАРОМЪ ПРИУАСТЪННИКЪ НЪИ **АВН**, МОТВАМИ. СЪТЪИА БРЦА І ВЕСЕХЪ СЪТЪИХЪ ТВОИХЪ. ЪКО ПОДОБАЕТЪ ТИ ВЕСЕ СЛАВА ОЦА И СНА И СѢААГО ДХА. НЪИНѢ' /.

лист 22а

мѠ надъ ѣдъшннмъ сквернъна маса.

ВЛКО, ГѢ БЖЕ НАШЪ, ЖИВЪИ НА ВЫСОКЪХЪ. І НА СЪМѢРЕННА ПРИЗНАИ. ПОУИВАИИ ВЪ СВАТЪИХЪ, ХВАЛА ИЛЕВА, ПРИКЛОНИ, ГОСПОДИ, ОУХО ТВОЕ І ПОСЛОУШАИ НАСЪ МОЛАЩННХЪ СА ТЕБѢ. І **ПОДАЖИ** РАБОУ ТВОЕМОУ. ОТЪДАНИЕ СЕМОУ ОСКЕРВЪНЪШЮМОУ СА. І ВЪКОУШЪШЮ МАСЪ НЕУИСТЪИХЪ. ІХЪЖЕ ВЪКОУШЕННЕ ОТЪРЕКЛЪ ЕСИ. **ВЪ** ЗАКОНѢ СѢЕМЪ СВОЕМЪ. СНХЪ **ВЪКОУШЪШЮ** НЕВОЛЕИЖ ОТЪПОУСТИ ГРѢХЪ. І СЪПОДОБИ И НЕОСЖДЕИНО ПРИИТИ СТРАШЪНЫХЪ ТВОИХЪ І БЕСЪМРЪТЪНЫХЪ ТАИИ. **УЕСТЪНААГО** ТѢЛА И КРЪВЕ ХРИСТА ТВОЕГО. ЪКО ДА ИЗБАВЛЕНЪ БЖДЕТЪ ОТЪ СЕЛѢ ВЕСЕГО НЕУИСТА. **ВЪКОУШЕННЕ** И ДѢИИИ. **НАСЪЩАИ** СА БОЖИИХЪ ТВОИХЪ ТАИИ І НАСЛАДАИ СА СЪТЪИА ТВОЕИ ТРАПЕЗЪИ І ХРАНИМЪ ВЪ СѢИ ТВОИИ **ЦРЪКЪВН**, ХВАЛА И СЛАВА ИМА ТВОЕ ВЪШЪНЕЕ. ЪКО ТВОЕ ЕСТЬ ЦРѢСТВО, СИЛА И СЛАВА ОЦА И СНА І СѢААГ' /.

лист 59a

мѠ стѡа трѡфона. ѡ все̄ гадѣ зълѣ. Гоубаѡинмь. Внна н ннвѣ. і врѣты'/.
Въ нма оѡа н сѡа. н стѡаго дѡа. Помолаѡио ми са. **Гѣн** і бѡу. сѡлѣзѣ отъ
нѣсе дѣлѣ седмь. **Д**а отъженжтѣ есе зьло. н **всѣж** зьлобж. і гѡ гадовѣ. і есе
еже обнднтѣ внна. і ннвѣ. і врѣтоградѣ. **З**ауьнж нѣинѣ глѣтн. нмена га-
домѣ. пржгѣ. сланж. урѣвенѣ пржгѣ. катааросѣ. фнлосѣ. илосѣ. **В**нлнтсѣ.
Карѣкнносѣ. **В**рѣхосѣ. **О**тѣхода отѣхода. отѣ сѣменн гроздовѣ. і осоуша
еж. і велнкѣ врѣхѣ. **В**сѣкѣ гадѣ. ѡтндѣте **отѣ** лознѣ. **отѣ** ннвѣ. **отѣ**
врѣтоградѣ. **Т**н отндн въ горѣ поуствѡа. **В**ь дрѣво еже не творнтѣ сѣменн.
тамо вѣ естѣ далѣ гѣ. **Д**енѣнжж пнѡж. **П**акѣ закнннаж васѣ. въ има гѡ
нашего нсѡа. ѣко дѣлн **гѣдсѡнн**. мнѡанлѣ **гавьрнлѣ**. оурнлѣ. **Р**афанлѣ. **П**акѣ
закнннаж вѣ есѣкѣ гадѣ. ѡтндѣте отѣ лознѣ. **отѣ** ннвѣ. **отѣ** врѣто-
градѣ. **А**ще не послоушаєте **мѡне** бѣдѣнааго. улѡскѡа пѣтнца нзѣдатѣ васѣ.
Отндѣте въ поуствѡа горѣ. **В**ь дрѣва неплодѣнаа. н даднте слаж бѡу. сѣ
оѡемь н сѣтмь дѡомь. нѣинѣ н прнсно н въ вѣ'/.
л. 66б-68a

л. 66б-68a

унѣ на нсповѣдаѡинмь са.

∴ прѣвое снѣе бѣвааетѣ. пооуѣенне. глѣ емоу **нерѣн** прѣ црѣквѣж снѣе'/.
Уадо. нѣинѣ обновнтн са хоѡешн. **У**естѣнѣмь покааннемь. і възнскатн
прѣвааго отѣуствѡа. і снѡвствѣ его прнмѣснтн са. егоже остѣпнлѣ бѣ
прѣстѣпленнемь. **Н**ъ слѣшн уадо. **К**ако тн жаждетѣ покааннѣ нашего бѣ. і
прѣкомь выпнетѣ кѣ намѣ глѡ. **П**о снѡхъ есѣхъ обрѡтнте са. кѣ мнѣ. да азѣ
цѣлѣж вѣ. тѣмьже иже **бес** покааннѣ оумьретѣ. то **авѣ** то естѣ. ѣко нѣстѣ
крестѣнѣж. **П**онеже не вѣроуетѣ **вѣскрѣшению**. нн въ стѣжѣ **тронѡж**. **Д**а надѣ
таковѣмь не подобаетѣ са **нерѣовн** обрѣтатн. нн прнношеннѣ **за** нъ въ црѣвѣ
прннматн. **А**ще лн естѣ жнвѣ. тн глѣтѣ. ѣко нѣсмь добрѣ наоуѣенѣ **законю**
бѣжю. **Н**н разоумѣлѣ нстннѣнѣна вѣрѣ **крестѣнѣжскѣ**. то снѣе наоуѣнтн н
глѣжѣе. **С**лѣшн уадо і разоумѣн добрѣ. бѣ едннѣ естѣ сѣтворенъ всѣж тварь.
не нмѣна нн отѣкѣдоуже науѡтѣка. нъ самѣ сѣ науѡло есемоу. нмѣна вѣ сѣбѣ
слово сѣбезнауѡально. **В**ъ обнлѣн своемь. сѣ **прнсносѣѣнѣоумюу**. **бѣзврѣменѣ-**
но. **бѣсконечѣно**. **бѣзлѣтѣно**. **сѣпрѣстѡльно**. оѡю н дѡю прѣстѡмоу. еже са
прѣстѡа тронѡа речетѣ. оѡѣ н сѡнѣ і сѣтѣ дѡхъ. трн сѣставн **сѣлнѣно** въ
еднномь бѣжствѣ. слово же то бѣжне. бѣ сѣ отѣ бѡ. нашего радн сѣпеннѣ.
пѣтнж обложнвѣ свое бжство. въ дѣвѣ прѣстѣн. сѣтѣмь дѡомь. **бѣсѣменн**
зауѡтѣ са. і бѣстѣ **соуговѣ** бѣ вѣкоупѣ н ѡкѣ. іже волеж стрѡстѣхъ нашнѡхъ
прнѡстн са. **Р**аспатн сѣмрѣтѣ подѣемѣ волеж. **В**ѣскрѣсе третѣен **денѣ**. і
вѣшедѣ на нѣса. сѣде о деснѣж оѡа. і пакѣ нматѣ прнтн сѣ нѣсе. сѣднтн
хѡта жнвѣмь і мрѣтѣмь. і въздаатн комоуждо **прѡтнво** дѣломѣ его. **Д**а

того радн. страшнѣи тѣ сѣдѣ слышаше. **Х**отащен бѣити. і мжкѣи тѣи страшнѣиѣ. **В**ѣроуемъ писанью. і крѣпимъ са въ стѣжѣи тронѣи. **В**ъ нма оца н сѣа і сѣаго дѣа. отъзмываемъ же пакѣи грѣхѣи отъ себѣ. ѣже по **крѣпимъ** сѣтворше. **П**окаанемъ. исповѣдашце са боу. сѣвѣдѣшюмоу ѣа по нмена. і помышленнѣ есѣ знаишю. тѣи повелѣ въ себѣ мѣсто. црѣвнѣимъ сѣанкомъ. подѣматн таготѣи наша. **Ѣ**коже реуе аплѣи тн бо бѣдатъ о дѣашѣи вашнѣи. **Ѣ**ко слово хоташе вѣздати за вѣи. тѣмъ же хотан исповѣдати са. снѣ **длѣженъ** естѣ глѣати. **П**рѣвое бѣ поставлѣиш послонѣа. сѣдѣаннемъ монмъ. і тебѣ оуе. і тебѣ оуе нсповѣдаиш са. не могѣи бо **нѣселеннѣ** оулоуитн. **Ѣ**звѣи гнишѣи въ срѣи моемъ. **непрѣстанно**. аще не подастѣ ми **црѣкѣи** пакѣи обновленнѣи. глѣтѣи же сѣишѣи кѣи немю. **У**адо не оустѣидн са лица ѣла. тн потан ѣто сѣшце въ тебѣ. есѣ бо обнажена сѣтѣи прѣдѣи оунма бѣнма. **Н**икѣтоже бо таѣа вѣдѣи свон. **А** не показана его **враю**. тн ицѣлѣетѣи. **Н**ъ **прилежно** нша цѣлѣтелѣи. **Ѣ**дѣва полоуитѣи ослабѣи вѣдѣи своемю. снѣ же да глѣтѣи. **Х**отан исповѣдати са. исповѣдаиш са прѣвое боу есѣдрѣителю. і тебѣ оуе. есѣхѣи **вѣишнѣи** монѣи грѣхѣи. ѣже сѣвѣдѣи. і не разоумѣи сѣгрѣшнѣи. волеиш ли не волеиш. сѣпа. ли бѣда. **Л**нѣхожѣи еднѣи. і пнѣнѣствомъ. **В**рагомъ зѣлѣи прѣльщамъ. прнсно вѣпадаиш **въ** блѣдѣи. і прѣлюбодѣаннѣи. **въ** разбѣи. **въ** дѣтогуеленнѣи. **въ** татѣбѣи. **въ** пнѣнѣство. **въ** клеветѣи. **въ** сѣвадѣи. **въ** пласаннѣи. **въ** нгрн зѣлѣи. **въ** сварѣи. **въ** прѣстѣпклатнѣи. **въ** чародѣаннѣи. **въ** враженнѣи. **въ** сѣмѣнѣннѣи сѣрашѣи. **въ** похотѣиѣи вѣзрѣннѣи. **на** стоужде лица. **въ** прнсагѣи неправдѣи. **въ** вѣсѣишѣиѣи тоуждего **нмѣннѣи**. есѣго того. отѣрнѣиш са. иѣже не помѣиш. і **Ѣ**же сѣвѣдѣи. н нѣже не сѣвѣдѣи. **Ѣ**же сѣтворнѣи волеиш. ли не волеиш. похотнѣи одрѣжнмъ. въ гнѣвѣи ли въ **оудрѣжаннѣи**. не могѣи бо тантн. иѣже прнсно зѣрнтѣи. **Не** могѣи оутантн. **Ѣ**же отѣкрѣитн иматѣи. сѣвѣстѣиѣи моѣи н не сѣвѣстѣиѣи. **Н**икѣтоже бо оукрадѣи ѣто господа своего. і таѣа **многѣи**шнѣиш прнметѣи. **Н**ъ аще нсповѣдана са. многѣиш са своему господнѣи. **Д**а покрѣишѣиш са емоу дѣла его. і многѣиш оулоуитѣи. **Т**ѣмъ же **н азъ** многѣиш са дѣиш боу. прнпаданѣи тн оуе. **Д**а подаш ми заповѣдѣи. **протнво** зѣломъ монмъ. **Не**кѣли вѣзникнѣиш нз глѣбннѣи безаконен монѣи. і пакѣи обнавлѣиш са. не бѣдн же въ таѣѣко уадо. **Х**оташнмъ покаати са. **А**ще котораго **црѣкѣи** отѣлѣуѣетѣи въ мало вѣрма. вѣнѣи стоѣтн. такѣи бо оуставѣи естѣи. **отъ** бѣи прѣданѣи еи. і **отъ** стѣхѣи аплѣи. н **отъ** прѣвнѣиѣи оуѣи. **Д**а подобно оунѣише са. **Д**остоннн бѣдемъ. прнѣастнѣи са. тѣлѣи н крѣвн гнѣи. такѣи бо стѣи **павелѣи** оунѣиш нѣи глѣи. аще кѣи прнмѣтѣи тѣло бѣнѣи. і крѣвѣи недостоенѣи сѣи. то грѣхѣи себѣи прнмѣтѣи. не расматрѣиш тѣла гнѣи. а н самѣи гѣи реуе. **Не** даднѣи стѣаго моего **пѣсомъ**. тѣмъ же не порабощанмъ са. **У**рѣвнѣимъ похотемъ. нѣи дѣшевнѣиѣи подвнѣи. і плодѣи сѣтажнмъ. і волеиш протнвнмъ са. тѣлесѣишнѣи **ласкрѣдемъ**. ннѣиже бо вѣдѣи тѣлесѣишнѣи. не цѣлѣетѣи прнсно въ пнѣнѣствѣи сѣшю. і въ **обѣданнѣи**. нѣи аще кѣи тѣрѣдо вѣзѣдрѣишѣиш са **етѣи**

МАКЕДОНСКИ ТЕКСТОВИ ВРЗ ЦРКОВНОСЛОВЕНСКА ЈАЗИЧНА ОСНОВА

ДОБРОМИРОВО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: почеток на XII век

место на пишување: јужна Македонија

материјал: пергамент

обем: 217 листа, 20-21 x 14-15,5 см

писмо: кирилско

содржина: четвороевангелие

место на пронаоѓање: манастир Света Катерина на Синај

место на чување: Публична библиотека, Санкт Петербург (Рос-
сийская национальная Библиотека, Q/n I 55) (183 л), Библио-
тека на манастирот „Св. Катерина“ на Синај MS 43/O (23 л.),
MS 7/N (9 л.), Национална библиотека во Париз (Paris,
Bibliothèque National, Slav. 65 (21.)

изданија: М. Алтбауер, *Добромирово еванѓелие, кирилски сѝ-
оменик од 12 век, тп. I*, Скопје 1973 (фототипно издание); Б.
Велчева, *Добромирово евангелие*, София 1975 (транскриби-
рано издание); *Добромирово еванѓелие*, том 2, приредиле:
Радмила Угринова-Скаловска, Вангелија Десподова, Инсти-
тут за старословенска култура – Прилеп, Книгоиздателство
Матица Македонска Скопје-Прилеп 1992

студии: Конески Б., „Што дава Добромировото евангелие за исто-
ријата на македонскиот јазик“, *Годишен зборник на Фило-
лошкоиѝ факултетѝ во Скопје*, 1976, 13-22.

Правописни и фонетски особености: се надоврзува со глаголската книжевна традиција и ја претставува најраната употреба на кирилицата во македонските книжевни ракописи; едноеров правопис со употреба на малиот ер (врска со старословенската епиграфика); вокализација на еровите во силна позиција: **вонѝ, токмо, гладокѝ, ко мнѝ, денѝ, весѝ, деѝрѝ, агнеѝ, снѝенѝ**; испуштање на ерот при вокал-

ните р и л: **СЛЪЦЕ**; испуштање на ерот во слаба позиција и добивање нови консонантски групи; употреба на секундарен ер во стари консонантски групи; развој на секундарниот ер во **а** (во заемки); примери на чување на старо **ю** во согласност со глаголската традиција; редовна употреба на **ѣ** на почетокот и на крајот на зборот во согласност со глаголската традиција, како и употреба на **јат** зад непарните меки консонанти (**ѡ, ѣ, ѡ**) – преглас на **а** во **ѡ** (графиски: **ѣ**); многу примери за мешање на **а** и **ѡ** (**ѡ** се употребува наместо **а** во формите за трето лице сегашно време множина, кај глаголите од четврта конјугација; **СЛЪЖЪТЪ** и во аорист трето лице множина: **ВЪЗАШЪ**, примери за мешање т.е. за меѓусебна замена на **ѣ** со **а** (започната деназализација): **ГРАД-** > **ГРѣД-**, како и за неоргански назализам; ретки примери што укажуваат на замена на **ѡ** со **а**; мешање на **ѡ** и **н**; пројави на мешање на носовките (зад **ш** се јавува **ѡ**); чување на старото **з** (графиски **з**) добиено со трета палатизација; губење на епентетско **л**; едначење по звучност; обезвучување на звучните согласки на крајот на зборот; најстара писмена фиксација на прелогот **одъ** < **отъ**; упростување на консонантски групи добиени по губењето на еровите во слаба позиција, вметнато **д** во консонантската група **зр**; асимилација и контракција на согласките во состав од придавка и именка (**зц** > **сц** > **ц**) – одраз на народниот изговор; метатези на консонантите во примери од типот: **тодъга** како подлога за нивно упростување, сп.: **нкогаже**; насетување на затврднувањето на парните меки консонанти; контраст на вокалите во туѓите зборови (на границата на морфемите); фонетска адаптација на туѓи зборови.

Морфолошки и синтаксички особености: колебање на промените на именките по основи преку аналогни воздејства; обопштување на членски морфемии според тврдата промена **-осъ, -отъ**; асигматски аорист; позачестена употреба на форми од вториот сигматски аорист на сметка на постарите форми на асигматскиот аорист: **нзндошъ** (сп.: **нзндъ** Зогр. Марко 14,26); контрахирани имперфектни форми: **боѣхъ** 1, (форми со зачуван преглас, но и форми образувани според основата на сегашното време); наставка **-шъ** во трето лице множина имперфект (изедначување на форми на аористот и имперфектот) изместување на синтетичката деklinација (сп. **вѣднѣ ѣко блнзъ естъ прн двѣрѣхъ**. Зогр, Марко 13,29), посесивен датив, удвојување на директниот предмет; употреба на општ релативен сврзник (**ѡже**); ширење на наставката **-ѡ** (добиена од **-а** како резултат од мешањето на носовките, или по пат на аналогича) во формите на активниот партицип на презентот во

номинатив еднина кај атематските глаголи: **ѣдѣн** (сп. **ѣды** Зоґр, Марко 14,18), како и кај глаголите од прва и втора група; ширење на наставката **-въ** во формите на првиот активен партицип на претеритот кај глаголите со инфинитивна основа на консонант (по пат на аналогија со формите на глаголите со инфинитивна основа на вокал): **омоунвын** (сп. **омоуы** Зоґр, Марко 14,20); обопштување на формата на активниот партицип на презентот во номинатив множина (наставка **-щѣ**) како прилошка определба; употреба на пасивниот партицип на претеритот во адјективна функција: **бывъшеє вно**; замена на партиципната форма **сы** со показната замена **сен** (Јован 7,50); проширување на употребата на предлозите во постари беспредложни конструкции: **глѣ мѣн его кѣ слоугамъ** (сп. **глѣ мѣн его слоугамъ** Зоґр Мар, Јоан 2,5); еднинска конгруенција на именката **народъ**: **весь народъ днвѣаше сѣ** (сп.: **всь народъ днвѣахъ сѣ** Зоґр, Марко 11,19); двојна негација.

Лексички особености: дијалектна лексика својствена за јужните македонски говори (*лайка* – јаболко); непреведени зборови и изрази од други јазици (латински: **лоуна**; еврејски: **авва**, **раввн**, **осана**; грчки: **архнтрнклнѣ**); проширување на употребата на суфиксот **-иште** за сметка на помалку изразни суфикси: **сѣдалнѣ** (сп.: **сѣдала** Зоґр, Марко 14,15).

Водич во читањето на текстот: пишувачот напишал **вололы** наместо **волы**; деловите во коси загради (**/послѣдънѣн днѣ**;/ **/гредын**;/ **/кѣпнѣго**/) се од подоцнежна рака.

табела 75-76 (Марко 13,24-37)

о дѣнн н **уѣсѣ**.

24. н въ дѣнн тыѣ. по скръбен тоѣ. **слнѣ** помрѣкнѣтъ ѣ **лоуна** не дасть свѣта своего. 25. н **звѣзды** нѣсѣныѣ бѣдѣ(тъ) съпадаѣща. ѣ слы нѣсѣн(ыѣ) двнѣжтъ сѣ. 26. н **тогда** оузраѣтъ **снѣ уѣвѣа грѣдѣща** на облацѣхѣ. съ снлоѣж н славоѣж мноѣж. 27. н тогда послѣтъ **анѣлы** своѣ. н сбержтъ нзѣбраныѣ его. отъ уетырѣ вѣтрѣ. отъ коньца **земн**. до коньца нѣсн. 28. отъ смоковннѣца наоуунте сѣ прнѣтѣн. егда вѣтвн еѣ бѣдѣтъ млади. ѣ **лнствен** прозѣбнѣтъ. вѣднѣ **ѣко** блнзѣ нѣтъ жатѣа. 29. тако ѣ вы. егда оузрнѣте сѣ бѣванѣще. вѣднѣ **ѣко** блнзѣ **нѣтъ прн дѣрѣ**. 30. амннѣ глѣж вамѣ. не ѣмѣтъ прѣнѣтн **родосѣ**. донѣдеже вѣсе сѣ бѣдетѣ. 31. **нѣо** ѣ **землѣ** прѣнѣдетѣ. а словеса **моѣ** не ѣмжтъ прѣнѣтн. 32. а ѣ дѣнн томѣ ѣ о **уѣсѣ**. ннктоже не вѣстъ. нн **анѣглн** нѣсѣннн. нн **снѣ**. **токмѣ** оѣцѣ. 33. блудѣте бѣднѣте. ѣ молнѣте сѣ. не вѣсте бо **кодѣга** врѣмѣ бѣдетѣ. 34. ѣкоже уѣвѣкъ оуоѣдѣ оставнѣтъ домѣ свон. давѣ рабомѣ свонмѣ властѣ. н комоужде дѣло своѣ. а **вратарю** повелѣ **бѣдѣтн**. 35.

БДНТЕ ОУБО. НЕ ВЪСТЕ БО КОДЫГА ГЪ ДОМОУ ПРНДЕТЬ. ВЕУЕРЬ ЛН ЛН ПОЛОУНОШН. ЛН ВЪ КОУРЫ ГЛАШЕННѢ. 36. ДА НЕ ПРНШЕДЪ ВЪНЕЗАѢПЖ. ОБРАЩЕТЬ ВЫ СЪПАЩА. 37. А ѢЖЕ ВАМЪ ГЛѢЖ. ВСѢМЪ ГЛѢЖ БДНТЕ.

табела 80-82 (Марко 14,17-31)

МЖ О ПРѢДАНН ІССОВѢ

17. **Н** ВЕУЕРОУ БЫВЪШОУ. ПРНДЕ СЪ ОБѢМА НА ДЕСАТЕ. 18. Н ВЪЗЛЕЖЩЕМЪ НМЪ. Н ѢДЖЩЕМЪ РЕУЕ ІССЪ. АМННЪ ГЛѢЖ ВАМЪ. ЁКО ѢДННЪ ОТЪ ВАС ПРѢДАСТЪ МА. **ѢДЖН СО** МНОЖ. 19. Н **НАУАШЖ** СКРЪБѢТН. Н ГЛАТН ЕМОУ. ЕДННЪ ПО ЕДННОМОУ. ѢДА **АЗЪ**. Н ДРОУГЫН ѢДА **АЗЪ**. 20. ОНЪ ЖЕ ОТЪВѢЩАВЪ РЕУЕ НМЪ. ѢДННЪ **ОДЪ** ОБОЮ НА ДЕСАТЕ **ОМОУНЫИ СО** МНОЖ ВЪ СОЛЛО. 21. СЪНЪ ЖЕ УЛѢВУСЬКЫН НДЕТЬ. ЁКЖЕ ЕСТЬ ПНСАНО ОБ НЕМЪ. ГОРЕ ЖЕ УЛѢВКОУ ТОМОУ. НМЪЖЕ СЪНЪ УЛѢВУСЬКЫН ПРѢДАСТЪ СА. ДОБРО ЕМОУ БН АЩЕ СА БН Н РОДНЛЪ УЛѢ ТЪ. 22. Н ѢДЖЩЕМЪ НМЪ. **ПРНЕМЪ** ІССЪ ХЛѢБЪ. БЛАГОСЛОВЕНЪ ПРѢЛОМН. Н ДАВЪ НМЪ Н РЕУЕ. ПРННМѢТЕ ѢДНТЕ. СЕ НЕСТЪ ТѢЛО МОЕ. 23. Н ПРНЕМЪ УѢШЖ. ПОХВАЛЪ ДАСТЪ НМЪ. Н ПНША ОТЪ НЕА ВЪСН. 24. Н РЕУЕ НМЪ. СЕ НЕСТЪ КРЪВЬ МОѢ. НОВАДГО ЗАВѢТА. ПРОЛНВАЕМА ЗА МНОГЫ. 25. АМННЪ ГЛѢЖ ВАМЪ. ЁКО НЕ НМАМЪ ПНТН ОТЪ ПЛОДА ЛОЗЫНАДГО. **ДАЖН** ДО ТОГО ДНЕ. ЕГДА ЕГО ПНЖ НОВОЕ ВЪ ЦРѢСТВНН БЖНН. 26. Н ВЪСПѢВѢШЕ **НЗНДОША** ВЪ ГОРЖ ЕЛЕОНЬСКЫЖ. 27. Н ГЛА НМЪ ІССЪ. ЁКО ВЪСН СЪБЛАЗННТЕ СА ЁКЖЕ Н ПНШЕТЪ. ПОРАЖЖ ПАСТЫРѢ. Н **РАЗНДЖТЪ** СА ОВѢЦА. 28. НЪ ПО ВЪСКРЪСЕННН МОЕМЪ. ВАРѢЖ ВЫ ВЪ ГАЛНЛЕН. 29. ПЕТРЪ ЖЕ РЕУЕ ЕМЪ. АЩЕ Н ВЪСН СЪБЛАЗНАТ СА НЪ НЕ **АЗЪ**. 30. Н ГЛА ЕМОУ ІССЪ. АМННЪ ГЛѢЖ ТЕБѢ. ЁКО ТЫ **ДНЕСЪ** ВЪ СНИЖ НОЩЬ ПРѢЖДЕ ДАЖЕ НЕ СЛЫШНШН **ПАТЕЛА** ГЛАСАЩА. ТРН КРАТЫ ОТЪВРЪЖЕШН СА МЕНЕ. 31. ОНЪ ЖЕ НЗЛНХА ГЛАШЕ ПАУЕ. АЩЕ МН СА ЛОУННТЪ СЪ ТОВОЖ ОУМРѢТН. НЕ ОТЪВРЪГЖ СА ТЕБЕ. ТАКОЖДЕ ЖЕ Н ВЪСН ГЛАХЖ. 32. **Н** ПРНДОШЖ ВЪ **ВЕСЪ** ѢНЖЕ НМА **ГЕТЪСНМАНН**. Н ГЛА ОУУЕННКОМЪ СВОИМЪ. САДѢТЕ СЪДЕ. ДОНЪДЕЖЕ СА ПОМОЛЖ. 33. Н ПОЕМЪ ПЕТРА Н НѢКОВА Н **ІУДАНА**. СЪ СОБОЖ. Н НАУАТЬ ОУЖѢСАТН СА Н ТЖЖНТН. 34. Н ГЛА НМЪ. ПРНСКРЪБЕНА ЕСТЬ ДША МОѢ ДО СЪМРЪТН. ПРѢБЖДѢТЕ СЪДЕ Н БДНТЕ. 35. Н ОШЕДЪ МАЛО ПАДЕ НА **ЗЕМН** Н ПОМОЛН СА. АЩЕ МОЩНО ЕСТЬ ДА ПРѢНДЕТЬ **УѢША** СН. 36. Н ГЛА **АВА ОУЕ** ВЪСЕ МОЩБНО ЕСТЬ. МНМО НЕСН ОТЪ МЕНЕ УѢШЖ СНИЖ. НЪ НЕ ЁКЖЕ **АЗЪ** ХОЩЖ. НЪ ЁКЖЕ ТЫ.

лист 4' (Национална библиотека, Париз); табела 59-60 (Марко 11,9-13, 13-21)

9. Н **ПРѢТЬ** ХОДАЩЕ ВЪ СЛѢДѢ ХОДАЩЕ ВЪПНѢХЖ ГЛѢЖЩЕ. **ОСАНА** БЛАГОСЛОВЕНЪ ГРАДЖН ВЪ НМА ГНЕ. 10. БЛАГОСЛОВЕНО ГРАДЖЩЕЕ ЦРѢСТВО. ВЪ НМА **ГЪ** ОЦА НАШЕГО **ДѢДА**. **ОСАНА** ВЪ ВЫШНЪННХЪ. 11. І ВЪННДЕ ВЪ ЕРѢСЛМЪ ІСЪ. Н **ВЪ ЦРѢВН** СЪГЛАДАВЪ ВЪСА. ПОЗДѢ ОУЖЕ СЖЩОУ УѢСОУ. НЗНДЕ ВЪ ВНОАННЪ СЪ ОБѢМА МА ДЕСАТЕ. 12. Н **ЗАУРА** НЗЫШЪДЪШНМЪ НМЪ ОТЪ ВНОАННА ВЪЗАЛЪКА 13. Н ВНДѢ СМО-

КОВЫННЦЪ НЗЪДАЛЕУЕ НМЖЦЪ ЛНСТВНѢ. ПРНДЕ АЩЕ ОУБОУ УЪТО ОБРАЩЕТЪ НА НЕИ. И ПРНШЕДЪ КЪ НЕИ ННУЕСОЖЕ НЕ ОБРѢТЕ **ТОКМО** ЛНСТВЕНЕ. НЕ БѢ БО ВРѢМА СМОКЪВАМЪ. 14. Н ОТЬВѢЩѢВЪ РЕУЕ ЕИ. КЪ ТОМОУ ОТЬ ТЕБЕ ВЪ ВѢКЪ **НИКТОЖЕ ПЛОДА НЕ СЪНѢСТЬ**. СЛЫШѢАХЪ ЖЕ ОУУЕННИ ЕГО. 15. Н ПРНДЖ ПАКЫ ВЪ ЕРѢЛМЪ. Н ВЪШЕДЪ ИССЪ ВЪ ЦРКВЪ. НАУАТЬ НЗЪГОННТИ ПРОДАИШМАА И КОУПОУИЖИМАА. **ВЪ ЦРКВИ**. Н ДЪСКИ ТРЪЖЫННКЪ И **СѢДАЛНИЦА** ПРОДАИШНИХЪ ГОЛЖЕН НСПРОВРЪЖЕ. 16. И НЕ ДАДѢАШЕ ДА **КТО** МНМО НЕСЕТЪ СЪСЪЖДЫ СКОЗѢ ЦРКВЪ. 17. И ОУУЕАШЕ ГЛѢЖ ИМЪ. НѢСТЬ ЛИ ПНСАНО. ЁКО ХРАМЪ МОИ. ХРАМЪ МОЛНТЕВѢ НАРЕУЕТЪ СА. ВЪСѢМЪ АЗЫКОМЪ. ВЫ ЖЕ СЪТВОРНСТЕ И. **ВРЪТОПЪ** РАЗЪБОУННОМЪ. 18. **Н СЛЫШѢША** КЫННЖЫННИ И АРХИЕРЕН. НСКААХЪ КАКО Н БЖ ПОГОУБЛИ. **ВОѢХЪ** БО СА. ЁКО **ВЕСЬ НАРОДЪ ДНЕВѢАШЕ СА**. О ОУУЕННИ ЕГО. 19. Н ЁКО ПОЗДѢ БЫСТЬ. НСХОЖДААШЕ **ВОНЪ** НЗЪ ГРАДА. 20. И МНМО ХОДАЩЕ ОУТРО ВНДѢШЖ СМОКОВЫННЦЪ **ОУСОХЪШЖ**. **НС КОРЕНИГЪ**. 21. Н ВЪСПОМАНЖВЪ ПЕТРЪ. ГЛА ЕМО. **РАВЪИ**. ВИЖДЪ СМОКОВЫННИЦА. ИЖЖЕ ПРОКЛА ОУСЪШЕ.

табела 290-291 (Јован 1,1-10)

ЕВАНГЕЉЪ ИОАНА

1. ИСКОНН БѢ СЛОВО. Н СЛОВО БѢ ОУ БА. И БѢ БѢ СЛОВО. 2. СЕ БѢ ИСКОНН ОУ БА. 3. ВЪСѢ ТѢМЪ БЫША. И БЕЗЪ НЕГО ННУЪТОЖЕ НЕ БЫСТЪ ЕЖЕ БЫСЪ 4. ВЪ ТОМЪ ЖИВОТЬ БѢ. Н ЖИВОТЬ БѢ СВѢТЬ УЛѢКМЪ. 5. Н СВѢТЬ ВЪ ТѢМЪ СВѢТНТЬ СА. И ТЪМА ЕГО НЕ АТЬ. 6. БЫСТЬ УЛѢКЪ ПОСЛАНЫ ОТЬ БА НМА ЕМОУ ИОАНЫ. 7. СЪ ПРНДЕ ВЪ СВѢДѢТЕЛЬСТВО ДА СВѢДѢТЕЛЬСТВУЕТЪ О СВѢТѢ. ДА ВСИ ВѢРЖ НМЖТЬ НМЪ. 8. НЕ БѢ ТЪ СВѢТЪ. НЪ ДА СВѢДѢТЕЛЬСТВУЕТЪ О СВѢТѢ. 9. БѢ СВѢТЬ ИСТНЬНЫИ. ИЖЕ ПРОСВѢЩАЕТЪ ВСЕГО УЛѢКА. **ГРѢДЖИДАГО** ВЪ МНРЪ. 10. ВЪ МНРѢ БѢ Н **ВЕСЬ** МНРЪ ТѢМЪ БЫСТЬ. Н **ВЕСЬ** МНРЪ ЕГО НЕ ПОЗНА.

табела 296-297 (Јован 1,44-52)

44. ВЪ ОУТРЕН ЖЕ **ДЕНЬ** ВЪСХОТѢ НТИ ВЪ ГАЛЛИЛЕИ. И ОБРѢТЕ ФИЛППА Н ГЛА ЕМОУ ИССЪ. **ГРѢДИ** ПО МНѢ. 45. БѢ ЖЕ ФИЛППЪ ОТЬ **ВИТЬСАНДЫ** ГРАДА АНДРЕОВА Н ПЕТРОВА. ОБРѢТЕ ФИЛППЪ НАФАНАНЛѢ Н ГЛА ЕМОУ. ЕГОЖЕ ПНСА МОСИ ВЪ ЗАКОНѢ Н ПРРОЦИ. 46. ОБРѢТОМЪ ИССА СНА НОСНФОВА. **ЕЖЕ** ОТЬ НАЗАРЕТА. 47. Н ГЛА ЕМОУ НАФАНАНЛЪ. ОТЬ НАЗАРЕТА МОЖЕТЪ ЛИ УЪТО ДОБРО БЫТИ. ГЛА ЕМОУ ФИЛППЪ. ПРНДИ Н ВИЖДЪ. 48. ВНДѢ ЖЕ ИССЪ НАФАНАНЛѢ **ГРѢДЖИЦА** КЪ СЕБѢ. Н ГЛА О НЕМЪ. СЕ ВЪ ИСТННЖ **НЗЛНТѢННЪ**. ВЪ НЕМЪЖЕ ЛЫСТИ НѢСТЬ. 49. ГЛА ЕМОУ НАФАНАНЛЪ. КАКО МА ЗНАЕШИ. **ОТВѢЩѢ** ИССЪ Н РЕУЕ ЕМОУ. ПРѢЖДЕ ДАЖЕ НЕ ВЪЗГЛАСИ ТЕБЕ ФИЛППЪ. СЖЩА **ПОТЬ** СМОКОВЫННЦЕЖ ВНДѢХЪ ТА. 50. **ОТВѢЩѢ** НАФАНАНЛЪ. И ГЛА ЕМОУ. **РАВЪИ**. ТЫ ЕСИ СЫНЪ БЖИИ. ТЫ ЦРЪ ЕСИ НЗЛВЪ. 51. **ОТВѢЩѢ** ИССЪ Н РЕУЕ ЕМОУ. **ЗАНЕ** РѢХЪ ТИ ЁКО ВНДѢХЪ ТА СЖЩА **ПОТЬ** СМОКОВЫННЦЕЖ ВѢРОУЕШИ. БОЛЬША СИХЪ ОУЗРШИИ. 52. Н ГЛА ЕМОУ. АМННЪ АМННЪ ГЛѢЖ ВАМЪ. ОТЬ СЕЛѢ ОУЗРНТЕ **ИЪО** ОТВРЪСТО. Н **АНГЛЫ** БЖНА ВЪСХОДАЩА. Н СЪХОДАЩА **НАТЬ** СЫИ УЛѢВЪСКИ.

табела 297-301 (Јован 2,1-23)

1. **Н** бысть бракъ въ кана **ГАЛИЕНСТѢН**. и бѣ мати **їсѣова** тоу. 2. **З**ыванъ же бѣ **їсѣ** и оученици его на бракъ. 3. **н** недоставъшоу виноу. **г**ла мати **къ їсѣови**. вина не имать. 4. **г**ла ен **їсѣ**. убо есть мѣнѣ и тебѣ жено. не оубо прѣде годна моѣ. 5. **г**ла мѣн его **къ** слоугамъ. **ѣ**ко **ѣ**же реуеъ вамъ сътвориѣте. 6. **бѣхъ** же тоу **водоносн камѣни** **ѣ** лежашъ. по ѡучению нюденскоу. **вѣмѣ**стащъ по двѣма антремъ мѣрамъ. 7. **г**ла нмѣ **їсѣ**. напълните водоносн. воды. и напълнишъ а до врѣха. 8. **г**ла нмѣ. поурьпѣте нынѣ. и **принесите архитриклнновн**. и принесошъ. 9. **ѣ**коже **вѣкоу**си архитриклннѣ. **бывъшее** вино отъ воды. и не вѣдѣше отъ кждоу несть. слоугы же выдѣше поурьпшн водѣ. призва жену архитриклннѣ. 10. и **г**ла **ѣ**моу. **всѣ**къ **члѣ**къ. првоее доброе вино прѣдлагаетъ. и **ѣ**ко оупнижъ са. **тогда зълое**. ты съблюде доброе вино до селѣ. 11. **с**е же створи **заятокъ** знаменнемъ **їсѣ**. въ кана галилеї. и **ѣ**вн славъ свои. и **ѣ**ровашъ во нь. оученици его. 12. по семь прѣнде въ каперьнаоумъ. самѣ и мати **ѣ**го. и братнѣ **ѣ**го. и оученици его. и тоу прѣбывшъ немногы дни. 13. и блнзъ бѣ пасха **нюденска**. и възнде **їсѣ** въ **ерѣ**сльмъ. 14. и **обрѣ**те продаишашъ въ цркви. во[ло]лы и овца. и голжен. и тръжынкы сѣдашъ. 15. и створи **бнчъ** отъ **врѣ**н. **вса** **нзъ**гна **циркве**. овца же и волы. и тръжыникомъ испроврѣже дьскы. 16. и продаишнмъ голжен реуе. **возъмѣ**те снѣ отъ сѣдѣ. не твориѣте домоу **оца** моего домоу /кѡпѣнѣго/. 17. **по**маншъ же оученици его. **ѣ**ко писано есть. **жѣ**лость домоу моего снѣсть ма. 18. отъвѣщашъ **нуден** и рѣшъ **емоу**. убо **зна**менне **ѣ**валѣши намъ. **ѣ**ко си твориши. 19. отъвѣщѣ **їсѣ** и реуе нмѣ. **разор**нѣте **цркви** снѣж. и **тры**мн **днемн** възьдвнгнѣшъ. 20. рѣшъ же **нуден**. **четыри** **десати** и **шестни** **лѣ**ты **создана** бысть **цркви** снѣ. а ты ли **тры**мн **днемн** възьдвнгнѣшишъ. 21. **онъ** же **г**лаше. о **цркви** **тѣ**ла своего. 22. **едь**га оубо **вста** отъ **мртв**ынхъ. **по**маншъ же оученици **ѣ**го. **ѣ**ко си **г**лаше. и **ѣ**ровашъ **кни**гамъ. и **словесн**. **ѣ**же реуе **їсѣ**. 23. **с**щнн же въ **ероусалимѣхъ** на **пасхѣ** въ **празникъ**. **мнози** **ѣ**ровашъ въ нма **ѣ**го. **в**ндаше **ѣ**го **зна**меннѣ **ѣ**же **твори**ше.

табела 336-338 (Јован 7,37-52)

37. /въ послѣднѣи **днѣ**/ **велн**кн **празникъ**. **сто**ѣше **їсѣ** и **зовѣ**ше **г**лашъ: **аще** **кто** **жа**даеъ. да **пр**ндеъ **ко** **мнѣ** и **н**етъ. 38. **ѣ**роуишъ въ **ма** **ѣ**коже **кни**гы рѣшъ: **рѣ**кы отъ **чрѣ**ва **ѣ**го **н**стекжъ **воды** **жнвы**: 39. **се** же **реуе** о **дѣ**ѣ **н**же **хотѣхъ** и **прнати**. **ѣ**роуишѣн **во** нь. не оубо **бѣ** **дхъ** **с**тын **данъ**: 40. **мнози** же отъ **на**рода **слышѣ**въше **словеса** сн. **г**лашъ **се** въ **н**стннѣ **прркѣ**. 41. **дроузни** же **г**лашъ **се** **есть** **хѣ**съ. **овн** же **г**лашъ. **ѣ**да отъ **галилеа** **хѣ** **прн**ходнтъ: не **кни**гы ли **рѣ**шъ. **ѣ**ко отъ **сѣ**мене **дѣ**два. и отъ **внѡ**леомьскаго **града**. **нде**же **ѣ**же **бѣ** **дѣ**дѣ **пр**ндеъ **хѣ**:

43. **Распърѣ** же бысть въ народѣ его ради: етерн же отъ **них** хотѣхъ ати н. нь никтоже възложи на нь рѣкоу: 45. придѣ же слоугы къ **архнереомъ**. н **фарисеомъ**: н рѣшѣ нмъ тн: по уѣто не прнвѣсте его: отъвѣщѣшѣ слоугы: николнже тако естъ глаалъ улькѣ. ѣко сын глааше: 47. отъвѣщѣшѣ нмъ фарисен: еда н вы прѣльщенн бысте. 48. еда кѣто отъ кѣназь вѣрова въ нь: нли отъ фарнсен. 49. ны народъ сен **ѣже** не вѣстѣ закона проклати сѣтѣ. 50. гла никодїмъ къ нимъ: прншеды къ нему ношнѣ. едїнь сен отъ нихъ: 51. еда законъ нашъ сѣдїть улькѡу. аще не слышнтѣ отъ него прѣжде: н разѡмѣеть уѣто творить: 52. отъвѣщѣшѣ н рѣша емоу: еда н ты отъ галїлеа еси. испытан н внждѣ. ѣко отъ галїлеа прѣрокъ не прїходїть:

табела 345-347 (Јован 8,51-59)

51. **Реуе** гѣ: амннь амннь глїж вамъ: аще кѣто слово мое съблюдетъ: съмрѣтн не нматъ вндѣтн въ вѣкы: 52. рѣшѣ же їуден: нынѣ разѡумѣхомъ: ѣко бѣсь нмашн: авраамъ оумрѣ н прѣцн: н ты глешн: ѣко аще кѣто слово мое съблюдетъ: не нматъ вѣкоушнтн съмрѣтн въ вѣкы: 53. еда ты болен еси оѣца нашего авраама: нже оумрѣ н прѣцн оумрѣшѣ: како са самъ творшн: 54. отъвѣщѣ ісѣ. аще азъ **славѣ** са самъ: слава моѣ ннуѣтоже естъ: естъ оѣц мон славн ма: егоже вы глете ѣко бѣ нашъ естъ: 55. н не познасте его: азъ же вѣмъ ї н аще режѣ не вѣмъ его: бѣдѣ **подобень** вамъ **ложь**: н вѣмъ н: н слово его съблюдаѣ: 56. а аврамъ оѣц вашъ: радѣ бн былѣ: да бн вндѣль дѣнн моѣ: н вндѣ н **възрадова** са. 57. рѣшѣ же їуден къ нему: патѣ десатѣ лѣтѣ не нмашн: н аврама лн еси вндѣль: 58. реуе же нмъ ісѣ амнї амннь глїж вамъ: прѣжде даже не бысть авраамъ азъ быхъ: 59. възашѣ же каменне да врьгѣтъ на нь: ісѣ же **сыкрн** са: н їзде **нс** црѣве: н прошедѣ по срѣдѣ н хождааше:-

табела 356-358 (Јован 13,27-38)

27. н **по** хлѣбѣ тѡгда вѣннде **во** нь сотона. гла емоу ісѣ. ѣже творшн творн вѣскорѣ. 28. снхѣ же никто не разѡумѣ отѣ **възлежшннхѣ**. **о уѣтомѣ** реуе емоу. 29. етерн же мнѣхѣ. понеже **ковѣежець** **ношаше** нюда. ѣко глѣтъ емоу ісѣ. да коупнтѣ еже трѣбоуемѣ **въ празннкѣ**. нли ншннмѣ уѣто дастѣ. 30. онѣ же прнѣмѣ хлѣбѣ. **абнѣ** нзде. 31. бѣ же ношѣ егда нзде. глагола ісѣ. нынѣ прославн са **снѣ** ульчѣ. н бѣ прославн са о немѣ. 32. аще бѣ прославн са о немѣ. н бѣ прославнтѣ н въ себѣ. н абнѣ прославнтѣ н. 33. **уадѣца**. еше мало сѣ вамн есмѣ. **възнцете** мене. ѣкоже рѣхѣ нюдеомъ. ѣко ѣможе азъ ндѣ. вы не можете прнтн. н вамѣ глїж нынѣ. 34. **заповѣдѣ** новѣ даѣж вамѣ. да любнтѣ другѣ другѣ. ѣкоже **възлюбнхѣ** вы. да н вы любнтѣ другѣ другѣ. 35. о семѣ разѡумѣѣжѣ вѣсн. ѣко мої оуѣеннцн есте. аще любѣве нмате между собою. 36. гла емоу снмонъ петрѣ. гн камо ндешн. отъвѣщѣ ісѣ. ѣможе азъ ндѣ. не

можешн нынѣ по мнѣ нтн. послѣжде же по мнѣ ндешн. 37. гл̃а емоу петрѣ. гн̃ по уѣто не можн нынѣ по тебѣ нтн. дш̃ж моиж за та положж. 38. отьвѣщѣ емоу іссѣ. дш̃ж лн твоиж за ма положжшн. ѡмннѣ ѡмнн гл̃ж тебѣ. не възгла- снтѣ **ПАТЕЛЬ**. донѣдеже отьврѣжешн са мене трнцн.

табела 205-207 (Лука 12,37-48)

37. Блаженн рабн тн. аже гѣ прншедь обращеть **БДАЩЕ**. Амннѣ гл̃ж вамь. ѣко прѣпоѣшетѣ са н посаднтѣ а. н мннжвъ послужнтѣ нмь. 38. любо **во** вторжжж любо въ третнж стражж. прндеть. н обращеть тако. Блаженн сжть рабн тн. 39. се же вѣднтѣ. ѣко аще бн вѣдѣль гн̃ храмнны. въ кын уѣсь татѣ прндеть. бѣдѣль оубо бн. н не даль бн **ПОТЬКОПАТИ** домоу своѣго. 40. н вы оубо бждѣте готовн. ѣко **во** нже уѣсь не мннтѣ сн̃ь улѣвѣскыи прндеть. 41. **РЕУЕ** же емоу петрѣ. гн̃ къ намь лн прнтѣуж **снж** гл̃ешн. лн къ всѣмь. 42. **РЕУЕ** гѣ къто оубо есть вѣрныи прнставннкь. н мждрыи. егоже поставнтѣ гѣ надь челѣднж своиж. даѣтн въ врѣма жнтомѣреніе. 43. Блаженъ **работь**. ѣгоже прншедь гѣ его обращеть твораща тако. 44. въ нстннж гл̃ж вамь. ѣко надь всѣмь нмѣнннемь поставнтѣ н. 45. аще лн же реуетѣ **работѣ** въ срьдѣцн своємь. **моуднтѣ** гн̃ь мои прнтн. н научнетѣ бнтн рабы н рабына. ѣстн же н пнтн н оупнватн са. 46. прндеть гѣ раба того. **во** нже **день** не чаетѣ. н въ годннж въ **нжже** не вѣсть. н протешеть н. н чаетѣ его съ невѣрныи мн положнтѣ. 47. тѣ же рабѣ **вѣдѣвьи** волж гѣ своего. н не оуготовавъ. лн не сътвори по волн его. бненъ бждеть много. 48. не вѣдѣвьи же. сътвори же **достойнаѣ** рамань. бненъ бждеть малы.

табела 246-247 (Лука 19,12-21)

12. **РЕУЕ** же улѣкь друугын добра рода: нде на странж далеуе: прнжтн себѣ црѣствне: н възвратн са: 13. **Прнзъвавъ** же **десать** рабѣ своныхъ. вѣдасть нмь **десать манась**. реуе коуплж дѣнтѣ. дондеже прндж. 14. н граждѣне ненавндѣжж его: послашж молнтѣж въ слѣдѣ его гл̃жще: не хоцемь да црѣствоуетѣ надь намн: 15. н бысть егда са възвратн: прнемь црѣство: н реуе да прнзовжть емѣ рабы: нмьже дасть сребро: да оувѣсть какж коуплж сжть сътворнлн: 16. прнде же прьвьи н гл̃а: гн̃ манась твон: **десать** прндѣла манась: реуе же емоу гѣ благын рабе добрын: 17. н вѣрны: ѣко о малѣ **вѣренъ** бысть: бждн область нмы надь десатнж градъ: 18. прнде же вторын гл̃ж: манась твон гн̃: сътвори патѣ манась: 19. реуе же н томоу: н ты бждн **пать патнж** градъ: 20. н друугын прнде гл̃ж: гн̃ **манась твон нже нмѣхъ положнхъ н въ оуброусѣ**: 21. боѣхъ бо са тебе ѣко улѣкь ѣрь есн: н въземлешн его не положнвъ: н жьнешн ндеже не сѣѣвъ:

табела 257-259 (Лука 21,1-12)

1. **Възрѣвъ** же видѣ **въмѣтаѣща** въ **газофлакиѣ** дары **своа** **богатыа**: 2. видѣ же **етерѣ** **въдовницѣ**: **оубогѣ**: **въмѣтаѣщѣ** **дѣвѣ** **лапыцѣ**: 3. и **реуе** въ **нстннѣ** **гліѣ** **вамь**. **ѣко** **въдовница** **си** **оубогаѣ**: **боле** **въсѣхъ** **въврьже**: 4. **вси** **бо** **сѣ** **отъ** **нзъбытыка** **своего** **въврыгъть** **дары** **бѣн**: **а** **си** **отъ** **лишеннѣ** **своего**: **въсе** **нмѣнне** **свое** **въврьже**: **и** **се** **гліѣ** **възгласи**: **нмѣнн** **оушн** **слышѣти** **да** **слышнть**: **кѣ**: 5. (и) **етеромь** **гліѣ** **щемь** **о** **црѣвн**: **ѣко** **каменнемь** **добромь**: **и** **съсѣды** **оукрашена** **есть**: **реуе** 6. **си** **ѣже** **виднте**: **прндѣть** **денне**: **въ** **наже** **не** **останеть** **камень** **на** **каменн** **съде** **нже** **не** **разорнтъ** **са**: 7. **въпросншѣ** **же** **и** **гліѣ** **ще** **оучн** **телю**: **кодъга** **оубо** **си** **бѣдѣть** **и** **уѣто** **естъ** **знаменне**: **егѣда** **хотѣть** **си** **быти**: 8. **онъ** **же** **реуе**: **блюдѣте** **са** **да** **не** **прѣльщенн** **бѣдете**: **мнози** **бо** **прндѣть** **въ** **нма** **мое** **гліѣ** **ще**: **азъ** **есмь** **и** **врѣма** **прнблнжн** **са**: **не** **ндѣте** **въ** **слѣдъ** **нхъ**: 9. **егѣда** **же** **оуслышнте** **бранн**: **и** **нестроеннѣ**: **не** **оубонте** **са**: **подобаеть** **бо** **снмь** **прѣжде** **быти**: **нъ** **не** **тодъга** **абне** **коньунна**: 10. **тогѣда** **гладше** **нмь**: **Встанеть** **азыкъ** **на** **азыкъ**: **и** **црѣство** **на** **црѣство**: 11. **тржси** **же** **велнцн** **по** **мѣстѣ**: **и** **гладн**: **и** **въ** **морн** **бѣдѣть** **страхованнѣ**: **и** **знаменнѣ** **съ** **нбсн** **бѣдѣть**: 12. **прѣжде** **же** **снхъ** **въсѣхъ**: **възложъть** **на** **вы** **ржкы** **своа**: **и** **нжденъть** **вы** **прѣдаѣще** **на** **соньмнцѣ**: **и** **темннцѣ**: **ведомы** **къ** **црѣмь** **и** **владыкамь**. **нмене** **моего** **радн**:

Марко 9,19-29 (Национална библиотека во Париз)

19. **доколѣ** **вы** **трѣплиѣ**. **прннесѣте** **и** **ко** **мнѣ**. 20. **и** **прннесоша** **и** **къ** **немоу**. **и** **видѣвъ** **и** **дхъ** **абне**. **сътрасе** **и**. **и** **падъ** **на** **земн** **валѣаше** **са** **пѣны** **тѣщѣ**. 21. **и** **въпросн** **иссѣ** **оца** **его**. **колнко** **лѣтъ** **нестъ** **отъ** **нелнже** **се** **бысть** **емоу**. **онъ** **же** **реуе** **нзъ** **дѣтска**. 22. **и** **многаци** **и** **въ** **огнь** **въврьже** **и** **въ** **водѣ**. **да** **и** **бн** **погоубнль**. **нъ** **аще** **уѣто** **можешн**. **помози** **намь** **мнлосрѣдовавъ** **о** **насъ**. 23. **иссѣ** **же** **реуе** **емоу** **еже** **аще** **можешн** **въсѣ** **възможнона** **вѣроуѣщюуемоу**. 24. **и** **абне** **възпнвъ** **оць** **отроуатѣ**. **со** **слъзамн** **глааше**. **вѣроуѣж** **гн** **помози** **моемоу** **невѣрню**. 25. **видѣвъ** **же** **иссѣ** **ѣко** **сърнцетѣ** **са** **народъ**. **запрѣти** **дхѣ** **неуностоуемоу** **гла** **емоу**. **нѣмы** **и** **глоухын** **дше** **азъ** **ти** **велиѣж** **нзндн** **нз** **него**. **и** **к** **томуу** **не** **выннди** **во** **нъ** 26. **и** **възѣнвъ** **и** **многѣ** **прѣжавъ** **са** **нзнде**. **и** **бысть** **ѣко** **мрѣтъвъ**. **ѣко** **многомь** **глатн** **ѣко** **оумрѣ**. 27. **иссѣ** **же** **емы** **и** **за** **ржкѣ**. **възъдвнже** **и**. **и** **вста**. 28. **и** **вышетъшоу** **немоу** **въ** **домъ**. **оученнцн** **его** **въпрашахъ** **и**. **едного**. **ѣко** **мы** **не** **възмогоухомь** **нзъгнати** **его**. 29. **и** **реуе** **нмь**. **тъ** **родъ** **не** **можетъ** **ннунмь** **же** **нзнти**. **токъмо** **молнтвоѣж** **и** **постомь**.

Марко 11,1-10 (Национална библиотека во Париз)

о **жрѣбатн**

1. **Егда** **прнблнжн** **са** **въ** **ерѣлмь**. **въ** **внѣфагнѣ** **и** **внѣаннѣ**. **къ** **горѣ** **елеонстѣ**. **посла** **два** **отъ** **оученнкъ** **своихъ**. 2. **и** **гла** **нма**. **ндѣта** **въ** **весь** **ѣже** **естъ** **прѣмо**

ВАМА. И АБНЕ ВЪХОДАЩА ВЪ НЪ ОБРАЩЕТА **ЖРѢБЕЦЪ** ПРНВАЗАНЪ. НА НЪ ЖЕ НѢСТЬ ННКОТЖЕ ОТЪ ЎЛВКЪ ВЪСѢЛЬ. ОТРѢШЬША И ПРНВЕДѢТА. 3. И АЩЕ ВАМА КЪТО РЕУЕТЬ УЪТО. РЫЦѢТА ЁКО ГѢ ТРѢБОУЕТЬ ЕГО. И АБНЕ ЖЕ ПАКЫ ПОСЛЕТЬ И СѢМО. 4. НДЕТЕ ЖЕ И ОБРѢТЕТЕ ЖРѢБЕЦЪ. ПРНВАЗАНЪ ПРН ДВРЕХЪ ВЪНѢ. НА РАСПЖТНН. И ОТРѢШААСТЕ И. 5. И ЕТЕРИ ОТЪ СТОЖЩННХЪ ТОУ. ГЛАХЪ НМА. УЪТО ДѢТА ОТРѢШАИЩА ЖРѢБЕЦЪ. 6. ОНА ЖЕ РѢСТЕ НМЪ. ЁКО ЗАПОВѢДА ІСѢ. И ОСТАВНША Ё. 7. И ПРНВЕСТЕ ЖРѢБЕЦЪ КЪ ІСѢОУ И ВЪЗЛОЖНША НА НЪ РНЗЫ СВОА. И ВЪСѢДЕ НА НЪ. 8. МНОЗИ ЖЕ РНЗИ СВОА ПОСТНЛААХЪ ПО ПЖТН. А ДРОУЗИНН ВѢНЕ РѢЗАХЪ **ОТЪ ДРѢВѢ** И ПОСТНЛААХЪ ПО ПЖТН.

Матеј 22,1-21

1. И ОТВѢЩѢВЪ ІСѢСЪ ПАКЫ РЕУЕ НМЪ. ВЪ ПРНТЬУАХЪ ГЛѢЖ. 2. ОУПОДОБИ СА ЦРѢСТВО НѢСНОЕ. ЎЛВКОУ ЦРЮ. **ЕЖЕ** СЪТВОРИ БРАКЪ **СНОУ** СВОЕМОУ. 3. И ПОСЛА РАБЫ СВОА ПРНЗЪВАТИ ЗЪВАННА НА БРАКЪ И НЕ **ХОТѢШЪ** ПРНТИ. 4. ПАКЫ ПОСЛА ННЫА РАБЫ ГЛѢЖ. РЫЦѢТЕ ЗЪВАННЫМЪ СЕ ОБѢДЪ МОН ОУГОТОВАХЪ. ЮНЬЦН МОН И ОУПИТАНАѢ НСКОЛЕНА И ВЪСѢ ГОТОВА. ПРИДѢТЕ НА БРАКЪ. 5. ОНИ ЖЕ НЕ РОЖДЪШЕ ОТНДЪ. ОВЪ НА СЕЛО СВОЕ. ОВЪ ЖЕ НА КѢПЛѢЖ СВОИЖ. 6. А ПРОУНИ ЕМЪШЕ РАБЫ ЕГО ДОСАДНША НМЪ. И НЗЪБНШЪ А. 7. СЛЫШѢВЪ ЖЕ ЦРЬ РАЗЫГНѢВА СА. И ПОСЛАВЪ ВОА СВОА ПОГОУБИ ОУБИНИЦА ТЫ. И ГРАДЪ НХЪ ЗАЖЕЖЕ. 8. **ТОГДА** ГЛА РАБОМЪ СВОИМЪ. БРАКЪ ОУБО ГОТОВЪ ІЕСТЬ. А ЗЪВАННИ НЕ БѢША ДОСТОИИИ. 9. НДѢТЕ ОУБО НА НСХОДИЩА ПЖТЕМЪ. И ЕЛНКО АЩЕ ОБРѢТАЩЕТЕ ПРНЗОВѢТЕ НА БРАКЪ. 10. И **НШЕТЪШЕ** РАБИ ТИ НА ПЖТН **СОБРАШЪ** ВСА АЖА ОБРѢТОШЪ. ЗЛЫА ЖЕ И ДОБРЫА. И НСПЛЪННШЪЖ БРАКЪ ВЪЗЛЕЖ .. ННХЪ. 11. ВЪШѢ ЦРЬ ВНДѢТИ ВЪЗЛЕЖЕЩННХЪ. ВНДѢ ТОУ УЛѢКА НЕОБЛѢУЕНА ВЪ ОДѢННИ БРАУЪНОЕ. 12. И ГЛА ЕМО. ДРОУЖЕ КАКО ВЪНДЕ САМО. НЕ ИМЫ ОДѢННѢ БРАУЪНААГО. ОНЪ ЖЕ ОУМЛЪУА. 13. ТОГДА РЕУЕ ЦРЬ СЛОУГАМЪ. СЪЗАЗАВЪШЕ ЕМОУ РЖЦѢ И НОЗѢ. **ВОЗЪМѢТЕ** И ВЪВРЪЗѢТЕ И ВЪ ТЪМЪЖ КРОМѢШЪНЪЖ. ТОУ БЖДЕТЬ ПЛАУЪ И СКРЪЖЕТЬ ЗЪБОМЪ. 14. МНОЗИ БО СЖТЬ ЗЪВАННИ МАЛО ЖЕ НЗЪБРАНННХЪ 15. СЪВѢТЬ СЪТВОРИШЪ ФАРНСЕН НА ІСѢСА. ДА И ОБЕЛСТАТЬ СЛОВОМЪ 16. И ПОСЛАШЪ КЪ НЕМОУ ОУЧЕННИКЫ СВОА СЪ НРОДНАНЫ ГЛѢЩЕ ОУЧНТЕЛЮ ВѢМЪ ЁКО НСТННЕНЪ ІЕСИ. И ПЖТН БѢЖНЮ ВЪ НСТННЪЖ ОУЧНШИ. И НЕ РОДИШИ НИ **ОКОМЪ** ЖЕ. НЕ ЗРНШИ БО НА ЛИЦА УЛВКМЪ. 17. РЫЦН ОУБО НАМЪ УЪТО ТИ СА МННТЬ. ДОСТОИНО ЛИ ЕСТЬ ДАТИ **КНИСЪ** КЕСАРИЮ. ИЛИ НИ. 18. РАЗОУМѢВЪ ЖЕ ІСѢСЪ ЛЖКАВЪСТВО НХЪ РЕУЕ. УЪТО МА НСКОУШАЕТЕ ОУПОКРНТИ. 19. ПОКАЖНТЕ МИ СЛАЗ КНИСОСЫН. ОНИ ЖЕ ПРННЕСОШЪ ЕМОУ ПѢНАЗЪ. 20. И ГЛА НМЪ. УНИ ЕСТЬ **ОБРАЗЪСЪ** И НАПНСАННЕ СЕ. 21. ГЛАЩА ЕМОУ КЕСАРЕВЪ. ТОГДА ГЛА НМЪ ВЪЗДАДИТЕ ОУБО **КЕСАРЕВИ** КЕСАРЕВА А БѢЖНѢ БОУ.

табела 327 (Јован 6,35-40)

35. РЕУЕ ГѢ. **АЗЪ** ЕСМЪ ХЛѢБЪ ЖИВОТЪНЫ І ГРЕДЫН/ ПО МНѢ НЕ ИМАТЬ ВЪЗАЛКАТИ СА: И ВѢРОУИЖИ ВЪ МА НЕ ИМАТЬ ВЪЖДАДАТИ СА **НИКОГА** ЖЕ. 36. НЪ РѢХЪ ВАМЪ.

Ѣко вндѣсте ма: н не вѣроуете 37. вѣсе еже дастъ мнѣ ко мнѣ не нжденъ
вонь. 38. Ѣко сындохъ съ нѣсе: да не творж вола моа 39. нж волж
пославшааго ма: 40. се же естъ волѣ послаавшааго ма оца: да вѣсе еже
дастъ ми не погоублж отъ него: нж въскрѣшж въ послѣдннї дѣнь.

ОХРИДСКИ АПОСТОЛ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: последната четвртина на XII век
место на пишување: Западна Македонија, во областа на Охрид-
ската книжевна школа, најверојатно Охрид
материјал: пергамент
обем: 112 листа, 16 x 21 см
писмо: кирилица со делови на глаголица
содржина: краток изборен апостол и календар (месецослов).

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1845 година, Охрид (во Охридската
соборна црква „Света Софија“),
пронаоѓач: Виктор Иванович Григорович
место на чување: Москва, Российская государственная библио-
тека, Григ. 13 (М. 1695)
изданија: С.М. Кульбакин, *Охридская рукопись Апостола конца
XII века*, Софија 1907.

Правописни и фонетски особености: едноеров правопис, т.е. претпо-
читање на големиот ер (Ѣ); примери со испуштен еров знак во
предлозите: в, к, с; вокализација на еровите; поголем дел од рако-
писот е пишуван со еднојусов правопис, со претпочитање на
големиот јус (Ѣ) освен во случаи кога се јавуваат два јуса едно по
друго, па дури и да се два збора едно по друго, пример: всж
ѡзѣкѣ; пишување на ж наместо Ѣ: вѣзжпнлѣ (сп. вѣзѣпнлѣ Слеч);
вметнат Ѣ во туѓи консонантски групи; замена на стар секундарен
ер со е; замена на н со ѣ; замена ѡ со ѣ; пишување на сонантите р
и л со вокална функција без еров знак; хиперкоректно епентетско
л; чување на старо ѡ (ѡ) добиено со палатализација; контраст на
вокалите на границата на морфемите во туѓи зборови; едначење
по звучност, упростување на новодобиени консонантски групи,
вметнување на -д- во консонантската група зр; метатеза на
согласките од типот: егда (сп. Добром).

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставка -не во
вокатив множина кај именката братъ (клучен збор во текстот на
Апостолот), како во акузатив множина кај именки од машки род

по *jo*-промена; пројава на членувани форми на именки од машки род; наложување на наставката **-овн** кај именката **господѣ** во датив еднина; форми на вокатив исти со номинативната кај имиња од туѓо потекло: **саоулѣ братѣ** (сп.: **саблѣ братѣ** Слепч), **тавнта** (сп. **тавнто** Слепч), наложување на наставката **-н** кај именките што завршуваат на суфикс **-тель** во номинатив множина; наставка **-ѣ** во вокатив еднина од именката **сынѣ**; наложување на наставката **-ы** според тврдата промена кај именките од женски род со првобитна мека промена во номинатив множина; пројава на заменката **тон** за трето лице еднина машки род, како и на формата **моу** датив еднина (за индиректен објект); завршок **-атѣ** во трето лице еднина сегашно време кај глагол од трета група по извршена асимилација и контракција по вокалите – упатува на образувањето на сегашната основа на *a* кај глаголите; употреба на форма **ѣ** за трето лице еднина: **Ѹто ѣ волѣ гнѣ**; како и на формата **ѣсме** за прво лице множина сегашно време од глаголот **бѣти**, на формата **нмаме** за прво лице множина од глаголот **нмѣти**, како и наставка **-ме** кај глагол од трета група; Непосредно прибавување на дополнувањето за место кон прирокот (конструкција без предлог); расколебување на деklinацијата: одделни примери кои укажуваат на замената на синтетичката деklinација со аналитички начин на изразување на падежните односи (замена на словенски генитив со акузатив: **не творнмѣ нстннѣ**; датив со посесивно значење: **Ѹжда свѣтоу**); насетување на конструкции на индиректен објект: **азѣ бо скажѣ моу елно подобаетѣ емоу ѿ нменн моемѣ**. (сп.: **азѣ бо скажѣ емоу о нменн моемѣ прижтн**. Слепч), **мношн вѣровашѣ на га**: (сп.: **н мношн вѣровашѣ кѣ гоу**: Слепч); двојна негација.

Лексички и зборообразувачки особености: форсирање именки изведени од глаголи со суфиксот **-нне**; форсирање на именките со проширениот суфикс **-янннѣ**: **юдеанннѣ**.

Когнитивно-културолошки особености: упатување на имињата на општословенските и македонските светители, свети Методиј и свети Климент, словенски имиња на месеците.

Водич во читањето на текстот: во Дејанија 1,9 пишувачот превидел к во скврѣнн.

лист 2 (Дејанија 9,12)

12. н вндѣ во снѣ мѣжа нменемѣ **ананнѣ** вѣшѣдѣша н вѣложѣша на нѣ ржкѣ. ѿко да прозрнтѣ. 12. ѿвѣщавѣ же **ананіѣ** рѣ гн слѣшашѣ ѿ многѣ ѿ мѣжн семѣ. елно **зла** створн стѣимѣ творнмѣ вѣ ерсмѣ. н сѣде нматѣ ѿблаетѣ ѿ

нѡпѣстѣ молжсѣ. н вндѣхъ **вндѣніѣ** въ оужасѣ сходжшъ съсѣдъ едннъ ѣко плащаннѣ велнж. на четѣрн краж внсѣшъ съ нѣсе. н прнде до мене. 6. въ нж же **возрѣвъ** разоумѣхъ. н вндѣхъ ѣтверѣногогаѣ н **звѣрне** н гадн. н птнѣж нѣснѣж. 7. слѣшахъ же гла глѣшъ мн. вѣставъ петре заколн ѣждъ. 8. рѣхъ же **ннкако** же гн. ѣко всѣко скврѣзно нлн неунсто. **ннкако** же вѣнде въ оуста моѣ. 9. ѡвѣща же мн гла глѣ. ѣже бѣ ѡунстн тѣѣ не сврѣнн. се же бѣ третнѣж н пакы вѣзесѣ всѣ на нѣо.

лист 8-8' (Дејанија 12,1)

1. В ѡ днн вѣзложн іродъ црѣ рѣцѣ ѡзлѡбнтн етерѣѣ нже ѡ црѣве. 2. оубн же нава брата нѡанова **меѣемъ**. 3. н вндѣ ѣко годѣ бѣѣ н іудеѡмъ. прнложн жтн петра бѣахъ же **днне ѡпрѣсноуѣнн**. 4. его же нмъ вѣсади въ **темъннѣж**. вѣдавъ ѣтетрѣремъ ѣтетрѣднѣвѣномъ вонномъ. стрѣщн н хотжн по пѣ нвестн кѣ людемъ. мѣта же бѣ вѣінж бѣиваѣщн ѡ црѣве кѣ боу ѡ немъ 6. егда же хотѣаше нвестн і родъ. тон ношн бѣ петрѣ спж между двѣма воннома свѣзанъ двѣма жжема желѣзнѣма. **стражне** же стрѣжахъ **темъннѣж** прѣдъ дверѣмн. 7. н се аггѣлъ гнѣ прнде. н свѣтъ **воснѣ** въ храмннѣ. тѣкнжвѣ же петра вѣзбоудн глѣ встанн вѣскорѣ. н спаждт емоу жжа желѣзнаѣ съ рѣкоу. 8. рѣ же аггѣлъ кѣ нему. прѣпоіѣшн сж н вѣстжпн въ плеснѣщн свон. створі же тако. н гла емоу ѡблѣщн сж въ рнзѣ свѡж н по мнѣ ндн. 9. н шедъ по немъ ндѣаше. н не вѣдѣаше ѣко нстнна естѣ бѣиваѣщн аггѣломъ. мнѣаше же **во** снѣ вндѣ. 10. прѣшедъша же прѣвѣжа стражж н вѣторѣж прндеѣта въ врата желѣзнаѣ. вѣводжща въ градъ. ѣже ѡ себѣ ѡврѣсе сж нма. прошедъша стѣгнѣѣ едннѣѣ. н абіѣ ѡнде аггѣлъ ѡ него. 11. н петрѣ бѣвѣ въ себѣ рѣнѣѣ вѣмъ въ нстннж. ѣко посла гѣ аггѣла своего нзжтн мж ѡ рѣкѣѣ іродѡвѣѣ н вѣсего ѣнѣннѣ люден іуденскѣѣхъ.

л 9'/10 (Дејанија апостолски 2,25, 13,1-17)

во втрнн. ѣ. нѣ. ѡ стѣѣ аплѣ. ҃ѣ.

12,25. в ѡ днн варнава н сауолъ вѣзвратнста сж въ ерсмѣѣ сконѣѣавѣша слоужѣбж. понмѣша съ собож нѡана. рекомааго марѣка.

13.1. бѣахъ же етерн въ антѡѡхнн. въ сжштѣн **црквн**. пррѣцн н **оуунтѣлн**. варнава же н семеѡнъ. нарнѣажн сж ннгерѣ. н лоукнн коурннѣн. мананнъ же **нродоу ѣтетрѣтовластѣннкоу клеверѣтоу н савелъ**. 2. слоужѣшемъ же нмъ. гнѣ постжѣшемъ. рѣ же дѣхъ стѣѣ ѡдѣлнѣ мн варнавѣ н павла на дѣло ѣмо же прнзѣиваѣ ѣ. 3. **тогда пощѣше** сж н помолѣше сж. н вѣзложншж на нж рѣкѣѣ. 4. н послашж ѣ. снѣ оубо послана бѣвѣща ѡ дѣа стѣ. снндоѣста въ **весъ** велнкѣж. ѡ тѣдоу же ѣдѣж въ **корабн** въ коупрѣ. 5. н бѣвѣше въ салѣмннѣ. проповѣдаахъ слово бѣжне на **сонѣмнѣнѣхъ** нуденскѣѣхъ. нмѣахъ же нѡана

слоугж. 6. прошедъшаа же **весь** ѿтокъ до паза. ѿбрѣтета етера кореннтъца. лъжа пррѣка нюдеаннна. емоу же бѣ нмж варнсоусъ. 7. нже бѣ съ атнпатомъ сергемъ. павлоу мжжоу разоумъноу. съ прнзвавъ варнавж н савла. възпрашааше **слѣшатн** хотж слово бжне. 8. протнвлѣаше сж нмъ елма **кореннтецъ**. тако бо сказаецъ сж нмж его. **нскъї** развратнтн антнпата ѿ вѣрзї. 9. саоулъ же н **павелъ** нсплзнъ дхѣ ста. н възрѣвъ на нъ рѣ. 10. нсплзнене всѣкож лъстн. н всѣкож правдзї. **снѣ непрнїзннннїї**. враже всѣкож правдзї. не прѣстаешн развращаж. пжтн гнѣж правзїж. 11. н се ннѣ ржка гнѣ на тж. н бждешн слѣпъ не вндж слънца до врѣмене. абне же нападе на нъ тъма н мракъ. н ѿсжаж нскаше вожда. 12. **тогда** вндѣвъ антнпатъ бзївшее. вѣрова оужасаж сж. въ оуѣненї гнѣ. въ срѣѣ. ѣ. нѣ. ѿ. стзї. аплъ. ѣтѣ.

13. в о днн ѿвезъше сж ѿ **пафа** еже ѿ павлѣ. **прндж перзгъ памъфїлнскъ**. нѡанъ же ѡлжѣ сж ѿ неѡ. възвратн сж въ ерсмъ. 14. ѡна же прѣшедъша ѿ **пергѣ**. прндета въ атнѡхнж. пнснднїскж. н вшедъша въ **сонъмнше**. въ днѣ сжботънзї сѣдета. 15. по ѣтенн же **закона** н пррѣкъ. послашж архнсоунагогн къ ннма. глѣще мжжа н брата. аще кое естъ слово въ ваѡ оутѣшеннї къ людемъ глатн. 16. ставъ же павелъ н помаїѣвъ ржкож рѣ. мжжн їзрѣлстн ї божшн сж ба послушанте. 17. бѣ люден сн їзлевъ. нзбра ѡцж нашж. н людн възнесе вшедъшж въ **земж егупетъскжа**. н с мзїшъцеж вѣїсокож. нзведе ж нз него. 18. н до. **м** лѣ **пнтѣ** ж въ поустннзї. 19. н разоръ **з**. жзѣїкъ въ **земн ханаанъстѣ** н наслѣдовашж **земж** нхъ. 20. до четрзїрдесжтн лѣ н пжтндесжтъ н по снхъ дастъ нмъ сжднж до самоунлѣ пррѣка

лист 16 (Дејанија апостолски 20,7-12)

въ сжб. ж. нѣ. ѿ дѣїанн стзїхъ

7. въ ѡ днн. събраномъ сще оученкомъ. прѣломнтн хлѣбъ. **павелъ** глѣаше нмъ. хота нззїтн въ оутрѣн. прострѣвъ же слово до полоуноцн. 8. бѣахж же **свѣцзї** многы въ горъннцн. ндеже бѣахж **собранн**. 9. сѣдж же етеръ юноша нменемъ **ѣвтоухъ**. въздрѣмавъ сж съномъ тажъкомъ. глѣщоу павлоу въ мъноствѣ. прѣклонъ сж ѿ сна спаде ѿ трн кровъннка ннзъ. н възаса н мртвѣа. 10. слѣзъ же **павелъ** нападе на нъ. н ѡбзїем н реѣ не млзвнтѣ. дша бо еше въ немъ естъ. 11. възлѣзъ же н прѣломъ хлѣбъ н вѣкоушъ. много же побесѣдовав до **зор** н тако нззїде. 12. прнвѣса же н ѡтрока жнва. н оутѣшнша са велмн.

лист 17' (Послание на Ефесјаните 5,8-19)

аплъ · къ ефѣ посла·:

8. бра: ꙗко **ѣжда свѣтоу** ходнтѣ. 9. плодъ бо дхнзї. въ всен благостзїнн н правдѣ н нстннѣ. 10. нскоушажце что є годѣ **гѣн**. 11. н не прнѣжцанте са ꙗ

дѣломъ неплодънѣимъ тѣмъ: паѹе же ѡблнѹанте: 12. бѣважша тѣ ѡ ннѹхъ·
 ѿрамъ естѣ глѣтн. 13. всѣ же ѡблнѹаемаѣ ѡ свѣта ѣвлѣжтѣса· все же
 ѣвлѣное свѣт естѣ· 14. тѣм же глѣте вѣстанн ѿпа н вѣскрѣснн ѡ мрѣтвѣиѹхъ·
 н ѡсвѣтнтѣ та хъ· 15. блюдите оубо ѡпасно како ходите: не ѣко мждри нѣ
 ѣко прѣмждри: 16. **нскоупѣжше** вѣрма· ѣко дѣн злн сѣтѣ: 17. сего ради не
 бѣиванте безоумнн нѣ разумѣжше ѣто е волѣ гнѣ· 18. н не оупнванте са
 вномъ: в нем же естѣ блждъ· нѣ паѹе нсплзненѣте са дхѡмъ· 19. глѣше се бѣ
 вѣ пшѣхъ дхѡнѣиѹхъ пожшѣ вѣ срѣнхъ вашнхъ гѣн:

лист 20'-21 (Дејанија 5,1-10)

1. Братне ѡправдавѣше са ѡ вѣрѣи. мнрѣ **нмаме** кѣ боѹ. гдѣмъ нашнмъ
 нсоухоѡмъ. 2. н мѣи прнведенне ѡбрѣтохомъ вѣрож вѣ благодѣтѣ снж. вѣ нен
 же стонмъ н хвалнмъ са. оупваемъ славѣи бѣнж. 3. не **токомо** же нѣ н хвалнмъ
 са вѣ скрѣбѣхъ. вѣдаше ѣко скрѣбѣ трѣпѣнне сѣдѣваеѣтѣ. 4. а трѣпѣнне
 нскоушенне посрамлѣеѣтѣ. 5. ѣко **любовѣ** бжнѣи нзлнѣи са вѣ срѣнхъ
 вашнхъ. дхѡмъ сѣѣимъ данѣимъ намъ. 6. едннаѣе бо хъ. сжшнмъ намъ
 немошнѣнѣимъ. еше не вѣрма по **неустнѣнѣиѹхъ** оумрѣтн. 7. еда бо кто по
 праведнѣмъ оумрѣтѣ. по блашѣмъ же неклн кто дрѣзнетѣ оумрѣтн. 8. ставлѣеѣтѣ
 же свож **любовѣ** вѣ васъ бѣ. ѣко же едннако сжше грѣшннкомъ намъ. хъ за нѣи
 оумрѣтѣ. 9. много же оубо ѡправдавѣше са ннѣ крѣвнж его. спѣмъ са нмъ ѡ
 гнѣва. 10. аше бо н врасн сжше. сѣмнрнхоомъса сѣ бѣмъ. сѣмрѣтнж **сна**
 его. много бо паѹе сѣмнрѣшесѣ. спѣмъса вѣ жнвотѣ его.

лист 24 (Дејанија 15,1-7)

нѣ. ѣ. по. н. аплѣ. к рнѣ

1. Братне. длѣжнн **есме** мѣи снлѣннн. немошн немошнѣнѣиѹхъ носнтн· н не себѣ
 оугаждатн. 2. **кождо** насъ нскрѣнеемѡ да оугаждаеѣтѣ: вѣ благое кѣ
созданнн: 3. нбо н хъ не себѣ оугоди. нѣ ѣко же естѣ пнсано. поношеннѣи
 поносашнхъ тебѣ нападж на ма. 4. елнко бо пнсана бѣшж. вѣ наше оуенне.
 прѣжде напнса са: да трѣпѣннемъ н оутѣшеннемъ кннгъ. оупнванне **нмаме**: 5.
 бѣ же трѣпѣннѣи н оупнваннѣи да дастѣ вамъ: **тожде** мждрѣствоватн в себѣ:
 по хъ нсѣс· 6. да ннодѣшно едннѣмн оустѣи: славтн бѣ н ѡца га нашего нсѣа·
 7. тѣм же прнемлѣте дроугъ дроуга: ѣко же н хъ прнжтѣ вѣи вѣ славж бжнж.

лист 26 (Дејанија 3,9)

9. Братне. бжнн **есме** **поспѣшннн**. бжне тажанне. бжне **зданне**. 10. по
 благодѣтн бжнн. данѣн мнѣ. ѣко прѣмждрѣи дрѣхнѣктонъ. ѡснованне
 положнхъ. ннѣ же назндаеѣтѣ **кожде** да блюдеѣтѣ са како назндаеѣтѣ. 11.

лист 31-31' (Послание на Коринтјаните 4,6-15)

нѣ. ѣ. і. по. ѱ. аплз. к корнѣ

6. Братне бѣ рекзѣ. нс тѣмзѣ свѣтоу вѣснѣатн нже вснѣа въ срѣцнхъ нашнхъ. кѣ просвѣщенню разоума славлѣ бжнж. ѿ лицн нсѣхвѣ. 7. нмамъ же скровнще се. въ скжделѣнѣхъ съсждѣхъ. да прѣспѣнне слѣ бждетъ бжнн. а не ѿ насъ 8. ѿ всемъ скрѣбаше. а не стажажше сн. не ѡаеми нъ не ѡуаеми. 9. гонимн нъ не ѡставлѣеми. ннзлагаеми нъ не погѣбажше. 10. всегда мрѣтѣостъ ѿ га нѣса въ тѣлѣ нашемъ ѡвнтѣса. 11. прнсно бо мѣи жнвн. въ смрѣтѣ прѣдаемиѣса нѣса радн. да н жнвотъ нѣсвѣ ѡвнтѣса въ мрѣтѣвнѣн плѣтн нашн. 12. тѣм же смрѣтѣ оубо въ насъ дѣетѣса. а жнвотъ въ васъ. 13. нмжше же тонжде дѣхъ. вѣрѣ поспѣнню его. вѣровахъ тѣм же глѣмъ. н мѣи вѣроуеме. тѣм же глѣмъ. 14. вѣдаше. ѡко **вѣскрѣшен** га нѣса н нѣи с нмѣмъ вѣскрѣснтѣ. н ѡврѣтѣ поставнтѣ с вамн. 15. всѣ бо васъ радн. да благодѣтѣ оумножнтѣса. множаншнмн похваламн **нзобнлоуетѣ**. вѣ славлѣ бжнж.

л. 40'-41 (Послание на Коринтјаните 8,1-5)

сжб. кѣ аплз. к корнѣ

1. Братне: сказаж вамъ благодѣтѣ бжнж. данжж въ црѣвахъ македонѣскахъ: 2. ѡко въ мноѣ нскоушеннн пѣѡалн **нзвѣѣтокъ** радостн. н ѡже по глѣбннѣ нѣцѣта мѣ нзвѣѣтѣ въ богатѣство. н пространѣство нмѣ. 3. ѡко протнвѣ слѣ нхъ свѣдѣтелѣствоуж. н паѣе слѣи самоволѣнн. 4. съ многомъ моленнемъ молашесѣ намъ. благодѣтѣ н ѡбѣщнне. слоуженнѣ еже въ стѣѣхъ. 5. не ѡко надѣѣхомъ са: нъ самн са вѣдашж древлѣ **гѣн**: н намъ волеж бжнж:

лист 42-42' (Послание на Коринтјаните 2,14-22)

14. Братне. хъ естѣ мнрѣ нашѣ. створен ѡбоѡа едно. н прѣгрѣшенне ѡградѣное **раздроушнтѣ**. 15. враждж плѣтнж своеж законѣ заповѣдн оуѣеннѣ оупражнѣ. да ѡба съснждетѣ съ собож. въ едного нова ѣлка. творан мнрѣ. 16. н съмнрнтѣ ѡба въ едно тѣло боу крѣстомъ. оубнвѣ враждж на немъ. 17. н прнде благовѣстн мнрѣ вамъ. далѣнн мнрѣ блнжннмъ. 18. ѡко тѣмн нмамъ прнведенне ѡбон **въ едно тѣло** кѣ ѡцоу. 19. тѣм же оубо юже нѣсте страннн н прншелѣцн. нъ еше **сънграждане** стѣѣмъ. н прнснн боу 20. назданнн на ѡсннн аплѣстѣ' н пророуѣстѣ' сще **краежглѣноу**. самомоу нсѣоу. 21. ѿ нем же все **зданне** ставлѣж растетѣ въ **црѣн** стѣн ѡ **гѣ**. 22. ѿ нем же н вѣи съзѣдаете са въ жнлнщн бжнн дѣхомъ

лист 54'-55 (Послание на Коринтјаните 8,8-13)

8. Братне. брашно насъ не поставитъ прѣдъ бѣмъ. ни бо аще не **ѿме** лишнемъ са. ни аще **ѿме** нъзбѣдетъ намъ. 9. блюдетъ же еда како власть ваша си. прѣтѣиканне бѣдетъ немошънъѿмъ. 10. аще бо кто водитъ та нмѣцааго разумъ. въ трѣбѣши възлежѣща. не свѣстъ ли его немошна сѣща съзнѣдетъ са. спѣдатн ндоложренаѿ 11. и погъбнетъ. немошънъѿ бра^ѿ нашъ. въ твоёмъ разумѣ. его же ради **хъ** оумрѣ. 12. тако оубо съгрѣшаѣщн въ братни. и тепѣщнмъ свѣстн. немошъноу сѣщоу. въ **ха** съгрѣшаєте. 13. тѣм же аще брашно съблажнѣетъ брата моего. не нмамъ **ѿстн** **масъ** въ вѣкъ. да не съблажнѣѣж брата моего.

л. 65-65' (Послание на Коринтјаните 11,23-32)

23. Братне азъ прихъжъ ѿ **га** нже и прѣдахъ вамъ. **ѿко** **хъ** нѣс въ ношъ в на же прѣданъ бѣѣвааше. приемъ **хлѣбъ** 24. и похвалъ рече. приимѣте и ѿдѣте се въѿ естъ тѣло мое ломаѣе за въѿ. се творите въ мое възпомннанне. 25. такожде же и ѿашъ по веѣерн **гла**. си ѿаша новааго **завѣта** естъ и моиъ кръвъ. се творите е ли ж аще пнете. въ мое възпомннанне творите 26 **елъ** кратъ аще **хлѣбосъ** ѿсте и ѿашъ са пнете. съмрѣтъ **гѣа** исповѣданте. донде же оубо прѣдетъ. 27. тѣм же нже **ѿстъ** **хлѣбосъ** или пнетъ ѿашъ сиѣ недостоенъ сѣи. повнненъ бѣдетъ **тѣлоу** и кръвн **гѣн**. 28. да нскоушаеъ же са **ѿлкъ**. и тако ѿ **хлѣба** да **ѿстъ** и ѿ **ѿашъ** да пнетъ. 29. **ѿдъи**н оубо и пнжн. недостоенъ сѣи. грѣхъ себѣ **ѿстъ** и пнетъ. не смотран бо тѣла **гѣѣ**. 30 сего ради в **ва** мнози немошъни и недѣжливн. и спатъ мнози. 31. аще бо бнхомъ расѣждалн са. не бнхомъ ѿсѣжденн **бѣѿле**. 32. сѣднмн же ѿ **га** кажемъ са. да не съ **всѣмъ** мнромъ ѿсѣднмъ са. а въ нже **херовна** **мѣ** по^ѿ сѣ **пѣ** **гла** **д** веѣерн твоен таннѣн **днѣ**. **снѣ** бѣен приѿжстнѣннка ма приимн. не нмамъ бо таннѣж врагомъ твоимъ повѣдатн ни лобъзаннѣи ти дамѣа **ѿко** же нѣодѣ нъ **ѿко** разбонннкъ исповѣдаж ти са. **помѣнн** ма **гѣ** егда прѣдешн въ **црѣв** си:

лист 61' (2 Кор. 1-2)

1. и азъ пришедъ к вамъ братне. приѣж не по прѣѿдръжнмомоу словоу. ли прѣмѣдростн. възвѣщаѣж вамъ таннѣж бѣнж 2. не сѣднхъ бо **ѿсо** видѣтн в **ва**. **то**кмо нѣу **ха** и сего распата. въ сѣб. стѣж **за**оутра. по трн стѣимъ. на оутрѣннцн. **бѣѣватъ** възходъ и по семъ възвѣдетъ нерен къ ѿлтарю и глѣтъ **пвѣ**. **прку**. **гла**. **д**. възскрѣсн **гѣ** помозн намъ нзбавн нѣн. **с**. бѣ оушнма нашнма оу. **д** пръвѣѣж. и **ѿтѣ** ѿ **незекнлѣ**. **бѣѣ** на мнѣ рѣжа **гѣѣ**. **ко**. и створн глѣтъ **гъ**. **прку** **гла**. **с**. възскрѣсн **гѣ** бѣ мон да взне **с**. исповѣмъ са тебѣ **гѣ** **всѣ** **алн** **гла**. **д**. да възскрѣснетъ бѣ и да ра. **аплъ**. к **корнѣнѣ**

лист 78 (Прво послание на Коринтјаните 4,12-19)

апѡлъ. ѿ нѡановѣи епнстола нѣ посла.

12. бѣ не видѣ ни кто же **нигдеже**. аще любимъ са бѣ въ насъ прѣбѣваетъ. и **любовъ** его съврѣшаетъ са въ на^ѣ. 13. сего ради не **разумѣемъ**. ꙗко въ немъ живемъ. и **тон** въ на^ѣ ꙗко ѿ дѡха своего дастъ намъ. 14. и мѣи видѣхомъ и свѣдѣтелствуемъ. ꙗко онъ посла **сѣа** спнтелѣ мироу. 15. нже исповѣстъ ꙗко нѣс естъ сѣи бжен. и бѣ въ немъ живетъ. и онъ въ есѣ. 16. и мѣи разумѣхомъ и вѣровахомъ. **любовъ** жже нмѣ бѣ въ на^ѣ. бѣ естъ **любовъ** нже прѣбѣваетъ въ любви въ есѣ прѣбѣваетъ. и бѣ въ не^и прѣбѣваетъ 17. ѡ семъ съврѣшаетъ са **любовъ** въ на^ѣ. да дрѣзновенне **нмаме** въ днѣ сѣднѣи. **зане** онъ естъ и мѣи **есме** въ мироу. 18. боѣзньи нѣстъ въ любѣви. нъ съврѣшена **любовъ** ннзлагаетъ боѣзнь. а боѣзньи мжкж нматъ. а божи са съврѣшаетъ любѣви. 19. мѣи любимъи н. **зане** онъ прѣжде възлюбѣи нѣи.

лист 84'-85 (Послание на Евреите 8,1-6)

апѡлъ. къ евреѡмъ.

1. братне такъ **нмаме** архнерен нже сѣде ѡдеснѣ прѣстола велнѣства на нѣсеухъ. 2. стѣухъ слоужителъ . и скнии истиннѣи . жже постави гѣи а не ѡлкѣ. 3. всѣкѣ бо архнерен приносѣтъ дарѣи и жрѣтвѣи. поставлѣемъ бѣваетъ. тѣмъ же потрѣба нмѣти емоу еже принесетъ емоу. 4. аще бо бѣи на **земли** не би бѣи архнерен. сѣи же ерен приносятъ дарѣи по **закоу**. 5. нже **образомъ** и стѣнемъ слоужѣтъ небеснѣимъ . ꙗко же **гѣано** бѣистъ **монсеѡви** . хоташоу творити скнии . видѣ бо реѣ . и всѣ си створиши по **образоу** показаномоу ти на горѣ. 6. ннѣ же оулоуѣи лоуѣшѣе слоуженне . и болшоу **завѣтоу** естъ **ходатан** . нже на лоуѣша **ѡбѣтованнѣи** възаконн са .

лист 102 (Послание на Евреите 7,7-17)

апѡлъ. къ евреѡмъ

7. браѣ безъ всѣкого прѣкословѣннѣи . мнее ѿ болшаго **благовѣстѣуетъ** са. 8. и сѣе оубо **десатнѣи** ѡлѣи оумражѣе приемлатъ. тако же свѣдѣтелствуемъ ꙗко живѣ естъ. 9. и ꙗко слово реѣи аврама ради и **левѣнѣи**. приемлан десатнѣи . десатнѣи далъ естъ. 10. еше бо бѣ въ ѡрѣслѣухъ ѡѣнѣхъ егда срѣте и **мелѣхнседекъ**: 11. аще оубо съврѣшенѣ **левѣнтѣскомъ** би бѣило. людне бо на нъ **възаконенн** бѣишж. ѡто еше трѣбѣ по ѣнноу **мелѣхнседекову**. нномоу **вѣста** архнереню . и не по ѣнноу **ароню** глѣтъ са. 12. **прѣлагаетъ** бо еросонн по потрѣбѣи н **закоу** прѣлаганне бѣваетъ. 13. ѿ немъ же глѣтъ са. си колѣна нномъ приѣстатъ са. ѿ него же ни кто же не приѣжсти са. къ **ѡлтаревн**. 14. ꙗвѣ бо вснѣи гѣи нашъ нѣи хъ. ѿ колѣна

нїдова. ѿ немъ же колѣнѣ монсн еросонн. **ннѹто же не глѧ.** 15. н лше еше ѡвѣ естѣ. аще бо по подобнїю мелхиседековоу ннѣ нрен вѣстаетѣ. 16. нже не по закону заповѣдн плѣтѣскѣмъ бѣстѣ. нѣ по слѣ животѧ не раздрѹшенѣн. 17. послушѣстѹетѣ бо са. тѣи есн нерен вѣ вѣкѣи по ѹннѹ мелхиседековоу.

л. 87'-88

мѣа сѣ кѣ. **стра** сѣмоу мѹкоу архнпнѹ ефнмнанѹ н сѣн мнропнн. н стомѹ клнментѹ.

кѧ **стра** сѣмоу прокопнїю.

кѣ мѣа сего. кѣ клнмента еппа. н петра алеѣандрнж. н мѹцѣ еккадерннѣи. пѣ. гла вѣ. не ѿвратн **посраменѣхъ** клнменте. вѣрож прнпадажшж кѣ твоемоу грѹбоу сѣтѣ. нѣ прнмн рабѣи сѣца прнстѣпажшж рацѣ сѣн. твонхъ мошн мѧща са. ѡко да блаженѣмъ щедрѹтамъ твонмъ. оулоуѹнтѣ. насладнтн са стадоу твоемоу хрнзмамъ. боу дажшоу вѣрнѣмъ нцѣленне. грѣхомъ ѡставленне. мѣамн твонмн. н велнж мѣтѣ.

лист 106'-107

ншн. гѣ. севтеб. алн. гла. дѣ. праведннкѣ. вѣ тонжде днѣ поѹн блаженѣи ѿцѣ нашъ мѣодне архпѣ моравескѣ. оуѹнтелѣ словѣнскоу жзѣкоу нже прѣложн вѣскресѣна ставлѣ шатн ѿ греѹска вѣ словѣнескѣ жзѣкѣ.

з. **стра** сѣн. мѣн акоуннн. н **роуфннѹ** дннѣ. н тмѣею.

лист 107'

1. еже бѣ нспрѣва. н еже слѣшахомъ н еже вндѣхомъ ѿнма нашнма. н еже вѣнараднхомъ. н ржкѣи нашж ѿсасашж ѿ словесн животнѣмъ. 2. н животѣ ѡвн са н вндѣхомъ н. н свѣдѣтелѣстѹемъ. н повѣдаемъ вамъ животѣ вѣнѣи. нже бѣ оу ѿца н ѡвн са намъ. 3. еже вндѣхомъ н слѣшахомъ повѣдаемъ вамъ. да н вѣи прнѹжстне нмате. н прнѹжстне ваше сѣ ѿцемъ н снѹмъ его н дѣхомъ. 4. н сн пншемъ вамъ да радѹстѣ ваша нсплѣнена бждетѣ. 5. сн естѣ свѣстѣ жже слѣшахомъ ѿ него. н повѣдаемъ вамъ ѡко бѣ свѣстѣ естѣ. н тѣмѣи нѣстѣ вѣ немъ нн едннѹж. 6. аще рѣемъ прнѹжстне **нмаме** с ннмъ. н вѣ тѣмѣ хѹднмъ. лѣжемъ н **не творнмъ нстннж**. 7. аще лн вѣ свѣтѣ хѹднмъ. ѡко самъ свѣстѣ естѣ. прнѹжстне (**нмаме** кѣ себѣ. н крѣвѣ нсѣа снѧ его ѿцѣшаетѣ нѣи ѿ всѣкого грѣха.

БИТОЛСКИ ТРИОД

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XI-XII век

место на пишување: во пошироката област на Охридската книжевна школа, веројатно во село Вапа, Дебарско

материјал: пергамент (зајачка кожа)

обем: 101 лист, 25,5 x 19,5 см

писмо: кирилско писмо со делови напишани на глаголица

содржина: служби за деновите на Великиот пост; записи.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1907 година во Битола

пронаоѓач: Јордан Иванов

место на чување: Софија, библиотека на БАН, бр. 38

изданија: J. Zaimov, „The Kicevo Triodum“, *Полата кџингопнџана* 10-11, Nijmegen, november 1894

студии: Поп-Атанасова С., *Линџисџичка анализа на Биџолскиот џтриод*, Посебни изданија 23, ИМЈ Скопје 1995

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите во силна позиција; бележење на вокалното р без еров знак; ново s (з); губење на епентетско л; едначење по звучност; упростување на консонантски групи (историски добиени по губењето на еровите во слаба позиција), но и правописно решение со пет согласки едно по друго: џстствџ.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставка -н во локатив еднина кај именките со основа на џ; пројава на заменката џзъ за прво лице еднина; морфема -ува кај итеративните глаголи; губење на наставката -т за трето лице еднина сегашно време, наставка -ме за прво лице множина сегашно време; засилување на функцијата на предлогот съ во состави со инструментално значење, употреба на предлогот на со дативно значење; изместување на синтетичката деклинација (замена на акузатив со номинатив, замена на инструментал со номинатив); удвојување на објектот: **та џџе пџмн дџховнџмн. теџе велнџаџемџ**; промени во редот на клитиките; употреба на сврзникот отн во исказни реченици.

Лексички и зборообразувачки особености: именки изведени со суфиксот -џа: врачџа.

Водич во читањето на текстот: курзивно предадените делови *џаџџимџ џџстнџџ*: во ракописот се на глаголица.

лист 5'

пѣ̄ : ѿ : ѿцѣстн ма спѣ̄. многа бо беззаконна моя сѣ̄. нз глабннѣи **золь** монхъ.
възведн ма **ма̄** са. к тебѣ бо **въздѣ̄**. н ѿслѣша ма бѣ̄ спсѣнна моего :—
яко слабо н немошно. бѣ̄мь сѣтнѣнмь шжтанне. на прѣльщенне себѣ. **ӯл̄кмь**
трѣбѣжще. крѣпостнж побѣдннвъ. нельжнѣи свѣдѣтель. проповѣдажшнмз
въстннж :—

о̄ӯкрѣпнль са еси снлож х̄вѣж. м̄нкмь слава ѿе̄ѡре̄. м̄ннѣа нечѣстнвъ **ма̄дѣнець**.
стрѣлѣннѣа зрѣше бл̄жене. въѡржжъ са вѣрож. вѣчннѣихъ прѣзра :—
въѡбразн са въ ма слово. да ма бѣ̄ створнтъ. естствѣ ѡ̄ѡа ѡ̄бразѣа.
нс тебе м̄тн дѣце. н **та̄ ѡстрон на врагѣи** копне. н вѣрнѣимъ стѣнж н похвалж :—

лист 5

пѣ̄ . г̄ . т̄ѣи еси ѡтвержѣнн :—

пѣ̄ нз ѡстень ти болѣзненъ. м̄бнжж нзъ дш̄ж. ежже ѡцедри стрѣстрпче ѿе̄ѡре̄—
плѣ̄ покорнль еси самодръжыцѣ. славне м̄нунжж. н ѡбождѣ слѣжж **знжнтелю** си :—
сталь еси на сждншн м̄танѣмь. за х̄а црѣ бл̄говѣствѣж. жрѣтвѣи мр̄зостн
ѡ̄сѣѣе ѿе̄ѡдоре :—

тебе вси **нмаме** прнбѣжнще. н стѣнж нашж **хрнстнѣанн**. н **та̄** славнмъ немл̄бно
безнвѣстнаѣ :—

лист 7-7'

пѣ̄ : н̄ . ѿе̄ѡрѣ : нрмо : : г̄ : : н̄ :—

седмь седмнцѣж. печь хальденска. м̄тлѣ б̄гѣѡетцемь. лѣтѣ яко ражѣже. снлж
лѣѡшжж. спсѣнь ӣнж вндѣвъ. **здателю** спсѣ̄ впнѣше. дѣтн бл̄вте свѣшннн
вспонте :—

...момь беззаконнѣи наужльннжк б̄л̄гѣѡестна **та̄**. **нечестно** бнвѣаше. что всѣе на
ӯл̄ка ѡмерьша безѡмне **взложн** надежж. тѣи впнѣше. дѣ̄ :— яко **смб̄исленъ** н
прѣмждрь. прнставннкъ бл̄тн данѣн ти ѡ̄ бѣ̄ бл̄женѣи впнѣше ѿе̄ѡре̄.
повелѣважшомѣ нечестно. сьсждь мнѣ н пожшнмь бждн. дѣтн бл̄вте свѣшннн
вспон :—

юношескѣи подвнже са. др̄зостно нзѡѡблнун. что безѡумне м̄тлѣ вьпнж.
велншн тварн паѣе **знжнтелѣ** слѣжнтн ти. льжж ѡставльше. нж н **азъ** впнж.
дѣтн бл̄вте свѣшннн въ :

спл̄шжж прѣстана бѣ̄це. стрѣстн дш̄ж мож. н мльвож помб̄шленнѣа. **възвннн**
стѣна н покровь мн. на врагѣи ѡстраѣа стрѣла. да снѣ̄ ти лнжствѣж. м̄ка
памл̄ **възопнж**. дѣ̄ бл̄ :—

лист 10-10'

В НЕ^А НА БѢ ГѢ: ВЪ: ДРОУ: ТРО^И: ГЛ^А: :Н^А: В^А:—
 ЛНКЪ ПРРѸСКЫІ. СЪ МОСЕѠМЪ Н АРОНОМЪ. РАДОСТНЖ ВЕСЕЛНТ СѦ ДНЕ^Е. ЯКО ВНОЦН ВСЕ
 ПРОВЗВѢСТНШЖ. С НМНН ЖЕ ВСѦ НЫІ СПСН. ТѢ МѠТВАМН ХѢ БѢ. ПОМОУН НАСЪ:—
 ПРѸСТЫІХЪ ПРРѸ ПРАЗННКЪ. НЕѠ ЦРКѢВЪ ЯВНЛЪ ЕСТЬ. МѠТВАМН НХЪ ХѢ БѢ. ЖИЗНЬ
 НАШЖ ѠМНРН ДА ПОЕМ ТА Н СЛАВНМЪ:
 ПРѸСТОМО ТН ѠБРАЗѠ ПОКЛАНѢЕМ СѦ БЛГѢІ. ПРОСАЩЕ ПРОЩЕННА. ПРѢГРѢШЕНЕМЪ
 НАШН^И ХѢ БѢ. ВОЛЕЖ БО НЗВОЛН ВЗЫІТН НА КРѢТЬ. ДА НЗБАВНШН ЕЖЕ СОЗ^А. Ѡ РАБОТІІ
 ТѢМ ЖЕ БЛГОДАРАЩЕ ВПНЕМЪ. РАДОСТН ВСѦ НСПЛЫНН СПСЕ НАШЪ. ПРНШЕ^А СПСТН ВСЕГО
 МНРА:—

лист 12

КО^А ГЛ^А. Н^А. Д^А. ПО^А ЯКО НАУЖ:—
 НЕНСПНСАННОЕ СЛОВО ѠѸЕ. НС ТЕБЕ ВПЛЫШЪ СѦ НА СПСЕННЕ. НЕНЗРЕУЕНЬНАГО ѠБРАЗА.
 ВЫІПРЪ ѠБРАЗОВА СѦ. БЖЕСТВЪНОЖ ДОБРОТОЖ ѠКРАШЪ СѦ. НСПОВѢДАЖИЖ ТА
 СПСЕ. ДѢЛОМЪ Н СЛОВОМЪ. СМЪ КРѸЩАЕМ СѦ:—
 СМОТРЕННА ТАНА. ЗАКОНОМЪ ПРРЦН. БЖН ПЖТЬ НЗРЕКШЕ НА^А РА^А.
 ВЪ КОНЕЦЪ ВѢКА ПОСТАВЛШЕ. ОУЛОУШЕ СЕГО ПРОСВѢТѢННА. ЕДННОГО Г^А Б^А.
 ВСѢМЪ. ВЪ ТРЕХЪ СТАВѢХЪ ПОКЛАНѢЕМА. Н ТОМО ЕДННОМО СЛОЖНМЪ. ЕДНА ВѢРА
 ЕДНО КРѸЩЕННЕ НМЖЩЕ. КО^И ВЪ Х^А ѠБЛѢКОСТЕ СѦ:—
 ПѢ .З:—
 ВЪ ПЕШН ѠГННѢН. АВРАМСКЫІЖ СН ДѢТН. ПЕРЬСНДѢСТѢ. ЛЮБѠВНЖ
 БЛГОУЕСТННА. ПАУЕ ЛН ПЛАМЕНЕ ПОПАЛѢЕМН ВПННАУЖ. БЛНЬ ЕСН ВЪ ЦРКВН
 СЛАВЫ ТВОЖ ГН:—
 СЛНКСТВѠЕМЪ. ЦРКВНѢН СВѢТЛОСН. ХОТѢННА БЖНА. АНГЛСКЫІНХЪ ВОН.
 БГОМЖДРЬНО ВПНЖШН. БЛНЬ БѢ Ѡ:
 ЦРКВН ПРВОВОРОЖЕНАГО ТРЪЖСТВѠЕТЪ. РАУЕТ СѦ ННѢ СВѢЩАВАЖШН ЛЮДН.
 БГОМЖДРЬНО ЗОВЖЩЕ. БЛНЬ БѢ:—
 НЗБАВЛЕН НЫІ ПРВОСТРАННЫІЖ ЕРЕСН. МАННЕ СНА ЕГО. НКОНЖ СЪ ѠБРАЗЪ ПОКАЗАЖЩЕ.
 ВѢРНО ПОЖШН. БЛНЬ. ПАУЕ ВЫІШННХЪ СНЛЪ. УЕСТНѢНШН ЯВН СѦ УСТАА. ЕДНА ТЫ
 БЫІВШН МТН СДѢТЕЛѢ. ЕЖ ЖЕ ѠБНОВЛЕНН БЫІВШЕ ВПНЕМЪ. БЛНЬ БѢ ѠЦЪ:—

лист 18'

ПѢ .Ѡ. ГЛ^А Д. ТА БЦЕ ПѢМН ДХОВНЫІМН. ТЕБЕ ВЕЛНУЕМЪ:—
 ПРНДѢТЕ ПОЩЕНЕМЪ. ВСН ПРНПАДѢМЪ ХѠ МЛЩЕ СѦ. НС ПЛАМЕНЕ ВѢУНАГО НЗБАВН
 СѦ:—
 БРАШНЫІ УРѢВНЫІМН. ПНТѢЕТ СѦ ПОХОТЬ ПЛЪТНАА. ПОЩЕННЕ ЖЕ СНЖ ѠМРТВНТЬ.
 ТВОРНТЬ СЛАВНТН БѦ:—

пѣнна демоньска. пняньство злое свиражъ. пѣнна же бѣжна. пощенн вѣрож
всхлажъ бѣоу: ←

спсн **любовнж**. ннѣ постащж тн са мало. блгодѣтелию бѣ. спбн славѣ
велнцѣн твоен: ←

мтн гнѣ прѹста влѣе. пожщж тѧ вѣрно. въ мтвѣ н пощенн схранн: ←

лист 15

нрмо ѿн:

помощень н покровнтель бѣи мнѣ **праздннцѣ** радость вторыѣх недѣл.
бѣотворащаго поста бѣрае. прнемше **любезно** воспоемъ хѣ. бѣомжжно весел
обѣян бжн мнѣ. ѿмртвнтн стрѣстн всѧ. н спрнемше твож **любовь** хѣ. ѿ бѣатн
бжскы. нсѣ мон блгвы ѿслужнтн тн: ←

покаяннѹ время. постное ннѣ ѡбрѣтъше. **плаунме** са **тепло** вздыхающе.
взвѣнѣмъ ржцѣ. къ едномѹ блгодѣтелию. н спѣннѹ дшѧмъ нашнмъ: ←

трнпостасна еднна. наужло гѧ всѣмъ. концемъ наужлннце. вѣшьшее наужло.
та бо ны спѣтъ: ѡцѣ н снѣ н дѣхъ прѣстѣн: ←

кто породн снѧ невсѣянна. ѡѹемъ закономъ. сего его же родн ѡцѣ. развѣ
мтре. прѣславное юдо. тѣ бо родн устѧн. бѧ в копѣ н ѹка: ←

лист 30б

глѧ ѿн:

нго ѡложъ. злож мыслнж. волномѹ же грѣхѹ. сам са поработнхъ. всѣко время
мн жнвота. похотѣмн нжнхъ. глады же мн прнде. **страшень** въ жтробж. тѣм
же нщезе мн дѣхъ до коньца. нж кажща са прнмн ма. како улѣкльбець ѡѹѣ. н въ
првжж ѡблѣцн ма **ѡдежж**. н спсн ма: ← сл: ѣу: ←

пѣ ѿ:

всѣменне заужтне. рожѣство несказанно. мтре без мжжа. **вс** тѧ прнжтне.
бжне бо рожѣство. ѡбнавѣтеъ естетство улѣе. тѣмъ тебе всн родн
бѣоневѣстнжж мтре. правовѣрно тѧ велнчаемъ:

лист 31

нрмо тожѣ: **помощень** н покровнте: ←

прѣстѧн трѣе спсе. н бжѣ всѣмъ науеньшемъ. третнж нела. поста свѣтѣннаго.
снлж свож с вѣше. послн рабомъ свонмъ: ←

рцн тѣи дшѣ моѧ. что не бдншн н внешн. къ можщому **помѡвати** тѧ. безъ
грѣшне бѣ. грѣхы мож многы. прѣзрѣвъ спсн ма: ←

агньцѣ хотан. разлжувевати. ѿ козлиць ѿнстн ма ѿ грѣхъ монхъ. н сподобн
 ма ѿ деснож тебе бѣ. стоѣати мѣстнне: ←
 влѣце мрѣне. влѣж рожѣшннѣ всѣхъ: нма днѣвола нзмн. да хвал прославѣж та
 уѣтаѣ. ѣко мѣрѣ ж

лист 81'

пѣ н̄ ѿрѣкы прѣстѣж. в пещн рѣство бѣгороднучно спѣло естѣ. тогѣ ѿбразѣемо.
 ннѣ же пѣваемо. вселенжж всѣ взвѣнже. гѣ понте дѣла н прѣ. въ жтрогѣ слово
 прнемшн. всѣка н оца. подражан семѣ плауевнѣ жнтнѣ н спѣсн са.:
 ѿ тарсн снѣна бѣжаше. проповѣда ѿбращенне. нннегнтомѣ. разѣмѣвъ бо
 ѣко пророкѣ бѣжен мѣде. тѣмѣ ревноваше. прѣрѣства не сольгатн.:
 даннла в ровѣ слышала есн. како заградн ѣста львомѣ. вѣсн ѣко ѿроцн еже съ
 азарнж. вѣрож сн ѿгнь пещн горащж ѣгасншж.:
 ветѣхаго завѣта прѣвѣжж проповѣдахъ. дѣше на прнтѣуж тн подражан добрѣж
 блѣолобнѣва. бѣган же прѣгрѣшенен злынхъ: ←
 праведнѣн сѣ помѣн. нзбавн ма. ѿгнѣ н прѣщеннѣ. жже мн на сждѣ праведнѣ
 прнжтн. прѣжѣ ма конца простн. мѣстнвѣ спѣсн ма.: ←
 ѣко н разбонннкѣ впнж тн спѣсѣ. поманн ма ѣко петрѣ плауж горцѣ. зовж ѣко
 телонѣ. слъза ѣко н блждннца. нж воньмн н прнмн. ѣко прѣжѣ хананеж.:
 стрѣпѣ мож нцѣлн спѣсѣ. ѣбогжж мн дѣшж. н вѣлне мн дажѣ врауѣбж. давъ
 прнложн мн масло же н вно. дѣла каѣннѣ. смѣренне слезно.: хананеж азъ
 подражаж. помѣн ма тѣне дѣдѣвъ. касаж тн са рнзѣ. ѣко н крвотоуѣца. плауѣ
 ѣко марѣта н марнѣ. надѣ лазаремѣ.:
 слъзы ѣко алавастрѣ. ѣко мнро нзлнваж тебѣ на главж. плауж ѣко н
 блждннца. мѣстн просащѣ тн. мѣжж прнношж тн. н прошж прощеннѣ тн.: аще н
 нѣсть грѣшна развѣ мене ѿѣ. прнмн ма хѣ спѣсѣ. съ страхомѣ кажѣца са. н
 лѣбовнж зовжѣца. сгрѣшнѣ тебѣ помѣн ма.: ←
 помѣуѣн тварѣ свож улѣлюбѣе спѣсѣ. взыщн ѣко пастырѣ погѣѣшаго. варнѣ ма
 заблжжѣшаго. влѣкѣ ма нсхѣтн. да со ѿвѣцамн твонмн. внндж в пажнтѣ
 твож.: ←

Записи од Битолскиот триод

лист 10

н пѣо гѣѡргнѣве н мнѣ гѣѡргнѣве граматнкѣ

лист 53

пнсѣ сждѣзн азъ гѣѡргѣ граматнкѣ прѣте ...

... грѣшнѣ геѡргне. въ стлпены блюдж пнша̅ ѿ стѣхъ врачен. ѿ. днѣ. дѣ.
помнѡнте мене брата моя. що мн мръзнетъ ржунцама. тѣ пнша̅. тѣ ѿдѣѣ. тѣ
лежа̅ безъ огън .. апра..

.. ннкола прросова снѣ **ЕЖЕ МН** донесе ѿ зажда .Ѣ. лнстѣкѣ. .Г. днь гѣ.
...нте ма браѣ. помного си како патнса̅ ноциж пншжше аще и гржео непльнѣ

лист 54

харьтїе сїе петръ. нванъ ковауъ. а **язъ** ѡгонїса̅ пнсатї. **ДОГДЕ** мн не возъмжтъ
трнѡ. простѣте браѣ. всѣ̅ на̅ и ппа геѡргннѣ ѿ вжпн.

лист 64-65

говорї дшнце моя грѣшнаѣ. **що** мн желаетн сжще. да вндншї кран кнж... ѡко
и корабннкъ кран морю. ѡко и **болень зрѣвнѣ** ѡко и ѡбогъ пнцж себѣ и
ѡдѣѣанне. помннанте ма а ва̅ бѣ.

помннанте браѣ нвана емностнна **затѣ**. ѡтн̅ мї даваше **прѣсоль** и млѣунце.
покон и рьцї и ѡдѣ **заедно** напнсахъ простѣте ма.

лист 70'

помннанте ма геѡргннѣ граматнка а ва̅ бѣ.

БОЛОНСКИ ПСАЛТИР

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: меѓу 1230 и 1241 година

место на пишување: во областа на Охридската книжевна школа,
село Рамне, во близина на Охрид; пишувачи: Јосиф и Тихота

материјал: пергамент

обем: 264 листа, 27 x 20 см

писмо: кирилица; одделни изрази, зборови и букви на глаголица
содржина: псалтир со толкувања.

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Универзитетска библиотека во Болоња, Италија,
изданија: В. Щепкин, *Болонская псалтырь*, Спб., 1906.; V. Jagić,
Psalterium Bononiense, Vindobonae – Berolini – Petropoli,
1907; И. Дуйчев, *Болонски псалтир, Български книжовен
паметник от XIII век*, София 1968.

Правописни и фонетски особености: едноеров правопис со претпочитање на њ; фонетски особености: пројава на секундарен (неорганички) назализам (употреба на јусов наместо еров знак); замена на а со ъ – примери кои укажуваат на изедначување на а со ъ (фонетска промена карактеристична единствено во развојот на македонскиот јазик); бележење на јери место н; испуштање на епентетско л; пишување на вокално р без еров знак, како и графии со развој на вокален пристап (ъ) пред вокалното р; употреба на старо и појава на ново **s (з)**, вметнато д во групата зр.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наложување на наставката -ы од тврдата промена во акузатив множина кај именките од женски род од првобитно мека промена; скратена заменска форма за датив еднина машки род; наставка -ш за второ лице еднина сегашно време; наложување на тврдите морфеме кај партиципите; удвојување на објектот, сп.: ωчн мои на вѣрнѣнѣ земѣ посаждати съ собоѣж (Синајски псалтир, псалм 100).

Лексички и зборообразувачки особености: непроведена лексика: ωлокавтнма.

Водич низ текстот: карактеристична скратеница: тѣнмъ – твонмъ; недопишан збор: ѣ – ѣко, драдааго – драгааго.

лист 9 (псалм 8,2-10)

2. гѣ гѣ нашъ ѣ уюдно нма твое по всен земѣнѣ: ѣко вѣзѣтъ са велѣлѣпта твоѣ прѣвѣше небѣтъ:
3. нз оустъ младенецѣ н съсѣщнхѣ съврѣшнлѣ есн хвалѣ: вѣагѣ тѣонхѣ радн да раздѣроушнш врага н мѣстѣннка:
4. ѣко оузѣрѣ небѣ дѣла прѣстѣ твонхѣ. лоунѣ н звѣзды жже тѣ ѡснова:
5. что естѣ улѣѣ ѣко помнншн нлн сѣнѣ улѣѣ ѣко посѣщѣешн его:
6. оумннлѣ есн малѣмѣ унномѣ ωтѣ агѣлѣ: славож н ѣстнѣ вѣнѣуалѣ ѣ есн:
7. н поставнлѣ есн надѣ дѣлѣѣ ржоку своѣю : всѣ покорнлѣ есн подѣ нозѣ его:
8. ωвѣцѣ. н волѣѣ вѣса еже н сѣкотѣ полѣскѣѣѣ
9. н птнцѣѣ небесѣнѣѣѣ: н рѣѣѣѣ морѣскѣѣѣ прѣхѣодащѣѣ стѣжѣ морѣскѣѣѣ:
10. гѣ гѣ нашъ ѣко уюдно нма твое по всен земѣнѣ:

лист 10 (псалм 9,2-19)

2. Нсповѣмѣ са тѣѣѣ гѣ всѣмѣ сѣѣѣѣ монмѣ : повѣмѣ всѣ уюдѣса твоѣ:
3. Вѣзвѣсѣла са н вѣзѣрадоуж са ω тѣѣѣ : вѣспѣж нменн твоѣмоу вѣшннѣ:
4. Вѣнегда вѣзвѣратнн са врагоу моѣмоу вѣспѣтѣ: нзѣнемогѣтѣ н погѣѣнѣтѣ ω лнѣа твоѣго:

5. **И**ако сѣтворилъ еси сѣдъ мон и пѣра можъ: **сѣде** на прѣстолѣ сѣдан правѣдъ :
6. **З**апрѣтилъ еси жъзѣкомъ ѿ погъѣе нечъстнѣвѣи: и нма его **потрѣби** въ вѣкъ вѣка:
7. **В**ражна ѡскаждѣшъ ѡржжна въ **конецъ**: и градъ нхъ **разъдроушилъ** еси:
8. **П**огъѣе паматъ нхъ съ шоумѣмъ: и гъ въ вѣкъ прѣвѣиваетъ: **Ѹ**готова на сѣдъ прѣстолъ свон:
9. **Н** **тон** сѣднтъ вселенѣи въ правѣдъ. сѣднтъ людемъ въ правнижъ:
10. **Н** бѣи гъ прнбѣжнще оубогѣимъ. **п**омощникъ въ благоверѣма въ пѣвалехъ:
11. **Н** да оуповажтъ на та **знажцен** нма твоѣ. **и**ако нѣси ѡставилъ възъискажнхъ тебе гн:
12. **П**онте **гѣн жнвжшоѡмоу** въ снѡнѣ: **в**ъзвѣстнте въ жъзѣцѣхъ науннанна его: **и**ако възъискажн крѣве нхъ **помѣнж**:
13. **н**е забѣи званна оубогѣинхъ:
14. **П**омнлоун ма гн внждъ смѣренне мое ѿ ѡтъ врагъ монхъ: **В**ъзносан ма ѡ вратъ **сѡмрѣтнѣхъ**: **и**ако да възвѣщж вса хвалѣи твож въ вратѣхъ дъщери снѡновѣи:
16. **в**ъзърадоуем са ѡ спѣсенн твоѣмъ: оуглѣбж жъжнцн въ пагоубѣ жже сѣтворншж. въ сѣтн сен жже скрѣпшж оубазе нѣга нхъ:
17. **з**наемъ естъ гъ сѣдъбѣи творѡ: въ дѣлѣхъ **ракоу** своѣю оубазе грѣшникъ:
18. **в**ъзврататъ са грѣшникн въ адъ въсн жъжн жъ забѣиважцен бѡ:
19. **и**ако не до конца забвенъ бѣдетъ ннштнн

лист 166-17 (псалм 13,1-8)

1. **Р**ече **безоумѣнъ** въ сѣцн своѣмъ нѣстъ бога: растълѣшж са и ѡмразншж са въ науннаннхъ свонхъ: **н**ѣстъ творѡн **благостѣина**:
2. **Г**ъ с небесе прннѣе на снѣи улѣвскѣж: **в**ндѣтн аште естъ **разоумѣважн** нли **възъискѡжн бѡ**:
3. **в**си оуклоншж са въкоупѣ **некълюѡнни** бѣишж: **н**ѣстъ творѡн **благостѣина** нѣстъ до **едного**:
4. **н**и ли **разоумѣжт** въсн тѣѡраштен **безакнѣе**: **с**нѣдѡжштен **люди** можъ въ ѡлѣбъ мѣсто **господа** не прнзвашж:
5. **т**оу оустрашншж са **бѡязннж** ндеже не бѣ бѡязнн: **и**ако гъ въ рѡжцѣ **пѣведѣнѣхъ**:
6. **с**вѣтъ ннщаѡго **посѣрамнсте**. **т**оу же гъ **оупьванѣе** емоу естъ:
7. **к**ъто дастъ ѡтъ снѡна **спасенѣе** нлѣво:
8. **с**гда **възвратнтъ** гъ **плѣнь** люден свонхъ. **в**ъзърадоуетъ са **никоу**в н възъвеселѣт са нлѣ:

лист 27 (псалм 19,2-10)

2. **ОУСЛЪШЪ** ТА Г҃Ъ ВЪ Д҃НЪ ПЕЧАЛНЪ: ЗАШТНТН ТА НМА БѦ **НИАКОВЪДѦ**·:
3. **Послн** тн пѣмѣъ ѡтѣ стѣаго ·:н ѡт снѡна застѣпн тѣ·:
4. **Помани** всѣкѣ жрѣтѣж твоѣ н **ѡлокавѣнма** тѣѡа тоууна бѣди·:
5. **Даждъ** тн г҃ъ по срѣцу твоѣмоу·:н **всѣъ свѣтъ** твоѣн исплѣни·:
6. **Възрадоемъ** сѣ ѡ спасенн твоѣмъ ·:н въ нма г҃ѣ бѣѣ нашего възвелнунмъ сѣ·: исплѣнитъ г҃ъ всѣ прошеннѣ твоѣ·:
7. **Нѣинѣ** разоумѣхъ ѡко спаслѣ естѣ г҃ъ хрѣстѣъ свон·: оуслѣшитъ н с небесн стѣаго своего·: въ снлахъ **спѣнїѣ** десницѣ его·:
8. Снн на колесницѣхъ н сн на коннхъ·: мѣї же въ нма г҃ѣ бѣѣ нашего **прнзъвемъ**·:
9. **Тн** съпатн бѣѣшѣ н падѣ·: мѣї же въстахѣм н простн бѣѣхѣм·:
10. **Г҃н** спн црѣѣ н **оуслѣши** нѣї въ нже д҃нъ аще прїзѡвемъ тѣ·:

псалм 21,2-14

2. г҃н снлож твоѣж възвеселнтъ сѣ црѣ·: н ѡ спѣнн твоѣмъ възърадоуетъ сѣ зѣло·:
3. желаннѣ срѣца его далъ **моу** есн н хотѣннѣ оустѣ его нѣсн его лншнлѣ·:
4. ѡко варнлѣ есн блѣвеннѣмъ **благостѣнѣнїѣмъ**·: положнлѣ есн на главѣ его **вѣнецъ** ѡтѣ камѣне драдааго·:
5. жнвота просн оу тебе н далъ **моу** есн длѣготѣ дне н **в вѣкѣ вѣкоу**·:
6. велнѣ слава его спѣсеннѣмъ твоѣмъ·: славѣ н веллѣпотѣ възъложншн на нѣ·:
7. ѡко дасн емоу **благословеннѣ** въ вѣкѣ вѣка. **възвеселнш** мн радостнѣ съ лнцемъ твоѣмъ·:
8. ѡко црѣ оупѣваетъ на г҃ѣ н мнлостнѣ вѣѣшнѣго не пѣдвнжнт сѣ·:
9. да ѡбращет сѣ рѣка твоѣѣ всѣм врагѣм тѣнмъ·: десница твоѣѣ ѡбращет сѣ ненавндащѣѣ тебе·:
10. положншн ж ѡко пѣщѣ ѡгнѣнѣ въ врѣма лнца твоего·: г҃ъ гнѣвомъ свонмъ сматетъ ж н поѣстѣ ж ѡгнѣ·:
11. плодѣ нхъ ѡтѣ зема погоубншн·: н сѣма нхъ ѡтѣ сѣнѣ ѡловѣуѣскѣ·:
12. ѡко оуклонншѣ на тѣ злаѣ **помѣѣланшѣ** свѣтѣѣї нхѣже не възмогѣ съставнтн·:
13. ѡко положн нхъ **плешта**·: кѣ нзѣбѣтѣѣцѣхъ твоѣхъ оуготоваѣшї лїце нхѣ·:
14. възнесн сѣ г҃н снлож твоѣж·: поѣмъ н въспоѣмъ снлѣ твоѣж·:

псалм 32,5-11

5. БЕЗАКОННИ МОЈА ПОЗНАХЪ И ГРѢХА МОЕГО НЕ ПОКРЪЌИХЪ:· РѢХЪ НСПОВѢМЪ НА МА БЕЗАКОННИЕ МОЕ ГѢИ:· И ТЪИ ѠТЪПОУСТНИШИ НЕУЪСТИ СРЦА МѢГО:·
6. ЗА ТЪ ПОМОЛНТЪ СА ТЕБѢ ВСѢКЪ ПРѢПОДОБНИИ И ВЪ ВРѢМА ПОТРѢБНО:· ОБАУЕ ВЪ ПОТОПѢ ВОДЪ МНОГО. КЪ НЕМОУ НЕ ПРИБЛИЖИТЪ СА:·
7. ТЪИ ЕСИ ПРИБѢЖИШТЕ МОЕ ѠТЪ СКРЪБЕН ѠДРЪЖЖШТЖЖ МА:· РАДОСТЪ МОЈА НЪБЕАВИ МА ѠТЪ ѠБНАЖШТНИХЪ МА:·
8. ВЪРАЗѠМА ТА И НАСТАВЛА ТА ВЪ ПЪТОСЪ ВЪ НЪЖЕ ПОНДЕШИ:· ОУТВЪРЪЖДА НА ТА ѠУИ МОИ:·
9. НЕ БЖДЕТЕ ЯКО КОНИ И МЪСКЪИ НМЪЖЪ НѢСТЪ РАЗѠУМА:· БРЪЗДАМИ И ОУЗДОЖ УЕЛОСТИ НУХЪ ВЪСТАГНЕШИ НЕ ПРИБЛИЖАЖШТИНМЪ СА КЪ ТЕБѢ
10. МНОГЪИ РАНЪИ ГРѢШНОѠМОУ:· ОУПЪВАЖШААГО ЖЕ НА ГЪ МНОЛОСТЪ ѠБНАДЕТЪ:· ВЪЗЪВЕСЕЛНТЕ СА Ѡ ГИ
11. И РАДОУНТЕ СА ПРАВЕДЪНИИ:· И ХВАЛНТЕ СА ВСИ ПРАВИ И СРЦЕМЪ:·-

псалм 33,1-11

1. РАДОУНТЕ СА ПРАВЕДЪНИИ Ѡ ГДѢ:· ПРАВЕИМЪ ПОБЕАЕТЪ ПОХВАЛА:·
2. НСПОВѢДАНТЕ СА ГОСПОДЕВИ ВЪ ГЪСЪЛЪХЪ:· ВЪ ПСАЛЪТЪРИ ДЕСАТЪ СТЪРОУНИѢ ПОНТЕ ЕМОУ:·
3. ВЪСПОНТЕ ЕМОУ ПѢСНЪ НОВЪ:· ДОБРѢ ПОНТЕ ЕМОУ ВЪСКЛИЦАНИЕМЪ:·
4. ЯКО ПРАВО СЛОВО ГОСПОДЪНЕ:· И ВСѢ ДѢЛА ЕГО ВЪ ВѢРѢ:·
5. ЛЮБИТЪ МНОЛОСТЪИНА И СЖДЪ ГОСПОДЪ:· МНОЛОСТИ ГОСПОДЪНА НСПЛЪНЪ ЗЕМѢ
6. СЛОВЕСЕМЪ ГИЕМЪ НЕБСА ОУТВЪРЪДИШЖ СА:· И ДЪХОМЪ ОУСТЪ ЕГО ВСѢ СЛА НУХЪ:·
7. СЪБНРАЖ ЯКО ВЪ МѢХЪ ВОДЪИ МОРЕСКИЖ:· ПОЛАГАЖ И ВЪ СКРОВНИЦУХЪ БЕЗДЪНИИ:·
8. ДА ОУБОНТЪ СА ГОСПОДА ВСѢ ЗЕМѢ:· ѠТЪ НЕГО ЖЕ ПОДЪВНЖИТЪ СА ВСИ ЖИВЪЩЕН ПО ВСЕЛЕНѢИ:·
9. ЯКО ТОН РЕУЕ И БЪИШЖ:· ТОН ПОВЕЛѢ И СЪЗДАШЖ СА:·
10. ГЪ РАЗАРѢЕТЪ СЪВѢТЪ ЖЪИКИ:· ОТЪМѢТАЕТЪ ЖЕ МЪИСЛИ ЛЮДЕН. И ѠТМЕТАЕТЪ СЪВѢТЪ КЪНАСЪ:·
11. СЪВѢТЪ ЖЕ ГИ. ВЪ ВѢКЪ ПРѢБЪИВАЕТЪ:· МЪИСЛИ ЖЕ СРЦА ЕГО ВЪ РОДЪ И РОДЪ:·

лист 134 (коментар)

МОЛНТЕА ЛЮДЕН СИ КЪ БОУ

ВЪ ЦѢЛОМЪДРИИ ЖИВЪЩИЖ МѢНИТЪ. ЗАНЕ ВОДНИИ СЖТЪ БИМЪ. ЯКОЖЕ ЦѢЛОМЪДРИИ НѠСИФЪ. Ѡ ПРИШЕСТВИИ ХРЪСТОВѢ ГЛАГОЛЕТЪ. ВСЕЪ РОДЪ ЖИДОВЪСКИ МѢНИТЪ. ЯКО ЖЕСТОКЪ СЪЩЪ И НЕУЕСТИВЪ. ЖЪЦИ ВЪПИЖТЪ. ВЪСТАНИ РѢШЖ СИДИ НА ВЪЗЪИСКАНИЕ НАШЕ. СЪИ НЪИ БѢ ЯКО МЪСТНЕВЪ:· ОТЪ ПЪТИ

ЛЪСТЪНААГО:· ДА ОУЗРНИМЪ СЛАВЖ ТЖ ВЪСЕЛЪШЖ СА ВЪ НЪИ Н СПЕМЪ СА. ДОКОЛЪ МОЛАЩЕМЪ СА НАМЪ ПРЪМЪУАЕШН РЪШЖ ЖЪЦН. А ЕСМЕ ВЪ ПЛЪЕНЕНН БЪСОВЪ:· БЕСЛЪЗЪ БО НЕ ИДЕХОМЪ ХЛЪБА. ЖЕЛАЩЕ ОЕРЪСТН ХЛЪБА ТАНИЪИ. НБО УАША НАША РАСТВАРЪШАСЕ СА СЛЪЗАМН. УАЩЕМЪ БО ОЕРЪСТН КРЪВЪ ТВОЖ ГН:· ЛЮДЕМЪ РЕУЕ ЖНДОВЪСКЪИМЪ НЕ ХОТАЩЕМЪ ДА СА БНХЖ ЖЪЦН СПАСЛЕ:· ВЪСН ВРАЗН БО СН УЛКОУ СЖТЪ. ОУННУНЖНШЖ БО УЛКА ..ЪЕМ РЪШЖ ЖЪЦН БЛЖДАЩЕ КЪ БОУ БЛЖДАЩЖ НДОЛОСЛОУЖЕНЕМЪ ѿ БРАТН:·

лист 68'

ИАКОЖЕ ЖДАЕТЪ ЕЛЕНЪ НА НСТОУЪННКЪИ ВЪДНЪИЖ:· ТАКО ЖДАЕТЪ ДША МОА КЪ ТЕБЪ БЖЕ:·-- ВЪЖДЖЖДА ДША МОА КЪ БОУ КРЪПЪКЪОМОУ Н ЖИВЪОМОУ :·

коментар:

ИАКОЖЕ ЖДАЕТЪ ЕЛЪНЪ НА НСТЪУЪННКЪИ ВЪДНЪИЖ:· ЕЛЕНЪ ЕСТЪ ТЕПЛЪ ЗВЪРЪ. Н ПРИСНО ТЪШТИТЪ СА НА ВОДЪИ. ТАКО РЕУЕ НА БЖНЖ Н УЛКЪ. ДЛЪЖЕНЪ ЕСТЪ ЛЮБОВНЖ ДШЕВНОЖ. ИАКЪ ЖЖЖДЖ ТЪЩАТН СА КЪ БОУ. ГЛЕТ ЖЕ ПРЪКЪ КРЩЕННЕ. НА НЕЖЕ ЖЕЛАТН ДЛЪЖНИ СЖТЪ НЕКРЩЕННИ:· НЕОСЛАВЪНЪ БЪ ХЩЕТЪ БЪИТН. КЪ БОУ ЖЕЛАНИЕ ВЪРНААГЪ УЛКА Н НЕПРЪСТАНО:· ТАКЪИЖ БЛАЖИТЪ БЪ ГЛА. БЛАЖЕНН АЛУЖЩНН. Н ЖЪЖДЖЩНН ПРАВДЖ. ТАКО БЪ Н АДАМЪ ЖДААШЕ. ПАЛИМЪ ЗНЕМЪ ГРЪХЪВЪНЪИМЪ. Н ЖДААШЕ ПРИШЕСТВНИ БЪНИА:· СРЪБУЪ ПРИДЕ КЪ МНЪ БЪ Н ИАВЛА СА СЛАВЪ ЕГО:·

лист 159б (псалм 100,1-5)

1. ВЪСКЛНКНЪТЕ БОУ ВСЪ ЗЕМЪЛЪ:
2. РАБОТАНТЕ ГЕН ВЪ ВЕСЕЛНИ:· ВЪННДЪТЕ ПРЪДЪ НЪ ВЪ РАДОСТЪ:·
3. ОВЪДНТЕ ИАКО ГЪ ТОН ЕСТЪ БГЪ НАШЪ:· ТОН СТВОРН НЪИ А НЕ МЪИ СЕБЕ:· МЪИ ЖЕ ЛЮДНЕ ЕГО Н ѿВЪЦЖ ПАСТВНИЪИ ЕГО:
4. ВЪННДЪТЕ ВЪ ВЪРАТА ЕГО ВЪ НСПОВЪДАНИН:· ВЪ ДЪОРОЪИ ЕГО ВЪ ПЪСНЕХЪ:· НСПОВЪДАНТЕ СА ЕМОУ Н ХВАЛНТЕ НМА ЕГО:·
5. ИАКО БЛАГЪ ГЪ ВЪ ВЪКЪ МНЪСТЪ ЕГО:· Н ДО РОДА Н РОДА НСТННА ЕГО:·

псалм 101,1-8

1. МНОСТЪ Н СЖДЪ ПОЖ ТЕБЪ ГН.
2. ВЪСПОЖ Н РАЗОУМЪЖ ВЪ ПЖТН НЕПОРОУНЪ КЪГДА ПРИДЕШН КЪ МНЪ:· ПРЪХОЖДАХЪ ВЪ НЕЗЛОБЪ СРЦА МОЕГО. ПОСРЪДЪ ДОМОУ МОЕГО:·
3. НЕ ПРЪДЪЛАГААХЪ ПРЪДЪ ѿНМА МОИМА ВЕЩН ЗАКОНПРЪСТЖПЪНЪИ:· ТЪРЪЩАЩЖ ПРЪСТЖПЕНИЕ ВЪННАВНДЪХЪ:
4. Н НЕ ПРИЛЪПЕ МИЪ СРЦЕ ЛЖКАВО:· ѸКЛАНЪЩААГО СА ѿ МЕНЕ ЗЛААГО НЕ ЗНААХЪ:·

5. ОКЛЕВЕТАЖИЦАДО ТАН НСКРЪНѢАГО СВОЕГО СЕГО НЗГОНѢХЪ: ГЪРДОМЪ ѠКОМЪ Н НЕСЪИТОМЪ СРЦЕМЪ С ЊНМН НЕ ЯДѢАХЪ:
6. ОУН МОН НА ВѢРНЪИЖЪ ЗЕМН: ПОСАЖДЪТИ Ж СЪ СОБОЖ: ХОДАН ПО ПЪТИ НЕПОРΟΥНОУ С ЊНМН СЛОУЖАШЕ:
7. НЕ ЖНЕВЪАШЕ ПОСРѢДѢ ДОМОУ МОЕГО ТѢОРАН ГРЪДЪИНА: ГЛАН НЕПРАВЕДНАА НЕ НСПРАВЛѢАШЕ ЫРѢДЪ ѠУНМА МОНМА:
8. НА ОУТЪРНЪА НЗБЕНВААХЪ ВСА ГРѢШЪНЪИЖЪ ЗЕМН: ДА ПОТРЕБЛА Ѡ ГРАДА ГНѢ ВСА ТВОРАЩЖЪ БЕЗАКОННЕ:

псалм 103,1-14

1. БЛАГОСЛОВИ ДЪШЕ МОА ГА: Н ВСѢ ВЪНЪТРЪНЪИА МОА НМА СТОЕ ЕГО:
2. БЛАГОСЛОВИ ДЪШЕ МА ГА: Н НЕ ЗАБЪИВАН ВСѢ ВЪЗДЪАНИИ ЕГО:
3. ОЦѢЩАЖИЦАДО ВСѢ БЕЗАКОННИА ТВОА: НИЦѢЛѢЖИЦАДО ВСА НЕДЪЖГЪИ ТВОЖ:
4. НЗБАВЛѢЖИЦАДО Ѡ НСТАЛЕННИА ЖИВОТЪ ТВОИ: ВЕНЪУАЖИЦАДО ТА МНОСТНЪ Н ЩЕДРОТАМИ:
5. НСПЛЪНѢЖИЦАДО БЛАГЪИМНИ ПОХОТИ ТВОЖ: ОБНОВИТЪ СА ЈАКО Н ѠРЛѢ ЈУНОСТЪ ГА:
6. ТВОРАН МНОСТЪИНА ГЪ: Н САДЪБЪИ ВЪЕМЪ ѠБЕНДИМЪИМЪ:
7. СЪКАЗА ПЪТИ СВОЖ МОСЕѠВИ Н СНОМЪ НЛѢВОМЪ ХОТѢНИИА СВОА:
8. ЩЕДРЪ Н МНОСТНЕВЪ ГЪ: ТРЪПѢЛНЕВЪ Н ПРѢМНОСТНЕВЪ
9. НЕ ДО КОНЪЦА ПРОГНЕВАЕТЪ СА ГОСПОДЪ: НИ ВЪ ВѢКЪИ ВРАЖДОУЕТЪ:
10. НЕ ПО БЕЗАКОНЕМЪ НАШНМЪ СТОРНЛЪ ЕСТЬ НАМЪ: НИ ПО ГРѢХОМЪ НАШНМЪ ВЪЗДАЛЪ ЕСТЬ НАМЪ:
11. ЈАКО ПО ВЪСОТѢ НБЕСЕН Ѡ ЗЕМА: ѠТВРЪДНЛЪ ЕСТЬ ГЪ МНОСТЪ СВОЖ НА БОЖИЦНХЪ СА ЕГО:
12. ЕЛЪ ДАЛЕУЕ ѠСТОЖТЪ ВЪСТОЦН Ѡ ЗАПАДА: ѠДАЛНЛЪ ЕСТЬ Ѡ НАСЪ БЕЗАКОННИА НАША:
13. ЈАКОЖЕ МНОУЕТЪ ѠЦЪ СНЪИ: Н ПОМНОУЕТЪ ГЪ БОЖИЦЖЪ СА ЕГО:
14. ЈАКО ТЪИ Н ПОЗНА СЪЗДАНИЕ СВОЕ: ПОМѢНЖЛЪ НЪИ ЕСТЬ ЈАКО ПРЪСТЪ ЕСМЕ:

лист 220 (псалм 135,1-10)

слава сѢ хвала си аггелъ

1. ХВАЛНТЕ НМА ГНЕ: ХВАЛНТЕ РАБИ ГА: ←
2. СТОЖИНИ ВЪ ХРАМѢ ГНИ: ВЪ ДВОРЕХЪ ДОМОУ БА НАШЕГО: ←
3. ХВАЛНТЕ ГА ЈАКО БЛАГЪ ГЪ: ПОНТЕ НМЕНИ ЕГО ЈАКО ДОБРО: ←
4. ЈАКО НЗБРА НИКОВА СЕБѢ ГЪ: НЗДРАНИЛЪ ВЪ ДОСТОЈАНИЕ СЕБѢ:
5. ЈАКО АЗЪ ПОЗНАХЪ ЈАКО ВЕЛЕН ГЪ: Н БЪ НАШЪ НАДЪ ВЪСѢМИ БЪГЪИ:
6. ВЪСѢ ЕЛНКО ВЪСХОТѢ СТОРН ГЪ: НА НЕБЕСЕ И НА ЗЕМН: ВЪ МОРИ Н ВЪ ВСѢХЪ БЕЗДАНАХЪ,

7. вѣзносѣ облакѣи ѿ послѣдѣннихъ земнѣ: мѣлннѣ въ дождѣ створи,
нзвода н вѣтрѣи ѿгъ скровищѣ своихъ,
8. нже поразн прѣвѣнѣцѣ египетѣскѣи, отъ улѣа до скота,
9. посла знаменна н юдеса посрѣдѣ тебе егѣпте:· на фараона н на вса
рабѣи его,
10. нже поразн жзкѣи многѣи, н нзбн цѣра крѣпкѣи,

ОКТОИХ ОД XIII ВЕК

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XIII век

место на пишување: Охрид

материјал: пергамент

обем: 3 листа, 29 x 20 см

писмо: кирилско

содржина: одломка од октоих

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1953 година во Охрид

пронаоѓачи: Харалампие Поленакѣи и Блаже Конески

место на чување: Семинар за македонска книжевност на Фило-
лошкиот факултет, бр. 1511.

изданија: Блаже Конески, Една одломка од XIII век – споменик од
Охридската школа, *Годишен зборник*, Филозофски факултет,
Скопје 1950, с. 1-15.

Правописни и фонетски особености: двоеров правопис со почеста употреба на малиот ер; испуштање на еровите во слаба позиција, вокализација на еровите (ѣ > о: нн во что, сонѣ, взопнемѣ ѣ > е: поустѣ), мешање на носовките (одразена е замената ѣ > ж и зад ѣ: заучѣ); вокално р без придружен еров знак, испуштање на епентетско л, слевање на геминатите во еден глас, вметнување на д во консонантската група зр.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: мешање на падежите: замена на генитив со акузатив и со датив.

нѣ непоруѣн.. ѣко ты прѣста боѣмтнѣ. една ѿ вѣка. н бѣ истиннаго заучѣ
въ жтробѣ разоршаго снаж смѣртнѣ:

свѣ праведникѣ прсно. стн бо ѿ тебе просвѣщаѣт са. снажѣт бо вѣнѣ ѣко
свѣтна. свѣщннѣ невѣрнѣимѣ ѣгашьше. нхѣ же мѣтвамн спсе на. ты просвѣ-
тншн свѣщѣ мож. гн спсн ма:·

СТЪРПЕУСКЪ ТРОДЪ. ПРЪТРПЪСТЕ СТН. ПОУЕСТЪ Н ПОБЪДЖ Ѡ ТЕБЕ ПРНЖУЖ.
РАЗРЪШН ПОМЫШЛЕННЕ. БЕЗАКОННЪ ПРНЖШЖ ВЪНЦЪ НЕТАЛЪННЪЖ. ТЪМН ПОДАЖЪ
НА ВЕЛЪЖ М,
ПРАВЕДННЦН В ВЪ ЖНЕЖ. Ѡ ХА НМАЖЪ МЪЖ. Н СТРОЕННЕМЪ Ѡ ВЫШНЪГО. Н ТОГО
РАДН ПРНМЪ. ЦРЪСТВО КРАСОТЪ. Н ВЪНЕЦЪ СЛАВЫ ГНА.
ПРЪПОБЕНЕ ѠУЕ. ВЕЛЕНЕ НМА ТВОЕ БЫ ПО ВСЕН ЗЕМН ВЪРЫ РАДН НЕПОРОУНО ЖНВЪ. НЖ
ИАКО Н ѠНЪ ВЕЛНКЪ НЛНА. МЪТНЖ ѠБЛОЖЕНЪ. НЖ ДЪХМЪ ѠПЪЗУЕНЪ. ТО МН
ВПЪЦЪШАГО СА Ѡ ДЪЖ СПЪТН СА ДЪШАМЪ.
ВЪИСТННЪ НН ВО УТО ЖЕ ВСЪУСКАНА. ЖНТНЕ ЖЕ СЪНЪ Н СОНЪ. НБО НН ВО УТО ЖЕ
МАТЕТ СА ВСЪКЪ ЗЕМЕНЪ. ИАКОЖЕ РЪШЖ КННГЪ. ЕГА Н ВЕСЪ МНРЪ ПРНѠБРАЩЕ.
ТОГА Н В ГРОБЪ ВСЕЛНМСА. НДЕЖЕ КЪПНО ЦРН Н ѠБОЗН. ТЪМ ЖЕ ХЕ БЕ.
ПРЪСТАВЕНЪЖ ПОКОН ИАКО МДАЪ. ∴
СЛАВНН МУЦН.
МУНЪКЪ УНОВН. СТЪТРПЦН БЖН. КЪПНО МНТЕ СА БЛЪЖЕ. НЕ ѠТЪИМН Ѡ НА МТН ТВОЖ
БОГАТЪЖ ∴
БГОЗРНЪИМН СЛОВЕСЫ. ВСЕЛЕНЪ ѠСВЪТНТЕ. БГОГЛАСНН ПРРЦН. ТЪМ ЖЕ Н МОЖ
ѠМРАУЕНЪЖ ДШЪ. ГРЪМН МНОГЪИМН. ПРОСВЪТНТЕ ПРЪСЛАВНН ∴
СННДЕ ВЪ АДЪ ХЕ ИАКОЖЕ НЗВОЛН. НСПРОВРЪЖЕ СМРТЪ ИАКО БЪ Н ВКА. ВЪСКРЪСЕ
ТРНДНЕВНО. Н ВЪСКРСНЪ АДАМА. Ѡ АДОВЪ ЖЪЫ Н ТЛА. ЗОВЪЩЕ Н ГЛАЩЕ. СЛАВА
ВЪСКРЪСЕННЮ ТВОЕМО УЛЪКЛЮБУЕ ∴
ВЪРОЖ СГЛАСНО ИАКО АНГЪЛЪ. ПЪМН НЕМЪУНЫМН ВЪЗОНЕМЪ. К УСТЪН ДВЪ Н. РАУСА
СТАНА. ПРЪСЛАВНА СЪНН. РАУСА ДВРН. ЕЖЕ СЛОВО ЕДННО ПРНДЕ. РАУСА ГОРО
БЖНА. ЕЖЕ ВНДЪ ДРЕВЛЕ ДАННА.

ХЛУДОВ ТРИОД

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крај на XIII век
место на пишување: Македонија
материјал: пергамент
обем: 191 лист
писмо: кирилско
содржина: посен и цветен триод

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: крај на XIII век
место на чување: Москва, Государственный исторический музей
Хлуд. 133
студии: Русек Ј., *Deklinacja i użycie przypadków w triodzie Chłudowa*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964.

Правописни и фонетски особености: замена на **ѣ** во **а** зад **ц, з, с**;
испуштање на епентетско **л**.

Морфолошки особености: наставка **-ме** во прво лице множина сегашно време.

лист 34

пѣ .г. ірмѣ в поѣкъ

ѡтврѣдн гѣ на каменнѣ заповѣднѣ тѣ. подвнѣгше сѣ ѣко ѣднѣ мнлосрдѣ.
нстоунѣка жнвотоу **нмаме** тѣ. смрѣтнѣ потрѣбнѣтелю вѣпнѣ тѣ ѡ срѣца моѣго.
прѣжѣ конца сѣгрѣшнѣ. **ѡцѣстнѣ ма ѣ спѣснѣ ма:**.

сѣгрѣшнѣ ѡцѣстнѣ ма спѣсѣ. сѣгрѣшнѣхѣ тѣ нѣ кто вѣ ѹлцѣѣ. егоже **азѣ** не прѣндѡ
сѣгрѣшеннѣ:

прнсно ѣ спѣсѣ. бѣстоудно блжднѣвшнѣ ѡпѡбнѣхѣ сѣ. срама не покрѣѣ блжднѣаго.
вѣспѣть обрѣтнѣ сѣ:

блѣвеннѣ снѣтова. ѣ пространѣаго оудрѣжнѣннѣ не нмашнѣ. ѣакоже **ѡфѣтъ** на **земнѣ**
ѡставленнѣ. ѡ **зема** хѣдѣнѣскѣж нзыднѣ ѡ грѣхѣ дшѣ моѣа. ѣ прнднѣ на **зема**
тоѹщнѣ прнсно. ѣ жнзнь ѣ вѣлнѣ. **ѣже** дврѣ наслѣдѣва.

ДОБРЕЈШОВО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: прва половина на XIII век

место на пишување: северна Македонија

материјал: пергамент

обем: 127 листа, 20,9 x 14,7 см

писмо: кирилско писмо

содржина: четвороевангелие

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Софија, НБКМ, 17 (79 листа); Белград, Народна библиотека, стара збирка, бр. 214 (48 листа)

изданија: Б. Цонев, „Добрейшово четвороевангелие, среднобългарски паметник от XIII век“, *Български старини* I, София 1906.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите, појава на секундарен ер; мешање на носовките (зад непарните меки согласки, **ѡ** се заменува со **ж**, а зад парните меки, **ж** се заменува со **ѡ**); меѓусебна замена на **ѣ** и **ѣ**; ограничена замена на **ѣ** со **ѡ** во позиција зад **ц**; преглас на **ѡ** зад меките согласки: употреба на јат зад непарниот мек консонант **ѹ** (преглас на **ѡ** во **ѣ**); мешање на **ѣ** и

н; бележење на вокалните р и л без еров знак; бележење еров знак пред вокалното л; појава на протетичко н пред вокал: сѣкроушанаѡж, како и во почетна позиција на зборот: нѣмь (графички: одделно или во лигатура); губење на епентетско л; едначење по звучност; упростување на геминатите; упростување на консонатски групи; фонетска адаптација на туѓи зборови (ѣ > г).

Морфолошки и синтаксички особености: наложување на наставката -нѣ во номинатив множина кај именки од јо-основа што означуваат лице; испуштање на наставка за датив еднина во форма на лично име од туѓо потекло; наставка -н во локатив еднина кај именките со основа на -и: вѣ ѡрквн (сп. вѣ ѡркве Зогр, Матеј 27,5); промени во морфемиката кај заемките; зацврстување на членот не само кај именките туку и во придавска форма; заменска форма тон за трето лице еднина машки род; колебање на двоината, сп.: реуе женама Зогр Мар, Матеј 28,5, како и кај форми со бројот 12; испуштање на наставката -тѣ во трето лице еднина сегашно време; контрахирани имперфектни форми; употреба на имперфект од бѣгн (наместо аорист); употреба на форми од вториот сигматски аорист: ведошѡ (сп. исто: ведоша Зогр, вѣса Мар, Матеј 27,2); проширување на употребата на лични глаголски форми (наместо нелични), сп. Зогр: ѡтѣвѣцавѣ же петрѣ реуе емоу. Матеј 14,28), нѣ же вѣзѣпн гласомь велнемь н нспоустн дѣхъ. (сп.: ѣ же пакѣ вѣзѣпнѣ гласомь велнемь. нспоустн дѣхъ Зогр, нѣ же вѣзѣпнѣ глсмь вѣльемь н нспоустн дѣхъ Мар, Матеј 22,50); како и поврзување на нелична глаголска форма со лична со сврзникот н; трансформација на нелични глаголски форми во лични (сѣаќање на неличните глаголски форми како лични: сѣвѣтѣ же сѣтворнше, сп.: сѣвѣтѣ же сѣтворше Мар; сѣтворше Зогр); недоволна изразност на партиципни форми (сѣаќање на партиципите како прилошка определба): н прндошѡ вндѣтн ѣто естѣ бѣвшеѣ, сп.: прндѡ вндѣтѣ бѣвшааго. Зогр. Марко 5,14; замена на супин со инфинитив (сп.: прнде марнѣ магѣдалѣин. ѣ другаѣ марнѣ вндѣтѣ гроба Зогр Мар, Матеј 28,1); претпочитање на партикулата н наместо же; упростување во деклинацијата: посесивен датив; замена на генитив со акузатив (во конструкции со предлогот отѣ; замена на инструментал со номинативноакузативна форма; зачестена употреба на предлози (предлогот сѣ во конструкции со значење начин; повторување на предлозите во состави со именки); двојна негација; употреба на сврзникот да во условни реченици.

Лексички и зборообразувачки особености: калкирање на туѓи зборови (сп.: тетраарѡх Зогр.), замена на архаични прилошки форми

со продуктивни (сп. Зоґр: і абне оубѣдн Матеј 14,22, абне же реуе імъ Матеј 14,27); употреба на номина атрибутива наместо придавски форми, сп: Зоґр: слѣпъ же слѣпца аще воднтъ Матеј 15,14; постари зборообразувачки модели на придавките людѣстнн, скждѣлннуче; ширење на значењата на префиксите (продуктивна префиксација): обѣсн са (сп.: възвѣсн са Зоґр Мар, Матеј 27,5).

лист 5'-6 (Матеј 14,1-35)

1. Въ врѣма ѿно слышавъ родъ **четворовластѣннкъ** слоухъ нсѣвъ н реуе ѿтрокомъ свонмъ. 2. сенен естъ нванъ крѣстнтель н **тон възкрсе** ѿ мрѣтвнхъ н сего радн слы дѣжт са ѿ немъ. 3. **Родъ бо немъ** нвана свѣзавъ н всадн въ **темницѣ** родѣды радн жены флнпа брата своего. 4. глше бо емоу нванъ не достонтъ тн нмѣтн еа. 5. н оубоа са народа **за** не ѣкы прѣка нмѣхъ н. 6. **Дѣнн** же бѣвшоу **роства** родова пласа дѣщн родннн посрѣ н оугодн народоу. 7. тѣмъ н **съ клатвож** нзрѣ датн ен еґоже аще проснтъ. 8. ѿна же наваждена матернж своеж дажд мн рѣ... **зде** на блудѣ главж нвана крѣстнтель. 9. н **пеубелень** бысть црѣ клатвы радн н възлежщнхъ с ннмъ н повелѣ датн. 10. н пославъ усѣкнжтн нвана въ **темницѣ**. 11. н прннесошж главж еґо. на блудѣ н дашж дѣщн н несе матерн своен. 12. **прнстѣпнше** оуѣеннцн еґо н **взашж** тѣло еґо н погрѣбошж ѣ. н прншедше н повѣдашж **нсѣвн**. 13. слышавъ нсѣ ѿтнде ѿ тѣдоу въ корабн въ поуесто мѣсто едннъ н слышавше же народн по немъ ндошж пѣшн ѿ **градъ**. 14. Въ врѣма ѿно ншедь нсѣ н вндѣ **народъ многъ** н млсрѣва ѿ ннхъ нцѣлн неджжнѣа нхъ. 15. **Поздѣ** же бѣвшоу прнстѣпншж к нему оуѣеннцн еґо глшце поуесто естъ мѣсто н годнна оуже мннж н ѿпоустн народы да шедше въ блнжнаа града н коупать брашна себѣ. 16. нсѣ же рѣ нмъ не трѣбожтъ ѿтнтн даднте нмъ вѣ ѣстн. 17. ѿнн же глшж емоу. **не нма** зде тѣкмо **ѣ** хлѣбъ н **ѣ** рыбѣ. 18. ѿн же рѣ прннесѣте мн **само**. 19. н повелѣ народомъ възлещн на трѣвѣ н прнемъ **ѣ** хлѣбъ н **ѣ** рыбѣ н възрѣвѣ на небо н блґословнвѣ н прѣломъ хлѣбъ н дастъ оуѣеннкомъ н оуѣеннцн же дашж народомъ. 20. **ндошж** н насытнщж са всн н **взашж** нзбыткы ѡкроухъ **ѣ** **кошннцѣ** нспльнъ. 21. **ндошннхъ** же бѣ **мжжн** **ѣ** тысащъ развѣ жень н дѣтн. 22. н по семь ѡбѣдн нсѣ оуеннкы своа влѣстн въ корабъ н варнтн **на ѿнь полъ** дондеже ѿпоустнтъ народы. 23. н ѿпощъ народы н **възыде на горж помлнтн са**. **Позде** же бѣвшоу едннъ бѣ тоу. 24. корабъ же бѣше посрѣдѣ морѣ грѣжаемъ **вълнамн**. **бѣше** бо протнвенъ вѣтръ. 25. въ четвртѣжж же стражж ноцн нде к ннмъ нсѣ ходжн по морю. 26. н **вндѣшж** оуеннцн еґо ходжца по морю н сматошж са глше прнзракъ естъ. н ѿ страха възпншж. 27. **тогда** рѣ нмъ нсѣ. дрѣзANTE азъ **есъмъ** не бонте са. 28. **Отвѣща** же петръ н рѣ гн аще тн есн. повелн прнтн к тебѣ по водамъ. 29. нсѣ же рѣ. прндн. **нзлѣзь нс корабѣ** петръ н ходдаше на

водахъ и приде къ нѣви. 30. и видѣ же вѣтрѣи крѣпки и оубои са и науати оутапѣти. и възъи глѣж. гн спсн ма. 31. нѣ же простерѣ ржкѣ **натѣ** н. и глѣ емоу. маловѣре. поуто са ѡсмынѣ. 32. и влѣзьше нма въ корабѣ и прѣста вѣтрѣ. 33. сѣщни же въ корабѣ поклонншж емо глѣце. въ истиннѣ снѣ бн еси. 34. и прѣшедше придошж **на зема** генсаретскѣ - **Въ** врѣма ѡно познавше нѣа **мжжне** мѣста того послашж въ всѣ странѣ тѣ 35. принесошж к нему болѣшиѣ и млѣж да тѣкмо прикоснѣт са въскрѣни рнзѣ его еанко са прикоснѣшж емоу спсени бѣшж.

лист 6 (Матеј 15,12-19)

12. въ врѣма ѡно пристѣпншж къ нѣоу оученици его и рекошж емоу вѣси ли ѡко **фарисеи** слышавше слово и съблазнншж са. 13. ѡнже ѡвѣщавѣ реуе нмѣ вѣсѣкъ садѣ егоже не **насадитѣ ѡтецѣ** нѣснннх искоренит са. 14. останѣте нѣх **вождне** сѣтѣ слѣпн слѣпцемѣ. **слѣпецѣ** же слѣпца аще водитѣ не ѡба ли въ ѡмѣж вѣпадетѣ са. 15. отвѣщавѣ же **петрѣ** и рѣ скажи намѣ **приѣ** сиѣ. 16. нѣ же реуе емоу една пауе ли вы безѣ **разоума** есте. 17. не ѡ ли разумѣете ѡко все еже **въ** оуста и **въ** урѣво вѣмѣщает са проходомѣ нсходитѣ. 18. а нсходѣшиѣ ѡ оустѣ ѡ срѣца нсходѣтѣ и та скѣрнѣтѣ **улка**. 19. ѡ срѣца бо нсходѣтѣ помышленна злана. оубнства прѣлюбоуѣаннѣ татѣи **лѣжасѣнна**. **хѡли**. 20. си сѣтѣ скѣрнѣтѣ **улка**. а нже не оумѣвенамн рѣкамн ѡстн **хлѣбѣ**. не ѡскрѣнитѣ то **улка**.

лист 10 (Матеј 17,1-9)

1. По шестѣм же днн поатѣ нѣзѣ **петра** и **ѡкова** ѡлана брата его и възведе а на горѣ **высокѣ**. 2. и прѣѡбрази са прѣд нимн. и **просѣфтѣ** са лице его ѡко и **санце** а рнзи его бѣшж бѣлы ѡко и свѣтъ. 3. тогда ѡви са нмѣ **монси** и нли са нмѣ глѣща. 4. ѡвѣщавѣ **петрѣ** и **реуе нѣви**. добро есте намѣ **зде** бѣ. аще хоцешн да створнмѣ три кровѣи **зде**. тебѣ едннѣ **монси** едннѣ **ли** едннѣ. 5. и еце же емоу глѣшоу ѡблакъ **свѣтелѣ** ѡсна а и гласѣ нзѣ ѡблака глѣ се есте снѣ мон **взлюбены**. о нем же благозволнѣхѣ того послушантѣ. 6. и слышавше ѡуеници его и падошж ницѣ и оубоашж са **зѣло**: 7. пристѣпн нѣзѣ прикоснѣ са нѣх и реуе. **встанѣте** не бонте са. 8. възведше же ѡун свон и ѡни и **никого** же **не видѣшж** тѣкмо нѣа еднннго. 9. и сходѣщемѣ и нмѣ съ горы **и** заповѣда нмѣ нѣ глаголѣ. **никому** же не повѣднѣ **видѣннѣ**. **донде**же снѣ **улувѣскѣи** нз **мртвѣи**хѣ възскрѣсетѣ.

10. **Въ** врѣма ѡно възпросншж нѣа глѣце оуеници его. что кннжнннн глажѣ. ѡко **ли** подобаетѣ приѣти прѣжде и оустронѣтѣ **вѣсѣ**. 11. нѣ же ѡвѣщавѣ и реуе нмѣ нли **приде** прѣжде и оустронѣтѣ **вѣсѣ**. 12. гла же вамѣ. ѡко нли ѡже **приде** и не познашж его. нѣ створншж **всѣ** ѡ немѣ еанко **взсхотѣшж**. тако

снѣ ульѣускын нмать страдатн ѡ ннхъ · 13. **тогда** разоумѣша оуѣнницн ꙗко о нѡанѣ крѣстнтелн рѣ нмъ · 14. н прншѣдшннмъ нмъ к народу прнстѣпн къ нѣоу ульѣкъ етерь кланѣж сѧ емоу · 15. н глѣ · гн помѡун снѧ моего ꙗко на новыѧ мѣца бѣснт сѧ н злѣ страждеть · множнцѣж бо на **ѡгнѣ** впадеть н множнцѣж въ водѣ · 16. н прнведохъ къ ѡуенкомъ твонмъ н не могошж нсѣлнтн · 17. ѡвѣщав же нсѣ рѣ ѡ родѣ невѣрны н разъвращены доколѣ с вамн бждж · доколѣ трѣпж васъ · прнведѣте мн **само** · 18. н запрѣтн емоу нсѣ · нзыде нз него бѣсъ · нцѣлѣ ѡтрокѣ в томъ чѣсѣ ·

лист 22-23 (Матеј 24,42-51)

42. **Бѣднте** же ꙗко не вѣсте въ кѣж годннж гнѣ вашъ прндеть. 43. Се же вѣднте ꙗко аще бы вѣдѣлъ **гнѣ храмоу** въ кѣж стражж татъ прндеть бдѣл бн н не бн далъ подькопатн храма своего. 44. сего радн вы бждѣте готовн ꙗко вынже бо не мннте **чѣсѣ** снѣ ульѣускы прндеть. 45. кто есть вѣрнын рабъ н мѣдрын егоже поставнтъ гнѣ надъ домомъ свонмъ да дастъ нмъ въ врѣма пншта нхъ. 46. блженъ есть **работъ** егоже прншѣдъ гнѣ ѡбращтеть тако творжшта. 47. амннъ глѣ вамъ надъ всѣмъ нмѣннемъ свонмъ поставнтъ н. 48. **Аще** лн рѣтъ **злѣѡтъ** рабъ въ срѣцн своемъ моуднтъ мон гнѣ прнтн. 49. наунеть бнтн клеверѣты своѧ частн же н пнтн с пнаннцамн. 50. прндеть гнѣ раба того въ **денъ** вынже не чѣбеть н въ чѣсѣ вынѣе не вѣстъ. 51 н протешеть. тоу бждеть плачъ н скрежеть.

лист 26 (Матеј 26,20-25)

вѣроу же бывшоу възлеже нсѣ **съ ѡба на десате ѡуеннка**. 21. ѡдждѣмъ нмъ рѣ нмъ нсѣ амннъ глѣ вамъ едннъ ѡ васъ прѣдает ма. 22. н скрѣбѡще науашж глѣтн: едннъ кѣждо нхъ · еда азъ **есъмъ** гн мон. 23. он же ѡвѣщавъ н реуе. омоунын съ множ **въ солнѣ** ржкж · **тон** ма прѣдастъ · 24. сн же ульѣускы ндетъ ꙗко же есть писано ѡ немъ · ѡ · горе же уловѣкоу томоу нмже снѣ уловѣускы прѣдастъ сѧ. **Добрѣ** емоу бн было да се не бн нн роднлѣ ульѣкьтъ: 25. **ѡ**твѣщавже юда прѣдаж его н рѣ · еда азъ **есъмъ** · равънн · глѣ нсѣ · ты реуе · 26. ѡдждѣнмъ прнемын нсѣ члѣбъ благословнѣвъ н прѣломн н дастъ ѡуенкомъ свонмъ н рѣ · прнмѣте н ѣднте се есть тѣло мое · 27. **Н** прнемы чѣшж н чвалж въздастъ н дастъ нмъ глѣ · пннте ѡ неѧ всн 28. се есть **крѣ**в моѧ новаго **завѣта** · пролнвѣемаѧ **за** многы въ ѡставленне **грѣхѡмъ**.

лист 29 (Матеј 27,1-9)

1. **Ѧ**троу же бывшоу съвѣтъ створншж всн архнереи н старци людѣстнн на нсѧ. ꙗко оубнтн н. 2. н свѣзавше н ведошж н прѣдашж н понтѣскому пнлатоу нгемоноу. 3. **Тогда** вндѣвъ юда прѣдавы его ꙗко ѡсѣдншж н раскаѡавъ сѧ н

възвратн .л̄. сребръннкъ архнеревомъ н старцемъ. 4. глѣжъ сьгрѣшнхъ прѣдавын крѣвь неповнннѣж. ѡнн же рѣшж емоу. что есть намъ ты оузрншн. 5. н повръгъ сребро въ црѣквн н ѡтнде. н ѡшедъ н ѡбесн са. 6. архнерен же прнемше сребро н рекошж. не достонтъ его вложнтн въ карванж. понеже **цана** крѣве есть. 7. сьвѣтъ же **сътворише**. коупншж нмъ село **скждѣлннне** въ **пограбанне** странннмъ. 8. тѣмъ н нарече са село **то**. село крѣве н до сего днѣ. 9. **Тогда** събысть са рѣное пррокомъ **неремнемъ** глѣшемъ н прнашж .л̄. сребръннкъ. цѣнж цѣненаго. егоже цѣнншж ѡ снѣвъ нзлѣвъ 10. н дашж на селѣ скждѣлнннн. якоже сказа мнѣ гл̄. 11. **Нсѣ** же ста прѣдъ **гемономъ** н въпросн **гемонъ** глѣжн ты лн есн црѣж нюдѣнскын нсѣ же гл̄а емоу ты рѣ.

лист 30 (Матеј 27,45-54)

45. Ѡ шестыа же годнны тьма бысть по всен **земн** до деватыа же годнны. 46. **При** деватѣн же годннѣ възпн нсѣ гласомъ велнемъ глѣж. елн елн л̄маз̄авахтѣнн. еже есть. бѣ бѣ мон възскжж ма есн ѡставнлъ. 47. етерн ѡ стожцнхъ тоу слъшавше глѣжж. яко нлнж зоветъ. 48. **Тек** же едннъ ѡ ннхъ н прнемъ гжжж наплънъ ѡцта възнесъ на трѣсть н напаше н. 49. а проунн глѣжж. ѡставн да вндмъ. аще прндеть нлнн сѣсет лн его. друугын же прнемъ **копне** прободе ѣмоу ребра. н нзыде вода н крѣвь. 50. нсѣ же **възпн** гласомъ велнемъ н нспоустн дхъ. 51. н се катапетазма **црковнаа** раздра са ѡ възшнѣго краѣ до ннжнѣго на двоѣ. н **земѣ** потрасе са н каменне распаде са. 52. н гробн ѡврѣзошж са н многа тѣлеса поунважцннхъ вьсташа. 53. н нзышедше нз гробъ по **въскресеннн** его внндошж въ сѣын градъ явншж са многынмъ. 54. **Сотннк** же н нже бѣхж с нм стрѣгжще нса вндѣвъ же бывшана н оубоашж са зѣло глѣце. въ нстннж снѣ бжнн бѣ.

лист 33' (Матеј 28,1-7)

1. **Въ** вечерь сѣтны свнтажщн въ прѣвжжж сжботж прнде марнн магдалынн н другана марнн **вндѣтн** гроба. 2. н тржсь бысть велен. анл̄ бо гл̄ъ сьшедь с небсѣ н прнстжпнвъ н ѡвалн камень ѡ **дверн** гроба н сѣдѣше на немъ. 3. бѣше бо **зракъ** его яко н **мылнна** н ѡдѣанне его бѣло яко н снѣгъ. 4. н ѡ страха его оумрътвшн са стрѣгжщн н бышж н яко н мртѣвн. 5. н ѡвѣщав же анл̄ъ н рѣ **женамъ**. не бонта са вѣ бо. яко нса распатаго нцета. 6. нѣсть **зде** вьста яко же рѣ. прндѣта н вѣта мѣста ндеже **лежѣ** хъ. 7. скоро шедше **рыцѣте** ѡуеннкомъ его. вьста ѡ мрътвынхъ н варѣет **вы** въ галнлен н тоу оузрнте. се рѣхъ вамъ.

лист 34 (Марко 1,4-8)

4. Бѣистъ нванъ крѣстѣн въ поуcтынѣн н проповѣдаж **крѣщеннѣ покаяннѣ** въ ѿпоуcтвеннѣ **грѣхѣмъ**. 5. нсхождаше к нему всѣ юденскѣа страна. н керсанмѣне н крышанахъ са въ **керданьстѣн** рѣцѣ ѿ него. нсповѣдаше грѣхы своа. 6. бѣ же нванъ ѡблѣченъ власы вележдѣ н понасъ **оуcннанъ** ѡ урѣслѣхъ его. ядын акрндѣ н медь дненн. 7. **н** проповѣдаше глѣж. **грѣдетъ** крѣплѣн мене въ слѣдъ мене. емоуже **нѣсьмъ** достоннѣ поклон са разрѣштн ремеѣ **сапогъ** его. 8. **азъ** бо крѣстнхъ вы **вожъ**. а **тон** крѣстнтъ вы **дхмъ стмъ**.

лист 43 (Марко 5,1-14)

1. **Въ** врѣма ѡно **прѣндошъ** на ѡнъ поль морѣ въ странѣ гндарннѣскѣж. 2. **нзлѣзшоу** емоу **нс корабѣ** срѣте н ѿ грѣбъ **улѣкъ дхмъ** неунстомъ. 3. нже жнлше въ грѣбѣхъ нмѣше **желѣзномъ** бо **нжжѣмъ** ннктоже можѣше его дрѣжатн свазавъ. 4. **за** не многы крѣты н пжты **нжжы** желѣзны свазанѣоу сжцоу **прѣтрѣзѣхъ** са ѡ немъ **нжжѣ** железна н пжта сѣкроушанахъ са. н ннктоже его не можѣше оумжунтн. 5 н **взынъ** **денъ** н ноцъ въ грѣбѣхъ н въ горахъ бѣ. **взынъ** н тлѣкы са каменнемъ. 6 **оузрѣв** же **нѣа** нз далеуе. теуе н поклонн са емоу. 7. н **взыпн** гласомъ велнемъ глѣж. **уто** естъ мнѣ н тебѣ **нѣе снѣ бѣ** вышнѣго. **закланнаж** та **бгмъ** не мжун мене. 8. **глѣ** емоу **нзыдн** **дшѣ** неунсты ѿ **улѣка**. 9 н **выпраша**ше н. како тн естъ нма. **легѣонъ** мнѣ нма естъ. н **мнозн** бо **есмы**. 10. **млше** н много да не послетъ нхъ кромѣ страны. 11. бѣ же тоу стадо **свинно** пасомо велне в горѣ. 12. н **млншъ** н да в на **взындемъ**. 13. н повелѣ нмъ **нѣсъ** н шедше **дсн** неунстнн н **вндошъ** въ **свинна**. н **оустрымн** са стадо по **брѣгоу** в море бѣ же нхъ **яко** двѣ тысащн оутапѣхъ въ морн. 14. н пасжпнн же **бѣжѣшъ** **възвѣстншъ** въ градѣ н на **селѣхъ** н **прндошъ** **вндѣтн** **уто** естъ бывшенѣ.

ВРАНЕШНИЧКИ АПОСТОЛ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XIII век

место на пишување: северна Македонија

материјал: жолтеникав пергамент

обем: 26 листа, 15,5 x 24 см

писмо: кирилско (ситно право писмо)

содржина: одломка од апостолот: дел од „Дејанија апостолски“
(инаку, го содржел целосниот текст на апостолот).

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: манастир Слепче

пронаоѓач: С. Верковиќ

именување: според подоцнежната забелешка при дното на првата неиспишана страница во самиот ракопис („Присланая Попъ Јованомъ, изъ Села Вранешница“)

место на чување: Загреб, Архив на ХАЗУ (порано: ЈАЗУ), Ша 48

изданија: Б. Конески, *Вранешнички аџостол*, Стари текстови, II, Скопје 1956.

Правописни и фонетски особености: едноеров (ѡ), вокализација на еровите; двојусов правопис (ѡ, ѡ), при што е одразена замената на носовките и е изразено правило да се пишува -ѡ во графиската низа, примери со замена на ѡ со оу (мѡжемъ) и со заменување меѓу ѡ и ѡ (на нмаѡнмъ место не нмаѡнмъ); примери со секундарен назализам; ѡ како замена на ѡ во името рѡфанъ: бога вашего рѡфана; примери со замена на ѡ со е, како и на заменување меѓу ѡ и н; често испуштање на епентетско ѡ; од прејотираните букви употребува ѡ, ѡ, ѡ; пишување вокално р без придружен еров знак; примери со едначење по звучност, но и употреба на предлогот од (ѡ) пред збор што почнува со безвучна согласка.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставки -н и -не во номинатив множина (кај именките на -тељ; промени во морфемиката во туѓи зборови (лично име); адаптација на именка од консонантска промена според о-промената; искажување повторливост со морфемата -ува добиена со вкрстување на инфинитивната и сегашната основа кај глаголите од трета група, тип: радоватн; посесивен датив; намалување на употребата на партикулата же и форсирање на сврзникот н; употреба на еже во релативна функција (за сите три рода) двојна негација

о нсѡ ѡ н телца створенн· нзлѡ до лѡ створенн соломонѡ цркѡнаго створеѡ
нже прѡ словеса жнѡ датн вамъ: ѡгоже не всѡхотѡшѡ послѡшатн ѡцн нашн
нѡ ѡрнѡшѡ: ѡ обратнѡшѡ са срѡи свонмн въ егупеть: рекше **ароновн** створн
намъ бѡи: нже прѡндѡтъ прѡдѡ намн: **монсѡ** бо съ нже нзведены' нзъ **зема**
егупетъскыѡ: не вѡмъ ѡто бысть емѡ: ѡ **телець** створншѡ въ дѡн ѡны': ѡ
нзведошѡ жрътѡѡ **тѡлѡ** непрнѡзнномѡ: ѡ веселѡшѡ са ѡ дѡлѡхъ рѡкѡ своѡ:

лист 13 (Дејанија апостолски 7,42-59)

42. ѡбратн же бѡ ѡ прѡдасть слѡжнтн воѡмъ неѡнымъ: ѡкоже ѡсть писано въ кннгахъ: прѡрускыѡ: еда закона ѡ жрътѡвна прннесосте мн: мѡ: лѡ: въ пѡстынн доме нзлѡ: 43. ѡ възвѡннете кровь моловьскѡ: ѡ звѡзѡѡ бѡ вашего **рѡфана**:

ѡБРАЗЫ НЖЕ СТВОРНСТЕ ПОКЛАНѢТН СѦ НМЬ: ꙗ прѣсела вы до вавлонѣ: 44. **КРОВЬ СВѢННЮ** бѣ въ пѣстынн: ꙗкоже повелѣ глан **МОНСЕѠВН: СТВОРНТЫ** ꙗ по ѡБРАЗѠ **ЕЖЕ** вндѣ: 45. нже възнесош оцѣ наш съ тѣомь: въздрьжаніе жъзыкомь: нже нзрннж бѣ ѡ лица ѡцѣ нашнхъ: до днѣ ддѣ: 46. нже ѡбрѣте блгодѣть прѣдъ бгѡмь: н спросн селенне обрѣстн бгѣ нѣаковлю: 47. соломонь създа емѡ храмь: 48. нж вышнн не въ ржкотворены црквахъ жнветь: ꙗкоже прркъ глѣтъ: 49. нбо прѣстоль мнѣ: ꙗ **ЗЕМѢ** подножне ногама монма: кзын храмь съзнжѣтъ мн гѣ: нлн кое мѣсто поконше мое: 50. не ржка лн моѣ створн всѣ сн: 51. отажненыж выж. ꙗ не ѡбрѣзаныж **срѣцы**: нн ѡшесы свонмн: вы прсно дхѡу стѡмѡ протнвнсте сѦ: ꙗкоже ꙗ оцѣ вашн тако ꙗ вы: 52. кого **Ѡ** прркъ не нзгнашж ѡцѣ вашн: ꙗ ѡбншж. прорекшнхъ о прншествн праведнаго: емѡ же вы **ПРЕДАТЕЛН** ꙗ ѡбннцж бысте: 53. нже прнжсте **ЗАКОНЬ** въ повелѣнн агглѣ ꙗ не съхраннсте: 54. слышжше же сн: распыхахж сѦ срѣцы свонмн: ꙗ скрежешахж **ЗЖЫ** свонмн на нь: 55. стефань сын нспльнь дхѣ стѣа: възрѣвъ на нбо ꙗ вндѣ славж бнж. тѣа стожща ѡ деснжѣ бѣа: 56. ꙗ вскланкнжвше же гласомь велнемь: **ЗАТЬКОШЖ** ѡшн свож. ꙗ ѡстрьмльше сѦ на нь: 57. нзведше вънь нзъ града: каменнемь побнвахж: ꙗ **СВѢТЕЛНЕ** положншж рнзы свож: прн ногѡ юношн етерѡу: нарнцаѡшж сѦ саѡль: 58. каменнемь побнвахж стефана: млѣшаса ꙗ глѣца: гн тсхѣ прнмн дхѣ мон: 59. ꙗ поклонь колѣнѣ ꙗ выпнѣше глѣмь велномь: гн не поставн нмь грѣха сего: ꙗ се рекъ **ꙗ** оуспе:

лист 156-166 (Дејанија апостолски 9,1-18)

1. сауль же ꙗ еше дыхаж гнѣвомь ѡбннствомь **НА** ѡуенкы гнѣа. ꙗ пріпадъ къ архнерѡмь: 2. ꙗ просн кннгы на лнствѣ напнсаны: **ВЪ ДАМАСКЪ** къ сънмншемь: да аще етеры ѡбращжтъ на пжтн: мжжж ꙗ жены свазаны прнведжтъ въ ерлмь: 3. вънегда же бысть емоу прнблнжнтн сѦ въ дамаскъ: ꙗ вънезанапж облнста свѣтъ с небѣ. 4. н спадъ на **ЗЕМН** слыша глѣ глѣшн емѡ: сауле что ма гонншн: 5. реуе кто есн гн: гѣ реуе къ немѡ азъ есмь тѣь егоже ты гонншн. 6. нж встанн ꙗ въннн въ градъ ꙗ тѡ реуе тн сѦ: что тн побаетъ створнтн: 7. а **МЖЖІЕ** граджше съ нмь стоѡхж уюдаше сѦ: слышжше глѣ а **НИКОГО** же не вндаше: 8. встав же пауль ѡ **ЗЕМА**: ѡврьстома оунма его: ꙗ **НН** **ЕДННОГО** не вндѣше: ꙗ за ржкж емше ꙗ ведошж ꙗ въ дамаскъ: 9. ꙗ бѣ :г: днѣ не вѣда нн **ЧАСТЬ** же нн **ПИТЬ**. 10. бѣ же етеръ ѡуеннкъ въ дамасцѣ нменемь ананна: реуе гѣ къ немѡ въ сънѣ ананне: **ѠНЬ** реуе се азъ гн: 11. ꙗ реуе емѡ вставъ ꙗ въннн: въ **СТЫГНЫ** нарнцаѡшж сѦ правыж: ꙗ възышн въ домоу нюдовѣ. савла нменемь тарсѣннна: 12. ꙗ вышедъ ꙗ възложн на нь ржцѣ: ꙗко да прозрѣтъ: 13. ѡвѣщав же ананна ꙗ реуе: гн слысахъ ѡ многъ ѡ мжжн семь. елнко зла створн стѣимь твонмь въ ерлмѣ: 14. ꙗ **ЗДЕ** нмать омать область ѡ архнерен: свазатн всѦ нарнцаѡшж нма твое: реуе къ немѡ гѣ: 15. ндн ꙗко съсждъ мн естѣ нзбранны: понестн нма мое прѣдъ азъыкы ꙗ црн: ꙗ съмн нзлѣвѣмн: 16. азъ бо скажж елнко побаетъ емѡ

ω нменн моемь прижтн. 17. ндеже ананни: н вниде въ храмниж: н възложн на нь ржцѣ н реуе: савле брате гѣ посла ма ісѣ· явлен ти са на пжтн по немѡ же ндѣше: јако да прозрншн испльнншн са дѣха сѣта: 18. абне ѡпадошж ѡ **оун** его јако н уешѡж. н прозрѣ абне н въставъ кръстн са: н прнемь брашна н ѡкрѣпн са.

лист 20 (Дејанија апостолски 11,1-14)

1. н слышавше же аплн н братнѣа сѣцаіа въ юден: јако жѣзыцн прижшж слово бнѣ: 2. ѣгда възыде петрь въ ѣрлѣмь: прѣхж са съ нимь нже ѡбрѣзаннѣа 3. глѣце: јако **ко** мѡжемь **на** нмашнмь ѡбрѣзаннѣа вниде тѣ н іастѣ съ нимн: 4. науень петрь по радѡ сказѡа. 5. азъ бѣхъ въ градѣ нѡпнстѣмь мола са: н вндѣхъ въ оужастѣ вндѣніе: сходашн съсждѣ ѣтерѣ јако плашаннцж велнкж: на уетырн краж внашж. ѡ небесе приде до мене: 6. въ наже възрѣвъ вндѣхъ: уетворонога н звѣрн: гады' н птнцж нѣснѣи' ж 7. н слышахъ глѣ глѣшн мн: въставъ петре заколн іаждѣ: 8. н рѣхъ **никакоже** гн: јако всѣко скверно: нли неунсто нколнже не **вниде** въ ѡста моіа. 9. ѡвѣщавъ мн глѣ второѡ съ нѣсе глѣа: јаже въ оунстнль ѣсть ты' не осквернн. 10. се же бы третнцѣж н пакы възѣса на небо. 11. н се абне трне **мжжне** сташж прѣ храмомь: въ немже бѣхж посланн: ѡ кесарнж къ мнѣ: 12. реуе же мн дѣхъ сѣты съ нимн нтн: н нпутоже ѡмнжшѡ мн са. н придошж же съ мнѡж братнѣа :с: съ нимн же **внидохъ въ домѡ** мжжа 13. сказа же намь како вндѣ въ храмѣ своѣмь аггла ставша н рекша емѡ: послн въ ѡпѣ мжжж: н призовн снмона нарнцаемаго петра: 14. нже реуеть глѣ к тебѣ: нмнже спасешн са нты' н весь домъ твои.

лист 25' (Дејанија апостолски 15)

н **зравн** бждете: посланн же сннджтѣ въ **анднохнж**: н събравше народѣ. н въдашж кннгы напнсаны: проучѣше н **възрадувашж** ω ѡтѣшени: нюда же н сна. н та прркѣа сѣца: оутѣшаста словомь братнж: н ѡтверднста: створша же лѣто ѡпѡщена быста съ мнромь къ аплѣмь· нзволн же сѣа силѣ прѣбытн тоу. **павель** н варнава жнвѣста въ **анднохнн**· ѡуаца н блгѡвѣствовѣшца: н съ ннѣмн етеры слово гнѣ. по днѣхъ етерѣхъ: реуе къ варнавѣ павель: възвращѣ въ **темннцж**: н ннѣ лн таннѣ нзводѣа: нн ѡбо: нж пришедѣ самн ны да нзведжтѣ: сказашж же палнуннцн стратнгомь глаголы снж. н ѡбѡавше са слышавше јако рнмлѣннна еста: н пришедѣше н ѡмолнша я. нзытн нзъ града: ншедѣша же **нс темннцж**: н внидѣта къ лѣо: н вндѣвше братнж н оутѣшнста ю: н нзыдѣта. прѣшѣша же амьфнполь: н аполоннж: н придѣта въ тесалоннкъ: ндеже бѣ съборѣ юденскы. н по ѡбыуаю своѣмѡ вниде павель: по трн сѣботы стѣзѣж са съ нимн: ѡ кннгъ сказааше н прѣдлагѣ нмь: јако **пѡбаше** хѡу мжжж прижтн: н **вскрѣнжтн** ѡ мрѣтвѣхъ: јако се іестѣ ісѣхъсѣ: егоже азъ проповѣдаж вамь: н

етерн ѿ ннхъ вѣроваж: ꙗ приложн са къ пауло ꙗ снлѣ: ꙗ елнны народъ много: жены же ꙗ старѣшнны града не мало: ꙗ възревновавшѣ протнелѣще са нюдѣн. ꙗ поемше тръжннкы: мжжа злын народы: ꙗ створыше мльвж по градѣ: ꙗ прншеше въ домъ асоновъ: **нскаухж** юдене вестн къ народоу: ꙗ не обрѣтше ю: **влѣуаухж** насона: ꙗ етеры ѿ братнж. къ гражаномъ клнущѣ: ꙗко развратнвше вселенж ꙗ тн само прнджтъ:

СЛЕПЧЕНСКИ АПОСТОЛ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на XII век
 место на пишување: Македонија
 материјал: пергамент
 обем: 154 листа, 27 x 21,5 см
 писмо: кирилско
 содржина: полн изборен апостол

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: манастир Слепче, Демирхисарско, 1845 година
 пронаоѓач: Виктор Иванович Григорович
 место на чување: Санкт Петербург, РНБ, Ф.п. I 101 збирка на Верковиќ (130 л.), Ф. п. I 101 а Сар. (6 л.); Библиотека Академиј наук 24. 4.6, Срезн. 53 (1 л.); Москва, РГБ, збирка на Григорович. 14 (М. 1696) (6 л.); Киев, ЦБАН ДА/П. 25 (2 л.); Пловдив, Народна библиотека Ив. Вазов, 25/62 (9 л.)
 изданија: Г. А. Ильинский, *Слепченский апостол XII века*, Москва 1912.

Правописни и фонетски особености: замена на **ѡ** со **ѣ**; мешање на **ѣ** со **ѡ**: **обнталъ**; ретка употреба на прејотирани вокали (се пишува **ѣ** наместо **ѡ**; **ю** се среќава ретко, но се пишува обратно); едначење по звучност; упростување на консонантски групи.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставка **-евн** во датив еднина од именката **корннлъ**, како и наставка **-оу** во вокатив еднина од истата именка, според моделот на **јо-** и **ѡ-**основата (сп.: **корннле** Охр. Струм.); развиена членска морфема; засилување на конструкциите со **да** за опишување на императивот за 3 лице; изместување на синтетичката деklinација; замена на инструменталот со номинативноакузативна форма: **съ обнталъ** (сп.: **съ ѡбитѣлѡж** естъ оу **ѣднного** снмона **ѡсмарѣ** Охр; **съ обнтѣлна** **ѣ** оу **ѣднного** снмона **ѡсмарѣ** Струм); мешање на локативот и акузатив: **н ннзъ**

внсаџ на **ЗЕМА**: н ннзъ внсаџн на землн (Струм), но и на сфаќањето на просторот кај различни препишувачи, сп.: н ннзвѣсџѣ до **ЗЕМЉ** (Охр).

Дејанија апостолски 10,1-11

1. Вѣ онѣ дѣнн: мѣжѣ етерѣ бѣ вѣ **КЕСАРН**: нменемѣ корннлѣ: сѣтннкѣ ѿ мноѣства воннѣска: нарнѣѣѣ са нталѣска: 2. **БЛГОВѢРЕНѢ** бож са бѣ: сѣ вѣсѣмѣ домомѣ свонмѣ: творѣ же мѣлостн мноѣтѣ людемѣ: н мола са бѣу вѣннѣ: 3. вндѣ вндѣнне вѣвѣ: вѣко вѣ уа ѿ дѣне: агла бѣнѣ вѣлѣзѣша кѣ немому: н рекѣша емому: **КОРННЛОУ**: 4. он же вѣзѣрѣвѣ на нѣ: н оужасенѣ бѣивѣ: реуе уѣо естѣ гн: н реуе емому млтвѣтѣ твоѣ н мнлостн твоѣ вѣзѣдѣ вѣ паматѣ прѣдѣ бѣомѣ: 5. н нѣѣ послн вѣ нопнѣ мѣжѣ н прнзовн снмона: рекомаго петра: 6. сѣ **ОБНТАЛѢ** естѣ оу етера снмѣна ѿсмарѣ прн морн: 7. вѣкоже отнде агла агла глѣн корннлевн: прнзва два отѣ рабѣ свонхѣ вонна блговѣрѣна: отѣ слонѣѣннхѣ емому: 8. сказавѣ нмѣ вѣсѣ посла ѣ вѣ нопѣ: 9. вѣ оутрѣн же ндѣѣемѣ нмѣ по пѣтн: н прнблнѣѣѣемѣ са кѣ градуу: вѣзѣде петрѣ на горннѣѣ: помолнтн са вѣ шестѣа годннѣ: 10. бѣстѣ же прнлѣзѣннѣ: хотѣ вѣкоуснтн готовѣемѣ же онѣмѣ: нападе на нѣ оужасѣ: 11. н вндѣ небо отѣврѣсто: н сѣходѣѣ на нѣ: сѣсѣдѣ **НѢКАКѢ**: вѣко плашннѣѣ вѣлѣа вѣ уѣтѣрн краѣ прнвѣзѣннѣ: н ннзѣ внсаѣѣ на **ЗЕМА**: н гадн н птнѣа нѣснѣѣѣ:

Пловдивски дел, лист 1 (Дејанија апостолски 13,1-12)

о дѣа: сѣхѣ:

Вѣ онѣ дѣнн варнава же н савла: вѣзвратнѣста са вѣ ѣрслѣмѣ: сконунѣвѣша слонѣѣѣ: поемѣша сѣ собоѣ: ноана: рекомаго марка: 1. бѣхѣ же **ДРОЗН** вѣ **АНТНОХН** вѣ сѣѣн црѣвн: прѣѣннѣ н оуунѣтеле: варнава же н снмонѣ **НАРЕУЕНѢ** ннгерѣ: н лоукее: н коурннен: мананнѣ же нрода уѣтврѣтовластннѣа дроугѣ: н саоулѣ: 2. слонѣѣѣемѣ же нмѣ **ГѢН**: н алуѣшнмѣ: реуе дѣ сѣтѣ: ѿлѣунѣте мн оубо варнавѣ: н савла: на дѣло на неже прнзвахѣ: 3. тодѣа алѣкавѣше н молѣше са: вѣзлѣжннѣ рѣкѣ на на н поуѣстннѣѣ: 4. сна же оубо **ПОУЩЕНА** дѣмѣ сѣтѣ: прндоѣста вѣ селевкнѣ: отѣтѣдоу же прѣплоуѣста вѣ **КЮПРѢ**: 5. н прншедѣѣша вѣ салмннѣ проповѣдаѣста слово бѣне: вѣ **ЗБОРѢХѢ** ноуденскѣхѣ: нмѣѣста же ноана слѣгѣ: 6. прндоѣста же до пафа: н обрѣѣтѣста етера влѣхѣва: лѣѣа прѣрка нюдеа: емѣ же нма варнѣсѣѣ: 7. еже бѣше сѣ атннатомѣ сергемѣ: н павломѣ: сѣ мѣжѣ сѣмѣсленѣ оумомѣ: сѣ прнзвавѣ варнавѣ н савла: вѣзѣска слѣшатн слово бѣне: 8. сѣпротнѣвѣше са нма: елоума влѣхѣвѣ: тако бо сказѣетѣ са нма емому: ннѣѣ сѣвратн антнпата ѿ вѣрѣѣ: 9. саоулѣ же еже павелѣ: наплѣннѣвѣ са дѣа сѣа: н вѣзѣрѣвѣ на нѣ рѣ 10. ѿ нсплѣнене вѣсѣкоѣ лѣстн: н вѣсеѣ злѣбѣѣ: снѣ непнѣѣзнннѣ: враже вѣсѣкоѣ правдѣ: не

прѣстанешн лн разъвращаѡ пѣта гѣа правѣѡ 11. се ннѣ рѡка гѣѣ на та: н бѡдешн слѣпъ: не внда слѣнца до врѣмене: абне же нападе на нъ тѣма: н мракъ: н осаѡаѡ нскаше воѡда: 12. тогда вндѣвъ оужасаѡ са на оуѣенне гѣѣ:·

лист 11

въ прѣполовенне **празникъ**: жѡждѡща дѡѡ мож блговѣрнѣ напои водъ: ѣко въсѣмъ възъпнлѣ еси сѣсе· жѡждѡѡ **да грѣдетъ** къ мнѣ: н **да** пнетъ ѡ нстоуѡннка жнвота моего· хѣ бѣ слава тебѣ·-: про^ѣ гл^ѣ велен^ѣ гъ нашъ: н велиа: ѣ: хвалнте **ѣа**: ѣко благъ: псалмъ бѡ

лист 11 (Дејанија апостолски 17,1-9)

1. **Въ** дни онъѡ прншедѡша апла: въ амфнполъ: н аполоннѡ: прндоста въ тесалоннкъ: ндеже бѣ **зборнице ноуденско**: 2. по **обнуаоу** же павелъ къ ннмъ въннде: н по трн сѡботъѡ стаѡаше са съ ннмн: **отъ** кннгъ 3. сказаѡ: н прѣдлагаѡ нмъ: ѣко подобаше хѡу мѡкѡ прнѡтн: н въскрѣснѡтн отъ мрѣтвѡуѡ: ѣко съ естъ хс іс: егоже азъ проповѣдаѡ вамъ: 4. н друѡзнн ѡ ннхъ вѣроваѡ: н прнложнѡ са къ павлѡ н снлѣ · н отъ уѡстѡнѡуѡ елннъ · многъ народъ · нже н старѣншннъ града не мало · 5. поемъше же жндове непокарѣѡшен са · нѣкѡѡ трѡжѡннкѡ · мѡжѡ боуѡ н народъ: прнтворнѡ: н плнщеваѡ по градоу: прншедѡше же къ домоу насонау: прошаѡ **еоу** прнвестн въ сѡборъ: 6. не обрѣтѡше же оувлаѡаѡ насона: н друѡѡа братнѡ: къ старѣншннамъ **неренскамъ** въпнѡше: ѣко нже развѣщаѡ въселенѡ: тнн само прндоѡ: 7. ѡже прнѡлъ естъ насонъ сн въсн са протнѡѡ **заповѣдемъ** кесаревомъ творатъ: црѣ глѡе нного сѡѡа іса: 8. възматѡѡ же са **лѡдне** н старѣншннѡ града: слъшавѡше се: 9. н въземѡше много ѡ насона н отъ проѡннхъ поустнѡѡ ѣ:

лист 63

бр^ѣ павелъ аплъ ісхвѣ: отъ повелѣннѣ сѣа нашего бѡ: гѡ ис хѡ: оупованнѣ нашего: **тнмоѡеовн** прнсномоу ѡадоу своему: вѣроѡ блгодѣтъ н млстъ н мнрѡ: ѡ бѡ оѡа ис хѡ: гѡ нашего: ѣкоже млхъ тѡ прѣбѡтн: въ ефесе: **грѣды** въ македоннѡ: да запрѣтншн етеромъ: не ннако ѡнтн: нн вънматн баснемъ: н прнѡтомъ родъ **бевіслѡнѡуѡ**: еже стаѡаннѣ творатъ паѡе не же сѡмотрен

лист 101 (1Кор 11,23 -32)

23. бр^ѣ азъ прѣасъ ѡ гѡ · еже н прѣдаѡхъ вамъ нако гѣ нсѣ · въ ноѡѡ въ наже прѣдан бѡваше прнѡтъ хлѣбъ · 24. н похвалъ прѣломн · н реѡе · прннмѣте н нднте се естъ тѣло мое ломаѡееса **за** въ · се творнте въ мое въспомннанне ·

25. ТАКОЖДЕ Н УЋШЖ ПО ВЕУЕРН ГЛА. СН УЋША НОВЫ ЗАВѢТЪ ЕСТЬ. Ѡ МОЕН КРЪВН. СЕ ТВОРНТЕ ЕЛЪКРАТЪИ АЩЕ ПНЕТЕ ВЪ МОЕ ВЪСПОМНАННЕ. 26. ЕЛНШДЪИ БО АЩЕ – СТЕ ХЛѢБОСЪ. Н УЋШЖ СНА ПНЕТЕ. СЪМРЪТЪТЪ ГОСПОДНА НСПОВѢДАСТЕ. ДОНДЕЖЕ ОУБО ПРНДЕТЪ. 27. ТѢМЪЖЕ. НЖЕ ИАСТЪ ХЛѢБОСЪ. ЛН ПНЕТЪ УЋШЖ НА НЕДОСТОИИѢ ПОВННЕНЪ ЕСТЬ ТѢЛОУ ГОСПОДЪИИ КРЪВН. 28. ДА НСКОУШАЕТЪ ЖЕ УЛКЪ СЕБЕ . Н ТАКО Ѡ ХЛѢБА ДА ИАСТЪ Н Ѡ УЋШЖ ДА ПНЕТЪ. ИАДЪИИ БО Н ПНАИ НЕДОСТОИИѢ ГРѢХЪ СЕБѢ ИАСТЪ Н ПНЕТЪ НЕ РАСМОТРЕА ТѢЛА ГОСПОДЪИИ 30. СЕГО ... 31. НЕ БНХОМЪ ѠСЖЖДЕНН БЪИЛН СЖДНМН ЖЕ Ѡ ГА КАЖЕМСА ДА НЕ СЪ МНРОМЪ ѠСЖДНМСА.:

СТРУМИЧКИ АПОСТОЛ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на XIII век

место на пишување: Македонија

материјал: пергамент со слаб квалитет

обем: 88 листа, 24 x 17 см

писмо: кирилско (кирилски полуустав)

содржина: краток изборен апостол со календар (месецослов)

Основни библиофилски податоци:

пронаоѓач: П.Ј. Шафарик

место на чување: Прага, Народен музеј во Прага, М IX Е 25,

збирка на П.Ј. Шафарик

изданија: Е. Блахова, З. Хауптова, *Сѣструмички (Македонски) айос-тол*, МАНУ, Скопје 1990

Правописни и фонетски особености: едноеров правопис (употреба на малиот ер); вокализација на еровите; секундарен назализам; се претпочита употребата на ѡ; неразликување на јери и н; употреба на јат во почетна позиција: ѣвнтн 17б; во финална позиција: знаменнѣ 5б, како и зад меки согласки: възбранѣет 12а; замена на ѣ со а во позиција зад ц, т.е промена на групата цѣ во ца (особеност на дел од источномакедонските говори, како и на тиквешко-мариовскиот); вокално р без еров знак; контракција на два исти вокали; употреба на ѕ; појава на ново ф: фторнѣѣ, редупликација на вокалот а во коренот на зборот по аналогича со неконтрахираните вокали на границата на морфемите кај сложената промена на придавките; редукација на неакцентирани вокали: покѣрн, разѣмнѣ, трѣфнма; губење на епентетско л; едначење по звучност; упростување на финалната група ст > т; контракција на две исти согласки; вметнување на еров знак во затврдени консонатски групи.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: употреба на старата номинативна форма **любы** 51б; наставка **-не** во номинатив множина кај именки од -ја промена што означуваат лице; проширување на именските основи со формантот **-ов:** **часовомь, вонновомь, градовѣхъ;** наложување на тврдите морфема кај именките од историски меките основи; појава на член; замена на двоината со множина кај заменски форми (сп. Дејанија апостолски 13,2; 13,3); морфема **-ува** кај итеративните глаголи; употреба на асигматски аорист: **нн** **ѣднного не вѣрѣта** 8а; промени во синтетичката деklinација (замена на генитив со номинатив, замена на словенски генитив со акузатив, посесивен датив); двојна негација.

Лексички особености: словенски имиња на месеците.

Дејанија апостолски 5,12-20

в ѿ днѣ 12. ракамн аплскнмн · знаменнѣ бнвахъ и уюдеса въ людехъ многа · и бѣхъ ѣдннодѣшно всн въ прнтворь **СОЛОМѢН** и 13. проуанхъ никтоже не смѣше прилѣплѣти сѧ нхъ · на велнудаша людне 14. пауе же и прилежахъ вѣрѣашн къ **ГѢ** · народъ **МАЖНЕ** и жены · 15. ѣко и на патъ нзношаша недажны · и полагахъ **на** постелн и **на** вдрѣхъ · и да градашѣ **ПЕТРЬ** · понѣ сѣнь ѡсѣннть етера нхъ · 16. прохощаше же **весь** народъ · ѡкрѣтнхъ градъ ерслма приносашн же недажныа · страждаша · ѿ дѣхъ неучстнхъ · **ИЦАЛЕВАХА** всн · 17. встав же архнрен · и всн нже бѣхъ с нимъ · сащн ерен · съ садѣкенска испльннша сѧ завнстн · 18. и възложнша **РАКН** своя на аплы · 19. агль же **ГѢ** ѡврьзе дверн **ТЕМНИЦН** · нзведъ же а **ВОНЬ** и рѣ 20. ндѣте · и ставше глѣте въ **ЦРКВН** · людемъ сна гль жнзнн сна:

лист ба (Дејанија апостолски 4,1-10)

въ ѡн днѣ 1. глѣщнмь апломь: къ людемъ: нанда на на **НЕРЕНЕ**: и стратнгъ цркѡвны : и **САДѢКЕНЕ** 2. жалѣхъ сн зане ѡуахъ людн: и проповѣдахъ ѡ именн исѣѣ: и **ВСКРѢШЕННЕ МРТВНМЬ**: 3. и възложнша на на **РАЦА**: и положнша нхъ въ съблюденне: въ ютро: веуерь бо бѣ ѡже: 4. мнозн же слышавше слово нхъ вѣрѡвахъ: бысть же унсломя **МАЖЕН**: ѣко :ѣ: тысащъ: 5. бысть иже на ѡтрнѣ събратн сѧ княземъ: и старцемъ и кнжннкомъ: къ апнѣ архнерею **въ рѡслмь**: 6. къ канѣфѣ: нѡнѣ **АЛЕКСАНДРН**: елнко бѣша ѿ рода архнренска: 7. и поставнше н по срѣѣ: и въпрашахъ и коеа снлоа: нли конмь именемъ сътворнсте **ВН** снѣ: 8. тогда петръ испльнь бивъ дѣхъ стѣ: и рѣ к нимъ князн людѣстн · и старцн нзлѣвн: 9. аще мы **ДНѢ** стазаемн есмы: ѡ блгдѣѣнн: улѣка бѣдна: ѡ уемъ спсень бы: 10. разѡмно да е всѣѣ вамъ: и всѣмъ людемъ нзлѣвомъ: ѣко въ нма нѣа хъ **назарѣнннн** · егоже вн распясте: сего же бѣ **вскрѣсн** нзъ мртвхъ: ѡ семь стонтъ сн прѣ вамн: =

лист 136-14а (Дејанија апостолски 9,32-42)

32. въ ѿ днѣ бы петръ послѣдствѣщихъ: посѣщающихъ въсѣхъ: снхти къ стѣмъ жнвацин въ лндѣ: 33. н ѡбрѣте тѣ улѣка едннго нменемъ еннеа: ѿ ѡсми лѣ на одрѣ лежаше: нже бѣ ѡслабень жнлами: 34. н рѣ мѡ петръ ннѣ нсцалѣе та хѣ: встанн н възми ѡдрѣ свон: н абне воста: 35. н вндѣша всн жнвацие въ лндѣ: н въ саронѣ: н ѡбратнша са къ гѡ: 36. въ ѡпѣ же бѣ еднна вдовнца: нменемъ тавнта: ѣже сказаеть са глѣмаѣ срѣна: та бѣ плѣна блѣгнхъ дѣль: блѣгостнна же творѣше: 37. бы же въ днн ты болѣвшн же ѡмрѣтн: ѡмнвѣше же а положнша а въ горннцн: 38. блнзъ же сащн лнчна нѡпна: ѡуѣцн же слышавше ѣко петръ естъ въ нен: послаша :вѣ: мажа к немѡ: млѣща са да не лѣннт са прнтн до ннхъ: 39. его же прншедше: н влѣзъ въ горннца: н всташа прѣд ннмъ: вса вдовнца плачуща са н показаше ѡдежа н рнзн елко творѣше съ ннмн саще срѣна: 40. нзгънав же вса петръ: н поклонъ колѣнѣ помѣн са: ѡбращъ же са къ тѣлѡ н рѣ: тавнта встанн: ѡна же ѡверъзъшн оун свон: н вндѣвшн петра н сѣде: 41. н емшн за рака: н поставн а: н прнзвав же н тыа вдовнцн: н поставн а жнва: 42. н ѡвѣно бы се въ ѡпн: н мнозн вѣроваша къ гоу:•

лист 17а (Дејанија апостолски 10,44-48; 11,1-10)

въ ѿ днѣ 44. глшѡ петрѡ глѣ сна : нападе дѣхъ стѣ на нь вса слншаша: 45. н вса ѡжасе н обрѣзаннѣ вѣрнн • елко нхъ с петромъ прндать: ѣко въ азнцахъ даръ стѣго дѣа пролнѣ са: 46. слншаха бо глѣще : въ азнцахъ велнчааше бѣ. 47. тогда ѡвѣщавъ петръ: еда възбраннтн можетъ кто не крѣстнтн са смь. еже дѣхъ прнаса. 48. ѣкоже нмъ повелѣ крѣтнтн въ нма нсѣво: тогда млѣ са прбы днн етеры.

1. слншаша же аплн: н братнѣ саща въ юден: ѣко ѡзнци прнаша слово бѣне. 2. егда възнде петръ въ ерѣлмъ. прѣха са с ннмъ. н ѡ ѡбрѣзаннѣ 3. глаше: ѣко мажемъ не нмашнмъ ѡбрѣзаннѣ н вннде н азъ съ ннмъ: 4. н сказааше нмъ петръ: по радѡ глѣ нмъ 5. азъ бѣхъ въ градѣ ѡпнстѣмъ мѣ са. н вндѣхъ въ ѡжасѣ вндѣнне. съходящнмъ съсады етеры ѣко плащаннца велна на кран внаша: ѡ деснаа прнде до мене: 6. въ наже възрѣвъ. разѡмѣхъ н вндѣхъ четврѣнога : звѣрне н гадн н птнцн небсннл: 7. слншахъ же глѣ: глѣща встанн петре заколн н ѣжѣ: 8. рѣхъ же ннколнже гн • ѣко въсѣко скверно нлн нечнсто ннколнже не внндеть въ ѡста моѣ: 9. ѡвѣща мн глѣ. фторнца с нѣсѣ глѣ. ѣже бѣ оунстнл ѣтъ • ты не осквернн : 10. се же бы :гѣ: тнцаа. н н пакн възаша са всѣ на нѣо:•

лист 19а (Дејанија апостолски 13,1-12)

1. бѣха жетерн въ аньтнѡхн. въ саштн црѣвн. пррѣчн н ѡунтѣлне. варнава же н семевнъ: нарицаан са нклнрѣ: н лнкен: н кырбанннъ: н манъ: ннъ же нродь уетврѣтовластвѡан клеверѣтъ н савелъ. 2. слѡжащнм же нмь гвѣн: н постжщнмъ са нмь гвѣн. н рѣ дхъ стѣы ѡдѣлантѣ мн варнава н савла на дѣло: ндеже прнзва а. 3. тгѣа: потѣща са помольше са възложнша на нь рака. н послаша а. 4. сна ѡбо послана быста: ѡ дхѣ стѣа: сыннде же весель въ ннкна: н ѡ тадоу же нда въ корабн въ кнпрѣ. 5. бывше въ салмннѣ: проповѣдаха слово бѣне въ сыннщнхъ нюдѣнскыхъ: нмѣха же нѡана слѡга: 6. прншедьша же въстокъ: до пафа: н ѡбращете горннца лѣжа пррѣк: нюдѣѣ. емѡ же бѣ нма варьснсь. 7. нже бѣ съ атнпатомъ: сергеемъ: н павломъ: мажѡ равнѡ н разѡмнѡ: съ прнзва варьнавж н савла: въпрашаше слышатн слово бѣне: 8. протнвлѣше са нмь елма кореннтець: тако бо сказаетъ са нма его: нскнн разьвратнтн са антнпатъ ѡ вѣры: 9. савель же н павель нспльнн са дхѣ стѣа: възрѣвъ на нь 10. н рѣ: нспльненн всѣкы лстн: н въсакоакоа злобы. снѣ непрнѣзнннъ: враже всѣкоа правдн. не прѣстаа разьвращаа: патн гнѣа правыа: 11. се ннѣ рака гнѣа на та: н бадешн слѣпъ не внда слннца: н тма н мрак ѡсѣзаа нскаше ракоа вожда: 12. тогда вндѣвъ антнпатъ бывшее: се вѣрѡваше ѡжасаа са на оуенне гнѣа.

Еф 2,14, 1,21-22

сѣа: кѣд: къ фнлнснѡмъ: посланне

бра̄ не ѡдрьжастѣ са мало безѡмне мое: на прнемлете раздражаа бо вн: рьвеннемъ бжнемъ. ѡбраунхъ бо вн. еднномѡ мажевн. двѣа прѣѣстѣа: прѣдѣставнтн хѣвн: боа же сѣа. еда н змнѣ прѣльстн ева: лѣкавственемъ сы снмъ. тако нстлѣать разѡмн вашн. ѡ прѣпростн: еже ѡ хѣѣ. аще бо града не нно нѣса проповѣдаетъ. егоже проповѣдахомъ. нлн дхъ ннъ прнемете егоже не прнемете. добрѣ бнсте прналн. непѣщѡа бо ннуннже. лншаа са слѡза лн снхъ дгль. аще бо невѣжѣ словомъ. на всѣеже ѣвльшн са ѡ семь въ васъ.

нѣа: кѣд: къ ѡелнсѡмъ посланне. стѣхъ. дпль утенне

бра̄а 14. хъ естъ мнрѣ нашъ. сѣтворен ѡбоѣ еднно прѣгражен 21. прѣвыше н. всѣкна властн. н слны гнѣа: всѣкого нмене нсповѣдаа са. не токмо въ вѣца семь. на въ градащнмъ. н въ градащнмъ 22. всѣ покѡрн подь ноза его. н тога дасть слава бѡ.

1 Кор 9,2-11

2. бра̄ пѣуать моемѡ дпльствѡ вн есте ѡ гнѣа 3. мон ѡвѣтъ възтазащнмъ ма сен естъ. 4. еда не нмамъ властн ѣстн н пнтн. 5. еда не нмамъ влѣа сестр-жены воднтн: ѣко н проун дплн: н бра̄а гнѣа: кнфа 6. лн нлн азъ едннъ н

ВАРНАВА· НЕ НМАМЪ ВЛАСТН НЕ ДѢЛАТИ: 7. КТО ВОИНЫ БЫВАЕТЪ СВОИМИ ОБОРОКН: НЛИ КТО НАСАЖДАЕТЪ ВНОГРАДЪ: Н ѿ ПЛОДА ЕГО НЕ ПИТЕТЬ НЛИ КТО ПАСЕТЪ **ОВЦИ**: Н ѿ ПЛОДА СТАДО: НЕ ЪСТЪ: 8. ЕДА ПО УЛВКО СЕ ГЛА: НЛИ ВЪ ЗАКОНѢХЪ ГЛЕ: 9. ВЪ МОИСЕВѢ БО ЗАКОНѢ ПИСАНО ЕСТЬ: НЕ ОБРАТИШИ СЯ **ВОЛО** ВРЪХАЩО: ЕДА О ВОЛОВѢХЪ НЕ РАДНТЬ БЪ: 10. НЛИ НА РАДН ГЛЕ: НЕ РАДН ОБО НАПИСА СЯ: ЪКО НА ОПОВАННЕ ДЛЖИДЕТЬ: Н ВРЪХАН ПРНУАСТНТИ СЯ: 11. АЩЕ МЫ ВАМЪ ДХНА СѢХОМЪ ВЕЛНКО ЛН: АЩЕ МН ВАМЪ ПЛЪТННѢН ВЛАСТН ПРНУАЩААЩЕ СЯ: НЕ ПАУЕ ЛН МН: НА НЕ СТВОРНХОМЪ ПО ОБЛАСТН СЕН: НА ВСЕ ТРЪПНМЪ: ДА НЕ ПРѢКРАЩЕННѢ ЕТЕРА ДАМЫ:

лист 60б (Евр9,11-14)

БРА^Т 11. ХЪ ПРНШЕДЪ АРХИЕРЕН ГРАДАЩИМЪ БЛГОМЪ: БОЛЬШЕА ВАЩЫШЕА СКННЕА НЕРАКОТВОРЕНОНА: СРНѢУЪ НЕ СЕА ТВРНА: 12. НИ КРВВНА КОЗЛЕА: НИ ТЕЛЪУЕА: НА СВОЕА КРВВНА: ВЪНДЕ ЕДННОА ВЪ СТАѢ: ВЪУНОЕ Н НЗБАВЛЕННЕ ОБРѢТЪ: 13. АЩЕ КТО **КРВНА** КОЗЛЕА Н ТЕЛЪУЕА: Н ПЕПЕЛОМЪ ЮНИЦА КРОПАТЬ: СКВРЪННЫА ОСВАЩАЕТЪ: КЪ ПЛЪТСЦАН УНСТОТЪ: 14. ГЛЪМЪ ПАУЕ КРВЪ СТАѢ: НМЖЕ ДХОМЪ СТЪМЪ: СЕБЕ ПРНВЕДЕ: **БЕС** ПОРОКА БГВН: **ОЦАСТНТЬ** СВѢСТН НАША: ѿ МРЪТВХЪ ДѢЛЪ: СЛОЖИТИ ВАМЪ БДО ЖИВО ИСТННОМО:·

лист 62а-62б (Кор 11,23-26)

БРА^Т 23. АЗЪ ПРНАХЪ О ГН: ЕЖЕ Н ПРѢДАХЪ ВАМЪ: ЪКО ГЪ НСХЪ ВЪ НАЖЕ ПРѢДАНЪ **БЫВАШЕ**: ПРНАТЬ ХЛѢБЪ: 24. Н ПОХВЛНВЪ ПРѢЛОМН: Н РЕ **ПРНМЪТЕ** Н ЪДИТЕ СЕ ЕСТЬ ТѢЛО МОЕ ЛОМАЩЕ СЯ **ЗА ВН**: СЕ ТВОРИТЕ ВЪ МОЕ ВЪСПОМННАННЕ: 25. ТАКОЖЕ Н УАША ПО ВЕЧЕРН ГЛА: СИ УАША **НОВИ** ЗАВѢТЬ ЕСТЬ: О МОЕИ КРВВИ ЕСТЬ: СЕ ТВОРИТЕ Н ПИТЕ МОЕ ВЪСПОМННАННЕ: 26. ЕЛКРАТЬ АЩЕ ЪСТЕ **ХЛѢБОСЪ**: Н УАША СИНА ПИТЕ: СМРТЪ ГНА НСПОВѢДОТЕ: ДОНДЕЖЕ ПРНДЕТЬ: 27. ТѢМЖЕ НЖЕ ЪСТЪ **ХЛѢБОСЪ** Н УАША СНА ПИТЕТЬ: НЕ ДОСТОЕНЪ СИ ГРѢХЪ СЕБѢ ПИТЕТЬ: 28. ДА НСКОШАЕТЪ УЛВКЪ СЕБЕ Н ТАКО ѿ ХЛѢБА ДА ЪСТЪ: Н ѿ УАША ДА ПИТЕТЬ: НЕ РАСМАТРЕА ТѢЛА ГНѢ: 30. СЕГО РАИ ВЪ БА МНОЗИ НЕМОЩНИИ Н СПАТЬ: 31. АЩЕ БО БНХОМЪ **СА РАСАЖАЛИ**: НЕ БНХОМЪ ОСАЖЕНЪ БЫЛИ: 32. САДНМЪ ЖЕ СЯ ѿ ГА: КАЖЕМЪ СЯ: ДА НЕ С МИРОМЪ ОСАДНМ СЯ:·

лист 81а (1 Кор 13,11-13; 14,1-5)

БРА^Т 11. ЕГДА БѢХЪ **МЛАДЕНЕЦЪ** МАДРЪСТВОВАХЪ ЪКО МЛАДЕНЕЦЪ: Н СМНШЛѢХЪ ЪКО МЛАДЕНЕЦЪ: ЕГДА ЖЕ БЫ МАЖЪ: **ѿВЕРЬГО** **МЛАДЕНСТВО**: 12. ВИДНМЪ БО ННѢ ЗРЪЦАЛОМЪ ВЪ ПРНТЪУН: А ТОГДА ЛНЦЕМЪ КЪ ЛНЦО ННѢ РАЗОМѢВАА: ѿ ЧАСТИ ЪКО ТОГДА ПОЗНАНЪ БЫ: 13. ННѢ ЖЕ ПРѢБЫВАЕТЪ ВѢРА: ОПОВАННЕ ЛЮБЫ: ТРОЕ СЕ ЖЕ **БОЛШИ ЛЮБЫ**:

1. ГОННТЕ ЛЮБОВЕ: РЕВНОНТЕ ЖЕ ДХОВНЫМЪ: ПАУЕ ЖЕ ДА ПРОРНЦАЕ 2. ГЛАН АЗНКОМЪ: НЕ УЛВКОМЪ ГЛА НА БОУ· НКТОЖЕ БО СЛЫШНТЬ· АЩЕ ДХОМЪ ГЛЕ ТАНААЪ: 3. А ПРОРНЦАА УЛКОМЪ ГЛЕТЪ СЪЗДАНИЕ Н ОТЪХА· Н ОКОРЕННЕ 4. ГЛА АЗНКОМЪ: СЕБЕ ЗНЖЕТЪ: ВЕЛА ЖЕ ВСЪМЪ ВАМЪ ГЛАТИ АЗНКИ: ПАУЕ ЖЕ ДА ПРОРНЦАЕТЕ: БОЛН БО ЕСТЬ ПРОРНЦААН: НЕЖЕЛН ГЛАН АЗНИКН: РАЗВЪ АЩЕ НЕ СКАЗАЕТЪ: ДА ЦРКВИ СЪЗДАНИЕ ПРИМЕТ:

МАКЕДОНСКО ЕВАНГЕЛИЕ НА ПОП ЈОВАН

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на XIII век
 место на пишување: северна Македонија
 материјал: пергамент
 обем: 133 листа, 16 x 23 см.
 писмо: кирилско
 содржина: краток апракос

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Загреб, Архив на ХАЗУ (порано: ЈАЗУ), III с1,
 збирка на Михановиќ 33
 изданија: Вл. Мошин, *Македонско евангелие на пој Јована*, Стари
 текстови I, Скопје 1954
 студии: Бл. Конески, „Јазикот на евангелието на поп Јована“,
Македонски јазик, XXVI, Скопје 1975, 11-13.

Правописни и фонетски особености: Правописно мешање меѓу **ь** и **е** (спореди Асем: лѣ сѣтворнѣ дрѣво зѣло н плодѣ его зѣлѣ, Матеј 12. 33) меѓу **ѡ** и **ѣ**, **ѣ** и **ѡ** (спореди Асем: н иже не събраетѣ съ мноуж растауетѣ Матеј 12. 30), како и меѓу **ы** и **и**; мешање на носовките; слевање на истородните консонанти што се јавувале едно по друго во еден глас едначење по звучност; губење на епентетско л; упростување на консонантски групи.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: промени во именската флексија; замена на акузатив еднина со номинатив еднина, сегашно време за трето лице еднина без наставка -т; употреба на форми од вториот сигматски аорист; употреба на релативно еже со именски форми од машки род во еднина и во множина, наложување на наставката од тврдата промена кај активниот партицип на презентот; наложување на наставката -лѣ кај формите на вториот активен партицип на претеритот во множина; губење на двоината (замена на двоинските форми со множински, сп.: дѣвѣ на десѣте кошьннѣ исплѣнѣ Асем. Матеј 14. 20); трето лице еднина сег. вре-

ме без -т; удвојување на предметот; замена на супин со инфинитив, како и со лична глаголска форма (трето лице еднина сегашно време); зачестена употреба на сврзникот н во функција на составен сврзник (наместо же), употреба на заменката кое како сврзник за релативни дел-реченици.

Лексички и зборообразувачки особености: употреба на преводниот еквивалент **правъ** наместо **амнь**.

Водич во читањето на текстот: недостасува Матеј 9,7, исто како и во Асемановото евангелие.

лист 29-29' (Матеј 9,18-26)

Въ вѣѣ ѿ: 18. князь етеръ: кланѣше са нѣоу глѣ: јако дѣшн моѣ ннѣ оумрѣтъ: нж прншедѣ възложн на на **ржка твоѣ** н ожнветѣ. 19. н вѣставѣ нѣ по немь ндѣаше: н **оуѣнницы** его: 20. н се жена крѣвотоуѣва: вѣ: ꙗ: лѣ нмжци: прнстѣпшн съзѣды : прнкоснѣ са вѣскран рызы его: 21. глѣшѣ бо въ себѣ: аще тѣкъмо прнкоснѣ са понѣ рызы его: спѣна бѣдѣ: 22. нѣ же обраѣ са вн..въ ж рѣ: дрѣзан дѣшн: вѣра твоѣ спѣтъ тѣ: н спѣна вѣѣ жена: ѿ того ѣѣ: 23. н прншедѣ нѣ: въ домь княжѣ: н вндѣвъ свнрѣж: н народь мльваѣшн: н глѣ нмѣ 24. ѿтндѣте: не оумрѣтъ бо жена нж спнтѣ: н рѣгаѣ са емоу: 25. ѣгда же нзгнанѣ бѣѣ народѣ: н вшедѣ ѣмь ж **за ржка**: н вѣставѣ женѣ: 26. н нзыде повѣстѣ сы: по всен землн тон:

лист 29'-30 (Матеј 9,1-8)

Въ вѣѣ ѿ: 1. влѣзь нѣ въ корабы: прѣнде н прнде въ свон градѣ: 2. н се прннесошѣ емоу **ослабенѣ** жнлампн: на одрѣ лежѣше : н вндѣвъ нѣ **вѣра** нхѣ: н рѣ ослабеноу: дрѣзан ѣдо ѿпоуѣжѣ са грѣсы твоѣ: 3. н се ѣтерн ѿ **кнѣжнѣ** рекошѣ в себѣ: съ власвнмнсаеѣ: 4. н вндѣвъ нѣ · помышленнѣ нхѣ: н рѣ нмь: вѣскѣжѣ вѣ помышлѣте зло: въ **срѣцѣхѣ** вашнхѣ: 5. ѿ бо естѣ оудобѣ(е р)еѣшн: ѿпоуѣжѣ са грѣсн твоѣ н рѣ вѣставѣ ходоы: 6. нж да вѣсте јако властѣ нмѣтѣ снѣ ѣлѣскы на **земн**: н ндн въ домь свон: 8. н вндѣвше же народы н ѣюдншѣ са: н прославншѣ бѣ: **даавшаго** властѣ **такѣ** ѣлѣкомь:-

лист 31 (Матеј 12,30-37)

рѣ гѣ 30. нже нѣстѣ съ мноѣ на ма естѣ: н нже не събнраеѣ съ мноѣ: **растѣѣжѣ**: 31. сеѣ радн глѣ вамѣ: **всѣкъ грѣхѣ н хоула: ѿпоустѣт са** ѣлѣкомь: а нже на ... **дѣхѣ** хоула: не ѿпоустѣт са ннколнѣ ѣлѣкомь: 32. нже колнѣ рѣ слово на снѣ ѣлѣскы: ѿпоустѣт са емоу: нн въ сын вѣкъ нн въ **грѣдѣшнн**: лн **сѣтворнтѣ** дрѣво добро: н плодь его добръ: 33. лн сѣтворнтѣ

дрѣво зло: и плодъ его зль: ѿ плода бо др.во познано бждеть: 34. ишжднь ехыднава: како можете глѣти злы сжще: ѿ нзбытка срѣоу: оуста нхъ глѣть 35. ѿ злаа скровница: нзньреть злаа: 36. глѣ же вамъ: яко всѣко слѣо **празно**: еже аще рекжть **ульцы**: и въздадаты ѿ немь слово въ **день** сждны: 37. ѿ словесъ бо свонхъ ѡправднши са: и **словесн** свонми осжднши са.

лист 31'-32' (Матеј 14,14-22)

Въ врѣѣ ѿ: 14. ишедь нсѣ видѣ народъ много: и мѣдова ѡ нхъ: (и н)цѣлн неджннж нхъ: 15. поздѣ же бывшоу: прнстжпншж к нему оууѣннчн его глѣще: поусто естъ мѣсто: и годна **мина** юже: **ѡпоусты** народы: да шедшъше въ блнжныа **града**: коупать брашна себѣ. 16. нсѣ же рѣ нмъ: не трѣбоуать ѡтнн: даднте нмъ вы ястн: 17. онн же глѣшж емоу не нмамъ ястн: тъкмо :ѣ: хлѣбъ и :ѣ. рыбѣ. 18. онъ же рѣ нмъ прннесѣте ми ж **само**: 19. и повелѣвъ народомъ възлещн: и прнемъ :ѣ: хлѣбъ и :ѣ: рыбѣ: и възрѣвъ на небѣ и блѣствн: и прѣломъ хлѣбъ дасть оууенномъ свонмъ: оууеннцы же съ народомъ: 20. яшж и насытншж са: и възашж нзбытки оукроухъ :ѣ: **ѣ: кошннцъ** испльнъ: 21. **идѣщнхъ** же бѣ мжжнѣ яко :ѣ: **тн(..)щъ**: развѣ жень и дѣтн: 22. и авн. **оубѣды** нсѣ оууеннкы влѣстн въ корабы: и **варнтъ** на ономъ полоу: дондеже ѡпоустнтъ намъ народы

лист 34-34' (Матеј 17,14-22)

Въ врѣѣ ѿ: 14. улѣк нѣко прнстжпн къ нсоу кланѣж са емоу 15. глѣ: гн помоун снъ м(он ... б)ѣсноует са: и злѣ стражеть: многошн выпадаетъ въ огнь: и многошн **въ вода**: 16. и прнведохъ и къ оууенномъ твонмъ: и не могошж его нсцѣлнн : 17. ѡвѣщавъ же нсѣ рѣ: ѿ роде невѣрны и развращены: до колн с вамн бждж: до колн трьпа въ вѣ прнведѣте ми само: 18. и запрѣтн емоу нсѣ: и нзыде нз него бѣсъ: и нцѣлн ѡтрокъ томъ уѣ: 19. тыгда прнстжпше **оууеннцы** него: нсоу едыномѣ рекошж: поуѣ оубо мы не могохомъ нзгнати его: 20. нсѣ же рѣ нмъ: за невѣрство **вашъ**: амннъ глѣ вамъ: аще нмате **вѣра**: яко **зрно** гороушно: рѣте горѣ сен: **прѣнды** ѿ сждѣ тамо: и прѣндеть: и ннѣоже невѣзможно бждеть вамъ: 21. родъ же съ не нсходнтъ. тъкмо постомъ и мѣлнтвож: жнвжшн: рѣ нмъ нсѣ: прѣданъ нма бытн снѣ улѣкы: в ржцѣ улѣкомъ: и оубыжть и третн днѣ възкрѣнет:-

лист 30 (Матеј 10,37-42; Матеј 11,1)

37. **рѣ** любан ѡца лн мѣтръ пауе мене: нѣсть мене достоенъ: **а еже** любнтъ **снѣ** лн дъщерь пауе мене: нѣсть мене достоенъ: 38. **а** нже не прнметъ крѣта своего: и въ слѣдъ мене ндетъ: нѣсть мене достоенъ: 39. ѡбрѣты дѣшж свож погоубнтъ

ж: а нже **погоубн** дшж свож мене радн: **обращет** ж: 40. **а** нже не **вспрнемѣ** мене: не **взспрнеметь** пославшаго ма: **а** нже **прнемѣ(ть)** ма: **прнеметь** пославшаго ма: 41. **прнеман** пррѣка: въ нма пррѣуе: **мъзѣ** пррѣуа **прнемлетъ**: **прнемыж** праведныка: въ нма праведннуре: **мъзѣ** праведннуре **прнеметь**: 42. н нже **колнжѣ** напонтъ: **іеднно ѿ малыхъ сыхъ**: **уѣшж** **стоудены** воды: **тъкмо** въ нма **оуѣеннка**: **правѣ глѣ** вамъ: не **погоубнтъ** **мъзды** своеж:
Матеј 11,1 н **бы** **іегда** **сѣврѣшн** **нсѣ**: **заповѣдажн** :**ѣ**: **і**: ма **оуѣеннка** **своима**: **прѣнде** ѿ **тждоу** **оуѣнтъ**: н **проповѣдаеть** въ **градѣ** **нхъ**:

лист 36' (Матеј 20,29-34)

нѣ: **з**: **іѣу**: ѿ **ма**: **глѣ**: **н**:
въ **ѣрѣ** ѿ: 29. **нсходащоу** **нсѣу** ѿ **ернхона**: по **немъ** **ндошж** **народы** **мнозы**: 30. н **се** **два** **слѣпца** **сада** **прн** **пжтн**: н **слышавша** **іако** **нсѣ** **мноходнтъ**: н **възпнста** **глѣ** **аше**: **помнлоун** **ны** **гн** **снѣу** **дѣдѣв**: 31. **народъ** **же** **запрѣтн** нма **да** **оумльуатъ**: **оны** **же** **пауѣ** **впннста** **глѣ** **аша**: **помѣун** **гн**: **снѣу** **дѣдѣв**: 32. н **вystавъ** **нсѣ**: **възгласн** **ж**: н **рѣ** **ѣо** **хошете** **да** **творѣ** **вама**: 33. **глѣ** **аста** **емоу** **гн**: **да** **ѿврѣзета** **са** **нао** **оун**: **мѣдовавъ** **же** **нсѣ**: **прозраста** **оуню** **нма**: н по **немъ** **ндоста**:·

лист 121' (Матеј 7,15-21)

15. **внемлѣнте** ѿ **лѣжнвыхъ** (**прор**)**ока**: **еже** **прнходатъ** **къ** **вамъ**: в **одежахъ** **овунхъ**: **внжтрѣжд**(·) **же** **сжтъ** **влѣцн**: **хнщныцы**: 16. ѿ **плодъ** **нхъ** **познает** **са**: **ѣда** **ѿемлетъ** **трѣннн** **грозы**: **нлн** ѿ **трнволѣ** **смокъвн**. 17. **тако** **всѣко** **дрѣво** **добро**: **плѣ** **доброъ** **творнтъ**: **а** **зло** **дрѣво** **плодъ** **золь** **творнтъ**: 19. **всѣко** **дрѣво** **еже** **не** **творнтъ** **добра** **плода**: **посѣкает** **са**. 20. **тѣм** **же** **оубо** ѿ **пѣда** **н** **познает** **са**: 21. **нж** **всѣкъ** **глѣ** **глѣ** **нн** **мнѣ** **гн** **гн**: **внндеть** **въ** **цртѣво** **небѣное**: **нж** **творан** **волж** **ѿца** **моего**: **іеже** **естъ** **на** **небѣхъ**:·

лист 69 (Марко 2,14-17)

въ ѿ **ѣрѣ**: 14. **многрѣды** **нсѣ**: **вндѣ** **левгынж** **алфѣова**: **сѣдаща** **на** **мытныцы**: н **глѣ** **іемоу** **по** **мнѣ** **грѣды**: н **вystавъ** **въ** **слѣдъ** **іего** **н** **нде**: 15. н **бы** **възлежщоу** **іемоу** **въ** **домоу** **іего**: н **мнозы** **мѣтарн** **н** **грѣшныцн**: **възлежаахж** **съ** **нсѣомъ**: н **съ** **оуѣеннкы** **іего**: **ѣхж** **бо** **мнозы**: н по **немъ** **ндошж**: 16. **кннжныцы** н **фарнсен**: **вндѣвше** н **іадащнмъ** **съ** **мъзѣнемъцн** **н** **съ** **грѣшннкы**: **глѣ** **ахж** **ѣуеннкомъ** **іего**: **ѣо** **съ** **мъзѣнемъцн** **н** **грѣшныкы**: **іастъ** **н** **пнеть**: 17. н **слышаавъ** **нсѣ**: н **глѣ** **нмъ**: **іако** **не** **трѣбоуѣтъ** **сѣравн** **врауѣ** **нж** **болащн** : **не** **прндохо** **бо** **прнзватн** **праведннкы**: **нж** **грѣшннкы** **на** **покаѣанне**:·-

лист 1' (Јован 5,1-15)

1. въ врѣѣ ѿ: възыде нѣсѣ въ ѳерлѣнмь: 2. естъ же въ ѳерлѣмѣхъ: на овун **кѣпалн**: ѳаже нарѣцаетса вѣѣзда :ѣ: прѣтворь нмѣщн: 3. в тѣхъ слежаше **множебо болѣщнхъ**: слѣпѣѣ и хромыѣ и сѣхы рѣкы нхъ: и глоухы: уѣжщн възмѣщнна воды: 4. аглѣ бо гнѣ: на вса лѣта **схожаше въ кѣпалн** и възмѣщаше воды : нже прѣжѣ влазаше по възмѣщн...е воды: **зравѣ** бываше: нмже неджгомь кождѣ одрѣжнмь бывааше: 5. бѣ же тѣ етерь ѣлкѣ :лѣн: лѣн: нмы въ неджзѣ своемь: 6. сего вндѣвъ нѣсѣ лежаща: разоумѣ ѳако многа лѣѣ юже нмаше: глѣ ѳемоу хощешн лн цѣль бытн: 7. ѿвѣща ѳемоу болан: ен гнѣ улѣа не нмамь: да егда възмѣщнтса **водѣ**: вѣврѣжетъ ма въ кѣпѣль: егда же азъ прнхожѣ: ннѣ прѣжѣ мене влазнѣтѣ: 8. и глѣ ѳемоу нѣсѣ: встанн възмн одрѣ свон: и нды въ домь свон: 9. и абые цѣль быѣ улѣкѣ: и въземь одрѣ свон хожаше: бѣ же тѣн **день** сѣботны: 10. глахѣ же юдене: **нцѣлѣавшомѣ**: сѣботѣ естъ: и не достонтѣ тѣбѣ възатн одра своего: 11. онѣ же ѿвѣща нмь: **нже ма створн ма цѣла**: тѣ мнѣ рѣ: възмн одрѣ свон и ходн: 12. вѣпросншѣ же н: кто н естъ улѣкѣ съ рѣѣ тн: възмн одрѣ и ходн: 13. **нцѣлѣав** же не вѣдѣваше кто естъ : нѣсѣ ѣбо ѣклонн са. народѣ сѣщѣ на мѣстѣ томѣ: 14. и потомѣе обрѣѣте н нѣсѣ въ цѣркѣвѣ: и рѣѣ ѳемоу се цѣль есн: к томоу не сѣгрѣшан: да не горе тн что бѣдѣѣ: 15. нде же ѣлкѣ: и повѣда нюдеом: ѳако нѣсѣ ест: ѳеже ма створн цѣла:-

лист 3 (Јован 7,1-13)

въ врѣѣ ѿ: 1. ндѣваше нѣсѣ въ галнлеж: и не хотѣваше бо въ юденѣѣ ходнтн: ѳако **нскѣхѣ** юдене его ѣбнтн. 2. бѣ же блнзѣ **празннкѣ** юденскы: скннопнгына: 3. рекошѣ же к немѣ братнѣа его: прѣндн ѿ сѣдѣ: и ндн въ юдеж: да н оуѣенцн твоѣ вндать дѣла твоѣ ѳаже творншн: 4. нктоже бо въ таннѣ: ннѣтоже творнтѣ: и нцѣтъ самѣ ѳавѣ бытн: аще снѣ творншн ѳавн са всемо **мнрѣ** 5. нн братнѣа бо его вѣровахѣ въ нѣ: 6. глѣ же нмь нѣсѣ: **врѣмѣ** мое не оубо прнде: а врѣма **вашѣ** **всѣдѣга** готово естъ: не можѣтъ мнрѣ вѣ невндѣтн: мене же ненавнднтѣ: ѳако азъ сѣвѣдѣтелствоуѣж о немь: ѳако дѣла его сѣѣ злаа: 8. вы възндостѣ въ празннкѣ съ: ѳако врѣма мое не оубо **нсплнн** са: 9. се рекѣ нмь и оста въ галнлеж: 10. егда же нзыдошѣ брѣѣѣѣ въ празннкѣ: тѣгда н самѣ нзыде: не ѳавѣ нѣ ѳако тан: 11. юдене же нскахѣ его въ празннкѣ: и глѣхѣ **гдѣ** естъ онѣ: 12. и рѣѣѣтаннѣ бѣ много о немь въ народѣхъ: овы глѣхѣ ѳако блѣгъ естъ: нны же глѣхѣ ны: нѣ лѣтъ народы: 13. ннкторы же ѳавѣ глѣшѣ о немь: страха радн юденска.

лист 4 (Јоан 7,14-27)

14. въ прѣполовенне **празннка**: възнде нѣсѣ въ **цѣркѣвѣ**: и **ѣуашѣ** ж глѣа: и **днѣлахѣ** са юдене глѣѣше: какѣ съ ѣмѣѣтъ кннгы не ѣуѣ са: 16. ѿвѣщавѣ же нѣсѣ и рѣѣ нмь: мое ѣуѣенне нѣѣ мое: нѣ пославшааго ма 17. аще кѣѣ хощѣтъ вола его

творити: разоумѣте ѿчене его: кое ѿ бѣ есть: ли азъ о себѣ глѣа: 18. глѣан о себѣ: нскавы своѣи шеть: и шѣи славы пославшааго н: съ истиненъ есть: и нѣ неправды въ немъ: 19. не монси ли даѣ вамъ законъ: и никтожъ ѿ ваѣ творить закона: ѿ мене шете ѿбыти: ѿвѣщавъ народъ ре: бѣсь ли нмашн: ко тебе шеть ѿбыти: 21. ѿвѣща нсѣ и рѣ нмы: едно дѣло створнхъ: и вси днвнсте са: 22. сего ра даѣ вамъ монсы ѿбрѣзанне: не яко ѿ монсеа еста: нж ѿ оцѣи есть: в сѣботѣ ѿбрѣзасте члвѣка: 23. аще ѿбрѣзаніе в сѣботѣ прнемать члвѣ: да не разорнт са законъ монсеовъ: на ма ли гнѣваете са: яко члвѣка всего зрава створнхъ въ сѣботѣ: не сѣднте на лица: н праведны сѣдѣ сѣднте: 25. глѣхъ же етеры ѿ ерлѣмъны: не сын ли есть егоже шѣти ѿбыти: 26. и се ннѣ не обннѣ са глѣть истиннж: и ннѣсѣже емѣ глѣть: еда како не разоумѣшѣи князы наши: како сынъ есть члвѣ: 27. нж сего вѣмъ ѿ кждоу есть: а члвѣи егда прндеть ннѣ не вѣсть ѿ кждоу есть.

лист 10' (Јован 9,39-41, Јован 10,1)

рѣ гѣ къ прншедшнмъ къ немѣ ѿ нудеомъ: 39. на сѣ азъ прндохъ въ мнрѣ да не вндаще вндаць: и вндаши слѣпы бѣдѣть: 40 и слышшѣи фарисен : и сѣи с ннѣ : и рекошѣ емѣ : да мы слѣпы есмы : 41. рѣ же нмы нсѣ. аще бысте слѣпн быле: бысте грѣха нмѣлы: ннѣ же глѣте: яко внднмъ. да юже грѣхъ ваш прѣбываетъ.

Јован 10,1 правъ правъ глѣа вамъ: ко

лист 75 (Јован 12,1-18)

1. прѣже шестн дѣе: пасха: прнде нсѣ: въ вифанннж: ндеже бѣ лазарь оумеры: егоже вскрѣси ѿ мртвнхъ нсѣ: 2. створншѣ же емоу веверѣ тоу: и марѣа слоужааше: лазарь же едннъ бѣ ѿ възлежшнхъ с ннѣ: 3. марнѣ же прнмшн лнтръ чрнзмы: нарада пнстакннж: многоцѣнны: помаза нозѣ его: храмннж же испльнн са ѿ вона чрнзмнннж: 4. глѣаше же едннъ ѿ оученнкъ его: юда скарнѣскы: нже и хотѣше прѣдаѣ: 5. (чс)о радн чрнзма си непродана быѣ: (н)а трн десѣте сребрннцѣхъ. и дана ннѣннѣ: 6. се же рѣ не яко о ннѣннхъ пеуѣше са: нж яко тѣ бѣ: и ковѣгъ нмы: вѣметаема ношааше: 7. рѣ же нсѣ погребенннж моѣго съблюдетъ нж: 8. ннѣннѣ бо всѣгда съ собож нмѣте: а мене не всѣгда нмѣте: 9. разоумѣ же народъ много ѿ галлнж: яко тѣ есть: и прндошѣ не нсѣ радн тѣкмо нж да и лазара вндаць. егоже вскрѣси ѿ мртвнхъ: 10. съвѣщашѣ же старѣншнны жереускы да и лазара ѿбыть н: 11. яко мнозы его радн ндѣхѣ юдеѣ: и вѣровахѣ въ нсѣ: 12. въ оутрѣн же день народъ многы прншеды въ празннкъ: слышавше яко нсѣ грѣдетъ въ ерлѣннѣ: 13. прншшѣ вѣне ѿ финнкъ: и нзыдошѣ протнвѣ емѣ: възываахѣ глѣаше: ѡсана блвѣнъ грѣды въ нма гнѣ: црѣ нзрѣвѣ: 14. ѿбрѣте же нсѣ ѡсла и

всѣде на немь: якоже єсть писано: 15. не бои са дьши снѡвоа: се цѣрь твои
грѣдетъ: сѣда на жрѣбате осли: 16. сиухъ же не разумѣшж ѡуенничи него
 прѣжѣ: нж єдга прослави са нсѣ: тѣдга **помѣншж** яко бѣшж ѡ немь писана: и
 си створишж ємоу: 17. свѣдѣтельствовашж же народъ: нже бѣ съ нимь: єдга
 лазара вскрѣси ѿ гроба: и възгласи него ѿ мртвухъ: 18. сего ради протнвж
 нзыде ємоу наро: яко **слышашъ** створишъ се знаменые:-

лист 64 (Лука 21,33-36)

33. небо и **земѣ** мнмондетъ: а словеса моя не имжтъ прѣити: 34. внемѣнте же
 себѣ. єда когда ѡтагужѣтъ срѣца ваша. ѡбыданнемь: и пнианствомь.
 пецѣльми житенскимь: и надетъ на вы **внезапа день** тын: 35. яко сѣтъ бо
 прдетъ на всѣ сѣдашж на лици всеж **земѣ** 36. бдите оубо на всѣко врѣма
 молаще са.

лист 52 (Лука 9,1-6)

1. въ врѣ ѿ: сззва нсѣ ѡба на десѣте оуѣенка своа: дастъ и имъ силж и
 власть: на всѣхъ бѣсѣхъ: и неджгъ нцѣлнн: 2. и посла ж проповѣдати црѣвне
 бжне: нцѣлнн болашжж: 3. и рѣ к нимь: ннѣсоже не възмѣ на пж: ни жезла ни
 спны: ни хлѣба ни сребра: **ни двою рызы имѣти**: 4. и вьнже домъ внидете
 тоу прѣбыванте: и ѿ тждоу нсходнте: 5. и елико не прѣемж васъ: нсходаще ѿ
 града того: прахъ ѿ ногъ вашнхъ ѿтрастѣ въ **свѣдѣные** на на: 6. нсходаще
 прохѡжажъ скозѣ вьси: блговѣствоужше: цѣлѣжцоу всждоу:-

лист 59' (Лука 18,10-14)

10. ре гѣ прнтьуа сыж: **улѣа два вьндоста въ црѣве помолнн са**: єдинь
 фарисей а дрѡгы мытарь: 11. фарисей же ставъ сице в себѣ мѣше са: бѣ
 хвала тебѣ възѣж: яко нѣсмь яко и проун **улѣѣцы**: хыщннцы **неправедныцы**:
 прѣлюбодѣн: нли яко и съ мытарь. 12. **пошь** са: два крѣты въ сжботж:
 десѣтннж же даж всего єлико прнтажж: 13. а мытарь нзалеуе стож: не
 хотѣаше ни оуню възвестн на нбо: нж **быаше** прѣси свож гѣла: бѣ мѣтнвь бжди
 мнѣ грѣшномуу: 14. гѣла же вамь: синде съ ѡправданъ въ домъ свон пауе
 оного: яко всѣкъ възносан са смѣрнт са: и **смѣрн** са възнесет са:

РАДОМИРОВО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на XIII век

место на пишување: северна Македонија

материјал: пергамент

обем: 182 листа, 18,5 x 26 см.

писмо: кирилско

содржина: полн апракос

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Загреб, Архив на ХАЗУ, Шв 24, збирка на Миха-
новиќ бр. 6

изданија: Р. Угринова, З. Рибарова, *Радомирово евангелие*, Стари
текстови IV, Скопје 1988.

Правописни и фонетски особености: Вокализација на еровите, секун-
дарен ер; замена на ѡ со ъ и на е со ѡ; едначење по звучност;
замена на ы со н.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: замена на генитив со
датив.

Лексички и зборообразувачки особености: стари придавски образу-
вања наспроти нови: аврамль - нсааковъ.

лист 55-55' (Матеј 22,23-33)

23. въ ѿ вѣма· прнстѣпнша къ нѣбѣ садоукѣн глѣще· не быти въскрѣсеннѣ и
въпроснша глаголѣще· 24. оуунтелю мѡѡсн реуе· аще кто оумреть не нмы
уада· да понметъ братъ его женѣ емѡ· не въскрѣснть сѣма братоу своѣмоу·
25. бѣ же въдана за сѣдѣмь братна· и прьвы ѡжень са оумреть· не нмы
сѣмене· и оставы женѣ своѡ братоу своему· 26. такожде и вѣторѣи· и
третнн· и до сѣдѣмааго 27. послѣжде же въсѣхъ· оумреть и жената· 28. въ
въскрѣшенн оубо которого ѡ сѣдмн оубо бждеть жена· всн бо нмѣшж ѡж 29.
ѡтвѣщавъ же їсѣ реуе нмь· блжднте не вѣдѣще кннгъ нн слы бжна· 30. въ
въскрѣшенн бо нн женеть са· нн посагажть· нж ѡко ангѣлн бжнн на небесн 31.
сжть· ѡ въскрѣшенн же мрѣтвыхъ нѣсте лн уьлн· рѣѣнааго бгѡмь глѣщемь·
32. азъ есмь бгѣ аврамль· и бгѣ нсааковъ и бгѣ нѣковль· нѣсть бгѣ мрѣтвыхъ
нъ жнвы· 33. и слышавыше народн· двлѣхъж са ѡ оууенн ѡго·:

лист 43'-44 (Матеј 13,36-43)

в ѿ вѣма· 36. прѣде въ домъ їсѣ· и прнстѣпнша к нему оууеннцн ѡго глѣще·
скажн намъ прѣтѣж плѣвель сельныхъ· 37. ѡнь же ѡвѣщавъ рѣе к нмь·
въсѣавы доброѣ сѣма· сн сжть снѡве црѣтвѣѣ 38. а село есть весь мнрь· а

плѣвелн сѣть снѣве непрнѣзньннн. 39. врагъ всѣіавн а єсть днѣволъ. њ жатва **коньуанннє вѣкоу** єсть а **жателѣне** англн сѣть. 40. ѣко съенражть плѣвелы. њ ѡгньемъ сѣжегажть. тако бждеть вы коньуаннє вѣка сего. 41. послеть снѣ црѣствнѣа іего всж сканьдаль н. њ творацѣжъ безаконннє. 42. њ вьврыгжть а вь пещь ѡгньнж. тоу бждеть плауь њ **скръжжть** зжбомь. 43. **тогда** праведннцн њ **просвьтеть** са іако слынце. вь црѣствн ѡца нѣ. нмѣан оушн **слышаты** да слышнтъ

лист 18-19 (Лука 24,36-53)

в ѡ^н врѣма. 36. вьскрьсь ісѣ ѡ мрътвухъ. ста посрѣдѣ оууеннкъ свонхъ њ глѣ нмь мнрь вамь азъ **есмы** не бонте са. 37. ѡнн же оубоѣавше са њ прнстрашнн бывше мнѣше дхъ вндаше. 38. њ реує нмь что смжщенн єсте. њ поуто помышленнѣ вьходатъ вь срѣца ваша. 39. внднтє ржцѣ мон њ **нозѣ** мон іако самь азъ есмь. осаждѣте ма њ внднтє. іако дхъ плѣтн њ костн не нмать. іакоже мене внднтє нмѣца. 40. њ сн рекъ показа нмь ржцѣ њ **нозѣ** свон. 41. њ єще же не вѣроужщнмь нмь ѡ радостн њ уюдащнмь са. реує нмь нмате лн что снѣдно зде. 42. ѡна же даша емоу рыбы пєуєнн **чєсть**. њ ѡ **пучель** сьть. 43. н прннмь прѣд нмь 44. се сѣть словеса моѣа іаже глѣхъ вамь њ єще жнвь сы. іако поѣаетъ сконьуатн са всѣмь напнсаньнымь вь **законѣ** монсєѡвѣ. њ пророцѣхъ њ пѣннхъ ѡ мнѣ. 45. **тогда** ѡврзе нмь оумь да **разоумѣжть** кннгы. 46. њ реує нмь іако тако єсть пнсано њ тако поѣаше пострадатн ху. њ вьскрьснжтн ѡ мрътвухъ третн днѣ. њ проповѣдатн са вь нма іего покаѣаннѣа 47. вѣ ѡпоущєннє грѣховъ. вь всѣхъ странахъ њ азыцѣхъ науєнше ѡ ерлѣма. 48. вы же єсте **свѣдѣтелнє** семоу. 49. њ се азъ послж вы ѡбѣтованнє ѡца монєго на вы. вы же садете вь градѣ ерлѣмьцѣ. дондеже ѡблѣуєте са снлож с выше. 50. нзведе же а вьнь до вѣѡанна. њ вьздвнжъ ржцѣ свон њ благословн а. 51. њ бѣ егда блѣгославлѣше ѡстжпн ѡ ннхъ. њ вьзношаше са на нѣо 52 њ тн поклоннша са ємоу. вьзвратнша же са вь ерлѣмь сь радостнж велнкоа. 53. њ бѣхъ в ннж вь црѣвн:

лист 2' (Јован 6,14-21)

в ѡ^н врѣма. 14. вндѣвьше улѣцн. іаже створн знаменнѣа ісѣ. глѣхъ іако **сен** єсть вь нстннж пророкъ градн вь мнрь. 15. ісѣ же **разоумѣвъ** іако хотать прнтн да вьсхнтатъ њ њ сьтворатъ црѣ. ѡтнде паку вь горж. **тои** єдннъ. 16. н іако позде бѣ. снндж оууєннцн іего на море. 17. н влѣзъше вь корабль. н ндѣхъ на ѡнь поль морѣ. вь капернаоумь н тьма абннє бѣ. і не оу бо бѣ прншєль к нмь ісѣ. 18. море же вѣтроу велню дыхажшоу вьстанаше. 19. грєбьше же іако .кѣ.є. стаднн. нлн .л. оузрѣвьше же іса ходаща по мороу. блнзъ кораблѣ бывшоу оубоѣаша са. 20. ѡнь же глѣ нмь. азъ есмь не бонте са. 21. хотѣхъ же њ прнатн вь корабль. н абннє бѣ корабль на **землн** вь нжже ндѣхъ.

бата на наставката -е за вокатив кај одделни типови именки; нама-
лување на типовите именски основи; испуштање на наставката -т
во трето лице еднина сегашно време; контрахирани имперфектни
форми; замена на нелична со лична глаголска форма (претпочи-
тање на лични глаголски форми наместо нелични); наложување на
еже во релативна функција; честа употреба на сврзникот н.

лист 2 (Мт 11,21-24)

21. горе те... **ХОРАЗНИ** ГОРЕ ТЕБѢ **ВНТЪСАДО** ЈАКО АЩЕ ВЪ ТОУРѢ Н СНОНѢ. БЖ
СНЛЫ БЫЛЫ. БЫВШЖА В ВАС **ДРЕВЕ**. ОУБО ВЪ ВРѢТНИШ Н ПЕПЕЛѢ ПОКАЯЛН СА
БЫШЖ. 22. ОБАУЕ ГЛѢЖ ВАМЪ. ТОУРОУ Н СНОНОУ ОТРАДНѢЕ БЖДЕТЬ. ВЪ **ДЕНЬ**
СЖДНЫ НЕЖЕ ВАМЪ. 23. ТЫ **КАПЕРНАОУМЕ**. ВЪЗНЕСИ СА ДО НЕБѢ. Н ДО АДА СИНДЕШН.
ЗАНЕ АЩЕ В СОДОМѢХЪ БЫШЖ БЫЛЫ. БЫВШЖА ВЪ ТЕБѢ. ПРѢБЫЛН БЫШЖ. ДО
ДНЕСНѢГО ДН.. 24. ОБАУЕ ГЛѢЖ ВАМЪ. ЈАКО **ЗЕМН** СОДОМЪСТѢН. ОТРАДНѢЕ БЖДЕТЬ.
ВЪ **ДЕН**... ДНЫН. НЕЖЕ ТЕБѢ.

лист 22 (Матеј 23,14-21)

14. ГОРЕ ВАМЪ КЪ.. ГОУНЖ **ФАРНСЕНЕ**. ЛНЦЕМѢРН. ЈАКО ЗАТВАРѢТЕ ЦРСТВО НѢСНОЕ.
ПРѢДЪ УЛВКЫ. ВЫ БО НЕ ВХОДНТЕ НН ВХОДЖИХЪ ОСТАВЛѢТЕ ВНТН. 15. ГОРЕ
ВАМЪ КНИГОУНЖ **ФАРНСЕНЕ** ОУПОКРЫТН. ЈАКО ПРѢХОДНТЕ МОРЕ Н СОУШЖ. СТВОРНТЕ
ЕДНОГО ПРИШЕЛЦА. Н ЕГДА БЖДЕТЬ ТВОРНТЕ СН. ГЕОНѢ СОУГОУБѢНША. 16. ГОРЕ
ВАМЪ ВОЖДЕ СЛѢПНН. ГЛѢЖИЕН НЖЕ АЩЕ КЛЪНЕТЪ СА ЦРКОВНЖ ННУТОЖЕ ЕСТЬ. А НЖЕ
КЛЪНЕТЪ СА ЗЛАТОМЪ ЦРКОВНЫМЪ. ДЛЪЖЕНЪ ЕСТЬ. 17. БОУН СЛѢПН. КТО БОЛЕН
ЕСТЬ. **ЗЛАТО** ЛН НЛН ЦРКВН. СВЖЩАЖИШ **ЗЛАТО**. 18. А НЖЕ АЩЕ КЛЪНЕТЪ СА
ОЛТАРЕМЪ. ННУТОЖЕ ЕСТЬ. А НЖЕ КЛЪНЕТЪ СА ДАРОМЪ. **ЕЖЕ** ЕСТЬ ВРЪХОУ ЕГО.
ДЛЪЖЕНЪ ЕСТЬ. 19. БОУН СЛѢПНН. УТО БО ЕСТЬ БОЛЕ. ДАРЬ ЛН НЛН ОЛТАРЬ СВАЩАЛН
ДАРЬ. 20. КЛЪН. СА ОУБО ОЛТАРЕМЪ. КЛЪНЕТЪ СА НМЪ Н ВСѢМН САЩНМН ВРЪХОУ ЕГО.
21. КЛЪНЫ СА ЦРКВНА. КЛЪНЕТ СА Н .. ЦНМЪ В НЕН..ЛЪНЫ СА **НЕБОМЪ**. КЛЪНЕ...МЪ
БѢЖНМЪ. Н СѢДЖИМЪ ...

лист 22' (Матеј 23,23-28)

23. ГОРЕ ВАМЪ КНИГОУНЖ **ФАРНСЕНЕ** ЛНЦЕМѢРН. ЈАКО ОДЕСАСТВОУТЕ. МЖТЖ Н КОПРЬ
Н КОУМЕНЬ. Н ОСТАВНТЕ ТАЖЬША **ЗАКОНА**. СЖДЪ Н **МЛО** Н ВѢРЖ. СН ЖЕ ПОБѢШЕ
ТВОРНТН. Н ТѢХЪ НЕ ОСТАВ... 24. **ВОЖДЫЕ** СЛѢПНН. ОЦѢЖДАЖШЕ М.ШНЦЖ. А
ВЕЛЬБАДЪ ПОГЛНЦЕТЕ. 25. ГОРЕ ВАМЪ **ФАРНСЕНЕ** КНИЖНИЦН **ОПОКРЫТН**. ЈАКО
ОУНЦАЕТЕ ВНѢШНАЖ СТЬКЛѢННЦЖ. Н ПАФАРСНДѢ. ЖТРЬАДѢ ЖЕ СЖТЬ ПЛЪНН
ХЫЩЕННѢ Н НЕУНСТЫ. 26. **ФАРНСЕЮ** СЛѢПЕ. ОУНСТН ПРѢЖДЕ ВНАТРЬНАЖ
СТЬКЛѢННЦЖ. Н ПАРОФЕСНДѢ. ДА БЖДЕТЬ Н ВНѢШНЕЕ НМА УНТО. 27. ГОРЕ ВАМЪ

книжници фарисеи покривати. како побегнете са гробомъ повапленомъ. нже оубо внѣждоу красни сѣть. а внѣтрѣждоу пльни сѣть костен мрътвыхъ. н всеж нечѣты. 28. тако н вы внѣждоу явлѣете ... ведни ... лицемѣри ...

лист 23' (Матеј 14,14-22)

в врѣмѣ ѿ 14. ншедь ісѣ. н видѣ на... многъ. н мѣлосрдова ѿ немъ. нцѣлн недѣжнѣж. нхъ. 15. поздѣ же бывшоу. прнстѣпншѣ к нему. оуученици его глѣше. поуѣсть мѣсто. годни оуже мн.. ѿтпоус. .народѣ. да шедше въ о... стнѣж градыцѣ. н коупѣ себѣ брашна. 16. ісѣ же рѣ нмъ не трѣбоужѣтѣ ѿтѣ.. дадите нмъ вы ѣстн. 17. они же глѣшѣ емѣ. не нмамы. **зде** тѣкмо .ѣ. хлѣбъ н .ѣ. рыбѣ. 18. он же рѣ нмъ. прннесѣте мн **я само**. 19. н **повелѣ** нароумъ възлѣщн на трѣвѣ. н прнемъ .ѣ. хлѣбъ н ѡбѣ рыбѣ. н възрѣвъ на нѣо н блѣсловн. н прѣломъ дасть оуученикомъ. хлѣбы. ѡученици же нароумъ. 20. н ѣшѣ всн н насытншѣ са. н **взашѣ** нзбыткы .ѣ. кошици ѣспльнѣ оукроухъ. 21. ѣдѣщнхъ же бѣ .ѣ. тысащѣ. развѣ жень н дѣтн.

лист 25 (Матеј 24,20-28)

20. мѣнте са да не бѣде.. бѣнство ваше знмѣ нли в сѣботѣ. 21. бѣдетъ бо тогда **скрѣь** велни. ѣкоже нѣ была ѡт наужла всего мнра до селѣ. нн нмать бытн. 22. н аще не бншѣ прѣкратнлн **денне** тн. то не бн спѣла сѣ всѣка пль. нзбраныхъ радн. прѣкратѣтѣ са **денне** тн. 23. **тогда** аще кто вамъ рѣтъ се **здѣ** хѣ нли **зде**. не нмѣте вѣры. 24. встанѣтѣ бо льжне хѣтн н льжне прѣци. н дадать знаменнѣ велни н ѡудеса. да прѣльстѣтѣ многыж. аще естѣ възможно нзбраныж. 25. се прѣжде рѣхъ вамъ. 26. аще рекѣтѣ вамъ. се въ поуустыни естѣ не нздѣте. се въ кровнщехъ не нмѣте вѣры 27. ѣкоже бо **мльнни** нсходнтѣ ѡ вѣстокъ. н явлѣет са до **запаѣ**. тако бѣдетъ прншественѣ сна улѣскаго. 28. ндеже бо аще бѣдетъ троупѣ. тоу свертѣт са ѡрлн::

лист 47'-48 (Матеј 10,2-12)

въ врѣмѣ ѿ 2. прнстѣпншѣ къ ісоу фарисене. н въпрашахъ н. .ѣ достонтѣ мѣжоу женѣ поу... нскушащѣ н. 3. ѡн же ѡтвѣщавъ ... нмъ. что вамъ **заповѣда** монси. 4. они же рѣшѣ емоу повелѣ мо... книги распоуѣныж напнсати. поуѣтн ж. 5. ѡвѣщавъ ісѣ рѣ нм. по жестосрдню вашему. напнса вамъ **заповѣдѣ** снж. 6. ѡ **науала създани**. мѣжа н женѣ створнлѣ ѣ естѣ бѣ. 7. сего радн ѡставнтѣ улвкѣ ѡца своего н матере. н прнлѣпнт са женѣ своен. 8. н бѣдете въ пльѣ едниж. тѣм же оуже нѣсте два. нж едни пль. 9. еже оубо бѣ съеталь естѣ. улѣкѣ да не **разлѣудет** са. 10. н в домоу пакы оуученици его въпрашахъ. 11. н гла нмъ нже аще поуѣтѣ женѣ свож. н ѡженнтѣ са ннож. прѣлюбы творнтѣ на ннж. 12. н аще жена поуѣтѣ мѣжа н **посагне** за ннѣ. прѣлюбы творнтѣ.

ЗАГРЕПСКИ ТРИОД

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XIII век
 место на пишување: западна Македонија
 материјал: пергамент
 обем: 196 листа, 19 x 26,7
 писмо: кирилско
 содржина: посен и цветен дел

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Загреб, Архив на ХАЗУ, IV d 107
 изданија: Е. Црвенковска, *Заїрейски триод*, Стари текстови VII, Скопје 1999.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите: *вопнеѣмь*, *меуѣмь*.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: појава на член; наставка -*ме* во прво лице множина сегашно време.

лист 115'

поѣмь та ѡпнѡще. рау се колеснице слѣнца мнсльнаго. лозо нстнньнаѣ. н гроздь зрѣлыі. въздааавші внно нстауаешн. дшж веселаѡе. вѣрно славаѡнм та:

цѣлнтелѣ всѣхъ рожѡшн. рау се бжнѣ невѣсто. н жезле таннн. цѣѣ неоуваадемн прозавшн. рау се влѡце. ежже радон нспльнѣем са. н жзнн наслаждаем се:

рнторь жзнкь не можеть. влце пѣтн тебе вншьшн бо серафнмь възне са. рожѡшнѣ црѣ ха. егоже мн сптн **градось** ѡ всѣкож:

ММЕ тн са рабн твон. н поклонѣемь колѣна срѣць ншнхъ. прнклонн оухо твое утаа. спн въ скрѣбехъ погрѡжажѡнхъ нн прнсно. н съблюдн нхъ ѡ всѣкого плѣненнѣ вражнѣ. твон градъ бѣце лнцн стѣхъ мк поманнте вѣрно пожѡнн: **МЕУЕМЬ** съсѣкаемы радовахъ са мѡн. поѡце вн. н прѣвзноснтѣ ха въ вѣкы:

л. 134'

на прѣстолѣ на неѣен. на жрѣбатн на **земн** сѣдан хѣ бѣ. ѡ агль хвалнмь. н ѡ ѡтрокь пѣнне прнемешн. ѡпнѡнхъ тн. блвень:

понеже ада сваза. смрѣ оумрѣтвн. н мнра вѣставѣ. съвѣт вн **маденцн** хвалѣхъ та хѣ. іако н побѣднтелоу ѡпнѡще **дне**. ѡсanna снѡу двѣ. еже бо рѣ не заколатса **маденцн** за **маденца** марнна. еже бо рѣ **вмѣнн** са на нн **меуѣ**. въ твоѣ ребра **внзет** са **копне**. тѣ рауѡще са **вопнеѣмь**

СТАМАТОВО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: средина на XIII век

место на пишување: Македонија

материјал: пергамент

обем: 15 листа, 21 x 14,5

писмо: кирилско

содржина: дел од евангелието по Матеј

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Публична библиотека, Санкт Петербург, Арх.

об. бр. 338

Правописни и фонетски особености: двоеров правопис, со превладување на ъ, замена на а со ѣ, но и со е; мешање на јери и н.

Матеј 4,18-22

18. ходѣше ісѣ при морн галнленстѣмь. видѣ два брата снмона нарнцаѣмаго петра. њ андреа брата њмоу. възмѣтаѡща мрѣжж въ море. бѣста бо рыбаѣрѣ. 19. њ рѣ нмь **грѣдѣте** по мнѣ њ сѣтворю вн рнбаре улѣкмъ. 20. ѡна же абне ѡставнѡша мрѣже њ по немъ ндоستا. 21. њ прѣшедше ѡ тѡдѡ. оузрѣ нна два брата. њнакова зеведеѡва нѡна брата њмоу въ корабн. сѣ зеведеѡмъ ѡцемъ њго. **завазѡща** мрѣжж свою. 22. ѡна же абне ѡставлѡша корабѣ. њ ѡцѡ своѣго њ по немъ ндоستا.

Матеј 6,5-21

5. ігда млншгы са не бждн іако њ лнцемѣрн. іако **лѡбжтѣ** на сѣнмншгыхъ. њ въ стѣгнахъ на распжтнхъ стоаще млнштн са. да іавжт са улѣкомъ. амннь глѡ вамъ. іако възспрнмжтѣ мѣздѡ своѡ. 6. тѣ же **іедга млншгы** са. възнннн въ клѣтѣ своѡ њ затворн дверн своѡ. њ помлн са ѡцѡу твоіѡмоу въ таниѣ. њ ѡць твон видѡ въ ѣ таниѣ. възѣстѣ тебѣ іавѣ. 7. мѡаще же са не лнхо глѣте. іако њ азѣиуннн. мѣнатѣ бо са іако въ мнозѣ глѡнн своіѡмъ оуслѣшанн бжджтѣ. не подобнтн са ѡбо нмъ. 8. вѣстѣ бо ѡць вашъ. нхъ же трѣбоујете. прѣжѣ прошенна вашѣго. 9. тако оубо млнте са вѣ. ѡче нашъ іеже існ на нѣсѣхъ. да стѣнт са нма твоѣ. 10. да прндетѣ црѣтвнѣ твоѣ. да бждетѣ волѣ твоѡ. іако на небесн њ на земн. 11. хлѣбѣ нашъ прнджшын:· дажѣ намъ днѣ. 12. њ ѡпоустн намъ длѣггы нашѣ. 13. њ не възведн насъ въ напастѣ њ нзбавн нѣ ѡ непрнѣзнн. іако твоѣ іѣ црѣтвнѣ њ слаѡ њ слава. въ вѣкы амнѣ. 14. рѣ іѣ своѡ. аще бо ѡпоустѣте улѣкомъ сѣгрѣшеннн нхъ. ѡпоустнтѣ њ вамъ ѡць вашъ нѣснѣ. 15. аще лн не ѡпоустѣте улѣкомъ сѣгрѣшеннн нхъ. нн ѡць вашъ нѣснѣ

не ѿпустилъ вамъ прѣгрѣшененъ вашъхъ. 16. едга же постнѣ са. не бждѣте ꙗко нпокрнѣнн сѣтѣжце просмражаа бо лица своѣа. да са ѡвѣтъ уѡкомъ постаце. ѡмннѣ. глѣ вамъ. ꙗко възпрннмжтъ мжѣ свож. 17. тѣ же поста са помажнѣ твоа главж. ѣ лице твое оумын. 18. да не ѡвншѣ са уѡкомъ поста са нж ѡцоу твоѣмоу ꙗже нестѣ въ таниѣ. възѣастѣ тебѣ ѡвѣ. 19. не скрѣванте себѣ скрѣвнщѣ на земнѣ. ндеже урѣвъ ѣ тлѣ тѣлнѣ. ндеже татнѣ поѡпавааѣтъ 20. нж скрѣванте себѣ. скрѣвнща на небн ндеже нн урѣвъ нн тлѣ тлнѣ. ѣ ндеже татнѣ не поѡпавааѣтъ нн граджѣтъ. 21. ндеже бо нестѣ скрѣвнще ваше. тоу ѣ срѣце ваше.

ГРИГОРОВИЧЕВ ПАРИМЕЈНИК

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крајот на XII или почетокот на XIII век
 место на пишување: Македонија
 материјал: пергамент
 обем: 104 листа
 писмо: кирилско
 содржина: паримии и упатства од типикот, прокимени.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1844/45, Хилендар (Света Гора)
 пронаоѓач: Виктор Иванович Григорович
 место на чување: Москва, РГБ, ГРиг. 2. М. 1865.
 изданија: З. Рибарова, З. Хауптова, Григоровичев паримејник I, текст со критички апарат, МАНУ, Скопје 1998

Правописни и фонетски особености: испуштање на еровите во финална, како и во други позиции; пишување на ѡ наместо ѣ, како и наспоредна употреба на ѣ и ѡ во исти примери; вокализација на еровите; замена на секундарен ер во е во заемка (егюпетъ); едначење по звучност; испуштање на епентетско л, адаптација на ф > в на крајот на зборот во туѓ збор.

Морфосинтаксички особености: наставка -не во номинатив множина кај именките од јо-основа што означуваат лице; употреба на предлогот съ со инструментал со значење „средство“; форма е за трето лице сегашно време од помошниот глагол бѣти, испуштање на наставката -тъ во трето лице еднина сегашно време; употреба на акузатив наместо локатив.

Лексички и зборообразувачки особености: народна лексика; конкурентност на суфикси кај придавките.

Битие 1,1-13

·:·:· ѿ БЗІТНА·:·:· УТЕННЕ·:

1. нскѡнн створн бгъ небо н **ЗЕМА**·: 2. **ЗЕМА** же бѣ невнднма н неоуѡрашена·: н тѣма врѣхѡу бездѣннѣ·: н дѣхъ бжні ношаше са врѣхѡу водѣ·: 3. н рѣ бѣ да бждетъ свѣтъ н бѣ свѣтъ·: 4. н вндѣ бгъ свѣтъ ѣко добро н бѣ·: н разлжун бгъ между свѣтомъ н между тѣмоа·: 5. н нарѣ бѣ свѣтъ днѣ·: а тѣмж нарѣ ношѣ·: н бѣ вѣрѣ н бѣ оутро днѣ·: а·: 6. (н рѣ бѣ) да бждетъ на тврѣдн по срадѣ водѣ·: н да бждетъ разлжѡуѣашн между водоа·: с водоа н бѣ тако·: 7. н створн бѣ тврѣдѣ·: н разлжун бгъ между водоа·: ѣкоже бѣ надъ тврѣдна·: между водоа ѣже бѣ подъ тврѣдна·: н бѣ тако·: 8. нарѣ бгъ тврѣдѣ небо·: н вндѣ бѣ ѣко добро·: н бѣ вѣрѣ н бѣ оутро днѣ ·:в·: 9. н рѣ бгъ да снѣметъ са вода ѣже подъ небесемъ въ снѣмъ ѣдннѣ·: н да са ѣвнтъ соуша н бѣ тако·: н снатъ са вода ѣже подъ небесемъ въ снѣмѣ своа·: н ѣвн са соуша·: 10. н нарѣ бѣ соушж зема·: а ставѣ воднѣа нарѣ морѣ·: н вндѣ бѣ ѣко добро·: 11. н рѣ бгъ да прозвѣнетъ земѣ трѣвж сѣнѣа·: н сѣащжа сѣма по родоу н по подобѣствнѡ·: н дрѣво плодовнто творащѣе плодѣ·: емоу же сѣма его въ немъ по родоу н по подобѣствнѡ·: на **ЗЕМН**·: н бѣ тако·: 12. н прозвѣ зема трѣвж сѣнѣа·: н сѣаще сѣма по родоу н по побѣствнѡ·: н дрѣво плодовнто творащѣе плодѣ·: емоу же сѣма емоу въ немъ по родоу н по земн·: н вндѣ бѣ ѣко добро·: 13. н бѣ вѣрѣ н бѣ оутро днѣ·: г·:

лист 11 (Исаија 35,1-10)

прѣпоѣшн са ѡржнемъ твоимъ по **БЕДРѢ** твоен силне красѡа твоа н до·: та·: еуѣ·: та прѣн·: хвалнѣ·: та·: пп·: не ѡпоустнтъ лю·: нж ндѣ ·: лю·: сѣ пом·: сѣ **СВѢЩАМН** ꙗ сѣ **КРѢТЪ**·: поаще·: пѣ се·: гла·: а·: въ ѣрданн крѣщѡѣ тн са гн·: тронѡуѣское ѣвн са поклонѣнне. роднтелевѣ бо гла свѣдѣтелѣствоваше та·: **ВЪЗЛЮБЕНАГО** та **СНА** нарнѣа·: дѣа въ вндѣнн голжбннѣ нзвѣѣствоваше·: словесн оутврѣжденне·: **ѢВЕН** са хѣ бѣ нашѣ·: мнрѣ прѣсвѣщѣ гн сл·: н покадн ппѣ водж·: днѣ·: глѣ·: **ГОУ** помнм са·: лю гн помѡуѣ·: та·: проѣѣѣ·: дѣѣ·: нѣства·: та·: мнѣвѣ·: н прнложн кѣ мнѣвѣ·: освѣненне водѣ снхѣ прншѣствнемъ слѡа·: н дѣннемъ стѣго дѣа·: н по·: семъ поа·: пѣ се·: г·: д·: гла гнѣ на водахѣ въпнетъ гла·: прндѣѣте н прнмѣѣѣ дѣхѣ стѣ·: дѣхѣ прѣмждрѡстн·: дѣхѣ разоума дѣхѣ страѣ бѣннѣ·: просвѣтѣвѣшаго са на насѣ·: ·: н блѣослѣвѣ·: патрнархѡ водѣ·: рѣѣѣ·: г·: ѡнѣ·: ѡ пррѣѣѣѣ·: нсанна·: утѣненне·: а·:

такѡ глѣѣѣ гѣ·: 1. възвеселн са поустѣнне жжждѣщнѣ·: да възѣрадоуетъ са поустѣннѣ жжждѣщнѣ·: н **ПРОЦВѢТЕѢ** 2. ѣко н крннѣ н **ѡЦВѢТЕѢ**·: н да възѣрадоуетъ са поустѣннѣ ѣрданѣскаѣ·: сла

ЛНЕВОВА ДАНА БЪГ ЕН:· Н УЕСТЪ КАРМНЕВА:· Н ЛЮДНЕ МОН ОУЗРАТЪ СЛАВЖ
ГНА:· Н ВЪСОТА БЖНА:· 3. Н ОУКРІПНШЖ СА РЖКЪІ ѠСЛАБЕНЪІА:· Н КОЛЕНА
ѠСЛАБЕНАІА:· 4. ОУТЪШНТЕ РЪЦЪТЕ ПРИНМААЩНМЪ СА МЪСЛНА:· ОУКРЪПНТЕ СА
Н НЕ БОНТЕ СА:· СЪНЪ БГЪ НАШЪ:· СЖДЪ ВЪЗДАЕТЪ Н ВЪЗДАСТЪ Н САМЪ ПРИДЕТЪ
СПІСТН НЪІ. 5. ТОГДА ѠВРЪЗЖТЪ СА ѠУЕСА СЛЪПЪІМЪ:· Н ОУШЕСА ГЛОУХЪІМЪ
ОУСЛЪІШЖТЪ:· 6. ТОГДА СКОУНТЪ ЪКО ЕЛЕНЪ ХРОМЪІН:· Н ЪСНЪ БЖДЕ АЗЫКЪ
ГЖГННЕВЪІМЪ:· ЪКО ПРОТРЪЖЕ СА ВОДА ВЪ ПОУСТЪІНН:· Н ДЕБРЪ ВЪ ЗЕМН
ЖЖЖДЖЩН 7. БЖТЪ:· БЕЗВОДАІА ВЪ БЛАТА:· Н ВЪЖЖДНЪЕН ЗЕМН:· НСТОУННКЪ
ВОДЕНЪ БЖДЕТЪ:· ТОУ БЖДЕТЪ ВЕСЕЛНЕ ПТНЦАМЪ:· Н ДВОРН СРЪНАМЪ:· Н ТРЪСТНЕ
Н БЛАТА БЖДЖТЪ:· 8. Н ТОУ БЖДЕТЪ ПЖТЪ УНСТЪ:· Н ПЖТЪ СЪТЪ НАРЪТЪ СА:· Н
НЕ НМАТЪ ПРЪНТН ТЖДЪ НЕУТЪ:· НН К ТОМОУ ЖЕ НЕ БЖДЕТЪ ТЪ НЕУТЪ:·
РАСІАЪННІ ЖЕ ПОНДЖТЪ ПО НЕМОУ:· Н НЕ НМАТЪ ЗАБЛАЖДНТН 9. НН БЖДЕТЪ ТОУ
ЛЪВА НН Ѡ ЗВЪРЕН ЗЛЪІХЪ НАНТН НА НЪІ:· НІ ЖЕ НМАТЪ ѠБРІАСТН СА ТОУ:· НЖ
ПОНДЖТЪ ПО НЕМЪ НЗБАВЕНН 10. І НЗБРАНН ГЕМЪ Н ВЪЗЪВРАТАТЪ СА ВЪ СНѠНЪ:·
СЪ ВЕСЕЛНЕМЪ Н РАДОСТНА:· Н ВЕСЕЛНЕ ВЪУНОЕ НАДЪ ГЛАВОА НХЪ:· НАДЪ ГЛАВОА
БО НХЪ ХВАЛА Н РАДОСТЪ ПОСТНГНЕТЪ А. ѠТНДЕТЪ БОЪЗНЪ Н ПЕУІАЛЪ:· Н
ВЪЗДАЪІХАННЕ:·

лист 59' (Битие 43,26-31)

Ѡ БЪІТНА:· УТЕННЕ:· А:

26. ВНЕСОЖ КЪ НѠСНФОВН БРАГО ДАРЪІ:· АЖЕ НМЪХЪЖ В РЖКАХЪ СВОИХЪ ВЪ
ДОМО:· Н ПОКЛОНШЖ СА ЕМО ПАДЪШЕ ННЦН:· 27. Н ВЪПРОСН ЖЕ А КАКО ЗДРАВН
ЕСТЕ:· Н РЕ ЗДРАВ ЛІ Е ѠЦЪ ВАШЪ СТАРЕЦЪ:· ЕГОЖЕ РЕКЛН ЕСТЕ ЖИВА БЪІТН:· 28.
ѠНН ЖЕ РИШЖ ЗДРАВЪ Е РАВЪ ТВОІ. ѠЦЪ НАШЪ Н ЕЩЕ ЖИВЪ ЕСТЪ:· Н РЕ БЛАЖЕНЪ
УЛЪКЪ ТЪ БЪН:· Н ПАДЪШЕ ПОКЛОНШЖ СА ЕМО:· 29. ВЪЗРЪВЪЖ ЖЕ ѠУНМА НѠСНІФЪ
ВНДЪ ВЕНЪЕМНА БРАГО СВОЕГО:· СЖЩА НЗЪ ЕДННОА МЪТРЕ С НІМЪ:· Н РЕ СЕ ЛН ЕСТЪ
БРАТЪ ВАШЪ МНЕН:· ЕГОЖЕ РЕКЛН ЕСТЕ КЪ МНЪ ПРИВЕСТН:· Н РЕ БЪ БЛВНТЪ ТА
УАДО:· 30. СМАТЕ ЖЕ СА НѠСНФЪ:· СМЖЩАШЕ БО МОУ СА АТРОБА Ѡ БРАТЪ
СВОЕМЪ:· Н ІСКАШЕ ПЛАКАТН СА ТЪ:· 31. Н ѠМЪІВЪ СІ ЛІЦЕ НШЕДЪ ѠДРЪЖА СА:·

1. Н НЕ МОЖАШЕ ІѠСНФЪ ОУДРЪЖАТН СА:· ВЪСІАХЪ ЗРА ПРЪСТОАЩНХЪ ЕМО:· НЖ РЕ
ѠСЛІТЕ ВЪСА Ѡ МЕНЕ:· Н НЕ ПРЪСТОАШЕ І ЕЩЕ ННКОЖЕ НѠСНФОВН:· ВЪНЕГДА ПОЗНА
СА СЪ БРАТНА СВОА:· Н ІСПѠСТН ГЛА СЪ ПЛАЧЕМЪ:· СЛЪІШАШЖ ЖЕ ВЪСІ ЕГЮПТІАНЕ:·
Н СЛЪІШАНО БЪГ ВЪ ДОМО ФАРАѠНОВІА:· 4. РЕ ЖЕ НѠСНФЪ КЪ БРАТІ СВОЕН:·
ПРІБЛІЖНТЕ СА КЪ МНІА:· Н ПРІБЛНЖНШЖ СА:· Н РЕ НМЪ АЗЪ ЕСМЪ НѠСНФЪ БРАТЪ
ВАШЪ:· ЕГОЖЕ ПРОДАСТЕ ВЪ ЕГЮПЕТЪ:· НІНІА ОУБО НЕ СКРЪБЕНТЕ :· НІ ЖЕСТОКО ВАМЪ
ЪВЛІА Н СА:· ЪКО ПРОДАСТЕ МА САМО:· ВЪ ЖИВОТЪ БО ПОСЛА МА БЪ ПРІАДЪ ВАМН:·
6. Н СЕ БО :Б: Е ЛЪБО ГЛАДЪ НА ЗЕМН:· А Н ЕЩЕ ПРОУНІХЪ :Е:· ЛЪБ В НІХЪ НЪСТЪ
ѠРАННЪ НН ЖТВЪІ:· ПОСЛА БО МА БЪ ПРЪД ВАМН:· ѠСТАВІТН ВАМЪ ѠСТАНОКЪ НА
ЗЕМН:· Н ПРЪПІТАТН ВАМЪ ѠСТАНОКЪ ВЕЛЕН:· 8. НЪІНЪ ѠБО НЕ ВЪІ МЕНЕ ПОСЛАСТЕ
НЖ БЪ:· Н СТВОРН МА ЪКО ѠЦА ФАРАѠНОВН:· Н ГА ВЪСЕМЪ ДОМЪ ЕГО:· Н КНАЗА ВЪСЕН

ЗЕМН ЕГЮПЕТЪСТІАНЪ: ПОТЪЩАВЪШЕ ЖЕ СА ДБО: ВЪЗЪИДѢТЕ КЪ ѠЦОУ МОЕМОДЪ Н
 РЪЦІАТЕ ЕМО СІЦЕ ГЛѢТЪ СЪНЪ ТВОИ **ІѠСНФЪ**: СТВОРИЛЪ МА ЕСТЬ БЪ: ГЛА ВЪСЕІ ЗЕМН
 ЕГЮПЕТЪСТІАНЪ: ННЪИДИ КЪ МНІА НЕ ѠСТАНИ: Н ВЪСЕЛНИШ СА ВЪ ЗЕМН ГЕСЕМ
 ДРАВЪСКАГО: Н БЖДЕШН **БАНЪЗЪ МНІА** ТЪІ: Н СНОВЕ ТВОИ: Н СНОВЕ СНОВЪ ТВОИХЪ :
 Н ѠЦА ТВОА: Н ЕЛНКО СА-Т-ВОА 11. ПРѢПІТАА ТА ТЪ: Н ЕЩЕ БО :Е:ЛЪ
 ГЛАДЪ: ДА НЕ НСТРЕШН СА ТЪ: Н СНОВЕ ТВОИ: Н ВЪСІА СЪЩАІА ТВОА: 12. СЕ
 ѠУЕСА ВАША ВНАДЪТЪ: Н ѠУІ ВЕНЪІМНОВІА БРАТА МОЕГО: ЪКО ДСТА МОА ГЛАЩА
 К ВАМЪ: 13. ВЪЗЪІАСТНТЕ ДБО ѠЦО МОЕМОДЪ: ВЪСА СЛАВЪ МОА СЪЩАА ВЪ
 ЕГЮПТИА: Н ЕЛНКО ВНАІАСТЕ: Н ПОТЪЩАВЪШЕ СА ННЪВЕІАТЕ ѠЦА МОЕГО САМО:
 14. НАПАДЪ НА ВЪА ВЕНЪІМННА БРАТА СВОЕГО ПЛАКА СА Ѡ НЕМЪ: Н ВЕНЪІМННЪ
 ПЛАКА СА Ѡ БРАТЪ СВОЕМЪ: 15. Н ѠБЛОБЪЗА І ВЪСА БРАТНА СВОА: Н ПЛАКА СА
 Ѡ ННХЪ: Н ПО СЕМЪ ГЛАШЪ БРАТНІА ЕГО К НЕМО: 16. Н ПРОМЪУЕ СА ГЛЪ СЪ ВЪ
 ДОМО ФАРАѠНОВІА: ГЛАЩЕ ПРНДЖ БРАТЪ НѠСНФОВА: ВЪЗРАДОВА ЖЕ СА ФАРАѠНЪ
 Н ВСА СЛОГІА ЕГО:

лист 64

Ѡ БЪІА: УТЕННЕ :А:-

ПРѢСТА НѢКОВЪ ПОВЕЛѢВАА СНОМЪ СВОІМЪ: ПРОСТЕРЪ НѢКОВЪ НА ЛОЖИ НОЗІА СВОІ
 Н ДМРѢТЪ: Н ПРНЛОЖИ СА КЪ ЛЮДЕМЪ СВОИМЪ: Н НАПАДЪ НѠСНФЪ НА ЛІЦЕ ѠЦА
 СВОЕГО: ПЛАКА СА НАД НИМЪ: Н ЛОБЪЗА Н: 2. Н ПОВЕЛѢ НѠСНФЪ ѠТРОКОМЪ
 СВОИМЪ: ПОГРЕБНТЕЛЕМЪ: ПОГРЕСТН ѠЦА ЕМО: Н ПОГРЕБОШЪ ПОГРЕБНТЕЛНЕ ІЗЛА:
 3. Н СТВОРИШЪ ТИ :МЪ: ДНѢ : ТАКО БО ОУУНТААТЪ СА **ДНѢ ПОГРЕБЕННЮ**: Н
 ПЛАКА СА ЕГЮПЕТЪ :ЗЪ: ДНѢН: ПОНЕЖЕ ПРѢНДЖ ДЪННЕ ПЛАУЪ: ГЛА НѠСНФЪ КЪ
 СНАНЪІМЪ НЪЛѢВОМЪ: ГЛА АЩЕ ѠБРѢТЪ БЛГОДѢТЪ ПРѢД ВАМИ: ГЛѢТЕ ВЪ ОУШН
 ФАРАѠНОВІА ГЛАЩЕ: ѠЦЪ МОИ ЗАКЛАТЪ МА ГЛА: ВЪ ГРОБИА НЖЕ НСКОПАХЪ СЕБИ
 ВЪ ЗЕМН ХАНАѠНЪСТѢН ТЪ МА ПОГРЕБЕШН: НИТЪ ОУЕО ВЪШЕДЪ ПОГРЕБЪ ѠЦА
 МОЕГО: Н ВЪЗЪВРАЩЪ СА: Н РѢ ФАРАѠНЪ НѠСНФОВИ: ВЪЗЪИДИ І ПОГРЕБН ѠЦА
 ТВОЕГО: Н ВЪЗЪИДЪ С НИМЪ ВЪСІ ѠТРОЦН ФАРАѠНОВИ: Н СТАРЪЦН ДОМО ЕГО: Н
 ВЪСН СТАРЪЦН ЗЕМА **ЕГЮПЕТЪСКЪІ** 8. Н ВЪСН ДОМОВНИЦН ІѠСНФОВИ: Н БРАТНѢ ЕГО
 Н **ВСЪ** ДОМЪ ѠЦА ЕГО Н РОДЪ: Н СКОТН: Н НЖТА ѠСТАВНИШЪ ВЪ **ЗЕМН**
ЕГЮПЕТЪСТѢН: Н **ВЪИДЪ** С НИМЪ КОЛЕСНИЦА Н СНОЗНИЦН: Н БЪІ ПЛЪКЪ ВЕЛЕН
 ЗЪЛО: 10. Н ПРНДЖ НА ГОУМНО АНАТАТОВО: НЖЕ ЕСТЬ ѠБ ОНЪ ПОЛЪ НѠРДАНѢ: Н
 ПЛАУЕВЪПЛАСТВИШЪ ЕГО: ПЛАУЕМЪ ВЕЛНЕМЪ КРѢПКОМЪ ЗЪЛО: СЪТВОРИ ѠЦО
 СВОЕМО ПЛАУЪ :ЗЪ: ДНѢН: 11. Н ВІДѢШЪ ЖИТЕЛЕ ЗЕМА ХАНАНЕНСКЪІ: ПЛАУЪ НА
 ГОУМНѢ АНАТАТОВІА: Н РѢШЪ ПЛА(УЪ) ВЕЛЕН ЕСТЬ ТЪ **ЕГЮПТИАНЕМЪ**: СЕГО РАДИ
 НА РѢШЪ НМА МѢСТОУ ТОМО ПЛАУЪ ЕГЮПЕТЪСКЪІ: ЕЖЕ ЕСТЬ ѠБ ОНЪ ПОЛЪ
 НѠРДАНѢ: Н СТВОРИШЪ ТАКО СНОВЕ СВОИ: ЪКОЖЕ ЗАПОВІДА ІМЪ: 13.
 ВЪСПРНАШЪ СНОВЕ ЕГО ВЪСА ЗЕМА ХАНАНЕНСКЪІ: Н ПОГРЕБОШЪ Н ВЪ ПЕЩН
 СОУГОУЕІА: АЖЕ СТАЖА АВРАМЪ ПЕЩЪ: ВЪ **СТАЖАННЕ ГРОБЪ**: Ѡ ЕФРОНА
 ХТЕАНИНА: ПРѢМО МАМЪБІА: 14. Н ВЪЗЪВРАТИ СА НѠСНФЪ ВЪ **ЕГЮПЕТЪ**: САМЪ

и брѣѣ его и възси възшедъшеі с нимъ погрестн ѡца его: 15. видѣвъше же братнїи нѡснфова: ꙗко ѡмрїятъ ѡцъ іхъ: рѣшж въ себїа еда **когда възпомане** нашж злобж нѡснфъ: и възданнемъ въздастъ намъ: възсѣ злаѣ ѣже створнхомъ емѡ: 16. пришедъше къ нѡснфѡ и рѣшж: ѡцъ твои заклатѡ: прѣжде даже не ѡмрѣтъ: глѡ 1. тако рѣцѣте нѡснфовн: ѡдаждъ праведнїимъ грѣхїи нхъ: ꙗко златѡ тебѣ: ннѣ приимн неправдж: рабъ бѡ ѡца твоего: и плака са нѡснфъ: глѡщемъ к немъ : 18. и пришедъше к немѡ и рѣшж: се же мѡи твои рабн: 1. и рѣ нмъ нѡснфъ не бонте са бѣжн бо есмъ азъ: 20. вѡи свѣщасте на ма въ зло а бѣ свѣща ѡ мнѣ въ блго: да бждетъ ꙗко **днесь**: прѣпнтанн бжджтъ людне мнози: 21. и рѣ нмъ не бонте са: азъ прѣпнтѡа васъ и домъи вашж: и ѡтѣши а глѡ нмъ **въ срѣце**: 22. и възселн са нѡснфъ въ **егїпетъ**: самъ и братнѣ его: и **весь** домъ ѡца

СО 3,8-15

такѡ глѣтъ гъ 8. потрѣпнте мене: въ днъ възскрѣсеннѣ моего: въ свѣдѣтелство: зане сждъ мон въ **сонъмнїца** азъикъ: прїятн црѡ възлнѣтн гнѣвъ мон на на: **весь** гнѣвъ ꙗростн моеа: зане ѡгнемъ рѣвеннѣ моего: поѣдена бждетъ възсѣ землѣ: 9. ꙗко тогда прѣѡбрашж: на людн азъикъ въ родъ нхъ: призватн възсѣмъ едннѣмъ: 10. ѡ конецъ рѣкъ етнѡпъскыихъ: приимж **мѡшѡ** ма: съ расѣяннїимн принесжтъ жртвѡи мнѣ: 11. въ днъ: не нмашн постѣдѣтн са ѡ възсѣхъ наѡатокъ свонхъ: нхъже неуствовавъ ма: ꙗко тогда ѡнмж ѡ тебе: оукорнзнъ досажденнѣ твоего: и к томоу не нмашн приложнтн: велнхѣтн са ѡ горѣ стѣн моєї: 12. и ѡстава тебїа людн кроткыї: и смѣреныї: и оуготова ѡ нменн гнѣ: 13. ѡстанъци **їзлѣвн**: и не створатъ неправдї: и не рекжтъ соуетнїихъ: и не нматъ ѡбрѣстн са въ оустнѣхъ нхъ: азъикъ лѣстнвъ: зане тн пожнрѡатъ: и оугнѣздатъ са: и не бждетъ пострашаа нхъ: 14. раи са дъщн сїѡнова зѣло: проповѣдан дъщерн ерлмовїа: 15. ѡатъ гъ неправдѡи твоа: нзбавнлъ та естъ гъ: ѡ ржкѡи врагъ твоїихъ: възцрнтъ са гъ по срѣдѣ тебе: и не видншн зла к томѡ:

мѡца нюнѣ: кѡ: **пама**: стлго апла: петра и павла: в навѣрне: **утѣ**: г: ѡ петровѡи епїстолна: католнка: **а** **утѣ**: **а**:

братѡ 3. блгвнъ бѣ ѡцъ нашего ісхъ: нже по мнозѣн **мѡстн** своен: породн насъ въ **оупованне** жнво: възскрѣшенїемъ хѡмъ: ѡ мртвѣтїихъ: 4. в наслїадне неїстлѣное: и нескврѣнъно: и неоувадаемо: съблюдено на небсехъ: 5. въ васъ оутврѣждаашнх са: слѡа бжнеа вѣроа въ спсѣненне готово: вѣнтн са въ врїама послѣднее: 6. ѡ немъ же радоунте са ндїнѣ мало: аще поѣно естъ: прискрѣвнн бзївъше разлнчннїимн напастъмн: 7. да нскоушенне вѣрѣ вашен много: драже **злата** гыбнѡщаго: ѡгнемъ же

НСКЪШЕНА ѠБРАЩЕТЪ СА:· ВЪ ХВАЛЖ Н УЕСТЪ Н СЛАВЖ ВЪ ЪВЛЕНН ХЪИЪ:· 8. ЕГОЖЕ НЕ ВНАДЪВШЕ ЛЮБНТЕ:· ВЪ НЕГОЖЕ НЕ ВНАДЦЕ НННЪ:· ВЪРОУАЩЕ ЖЕ РАЪНТЕ СА:· РАДОСТНА НЕНЪЗЪГЛАНОА:· 9. ПРНЕМАЦЕ КОНЪУННЖ ВЪРЪ ВАШЕН:· Н СПЪЕНІЕ ДЪШАМЪ ВАШНМЪ:

:· Ѡ ПЕТРОВЪИ:· ЕПІСТОЛІА:· УТЪ:· Ъ

13. ВЪЗЛЮБЕННІ ПРЪПОЪСАВЪШЕ УРЪСЛА ПОМЪИШЛЕННЪ ВАШЕГО:· ТРІЪЗВАЩЕ СА ѠНАДЪ:· ОУПОВАНТЕ НА ПРННОСНМЖА ВАМЪ БЛГОДЪТЪ:· ВЪ ЪВЕНИ ІСУХОВІА:· 14. ЪКО УАДА ПОСЛОУШАННЮ:· НЕ ПРІАѠБРАЗУАЩЕ:· СА ВЪ ПОХОТЕХЪ ПРЪВАЕГО НЕВІАДЪЕННЪ ВАШЕГО:· 15. НЖ ПО ЗВАВЪШОМОУ ВЪІ СТЪЕ МЪ:· Н ВЪІ СТН ВЪВЪ ВЪСЕМЪ ЖНТН БЖДЕТЕ:· 16. ЪКО АЗЪ СТЪ ЕСМЪ:· 17. Н АЩЕ ѠЦА НАРНЦАЕТЕ:· СЖДАЩАЕГО НЕ НА ЛНЦА:· ПО ДЪЛОУ КОЕМЪЖДЕ:· ВЪ СТРАСЪ ПРНШЕСТВНЪ ВАШЕГО ЛЪТО ЖНВЕТЕ:· 18. ВЪДАЩЕ ЪКО НЕ ТЛАЙНОМЪ СРЕБРОМЪ:· НЗБАВЛЕНН ВЪСТЕ:· Ѡ СЪЕТНАГО ЖНТНІА ВАШЕГО:· 19. ѠЦН ПРІАДАНА НЪ ДРАГОА КРЪВНА:· ЪКО АГЪВА НЕПОРОУНА Н ПРІАУТА ХЪА:

КИЧЕВСКИ ОКТОИХ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: средината на XIII век

место на пишување: западна Македонија

материјал: грубо обработен пергамент од телешка кожа

обем: 300 листа

писмо: некалиграфско уставно кирилско писмо

содржина: дел од октоих (литургиски зборник) од крајот на четвртиот до осмиот глас.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1926 година во црква „Св. Атанасиј“ во с. Премка, Кичевско,

пронаоѓач: Тома Смиљаниќ-Брадина

место на чување: два дела во Белград, МСПЦ, збирка на Радослав Груиќ З I 10 и Г. 227, а третиот дел во Белград, НБ Рс 104

изданија: Ѓ. Поп-Атанасов, *Кичевски октоих*, Скопје 2000.

Правописни и фонетски особености: вокално р, едначење по звучност
Морфолошки и морфосинтаксички особености: одглаголски именки; редот на зборовите (проклитична употреба на кратките заменски форми.

лист 42'-43

Пѣ̄ :̄з̄: **Ω**троци въ вавилонн: пещнѣи пламень не оуѣгаснѣж нѣж посрѣ̄ѣ̄ ѡгнѣ̄
ѣврѣженн подѡж. блѣнѣ̄ бѣ̄ ѡцѣ̄:

Иадовѣтѣж оубо тѣ̄и разрѣ̄жн змна: **з**лобѣж оуѣдарѣ̄иѣ̄мъ. повѣшенѣ̄ на дрѣ̄вѣ̄
іѣднне снлне: н вса просвѣ̄тн **вопнѣ̄тн** бл̄

Дрѣ̄ва вкѡшѣ̄ ѡбѣ̄рѣ̄те смѣ̄рть **А**дамъ прѣ̄вѣ̄и ѡлѣ̄кѣ̄: вторѣ̄и же намъ **Х**ѣ̄
оӯмрѣ̄швенѣ̄ : бестрѣ̄тнѣ̄жнѣ̄ жнзнь дасть: оӯмрѣ̄тѣ̄воѣ̄ врага многоказнѣ̄наго:-
Прѣ̄тѣ̄рѣ̄паща гѣ̄ ѡ стѣ̄растн̄. мѣ̄цн̄ мѣ̄ннунѣ̄нѣ̄: н на каменн стастѣ̄ **тѣ̄рдѣ̄н**
вѣ̄роѣ̄: лѣ̄кавнѣ̄ **з**апннѣ̄ашѣ̄ вражі̄... **з**лобѣ̄ стѣ̄нѣ̄:- **С**ѣ̄и нѣ̄нзмѣ̄ненѣ̄ бѣ̄жѣ̄
нзмѣ̄нован̄ снмъ всѣ̄кѣ̄ж тѣ̄варь дѣ̄вѣ̄н глѣ̄ашѣ̄ снѣ̄ нзрнѣ̄уѣ̄шн снѣ̄: плаѣ̄уѣ̄шн са̄.
днѣ̄уѣ̄шн са̄. многомѣ̄ тн длѣ̄готрѣ̄пнѣ̄ю іѣ̄рмѣ̄оу:

Халлодавецѣ̄ оубо пещн: створнѣ̄вѣ̄ аглѣ̄зстѣ̄:

Истѣ̄уѣ̄ашѣ̄ комѣ̄жѡ ѡбѣ̄нѣ̄нѣ̄жнѣ̄ твоѣ̄ мѡ̄стѣ̄. растоѣ̄н же стѣ̄рѣ̄тн н всѣ̄кѣ̄ грѣ̄хѣ̄
нцѣ̄лѣ̄нѣ̄шн тѣ̄ мѣ̄: ѡкаі̄ѣ̄нѣ̄жнѣ̄ мн̄ дѣ̄шж прѣ̄тѣ̄нѣ̄ влѣ̄цѣ̄:

На **з**емн̄ помаза тѣ̄: іѣ̄коже **н**еба **н**ебоӯ: н **з**емн̄ **т**ворецѣ̄ж н гѣ̄ іѣ̄гоже мн̄ на
земн̄: нзбѣ̄вѣ̄тн **з**олѣ̄. н прнѣ̄уѣ̄стннѣ̄ка. нѣ̄внѣ̄ымъ спѡ̄бѣ̄и благаы еѣ̄ѣ̄ дрѣ̄во потрѣ̄пн
на мнѣ̄ **вопнѣ̄** тн: длѣ̄женѣ̄ **с**ѣ̄и тѣ̄моѣ̄ талаі̄нѣ̄т н простн̄ ма не іѣ̄ко раба
лѣ̄кава мѡ̄срѣ̄: всѣ̄ прѣ̄грѣ̄шеннѣ̄ ѡдѣ̄а мнѣ̄тѣ̄амн̄ **Х**ѣ̄ прѣ̄ѣ̄нѣ̄ тн мѣ̄тѣ̄:

Рожѣ̄шннѣ̄ гжѣ̄ прѣ̄вѣ̄ѣ̄уѣ̄наго слова: нѣ̄нзрѣ̄ѣ̄нѣ̄на бѣ̄: мѡ̄стнѣ̄ сн нцѣ̄лѣ̄н моѣ̄н̄ прѣ̄-
грѣ̄щеннѣ̄: нспрѡсаѣ̄шн̄ ѡпѡ̄ста **б**еѣ̄нслѣ̄нѣ̄ѣ̄жѣ̄ мн̄ **з**олѣ̄: іѣ̄дннѣ̄ прѣ̄радовѣ̄ннѣ̄нѣ̄:

лист 47

іѣ̄рмоӯ²: **н**с пламенѣ̄ нстоѣ̄н хлѣ̄ стѣ̄ымъ дѣ̄темъ:-

Оӯднѣ̄внѣ̄шж са̄ твоѣ̄нѣ̄ щѣ̄дрѡтѣ̄: въ всемъ мнрѣ̄ прѣ̄блѣ̄женѣ̄ **П**етре: **М**рѣ̄тѣ̄нѣ̄
ѣ̄скрѣ̄снѣ̄вѣ̄: н бѣ̄сѣ̄и прогнаѣ̄вѣ̄: н стѣ̄рѣ̄тн вса нцѣ̄лѣ̄нѣ̄вѣ̄: тѣ̄ѣ̄ же **тн са̄ мѣ̄**
ѡкаі̄ѣ̄нѣ̄нѣ̄: іѣ̄вн̄ н̄ мнѣ̄ щѣ̄дре твоѣ̄нѣ̄ мѡ̄стѣ̄: **вопнѣ̄шнѣ̄** дѣ̄ла всѣ̄ гѣ̄:-

іѣ̄вн̄ на мнѣ̄ **п**етре мнлѡстѣ̄ своѣ̄: іѣ̄ко же на всѣ̄хѣ̄: болѣ̄знн̄ вса н стѣ̄рѣ̄тн
проженн̄: н грѣ̄хѡвнѣ̄нѣ̄ мн̄ азѣ̄и разрѣ̄шн̄: мнѣ̄тѣ̄вж ѡ мнѣ̄ стѣ̄ворн̄. **тѣ̄** бо нмамъ
мнѣ̄тѣ̄вннѣ̄ка тѣ̄пла: н прнѣ̄бѣ̄жнѣ̄щѣ̄ мн̄ нзбѣ̄внѣ̄тѣ̄лѣ̄:-

Высѡтоѣ̄ж жнтнѣ̄нѣ̄ твоѣ̄го. свѣ̄лѡстнѣ̄ж вѣ̄стѣ̄кѣ̄ іѣ̄вн̄ са̄ **з**наемъ вселенѣ̄н̄. ҃уѡ̄
твореннѣ̄. бѣ̄гоноснѣ̄ всѣ̄х̄ просвѣ̄щаѣ̄ж. нже въ тмѣ̄ **Н**нколаѣ̄: -

Тѣ̄и іѣ̄сн̄ прѣ̄радовѣ̄ннѣ̄нѣ̄ **р**адо̄ аглѡмъ. н ѡлѣ̄ю родѡ̄: велнѣ̄нѣ̄ застѣ̄плѣ̄ннѣ̄ гжѣ̄.
грѣ̄шнѣ̄нѣ̄мъ **нзбѣ̄вленнѣ̄**: слова бжнѣ̄нѣ̄ **в**сѣ̄мѣ̄нѣ̄ **з**ѣ̄уѣ̄енн̄: сѡгѡѡѣ̄ іѣ̄стѡмъ бѣ̄ н
ѡлѣ̄ка: іѣ̄гоже мн̄ помѡ̄ѡѣ̄ тн нѣ̄и:

лист 59'-60

пѣ̄ :ѡ̄. **Р**ѣ̄ѡн са̄ нѣ̄вѣ̄сто стѣ̄нѣ̄

Покланѣ̄іѣ̄м са̄ ѡцѡӯ н̄ спѡ̄ӯ н̄ дѡхѡӯ: **н**есо**з**дѣ̄ннѣ̄нѣ̄ трѡнцн̄: въ іѣ̄дннѡмъ бжѣ̄вѣ̄. в
хѡтѣ̄нн̄ равнѣ̄: нмже състѡнт са̄ всѣ̄ тѣ̄варь. словѡмъ бжнѣ̄нѣ̄мъ оӯтѣ̄рѣ̄жѣ̄на: **т**он
бо сннѣ̄ѣ̄ воплѣ̄щ са̄: **в**ес **п**рнѣ̄мѣ̄са: разорн̄ грѣ̄хѣ̄и встаннѣ̄м сн̄:-

Славимъ всн неоуклоино· стѣа тронѣж · разѣленѣ жѣжж : снлоа н властниѣ а
 въ ѣдннн волн: н въ ѣдннномъ хотѣнн: слово нзъ ѡца неразлжыно рожеѣно: н в
 послѣдокъ бес ѣрмѣса: томѣ бо распатнѣ принемащѣ: оумрѣтвн врага· н **воскрѣ**
 трнднвно.

Небсннѣ воннства **днват** са: како сннде на зема: не разлжы са ѡ оца: **весь**
 сѣи на небсн: н **весь** сѣи на **земн**: сѣгѣбо бѣ н улкѣ ѣсѣвомъ: **ѣнманѣна**: ѣгоже
 славнмъ: вставшаго нз гроба трнднвно:- ... от каѣ: сѣ^а

На гробѣ текѣжж женѣ: **со** слъзамн мнро носаче : н вонномъ стѣрѣгжжнмъ:
 тебе всѣмъ црѣ· глажж к сѣбѣ кто ѡвалнтъ намъ каме ѡ дѣрен гроба : н **воскрѣ**
 ѣ велнка свѣта аглѣ: настжпн на смрѣтѣ· всемогы гн слава тебѣ.

Слава тѣ· н нн: **Пло** урѣва твоѣго прѣвнстаѣ· прѣрокомъ ѣсѣтѣ: **законѣ**
 коуѣннѣ· тѣмже та бѣж: разѣмно славаще : блговѣрно велнчѣ

По ·ѣ· каѣ· ѣпакѣн: **Нспроѣрѣгы** ада н смрѣтѣ трнднвнмъ погребеннѣмъ
 свонмъ нстлѣвшжа улкѣ · жнвонснзмъ : **воскрѣннѣ** свонмъ вскрѣшъ: гн слава
 тебѣ: **Степ**· гла ·з· **Плѣн** снѣнъ нзатѣ· ѡ **Вавилона** вѣратнѣ н мене спѣ
 ѡжнвн: нзынѣман ма: ѡ работнѣннѣ стрѣтн: -**Въ** югѣ сѣаще сѣрѣбен: постѣ **со**
 слъзамн: тако радостнѣ пожнжтѣ· ржковѣтн прнсножнвотно пнтѣннѣ:- слава
 стѣомѣ дѣоу : бжвнѣнѣхъ сѣровнщѣ: ѡ него же **прѣмждро**: н разѣомъ н стѣрахъ:
 томѣ хѣа н слава: н **вѣ** н дрѣжава:-

лист 9а (Народна библиотека, Белград, 104)

в сѣб. ка. прѣроко: н менко: н запѣн: гла ·з·.

пѣ· а. **В** понѣтѣ **покрн** фараѣна **съ ѡржжнѣ** сѣрѣшаа бранн крѣпкаа дланна
Хѣ· всѣоѣ емѣ: прѣсвѣтлаамн зарѣмн дѣовнаамн: свѣше ѡсвѣщенн бѣтно: прѣроцн
 бѣогласнн: вашнмн мнѣтваамн: просвѣтнтѣ насъ:

Уто не плауешн са ѡкаѣннѣнѣ дшѣ: помышлѣашн сѣднщѣ· прнпадн **вопнаще**:
 помоуи ма **Хѣ**: мнѣтваамн стѣхъ твоухъ:-

Меннцн съ прѣрокѣн. мнмъ вѣн прнлежно: помяте са за нѣн. просаче ѡпоуста.
 сгрѣшенен ншнхъ прѣславнн:-

Авлъшаго намъ : стѣль прѣмждрѣхъ: стѣжа пама: того ѣдннного вспоѣмъ.
 славно бо прѣ ·ѣ.

Нстоуннкъ жнвота: нстоун прѣстѣнѣ ѡкаѣннѣнѣ мн дшн: всѣкѣннѣ стрѣтн
 нсѣлѣашн: твоамн мнѣтваамн прѣтаѣ:-

Ѣрмоу:

Поспѣшествовавшѣ бѣоу : въ **Ѣгуптѣ монсѣвн**: нзвестн **Нзлѣ** : тѣ ѣдннѣ в ...

Нхже прѣставн спѣ : ѡ вѣремѣннаго жнтнѣ: ѡвластна своѣнѣ: покон **мнѣ** та
 ѣако ѣдннъ мѣрѣ:- **Не** ѡлжун спѣ твоѣго црѣвнѣнѣ· ѣаже прнхатѣ вѣрнѣнѣ мѣре
 гн мнѣтваамн стѣхъ тн:- **Ѡ**цоу н сѣоу н стомѣ дѣоу: **поклоннме** са бжѣтѣоу

ѣднномѣ: въ трѣхъ нпостасѣ:- ·ѣ. **Р**ожѣжнѣнѣ словомъ вѣплѣтн пауе словесе:
науаланка жнвотѣ дѣо мн спѣтн са дшамъ ншнмъ: пѣ ·г:

ОУтѣрьдн са срѣѣ моѣ ѡ гн̄ · вѣнесе са рогъ мон ѡ бѣѣ спѣ моѣмъ. поа нѣ ста н̄ нѣ праве:-

Пррѡкѣи проповѣда са мѣрѣ: смотреннѣ твоѣго прншествнѣ: тѣхъ мѣамн: просвѣтн моѣа дшж ѡкаѣннѣа:-

Духовно зареннѣ приѣмше: меннцн съ пррѡкѣи бгѡгласѣи: ѡмраченж дшж моѣа. ма просвѣтнѣ:- **Л**нтѣмн крѣмн: ѡсвѣтнѣ мнрѣ **в**есѣ: прѣсвѣтлн мѣн: съ пррѣкѣи бѡзарнн: просвѣтнѣ мѣ ѡкаѣннѣаго:-

Красота бжнѣа: вашѣго оуѣеннѣ блаженн снѣвше паѣ слѣнца: вѣрнѣѣа бѣдѣаѣ · хвалнтн вашж пама:- **П**рѣстаѣа мѣамн сн нзбавн дшж моѣа: ѡмраченжа грѣхмн: порождшн **б**есѣмене: нзбавнтелѣ н бѣ ншего: ѣрм: **О**утѣрьдн са срѣѣ моѣ ѡ гн̄: вѣнесе са рогъ мон ѡ бѣѣ моѣ: **р**ашнрншж оуста моѣа на врагѣи моа · поа нѣ ста н̄ нѣ пра...

всн оубо **п**омнѣ са спѡу: грѣхомъ прощеннѣ податн: нмже пама творнмъ: кртнѣнѣи брѣѣа ншж: гн̄ покон:-

Иѣдннѣ **б**езгрѣшѣнъ мѣстнѣ: оуѣенн вѣ мѣстѣ праведннкъ · прѣставленѣа к тѣѣѣ вѣроа улѣколюбѣе: тронцж вѣ ѣдннѣство бгѡсловнмъ: ѡца н сна н стаго дха · съ аглѣ **в**опнѣѣ: стѣ стѣ стѣи ѣсн бжѣ:

Родн са ѡ дѣѣи нензрѣннѡ · н ѣвн са ѣако же нзволн спѣ
: н **в**ес мнрѣ ѡбновнлѣ ѣсн: гн̄ слава тѣѣѣ:-

КАРПИНСКО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крајот на XIII век

место на пишување: северна Македонија

материјал: пергамент

обем: 168 листа

писмо: кирилско

содржина: полн апракос, со евангелски четива за сите денови во годината и синаксар.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1857, манастир „Св. Богородица“ во Карпино (Кумановско)

пронаоѓач: А.Т. Гильфердинг

место на чување: Москва, Државен историски архив (ГИМ), збирка на Хлудов 28 I 101

изданија: В. Десподова, К. Бицевска, Д. Пандев, Љ. Митревски, *Карпинско евангелие*, Македонски средновековни ракописи, IV, Скопје-Прилеп 1995.

Правописни и фонетски особености: едноеров правопис (ь), двојусов (ж, а), нема прејотирани носовки, не се употребува ни ѳ; вокализација на еровите, замена на ь со е, на љ со о; мешање на носовките, пишување на жа како правописно правило, замена на а со ѳ. Бројни примери со графитите: ца, за, са: цаль едначење по звучност; слевање на геминатите (сп. Мариинско евангелие, Јован 14,1: азъ есмь лоза истинънаѳ.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: промени во именската флексија; појава на член; замена на супин со инфинитив, упростување на синтетичката деκлинација.

Лексички и зборообразувачки особености: архаизми.

лист 2-3 (Јован 1,35-51)

35. в оно врѣма стоѳше ѳванъ. н ѳ оуеннкъ его два 36. н оузрѣвъ іѳа: гѳла се агнецъ бнѳ. 37. н слышавъша оуѳеннка: по іѳѣ ндоѳта ѳбраць же са іѳъ: 38. н видѣ іа по немъ ндѳща реуе нма уесо нѳета: ѳна же рѣсте раввн еже глѣт са оуунтелю гдѣ живешн: 39. гѳла нма прндѣта н виднта: прндоста же н видѣста: ндеже живѣше: н прѣвѣѳте оу него дѣѳ тѳ. бѣ же годнна іако гѳта: бѣ же андреѳа братъ снмѳоу петроу: 40. едннъ ѳ слышавъшою нѳана: н по немъ шедшою 41. ѳбрѣте съ прѣжѣ братъ снмона: н гѳла емоу ѳбрѣтомъ меснѳ нарнцаемаго хѳа: 42. н прнведе н къ іѳвн: възрѣвъ же іѳъ на нь реуе тѳ ли еси снмонъ сѳн нѳнннъ: тѳ наречешн са кнѳа: еже са реуеѳ петръ: 43. въ оутрѣн дѣѳ всхотѣ нзѳитн іѳъ въ галнлеѳ: н ѳбрѣте фнлнпа: н гѳла емоу градн по мнѣ. 44. бѣ же фнлнпъ ѳ видѣсандѣска града: андрѣѳва н петрова: 45. ѳбрѣте фнлнпъ натананлѣ н гѳла емоу. егоже пѳа мосн въ законѣ н пророцн ѳбрѣтомъ іѳа сѳн нѳснфова: нже ѳ назарета: 46. гѳла емоу натананлѣ: ѳ назарета может ли ѳѳо добро бытн: гѳла емоу фнлнпъ прндн н вжѣ: 47. видѣвъ же нѳъ натананлѣ градѳща къ себѣ: гѳла ѳ немъ се въ истннѳ нзлѳѳенннъ: въ немже нѣсть лѣтн: 48. гѳла емоу натананлѣ: како ма знаешн: ѳвѣща іѳъ реуе емоу: прѣжѣ даже не възгласн тебе фнлнпъ сѳща подѳ سموковннѳеѳ видѣхъ тѳ: 49. гѳла емоу натананлѣ: раввн: тѳ еси сѳн бѳнн: тѳ еси цѳр ѳзлевъ: 50. іѳъ же реуе емоу зане рѣхъ тн іако видѣхъ тѳ подѳ سموковннѳѳ: вѣроуешн н болша снхъ оузрншн: 51. гѳла іѳъ амннъ амѳнѣ гѳла вамъ: ѳселн оузрнте небо ѳврѳсто: н агѳлы бнѳ възходащнѳ н нсходащнѳ надѳ сѳн ѳловѣѳьскѳн:

лист 10'-11 (Јован 5,1-15)

в оно: 1. възѳидѣ іѳъ въ ерѳлнмъ: 2. еѳть же въ ерѳлнмѣхъ на ѳвун кѳпѣлн: іаже нарнцаѣѳ са евренскы вноѳзда: патѳ прнтворѳ нмѳшн 3. въ тѣхъ леѳаше множество болащннхъ слѣпъ хромъ соухъ: ѳѳѳшнхъ двнженне водѣ:

4. агл бо гнъ на всѣ лѣта мѣнѣше са въ кжпѣлн: и възмѣщаше водаж: и нже прѣже вьлазѣаше по възмѣщеннн воды: **здравь** бѣвааше: ꙗцѣмь же неджгомь ѡдрѣжнмь бѣвааше: 5. бѣше тѣ етерь улѣокъ :лн: лѣ: нмѣ въ неджзѣ своемь: 6. сего видѣвъ тѣ лежжца: и разоумѣвъ ꙗко многаа лѣта юже нмѣше: 8. и глѣ емоу хощешн лн цѣль бѣитн: 7. ѡвѣща емоу неджжнзын: ен гн улѣока не нмамь: да егда възмѣтнт са вода вьвржеть ма въ кжпѣль: егда же прнхожѣ азь: ннъ прѣже мене влазнтъ: глѣ емоу тѣ: вѣстанн възмн ѡдрь твон: и идн въ домь свон: 9. и абне цѣль бѣтъ улѣвѣк: и възать ѡдрь свон и хожааше бѣ же сѣбота въ тѣ дѣ: 10. глѣхж же нюдене **нцѣлѣвъшомоу**: сѣбота есть не достонтъ тебѣ възатн ѡдра своего :11. ѡн же ѡвѣща нмь: нже ма сѣтвори цѣла тѣ мнѣ реуе: възмн ѡдрь свон и ходн: 12. вьпросншж же н кто есъ улѣвѣкь: рекъи тебѣ възмн ѡдрь твон и ходн: 13. нцѣлѣвъи же не вѣдѣше кто есть: тѣ бо ѡклонн са народоу сѣщоу на мѣстѣ:14. по томь же ѡбрѣте н тѣ: въ црѣвѣ: и реуе емоу се **цаль** еси. к томоу не сѣгрѣшан: да не горе ти ю бѣдетъ: 15. нде улѣвѣкь н повѣда нюдеѡмь: ꙗко тѣ есть нже ма сѣтврн цѣла:

лист 36-37 (Матеј 13,3-12, 12-16)

рѣ гѣ прнтѣа снж: 3. се нзыде сѣжн **сѣатн** 4. и сѣжщѣ емоу: ѡва оубо падошж прн пѣтн: и прндошж **птнцн** небѣныж и позобаши **а**:5. а дрѣга падошж на каменнхъ: ндеже не нмѣшж **земѣ** мнѣгы: ꙗ абне прозѣбашж :зане не нмѣаше влагъи **земѣ**: 6. слнцѣ же вснѣвшоу: прнсманшшж: зане не нмѣше корене: и исхж: а дроугаа падошж въ трьнн: ꙗ възыде трьнне и подави е: 7. дроугаѣ же падошж на **земн** добрѣ: ꙗ даѣхж **плѣ**: ѡво :сто: ѡво :шестъдесатъ: ѡво трндесате: 9. нмѣн оушы слзышатн да слзышнтъ: 10. **прнстѣпншж** оуеннцн его рѣшж къ немоу: по ѣо прнтѣуѣмн глѣшн нмь: 11. ѡнъ же ѡвѣщавъ реуе нмь: ꙗко вамь дано есть разоумѣтн танны црѣствнѣ бнѣа: ѡнѣмь же не дано есть: 12. **нже бо нмать** дастъ са емоу: и нзбѣдетъ: а нже не нмать ꙗже мннтъ са нмѣтн: възметъ са ѡ него: реуе гѣ:12. **нже нмать** дастъ са емоу: ꙗ нзбѣдѣ: нже не нмать: и ꙗже нмать възметъ са ѡ него: 13. сего радн прнтѣмн нмь глѣ: ꙗко видѣшен не видать: слышжщен не слышжтъ: нн разоумѣжтъ:14. и сѣбывает са нмь пррѣство: нсанно глѣще: слоухомь оуслышнтѣ: и не нмате разоумѣтн: и видѣшен оузрнтѣ: и не нмате видѣтн:15. оутльстѣ бо срѣце люден снхъ: и оушнма **ташко** слышашж: и срѣцемь разоумѣжтъ: и ѡбрятать са и нсѣлаж: 16. вашн же блаженѣ ѡнѣ: ꙗко виднтѣ: и оушн вашн ꙗко слышнтѣ: **амн** глѣ вамь: ꙗко мнозѣи пррѣцн и праведннцн: вѣжелѣшж видѣтн: ꙗже вѣ виднтѣ: и не видѣшж: и слышатн ꙗже вѣ слышнтѣ: и не слышашж

лист 23-24 (Јован 14,27-31, Јован 15,1)

27. рече гѣ свонмн оуѣенномъ: да не смѣщает са срѣе ваше: ни оустрашает са: 28. слышасте ꙗко азъ рѣхъ вамъ: нѣж и прнѣж къ вамъ: аще бнсте любнли мѧ: **възрауѣвали** са бнсте оубо: ꙗко нѣж къ ѡцю: ꙗко ѡць болен мене: 29. и нѣ рѣхъ вамъ: прѣжѣ даже не бѣдетъ: да егда бѣдетъ вѣрж нмете: 30. ꙗко азъ рѣхъ вамъ: юже не много глѧ с вамн: градет бо сего мнра князь: и въ мнѣ не нмать ннѣсоже: 31. нѣ да разоумѣеть мнрѣ: ꙗко любла ѡца: и ꙗкоже заповѣда мнѣ ѡць: тако твора: встанѣте нѣмь ѡ сѣдоу:

Јован 15,1 азъ есмь лоза истинна: ѡць мон дѣлатель есть:

лист 41-42 (Матеј 16,24-28)

24. рече гѣ оуѣенномъ свонмь: нже хощеть по мнѣ нти: да ѡтвержет са себе: и възметъ крѣть свон, и по мнѣ **грѣдетъ**: 25. нже бо хощеть дшж свож спѣти погоубнть ж: а нже дшж свож погоубнть мене радн: ѡбращеть ж: 26. каа полза есть ѹлкоу, аще **вѣ** мнрѣ прнѡбращеть: а дшж свож ѡтъщетнть: ли дастъ ѹлкѣ за нзменж дшж свож: 27. прннти бо нмать снѣ ѹловѣуѣ: въ славѣ ѡца своего: съ аглы свонмн: и тогда въздасть комоужѣ: протнвж дѣломь свонмь 28. амнѣ глѧ вамъ: сѣтъ нѣци ѡ зде стожнхъ нже не нмать въкоуспти смѣртн: дондеже ѡзратъ снѧ ѹловѣуѣ градѣща въ црѣствн своемь:

лист 42 (Матеј 17,14-17)

14. и прншедшнмь нмь къ народуу прнстѣпн къ немуу ѹловѣкъ кланѣж са емоу 15. и гла гн пмѡн снѣ мон ꙗко на новы мѣы бѣсноует са и злѣ страждеть многѣци бо падаеть на ѡгнь: и многѣци въ водѣ: 16. и прнведохъ къ оуѣенномъ твонмь: и не могохъ его нсцѣлнтн: ѡвѣщавъ иѣ и рече: 17. ѡ роде невѣрныхн: и развращень: доколѣ въ вѣ бѣдѣж:

лист 102-102' (Марко 14,10-26)

въ врѣмѧ ѡно: 10. нюда скарнѡтскы: едннѣ ѡ обою на десате: нде къ архнереемь: да и прѣдасть нмь: 11. ѡнн же ндѣвшѣ **възрауѣваш** са: и ѡвѣщашъ са емоу **сребрннкы дати** емоу: и нскаашѣ како и въ пѡбно врѣмѧ прѣдасть: 12. и въ прѣвын **дѣ ѡпрѣснокъ**: егда пасхж жрѣхж: глѧшж емоу ѡуѣеннцн его: **гдѣ** хощеш да шедше оуготоваем теѣѣ пасхж ѣстн: 13. и сла два ѡ оуѣеннкѣ свонхъ и глѧ нма ндѣта въ градъ и сращете вы ѹлокъ въ скѣделннцѣ водж носѧ и по немь ндѣта: 14. ндеже аще внндетъ: и рѣѣта гоу домоу: ꙗко ѡунтель глѣтъ **гдѣ** есть ѡбнтѣль: ндеже пасхж съ оуѣеннкы

своиѣмъ снѣмъ: 15. и тои вамъ послеть горниѣжъ велиѣжъ: готовѣжъ посланѣжъ: то оуготованта намъ: 16. и нзыдете ѿеенка его: и прндеста въ градъ: и ѿбрѣтестѣ ѿкоже реуе нмъ: и оуготовастѣ пасхъ: 17. и веероу бзввшоу: прнде съ ѿбѣма на десѣте: 18. и възлежжщемъ нмъ и ѿдѣжщемъ: реуе иѣсь: амнѣ глѣ вамъ: ѿко едннѣ ѿ васъ прѣдасть ма: ѿдын съ множъ: 19. ѿнн же науеса **скрѣтн**: и глѣтн едннѣ по еднномуу: еда азъ: 20. и друугн такожѣ ѿн же ѿвѣшавъ реуе нмъ: едннѣ ѿ обоу на десѣте: ѿмакажн съ множъ въ трнелн: 21. снѣ оубо ѿловѣуь ндетъ: ѿкоже естѣ пнѣно ѿ немъ: горе же ѿлѣоу томоу: нмже снѣ ѿловѣуь прѣданъ бждетъ: добрѣ емоу бн было аще не бн роднлѣ са **ѿловѣкотъ**: 22. и ѿдѣжщемъ нмъ: прнемъ иѣсь хлѣбъ и блвнвѣ прѣломн: и да дасть нмъ: и реуе прнмѣте и ѿднтѣ: се еѣ тѣло мое: 23. и прнмъ уѣшж хвалѣ въздавъ дасть нмъ: и пншж ѿ нежъ всн: 24. и реуе нмъ се естѣ кровь моѿ новаго завѣта: пролнваемѣ за многы: 25. амнѣ глѣ вамъ: ѿко юже не нмамъ пнтн ѿ плода лознааго: до дне того егда пнж ново въ црѣтвн бнн: 26. и вспѣвшѣ нзыдошж въ горж елѣѡньскѣж:

КАРПИНСКИ АПОСТОЛ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: почеток на XIV век
 место на пишување: Северна Македонија
 материјал: пергамент
 обем: 133 листа
 писмо: кирилско
 содржина: полн изборен апостол.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање
 пронаоѓач: А. Гилфердинг
 место на чување: Москва, ГИМ, Хлудова збирка 28 I 101
 студии: Кита Бицевска, *Јазичниѣте особености на Карпѣнскиоѣтѣ аѣостѣол*, магистерски труд, Филолошки факултет, Скопје 1976.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите.

Морфосинтаксички особености: промени во именската флексија; формата за 1. л. еднина од глаголот бѣтн се јавува во форма ѣсмж.

Апостолски дејанија 5,21-26

21. в ѡнѣ днн слышавшѣ аплн. внндошж на оѣтрнѣ въ црѣковѣ и оуѣѣхж людн. прншедѣшн же архнѣренн ежѣ с ннмъ. и всѣ старца снѣѡвѣ нзлѣвѣ. и послушѣжѣ въ **темнѣж** прнвѣстн нхъ. 22. слоугы же шѣдѣше и не ѡбрѣтошж нхъ въ

ТЕМНИЦН. ВЪЗРАТНВШЕ СА ПОВѢДАШ ГЛѢШЕ. 23. ИАКО ѠБРѢТОХОМЪ ТЕМНИЦЪ ЗАТВОРЕНЪ. Н ВСѢКЪ ТЕРЬДНА Н СТРАЖЪ СТОЖИЪ ПРѢДЪ ДВЕРИИ ТЕМНИЦЪ. Н ѠВЕРЪЗОМЪ ТЕМНИЦЪ Н НИ ЕДНОГО НЕ ѠБРѢТОХОМЪ. 24. Н ЕГДА ЖЕ СЛЫШАШЪ СЛОВЕСА СИ. ЖЕРЦИ ЖЕ Н СТАРѢШНИИ ЦРКОВЬНИ АРХИЕРЕНЕ ЖЕ УОДѢХЪ СА Ѡ НИХЪ УТО БО СЪЖДЕТЬ СА. 25. ПРИШЕДЪ ЖЕ НѢКЫИ ПОВѢДА НМЪ ИАКО СИ МЖЖЪ АЖЕ ВСАДНИШЪ ВЪ ТЕМНИЦЪ. СЖТЬ ВЪ ЦРКВИ СТОЖИЕ Н ОУУАЩЕ ЛЮДИ. 26. ТЫГДА ШЕДЪ ВОЕВОДА СЪ СЛОУГАМИ ПРИВЕДЕ А НЕ С ИЖЖЕА БОѢХЪ БО СА ЛЮДЕ ДА НЕ КАМЕНЕМЪ ПОБНАТЬ НХЪ

Апостолски дејанија 10,21-33

21. В Ѡ ДНИИ. СЫШЕДЪ ПЕТРЪ КЪ МЖЖЕМЪ Н РѢ. СЕ АЗЪ ИЕСМЪ ИЕГОЖЕ ВИ НИЦЕТЕ. УТО ЕСТЬ ВИНА ЕГОЖЕ РАДИ ПРИДОСТЕ. 22. ОНИ ЖЕ РЕКОШЪ. КОРИНЦЪ СОТЪНИКЪ МЖЖЪ ПРАВЕДЕНЪ БѢ БОА СА ПОСЛОУШЬСТВОВАНЪ Ѡ ВСЕГО ЖЪЗЫКА ЖИДОВСКА ГЛѢНО ИЕМОУ БЫ Ѡ АНГЛА СГѢ. ПРИЗВАТИ ТЕБЕ ВЪ ДОМЪ СВОИ. Н СЛЫШАТИ ГЛАГОЛЪИ Ѡ ТЕБЕ. 23. ПРИЗВАВЪ ЖЕ Н ОГОСТИИИ. НА ОТРИѢ ЖЕ ПЕТРЪ ВЪСТАВЪ ИЗЫДЕ С НИМИ Н ЕДНИИ Ѡ БРАТНА ЕЖЕ Ѡ ОПНА. Н СЪ НИМИ ИДОШЪ ВЪ КЕСАРНА. 24. КОРИНЦЪ ЖЕ БѢ УѢА НХЪ. ЗВАВЪ РОДЪ СВОИ. Н ЮИША ДРОУГИИ. 25. ИГДА ЖЕ БЫ ВИНИТИ ПЕТРОУ СРѢТЕ Н КОРИНЦЪ. Н ПАДЪ НА НОГОУ ИЕГО Н ПОКЛОНИ СА ИЕМОУ. 26. ПЕТРЪ ЖЕ ВЪЗДВИЖЕ Н ГЛѢ, ВЪСТАНИ Н АЗЪ САМЪ ѠЛВКЪ ИЕСМЪ. 27. Н С НИМЪ БЕСѢДОУА ВИНИДЕ. Н ѠБРѢТЕ СЪБРАНИИ МНОГИ РЕЧЕ ЖЕ К НИМЪ. 28. ВИ ВѢСТЕ ИАКО НЕ ПОБАЕТЕ МЖЖОУ ЖИДОВИНОУ. ПРИЛѢПѢТИ СА Н СМѢШАТИ СА СЪ ИНОПЛЕМЕННИКИ. МИѢ ЖЕ ПОКАЗА БѢ НИ ЕДНОГО ЖЕ СКЕРЬНИИ. ИЛИ НЕУИСТА ГЛАТИ УЛѢКА. 29. ТѢМЪ ЖЕ Н БЕЗЪ БОѢЗНИИ ПРИЗВАВЪ ВЪПРАШАА. КИМИ СЛОВОМЪ ПОСЛАТЕ ПО МА. 30. Н КОРИНЦЪ РѢ Е. Ѡ УЕТВѢТААГО ДНЕ Н ДО СЕГО УА БѢХЪ ПОСТА СА. Н ВЪ ДЕВАТИ УѢСЪ МЛѢ СА ВЪ СВОЕМЪ ДОМОУ. Н СЕ МЖЖЪ ПРѢДЪ МНОИ ВЪ ѠДЕЖИ БѢЛѢ. Н РѢ 31. КОРИНЦЪ ОУСЛЫШАНА БЫ МОЛАНТВА ТВОѢ. Н МИЛОСТЫНА ТВОѢ ПОМАНОВЕНИИ ВЫИШЪ ПРѢДЪ БѢМЪ. 32. ПОСЛА ОБО ВЪ ѠПНА. Н ПРИЗОВИ СИМОНА ИЖЕ НАИЦАЕТЕ СА ПЕТРЪ. СЕ ПРИШЛЕЦЪ ИЕСТЪ ВЪ ДОМОУСИМОНА ОУСМАРѢ ПРИ МОРИ. 33. ЕЖЕ ПРИШЕДЪ ГЛѢТЬ ТИ. Н АБНЕ ПОСЛАХЪ К ТЕБѢ. ТЫ ЖЕ СЪТВОРИ ДОБРѢ ПРИШЕДЪ НИИ. ОУБО ВСИ МИ ПРѢДЪ ПРИДОХОМЪ. СЛЫШАТИ ВСѢ ПОВЕЛѢНИИ ТЕБѢ Ѡ БѢ.

ОРБЕЛСКИ ТРИОД

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XIII век

место на пишување: поширокиот круг на Охридската книжевна школа

материјал: пергамент

обем: 241 + 4, 30,5 x 20 см

писмо: кирилско

содржина: посен и цветен триод, паримии и делови од уставот.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: село Орбеле

пронаоѓач: С. Верковиќ

место на чување: Руска национална библиотека, Санкт Петербург

изданија: Емилија Црвенковска, Лилјана Макаријоска, *Орбелски илустриции*, Стари текстови, X, ИМЈ, Скопје, 2010

Правописни и фонетски особености: замена на њ со ѓ, на ж со д.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: упростување на синтетичката дефлекција; удвојување на предлозите; замена на акузатив со номинатив.

лист 49-50 (Битие, 4,1-7)

1. ѿвѣдѣ же адамы **ева жена своа** н зачѣнши родн канна н реуе стажахъ ѹл̄ка б̄а радн 2. н приложн н родн бра̄ емѡ авела· н бы̄ авель пастырь ѡвцамы а каннь бѣ дѣлажн **зема** 3. н бы̄ по днѣхъ н принесе каннь ѿ плодь земныхъ жрътвж боу 4. н авель приведе ѿ **прѣвѣнецъ ѡвецъ гв̄н̄**· н призрѣ гѣ на авела н **на** дарн его 5. а **на** канна н **на** дарь его не внать· н ѡскрьбѣ каннь н спаде лицемъ 6. н реуе гѣ канноу· **вскржа** нспаде лице твое 7. не право ѡбо приноснши аще не право рассмотрнши· **сгрѣшнл̄ еси прѣмльн̄н к тебѣ възвращенне его·** н ты ѡбладаешн нмь·

РАДОМИРОВ ПСАЛТИР

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина на XIII век

место на пишување: централна Македонија

материјал: пергамент

обем: 173 листа, 14,5 x 10 см

писмо: ситно уставно писмо

содржина: литургиски, службен псалтир, вовед (совети за начинот на кој се чита псалтирот, совети за оние што го читаат псалтирот), псалми, молитви.

Основни библиофилски податоци:

именување: според писарот Радомир

место на чување: библиотека на Зографскиот манастир на Света Гора, сигн. 1д 13; збирка на Порфириј Успенски во Публичната библиотека во Санкт-Петербург, сигн Qn I 11

изданија: Л. Макаријоска, *Радомиров псалтир*, Стари текстови, V, Институт за македонски јазик, Скопје 1997.

Правописни и фонетски особености: едноеров правопис (употреба на мал ер; но спорадично се среќава и големиот ер); губење на еровите во слаба позиција, пишување на неетимолошки ерови во позиција во постпрефиксна позиција; вокализација на еровите; двојусов правопис (ж, љ) претставено преку мешање на носовките; употреба на ж во почетна позиција и по вокал; развој на ж во а; меѓусебна замена на ж и а, како и на љ и љ; меѓусебна замена на љ и н; мешање на љ и љ; замена на јат со а зад з (< s), зад ц како и зад с; контракција на вокалите во непосреден допир; метатеза во развојот на групата цвџ-, појава на ф во македонски примери; губење на епентетско л (пред сѐ, во формите на првото лице еднина еднина сегашно време кај глаголите од четврта група, како и во други примери), упростување на финалната група -ствъ.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: примери со аналогно воздејство на именки од една основа врз друга; наставка -евн за датив еднина и наставка -ие во номинатив множина кај именките што означуваат лице; наложување на наставка -н (од тврдата промена) кај именките од женски род (со првобитно мека основа) во номинатив множина, како и други промени во именската флексија (кај именка со основа на консонант); нови заменски форми (добиеени со проширување на старите); губење на наставката -иѝ во трето лице еднина сегашно време (сп. Болонски псалтир: съндетъ љко дъждъ на роуно; нсплъннтъ са славы љго всѣ земѣ бждетъ бждетъ Псалм 71), расколебување на деклинацијата (форсирање на основната форма на именката; замена на акузатив со локатив); проширување на употребата на предлогот на); удвојување на индиректниот предмет; зачестена употреба на сврзникот н.

Лексички и зборообразувачки особености: претпочитање на суфиксот -остъ наместо -ннн.

л. 34' (псалм 47,1-)

1. џа^ало^а дѣ^адвѣ .мѣз . пѣ^а снѡвѣ^а корѣ^а ѡ^а вѣ .ѣ .сѣ^абѣ^а .
2. велен гѣ нѣшѣ љ хѣ^алень **зало** . ѡ^а градѣ бѣ нѣшего љ ѡ^а горѣ сѣтѣн его .
3. бѣ^агокореномъ дарованнемъ вѣсе^аж **зема** . гора снѡв^аскаѣя рѣбра сѣ^аверова .
4. н бѣ вѣ тварехѣ его знаемъ естѣ егѣ застѣпаетѣ љ .
5. љко се **џрне** земьстн събрашѣ са . н сѣндѣ са вѣкоупѣ .
6. **тне** вндѣвшѣ тако днвншѣ са . смѣтошѣ са н подвнзашѣ са .
7. љ трепетѣ прнѣжѣ љ . тоу болѣзнь љко ражѣжщн .
8. дѣ^ахомъ боурнѡмъ съкроушнтѣ корабли тарсѣндѣскыѣ,

9. ѲАКОЖЕ СЛЫШАХОМЪ ТАКО Н ВНДѢХО^Ѡ ВЪ ГРА^А ГА СЛЪ ВЪ ГРА^А БА НШЕГО:· БѢ
 ѠСНОВА Н ВЪ ВѢКЫ:·
10. ПРНЖОМЪ БѢ МЛТЬ ТВОЖ ПО СРѢДѢ ЛЮДНН ТВОИХЪ:·
11. ПО ИМЕНЮ ТВОЕМОУ БѢ ТАКО Н ХВАЛЖ ТВОЖ НА КОНЦННХЪ ЗЕМЛН:· ПРАВДЫ
 НСПЛНЬ ДЕСНИЦЖ ТВОИ^А :·
12. ДА ВЪЗВЕСАЛНТ СА ГОРА СНѠНЬСКАИ^А:· Н ВЪЗРА^АУЖТ СА ДЫЩЕРА НЮДЕНСКИЖ:·
 СЖДОБЪ ТВОИХЪ РАДН ГН:·
13. ѠБНДѢТЕ СНѠНА Н ѠБНМѢТЕ Н:· ПОВѢДНТЕ ВЪ СТЫЛПѢХЪ ЕЖ:·
14. ПОЛОЖНТЕ СРЦА ВАШЖ ВЪ СЛЖ ЕГО Н РА^АЗБЛНТЕ ДОМЪ ЕГО:· ѲАКО ДА ПОВѢСТЕ ВЪ
 РОДѢ ННОМЪ:·
15. ѲАКО ТОИ^А ЕСТЬ БѢ ВАШЪ ВЪ ВѢКЫ:· ТОИ^А ОУПАСЕТ НЫ ВЪ ВѢКЫ:·

лист 38 (псалм 50,3-21)

3. П^АЛОМЪ ДДѢВЪ Н:· ПОМЛОУН МА БѢ ПО ВЕЛНЦѢН МЛТН ТВОЕИ:· Н ПО МНОГИМЪ
 ЩЕДРОТАМЪ ТВОИМЪ ѠЦѢСТН БЕЗАКОННИ МОИ^А:·
4. НЖИПАУЕ Ѡ БЕЗАКОННИ МОЕГО:· Н Ѡ ГРѢХЪ МОИХЪ ѠУНСТН МА:·
5. ѲАКО БЕЗАКОННИ МОИ^А АЗЪ ЗНАИ^А ГРѢХЪ МОИ ПРѢДЪ МНОЖ ЕСТЬ ВЫИЖ:·
6. ТЕБѢ ЕДННОМУ СЪГРѢШНХЪ Н ЗЛО ПРѢДЪ ТОБОЖ СЪТВОРНХЪ: ѲАКО ДА
 ѠПРАВДНШИ МА Н ПРѢПРНШИ ВЪНЕГДА СЖ СЖДНТИ МН:·
7. СЕ БО ВЪ БЕЗАКОНН ЗАУАТЬ ЕСМЪ Н ВЪ ГРѢСѢ РОДН МА МТИ МОИ^А:·
8. СЕ БО ВЪ НСТННЖ ВЪЗЛЮБЕНЬ МА ЕСН:· БЕЗВѢСТНА ТАИНА ПРѢМЖДРОСТНА ТВОЖ
 ЯВНЬ МА ЕСН:·
9. Н ѠКРОПНШИ МА ѠСОПОМЪ ѠУНИЦЖ СА ѠМЫЕШИ МА Н ОУБѢЛА СА ПАУЕ СНѢГА:·
10. СЛОУХОУ МОЕМОУ ДАСИ МН РАДО^Ѡ Н ВЕСЕЛНЕ:· ВЪЗРА^АУЖТ СА КОСТН СМѢРЕННЖ:·
11. ѠВРАТИ ЛИЦЕ СВОЕ Ѡ ГРѢХЪ МОИХЪ Н ВСѢ БЕЗАКОННИ МОИ ѠЦѢСТН:·
12. СРЦЕ ЧНСТОЕ СЪЗЫЖИ^Ѡ ВЪ МНѢ БѢ Н ДХЪ ПРАВЫН ѠБНОВИ ВЪ ЖТРОБѢ МОЕИ:·
13. НЕ ѠВРЪЗН МЕНЕ Ѡ ЛИЦА ТВОЕГО Н ДХА СТИГО ТВОЕГО НЕ ѠНИМЪ Ѡ МЕНЕ:·
14. ВЪЗАЖѢ МН РАДО^Ѡ СПѢННИ^А МОЕГО:· Н ДХѠМЪ ВЛЪУНО^Ѡ ОУТЕРВДИ МА:·
15. НАОУЧА БЕЗАКОННИ ПЖТЕМЪ ТВОИМЪ Н НЕУТНЕН К ТЕБѢ ѠБРАТАТИ СА:·
16. НЗБАВИ МА Ѡ КРОВЕ БѢ БѢ СПѢННИ МОЕГ^Ѡ :· ВЪЗРА^АУЕТИ СА ЖЗЫКЪ МОИ Ѡ ПРАУѢ
 ТВОЕИ:·
17. ГН ОУСТНѢ МОИ ѠВРЪЗЕШИ ОУСТА МОИ^А ВЪЗВѢСТАТ ХВАЛЖ ТВОЖ
18. ѲАКО АЩЕ БИ ВЪСХОТѢЛ ЖРЬТѢѢ ДАЛЬ НМЪ БИ ОУБЕ ѠЛОКАФТОМАТИ НЕ
 БЛАГОВОЛНШИ:·
19. ЖРЬТѢА БОУ ДХЪ СЪКРОУШЕНЬ СРЦА СЪКРОУШЕНА Н СМѢРЕНА БѢ НЕ ОУННУНЖНТЬ:·
20. ОУБЛЖИ ГН БЛГОВОЛЕННЕМЪ ТВОИМЪ СНѠНА ДА СЪЗНЖЖТИ СА СТЫНЫ НЕР^Ѡ
 ЛНЬСКИЖ:·
21. ТОГ^А БЛВОЛНШИ ЖРЬТВЖ ПРАВДѢ ВЪЗНОШЕННИ ѠЛОКАФТОМАТИ ТОГ^А ВЪЗЛОЖЖ^Ѡ
 НА ОЛТАРЬ ТВОИ ТЕЛЕЦ:·

лист 65-66 (псалм 71,1-19)

1. бѣ сѣдѣ твои **црѣви** дажѣ: ꙗко прѣу^ж твоѣ снѣви цр^н.
2. сѣднѣть людемъ твоимъ въ прѣу^ж: ꙗко **нишнми** твоимъ въ сѣ^ж:
3. да приимѣтъ горы мнрѣ: люи хльми прѣу^ж:
4. сѣднѣть нишнми людскимъ: ꙗко пѣтъ снѣи оубѣгыхъ: ꙗко смѣрнѣтъ клеветникъ
5. ꙗко прѣбѣдетъ съ снѣцемъ: прѣжѣ лоуны рода ꙗко родѣ:
6. **сннде** ꙗко ꙗко **дожѣ** на роуно: ꙗко ꙗко каплѣ каплашнѣ на **земн**:
7. вснѣиетъ дни его **прѣу^ж**: ꙗко **множѣ** мнроу дондеже не ѡнмѣ са лоу^н
8. ꙗко ѡбладаетъ ѡ морѣ ꙗко до мрѣ. ꙗко ѡ рѣкы до конца вселеныѣ:
9. прѣд нимъ припаднѣтъ еѡнѡплѣне ꙗко врази его прѣстъ полнжѣ:
10. **црне** тарсндѣстн ѡтрѣцн дары принесѣтъ: црне тарсндѣстн ѡтрѣцн дары принесѣтъ: црне аравнѣстн сава дары приведѣтъ:
11. ꙗко поклонѣтъ са емоу всн црне **земѣ**: всн жзыци поработанте емоу:
12. ꙗко ꙗко нзбавнѣ естъ ниша ѡ снлѣна: ꙗко оубога емоуже не бѣ помощникѣ:
13. пощѣднѣтъ ниша ꙗко оубѣга: ꙗко дѣшѣ оубогыхъ спѣтъ:
14. ѡ лнхвы ꙗко неправды нзбавнѣ дѣшѣ нѣ: **ѡестно** нма его прѣд нимъ:
15. ꙗко жнвѣ бѣдетъ ꙗко дасть емоу ѡ злата аравнѣскаго: ꙗко помлѣтъ ѣа ѡ немъ вынѣ: **взздѣнѣ** блѣгословатѣ нѣ:
16. бѣдетъ оутврѣженне его на **земн**: ꙗко на земн ꙗко на врѣхъ горѣ: ꙗко рѣхъ възнесетъ са пауе лнвѣ^н плѣ^н его: ꙗко **процѣфтѣтъ** ѡ гра^н ꙗко трѣва земна:
17. бѣднѣ нма его блѣно въ вѣкы: прѣжѣ снѣца прѣбываеетъ нма его: ꙗко **вззѣблѣват** са ѡ немъ вса колѣна земна: ꙗко всн жзыци оубѣлжѣтъ нѣ:
18. блѣнѣ гѣ бѣ творѣнѣ юдеса ѣдннѣ:
19. ꙗко блѣно нма его въ вѣкы вѣка: **нспльнн** са землѣ славы его бѣдетъ ꙗко бѣдетъ:

лист 99 (псалм 95,1-13)

1. **ѡа** двѣ. егѣ хрѣ^н съзѣше. по плѣннѣ възспѡнте **гѣн** пѣ новѣ: ꙗко гѣн вса землѣ:
2. възспѡнте гѣн блѣте нма его: блѣвѣстнѣ днѣ ѡ днѣ спѣнна егѣ:
3. възвѣстнѣ въ жзыцѣхъ **сла** его: ꙗко въ всѣхъ людѣхъ юдеса его:
4. ꙗко веленѣ гѣ ꙗко хвалень **зало**: ꙗко **страшенѣ** естъ на^н всѣмн боги:
5. ꙗко всн **ѡзн** жзыкѣ демонн ꙗко гѣ же нѣса сътвори:
6. нспѡвѣданнѣ ꙗко **красотѣ** прѣд ннѣ: стѣинн ꙗко велѣпѡта въ свѣтнлѣ егѣ:
7. принесѣте гѣн ѡчѣствнѣ жзыкѣ: ꙗко принесѣте гѣн **сла** ꙗко **ѡестѣ**:
8. принесѣте гѣн **сла** нменнѣ его: възмѣте жрѣтвы ꙗко ходнѣте въ двѡры его:
9. поклоннѣте са гѣн въ двѡрѣ стѣмѣ егѣ: да пѡвнжетъ са ѡ лнца его вса землѣ:
10. рѣѣте въ жзыцѣхъ ꙗко гѣ въцрн са: ꙗко бо нсправнѣ вселенѣа нже не пѡвнжетъ са: сѣднѣть людемъ въ правннѣ:

11. да възвеселат са нѣса њ раѹет са землѣ:· да повнжет са море њ испльненнѣ егѣ:·
12. възраѹжт са полѣ њ всѣ ѡже сѣ на ннѣ:· тогѣ възраѹжт са дрѣва **добрѣнаа:**·
13. ѿ лица гнѣ ѡко градеть:· ѡко градеть сѣднѣ землн:· сѣднѣ вселенѣ ѡ праѹж:· њ людемь истннѡж своѣж:·

лист 100 (псалм 96,1-12)

1. гѣ въцрн са да раѹет са землѣ:· да възвеселат са ѡтоцн мнѣн:·
2. ѡблакъ њ мракъ ѡкрѣсть его:· **праѹж** њ сѣба исправленнѣ прѣстола его:·
3. гѣ прѣд нмь прѣндеть:· попалнть ѡкрѣтъ врагы его:·
5. њ горы ѡко њ **восокъ** растаашж са ѿ лица гнѣ:· ѿ лица бѣ всеж земла:·
6. възвѣсншж нѣса правдѣ его:· њ вндѣшж всн люѣ славж его:·
7. да постыдат ѣа всн **кланѣжще** са истоканымь:· хѣлаще са ѡ ндолѣхь свонхь:· поклоннѣ са емоу всн **ангн** его:·
8. оуслыша њ възвеселн са снѡнѣ:· њ **възраѹвашж** са дѣщера њюдескы:· **сѣдобѣ** твои хь радн гн:·
9. ѡко ты гн вышнн по всен земн:· зѣло прѣвъзнесе са на всѣмн бгѣ:·
10. любашен гѣ ненавднѣтѣ злаа:· хрѣаннѣ гѣ дшж прѣпѣбныхь свонѣ:· **нз** ржкы грѣшннѣа нзбавнѣтѣ ж:·
11. свѣтъ вснѣа праведннкоу:· њ правнмь срѣцемь веселне:·
12. възвеселнѣтѣ са праведнн ѡ гн:· исповѣданѣтѣ памѣ стѣина его:·

лист 108 (псалм 103,1-35)

ѡбѡмь. двѣдѣ. ргѣ:· ѡтъ тварн всего мнра:·

1. блвн дѣше моѣа гѣ:· гн бѣ мон възвелнчнл са есн зѣло:· въ исповѣданнѣа н **въ велнѣа лѣпота** са ѡблѣче:·
2. се ѡдѣѣа са свѣтомь ѡко њ рнзож:· пропннѣж нѣо ѡко њ кожж:·
3. покрываѣ водамн прѣвыспрнѣж своѣѣа:· полагаж ѡблакы въ нсхожѣнне своѣ:· хѡдан на крнлоу вѣтрнню:·
4. творѣн **ангн** свож дхѣ њ слоугы свож ѡгнѣ палашь:·
5. ѡсновавн землѣа на тврѣдн своѣн:· не прѣклонѣт са въ вѣкы вѣкы:·
6. **безнж** ѡко њ рнзж ѡдѣѣаннѣ ж:· на горахь станжѣтѣ воды:·
7. ѿ запрѣщеннѣа твоѣго побѣгнжѣтѣ. ѿ гла гroma твоѣго оустрашжт са:·
8. всходатѣ горы њ нсходатѣ полѣ:· въ мѣсто ѣже есн ѡсноваль нмь:·
9. прѣдѣлѣ положн егоже не прѣндѣж:· нн ѡбратѣт са покритн земла:·
10. послѣж нстоункы въ дьбрехь свонѣ:· по **стрѣдѣ** горы прѡнджѣтѣ **водѣ:**·
11. њ напѣѣтѣ всѣа **звара** селнѣж:· жнджѣтѣ анагрн въ жжжж свож:·
12. нѣ тыж **пнцж** нѣсныж прнвѣтаж:· ѿ срѣды каменнѣа дадатѣ глаѣ.

13. напайѡ горы ѿ прѣвышныхъ своихъ ѿ плода дѣль твоихъ насытитъ са **ЗЕМЛѦ**
14. прозѡбаѡ пажити скотомъ:· и трѣва на слоужѣѡ улкоу:· нзвестн хлѣбъ ѿ **ЗЕМА**:·
15. и вни веселитъ срѣце улкоу:· оумаститъ лице ѡлѣемъ:· хлѣбъ срѣце улкоу оукрѣпитъ:·
16. насытитъ са дрѣва **ПОЛЬСКАѢ**: кедри ливаньсти еже еси насадилъ ми:·
17. тоу **ПТИЦИ ВЪГНѢЗЪТ** са:· роднево жилище ѡбладаѣтъ **НМЪ**:·
18. горы высокыѡ еленемъ:· камень прнѣжнице заѡцемъ:·
19. сътворилъ еси **ЛОУНО** въ времена:· слѣнце позна западъ свои:·
20. положилъ еси тѣмъ и бы^ѣ ношь:· и не прондѡ всн звѣрне лжжнн:·
21. скимни рнкажшн въсхитити и испросити ѿ бѡ пнцѡ себѣ:·
22. всни слѣнце и събращѡ са:· и въ ложнхъ своихъ лѣгжтъ:·
23. изыде улкѡ на дѣло свое:· и на дѣланнн свои до вечерѡ:·
24. ѡко възвелнуншѡ са дѣла твоѡ гн:· и всѣ прѣмждростнѡ сътвори:· испльни са **ЗЕМЛА** тварн твоѣѡ:·
25. се море великое и пространное:· тоу гадн нмѣе нѣ^ѣ унсла:· животна мала съ великимн:·
26. тоу кораблн прнплаважтъ:· змнн съ егоже съзѡ ржгати са емоу:·
27. всѣ ѿ тебе **УБѢЖЪ** да даси нмъ пнцѡ въ блговрѣма:·
28. давшоу же тебѣ нмъ събержт са:· ѡврзъшоу же тебѣ ржжъ всьуьскаѡ испльнат ѡа **БЛГОСТН**:·
29. ѡвращцоу же тебѣ лице възмжтат са:· ѡнмешн дхъ исуезнжтъ:· и въ прѣсть свои възвратат са:·
30. послешн дхъ свои и **СЪЗЫЖЪТ** са:· ѡбновнши лице земли
31. бждн сла^ѣ гнѣ въ вѣкы:· възвеселитъ са гѣ ѡ дѣлѣхъ своихъ:·
32. прнзрѡѡ на землѡ творѡи трасти са прнкасаѡ са горахъ и вскоуратъ са
33. въспоѡ ѡ гн въ животѣ моемъ:· пож боу моему дондѣже есмь:·
34. да насладитъ са емоу бесѣда моя:· азъ же възвесела сю ѡ гн:·
35. и сконѡѣжтъ са грѣшнннн ѿ землѡ:· и **БЕЗАКОНННЦН** ѡко не быти нмъ:· блвн дшѣ моя гѡ:·

ДЕЧАНСКИ ПСАЛТИР

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крај на XIII век

место на пишување: северна Македонија

материјал: пергамент

обем: 201 лист, 15,5 x 11 см

писмо: кирилско

содржина: литургиски псалтир со псалми, библиски песни и молитви.

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Руска национална библиотека, Санкт Петербург, фонд на Гилфердинг 17.

изданија: Љ. Митревски, *Дечански ѿсалѿир*, Македонски средно-вековни ракописи, V, Прилеп 2000.

Правописни и фонетски особености: неоргански назализам (развој на ь во ж); мешање на ы и н, испуштање на епентетско л, едначење по звучност, слевање на геминатите во еден глас.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наложување на наставката за акузатив множина од тврдата промена кај именките од женски род од првобитно мека промена; наложување на морфемата -ува кај повторливите глаголи, замена на двоината со множина; испуштање на помошниот глагол во формата за трето лице еднина на перфектот; искажување посвојност со датив, замена на акузатив со номинатив, употреба на генитив наместо акузатив во беспредложна конструкција; зачестена употреба на сврзникот н.

Лексички и зборообразувачки особености: сложенки.

лист 4' (псалм 8,2-9)

п̄л̄мь. дѣдѣвь. г̄ н̄.

2. г̄н̄ г̄н̄ на̄ ѱако ѳоудно нма твоє по всен земн̄. ѱако възат са вельлѣпота твоѱа прѣвыше неб̄сь.
3. нзъ ѱсть младенць сщцнхъ свьрьшнль ѱсн хвалж̄. врагъ твоухъ радн разроушнш̄ врага ѱ мьстннка.
4. ѱако оузратъ неб̄са дѣла прьсть твоѱ̄. лоунж н звѣзи жже ты ѱснова.
5. что есть улк̄ь ѱако посѣщаеш̄ его.
6. оумннль есн маломь унмь ѱ аг̄ль. славож̄ ѱ естнж̄ вѣнчалъ ѱсн.
7. ѱ поставнль есн надъ дѣлы ржкоу твоєю. са покорнль ѱсн под нозѣ ѱго.
8. овцж̄ ѱ волы всж̄. ѱсн же скотн польскыж̄
9. птнцн небесннж̄ рнбы морьскыж̄. прѣходашен стжзы морскыж̄.

лист 8'-9 (псалм 14,1-7)

п̄л̄мь дѣдѣ. г̄т̄.

1. рѣ бѣзоумень въ ср̄цн своѣ̄ нѣ б̄а. растлѣшж са ѱ ѱмразншж са въ научнннхъ свонхъ. нѣсть творан бл̄гостнна.
2. г̄б̄ съ неб̄сь приннѹе на с̄ны улвѹскы. вндѣтн аще есть разоумѣваж̄. нлн възыскаж̄ б̄а.
3. всн оуклоншж са вькоупѣ ѱ неклоууннн бышж. нѣ творан бл̄гостнна нѣ нн до єдногю.

4. НИ ЛИ РАЗОУМѢЖТЬ ВСИ ТВОРАЩЕ БЕЗАКОННИЕ:· СНѢДАЖЩЕ ЛЮДИ МОЖ ВЪ ХЛѢБА МѢСТО ГД̄ НЕ ПРИЗВАШЖ:·
5. ТОУ ДБОИАШЖ СА БОИАЗНИ НДЕЖЕ НЕ БѢ БОИАЗНИ:· ЁКО ГД̄ ВЪ РОДѢ ПРАВЕДНИИ:·
6. СВѢТЪ НИЩАДОГО ПОСРАМИСТЕ:· ГД̄ ЖЕ ДПОВАННЕ МОЕ ИЕСТЬ:·
7. КТО ДАСТЬ Ѡ СНѠНА СПСЕННЕ НЗЛЕВО:· ЕГДА ВЪЗВРАТИТЬ ГД̄ ПЛѢНЕННЕ ЛЮДЕИ СВОИХЪ:· ВЪЗРАДУЕТ СА НИАКОВЪ Н ВЪЗВЕСЕЛНТ СА НЗЛЪ:·

лист 52'-53 (псалм 60,3-14)

·:·ПЛМЬ. ДВДВЬ:· НѠ

3. БЖЕ ѠРНИЖЛ НИ ИЕСН Н **РАЗРОУШНЛ** НИ ИЕСН:· РАЗГНѢВАЛ СА ИЕСН Н **ПОМЛОУВАЛ** НИ ИЕСН:·
4. СТРАСЕ ЗЕМА Н СМАТЕ Ж:· ИЦѢЛИ СКРОУШЕННИЕ ИЕЖ ИАКО ПОДВНЗА СА:·
5. **ИВНА** ЛЮДЕМЪ СВОИМЪ ЖЕСТОКАИА:·. НАПОЛН НИ ИЕСН ВНА ОУМНЛЕННИО:·
6. ДАЛЪ ИЕСН БОЖШНМЪ СА ТЕБЕ ЗНАМЕННЕ ОУБѢЖАТИ Ѡ **ЛИЦА ЛЖКОУ**:·
7. ДА НЗБАВАТ СА ВЪЗЛЮБЕНИ ТВОИ:·. СПСН ДЕСНИЦЕЖ ТВОЕЖ Н ОУСЛЫШН МА:·.
8. БѢ ГДА ВЪ СТѢМЪ СВОИМЪ:·. ВЪЗРАДУЖ СА Н **РАЗѢЛА** СНИМЖ:·. Н ЖДОЛЬ СЕЛОМЪ РАЗМѢРА:·.
9. МОН ЕСТЬ ГАЛАДЪ МОН ИЕСТЬ МАНАСНИ:·. Н ЕФРЕМЪ КРѢПОСТЬ ГЛАВЪ МОЕЖ:·. НИЮДА ЦРЬ МОН:·.
10. ВЪ КОНОЕЪ ОУПВАННИА МОЕГО:·. НА НДОУМЕЖ ПРОСТРА САПОГЪ МОН:·. МНѢ ННОПЛЕМЕННИЦИ ПОКОРНША:·.
11. КТО ВЕДЕТЬ МА ВЪ **ГРАДЪ ѠБСТОИАННИО**:·. НИЛИ КТО НАСТАВНТЬ МА НА НДОУМЕЖ:·.
12. НЕ ТЫ ЛИ БѢ ѠРНИЖВЪ НИИ:·. Н НЕ НЗЫДЕШН БѢ ВЪ СНИАХЪ НАШН:·.
13. **ДАЖЪ** НАМЪ ПОМОЩЬ Ѡ ПЕЧАЛН:·. СОУЕТНО СПСЕННИЕ УЛѢУДСКОЕ:·.
14. О БЗѢ СТВОРНМЪ СЛЖ:·. Н ТЪ ОУННУНЖНТЬ ВРАГЫ НАШЖ:·.

лист 14-14' (псалм 26,1-12)

ПЛМЬ. ДВЪ. КЕ:·

1. СЖДИ МИ ГН ИАКО ДЗЪ НЕЗЛОБОЖ МОЕЖ ХОДНХЪ:·. НА ГДА ДПОВАХЪ Н НЕ НЗНЕМОГЖ
2. НСКОУСИ МА ГН НСТЖЖИ МА:·. РАЖЪЗН ЖТРОБЖ МОЖ Н СРЦЕ МОЕ:·
3. ЁКО МЛТЬ ТВОИА ПРѢ ѠУНМА МОИМА ЕСТЬ:·. ОУГОДНХЪ ВЪ НСТННѢ ТВОЕИ:·.
4. Н НЕ СѢДОХЪ СЪ **ЗБОРОМЪ** СОУЕТНИМЪ:·. Н СЪ ЗАКОНОПРѢСТЖПНИМЪ НЕ ВЪННДЖ:·.
5. ВЪЗНЕНАВНДѢХЪ ЦРКВЕ ЛЖКАВЫХЪ:·. Н С НЕУТНВЫМИ НЕ СЖДЖ:·.
6. ОУМЫЖ В НЕПОВНИНХЪ РЖЦѢ МОИ:·. Н ѠБЫДЖ ѠЛТАРЬ ТВОИ ГН:·.
7. ДА ДСЛЫШЖ ГЛА ХВАЛЪ ТВОЕЖ:·. НСПОВѢМЪ ВСѢ ЮДЕСА ТВОИА:·.
8. ГН ВЪЗЛЮБЫХЪ КРАСОТЖ ДОМА ТВОЕГО:·. Н МѢСТО ВЕСЕЛНИА СЛАВЫ ТВОЕЖ:·.
9. НЕ ПОГОУБИ СЪ НЕУТНВНИМЪ ДШЖ МОА:·. Н С МЖЖИ КРНВЫ ЖИВОТА МОЕГО:·.
10. ВЪ НИХЪ ЖЕ РЖКИ БЕЗАКОННИА СЖТ Н ДЕСНИЦА НХЪ НСПЛНИ СА МЪЗЫ:·.
11. ДЗЪ ЖЕ НЕЗЛОБОЖ МОЕЖ ХОДНХЪ:·. НЗБАВИ МА ГН Н ПОМОУИ МА:·.
12. НОГА МОИА СТА НА ПРАВДѢ:·. ВЪ ЦРКВАХЪ БЛВА ТА ГН:·.

МАКЕДОНСКО ЕВАНГЕЛИЕ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крај на XIV век

место на пишување: западна Македонија (Охридска книжевна школа)

материјал: пергамент

обем: 146 листа, 20 x 27 см.

писмо: кирилско

содржина: четвороевангелие.

Основни библиофилски податоци:

други именувања: Загрепско евангелие, Михановиќево евангелие

место на чување: Загреб, Архив на ХАЗУ, Шб, збирка на Михановиќ, бр. 15

изданија: В. Костовска, *Македонскојѹ четвороевангелие*, Стари текстови, VIII, Скопје 2004.

Правописни и фонетски особености: замена на јер со е, правописно мешање на јери и и, замена на секундарниот ер со ж.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: замена на словенски генитив со акузатив.

лист 3' (Матеј 1,18-25)

18. ѿ҃хѣѡ же рожѣство снѣѣ бѣѣ ѡбрѣченѣ оубо бывши матерн его марїн ѿснфовн- прѣжѣ даже не сънеста сѧ ѡбрѣте сѧ нмѣши бѡ урѣвѣ ѡ дѣха стѣа.
 19. ѿснфѣ же ѡбрѣнїкъ еѧ правѣнѣ сы, н не хотѧ еѧ ѡблнунтн- вьсхотѣ тан поуститн ѧ. 20. снѣ же емоу помнслнѣшоу- се аггѣль гнѣ вь снѣ ѧвн сѧ емѣ гла, ѿснфѣ снѡу дѣдовѣ · не оубон сѧ прїатн мрїѧ ѡбрѣннцѧ твоѣѧ · рожѣшеѣ бо сѧ вь нен ѡ дѣхѧ ѣ стѣа. 21. роднтѣ же снѣа, н нарѣшн нме емоу їсѣ, да сѣбѣдет сѧ рѣное ѡ гѣа, пррѣкомь глѣщнмь. 22. се дѣѧа вь урѣвѣ прїнметѣ. н роднтѣ снѣ, н нарѣжтѣ нмѧ емоу емѧноунль · еже ѣ сказаемо с намн бѣ. 23. вьставже ѿснфѣ ѡ снѧ, створн ѧкоже повелѣ емоу аггѣ гнѣ н прнхтѣ ѡбрѣннцѣ своѣ 24. н не знаѧше еѧ, дондѣже родн снѣ свн прѣвѣнець, нарѣ нмѧ емоу їсѣ.

лист 11 (Матеј 6,1-8,22-30)

1. вьннманте мѣтннѣ вашѣ не творнте прѣдѣ улѣкы, да внднмн бѣдете нмн- аще лн же нн мѣзды не нмѧте, ѡ оѣѧ вашѣго нже естѣ на нѣѣхѣ. 2. егда ѡбо творнши мѣтннѣ, не вьзтрѣбы прѣдѣ собоѧ ѧкоже лнцемѣрїн, творѧтѣ вь сѣборнщнхѣ н вь стѣгнахѣ ѧко да прославѧт сѧ ѡ улѣкѣ право гла вамь ѡемлетѣ мѣзды своѣ 3. тебѣ же твоѧщоу мѣстынѧ, да не ѡвѣстѣ лѣвнцѧ

ТВОА УТО ТВОРИТЬ ДЕСНИЦА ТВОА. 4. ЯКО ДА БЖДЕТЬ МЛѢТНИѢ ТВОА ВЪ ТАНИѢ Н
 ѠЦѢ ТВОИ ВНАДН ВЪ ТАНИѢ ТЪ ВЪЗДАСТЬ ТЕБѢ ЯВѢ. 5. Н ЕГДА МЛНШН СА, НЕ БЖДН
 ЯКО ЛНЦЕМѢРН. ЯКО ЛЮБАТЬ НА СЪБОРНЦНХЪ, Н ВЪ АГЛѢХЪ СТЫГЪННІХЪ СТОАЩЕ
 МЛНТЕ СА, ЯКО ДА ЯВАТ СА УЛКОМЪ ПРАВО ГЛѢ, ЯКО ѠЕМЛАТЬ МЖЗЖ СВОА. 6.
 ТЫ ЖЕ ЕГДА МОЛНШН СА, ВЪННДН ВЪ КЛѢТЬ СВОА Н ЗАТВОРИ ДВЕРН ТВОА Н ПОМЛН
 СА ѠЦОУ СВОЕМОУ НЖЕ ВЪ ТАНИѢ, ВЪЗДАТЬ ТЕБѢ ЯВѢ 7. МОЛАЩЕ ЖЕ СА, НЕ ЛНХО
 УТО ГЛНТЕ ЯКОЖЕ АЗЫУНННН МНЖТЬ БО СА ЯКО ВЪ МНОГОГЛАНН СВОЕМЪ
 ОУСЛЫШАНН БЖТЬ 8. НЕ ПОДОБѢТЬ СА ОУБО НМЪ. ВѢСТЬ БО ѠЦѢ ВАШЪ ЕЖЕ
 ТРѢБОУЕТЕ, ПРѢЖѢ ПРОШЕНІА ВАШЕГО.

22. СВѢТНАЛЬНИКЪ ТѢЛОУ ЕСТЬ ОКО. Н АЩЕ ѠБО ОКО ТВОЕ ПРОСТО БЖДЕТЬ, ВСЕ
 ТѢЛО ТВОЕ СВѢТЛО БЖДЕТЬ. 23. АЩЕ ЛН ОКО ТВОЕ АЖКАВО БЖДЕТЬ, ВСЕ ТѢЛО ТВОЕ
 ТЕМНО БЖДЕТЬ. АЩЕ ѠБО СВѢТЬ НЖЕ ВЪ ТЕБѢ:· ТЪМА БЖДЕТЬ:· ТО ТЪМА КОЛМН
 24. НИКТОЖЕ МОЖЕТЪ ДВѢМА ГНОМА РАБОТАТИ. НЛИ ЕДНАГО ВЪЗНАВНАДНТЬ:· А
 ДРОУГАГО ВЪЗЛЮБИТЬ. НЛИ ЕДНАГО ДРЪЖНТЬ СА:· А ДРОУГАГО ПРѢѠЕНАДНТЬ. НЕ
 МОЖЕТЕ БОУ РАБОТАТИ Н МАМОНѢ. 25. СЕГО РАДН ГЛѢ ВАМЪ. НЕ ПЕЦѢТЕ СА ДШЕА
 ВАШЕА УТО ЯСТЕ НЛИ ПНЕТЕ. НИ ТѢЛОМЪ ВАШЫМЪ:· ВЪ УТО ѠБЛѢУЕТЕ СА. НЕ ДША
 ЛН БОЛШН ЕСТЬ ПИЦЖ. Н ТѢЛОМЪ ПАУЕ ЛН ѠДЕЖЕА. 26. ВЪЗЗРНТЕ НА ПТИЦН НБѢ
 СНЫА:· ЯКО НИ СѢАТЬ НИ ЖЫНЖТЬ:· НИ СЪБЫРААТЬ ВЪ ЖИТННЦЖ. Н ѠЦѢ ВАШЪ НБѢ
 НЫ ПИТАЕТЪ А. НЕ ВЫ ЛН ПАУЕ БОЛШН ЕСТЕ НХЪ:· 27. КТО БО Ѡ ВАСЪ ПЕКЫ СА
 МОЖЕТЪ ПРНЛОЖИТИ:· ТѢЛОУ СВОЕМОУ ЛАКЪТЬ ЕДННЪ. 28. ИИ ѠДЕЖИ УТО ПЕУЕТЕ
 СА. СМОТРНТЕ ЦВѢТЦЖ СЕЛІИНА КАКО РАСТЖТЬ. НИ ТРОУЖААТЬ СА НИ ПРАДЖТЬ:·
 29. ГЛѢ ЖЕ ВАМЪ:· ЯКО НИ СОЛОМОНЪ ВЪ ВСЕН СЛАВѢ СВОЕН ѠБЛѢУЕ СА:· ЯКО ЕДННЪ
 Ѡ СНХЪ. 30. ДА АЩЕ ТРѢВЖ СЕЛІИНА ДНЕ СЖИЖ:· А ОУТРОУЕ ВЪ ПЕЦЬ ВЪМѢТАЕМЖ:·
 БѢ ТАКО ѠДѢЕТЪ КОЛМН ПАУЕ ВА МАЛОВѢРИИ.

лист 47'-48 (Матеј 25,34-44)

34. РЕ ГЪ ЕГДА ПРИНДЕ СНЪ УЛУКЪ МНРОУ. 35. ВЪЗЛАКАХЪ БО СА Н ДАСТЕ МН ЯСТН.
 ВЪЖЖДАХЪ СА Н НАПОНСТЕ МА. СТРАНЕНЪ БЕХЪ Н ВЪВЕДОСТЕ МЕ. 36. НАГЪ Н ѠДЕАСТЕ
 МА. БОЛЕНЪ Н ПОСЕТНСТЕ МА. ВЪ ТѢМНИЦН БѢХЪ Н ПРНДОСТЕ КЪ МНѢ. 37. ТОГДА
 ѠВѢЩААТЬ ЕМОУ ПРАВѢДНИЦН ГЛѢЩЕ ГИ КОГДА ТА ВНАДѢХОМЪ АЛУНА Н
 НАПНТѢХОМЪ. НЛИ ЖЖДА Н НАПОНХОМЪ. 38. КОГДА ЖЕ ТЕ ВНАДѢХОМЪ СТРАНА:· Н
 ВЪВЕДОХОМЪ. НЛИ НАГА Н ѠДѢХОМЪ. 39. КОГДА ЛН ТЕ ВНАДѢХОМЪ БОЛНА НЛИ ВЪ
 ТАМНЫЦН:· Н ПРНДОХОМЪ КЪ ТЕБѢ Н ѠВѢЩАВЪ 40. ЦРЬ РѢТЬ НМЪ. АМННЪ ГЛѢ ВАМЪ
 ПОНЕЖЕ СЪТВОРНСТЕ ЕДНОМОУ Ѡ БРАТН СІНХЪ МОНХЪ. МАШНХЪ. МНѢ СЪТВОРНСТЕ.
 41. ТОГДА РѢТЬ И СЫШНМЪ Ѡ ЛѢВЖА. НДѢТЕ Ѡ МѢНЕ ПРОКЛАТНВЪ ѠГНЬ ВѢУННН
 ѠГОТОВАНН ДНАВОЛОУ И АГГЛОМЪ ЕГО. 42. ВЪЗЛАКААХЪ БО СА Н НЕ ДАСТѢ МН ЯСТН.
 ВЪЖЖДАХЪ СА Н НЕ НАПОНСТѢ МЕ:· 43. СТРАНЕНЪ БѢХЪ Н НЕ ВЪВЕДОСТѢ МЕ НАГЪ Н НЕ
 ѠДАСТѢ МА. БОЛЕНЪ Н ВЪ ТѢМНЫЦН Н НЕ ПОСЕТНСТѢ МА. 44. ТОГДА ѠВѢЩААТЬ Н
 ѠНН ГЛѢЩЕ. ГИ КОГДА ТЕ ВНАДѢХОМЪ АЛУЩА:· НЛИ ЖЖЖЩА. НЛИ СТРАННА. НЛИ
 НАГА. НЛИ БОЛНА НЛИ ВЪ ТѢМНИЦИ.

лист 38' (Матеј 21,18-21)

18. ѿтро же възвращаа са ꙗко въ гра^а възалка. ꙗко. ꙗко ѿзрѣ смоковницѣ едниѣ при пѣти ꙗко прѣде къ неѣ. ꙗко ннѣсоже не ѡбрѣте на неѣ тѣкмо листвѣне едниѣ. гл҃а еѣ да ннѣкоѣже ѡ тебѣ плода не бѣдетъ въ вѣкы. ꙗко ѡсѣше абѣе смоковница. 20. ꙗко видѣвше ѡуѣнниѣ днѣвшѣ са гл҃аше. како абѣе нсѣше смоковница.

ТРЕСКАВЕЧКИ ЕУХОЛОГИУМ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: втора половина XIII век
 место на пишување: манастир Трескавец кај Прилеп
 материјал: пергамент и хартија
 обем: 123 листа, 15,5 x 12,5
 писмо: кирилско
 содржина: дел од требник со состави за обреди

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 1863 година, црква „Св. Димитрија“, Прилеп
 пронаоѓач: Р. Гутовски
 место на чување: Краков, Јагелонска библиотека, бр. 932
 изданија: В. Десподова, Е. Јачева-Улчар, Ј. Митревски, С. Новотни, М. Чичева-Алексиќ, Трескавечки еухологиум, Прилеп 2000.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите; едначење по звучност, вокално л.

Лексички и зборообразувачки особености: прилошки образувања во согласност со народниот јазик, двојна префиксација.

19 (од Цветен триод)

пѣ ꙗко ꙗко: прѣдѣте пнѣво пнѣмь ново. не ѡ камене плодна уюдо дѣемо. нѣ ѡ нетлѣниѣ нстоуѣнка. нѣз гроба ѡдѣжнѣша хѣ. ѡ немже оутврѣжѣем са: пнѣ възсѣ нсплѣннѣшѣ свѣта. нѣа же н **ЗЕМЛѣ** ꙗко прѣнсподнѣа. да празноуѣет же възсѣ тварь възстаніе хѣо. ѡ нем жѣ оутврѣднѣм са: **вѣера съпогребѣах** тн са хѣ. съвѣстаж **днѣ** вскрѣшоу тн. съраспнѣах тн са вѣера седѣмь ма прославн спѣ въ црѣтвѣне да нетлѣннѣ жнзнь прѣхожѣ. днѣ блѣгостіѣ. рожѣшаго са **нс** тебе. н възсѣмъ концемь ѣтаа свѣтъ ѡблѣнставшаго гѣ егоже роднѣа есн ѣстаа. нѣз мртѣвѣхъ ѣакоже рѣ възставшаго. видѣвшн плѣтѣж лнѣкѣн. н сего ѣако бѣа прѣѣтаа възвелнѣа н:

пѣ дѣ: на бжтвѣнѣн стражн. бѣоглѣнѣша дѣвакоумъ:· да станетъ съ намн. и покажетъ свѣтоносна аггла:· велегласно глаща:· **днѣ спѣніе мнроу:**· яко вскрѣ є хс̄ яко въсѣснленъ: мжжъскы оубо поль. яко разврѣзе дѣвѣствѣнѣжа жтробѣ бы х̄. яко улѣкъ же **агнецъ** нарѣ са. непороуенъ же яко невѣкоушень скврѣнѣы. наша оубо пасха. яко бѣ нстнненъ и съврѣшѣнъ явн са. якоже **еднолѣтѣнъ агнецъ**. блвѣнын на **вѣнецъ хс̄**. волеа за въсѣхъ пожрѣ са. пасха оцѣстнлнше. и абіе нз гроба красно. правѣное намъ въсіа слнще: бѣоѡцѣ оубо дѣвѣ. прѣпѣнныи ковѣгомаъ. скакааше нгра. людіе же бжін стін. ѡбразомъ сънытіа зраще. вѣ лнм са бжтвѣнѣ. яко вскрѣ хс̄ яко въсѣснленъ. гѣ же съзавшаго адама:· твоего прѣѡца утаа знжѣт са ѡ тебе и смрѣтное жнлнше **разорн** нже ѡного радн смрѣтъ **весь** ѡзарнѣша мнрѣ бжѣствнымн блнстанмн. въсѣснленъ іегоже роднла есн х̄а. краснѣнше нз мрѣтвы въсіавша утаа зращн. добраа и непороунаа. въ женахъ:· и нетлѣннаа. **днѣ спѣніе** въсѣ съ аплы его раужщн са прославн

пѣ .ē. оутрѣноуемъ оутрѣна **глобокж**. и въ мѣсто мнра пѣснь прннесѣмъ влѣцѣ. х̄а оузрнмъ правѣное **слнще**. въсѣмъ жнзнъ въ сна важца:· бесчнслное твое млрдіе. нже адіскымн азамн съдрѣжнмн зраще къ свѣтоу ндѣхж х̄е. веселамн ногамн. пасхѣ хвалаще вѣунѣа прнстѣпнмъ свѣщеноснн. нсходащѡ хоу нз гроба яко женноу. и съпразнѣнмъ любо прадзѣнствнымн уннмн пасхѣ бжѣствнымн зарѣмн. и жнвоноснымн вѣстанемъ сна твоего бѣомтн прѣутаа. и радостн нсплнѣет са:· блѣоуѣстнвыи едннствѣное трѣжьство то **разврѣзе дѣвѣрн дѣтва** въплѣщѣнн. гробоу **неразврѣзе** пѣуатн х̄е вскрѣсь и радостн нсплнѣетъ са блѣоуѣстнвыи **едннствѣное** трѣжьство

ХЛУДОВ ПАРИМЕЈНИК

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: меѓу 1294 и 1320 година

место на пишување: источна Македонија

материјал: пергамент

обем: 170 листа

писмо: кирилско

содржина: литургиски текстови (делови од одделни библиски книги, претежно старозаветни, пригодни богослужбени песни).

Основни библиофилски податоци:

други именувања: Лобковски паримејник

пронаоѓач: В.И. Григорович

место на чување: Државен историски музеј (ГИМ), Москва, збирка на Хлудов 142

студии: М. Миовски, *Хлудов паримејник – лингвистичка анализа*, Скопје 1996.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите; секундарен ер, како и замена на секундарниот ер со ж; замена на ж со а; замена на ѣ во а во позиција зад ц, з, с; упростување на консонантските групи.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: упростување на синтетичката деκлинација; губење на -т во 3. л. еднина презент; наставка -ле во глаголската л-форма во множината; *на-објект*.

лист 8'

ѿ нсхѡ^а утѣ^ѣ .ѣ.

пожть мосн сѣи нзлѣвн ѿ морѣ урымнаго. н веде н въ пѣстннѣ сѡрь. н ндѣхж по поуствннн трн дѣн н не ѡбрѣтошж воды **да бышж пнле**. прндошж же въ мерѣрж н не можахж пнтн воды ѿ мерѣры. горка бо бѣ. сего радн нарѣ са нма мѣстѡ томѡ горестъ. н рѣптаахж людне **на монсеа** глѣще что пнѣ. възъпн же монсн къ гѡу. н показа емоу бѣ дрѣво н вложн є въ водж н сладка бѣ вода. тѡ положн бѣ ѡправданнѣ н сжды. нскѡшаѣн н рѣ аще слоухомъ слъшнте се гла гѣ бѣ твоего. н оугоднаѣ прѣд нмъ створншн. н вноушншн заповѣдн ѣго. н съхранншн всѣ ѡправданнѣ его. н всѣкж болѣзнъ жже навѣ на егнптѣне ненаведж на тѣ. **азъ** бо **есъмъ** гъ бѣ **нцалѣж** жѣ. н прндошж въ ѣлнмъ. н бѣста тоу .ѣ. нстоуннкъ воды н .ѡ. стлъпъ фнннковѣ. сташж же тоу прн водахъ.

лист 12'

сннде дѣщн фараѡнова нзмытн са на рѣкж. н рабына аж хожаахж прн рѣцѣ. н вндѣвшн крабнцж в лжцн. пославшн рабына възнать ж. ѡврзъышн же вндѣ ѡтроуѣ плауѣшн са въ крабн. н пощждѣ є дѣщн фараѡновѣ. н рѣ ѡ дѣтен євренскыхъ се. н рѣ сестра его дѣщерн фараѡновѣ хоцешн лн да тн прнзовж женж **донлца** ѿ єврен. н въздонть тн ѡтроуѣ. н рѣ к нен дѣщн фараѡнова ндн. н шедъшн дѣца прнзва мтръ ѡтроуѣте. рѣ же к нен дѣщн фараѡнова. съблюдн мн ѡтроуѣ се н въздон мн є. **азъ** же дамъ тн мьздж. н прнжть жена ѡтроуѣ н доаше же є. н оустрьбьшоу же ѡтроуѣтн възведе є къ дѣщерн фараѡновѣ н бѣ ен всѣн н наре нма емѡ монсн. глашн ѿ воды възѣхъ н:

лист 114

рѣ гѣ **нѡвовы**. скозѣ бѡрѣ н ѡблакын кто скриваѣн мѣ. свѣтъ створншж съдрьжж же н глѣ въ срѣцы. мене же не пшоужть тантн. прѣпоѣшн ѣко мжжъ урѣсла своѣ. выпрошж же тѣ ты же мн ѡвѣщан. **гдѣ** бѣ вѣгѣда ѡсновахъ **землѣ**. н повѣжъ мн аще ѡмѣешн разѡмъ. кто положи мѣры єн аще вѣсн. нлн

КТО ПОЛОЖИ ВРВЪ НА НЕН. НА УЕМ ЖЕ КРЪЖНЕ ОДРЪЖАШ СА. КТО ЖЕ ЕСТЬ ПОЛОЖЕН КАМЕНЬ ЖГЛНЫ НА НЕН. ИГДА БЫШЪ ЗВЪЗДЫ. ВСПЪШЪ МА ГЛАСОМЪ ВЕЛНЕМЪ ВСН АНГЛЫ МОН. ЗАГРАДЫХЪ ЖЕ МОРЕ ВРАТЫ. ИГДА ВЪЗМЪЩАШЕ СА. НС УРЪВА МАТЕРЕ СВОА НСХОДА. ПОЛОЖИХЪ ЖЕ ЕМО ОБЛАКИ ОБЪИАННЕ. **МЖЛОЖ** ЖЕ ЕГО ПОВНУХЪ. ПОЛОЖИХЪ ЖЕ ЕМОУ ПРЪДЪБЛЫ. ОБЛОЖЪ ЗАТВОРЪ ЖЪ ВРАТЬ. РЕКОХЪ ЖЕ ЕМОУ ДО СЕГО ПРНДЕШЫ И НЕ ПРНДЕШЫ. НЪ В ТЪБЪ САМОМЪ СЪКРОШЪТ СА ТВОЖ ВЛНЫ. И ПРН ТЪБЪ ОУУННУХЪ СВЪТЬ ОУТРЪНЕН. ДЕННЦА ЖЕ ВЪСТЬ СВОИ УННЪ. ПРНЪТН СА КРНЛОМА **ЗЕМН**. И СТРАСТН НЕУТЪВЫЖЪ О НЕА. НЛИ ТЫ ПРНЕМЪ О **ЗЕМА** БРЕННЕ СТВОРН ЖЫВОТНО. И ГЛНВО ПОЛОЖЪ ЖЪ НА ЗЕМИ. ОЖТ ЛН ЖЕ О НЕУТЪВЫХЪ СВЪТЪ. И МЫШЦЪ ГРЪДЫХЪ СЪКРОШН. ПРНДЕ ЖЕ ЛН НА НСТОУННКИ МОРЪСКИА. СТОПАМН ЖЕ ЛН ПО **БЕЗНЪ** ХОДНЛЪ ЕСН. ОВРЪЗАЖЪ ЖЕ ЛН ТЫ СА СТРАХЪ ВРАТА СЪМРЪТНАА. РАТННЦН АДОВЫ ВНДЪВШЕ ТА ОЖАСОШЪ СА. НАВЫУЕ ЛН ШНОТЫ ПО НЕСНЫА. ВЪЗВЪСТН МН ОУБО КОЛНКО **ЛАКОТЬ** ЕСТЬ. ВЪ КОН ЖЕ **ЗЕМЛН** ВЪДВАРЪЕТ СА СВЪТЪ. ТЪМЪ ЖЕ КОЕ МЪСТО. АЩЕ ОБО ВЕДЕШЫ МА ВЪ ПРЪДЪБЛЫ НУХЪ. АЩЕ ЛН ЖЕ ВЪСН СЪЗЪЖЪ И. ВЪСН ОБО КОГДА СА ЕСН РОДНЛЪ. УНСЛО ЖЕ ЛЪТЬ ТВОИХЪ МНОГО. ПРНДЕ ЖЕ ЛН ВЪ СКРОВНЦА СНЪЖНЫА. СКРОВНЦА ЖЕ ЛН ГРАДНАА ВНДЪЛЪ ЛН ЕСН. ЦЖДНТЬ ЖЕ ЛН ТН СА ВЪ ГОДННЖ ВРАГОМЪ. ВЪ ДНЪ БРАНЫ ТАЖЫ. ОВЪЩАВЪ ЖЕ НОВЪ ГЕН ГЛА. ВЪ ЯКО ВСЪУСКАА МОЖЕШЫ. НЕ НЗНЕМАГАЕТЪ ТН ННУТОЖЕ КТО БО ЕСТЬ ТАЖ И ТЪБЪ СВЪТЪ. ЦЖДАН ЖЕ ГЛЫ НЕ ПШОУЖЪ ТЪБЪ ТАНТН. КТО ЖЕ ВЪЗВЪСТНТЬ МН НУХЪЖЕ НЕ ВЪХЪ. ВЕЛНЦА И УЮДНАА НУХЪЖЕ НЕ ОУМЪНАХЪ. ПОСЛОУШАН ЖЕ МЕНЕ ГН ДА И АЗЪ ГЛА. ВЪПРАШЪ ТА ТЫ ЖЕ МА НАОУН. СЛОХОМЪ ВО ОСЛЫШАХЪ ТА ПРЪЖЕ. ННЪ ЖЕ ОКО МОЕ ВНДЪ ТА:

ЛИСТ 149-149'

ОТЬ ПРОРУБА ДАННЛЕВА УТЪ .Г.

ВЪ ТРЕТНЕ ЛЪТО. ВЛУБОУЖОУ ЦРЮ ПЕРЪСКОМОУ. СЛО БЫ КЪ ДАННЛО. И НАРЪ СА НМА ЕМО ВАЛТАСАРЪ. ИСТНННО СЛОВО. И СНЛА ВЕЛНКА И СМЪРЕННЕ. И ДА СА ТОМО ВНДЪННЕ ВЪ ДНН ОНЫ. АЗЪ ДАННЛЪ ЖАХЪ. .Г. НЕ И .Г. ДНЫ И ХЛЪБА ВЪСХОТЪВЪ НЕ ИАДОХЪ. НН МАСЪ НН ВНА. НЕ ВНСЪ ВЪ ОСТА СВОА. НН ОЛЪЕМЪ ГЛАВЫ СВОА ПОМАЗА. ДО СКОУЪННА .Г. НЕ И .Г. ДНЫ. И ВЪ ДНЫ .К. НЫН УЕТВЪРЪТЫН. МЦА ПРЪВААГО. И ВЪ ТРЕТНЕ ЛЪТО. АЗЪ ПРНДОХЪ **НА РЪКА ВЕЛНКА**. ИАЖЕ НАРНЦАЕТ СА ТЫГРЪ. И ВЪВЕДОХЪ ОУИ СВОИ И ВНДЪХЪ И СЕ МЖЪ ЕДННЪ СТОИТЬ ПРЪДЪ МНОА. ОГНЕМЪ ОГНЮ ВСЕ НДЕ. И БЕДРЪ ЕГО ПРЪПОАСАНЪ ЗЛАТОМЪ СВЪТЛО. И ТЪЛО ЕМО ДРЪЗОСНА ПРЪПОАСАНО. И ЛИЦЕ ЕМОУ ВНДЪНННЕ МЛЪННА. И ОУИ ЕМО ЯКО СВЪЩА ОГННА И **МЫШЦЫ** ЕГО И ГОЛЪНЫ ЕГО. ЯКО ВНДЪНННЕ МЪДНО БЛЪСТАЩЕ СА. И ГЛА СЛОВА ЕГО ГЛА НАРОДА. И ВНДЪ ДАННЛЪ И РЪ. АЗЪ ВНДЪХЪ ВНДЪНННЕ ЕДННЪ. И **МЖЫЕ** БЫШЪ СЪ МНОЖ И НЕ ВНДЪШЪ. НЪ СТРАХЪ НАПАДЕ НА НЫ. И БЪЖАШЪ О СТРА. АЗЪ ВЪСЮДНУХЪ СА ЕДННЪ. ВНДЪХЪ ВНДЪНННЕ ТО ВЕЛНКОЕ. И НЕ ОСТРАШН СА ВЪ МНЪ КРЪПОСТЬ МОА. И СЛА МОА ВЪЗВРАТНТ СА ВЪ НСТАЛЪННЕ. И НЕ ОДРЪЖАХЪ КРЪПОСТН МОЕА. НЪ СЛЫШАХЪ ГЛА СЛОВЕСА ЕГО. ДА ЕГДА ОСЛЫШАХЪ. БУХЪ ЯКО РАЗВРЪСТО ЛИЦЕ ИМЫН НА ЗЕМЛН. И ПРОСТЕРЪ РЖКА И ВЪЗВЪЖЕ **МЪ** НА КОЛЪНЪ МОН. И НА ДЛА-

ни ржкѡ моею. њ рѣ къ мнѣ даннле мжжѡ хотѣнню. любан словеса ѡже глѡхъ к тебѣ. станн на мѣстѣ сн. ннѣ посланъ есмь к тебѣн егда възгласн къ мнѣ слово снѣ. востахъ трепещж. њ рѣ къ мнѣ не бон са даннле. ѡко ѿ прѣваго днѣ. ѡже дахъ въ срѣцн ты разоумѣ ты. разоумѣ ни не трепещы ѿ гѡ бѡ сн. њ оуслышана бышж словеса ты. њ кнѡзь црѣтва перьсцѣ стонтъ прѣмо нама. њ оуслыша ма въ едннѣ днѣ. њ се мнѡханлѣ едннѣ ѿ кнѡзь прнде помощи мн. њ тѣ ѡставн ма тѡ. њ се кнѡзь црѣ перьска прнде вѣразоумннн тѡ. ѡко да възбраннть людемъ тн. въ послѣднее ѡко възрѣ тѡ въ днѣи н.. њ егѡ глѡ съ множ по словесехъ снхъ њ ѡдарнхъ лнцемъ свонмъ на зема. њ ѡверзохъ са њ се ѡко пѡбѣню улѣю. вѣнать ѡстнѣ мон. њ ѡверзѣ ѡста моѡ глѡхъ. њ рекохъ прѣмо мнѣ стождѡ въ вндѣнн твоѣ. възвратншж са внатрѣнаѡ въ мнѣ. њ ннѣ не нмамы крѣпостн. да како могж въздѡ глѡтн. съ гмѣ монмъ. въ мнѣ бо ѿ селѣ не оукрѣпнт са снла моѡ. њ дѡхъ мон не въ ма. њ прнложн вндѣтн мн ѡко вндѣнне улѣе. њ внат мн њ рѣ мн не ѡстрашан са мжжѡ вндѣннн моего. мнрѣ тебѣ мжжан са. да егда възглѡ съ множ оукрѣпнхъ са. њ рѣ вѣсн ѡко прндохъ к тебѣ њ ннѣ възвращж са. възбранннн са съ кнѡземъ перьскимъ. азъ же нсхожахъ. њ англѡу ѡбѣщавшоу са. напнсавъ нстннж. њ нѣ кто протнвлѣжн са снмъ. нь токмо мнѡханлѣ кнѡз.

Запис на поп Никола Брата во Хлудовиот паримејник

слѡ съврѣшнтелю гоу боу стѣворьшомоу всѣ мждростна своѡ нѣса н зема н морѣ н жже ѣ немь. нзволеннемъ ѡца н снѡ н стѡго дѡхѡ: напнса са кннжж сна ржкож многѡѣшнож н недѡннѡ нарѣшн са рабѣ бѣн ннколь а зовомѣ мнрскы брата. въ днн благовѣрнѡго црѣ кнрѣ жндроннка палеѡлога н прн снѣ мѡ кнр мнѡханлѣ црѣ напнсахъ братѡ сн попоу дѣдославѡ кннгы сна. да мѡла вн са ѡѣ ны ѡцы н пѡвѣ н днѡконн. н днѡцн. всн пожде въ кннгы сна. нсправѣжде понте а не кльнѣтѣ. ѡѣ медѣ аще н на церѡвѣ корѣ ѣ нь благъ ѣ. тако н слова бжнѡ аще сж грѣба нлн **ннсправена** нж бнѣ сж. н спсѡтн са всн пожде в ннхъ. понеже не **пнше** дѡхъ стѣи нж ржка грѣшнѡ. егы **фтасѡѣ** ѡ работы да спомѣнѣтѣ н мене грѣшнѡаго н роднтелѣ мн. а вѡ бѣ да прѡстнтъ **във** семь вѣцѣ н въ бжщнхъ. амн. амн. амн.

ЛЕСНОВСКИ ПАРЕНЕЗИС

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: 1353 година

место на пишување: Лесновски манастир

материјал: пергамент

обем: 315 + 1 лист, 25 x 18 см (претходно: 332 листа)

писмо: кирилско

содржина: зборник со слова на Ефрем Сирин.

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Софија, Народна библиотека „Кирил и Методиј“, бр. 297.

изданија: G. Vojkovsky, R. Aitzetmüller, „Parenesis, Die altbulgarische Übersetzung von Werken Ephraims des Syres, 1.-4. Band“, *Monumenta linguae slavicae XX, XXII (XX, 2), XXIV (XX, 3), XXVI (XX, 4)*, Freiburg 1984, 1986, 1987, 1988

монографии: Д. Пандев, *Лесновски ѱаренезис од 1353 год. – лингвистичка анализа (докторска дисертација)*, Скопје 1988.

Правописни и фонетски особености: вокално р; обезвучување на звучните согласки на крајот од зборот;

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наложување на наставка од тврдата промена; удвојување на објектот; колебање на деκлинацијата; удвојување на предметот; губење на -т во 3. л. еднина презент; дистрибуција на форми од помошниот глагол БЫТН на почеток на реченицата.

лист 1-2

БѢ НѢКТО НА ВЪСТОЦѢ МЖЖЬ НМЕНЕМЪ ЕФРЕМЪ СРРННЬ СЫН РОДОМЪ Н БѢШЕ УЛКЪ БГОУСТНВЪ Н БѢШЕ ОГРѢЖ СА Ѡ ВСѢКОЖ ВЕЩН. ВЪСХОТѢ ЖЕ ВНДѢТН ГРАѢ ЕДЕСКСЫ Н МЛѢШЕ СА ГОУ ГЛА ГН ИУХЕ СПѠБН МА ВНДѢТН ГРАѢ ТЫН Н ВЪХОДАЩѠ МН ВЪНЬ СПѠБН МА ТАКОВАГО УЛКА СРѢСТН НЖЕ ПОЛЕЗНО КННГАМН НСТАЗЕТ СА СЪ МНОЖ Н ПРНШШОУ ЖЕ ЕМОУ НА МѢСТО Н ВЪХОДАЩОУ ЖЕ ЕМОУ ВЪ ВРА ГРАДНАА СРѢ ЕГО ЖЕНА БЛЖДННЦА Н ВНДѢВЪ А РАБЪ БЖНН Н СТАВЪ ПЕУАЛОУЖ Н ГЛА ВЪ СЕВѢ ГН ПРѢЗРѢЛЬ ЕСН РАБА ТВОЕГО МЛЕНІЕ КАКО БО НМАТЬ СНА КННЖНЫМН СЛОВЕСЫ НСТАЗАТН СА СЪ МНОА СТОАШЕ ЖЕ БЛЖДННЦА ЗРАЩН ЕГО ГЛА ЖЕ КЪ НЕН СТЫ ЕЕФРЕМЪ РЫЦН МН Ѡ ЖЕНО УТО СТОНШН Н ЗРНШН МЕНЕ ѠВѢЩАВШН ЖЕ БЛЖДННЦА ГЛА КЪ НЕМОУ ЗРА ТЕБЕ, ЯКО ЖЕНА АЗЪ Ѡ МЖЖА ВЪЗАТА БЫХ. ТЫ ЖЕ МЕНЕ НЕ ЗРН:· НЖ НА ЗЕМЛА ЗРН Ѡ НЕЖ ЖЕ ВЪЗАТЬ ЕСН. СЕ ЖЕ СЛЫШАВЪ СТЫН ЕФРЕМЪ ПОУЮДНВ СА Н ПРОСЛАВН БА ДАВШАГО ЕН ТОЛНКЖ ПРѢМЖДРОѢ ЗА НЕ ѠВѢЩА ЕМОУ СНЦЕ. Н РАЗОУМѢ ЯКО НЕ ПРѢЗРѢ ГЪ МЛЕНІА ЕГО. Н ВЪШЪД ВЪ ГРАД Н ѠБЕНТА ТОУН. ПО СЛОУУАОУ ЖЕ ѠБЕНТѢЛН ЕГО, ЖИВѢШЕ ДРОУГАА БЛЖДННЦА. СЪТВОРНВШОУ ЖЕ ДНН МНОГЫ ВЪ ГРАДѢ ТОМЪ, Н ПОНОУЖДЕНА БЫѢ Ѡ НЕПРНАЗНН БЛЖДННЦА, ЯЖЕ ЖИВѢШЕ ВЪ СЪСѢДѢХЪ ЕМОУ, ЯКО ДА ВАРНВШН ѠСКВРЬННТЬ ЕГО. Н ѠВРЪЗШН ДВЕРЦІ АЖЕ НМѢАШЕ МЕЖДОУ СТѢНОЖ ЕГО. ПРѢЗРѢВЪ ВНДѢ СТО СТОЖЩА Н ТВОРАЩА ЯДЕННЕ Н ГЛА КЪ НЕМО, БЛѢН ГН. ѠНЪ ЖЕ ВЪЗРѢВЪ НА ДВЕРЦА ТА, Н ВНДѢВЪ А ПРѢЗНРАЖЩЖ А. Н ГЛА КЪ НЕН, ГЪ БЛѢНТ ТА. ѠНА ЖЕ ѠВѢЩАВШН Н ГЛА ЕМОУ. УТО ІЕ НЕДОСТАТОКЪ ЯДН ТВОЕЖ. ѠВѢЩАВ ЖЕ Н ГЛА КЪ НЕН, ТРІЕ КАМЕНЕ Н МАЛО КАЛА, ДА ЗАГРАДЖ ДВЕРЦА ТА ѠНАДѢ ЖЕ ПРѢЗНРАЕШН. ѠНА ЖЕ ѠВѢЩАВШН ГЛА КЪ НЕМОУ. ПОНЕЖЕ ПРЪВОЕ ПРОГЛАХ ТН, Н ТЫ ВЪСПРѢТН МН, АЗЪ БЫТН ХОЩЖ С ТОБОЖ, А ТЫ

ВЫСОКОМЪ СЛОВОМЪ ѿмещеш са ѿ мене. ѿвѣщав же рабъ бжїи н глѧ ен. аще хоцешн быти съ множ, то на нномъ мѣстѣ не можеш быти, тъкмо посрѣ гграда. она же ѿвѣщавши глѧ емоу. да не срамлѣвѣ ли са улѣкь. ѿвѣщав же стын ефремы н реуе ен. аще улѣкь стыднвѣ са: то колми пауе стыдѣти са подобаеть. коупно же н боати са съвѣдащаго танны улуу, яко тѣн ие хотан сждннтн всемоу мнроу. н ѿдатн комоуждо по дѣломь его. се же слышавши блждннца. н ѿмнли са ѡ словесеу его. н пришїи припаде къ ногама его, плауащи са н глѧщи. рабе бжїи наставн ма на пжї спїенна, яко да нзбждж многых ми безаконен. сты же ефремы много наказавъ еж, ѿ стыхъ кннгь. н оутверднвѣ еж на покаанне. н вьдѧ еж въ монастырь, н спсе дшж еж ѿ скверныхъ дѣанен:

лист 189-192

БЛЖНАГО ЕФРЕМА НАКАЗАНИЕ ЯКО НЕ ВЪЗВРАТИТИ СА ВЪСПА, ЕЖЕ ИЕ НА АЗЫУЙСКАА ДѢЛА СЛ .П. БЛ
 ЯКО НЕ ПОБАЕТЪ НГРАТИ: ЯКОЖЕ Н ПРАВНА СТЫХЪ ѿЦѢ ГЛѧТЬ, ЯКО ХОДАН СЪ НДОЛОМЪ СЛОУЖИТЕЛН, Н СЪ ННМЪ УАСТЪ НМАТЬ. ЯКОЖЕ Н БЖВНЫИ АПЛЪ ГЛѣТЬ. ВѢСТЕ ЛИ БРАД МОА ВЪЗЛЮБЛЕННАА, ЯКО ВЪЗВРАЩАЕТЕ СА ВЪСПАТЬ, Н ПАКЫ ПЕУЕТЕ СА ТВОРИТИ ПОГАНЬСКАА. ВСѢКЫИ ПЕКЫИ СА ПЛЪТСКЫИМИ Н ГЛОУМЛАН СА, ТАКОВЫИ НЕ ХА СЪВЛѣКЛЪ СА ИЕ, ЯКО НЕ НАДѢЕТ СА СЛОВО ВЪЗРАТИ ВЪ ДНЬ СЖДНЫИ. ЯКОЖЕ ГЛѣ ГЪ БЖВНЫИМИ СИ ОУСТЫ, ЯКО ѡ ПРАЗНѢ СЛОВѢ, СЛОВО ВЪЗДАДАТЬ УЛЦИ ВЪ ДНЬ ѡНЬ. ДА АЩЕ ѡ СЛОВЕСЕХЪ СИЦЕВАА СЖТЬ ѡСЛАБНА, Тѡ ѡ ДѢЛѢХЪ ОУБО КАКОВАА БЖДЖ. Н АЩЕ ХОЦЕШИ НА СРѢДЖ СЪВѢСТИ ВСА НСПОВѢДАТИ, НЕДОВОЛНО МИ БЖДЕ ВРЕМА ДА ВСА НСПОВѢДА БЕЗАКОННАА ДѢЛА Н ВЕЩИ. ЯКОЖЕ СЛЫШИМ БЖВНАГО ДѢДА ВЪ ПСАЛТИРН ГЛѧЩА, СЪН ДНЬ НЖЕ СЪТВОРИ ГЪ ВЪЗРАУЕМ СА Н ВЪЗВЕСЕЛИМ СА ВЪНЬ. ВЪ СТѢЖ НЕЛА БЖВНЫИ ЕГО ИЕ ПРАЗНИКЪ Н ЖИЗНЬ СТѧА, ВЪ НАЖЕ СА ДА БЛГОВОЛЕНИЕМЪ БЖНЕ ТѢЛО. ТѢМ ЖЕ НИѢ БРАТИЕ ѿЛОЖИВШЕ ДѢЛА ТЕМНАА ѡБЛѣЦѢТЕ СА ВЪ ѡРЖЖИЕ СВѢТА. Н ѿНЖДЪ ВСѢ ЗЛЫНХЪ ѿВРЪЗЕМ СА. ЕДННО ЖЕ МЛА СА СЪВЛѣЦЕМ СА ВЕТХАГО УЛКА ЕЖЕ ИЕ ХС. Н ВЪ ПОГАНСКИЖ ПЖТИ НЕ ХОДИТИ, НИ ПАКЫ ВЪПРѢУАНТЕ СА: ДА ЕЖЕ ДОБРѢ ЗАБЫВИШЕ, ПАКЪ ЗЛѢ ПОМНИАЕТЕ, Н ѡБРАЩАЖЩЕ СА ВЪСПАТЬ, ПАКЫ ТАЖЕ ВЪСПРИЕМЛЕТЕ ДѢЛА БЕЗБОЖНЫИ СТРАНЬ ДѢЛА Н ТРѢБОВАНИЯ Н СЛОВЕСА: НУЖЕ ИЕ СРАМЪ ѿКРЫТИ Н НА СРѢДЖ НЗВЕСТИ. ѡ ВЕЛНКАА ЗЛОБА НЕПРНЪЗНИИНА. ѡ ВЕЛНКАА НЕНАВНСТЬ ДОБРОУ: Н НЕНАВНСТЬ УЛѢУСКАА. ѿ НЕУНСТАГО ДХА КАКОВЫИМЪ ХЖДОЖЬСТВОМЪ ЗАПНИАЕТЪ. Н ѡБЛѢСТНВЪ ПРѢБОРНТЬ. ДА ХОУ ЗОВЖЦОУ ПРРКЫ Н АПЛЫ Н ЕУЛТЫ. ТАМО ЖЕ НЗ МНОГА МАЛО ПРНХОДИТИ ЯАДН, А ДИАВОЛЬ ЗОВЕТЪ СЪ ГЖСЛМИИ Н ПЛАСАИМИИ Н ПѢМИИ НЕПРНЪЗНИИНАМИИ: Н ТАМО ЖЕ МНОЗИ СЪБНРАЖТ СА НА ТО. УЛКОЛЮБЕЦЪ ЖЕ БЪ ПРНЗЫВАЕТ НИ Н ГЛѣТЬ. ПРНТЕ КЪ МИѢ ВСИ Н НѢСТЪ КТО ПРНХОДАИ, Н НѢ КТО ПОДВНЗАЖИ СА. А НЕНАВНДАН УЛКЫ ДИАВОЛЬ, АЩЕ НАРѢ СА СЪБОРЪ КАКОВЪ ЛИ БО ТО ТАМО МНОЗИ СЪБЕРЖТ СА. А ЕГДА ПРОПОВѢСТЬ СА ПО НЛИ БДѢНИЕ: Тѡ ВСИ

слово бл҃го ефрема ѿ просфорѣ рекше ѡ комканн. слово п̄а. бл҃вн ѡуе
 гл҃ахъ ѡ етерѣ братѣ, ꙗко бывшоу събороу въ врѣма нѣлн. ѡ воста по
 ѡбыаю вьннтн въ цр҃квь, ѡ порзга са ёмоу дїаволь въ помыслѣ гл҃а ёмоу. ꙗко
 камо ндешн въ цр҃квь н прїемлешн хлѣбъ н внно ꙗко тѣло н кровь хвѣж. брат же
 емше вѣрж помыслоу ѡ не нде въ цр҃квь по ѡбыаю. братїа же жнджщн ёго,
ТАКОВ бо бѣше ѡбыан поуствна тож. не творѣхъ бо браа събора рекше
 млтвы дондеже прндѣхъ всн, ѡ жндажще ёго мнози, ѡномоу же не
 прншшоу. нѣщн же ѡ ннхъ вставше ѡ прндошъ въ келнж ёго гл҃ше ёда како
 болѣвъ ѣ оумрѣ. да ꙗкоже прндошъ въ келнж ёго:· выпрашахъ ёго. поуто не
 прнде въ съборѣ брате. ѡнъ же стыдѣше са повѣдатн нмь. разоумѣв же
 дїаволь злокзньннынъ съвѣтъ:· ѡнъ же нсповѣда нмь гл҃а. простнтѣ ма браа:·
 ꙗко востахъ по ѡбыаю въ цр҃квь рѣ ми помысль. ꙗко нѣ тѣло н кровь хвѣа
 камо ндешн прнжтн хлѣба проста ѡ внна. н аще хоцете да прндѣ съ вамн:·
 оутверднтѣ мон помысль ѡ стѣн просфорѣ. ѡнн же рекошъ ёмоу встанн ѡ
 градн съ намн ѡ помлнм са бѣн да тн покажетъ таннжъ слнжъ съходнмжъ. ѡ
 вставъ нде съ нмн въ цр҃квь:· ѡ бывшн млтвѣ къ боу ѡ братѣ да ꙗвнтѣ ёмоу
 бжвнхъ таннъ слнжъ. тако наущъ съвршатн съборѣ рекше млтвѣж. ѡ тако
 поставншъ брата посрѣ цр҃кве. до ѡпоущенїа събороу:· не прѣстажъ слъзамн
 ѡмыважъ лице свое. по съборѣ. рекше по ѡпоущенн млтвннѣмь:· прнзвавше ѡцн
 брата выпрашахъ ѡ глаше:· ѡуе ёже тн нѣ показаль бѣ повѣжъ намъ да ѡ мы
 ползъ прннемь. ѡнъ же науатъ съ плачемъ гл҃атн:· ꙗко ёгѡ бѣ правнло
 пѣнное:· ѡ проутенно бѣ аплское оуенїе:· ѡ стадїа коньустн етїе. тогѡ
 вндѣхъ покровъ цр҃квнынъ ѡверсть:· ѡ небса ѡвлѣжща са:· ѡ коегождо слово
 егльское ꙗко ѡгнь всхождаше до небса. ꙗко бѣ еглю сконуанїе:· прндошъ
 клнрцн ѡ дїаконнн нмаше бжвнхъ таннъ прнущенїе. ѡ вндѣхъ небса
 ѡверста ѡ ѡгнь съходащъ съ множествомъ стѣхъ агль. ѡ врхоу нхъ ннѣ двѣ
 лицн:· краснѣншн всего:· ёуже нѣ достоинно доброты нсповѣдатн. бѣше бо
 свѣтъ еа ꙗко мльнн. ѡ посрѣ двѣю лицоу мало ѡтроуа:· ѡ аглн сташъ ѡколо
 стѣжъ трапезы:· в же лицн врхоу стѣжъ трапезы ѡ лица же посрѣ ёю. да
 ꙗкоже бѣ сковше ржцѣ ѡ нозѣ ѡтроуатю ёже бѣше врхѡ ёю. нмѣста же **НОШЬ**
 ѡ закласта ѡтроуа ѡ нзлнѣста кровь ёго въ уашъ ꙗже бѣше врхоу стѣжъ
 трапезы. ѡ сдробнста тѣло ёго ѡ положнста врхоу хлѣба ѡ бѣ въ тѣло.
 тогѡ **помѣнжъ** апла гл҃аша:· пасха нша за ны пожрень бѣ хс̄. да ꙗкоже
 прнблнжншъ са браа прнжтн стѡе прнущенїе, дааше са нмь тѣло. ꙗкоже
 възываахъ амннъ гл҃аше, бждѣше хлѣбъ въ ржкахъ нхъ. ѡ азъ ꙗкоже прѣдн
 прнжхъ, да ми са тѣло ѡ не можахъ ёго прнжтн. ѡ слышахъ гласъ въ оушню
 моею глашъ ми. улуе убо радн не прїемлешн:· нѣ лн се ёгоже нскаль есн; ѡ
 рѣхъ ёмоу. мтнвѣ ми бждн гн ꙗко **тѣло не можъ прнжтн**. н а же рѣ ми. аще бн
 могль улкѣ тѣло прнематн, тѣло са бн ѡбрѣтало ꙗкоже ты ѡбрѣте. нж

никто же не можетъ тѣло прижити, сего ради повелѣ бѣ быти хлѣбомъ предложениѣ.

да якоже бо адамъ испрѣва рѣкама бжѣнма быѣ плоть, и въдоунѣ въ него дхѣ животень. и плоть ѡлжунъ са въ зѣмла. и дхѣ же прѣбыѣ въ немъ. и ннѣ же хсѣ своѣ плоть стѣимъ дхѡмъ нмать. и плоть же млѡсрѣдоуетъ въ члѣкы, дхѣ же стонѣтъ въ срѣцѣ. да аще вѣроуешн, приимнъ еже нмашн въ рѣкоу. да ꙗкоже рѣ вѣроужъ гнѣ: и семн рекшоу быѣ тѣло еже бѣ въ рѣкоу моею хлѣбъ. и похвалнѣ бѣ приахѣ стѡѣ приуащениѣ егѡ же придошѣ клнрнцн и съборъ доспѣ, видѣ пѣ ѡтроуа посрѣ двою лнцоу: и клнрнкы потрѣбелѣжшѣ стѣ дары. и видѣхѣ покровъ цркѡвнын ѡверсть: и бжѣвныѣ слѣ възносаща са на нѣбо, и ѡтроуа посрѣ лнцоу. сна всѣ слышавше брѣа многооумнлениѣ приѣмше ѡтндошѣ въ келнѣ своѣ. въ славѣ боу ѡцоу и сноу и стмѡ дхѡ и ннѣ:

лист 109-116

чюдо ѡ дщери аврамнева брата.

нмѣше же блжнын брата по плтн, нмѣше дщере едннѡуджж. оумершоу же ѡцоу еж прѣбыѣ юнака срѣа роднтелю. снѣ же въземше знаемн еж и приведошѣ еж къ стрню еж аврамню. сѣщн ен седмнмъ лѣтомъ. ѡн же повелѣ ен быти вѣнѣшнн келн. бѣхѣ же дверца малы межѡу нма нмнже оуѣаше ж ѡалтнрю и проунмъ кннгамъ. ѡна же съ ннмъ бдѣше и поаше. и ꙗкоже самъ възрѣжааше са, тако же и ѡна. прилежно же прѣспѣвааше въ урьньѡстѣмъ ѡбразѣ, и тыѣаше са съвершнтн всѣ дѣтѣлн. нѣбо множнцѣ блженын млѣше са боу ѡ нен съ слзѣамн, да бн нмѣла мысль своѣ къ боу. и да не приважетъ себе беземнынхѣ вѣщен. понеже бо ѡцѣ еж нмѣнне ѡставнл бѣше ен доволно. и въ томъ часѣ повелѣ снѣ тако разѣатн ннцнмъ же и снрымъ. ѡна же млѣше стрѣа своего глѣшн. ѡуе, да бнхѣ и азѣ достонна была твоѣ стѣина, млн бѣ за ма да нзбавлѣ ѡ злаго помысла, и всѣ сѣтен многоразлнчнынхѣ дѣволскыхѣ, и прилежно урьньѡствовааше, по всемоу урьньѡствѡ его. и веселѣше са аврамнѣ видѣше доброе еж прилежннѣ. слзѣы, и смѣренжж мѣдрѡ. безмльнѣ, кротость, любовь ꙗже нмѣаше къ боу. к. лѣ. урьньѡствова съ ннмъ ꙗко агннца чѣта, и голѣбнца несквернна. сконѡвашоу же са. к томоу лѣтоу врѣменному. дѣвол же ненствоство възвнже на нѣ. и сѣтъ полѡуе ꙗко да оуловнтъ ж: еда понѣ тако блженнаго възможетъ ѡ бѣ. бѣше же нѣкто нмѣше нма урьньѡское. и хожааше къ блженному, ꙗко внннѡж полѣзнож съ тыѣаннѣмъ многымъ. видѣше же и блженнжж дверцамн. еже и быѣ въ ненствоствѣ, и хотѣше бесѣдоватн съ неж. ꙗкоже бо пламень ражѣе са срѣце его ненствоვნнѣ любве.

желааше врѣма доволно ꙗко лѣто едннѡ дондеже развратнтѣ ен помысль. ѡна же ѡверзшн дверн келнн своен нзѣде къ нему, и ѡскверннж сквернынмъ безаконнѣмъ. по сѣтворенн же грѣха оужасе са помысль еж, и растрѣзавшн

вЪЗЛОЖИ НА ГЛАВѢ СВОЕЖ ДА ПОКРЫЕТЕ ѠБРАЗЪ СВОИ. ВЪЗАТ ЖЕ И СРЕБРЪНИЦѢ
 ЕДИНѢ СЪ СОБОЖ И ВЪСѢ НА КОНЬ И НДѢШАЕ АЩЕ БО КТО СЪХОДНИКЪ ѠТНТИ ХОЩЕТЕ
 ВЪ ѠУѢСТВО ТОУЖЕЕ ИЛИ ВЪ ГРАДЫ И ХОЩЕЕ НЕПОЗНАЕЪ БЫТИ. ТАКО И БЛЖЕНЫИ
 ВЪЗАТЕ ѠБРАЗЪ ВРАЖИИ ДА ПРѢБОРНТЕ И ПОВѢДИ. ПРИИДЕТЕ ПОУЮДИИ СЯ ЛЮБИИЦИ
 СЕМОУ ВТОРОМОУ АВРААМОУ. ѠИ БО ВЪЗВРАТИ ЛОТА СНА БРАТА СВОЕГО, ѠИ БО
 ПРЪВОЕ НА БРАНЬ НЪЗЫДЕ НА САМОГО ДІАВОЛА НА БРАНЬ И ПОВѢДИ ЕГО ВЪЗВРАТИ
 ДЪЩЕРЬ СВОЕЖ ПРИШОУ ЖЕ ТОГА БЛЖЕННОМУ НА МѢСТО И ВЪШѢ ВЪ ГОСТИНИЦѢ, И
 ГЛАДАШАЕ САМО И ѠВАМО ХОТА ЕЖ ВИДЕТИ. ѠСКЛАБЕ ЖЕ СЯ РѢ КЪ ГОСТИНИЦКОУ.
 ДРОЖЕ ЕДА НМАШИ ЗЕ ДВЦѢ ДОБРѢ, ВЪ СЛСТ БО ДА СЯ НАЗРА ЕЖ; ѠИЖЕ ВИДЕВЪ
 СТАРОСТНЫѢ ЕГО СѢДНИИ, И ПОРАЗУМѢ ІАКО БЛЖДА РАДИ ВЪПРАШАЕТЕ ЕГО.
 ПОТОМЖЕ ѠВѢЩАВЪ РѢ ЕМО. **ІЕ ЗѢЛО КРАСНА.** БѢШЕ ЖЕ БЛЖЕННАА ПАЧЕ УЛѢА
 ДОБРОТЫ ОУКРАШЕННА. РѢ ЖЕ КЪ НЕМО БЛЖЕННЫИ: УТО НАРУЕТЕ СЯ НМА ЕИ, ѠИЖЕ
 РѢ МАРИА НАРЦАЕТ СЯ НМА ЕИ. ТОГА БЛЖЕНЫИ СВѢТЛОМЪ ЛИЦЕМЪ ГЛА КЪ НЕМОУ,
 ПРИЗОВИ МИ ЕЖ **ДА СЯ ПОВЕСЕЛА** СЪ НЕЖ ДНѢ. ЗѢЛО БО ІАКО СЛЫШАЕЪ ЕСМЪ Ѡ НЕИ И
 ГОДѢ МИ БЫ. ПРИЗВАНТЕ ЖЕ БЫВШИ ЕИ И ПРИДЕ КЪ НЕМОУ. ІАКО ВИДЕ ЕЖ ВЪ
 КРАСОТЕ ТОН БЛЖДНИУСЬКИМЪ ѠБРАЗОМЪ, МАЛО НЕ ВСЕ ТѢЛО ЕГО СЛЪЗНО БЫ.
 ОУДРЪЖА СЯ ДА НЕ ПОЛЮЕНІА ПОГРѢШНТЕ И РАЗУМѢВШИ ѠБѢЖНТЕ ЕГО. СѢДАЩЕМ
 ЖЕ И ПИЩЕМЪ НМЪ, НАУАТЕ ИГРАТИ СЪ НЕЖ СЪИ ДНЕВНЫИ МЪЖЪ. ѠНА ЖЕ ВЪСТАВШИ
 ѠБЛОБЫЗА ЕГО И ВЫЖ ЕГО. ЛОБЫЗАЩИ ЖЕ ЕГО ВЪ ЗВОНѢ, ВОНЕЖ УРЪНЕУЕСКОЖ
 ТѢЛО ЕГО. ѠНА ЖЕ ПОМѢНѢ ДИИ ВЪЗРЖАНІА СВОЕГО, И ВЪЗДЪХНУВШИ ПРОСЛЪЗИ СЯ И
 РѢ. Ѡ ЛЮТЕ МНѢ ЕДИНОИ. ГОСТИНИКЪ ЖЕ РѢ КЪ НЕИ. ГЖЕ МАРИЕ ДНѢ ВТОРОЕ ЛѢТО
 НМАШИ ЗЕ СЪ НАМИ И НИКОГА СЛЫШАЕЪ ЕСМЪ СЕГО СЛОВЕСЕ И ВЪЗЪИХАНІА. НЪ НИТЕ ѠБО
 УТО ТИ ІЕ. ѠНА ЖЕ РЕУЕ. АЩЕ БИ ОУМЪРЛА ПРѢЖЕ СНХЪ ТРИЕХЪ ЛѢ. БЛАНА БИ БЫЛА.
 АБІЕ ЖЕ БЛЖЕНЫИ ДА НЕ РАЗУМѢТЕ ЕГО, РѢ КЪ НЕИ ѠСТРЫИМЪ СЛОВОМЪ НИТЕ ЕГДА
 КЪ МНѢ ПРИШЛА ЕСИ ПОМѢНѢЛА ЕСИ ГРѢХЫ СВОЕЖ. И НЕ РѢ ѠНА ВЪ СРЦИИ СВОЕМЪ КАКО
 ПѢБЕНЪ ІЕ СТРИА МОЕГО. И НЕ РЕУЕ ОУБО В СЕБѢ КАКО ПѢБНА ІЕ РѢУЕ СНИА СТРИО МОЕМО.
 НЪ ЕДИНЪ УЛКОЛЮБЕЦЪ И ПРѢМЖДРИИ БѢ ТАКО СЪМОТРИ. ДА НЕ ПОЗНАВШИ ЕГО И
 ОУБОАВШИ СЯ ОУБѢЖНТЕ. И ЗЕМЪ ЖЕ И **ЦЪТЪ ДА Ж ГОСТИНИЦКОУ,** И ГЛА ЕМОУ
 ДРОУЖЕ СЪТВОРИ НИ ВѢРА ДОБРѢ, ДА ВЪЗВЕСЕЛИИ СЯ СЪ ДВЦЕЖ СЕЖ ДНѢ ИЗ ДАЛЕУА
 БО ПРИДО ЕЖ РАДИ.

Ѡ КОЛНКА ПРѢМЖДРО БѢ РАДИ. Ѡ КОЛНКА РАЗУМЪ **ДХОВЕНЪ.** Ѡ КОЛНКА НЕСЪМНѢНІЕ
 БѢ РА. ЕЖЕ ВЪ .И. ЛѢ УРЪНУЕВСТВА СВОЕГО НЕ ВЪКОСИ ХЛѢБА, МАСА ЖЕ НАУАТЕ
 ІАСТИ ДА СПСЕТЕ ДШЖ ПОГЫБИШЖ. ЛИЦИ ЖЕ НА НЕБСИ СТЫХЪ АГГЛЪ РАДОВАХЪ СЯ,
 ДИВАШЕ СЯ Ѡ НЕСЪМНѢИИ БЛЖЕННАГО, КАКО ПРИЛЕЖНО НЕСЪМНА СЯ ІАДѢШЕ ПІАШЕ.
 ДА Ѡ ѠСКЕРЪНЕНАГО **ИСУХИТИТЕ** ПОТОПНУШЖ ДШЖ. Ѡ ПРѢМЖДРОСТИ ПРѢМЖДРИУХЪ,
 Ѡ РАЗУММЕ РАЗУМНЫИ, ПРИИДЕТЕ И ОУДНИИ СЯ ЗАКОНОПОЛОЖЕНІЮ ЕГО. Ѡ
 ВЕЛНОЕ УЮДО, ЗАКОНОПОЛОЖЕНІА РАДИ. ПРИИДЕТЕ И ОУДНИИ СЯ Ѡ НЕСЪМНѢИИ ЕГО.
 КАКО СИЦЕВЫ **МЖДРЕЦЪ** И **РАССЪДНТЕЛЕНЪ** И РАЗУМЕНЪ БЫ. ДА Ѡ ОУСТЬ ИСТРЪГНЕТЪ
 ПОГЫБИШЖ ДШЖ. И **ТЕМНИЦЪ ТЕМНУХЪ** ИЗРѢШНЪ. ИЗБАВИТЕ ДШЖ ЗАТВОРЕННИКЪ
 ВЪ ТЕМНИЦИ. ПО ВЪЗВЕСЕЛЕНИИ ЖЕ РѢ КЪ НЕМО ДВЦА, ГИ ВЪСТАИИ И ПРИДИ ДА
 ВЪИИДЕВѢ НА ЛОЖЕ И СПИВѢ ТѢ, ѠИ ЖЕ РѢ ДА ВЪИИДЕВѢ. ВЪИИДОСТА ЖЕ ВИДЕ ѠДРЪ

ВЫСОКЪ ѿ ПОСТЛАНЬ. ѿ ВЪЗЛѢЗЕ ПРИЛЕЖНО ѿ СѢДЕ НА ѠДРѢ. **КАКО ТА НАРЕКЪ** ѿЛИ
 КАКО ТА ѿМЕНУЮЖ, Ѡ СВѢРЪШЕНЫИ СТРАЛУЕ ХѢВЪ, НЕ ВѢМЪ. ВЪЗЪРЪЖАТЕЛЪ ЛИ ТА
 НАРЕКЪ, ЛИЛИ НЕСЪМНИТЕЛЪ. ПРѢМЪЖДРА ЖЕ ЛИ, ѿЛИ НЕПРѢМЪЖДРА ѿ РАССЪЖДИТЕЛНА.
 СѢДѢВЪ ОУБО, ѿ. ЛѢ. ВЪ УБРНЬУСТВѢ СВОЕМЪ НА ѢДННОИ РОГОЗНИѢ, КАКО ПРИЛЕЖНО
 НА ТАКОВѢМЪ ѠДРѢ СѢДЕ. СНИ ВЪСѢ СЪТВОРНЪ ѢСН ПОХВАЛЫ РАДИ ѿ ВѢНЦА, ѿ
 СЛАВЫ РАДИ ХЪВИИ ПЪПРИЦА ПРѢИШЕЛЪ ѢСН ѿ МАСА ІАЛЬ ѢСН. ѿ ВНО ПИЛЪ ѢСН, ѿ
 ГОСТИНИЦЪ ВЪИШЕЛЪ ѢСН ДА СПѢСИ ДЪШЪ ПОГЫБШЪ. МЫ ЖЕ НА РАССЪЖѢНІЕ ТЪЩЕ
 ВЪХОДИМЪ. АЩЕ ѿ ПОНѢ МАЛО СЛОВО ГЛАТИ ХОЩЕМЪ ѿСКРЪНМОУ. ПОТОМЪ ЖЕ
 СѢДАЩОУ ѢМОУ НА ѠДРѢ. ѠНЪ ЖЕ РѢ ЗАТВОРН ДВЕРИ ѿ ПРИДИ ѿЗОУИ МА. ѠНА ЖЕ
 ПОВѢДА ѢМОУ Ѡ ПРѢВѢМЪ ВЪЗЪРЪЖАНИ ѿ ѿЗОУЕНИИ, НЪ НЕ ПОСЛОУША ѢЖ. ВЪСТАВШИ
 ЖЕ ЗАТВОРН ѿ ПРИДЕ КЪ НЕМОУ, ѿ ГЛА ЕИ ГЖЕ МОА МАРИЕ ПРИБЛИЖИ СА САМО КЪ
 МНѢ. ѠНА ЖЕ ПРИБЛИЖИВШИ СА КЪ НЕМОУ, ѿ ТЪИ ЖЪ Ж ѿ ѿДРЪЖА Ж КРѢПЦѢ ДА НЕ
 ѿБѢГНЕТЬ И АБІЕ СНАТЬ КЛОБОУКЪ СВОИ СЪ ГЛАВЫ СВОЕЖ ѿ ѿБЛОБЫЗА ѢЖ. ѿ ПЛАКАВ
 СА РЕЧЕ КЪ НЕИ. УАДО МОЕ МАРИЕ НЕ СВѢСН МЕНЕ, НѢСМЪ ЛИ АЗЪ ѠЦѢ ТВОИ АВРАМИЕ,
 УАДО МОЕ МАРИЕ АТРОБО МОА НЕ ЗНАЕШИ ЛИ МЕНЕ, НѢСМЪ ЛИ АЗЪ ВЪСПИТАВИИ ТЕБЕ.
 УТО ТИ БЫ УАДО МОЕ КТО ТА ПОГОУБИ, ГДЕ ІЕ ВЪЗДРЪЖАНІЕ ѠНО ѿ ПЛАУЪ ѿ СЛЪЗЫ
 ТВОИ. ГДЕ БДѢНІЕ ТВОЕ ѿ НА ЗЕМЛИ ЛѢГАНІЕ. ІАКО Ѡ ВЫСОТЫ НЕБЪСНЫИ ВЪ РОВЪ
 СЪИИДЕ. ПОУТО ЕГДА СЪГРѢШИ ѿ НЕ ѿСЛОВѢДА МНѢ, ДА СА БИ ПОКААЛЪ СЪ ЛЮБИМЫМЪ
 МОИМЪ ѢФРЕМОМЪ. ПОУТО СИЩЕ СЪТВОРНИЛА ѢСН, ПОУТО СИЩЕ ѠСКРЪНИЛА МА ѢСН. ѿ
 ВЪ ПЕУАЛЪ ВДИИМЪ СИЩЕ МА ЕСН ВЪВЪРЪГЛА. КТО ІЕ УАДО МОЕ БЕЗЪ ГРѢХА ТЪКМО
 ѢДНИИ БѢ. СЛЫШАВШИ ЖЕ СИЕ ѠНА ІАКО ѿ КАМЕНЬ БЕЗЪДУШЪ БЫ ВЪ РЪКѢ ЕГО, БОЖИИ
 СА КѢПНО ѿ СТЫДАЦИИ СА. ПАКЫ ЖЕ БЛЪЖНЫИ РѢ КЪ НЕИ, НЕ ГЛЕШИ ЛИ МИ УАДО МОЕ
 МАРИЕ, НЕ ГЛЕШИ ЛИ МИ АТРОБО МОА, НѢСМЪ ЛИ АЗЪ ТЕБЕ РАДИ ПРИШЕЛЪ **САМО** ѿ
 УАДО МОЕ НА МНѢ ГРѢХЪ ТВОИ. АЗЪ ѠВѢЩАЖЪ ЗА ТА ВЪ ДНИ СЪДНИИ ГЪИ. АЗЪ
 ПОКАЖЪ СА ГРѢХА РАДИ СЕГО. ПОЛОНОШИИ ЖЕ ПЛАУА СИЩЕ МОЛЪШЕ Ж ѿ НАКАЗОВАШЕ
 ѢЖ. ѠНА ЖЕ ПРИЕМИШИ МАЛО ДРЪЗНОВЕНІЕ, РѢ КЪ НЕМОУ ПЛАУАШИИ СА. КЪ ТЕБѢ НЕ
 МОЖЪ ВЪИИМАТИ СТОДА РАДИ ЛИЦА ТВОЕГО. ѿ КАКО ПОМЪИТИИ СА БОУ НЕ МОЖЪ, ІАКО
 ѠСКРЪНИНА БЫХЪ НЕУИСТИИИ СИИИ СКРЪИНАМИ. ѠНЪ ЖЕ ГЛА КЪ НЕИ, **НА** МНѢ ГРѢХЪ
 ТВОИ УАДО, Ѡ РЪКОУ МОЕЮ ДА ВЪЗЫЩЕТЬ БЪ ГРѢХА СЕГО. ТЪКМО ТИ ПОСЛОШАИ
 МЕНЕ ѿ ГРАДИ ДА ѿДЕВѢ **НА** МѢСТО СВОЕ, ѢФРЕМЪ БО МЪИТИИ БЪ ЗА ТА ѿ УАДО МОЕ.
 ПОМЪОУИИ СТАРОСТЬ МОЖЪ МЪА ТА АТРОБО МОА. МЪА ТИ СА ѿ УАДО МОЕ. ВЪСТАВИИ
 ЖЕ ГРАДИ СЪ НАМИ. ѠНА ЖЕ ѠВѢЩАВИИ РѢ КЪ НЕМОУ, АЩЕ ВѢСН МОЖЪ СА ПОКААТИ
 ѿ ПРИИМЕТИ БЪ МЪИТИИ МОЖЪ СЕ ИДИ. ѿ ПРИПАДИИ КЪ ТВОЕМОУ ПРИѢСЪТВИИ. ѿ МЪА
 СА ѿ ѿБЛОБЫЗАЖЪ ПЛЕСИИ НОГОУ ТВОЕЮ ІАКО СИЩЕ ОУМЪИДИИ СА ЕСН ѿ МНѢ. ѿ
 ПРИШЕЛЪ ѢСН САМО ДА МА ИЗВЕШИИ Ѡ СКРЪИИ СЕЖЪ НЕУИСТОТЫ. ѿ ПОЛОЖИИ ГЛАВЪ
 СВОИ НА НОГОУ ЕГО ѿ ГЛАШЕ ВЪСА НОЩЪ. УТО ТИ ВЪЗЪАМЪ ВЪКѢ МОИ. ОУТРОУ ЖЕ
 БЫВШОУ РѢ КЪ НЕМОУ, ѿМАМА ЗДЕ РИЗЫ ѿ МАЛО ЗЛАТА УТО ВЕЛИШИ ѿ СЕМЪ. РѢ ЖЕ
 БЛЪЖЕНЫИ ВЪСѢ ѠСТАВИИ ЗЕ, СЕ БО УАСТЬ ІЕ НЕПРИИЗИИНА. ВЪСТАИИЖЪТА ЖЕ АБІЕ
 ѿДОСТА, ВЪСАДИИ ЖЕ Ж НА КОНЬ ѿ ВОДѢШЕ Ж, ѿ САМЪ ПРѢ НЕЖ ѿДЕШЕ РАУЖЪ СА
 ГРАДЕШЕ. ІАКО ЖЕ БО ПАСТЪИИ ЕГДА ѿБРАЩЕТИИ ИЗЪГИБШЕЕ ѿВУА, СЪ РАДОСТИИ

ВЪЗМЕТЪ Ж НА РАМО СВОЕ... ЖЕ ПРНДОСТА ДО МѢСТА, АБІЕ ... ВЪ ВНАТРЪНЕН КЕЛІН
НДЕЖЕ ... ПРѢЖЕ, А САМЪ ПРѢБЫ ВЪ ...

ѠНА ЖЕ СЪ ВРѢТНЦЕМЪ ВЛАС Н СМѢРЕННЫМЪ ПЛАУЕМЪ Н ВЪЗРЪЖАНІЕМЪ ЖЕ Н
КРОТОСТНЖ УРЪНЬУСТВОВАША ПРНЛЕЖНО Н ПОКАША СА СЪ МНОГЫМЪ ПРНЗЫВАША
БѢ ПОМОЩЬ. СНЦЕВО БѢШЕ ПОКААНІЕ ЕЖ СНЦЕВА БѢШЕ МЛТВА ЕЖ СНЦЕВО БѢШЕ МЛРДІЕ
ЕЖ: КТО БО СЛЫШАША ГЛА ПЛАУА ЕЖ Н НЕ ПРОСЛАВЛѢША БѢ; НШЕ ПОКААНІЕ
ПРОТНВЖ ѠНОН ПОКААНІЮ, СТѢНЬ ІЕ. Н НАША МЛТВА ПРОТНВЖ ѠНОН МЛТВѢ,
ННУТОЖЕ ІЕ. ТАКО БО МЛѢШЕ БѢ ВЫНЖ ДАТН ЕН ѠПОУЩЕНІЕ ГРѢХОВЪ ІАЖЕ СЪТВОРНЛА
ІЕ. Н ПОКАЗАТН ЕН ЗНАМЕНІЕ АЩЕ МЛТВЖ ЕБЖ ПРНЖЛЬ БЖДЕТЬ ГЪ. Н СѢ ННѢ
МЛТВАНН ЕЖ УЛКОЛЮБЕЦЪ БѢ НЦѢЛЕНІА СЪТВАРѢЕТЪ. ЖНТ ЖЕ БЛЖЕНЫН АВРАМІЕ
ДРОУГЫ, І. ЛѢ. ЗРАЩЕ ДОБРОПРАВНАГО ЕЖ ЖНТІА. Н НЕПРѢЛОЖНАГО ЕЖ ПРНЛЕЖАНІА
СЛАВЛА БѢ Н ВЕЛНУАЖ ЕГѠ. ТАКО СКОНУА СА. ОУСПЕ ЖЕ БЛЖНЫН АВРАМІЕ
УРЪНЬУСТВОВАВШН .Н. ЛѢТЬ. СЪ ПРНЛЕЖАНІЕМЪ ВЕЛНКЫМЪ Н СМѢРЕНІЕМЪ ... Н
ЛЮБОВНЖ НЕЛНЦЕМѢІЕМЪ ... ВЪСПРНЕМЛА УЛКЫ ...

СНЦЕВО БѢШЕ ЖНТІЕ БЛЖЕНАГО АВРАМІА. СНЦЕВО ХОЖЕНІЕ БЛГАГО ТРЪПѢНІА ЕГО. ІАКО
СНЦЕ НЗЫДЕ НЗЪ УРЪТОГА СВОЕГО ВЪНЕЗАПЖ, НЕ ВЪЗВРАТН СА ВЪСПАТЬ. НЪ НН ВЪ
БРАНЕХЪ ПРН ВНДѢНІА НЕ ОУСТРАШН СА. НН ѠСЛАБѢ КОГА ПОМЫСЛЬ ЕГО. СЕ ЖЕ ВЕЛІА
ДѢЛА ЕГО Н УЮДНА Н СТРАШНА ДѢТѢЛЬ ЕГО ЁСТЬ. ЕЖЕ Ѡ АГННЦН МАРІН, ІАКО
ДХѠВНЫЖ ЕГО ПРѢМЖДРОСТН, РАЗОУМА ЖЕ Н ВЪСЕН БРАТН, НЕ ВЪЗРЪЖАНІЕМЪ,
ѠБРѢТЕ ЕЖ Н НСТРЪЖЕ Ѡ ЗМІА, Н ТОУ ПОПРА ЕГО, Н БРАШНО ПОСРѢДѢ ГРЪТАНА ЕГО
НСТРЪЖЕ. СНЦЕВО ПѠВНЖЕНІЕ Н ЛОТОВЕ БЛАЖЕННАГО АВРАМІА.

ЗДЕ ЖЕ СНЦЕ НАПНСАХОМЪ НА ОУТѢШЕНІЕ Н НА ПОЛЗЖ Н НА ПОХВАЛЖ Н СЛАВЖ БОУ
ПОДАЖЦОМОУ БЛТЬ СВОЖ, ВЪСѢМЪ НА ПОЛЕЗНАА. ПРОУАЖ ЖЕ ДОБРОДѢЛН ЕГО ..
ХОМЪ Н НДЕ. ВЪ ГОДННЖ ЖЕ ПОКОА ЕГѠ ...СА МАЛО НЕ ВЪСЪ ГРѢ. Н ... НІЕМЪ
ПРНБЛНЖААЖ СА ВЪСХЫЩАЖЩЕ Ѡ СЕБѢ, НЖЕ ВЪСХНЩЕНІЕМЪ Ѡ БОЛАЩНХЪ
ПРНБЛНЖАША СА, АБІЕ НЦѢЛЕНІЕМЪ ОУУАША. ЖНТ ЖЕ АГННЦА ХѢВА ДРОУГННХЪ ІЕ.
ЛѢ. ПО СЕМЪ ЗѢЛО ВЪЗРЪЖЖЩН СА, Н СЪ СЛЪЗАМН МЛАЩН БѢ ДНЬ Н НОЩЬ. ІАКО
МНОЖНЦЕЖ МНМОХОДАЩН НОЩНЖ, Н ТОУ СТОЖЩН СЛЫЩЩЕ ГЛА ПЛАУА ЕЖ, Н
СТОАУЖ ДНВЛАЩЕ СА Н ПЛАУАЩЕ СА, Н СЪ НЕЖ ПРОСЛАВѢУЖ БѢ. ВЪ ГОДННЖ ЖЕ
ПРѢСТАВЛЕНІА ЕЖ, ВСН ВНДѢВШЕ ЛНЦА ЕЖ СЛАВЖ ВЪЗАШЖ БОУ. ПОНЕЖЕ НЕ ДАДЕ
ПОМЫСЛА СВОЕГО ЗЕМНУХЪ ВЕЩЕН, НЪ ТОЛНКО ВЪ ЛЮБОВЪ БЖНЖ.

АЗЪ ЖЕ НЕПРНГОТОВЛЕНЪ ЁСМЪ Н НЕПРНЛЕЖЕНЪ МОНМЪ ПОДВНГОМЪ. Н СѢ СЪННДЕ НА
МА БЕСКОНЕУНАА ЗНАМА. АЗЪ ЖЕ НАГЪ ЁСМЪ Н НЕГОТОВЪ ЖНТІЕМЪ. ДНВЛА ЖЕ СА
ЛЮБНМНЦН МОН ВЪ СЕБѢ. КАКО ПО ВСА ДНН СЪГРѢЩАЖ Н ПО ВСА ДНН КАЖ СА, А
ЗАУРА ЖЕ ГЛОМЛА СА Н ПРОВАЖАЖ ДНЬ. ПАКЫ ЖЕ ПОЛОДѢНЕ ГЛА, НОЩЬ
ПОРАЗОУМѢВЪ Н МА БѢ ДА МЛТНВЪ БЖДЕ ГРѢХОМЪ МОНМЪ. ПРНСПѢВШН ЖЕ НОЩЬ
СЪНОМЪ ѠДРЪЖНМЪ ЕСМЪ. ВЪЗЕМШН ЖЕ СЪ МНОЖ СРЕБРЪННКЪ, СЕ ННѢ ПОДВНЗАНТЕ СА
ДНН НОЩЬ КОУПЛА ТВОРАЩЕ, ДА ПОЛОУУНТЕ, Н СѢ НАУАЛО ДЕСАТОГРАДНОЕ. АЗЪ ЖЕ
СВОЕЖ ЛѢНОСТНЖ СЪКРЫ СЕБѢ НА ЗЕМЛН Н ГЪ МОН ПРНБЛНЖНЛЬ ІЕ МОЕ ПРНШЬСТВІЕ. Н
СЕ ТРЕПЕЩЕТЪ СРЦЕ МОЕ, Н ПЛАУА СА ДНН ЛѢНОСТН МОЕЖ, Н НЕ НМАМЪ УТО
ѠТВѢЩАТН ЕМОУ. ѠЩЕДРН МА ЕДННЕ БЕЗГРѢШНЕ Н СПСН МА ЕДННЕ БЛЖЕНЕ

УЛКОЛЮБЕ. ЯКО РАЗВѢ ТЕБЕ БЛѢННАГО ДХА ѠЖНЕЛѢЖЩАГО ВСѢ. Н ННОГО
 НЕСЬВѢДА, НН ВЪ ННОГО ВѢРОВАХЪ. ТѢМ ЖЕ ОУБО ПОМѢНН МА УЛКОЛЮБЕ, НЗВЕДН
 МА Ѡ ТЕМННЦЪ ТѢЛА СЕГО БЕЗАКОНІИ МОНХЪ. ТВОЕ БО ІЕ ѠБОЕ ВЛКѠ. КОГДА ВЪННТН
 ВЪ ВѢКЪ СЪН:· Н КОГДА ѠТНТН МН Ѡ НЕГО. ПОМѢНН МА ВЛКО ГРѢШНАГО Н СПСН МА.
 БАТЪ ТВОА БЫВШІА НА МНѢ ПРѢБЖДЕТЬ СЪ МНОЖ ВЪ ВѢКЫ ВѢКОМЪ АМННЬ. БЖДН ГН
 МЛТЪ ТВОА НА НАСЪ ЯКОЖЕ ОУПОВАХОМЪ НА ТА. В ВКЫ ВѢКОМЪ АМННЬ:-

Поговор на Лесновскиот паренезис од 1353 година

Нзволюеніемъ оца н поспѣшеніемъ сѣа н съвршеніемъ стго дхѣа напнса са сна
 кннга глѣмаа стын Ефремы, въ землн Слатовскон, въ мѣстѣ рѣкомѣмъ
 лѣсново, въ обнтелн стаго архнстратннга Мнханла. въ лѣто блговѣрнаго н хрѣ
 толюбнваго црѣ блгарскаго Іван Алѣксандра н блговѣрнаго н хрѣтолюбнваго
 стго црѣ Стефана срьбскыж н грьюскыж землж. н велнкаго деспотѣ Іван
 Ѡлнвера, хтнтора тогожѣ храма н при всеосщеніемъ архнерен тыж земла квр
 Арсеніа, повелѣвшѣ мн писати снхъ кннгъ моеж хоудостнж тахате урьньць.
 да оцн н братіа н послушннцн н настожщїи не клатвамн Ѡмьщантѣ, нж пауе
 блго слово рыцѣте Ѡ мнѣ кждо васъ аще мнаще са смртннн ко гоу спсоу
 ншѣмоу гонезнжтн мн вѣуны мжкъ съ всѣмн вамн. понеже не бѣхъ пнсьць, нж
 повелѣніемъ господнна мн епнскупа арсеніа наурътнхъ снхъ кннгъ въ лѣто 3.
 Ѡ.ж. а. енднктнѡн. Ѣ БОГЪ ДА ПРОСТН Н ВЪ БЖДЖИМН ВѢЦѢ АМННЬ.

СТАНИСЛАВОВ ПРОЛОГ

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: 1330 година

место на пишување: Лесновски манастир

материјал: пергамент

обем: 321 лист

писмо: кирилско

содржина: кратки житија на светители за сите денови во годината.

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Белград, Архив на САНУ, 53.

изданија: В. Желязкова, *Станиславов (Лесновски) пролог од 1330 год.*, Велико Търново 1999.

студии: Бл. Конески, „За Станиславовиот пролог“, *Прилози на МАНУ, II, 1-2*, Скопје 1977, 5-23; К. Трајкова, *Лексикаѿта на Станиславовиот пролог*, Институт за македонски јазик, Скопје 2002.

Правописни и фонетски особености: вокализација на еровите, мешање на носовките, протетичко *j*; рефлекс *ǰ* (правописно *ь*) за *ж*; замена на групата *ѣрь* со *црь*; испуштање на епентетско *л*; едначење на согласките по звучност (појава на *ф* во македонски примери), асимилација на согласките.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наложување на наставките од тврдата промена кај именки од женски род со претходно мека основа; мешање на промените на именките по основи; компаратив кај прилог; наставка *-ме* во прво лице множина сегашно време; изместување на деклинацијата (замена на аблативен генитив со акузатив, употреба на генитивна форма наместо акузативна кај именка со основа на консонант); искажување на инструментал со значење „средство“ со помош на предлогот *со* (правописно: *съ*).

лист 76-77

въ ть дѣ. стрѣть стго̑мнка ананнѣ.

ананнѣ бѣ мннкъ. ѿ страны перьскыѣ. ѿ гра̑а дрвнла нарнцаѣмааго. бѣ же бѣлецъ. нж хртнѣаннѣ. н того радн ѣмше н перѣне. мшж н крѣпко н ѿ многа бнѣннѣ бы̑ ѣко н мрътьвь. н помалоу дышж. н лежж ѿверъзе ѡчн свон. н рѣ къ сжщннмь тоу. встанѣте н сѣтворнте млтѣж къ бо̑у. се бо внжж стльпъ досагаѣщъ до нбѣ. н гнѣшбразна мжжа гла̑ца мн. градн с намн введемь та въ градъ. нсплнень радостн велнѣ. н веселнѣ н свѣта. н се рекъ н нзѣше. н ѣко бо дѣша ѣго възыде на вышннн гра̑а. ѣкоже видѣ. мощн же ѣго лежжтъ въ персѣхъ. ѣѣше конѣунааго въскрѣннѣ. ѣгда н тн въскрѣше наслѣдѣтъ бесьмрътнѣ:·

лист 83-84

въ ть дѣ. стрѣть. стѣ̑ мннкъ. антнла. н аньспнѣ.

ѿ перьскы страны бышж тн стнн. дѣала жрьць ндольскын бы̑. позна хѣж вѣрж. н ѿ внны таковыѣ разболѣвь сѣ. н помыслнвь нтн къ ѣпкѣпоу да нсѣлѣѣтъ. нсѣлѣвь. н по семь ндѣше въ гра̑а свон. да кннжнннкы своа маоучнть. хртнѣаны бытн.

н оувѣвь князь н ѣтъ н. н оурѣзавь оушн ѣго. н въврѣже н въ темннцѣ. стѣ̑н же аспнн бѣше днѣаконь. н ѣтъ бывь н тѣн. н хѣа нсповѣдавь. мѣнь бывь крѣпко, н по семь поуѣнень бывь къ старѣншннѣ влъховомь. съ стѣ̑мь анѣалонѣ. старѣншннѣ же влъховь вѣве ѣа въ цр̑ковь. н не хотѣшж поклоннтн сѣ. н прнѣ ѣа къ цр̑ю. н въпрошена быста. н пакы понжжѣна ѿврѣщн сѣ хѣа. н видѣвь ѣа цр̑ь ѣко не ѿврѣжета сѣ. н ѣмь н оусекнж ѣа:·

ВЪ ТЪ ДѢ. ПАМА ѠЦА НШЕГО ЛОУКЫ СТЬПННКА КЕВТРОПННСКА:·
 ВЪ ЦРѢВО РОМАНА СТГО СТАРЦА. Н ѠЕОФНЛАКТА ПАТРИАРЪ СНА ЕГО. Н КОСТАНТИНА
 ЗАТЪ ЕГО. СТГО БАГРѢНОРОДНААГО СНА. ЛЬВА ПРѢМЖДРААГО ЦРѢ. ПРИНДЕ Ѡ
 ВЪСТОКА МНН СЫ. Н БГОБОАЗЫННВЪ ПРЕЗВНТЕРЬ. НОСА ЖЕЛѢЗА ТЛШКА НА СВОЕМЪ
 ТѢЛѢ. ИЗНОУРѢА БА РАДИ ПЛѢ СВОА. ПРѢВѢЕ ПОМАН СА ВЪ ВЪСѢКОН ЦРКВН
 КОСТАНДИНА ГРА. ПО СЕМЪ ПРИНШЕДЪ ВЪ ХАЛКНДОН. ПРОТНВЖ МОНОСТЫРЮ
 КЕВТРОПННЕВОУ. Н СЪ СЪВѢТОМЪ НГОМЕННМЪ ВЪЗЪЛѢЗЕ НА СТЬПЪ. Н БЫ СТЬПЪ
 НЕПОКРЪВЕНЪ. ПРѢБЫВАА Н ЗНМѢ Н ЛѢ. БОУ МЛА СА. ТОЛМН ЖЕ ПОДВЕНЗА СА НА
 ДОБРОДѢТѢЛЪ. ИАКО Н СТЫМЪ ЦРЕМЪ ПОЗНАНОУ БЫТИ. ПО СЕМЪ ВЪ СТАРОСТИ
 ГЛЖБОУЦѢ. КЪ БОУ ѠТНДЕ:·

лист 84

МЦА ТО .ВІ. ПРѢПОБѢНГО. ѠЦА НШЕГО СПИРНДОИ КЕКПА. ТРИМНФННТА КИПРСКААГО.
 ѠУЕ БЪ :·
 ПРѢПОБѢНННН ѠЦѢ НШ СПИРНДОНЪ. БЫ ПРИ КОСТАНДИНѢ ЦРН. ѠБРАЗОМЪ ПРОСТЬ. Н
 СРЦЕМЪ СМѢРЕНЪ. ПАСЫ ЖЕ ѠВЦЖ. Н ЖЕНЖ ПОАТЬ Н ДЫЩЕРЕ РОДИ. НМЖЕ ѠНА
 ОУМРѢТЬ. Н БЫ КЕКПА. БЫ ЖЕ Н УЮДОТВОРЕЦЪ. НЕО ВЪ ВЕЗѠЖИЕ
 ПОМАН СА. Н БЫ ДЪЖЪ. Н Ѡ ГЛАДѢ ѠБНЛНН СЪТВОРН. Н ЗМНА ПРѢТВОРН НА
 ЗЛАТО. ПОДАА НА ВЪ ЗАЛОГЪ. ВЪ ЗАЕМЪ ДАТИ НИЩЕМОУ Н ЖИВНТИ А. Н ПАКЫ
 ПРѢТВОРН А НА ЗМНА Н ПОУСТН А. Н РѢКЖ ТЕКЖЩЖ. ОУСТАВИ ПРИДЕ ЖЕ Н НА
 НИКЕНСКИ СЪБОРЪ. Н ПОСАМН КЕРЕТНИКЪ. МЖЖ ЖЕ НѢКОН. НМѢШЕ ДЫЩЕРЕ. Н ДА СИ
 НѢКТО СКРОВНИЦЕ. ПО СЕМЪ ОУМРѢТЬ. ДЫЩН ЖЕ ЕГО НЕ ѠБРѢТЕ КЕМОУѢ БЫВШЕНЕ
 ПОЛОЖЕННОЕ. Н ВЪПРОСИ Н СТАРЕЦЪ МРЪТВА. Н ѠВѢЩАВЫШН РѢ КЕМОУ. НА СНИЕМЪ
 КЕСТЪ МѢСТѢ. Н ННА МНОГА СЪТВОРНВЪ Н СЪ МНРОМЪ ОУСПЕ:·

лист 85

МЦА. ТО .ГІ. СТЫ МУННКА. КЕВСТРАТНИА Н АВЪКСЕНТИА. Н КЕУГЕННИА. Н МАРАРНИА. Н
 ѠРЕСТА. ТР. ГЛ. Н.
 ФНЛОСОФЪ СПНСАНН РЫТОРЬСТВА. ПАДШЖА ПОДВНГЪ. СТРТН ОУКРАСНТИ. ПОУУНВЪ
 СА НЗЪ МЛАДЪСТВА. ВЪ МУНЦѢХЪ ПОВѢДННКА. ВѢРЫ Н ПРАВЫ ПОДВНГЪ. Н ПО
 ѠБЫУАЮ ВЪЗЪВРАТНАЛЪ КЕСН. Н БОЛѢЗНЕМЪ РАУНТЕЛЪ. Н Ѡ ТѢХЪ ВЪСТРЫГЛЪ КЕСН
 ВѢНЕЦЪ МУННА. ТѢМЖЕ МН ХА БА. МУНУЕ КЕУСТРАТНИЕ. Ѡ ДУШАХЪ НШ :·
 ВЪ ЦРѢВО МАЖИМНИАНА Н ДИѠКЛОННИАНА. ГОНЕННН БѢ ХРТНИАНОМЪ. Н АТЬ БЫ СТЫН
 КЕУСТРАТНИЕ. Ѡ СНАЛННА ДОУКА. Н МУНЪ БЫ. ПАУЕ Н ВЪ САПОГЫ ЖЕЛѢЗНЫ. СЪ ГВОЗЪ
 МН ѠСТРЫМН МБОУЕНЪ. Н ХОЖАШЕ БНИЕМЪ. А СТЫН АУЖЕНТИЕ МУНЪ БЫ КРѢПКО. Н
 ОУСѢУЕНЪ БЫ. ГЛАВА ЖЕ ЕГО НЕ ѠБРѢТАШЕ СА. ПО СЕМЪ ѠБРѢТЕ СА НА ДРѢВѢ
 ЛЕЖЩН. ВРАНА СТОЖЩА ВРЪХѠ Н НГРААЩА. НЖ СТЫН МАРАДАРНИЕ. ТОМЛЕННА
 БЕСУНСЛНАА ПОДЫЕМЪ. НЕ ГЛАШЕ ННО. НЖ ТЪКМО ХРТНИАНННН КЕСМЖ. ПО СЕМЪ ПАТѢ
 ПРОВРѢТѢШЖ КЕМОУ. Н ѠБѢСНШЖ Н СТРЪМОГЛАВЪ. Н ЗАДЖА УАСТЬ ПОДЪЖЕГОШЖ

ѲМОУ. Н ОУМРѢТЬ. СТѢМОУ ЖЕ ѲУГЕННѢ. ѲЗЫКЪ Н РЖЦѢ ѲГО ѠСТѢКОШЖ. НСТЛЪКОШЖ ГОЛѢНН ѲМОУ ПАЛНУНЕМЪ. Н НЗЫШЕ. НЖ СТЪН ѠРЕСТЬ. СКРЪВЕННОМОУ КРТѢОУ. ѲГОЖЕ НОШАШЕ ѲВЛЪШОУ СѢ. ѲАТЬ БЫѢ Н ПОЛОЖЕНЪ. НА ѠДРѢ ЖЕЛѢЗНѢ РАЖѢЖЕНЪ. Н КЪ ГОУ ѠТНДЕ. СКОУА ЖЕ СѢ Н СТЪН ѲЕСТРАТНѢ. ПО МНОГЫХЪ МЖКАХЪ ВЪВРЪЖЕНЪ БЫѢ ВЪ ПЕЩЬ. Н ТАКО ПРѢДАѢ ДХЪ ГВН :-

лист 93-94

СТГО МУНКА. КАПЕТОЛНА. ѲПКПА

ВЪ ЦРТѢВО ѲЕѠСНА ВЕЛКААГО. ПОСЛАНЪ БЫѢ ѲПКПЪ ВЪ КОРСННЪ. ОУМЕРШН ЖЕ ѲЕЛЕВТЕРНУ ѲПКПѢОУ Н ДОШЕДЪ ДО ГРАѢ ТОГО. Ѡ ХВѢ ВЪРѢ ОУУАШЕ ЛЮН. БѢАШЕ ЦРКѢВЪ ВЪ КОРСННН. ПАРѢЕННА НДОЛА ГЛѢМААГО. Н ХОТѢ ѲА РАЗОРНѢ. Н ВЪ ТЖ МѢСТО СЪЗѢТН ЦРКѢВЪ СТѢААГО АПЛА ПЕТРА. СЪТВОРН ПЕЩН НЗЫВѢСТНЫНА. НА ПОУННАННУ ЗѢННУ.

лист 109-109

МЦА. ТО .Г. ПА СТГО ѠЦѢ НШГО. ГРНГОѢ ННСНСКАГО. АРНѢПКПА:- Ѡ Б.

ВЕЛКААГО ВАСНАНА. КЕСАРНА КАПАДОКНСКЫНА. БѢ ТЪН СТЪН ГРНГОРНѢ. БРА ПНСНЫН. БѢШЕ МЖДРЪ Н ДОБРОПРАВЕНЪ НМЖЕ БЫѢ ѲПКПЪ ѠСТРОВА. ВЪ ТО ЖЕ ВРѢМА БѢХЖ МНОЗЫ ѲРЕТНЗЫ. БОРАЩЕ СѢ СЪ ХРТНАНЫ. НЖ ТОН БЕСѢДОУѢА К ННМЪ. Ѡ СТЪН ПНСАНЕН. ННОГДА ПНШЖ Н ВСѢА ПОВѢЖѢАШЕ. ѲЕРЕСЪ ПОГОУЕН. ѠВРѢТЕ ЖЕ СѢ ВЪ ФТОРѢМЪ СЪБОРѢ. ВЪ КОСТАНДННѢ ГРАДѢ. Н ТАКО СЛОВОМЪ МЖЖЕСТВОВАВЪ. ѲАКО ЗАГРАДН ѲРЕТНУЪСКАѢА ОУСТА. ПРАВОВѢРНЫНА ЖЕ РАДОСТН НСПЛНН. ПРННШЕДЪ ЖЕ КЪ ЦРКѢН СВОЕН Н КЪ СТАДОУ СН. Н ДОБРѢ НАПНТАВЪ Н НАОУУН. Н МНОГЫ КННГЫ БГОДХОВНЫ. Н ДШЕПОЛЕЗНЫНА НАПНСАВЪ. ВЪ УЪСТНѢН СТАРОСТН. Н ВЪ ДОБРѢ СѢДННѢ КЪ ХОУѢ ѠТНДЕ РАѢУѢА СѢ:-

лист 122-123

СТРТѢ. СТГО. МУКА ВНКЕНТНА. ДНАКОНА.

Ѡ АВГОУСТОПОЛѢ БѢШЕ ТЪН. ВЪ ЦРТѢВО МАКСИМНАНА. Н ДОМЕНТНАНА НГЕМОНА. ѲАТЬ ЖЕ БЫВЪ СЪ ѲПКПѢОМЪ АВЛНРНЕМЪ. Н ВЕДЕНЪ БЫѢ ВЪ ГРАѢ НАРНЦАЕМЫН ВАЛАНДН. Н ТЕМННЦН ПРѢДАНЪ БЫѢ. Н ПО СЕМЪ ПРНВЕДЕНЪ БЫѢ КЪ ДОМЕНТНАНОУ. Н ЖЕЗЛНЕМЪ БНЕНЪ БЫѢ. Н ЖЕЛѢЗЫ СТРЪГАНЪ. Н ПАКЫ НА МНОЗѢ ПОВѢШЕНЪ БЫѢ. Н СЪ СВѢЩАМН ГОРАЩНМН РЕБРА ѲМОУ ПОДЪЖЕГОШЖ. Н РАЖНЫ ЖЕЛѢЗНЫМН РАЖѢЖЕНЫ БОДЕНЪ БЫѢ. ѠСЛАБѢВШНМЪ СЛОУГАМЪ. А СТѢМОУ МУНКОУ ЗРАВОУ. ВЪСТАВШОУ ЖЕ БНЕНЪ БАТНА. ПРѢДЛОЖН СѢ. МУТЪА НАУѢАТЬ ЛАСКАТН Н. Н ГЛАШЕ К НМОУ. СЕ АЗЪ ПОУЩАНА ТА Н НЕ ОУЕНВАНА ТЕБЕ. ХОЩЕШН ЛН ѠВРЪЩН СѢ ХѢА ТВОЕГО. Н ПОКЛОИТН СѢ НДОЛОМЪ. СТЪН ЖЕ НЕ ѠЖНДАНА ХОУЛАЩААГО. ПОМѢНЕСѢА Н НСПОУСТН ДХЪ. УѢНЫНА МОЩН ѲЕГО. ПОГРЕБЕНЫ БЫШЖ НА МѢ ТОМЪ. ВѢРНЫМН Н БГОБОѢАЗННВЫМН МЖЖН:-

ТЕБѢ ПОБѢАЕТЬ. ПРИНТИ САМО ЦРЮ. ЯКО ТАКО ДА БЖДЕТЬ ПОВЕЛѢННІЕ ТВОЕ. ПО-
СЛОУШАВЪ ЖЕ ЦРЬ Н НДЕ СЪ ТЫЩАННІЕМЪ. МНКЪ ЖЕ СРѢТЕ Н ПОЖРЕ Н ЦРЬСКИ. ТЫГДА
ГЛА ЛНКННН. ѠЄѠРЕ. ГРАДН Н ПОЖРН БМЪ. ѠН ЖЕ РЕ ДАЖЪ МН Я. ДА ПРѢЖЕ ВЪ
ДОМОУ МОЕМЪ ПОСЛОЖЖ НМЪ. Н ПОЖРЖ. Н ВЪЗЕМЪ СРЕБРЬНЫЯ БГЫ Н СКРОУШН Я. Н
ДА Я ННЦНМЪ. Н ОУВѢНЪ БЫВЪ Н МНЪ БЫ. ПО СЕМЪ ПОВѢШЕНЪ БЫ. Н ПО НѢКОЕМЪ
ЛѢ. ПРѢНЕСЕНЫ БЫШЖ МОЩН ЕГО Н ПОЛОЖЕНЫ ВЪ ІЕВХАНН. БАНЗЪ ІЕВХАНТА.:

лист 238-239

ВЪ ТЪ ДЕ.
СТРѢ. СТЪ. МНКЪ. Т. МАРКННА. НКАНДРА. Н ІЕЖЕ С НН. :
МАРКННАН Н НКАНДРА. ХВА МНКА. СЪ ДРОУЖНОЯ СВОЕНА. БѢСТА Ѡ СТРАНЫ
ІЕГНПЕТЬСКИЯ. НСПОВѢДАННА ЖЕ РАДН ІЕЖЕ ВЪ ХА. ПОКЛОННТИ СА НДОЛОМЪ
НЕПОВННЖША СА. ПРЪВѢІЕ БНЕНА БЫСТА ЗѢЛО. Н РЕБРА ЕГО СВѢЩАМН
ПОДЪЖЕГОШЖ. ПОВѢШШЕ НСТРЪГАШЖ Н НОКТИ ЖЕЛѢЗНЫМН. ДОНДЕЖЕ ПЛѢ НХЪ
ПАДАШЕ НА ЗЕМА. ПО СЕМЪ ЗАТВОРЕНА БЫВША ВЪ ТЕМННЦН. Н ГЛАДОМЪ Н ЖЖДЕНА
СТРАСТА. ІЕЛѢ ЖНВА СЖЩА. НДЕЖЕ ІАВЛЪ СА НМА АГГЛЪ ГНЪ. Н НСЦѢЛН Я. Н ПО
МНОЗѢХЪ ДНѢХЪ. НС ТЕМННЦЖ ЗРАВА ПРѢДЪСТАВША. ПРѢДЪ СЖДНЩЕМЪ КНАЗѠ. Н
МНОГЫ Ѡ НЕВѢРНЪІ УЮДЕСЪ РАДН. ѠБРАТНСТА КЪ ГОУ. Н ПАКЫ ПРѢДАННА БЫСТА
ТЕМННЦН. ГЛАДЕМЪ Н ЖЖДЕНА СТРАВША СКОУАСТА СА. ТѢХЪ МЛТВА.:

лист 315-316

ВЪ ТЪ ДНѢ ПАМА ВЪ СТЪ ПО НСТННѢ ПРѢПОБНОЮ ѠЦѠУ НШЕЮ Н АРНІЕПѠУ МОРАВСКОЮ
КОСТАНДНА НАРНЦАМЕААГО КРНЛА ФНЛОСОФА. Н МЕТОДНА БРАА ЕГО. ОУУНТЕЛѢ
СЖЩА СЛОВѢНСКОМУ ЖЗЬКОУ Н ТВОРНТЬ ЖЕ СА ПАМА ІЕЮ .2. АПРНЛѢ МЦА Н ВЕЛМН
ЦРКВН ПРАЗНОУЮЕТЬ. ВЪ ДНЪ ПАМА ІЕЮ.:

СЫН ОУБО БЛЖЕНЪН Н ПРѢПОБНЫН ѠЦЪ НШЪ МЕТОДНІЕ. АРНІЕПѢ ВЫШНАЖ МОРАВЫ.
БРА СЖЩЪ ПРѢПОБНААГО КРНЛА ФНЛОСОФА. ПРЪВААГО ОУУНТЕЛѢ СЛОВѢНСКИ
КННГЪ. РОМЪ СЖЩА СОЛѠНѢННА. БѢ ЖЕ СЫН МЕТОДНІЕ СЪ СВОИМЪ БРАТОМЪ. ВЪ
СРАЦЫНѢХЪ Н КОЗАРѢХЪ ОУУА Я СНЫМЪ ПРАВОСЛАВНѢН ВѢРѢ. ПРОШЕДША ЖЕ ВСА
ПРѢЖЕ РЕНЫЖ ЗЕМЛА. Н ВЪ МОРАВѢ НАОУУШЕ ОУУЕННКИ Н ПОЕМША Ж В РНМЪ
НДОСТА. РНМЛѢНЕ ЖЕ ДѢЛО ІЕЮ СТѠ Н АПЛКО НАРЕКШЕ. ПОСТАВНШЖ ПРЕЗВНТЕРЖ
СЛОВѢНСКИЯ. ОУУЕННКИ. АБНІЕ ЖЕ ПО УННОУ. БЛЖЕНЪН КРННЛЪ АНДРОНАНЪ ЖЕ
ПАПЕЖЪ РНМСКИ. ПОСТАВН Н АРНІЕПѠА. БЛЖЕНААГО МЕТОДНА. НА СТОЛЬ АНДРОНКА
АПЛА. ПАНОНСКИЯ ѠБЛАСТН. НДЕЖЕ ОУУА МНОГЪЖ НАПАСТН Н ПАКОСТН ПРѢТРЪПѢ.
Ѡ СЪПРЖУЕСККИ ІЕПНЪ Н ПРЕЗВНТЕРЪ. ПРОТНВАЩННХЪ СА ПРАВѢН ВѢРѢ. ПО
НЗБЛЖДЕННІЕ ГАНГОРѢ ДНѠЛОГА. СѢДѢШЕ ВЪ ЗЕМЛН МОРАВСТѢН. ПРѢЛОЖНВЪ СА
.Ѡ КННГЪ. ВЕТХАГО Н НОВААГО ЗАКОНА Ѡ ГРЬУСКАГО. ВЪ СЛОВѢНСКИ. ВЪ .Г.
ІЕНДНКТЪ ВЪ .2 ТНОЕ. ТРНСТА .Д.Г. СТА ТРЕТНІЕ ЛѢТО. ПРИ СТѠПЛЬЦА КНАЗЫ. ЦРЬ

бѣше грѹьскы васланѣ. а бльгаромь ѿ бѣ князь борысь. краль нѣмечьскымы людемь. и наоучь же оученнкь свож правѣн вѣрѣ и прорекь ѿ свон смѣртн. прѣжѣ трьмн днѣмн оупсе ѿ гн съ мнромь. лежнтъ же въ **ВЕЛНЦАН** црѣвн моравьстѣн ѿ лѣвжнѣ странж. въ стѣнѣ за ѿлтаремь стѣж бѣж. дѣшъ въ ржцѣ боу прѣдавше. приѣмь црѣво нѣноѣ. тѣ мѣтвамн:·

Поговор на Лесновскиот пролог од 1330 година

сла съврѣшнтелю боу въ вѣкы амнѣ:— по млтн бн н по нзволенню велнкааго уннопауальннка арнстратнга мнханла. и съ помощнѣ прѣпоѣнааго ѿца гаврнла. азъ рабъ бн станнсла. съврѣшн кннгж снѣ въ днн прѣвысокааго кра ѿроша стефана. ѣго же ѿць ѿслѣпн и посла въ грѣкж, н по седмн лѣхъ нзыше н приѣмь. краство ѣсенѣ **српѣскыѣ** земѣла. и поморьскжѣ. и подѣнавьскж. н ѿвѣепольскж. не по снаѣ нж по нзволеннѣ бню, н грѣуьскж земѣла ѿпоустн н **градовж** прѣнѣ и сналааго црѣ бльгарьскааго мнханла оубн. вѣ то же лѣто съврѣшн сж кннгж снѣ. въ ѿбластн ѿвѣепольскоѣ въ хорѣ златовѣстѣн. въ горѣ лѣсновьстѣн. въ монастнрн стго арнстратнга мнханла н ѿ гроба прѣпоѣнааго ѿца гаврнла. ѿбдрьжжщѣ хорѣнѣ златовьскоѣн жоупану драгославау. при нгоуменѣ ѿѿѿн. н при ѣромонасѣ савѣ. н при ѣромонасѣ кнрнлѣ. и при мннсѣ даннлѣ, н при нкономѣ германѣ. н при келарн внсарнѣнѣ. н при проунѣ **братнѣ**. пнса же сж кннга снѣ повелѣннѣмь смѣренѣ на нгоумена тѣѿнѣ. ржконѣ многогрѣшнааго раба бжнѣ станнсла. да мѣла вы ѿцн н брѣтнѣн и ѣн ьтцн служьбннцн ѣсакого унна црковнааго. аще кѣто хоцет ьстн нлн...

ЛЕСНОВСКИ ПРОЛОГ (втор)

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: меѓу 1330 и 1340 година

место на пишување: Лесновски манастир

материјал: пергамент

обем: 221 + 1 лист, 25 x 17,5 см

писмо: кирилско

содржина: кратки житија на светители за сите денови во годината.

Основни библиофилски податоци:

место на чување: Белград, Народна библиотека, Нова збирка, Рс 705.

изданија: И. Велев, *Лесновски ковачевикев ѿролої*, Скопје 2004.

мѣа. того кн памѣ прѣпоѣнааго ѿца ншего. ѣфрема. срскаго трѣ слъзь твонхъ нстоуннкъ. ѿѿѣ блѣн.

тън бѣ ѿ **вьстокъ**. срннъ родомь. ѿ граа ѣдескааго. роднтелю хрѣтнннпоу. прѣбывѣ ѿ црѣва велнкааго костанднна. до оуаленда. ѣгда же бѣ ѿтроуа-

ТЕМЪ ВНАДѢСТА РОДНТЕЛѢ ЕГО ВЪ СНѢ ВНОГРАДЪ НА ЯЗЫЦѢ ЕГО. НАСАЖЕНЪ Н
ВЪЗРАЩШН. НСПЛЫНЪ ВЪСѢХЪ. Н ПРНХОЖАХЪ ПТНЦЫ НЕННЫНА. Н ЯДѢХЪ Ѡ ПЛОДА
ЕГО. ВНОГРАДЪ ЖЕ ЯВЛѢШЕ СЯ. ХОТАЩНН РАЗѠМЪ ДАТН СЯ КЕМОУ. Н ТОЛМН БЫВЪ НА
ДОБРОДѢТѢЛЬ СЛАВЕНЪ. ЯКО МНОЗѢМЪ НА ПОЛЗЖ БЫТН. ПРНШЕДЪ ЖЕ КЪ ВЕЛНКОМОУ
ВАСНЛНО. ВЪ КЕСАРННА. Н ПОСТАВЛЕНЪ БЫѢ Ѡ НЕГО ПРЕЗВНТЕРОМЪ. Н КОУПНО КЕГДА
ПОСТАВЛЕНЪ БЫѢ. ПРОГЛА ЯЛННЬСКИ ПРЪВѢН СНРСКИ ГЛА. ПО СЕМЪ НАПНСАВЪ КННГЫ
ПОЛЕЗНЫНА. Н МНОГЫ **НАОУЧНЛЪ** Н **ПОЛЪЗЪСТВОУВАВЪ**. ВЪ ГЛАВОЦѢ СТАРОСТН.
БЛГОДАРА КЪ БОУ ѠТНДЕ.

ЖИТИЕ НА СВЕТИ НАУМ

извори: П.А. Лавровъ, *Жития Св. Наума Охридскаго и служба ему*,
Санкт Петербург 1907; Блаже Конески и Оливера Јашар-Настева,
Македонски шексѡиѡви, Скопје 1971, 18.

мѡа, декеврна, кѡ. ПАМЕТЪ ПРПОБНАГО ѠЦА НАШЕГО НАѠМА:

Н СЕ ЖЕ БРАТІЕ ДА НЕ ОСТАНЕТЬ БЕЗЪ ПАМЕТН, БРАТЬ СЕГО БЛАЖЕННАГО КЛНМЕНТА. Н
СЪПОДРОУГЪ Н СЪСТРАСТННКЪ. СЪ ННМЪЖЕ Н ПОСТРАДЪ МНОГЫН БѢДЫ Н СТЪРТН Ѡ
ЕРЕТНГЪ, НАОУМЪ ПРЕЗВУТЕРЪ СЫ. КЕГДА ПОСТАВНШЕ ЕПКОПА КЛІМЕНТА. ТЪЖДЕ
БЛГОВѢРНІН ЦРЬ СІМЕОНЪ ПОСТН НАѠМА ПОДРОУГА КЕМОУ ВЪ НЕГО МѢСТО НА
ѠУНТЕЛСТВО. Н ТѢ ТАЖДЕ ПОДВНЗАНІА НА БГООУГОДІЕ ТВОРЕ ПРѢБЫВАШЕ. ДВѢСТВО
НМѢВЪ Ѡ ДѢТЪСТВА Н ДО КОНУННЫ. СЪТВОРН СЯ МОНАСТНРЪ **НА НСХОДЪ** БѢЛАГО
ЕЗЕРА ЦРКВЪ СТЪХЪ АРХІГЛА Н ПРѢБЫ ВЪ ОУУНТЕЛСТВѢ .З. ЛѢ. ПРОСТН СЕ
ОУУНТЕЛСТВА, Н ШЪ ВЪ МОНАСТНРЪ ПОЖН, І. ЛѢТЬ. Н НА КОНУННОУ СВОЮ ПРІЕТЪ
УРЬНЫУСКИН ѠБРАЗЪ. ТАКО ПОУН Ѡ ГН. СЪ МНРѠ Мѡа ДЕКЕВРІА, Кѡ. Н СЕ ЖЕ ДА Е
ВѢДОМО. ПРѢЖЕ С ЛѢТЬ ПОУН НАОУМЪ ПРЕЗВУТЕРЪ ЕПКОПА КЛНМЕНТА. Н СЕ ЖЕ
ВѢДОМО БОУДН ВЪСѢМЪ ПОУНТАЮЩНМЪ ЯКОЖЕ ПРѢЖЕ НАПНСАХЪ. ЯКО ЕРЕТІЦН ѠВЪ
МОУУНШЕ МНОГО А ДРОУГЫЕ ПРОДАШЕ ЖНДОМЪ НА ЦѢНѢ. ПРЕЗВІТЕРЫ Н ДІАКОНН ТЪ
ЖЕ ЖНДОВЕ ПОЕМШЕ Н ВѢДОШЕ КЪ БЕНЪТКОМЪ. Н ВЪННЕГДА ПРОДАХОУ Е ПО СТРОЕНІЮ
БЖІЮ ПРНДѢ ЖЕ ТОГДА ЦРЬ МОУЖЪ КЪ БЕНЪТКОМЪ. Ѡ КОНЪСТАНТННА ГРАДА ЦРЕ
ДѢЛО ДѢЛАЕ. Н ѠВѢДѢВЪ О НН. Н ѠВЫНХЪ НСКОУПН ЦРЬ МОУЖЪ Н ѠВЫНХЪ ТАКО
ПОЕМЪ. ВѢ ВЪ КОНСТАНТІНЪ ГРАДЪ. Н СКАЗА Ѡ НН ЦРЮ ВАСНЛІЮ. Н ѠСТРОНШЕ Е
ПАКЫ ВЪ СВОЕ УНЫ. Н САНЫ ПРЕЗВІТЕРЫ Н ДІАКОНЫ, ЯКОЖЕ Н ПРѢЖЕ БѢШЕ. Н
ОУРОКЫ ДАШЕ. ННКТОЖЕ ВЪ РАБОТОУ НЕ ОУМРѢ. НЪ ѠВЫН ВЪ КОНЪСТАНТННѢ ГРАДѢ.
ЦРЕМЪ НАБДННН ПОКОН ПРІЕШЕ. ѠВЫН ВЪ БЛЪГАРСКОУ ЗЕМЛЮ ПРНШЪШЕ СЪ ВЕЛНКОУ
УСТІЮ ПОКОН ПРІЕШЕ. А МОРАВСКАА ЗЕМЛЯ, ЯКОЖЕ БѢ ПРОРЕКЛЪ СТЫН МЕѠѠДІЕ
АРХІЕПІСКОПЪ. ЗА БЕЗАКОНІА ДѢЛМА ДѢЛЪ НУХЪ, І ЕРЕСЫ ЗА НЗГАНІЕ
ПРАВОВѢРНЫНХЪ ѠЦѢ. Н ЗА СТЪРТН НУЖЕ ПРІЕШЕ Ѡ ЕРЕТІКЪ. НМЪЖЕ ѠНЫ ВѢРОВАШЕ,
ВЪСКОРѢ МЪСТЪ ПРІЕШЕ Ѡ БГА, НЕ ПО МНОСѢ ЖЕ ЛѢТѢ ПРНДОШЕ ОУГРН ПЕѠНІСКИН
ЕЗЫКЪ. Н ПОПЛѢННШЕ ЗЕМЛЮ Н ОПУСТНШЕ Ю. НУЖЕ БО НЕ ПОПЛѢННШЕ ОУГРН. ТѠ

вѣ бѣлгары бѣжааше. н ѡста земаѣ нхъ поуѣта оугромъ въ власть. аз же братіе ѡкааннын многоу пчуаль н паметн блаженнын ѡцѣ ншн радн. хотѣще обрѣстн жнтіе нхъ вѣсе напнсано. нже ѡ науела быше вѣлы вѣсе жнтіе н. ѡко на длъзѣ н до конунны, н не обрѣтохъ. мало бо азъ вѣдѣ. елико же мн самн блаженнын ѡцн сказаше. н нждахъ се пнсатн н не смѣа, хотѣ вѣще обрѣстн напнсано. да н еше аще кто обрѣщеть ннѣмн напнсано. да не зазрнтъ насъ ѡбогнхъ н гроубнхъ. вѣ бѡ ѡко множае сего сѣтъ сѣтворнн ѡцн, н знаменіе сѣтворнше многаа. н сѣ еліко намъ сказаше, а друуга потанше за смѣреніе н, се же самъ доноуднхъ се. пауе же вѣла ме пооустн. нже н такоже сего блженнаго клімента оученнкъ бывѣ. марко епкопъ бывѣ въ деволѣцѣн епкопн. четвртн епкопъ въ словенскн языкъ бы дѣволы. надѣнаховѣ бѡ се ѡ блженнын сѣ ѡцѣ молнтвы н мнлостъ пріетн, н блгтъ н оставленіе грѣховъ ѡ млтнвааго бѣ нашего. нже рѣ пріемлен пррка въ нме прруе. мѣзоу пррую прнмѣ. н пріемлен праведннка въ нме праведннуе. мѣзоу праведннуо прнметъ. н пакы реуе бжѣствнн апль павелъ. помннте нгоумены ваше. нже глаше вамъ слово бжіе, нхже вѣзырающе на сконуаніе жнтіа. побеще се вѣрою. тѣмже н мы братіе, побнм се блаженнын снхъ доброму жнтію. нже двѣство н унстотоу вѣсоу сѣхраннше. многн бѣды н напастн пострѣаше правіе вѣры бжіа дѣла. да н мы сѣ ннм вѣунаа блгаа оулоуунмъ. ѡ хѣ ісѣ гн нашемъ, емоуже естѣ сла оцоу н сноу н стѣмоу дхѣоу. н ннѣ н прнсно н вѣ вѣкы вѣкомъ амннѣ.

ТИКВЕШКИ ЗБОРНИК

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: крајот на XV или почетокот на XVI век
 место на пишување: најверојатно, Света Гора
 материјал: хартија
 обем: 123 (158) листа, 21 x 14 см
 писмо: полууставно кирилско писмо
 содржина: зборник со мешана содржина.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: село Мрзен, Тиквешко
 пронаоѓач: Никола Начов
 место на чување: Софиска народна библиотека, бр. 677
 изданија: Н.А. Начов, „Тиквешки ржкопис“, *Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина*, VIII, IX и X, 1893.
 студии: Д. Пандев, „Тиквешки зборник (лингвистичка анализа)“, *Македонистика*, бр. 6, Институт за македонски јазик, Скопје 1999.

БН ·Б. УА^с ПОШН. ВНДѢ^с КѢПКОУПА. ПРНДѢ НА НСТОУННКЪ Н ·Б. ОТРОКА СЪ ННМЪ. Н СВЛЕУЕ ВСЕ ОДЕЊАНІЕ СВОЮ Н ТОУН ГА ЕГО ОВНВАХОУ ПО ПОУТѢ О БРАДЕ ДО ПОГОУ ОЖЕМЪ О КОНКН^с СТРОНЬ. Н ВЪЛОЖНХО ЕГО ВЪ ВОДѢ Н СТОЊАШЕ ЕГО ВЪ ВОДЕ ДО ВНЕ. ДА КГА БН ВРѢМЕ УРКВН ОБЛѢУЕХОУ КГД ВЪ ОДѢЖДѢ КѢПНКОУПЬСКОУ. Н ПРНХОЖДАШЕ ВЪ ЦРКОВЬ. ТАКО Н ТВОРАШЕ ВСЕ ПОШН. Н ЗНМѢ Н ЛѢТѢ. АЗЪ ВНДѢХЪ Н ОБОЊАХ СЕ Н ПРѢБН^с ТОУН ·Е. ДНЬ. Н ПАКН ВЪННДО^с ВЪ МОНОВАСНЮ ГРА. ДА ВНЖОУ КОВАУА АТАНАСНН. Н ОБРѢТО^с. Н БЛѢНХО^с ДРОГЪ. ДРОГА. НА ВЕУЕРН ДННАКОННСАХО^с Н ВЪПРАШАХОМЪ О ЗДРАВН. Н МНОГО БЕСЕДНХОМЪ О ВЕЩЕ^с ДШЕПОЛЬЗНН^с. АТАНАСНІЕ ВЪЗЛЕЖЕ СЪ МНОЮ НА ЛОЖН СВОЕН. АЗЪ ТРОДЬНЬ БѢХЪ О ПѢТА. Н ОСНОУХЪ. АТАНАСІЕ ВЪСТАВЪ РЕУЕ КЪ ЖЕНѢ СВОЕН. НДН Н СПН ПРН КАЛЮГЕРН, ДА МНН АЗЪ КСЬМЬ. Н ПРН НЕМЪ ЗАСПА ЖЕНА ПОНЕЖЕ ТРОДЬНЬ КЕ. АТАНАСНІЕ ВЪСТАВЪ НДЕ ВЪ КОУЗННЦОУ СВОЮ. СЪ ОУУЕННКН СВОИМН. Н УОУ^с АТАНАСНН ВЪ КОУЗННЦЕ КОВУЩА. Н НГРАЮЩА СЪ ОУУЕННКН СВОИМН Н ВЪСПРЕНѢХЪ СЕ Н ПРОСТРЬВЪ РѢКѢ ПОУЮДНВ СЕ КТО КЕ КЕЖЕ ЛЕЖНТ ПРѢ МНЕ. НАГОДН СЕ РѢКА МОЊА НА СНСН ЖЕНСКІЕ. Н ОБПЛАШНХ СЕ. Н СКОУН^с СЪ ОДРА Н УБН^с СЕ. ЖЕНА ВЕЛНКО ПЛАУЮЩІН ГЛШЕ О ГОРѢ МНѢ О АТАНАСНН. Н РѢХЪ МЛЪУН МЛЪУН ЖЕНО НЕ ЗНАЕЪТ АТАНАСНІЕ УТО АЗЪ НЕЗНАН СЪТВОРН^с. ЖЕНА РЕ ОУЕ ОУЕ ЗЛѢН ОУН НМАТЬ АТАНАСНІЕ ВСЕ ВНДНТЬ. Н ВСЕ ЗНАЕЪТ. АЗЪ НДО^с Н СЕДО^с ПРОТНВО АТАНАСНН. АТАНАСНІЕ ВЪЗЕТ ЖЕЛѢЗО НЗЪ ОГНА. ВЕЛНІЕ РАЖЕЖЕНО В РѢКѢ НСПОУСТН ПРѢ МНЕ. Н РУЕ КЪ МНѢ ПОДАЖЪ МНѢ ЖЕЛЕЗО. АЗЪ РѢХЪ КАКО ДА ПОДАМЪ ТЕБѢ ЖЕЛЕЗО БЕЗЪ КЛЕЩЪ. СВЕРѢПО СКОУН АТАНАСНІЕ Н ВЪЗЕ ГВОЗДІЕ ВРѢЩЕ В РѢКѢ. Н ТРЪПЕШЕ СЪ ДЛАНАМА СВОИМА. Н РУЕ ОУЕ ОУЕ НЕ ЖЕЖЕТЪ СНІЕ ЖЕЛѢЗО. НЪ ЖЕЖЕТЪ КЕЛНКО КЕСН ОУЕЛЪ НА ОДРѢ МОЕ. Н ТО ВНДЪХЪ Н ОБЖАСОХЪ СЕ. Н ВВЕДО^с ЕГО ВЪ ТАННѢ Н РЕКОХЪ ПОВѢЖДЪ МН БРАТЕ. КАКО ТН ОБРѢТЕ СПАСЕННІЕ. АЗЪ СЪТВОРН^с ВЪ ПОУСТННѢ ПЕЩЕРН. К. ЛѢТ А ТЕБѢ НА ДЕСЕТЕМЪ УЕТН НЕ СЬМЬ. ТОГДА АТАНАСНІЕ РУЕ КЪ МНѢ ОУЕ. ВСАКН СКОТЪ О МОУХЪ КРНІЕТ СЕ. НѢ ГДЕ МОУХЕ ІАДОУТЬ ТОУ КЕ МОУНО. АЗЪ О МЛАДЕ^с ДНІЕХЪ ОУЕННКН БЕЗ МНТА НАДОУН^с МНОГО. ЦО РАБОТА^с ПОЛОВННА ННЩН КЕ. НННКТѢЖЕ МЕНЕ НЕ ОБѢСТЪ. БѢЖЕ НАШЕМО СЛАВ.:

слово како осоудн жена ефрема

ЕФРЕМ БѢШЕ ВЪ ПОУСТННІЕ. ЗАВНСНЛ СЕ БѢШЕ ВЪ БЖТѢВѢ. ПОНЕЖЕ СЪ АГГН ГЛШЕ. Н РЕУЕ О ВЕЛНІЕ УЮ^с КАКО ПАТРНАРСН Н ЦРНІЕ СЕДЕТЬ ВЪ МНРѢ Н СРОЕТ СЕ СТННН. АЗЪ НЗНДОУ Н ХОЩОУ НХЪ КАРАТН. НЗНДЕ НЗ ГОРЕ Н ВЪННДЕ ВЪ ГРА КЕРНХОУ. Н ГРѢДЕШЕ СРЬДНТО. ДА КАРАЕЪТ КѢПКОУПѢ Н ЦРНІЕ. Н ВЪ ВРАТЕ^с СЪСРѢТЕ КЕДННА ЖЕНА. Н ВНДѢ КГД ВЪ СКНМНѢ Н ПОСТНННМЪ ОБРАЗѢ. Н СТОЕ ОБЖАСЕ СЕ. ЗРѢЩН НА КЕФРЕМА. КЕФРЕМЪ ВНДЕ ЖЕНО Н ОКАРА Ю ВЕЛНКО. Н РЕ ОН^с О ЖЕНО ЦО СТОУШН Н ЗРНШН МЕНЕ. ЦО НЕ ТВОРНШН НЖЕ КЕСТЪ ТЕБѢ НА ПОТРѢБОУ. ЦО ХОЩЕШН О МЕНЕ. Н ТАКОН МЕНЕ ЗРНШН. Н ОКАРА МЕ ВЕЛНКО. ОВѢЩАВЪ ЖЕНА КЪ КЕФРЕМОУ Н РЕ ОУЕ ОУЕ ПОДОБАЕТЪ МЕНѢ ТЕБѢ ЗРѢТН Н БЛЮСТН. ПОНЕЖЕ АЗЪ О ТЕБѢ КСЬМЬ. А ТН ЗРН ЗЕМЛЮ Н БЛЮДН. ПОНЕЖЕ О ЗЕМЛЕ КЕСН. СТА КЕФРЕМЪ Н ПОУЮДН СЕ ВЕЛНКО. Н РЕ О ВЕЛНІЕ УЮ^с. АЗЪ НДН ДА КАРАЮ ПАТРНАРХЕ Н ПНСКОУПЕ Н ЦРНІЕ. А КЕДННА ЖЕНА ПО КЕДННОН РЕ ОСОУДН МЕНЕ. А КѢПКОУПН Н ЦРНІЕ ЦО РЕКОУТЬ МНѢ. Н ВЪЗВРАТН СЕ НА ОУЗОПЕТЪ ВЪ

поустнѡу. н ую ѣднѡго мѡжа карающе женю свою. за матерь. ефреъмь рѣ ѡ брате съ женоую своєю легашь. н пакн за матере карашь ю. н прокleshь га н сѡ... станѡу. н рѣ ѡуе ѡуе жене моен азъ моужь иесѣ. понеже ѡ ребра моенѡ иѣ. н ста ефреъмь на молнтвѣ къ бѡу. н рѣ гн добрѣ лн снко сътворнѣ. тогѡ агѣ гѣ къ нему р ефреме не слнша лн цѡ жена к' тебѣ рѣ мужь жене матн иѣ. понеже моужь ѡ земле иѣ а жена ѡ мѡжа. того ра^а моужь жене матн иѣ. н пакн сътворнхъ млтвѡ н ѡпоустнѣ моужа. бѡ же.

слово сѣаго иѣвѣратіа како спасень бысть ѡуе блѣн бѣше моужь иенданіе въ кесарнскон странѣ. н ѣднѡго сѣа нмаше. ѣднѡго бѣше. н роднль. н нмаше нменнѡ много. сѣа иего иѣвѣратіе възрасте велѣлепъ н нмаше моудрость вѣлню. н рѣе **РОДИТЕЛЕМЬ** свонѣ. **ЖИВА БЖДЕТЬ** дѣа моа. пондоу въ мнрѣ. н прондоу свѣтъ. да прнмоу наказанне н наоукъ. ѡ мнозехъ црѣ^х н вельможь. н възетъ нменіа многа. **КОНН** н ѡтрокн. н ѡтнде въ антнѡхню ... прнде въ кнпръ н тѡн ѡбрѣте женю. велеродноу поетъ ю н сътвори бракъ. н прннетъ хорн н **ГРАДОВН**. бѣше бо землн тон всен свѣтнтѣ. н црѣ посла прнзватн иего. н прѣбнѣ оу црѣ .г. мѣе... иего. иенанне рѣ къ женѣ своен. ѡ жено нмѣхомъ енога сѣа иевѣстратіе. н тѣн ѡдѣлн се ѡ насъ. н оудалн се. **НАМЬ НЕ С КНМЬ БНТН НАМЬ**. ноу жнвѣ бѣ нашъ. пондѣ^н нщемъ сѣа своенго. аще жнвѣ иестъ. нлн оумрель иѣ. иенданне съ женою своєю ѡблѣуе се въ стѡуднне рнзн. нскахоу иего по все хѡрахъ н градовѣхъ. распнтающн. н ѡбрѣтоше домъ иего. н женю неговѡ. н повѣдаше ѡ себѣ. н ксеннѡ жена иѣвѣратнжева. ѡбрадова се велнко. иевѣстратіе бѣше ѡ црѣ. н повѣле ксеннѡ. сътворнтн банѡ. н ѡбана н въ прнпроудннне рнзн. съ радостню велню. н положн н на постелн своен сѣатн. н въ тоу ноцѣ прндѣ прндѣ иевѣстратіеѣ ѡ црѣ. н надалеуе дома своенго ѡставн ѡтрокн своен н **КОНН**. н въ танне прндѣ въ дѡ^н свон. н вннде ноцїю въ полатѡу на постелю ...ѡрь свон. н ѡбрѣте тоу .ѣ. улѣка на постелн **ЛЕЖЕЩН** ... мѡжъ нѣкн съ неговомъ жен.. лежнтъ нзвеле мѣъ н ѡсеуе **ГЛАВН**. н ѡтцоу н матерн своен. н пакн позва ѡрокн своен иѣга ую жена иего моужа глѣ. нзндѣ съ радостню къ мѡжоу своенмѡ. н иѣга ую иевѣстратіе женю свою н вндѣ ю н оужасе се велнко. жена иего съ радостноу иемоу глѣше. радость тебѣ гнѣ мон ѡца твоенго н матере. ѡко прншлн сотъ въ домъ нашъ. н въ полатѣ на ѡдрѣ твоен поунваютъ. иевѣстратіе вндѣ уѡ сътворнль иѣ. велнко рнданне н плауъ сътвори съ женою своєю^н. н все нменіе своен подастъ ннщн. мѣсто н дѡ^н подастъ в црковѣ. н ѡбнажнше се съ женою своєю ѡко нсконн. н пондоше въ кнпръ. н сѣтворнста се продара ѡба. на рѣцѣ рекомѣ нрофена н тоу сѣтворнста колбенцоу себѣ. всакого улѣка прѣношахоу ѡ себѣ. н такон сѣтворнше покаяннне за .ѣ. лѣт н вндѣ н гѣ бѣ унсто покаяннне...

ѣдннощн сѣннде бѣ гѣ. прѣтвори се ѡко ѣдннъ поутннкъ въ ѡетрнрн уѣ^н нощн възва глѣсѡ^н глѣ. брѣ продарѡ прѣнесн мене. иевѣстратіе реуе къ женѣ своен. пондн н прннесн улѣка того иеже вѣпннетъ понеже азъ трѡднъ иесѣмь ѡ

множества прѣноса. ксеніа рѣ къ іевѣратню пондемъ и прннесѣ. и въ ношн поіемъ га. ношаше. и тако жеготнъ бѣше до поль водн. и рѣ ѿ вѣлнне уѣдо. всакого мноходецаго ѹлѣка прѣноси снѣ дневное ѹдо не вндѣхъ. малъ теломъ а **тежокъ ѿ все по свѣта.** тога пакн бн льуан пера. и вьнндоше въ колнбцоу н. ксеніа рѣ къ іевѣратію. прнмѣ сего н блвнмсе ѿ него. понеже велнне оудо вндѣхъ ѿ него. и повѣда іемоу всоу нстнноу. и прнпадоше къ хѣоу н поклоннше се іемоу. и блвн н н іегѣ поклонн се тоу прѣдасть дхъ свон боу. н боу же нашемоу слѣва.--

КАЛИМАНОВА ГРАМОТА

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XVI

материјал: пергамент

обем: 138 листа, 31 x 21 см

писмо: кирилско

содржина: фалсификат потврда за сопственоста на манастирот.

Основни библиофилски податоци:

изданија: акад. Йордан Иванов, *Български старини из Македонија* (фототипно издание), БАН, София, 1970, с. 602-608; Блаже Конески и Оливера Јашар-Настева, *Македонски ѱексїови*, Скопје 1971, с. 33.

и ѿ **зде** дадо^х н^н въ град сардакіа, снрауѣ глѣмы софіа, и да^х н^н мїтрополїа хрѣ^{ст} стгг вѣлнкомѹнннка георгїа и стггв ннколаѡ, в^нше маднн пазарь, и тоу да^х н^н к^н доуганы, говѣждн пазарь. квр вльѡѡ, кврь сроѡань сы да настоять, што прнходнѣ ѿ мнтрополїа и ѿ дѡганы, а ѡны цѡ събѣраѣ, па да носать оу монастнрь.

и селѡ ѹелепаѡане дадо^х, и тоу метѡ^х, и цѡ прнходнтѣ ѿ селѡ и ѡматѡ^х се оу монастнрь да се пратнтѣ ...

Іазь помнслн^х многѡ масто датн моемѡ мѡнастнрѡ, нь оубѡнаѡ се ѿ **клетва**, занѡ бѣше прѣжѣ оуставѣно и запрѣтано ѿ съборѣ ѿ сцѣнны патрїархы, ѿ блгѡутѣїн црн, нь дадо^х н^н надворь местѡ, елнкѡ бѣѣ нзволн. и повелѣ^х азь ограднѣ местѡ іѡанѡва селнмова рака, на кран море на кладенець, воула стѣмѡ георгїю и ѿ тоуѡа на лѡзїе **Фнлнпѡ** на врѣ^х на брьдѡ крѣтъ трн балегы, воула стѣмѡ георгїю, и нмннова, и фнлнпова; и ѿ тоуѡа горѣ на големн поуть, и на вѣстоѹна страна на^д поуть горѣ камень, и тоу воула стѣмѡ георгїю и нмннѡ и тоу на поуть ѹрѣша мѡвншѡѡа, та на іѡань камара, и ѿ нѡань камара по поуть, та на старн стльпѣ сырѣ прѡѡ^ѣ, и назадь мало на стрѣмно масто, и тоу

воула оставнѹа; н ѿ тоува горѣ на врѣ̄ брьдо, н ѿ тоува дола ннз брьдо,
гдѣ се дѣлн брьдо, н ѿ здѣ ннз долунна на голама река, та на водѣннца
сѣмѣ георгіа, н тѣка та долѣ на море. повелѣ црѣка, злато пауата. іазь такѡ
заповѣдаю, ѿко̄ ѡбрѣтѡ̄.

ТРЕСКАВЕЧКИ КОДИК

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: XVIII век

место на пишување: манастир Трескавец

материјал: хартија

обем: 138 листа, 31 x 21 см

писмо: кирилско

содржина: списоци на дарители на манастирот и други записи за манастирот.

Основни библиофилски податоци:

изданија: *Сѣоменици за средновековнаѣта и ѣоновнаѣта историја на Македонија, том IV*, Институт за истражување на старословенската култура – Прилеп, Скопје 1981, с. 215-406.

студии: А.М. Селищев, *Македонские кодики XVI-XVIII веков*, София 1933.

Фонетски особености: македонски вокализам; хиперкоректно ѡ; премин на ѡ во в; губење на интервокално в; едначење по звучност, обезвучувања на согласките на крајот на зборот.

Морфосинтаксички особености: аналитичка деклинација со опстојување на дативната форма; членувани форми, непрефиксирани аористни форми.

Лексички особености: народна лексика; богат ономастички материјал.

сѣ̄ гопешн: днмо, цома, дода, коуо, герасъ, ннуо, косто, рѣѣна.

крѣѣево: калнса, авгора, полнѡора, секо, андонъ, сотнръ, авгора, андѣн, ѡга, ѣнка, ѡно, неранца.

село глануанн ѡнѣлнкъ нсманлъ бекъ пнса ѡца ѡнкѣла пѣ̄.

пн̄̄ цаверъ ага на стоката зѣ̄ ѡс̄̄г̄. ѡѡ̄ на гѣ̄.

пнса нованъ оца гѣ̄ле помѣнѣкъ говѣдо.

пнса ѡгланка себе проскѣ̄ н нанда ѡѣдо проско рало павтн.

пн̄̄ богоѡ̄ ѡ̄ овца анѣлетѣ̄ за дѣша н себе за зравѣ.

пн̄̄ мнлошъ шн̄̄ жнто за здравѣ̄ на ѡлатъ на гѣ̄мно.

пн̄̄ аврамъ влъѡѣ, тода пѣ̄ н ѡ̄ коза за здравѣ̄ на кознте н ѡс̄̄ жнто на гѣ̄мно.

пн̄ ѿснфъ нлонѣъ ѿѿ ѿс̄ ѿ̄ за здравіе се̄ за сеане н овца со ѿгне за здравіе
на овцѣте.

пн̄ траѿанъ нанрѣ н на стока за̄ грош

пн̄ неда цветонца ѿ бравуе на стока н се̄ за̄.

пн̄ монсо тесте огламннцн сегд.

пн̄ неделко велѿанонѣъ шнн ѿѿ за сеане на волонте за̄

ѿ повлека па̄ р̄: юнецъ ꙗ̄ гр̄ секнра гр̄ рало пахтн гр̄ ꙗ̄ ѿ кошѣла гр̄ѣ
хогламннцн денаръ ѿ ѿ конъ грош к̄е.

пн̄ тасе меѿанѿи шлеже за здравіе маріе.

пн̄ траѿанъ папѣѿи себе за̄ по̄ н стоѿанъ н ана за̄ рало ѿехлн.

пн̄ ѿанкѣла ѿс̄ г̄ жнто на конн н на воловн за̄

пн̄ мнтре шлеже манѣ сн цете п̄ ѿ градъ.

пн̄ стоѿанъ мѣрцевъ н стоѿанъ анѣелевъ ннмъ за̄ ѿ ждребе мѣ е на конарн
малово ѣ гоѣдаротъ.

пн̄ весе товаръ грозне за здравіе.

пн̄ мнтре бѣхновъ ѿца гр̄ ѣ.

КРНИНСКИ ДАМАСКИН

Основни палеографски и текстолошки податоци:

време на пишување: меѓу 1580 и 1610 година

место на пишување: Кичевско

материјал: жолтеникава дебела хартија произведена на крајот на
XVI век (1579-1583 г. во Верона, Италија)

обем: 281 лист, 31,5x21,5 см.

писмо: кирилско

содржина: дваесет слова од зборникот на Дамаскин Студит „Со-
кровиште“.

Основни библиофилски податоци:

време и место на пронаоѓање: 11 јуни 1956 година, во манастирот
„Св. Пречиста“ („Благовештение Богородичино“, Крнински
манастир), Кичевско

пронаоѓач: Петар Хр. Илиевски

место на чување: Скопје, Институт за македонски јазик, инв. бр.
549; Киев, Библиотека на АН, бр. 33

изданија: Крнински дамаскин, приредил Петар Хр. Илиевски,
Институт за македонски јазик, Скопје 1972

студии: А. Гуркова, *Декларативниите зависнословжени реченици
во Крнинскиот дамаскин*, Скопје 2002; Н. Андријевска, *Збо-
рообразувањето во Крнинскиот дамаскин* (докторска ди-
сертација), Скопје 2007.

званіе пвое съвръшн се по мнѣ творещее. сы рѣ радн да сѣнндѣ да внждѣ аще твореть ѡкоже слышахъ гла нхъ. сые гла бѣ, радн стлѣпоповорещнѣ н радн содома н гомора. вѣше же бѣ. нѣ тако нмоуѣ ѡбычан псанаіа глѣпн. ѡкоже н зѣ нже въпрашаеть гѣ, гѣ положнсте лазара, глѣахѣ емѣ гн, гредн н внждѣ прослѣзы се іс, сы рѣ ѡкоже въпрашаше гѣ ѡко гѣ погребостѣ его, рекоше емѣ гредн да **вншь гѣ погребосмѣ** его. еже гѣ прослѣзы се. ѡко бжѣтвнѣ же, слѣзы не нмѣ, нѣ нн же прослѣзе. нѣ улѣтво хѣо по скрѣбѣ ѡко нже нмѣ плѣтъ, н пѣ ѡкоже н мы. нлн ѡкоже любѣше хѣ лазара.

лист 72 (извадок од Словото на Цветници)

а еже мѣрѡ ѡно, бѣше съвзкѣпленно ѡ многыє мнрнсы. ѡ смнрна, ѡ цвѣтїе, ѡ кннамонѣ ѡ ирна. ѡ трѣстїе блговонное. ѡ масла. ѡ таковое мѣрѡ, ѡбмнрнса вѣса храмнна ѡна. глѣа, оубѡ некто ѡ оученнкъ его. іуда сїмѣнскарїѡтѣскъ, нже хотѣше его прѣдатн. поуто радн сїе мѣрѡ не продаѣ се тремастома пенезма, н датн се ннцінмь. рѣ же сїе, не ѡко ѡ ннцінхъ пѣаашѣ тѣ, нѣ ѡко татѣ бѣ, н ковуежьць нмын. н вѣлагемаа ношааше, сырѣбѣ прѣдатель іуда снѣ сїмонѡв нже бѣ ѡ село искарнѡ. ѡко вндѣ марїа ѡко проліа мѣрѡ на носѣ гнѣ ѡскрѣбн се вноутрь себѣ, н реуе, поуто радн не прода се мѣрѡ тѣ радн трнста сребрннцѣхъ. да подаѣ его ннцінмь. нѣ проліа его на землы. **подолѣ** елнстѣ являеть вѣшн прѣдательевн ноудѣ, н глетѣ. нѣ ѡко ноуда нмѣ попеуенїе радн ннцінхъ, нѣ тѣн ношаше кесе хѣо, н трѣдеше да вѣзмѣтѣ н ѡна, съ ннамн нже ношааше. ѡ оума поганаа н неблѣгоуѣстнѣа. ннчѣтоже тогоѡ не нмѣ, тѣжа дрѣжааше. колнка сребролюбїа ѡ поганць. колнка безулїїа нмѣ кѣ хѣ. не довлѣ мн емѣ елка нмѣ нѣ н ѡ марїнно мѣрѡ ѡскрѣбн се. рѣ оубѡ іс. ѡставнте єю да вѣ днѣ погребѣнїа моего, съблюдетѣ є. ннціе бѡ вѣсеглѣ нматѣ съ сѡбою. менѣ же вѣсеглѣ нматѣ, ѡкоже вндѣ хѣ ѡко ѡскрѣбн са іуда ѡвѣща н рѣ ѡставнте ю. да аще что радн вѣ погребенїа моего сѣхраннтѣ его. зане ннщне нматѣ вѣсеглѣ съ вамы. нѣ менѣ вѣсеглѣ не нматѣ. глауце нѣцы ѡко поуто радн хѣ не покара его. нн **оукорн его іоудѣ**.

лист 74-75 (извадок од Словото на Цветници)

вѣ древноє врѣме нмѣхѣ ѡбычан елннѣ. ѡко вѣ вѣсакѡнѣ пѣть лѣта съенраахѣ се вѣсн на мореа. н съпвараахѣ прѣзннкъ, нже его нарнцаахѣ панахѣнда. сы рѣбѣ како събырают са мнѡгы елннѣ. за не елннн глїют са ахѣн. вѣ прѣзннкѣ бѡ тѣ. нграхѣ пѣть нгрн, еднны дромѣ сн рѣ трѣуанїе. вторы, алма. сы рѣ скаканїе. претн же днскѣ сы рѣбѣ метанїе камень. ѡтѣврѣпн пнктнкын. пнктнкннѣ бѣше ѡко ѡблауаахѣ рѣцѣ свон нлн **съ ѡлово**. нлн дрѣвѡ. нлн нже хотѣхѣ. н **съ еднною же рѣкѣ**, оухващахѣ се едннѣ дрѣгега н **съ дрѣгою** оударахѣ се вѣ челе. н вѣ лнцѣ. н гѣ его **втасѣеше**. пѣта бѣ, н палн.

СИ РѢ БОРЕБА. КТО БО ПОБѢДИШЕ ВЪ ТАКОВЫЕ ПѢ НГРН. ВѢНУВАВАХѸ ЕГО СЪ ВѢПВЫ ДНВЫЕ МАСЛЦН, Н ЛНУАХѸ ВЪСЬ ОНЫ. Н ВЪСН ОВРѢПАХѸ СЕ ТАМО УЛЦЫ УЪСТѢХѸ Н ИАКО ПОБѢДИТЕЛѢ.

лист 80 (извадок од почетокот на Словото за погребението Христово)

ДАМАСКННОУ МОНАХОУ ТОУ НПОДІАКОНОУ Н ОУУНТЕЛЮ, СЛОВО ПО ОЩЕХЪ АЗЫЦѢХЪ НА БГОТЕЛѢСНОЕ ПОГРЕБЕНІЕ ГѸУ НАШЕМО ІУХѸ.

Н НА НАПАСТН Н ЗЛА НЖЕ НАХОДЕПЪ НА УЛЦХЪ, О ТРИЕ ВѢЩН БЫВАЮПЪ. НЛИ О НСКѸШЕНІЕМЪ БЖІЕМЪ. НЖЕ НСКѸШАЕ БЪ УЛКА ДА ВНПЪ АЩЕ Н ВЪ ЗЛО ВРѢМЕ ЕГО ЛЮБНПЪ. НЛИ ПЪУЮ ВЪ БЛГОДНЬСТВІЕ ЕГО. В ПОЕ БЫВАЕТЪ О ПРОРАЗЛОУЕНІЕ БЖІЕ. НЖЕ ПРОРАЗЛОУАЕТ СЕ БЪ О НѢКОЕГО УЛКА. РАДН НѢКОА СЪГРѢШЕНІА ЕГО УЛКО ОНОМО; ТРЕПІЕ БЫВАЕТЪ О ОВРЪЖЕНІЕ БЖІЕ. О НСКѸШЕНІЕ БЖІЕ Е НАПА, ІАКОЖЕ КАКО ПОСТРА ПРАВѢДНЫ ІОВЪ ОНЫ. НЖЕ КОН ІОВЪ БѢ УЛК ПРАВЕДН. МЛТНВЪ. НЕПОРОУНЪ. НСТННН ПРѢ БГѸ Н УЛКѸ. НМАШЕ ЖЕ СЕМЪ СНОВѢ Н ДЪЩЕРЕ ТРЪ. ОВЦЕ НМАШЕ СЕМЪ ПЫСОУЩЪ. ВѢЛБѸДН, ПРН ПНСѸЩЕ. ВОЛОВЕ ПЕ СЪПЪ РАЛА. КОБНЛѢ ПЕ СЪПЪ. НБ ВЪ МАЛО ДНЪ, ННУПО ЖЕ НЕ ОСТА. ІАКО ЖЕ Н УАДА ЕГО ОМРѢШЕ Н ПЪ ОСТА САМЪ, СЪ ОКАДННОЮ ЕГО ЖЕНО. Н ВЪ ТОЛНКО ДОСПѢ, ІАКО ПРОКОЗЫ СЕ ВЪ. Н ЛЕЖАШЕ ВЪ ГНОУЩЕ ГРАТКОЕ ПОВРЪЖЕНЪ. Н ПОНЕ ОУКРОѢ КЕРАМНДА НЕ НМѢ ДА ОСТ ОЖЕТ ТѢЛО СВОЕ. НБ ЖЕНА ЕГО ХОЖАШЕ Н ПРОСЕШЕ, Н ПОМѢПМАШЕ ЕМОУ О ДАЛЕУЕ; Н ГЛАШЕ ЕМО. ДОКОЛѢ ДА ЛЕЖНШ ЗЕ ОУННУНЖАЕМЪ Н ОУКАРАЕМЪ; РЪЦЫ НѢКОЕ СЛОВО ХОУЛНО НА БА, ПОНЕ ДА ОУМРѢШН ДА СВОБОДНШ СЕ О ЗЛА ПВОА; ПОГА ОВРАПН СЕ ІОВЪ Н ГЛА ЕН. КАКО ГЛѢШ ІАКОЖЕ ЕДННА ЛОУДА ЖЕНА. ДОБРА ПРИЕХМО О РЖКЫ БЖІЕ, ЗЛАА ЖЕ ЛН ДА НЕ ТРЪПН; ПРОУЕЕ ВЪ ТАКОВІЕ СКРЪБЫ Н НАПАСТЫ, ПРѢМННО ПРАВЕДНЫОН., ДОНДЕЖЕ ПРНДЕ ВЪ МНОЖАНШЕЕ БЛГОУЪСТІЕ.

92-92 (извадок од Словото на Пасха)

ПЕ ЖЕ УОУВѢВІА СЖ СІА. ВНДѢНІЕ. СЛЫШАНІЕ. ОБОУАНІЕ. ВЪКѸШЕНІЕ. Н ОСЕЗАНІЕ. Н ВНДѢНІЕ ЖЕ Е ЦЕВННЦА ЖНЛН, ГЛАВНІЕ. Н ОУН. ДѢНСТВОЮТЪ ВНДѢНІЮ ВЪ НАСТАВЛЕНІЕ ВЪВОДНІЕ. ВЪ СОУШѸ. ВЪ ВНСННО ВЪ ННЖННО. Н ВЪ ЕЛНКА ТАКОВАА. СЫ РѢ ВЪ БѢЛОСТН ВЪ УРЪНОСТН. Н ВЪ ВАСАЦѢН ШАРѸСТН. Н ВЪ КОЛНУЪСТВѢ ЖЕ ДѢНСТВОУЕТЪ. СЫ РѢ ВЪ ГЛЪБОСТН. ВЪ ШНОТН. Н ВЪ ЗРАЦѢ ДЛЪГОТОУ. СЛЫШАНІЕ ЖЕ Е ЦЕВННЦА. ЖНЛН ГЛАВНІЕ. Н ОУШН. ДѢНСТВОЮТЪ ЖЕ СЛЫШАНІЕ ВЪ ОУДАРЕНІЕ, ТЕШКОТО Н ЛЕСНОТО. ВЪ КОЛѸВРЪТѢНІЕ ГЛА. Н ВЪ ЛЕСНОСТН. ОБОУАНІЕ ЖЕ Е ЦЕВННЦА, НОСЪ. Н БЛГОУХАНІЕ. ВЪКѸШЕНІЕ ЖЕ Е ЦЕВННЦА Е АЗЫКЪ, Н НЕ ВЪС, НБ ТЪУЮ КРАНА СЛАУАНШН. ВЪ ТРЪПКОСТН, ВЪ ЛЮТОСТН. Н ВЪ ГОРЕСТН ВЪ КНСЕЛОСТН. ВЪ СОЛЕНѸСТН. ВЪ БЛГОСТН. ОУСЕЗАНІЕ ЖЕ Е ЦЕВННЦА, ЖНЛЫ ГЛАВНЫЕ. Н РЖЦѢ. ДѢНСТВОЮТЪ ЖЕ ОУСЕЗАНІЮ. ВЪ ТЕШКОСТН ВЪ ЛѢСНОТН. ВЪ СЪПРОТНВНОЕ, ВЪ МЕККОЕ ВЪ ПРѢТНЛОЕ. ВЪ ТАНОКѸ Н ВЪ БРОЕНЫЕ. ПРОУЕЕ УНСТѢНШЕЕ ДѢНСТВО ОУСЕЗАНІЕ БРОЮ ПАУЕ ЖЕ О ЗРЕНІА ІАКО ВНДѢНІЕ, ТЪКМО ВЪ РАЗѢЛЕНІА РАДН МОЖЕ

НСЪУЪСТН. ѠСЕЗАНІЕ ЖЕ, Н СЪМЪШЕННА БРОНТЬ, РАЗЪМЪНТЕ ЖЕ ИАКО БЪ, ДВОЕ ПОДА
ВЪ УЛЦЕХЪ УЮЕСТИЕ. ЕГА ПОВРЪДНТ СЕ ЕДНА СТРАНА, ДА ДЪНСТВУЕТЪ ДРОГАА. СН
РЪ ОУН ДВЪ. ДВЪ ѠШН, ДВА ПРОХОДА НОСЪ, ДВЪ РЖЦЪ, Н ЕДННЪ ЕЗЫКЪ. Н УЕСО
РАДН, ИАКО ПОБАЕЕТЪ МНОЖАЕ ДА СЛЫШНМЪ, ПАУЕ ДА БЪСЕДНМЪ. ИАКОЖЕ ПОВЕЛЪ Н
СТЫ ПАВЕЛЬ АПЛЪ. ЕЖЕ ВЪСАКЪ УЛЪКЪ СКОРЬ ВЪ СЛЫШАНН. Н КАСНЫ ВЪ ГЛЪХЪ.

лист 108-110 (извадок од Словото на Пасха)

Н СЕ ПОМОЩИЮ БЖІЮ **РАЗРЪШНМЕ** Н ШЕСТОЕ ВЪПРОШЕНІЕ. ННА ДА ПРИНДО ВЪ СЕМОЕ, Е
ЖЕ ИАКО, ПАСХА УПО ПЛЪКЪЕМ СЕ. Н КАКО СЪТВОРНШЕ Ю ІЕВРЕНЕ. Н КАКО ЕВРЕНСКИ
ПАСХА, НАМЪ НАЗНАМЕНУЕТЪ. Н ГЛЕМЪ Ѡ СЕМЪ. ИАКО ПАСХА НЖЕ ГЛЕМЪ МЪ. ІЕВРЕН
ЖЕ ГЛЮТЬ ФАСКА, СКАЗАЕТЪ ЖЕ ФАСКА, ПРЪХОЖЕНІЕ. СЪ РЪ КАКО ПРЪНДОШЕ УРМНОЕ
МОРЪ, ЕГА СЪТВОРНШЕ ПАСХЪ СІЮ ІЕВРЕНЕ. ПО Н Н МЪ ГЛЕМЪ ПАСХА, ИАКО ДНЪШНЫ
ДНЪ СВОБОДНХОМ СЕ Ѡ МЖКЫ, Н ЕГА ѠНЫ СВОБОДНШЕ Ѡ РОКЫ ФАРАѠНОВЫ, ТАКО Н
МЪ Ѡ **РЖКЫ ДІАВОЛЪСКЫЕ**, ѠНЫ Ѡ ГОННТЕЛН, Н Н МЪ Ѡ БЪСА, ѠНЫ ПРЪНДОШЕ
УРЪМНОЕ МОРЕ, Н Н МЪ Ѡ СЪГРЪШЕНІН НАШНХЪ. ѠНЫ ПОНДОШЕ ВЪ ПОУСТНННО
МНРЪСКОЮ, Н Н МЫ ВЪ ПОУСТНННО ГРЪХОВНОЮ. ѠНЫ ИАДОШЕ ПАСХЪ ВЪ ЕГЪПТЕ, Н МЫ
НАСЛЪДОВАХЪ ХА ВЪ ЦРПЪВЫ НБЪНЕМЪ, ИАКОЖЕ СВЪТЕЛСТВОУЕТЪ ПАВЕЛЪ АПЛЪ, ГЛЕ,
ПАСХА НАША ЗА НЫ ПОЖРЕНЪ БЫ ХС, ПРОУЕЕ РАДН ТЪНУЕНШАГО ЕЗЫКА, НЗМЪННШЕ
Ф, НА, П, Н К, НА Х. Н ИМЕНОВАШЕ ПАСХА. КАКО ЖЕ БЪ ПОВЕЛЪ МОУСЕЮ **ДА
СЪТВОРЕТЬ ІЕВРЕН ПАСХА**, СЛЫШНТЕ. РЪ ЕМОУ ИАКО ДА **РЪШЪ** ІЕВРЕѠ ВЪ ДЪТЫ ДНЪ
МАРТА МЦА ДА КЪПНТЬ ВЪСАКЪ ДОМЪ ПО ЕДННО ѠВУЕ ЛЪПНОЕ. АЩЕ ЛН СЪ ВЪ ДО
МАЛО. ДА ОУЗМЪПЪ Н СОУСЪДА СВОЕГО. Н ѠВУЕ ДА БЖДЕ МЪЖЪСКО. **ННУТО ЖЕ
ЖРЪНІЕ ДА НЕ НМА**. АЩЕ ЛН ЖЕ НЕ ѠБРЕЩЕП СЕ ОУЕ, ВЪЗМЕТЕ Ѡ КОЗАНЦЪ. Н ДА
СЪХРАНЕТЬ Н ДАЖЕ ДО УЕТРН НА ДЕСЕТН ТОГО МЦА МАРПІА. ПОТѠ ДА ЗАКОЛЕТЪ КЪ
ВЪРЪ. Н СЪ КРЪВІЮ, ДА ПОМАЗОУЮТЬ ГОРНЫ ПРАГЪ Н ДОЛНЫ ПРАГЪ Ѡ ВРАТН СВОЕ. Н
МЪСО ДА НСПЕУЕТЕ. **Н ДА ГО ИАДЕТЕ СЪ ПРЪСНЫ ХЛЪБОМЪ**. Н КОСТН ДА НЕ
СЪКРЪШНТЕ. Н ОУКРЪХЪ ДА НЕ ѠСТАВНТЕ ДО ЗАУРА. ИАКО ВА ѠСТАНЕТЪ ДА
СЪЖЕЖЕТЕ ЕГО ѠГНЕМЪ. Н СЪ ТАКОВНМЪ НРАВѠМЪ ДА СЪНЕДНТЕ АГНЪЦЪ ПЪН. ДА
ЕСТЕ ПРЪПОАСАНЫ ПО УРЪСЛА СВОА. Н ДА НОСНТЕ **СЪПОГЫ** НА НОГЫ ВАШЕ. Н ТОАГЕ ВЪ
РОКАЪ ВАШЪ. Н СЪ ВЕЛНКЫМЪ ТЪЩАНІЕМЪ ДА СЪНЕСТЕ. ТАКО НМЪ ЗАПОВЪДА БЪ
ЕВРЕѠ ДА СЪТВОРЕ ТОГА ПАСХА. КАКО ЖЕ ПАСХА ТАА.

ПРОУЕЕ ДА ПРАЗНДЕМЪ ДНЪ Н МЪ. ДА ПОУЪТЕ ХА ВЪСКРЪШААГО. НЕ СЪ ЖРЪТВАМЫ
ЕЛННЪСКИМН, НЛН СЪ НГРН НЕ СЪ ПІАНСТВО Н ПРАЗНОСЛОВІЕМЪ. НЕ СЪ СВНРЕБАНН Н
КОЗЛОГЛАСОВАНЫ. Н СЪ ЕЛНКА РАУЕТ СЕ БЪСѠВЕ ЕГА СІА ТВОРНЪ. НЕ СЪ НЗНОУРЕНІЕМЪ
ЗЛЫ Н МНѠГО ѠБЪНАДЕНІЕМЪ. НЕ СЪ БЛГОДАРЕНІЕМЪ. СЪ СЛАВОСЛОВІЕМЪ. СЪ УНСТНМЪ
СРЪЦЕМЪ. Н СЪ ЕЛНКА РАУЕТ СЕ БЪ. ДА НЕ ОУКРАШАЕМ СЕ МЖЖН ЖЕ Н ЖЕНЫ, ИАКО
ПРЪСТЪ Н ЗЕМЛН ХѠЩЕ БЫТН. ДА НЕ ВЪЗНАШАЕМ СЕ ВЪ ѠДЕЖДЫ Н ОУРАШЕНІН Н
НОШЕНІА, ИАКО СЪМРЪТЪ НН ѠЖНДАЕТЪ. НЕ БЛЖДНМЪ Н ѠСКВРЪННЕМ СЕ, ИАКО ѠГНЪ
ВЪУННН, Н РОАСТВО ѠГННОЕ ГОТОВНТ СЕ ТАКОВІН РАДН. НЕ ОУПНВАНМ СА Н МНОГО

ѡбѣщаннм се, ѣко зѡѣра паки хоѡе алкати ѣкоже да не быѡмо хотѣлы ѣстн. ѡто оупеваемъ ѡ опнтіа; кое добро приѡбрѣтеніе дѡшамъ нашнмъ, аще мнѡго ѣмн и злѣ нзпоураемъ се. колнцн прѣндоше такоѡіе дѡи ѣкоже дѡн дѡнѡшнн. съ свнрбамн и нгры пїанн. нзнѡраемнн. нь ннѣ сѡ прѣсть въ землн; и блженн соѡ аще сътворнше добро дѡше своее радн. нншїе **да** напїтанмъ, нагїе **да** ѡдѣемъ, алїніе **да** наснтнмъ жедніе **да** напоимъ, болїные **да** посетнмї. въ тѣмннцн **да** застѡпанмъ, странїе **да** посетнмъ. грѣшнїе **да** въсплаѡе. стїе **да** похвалнмї. древнїе ѡлїцы **да** въспомѣнемъ. погѡ **да** рѣемъ ѣко празноваѡѡ. тогѡ **да** прїнемѣ бѣ и празнїнкъ нашъ. погѡ **да** скрѣземъ бѣсовѣ. и аще празнїонмъ тако. хоѡемъ съѡетатн се и въ вѣѡноѡ пасѡѡ. погѡ **да** възвѣлнм се. тогѡ **да** възрѡунм се. и зѣ хоѡе прѣнтн жнвѡтъ бескрѣбнъ. не потѣкновенъ. неблазнъ. похвалае, поунтаемнн ѡ ба и ѡ ѡлѣкъ. таможе хоѡемъ спѡбнтн се вѣѡннн блгѣ. радѡстн агглскыє. славн бжїе. и црпвїе неѡе. еже бждн въсемъ намъ оулѡѡнтн. блтїю и ѡлколюбїемъ га нашего нѡѡ дѡнъ въскрѣшго. еемоѡже слава и дрѣжава поѡаетъ, съ безнаѡелннї его ѡцемъ. и прѣстѡнн блгынн и жнвѡтворецнн дѡѡмъ. нннѡ и прїно и въ непрѣходымнн вѣкы бѣкѡнаѡннн вѣкъ, амнї: -

лист 111 (извадок од Словото на Вознесение Христово)

ДАМАСКННА МОНѡ НПОДІАКОНА И ОУНТЕЛА. СЛОВО НА СПїНОЕ ВЪЗНѢНІЕ ГА НАШЕ Іѡ Хѡ.
СЛОВО, ѡ,

ѡлѣкъ ѣкоже е съзѡанїе ржкою бжїєю, глеть се и е. домъ н поѡїе бжїе, не по ѣвленїю, нь оѡмномѡ. за нне радн аще глѣ се ѡлѣкъ домъ н поѡїе бїе, по вънїешномѡ, съ рѣ како нмѡ рѡцѣ, н носѣ. н проѡе ѡестн, хоѡе рещн ѣко н бѣ е ѡлколепнъ. съ рѣ ѣко прѣжѣ съзѡанїе бѣ ѡлѣкъ, нмѣе ржцѣ. н носѣ. н проѡе ѡестн пѣлѡ ѡлѣѡскомѡ. нже е непѡено глѡпн се. н хоѡѣлѡ бы рещн некїѡ безоѡмнъ ѡлѣкъ, ѣко понїеже бѣ **не нмѣ ржцѣ**, е н безрѡѡнъ нлн ѣко е слепъ, ѣко **не нмѡ оун**. нлн ѣко е хрѡѡ понїеже **не нмѡ носѣ**. да слышнн ѣко такоѡа. дѣнствїе, въ трыє некѡе глеть се ѣко ѡскоѡна. въ мѣсто. въ лѣто н въ ѡестн, съ рѣ ѣкоже въ прнѡн. ѡлѣкъ нмѡ ествоѡе денство да зрїѣ съ **оунма**. глѣшн лн ѣѡ е слепъ, како не зрїѡтъ съ **ржкама**, нлн ногама; нлн паки нмѡ ествоѡе дѣнство да ходинъ съ **ногама**, глѣшн лн ѣко е хромъ како не ходинъ съ **ржкама**; нлн паки нмапъ дѣнствїе ествоно да слышнн съ **оунма**, глѣшн его глѡ ѡ како не слышнн съ **оунма**. поѡено н малѡе ѡпроѡе нмѡ ествоноѡе дѣнство понїеже **не нмѡ зжбы**; глїешн его беззжбнъ н немъ такоѡн. понїеже врѣ еѡе нѣ да нмапъ зжбы. нн же мрѣпѡѡго глѣшн слепа, ѣко врѣме его нѣ да зрїѣ. тако н мѡрнна, не можешн да рѣшн бѣла нлн ѡрѣна. зане нмѡ н зжбы белн, и нмѡ н тѣло ѡрѣно. аще рѣшн еѡго всѡ ѡрѣна, лѣжешн, ѣко нмѡн зжбы белн. аще лн же рѣшн его въса бѣла, лѣжешн и въ тѡѡ. ѣко нѣ въ бѣль. нь нмѡ н ѡрѣно тѣлѡ тако е н въ бѣ. не можешн **да** рѣшн безржѡна и безѣножна. понїеже ество бжї

ТВНОЕ НѢ УЛКОЛѢПНО ТѢ, ЯКОЖЕ НЕ ГЛѢП СЕ УЛКЪ ДОМЪ БЖІИ Н ПОБІЕ БЖІЕ ПО
 ЯВЛЯЕМОМѢ, НБ ОУМНОМѢ. ПРОУЕЕ ГЛѢТ СЕ МНѢЖСТВО ПО ОУМНОМѢ, ЕДННО ЖЕ
 ЯКОЖЕ БЪ Ѣ САМОВАСТЪНЬ, ТАКОВИ ПРАВѢ Ѣ Н УЛКЪ САМОВАСТЪНЬ. НИКТОЖЕ НѢ
 ВЛАСТНЬ БОУ, НБ НИ ЖЕ РАЗѢМѢ УЛЪСКОМОУ. ЗА НЕ РАДН БЪ Ѣ НАУЕЛА ВЪВЛАСТНА
 ЕГО ѢСТАВИ УЛКА. РЕ ЕМОУ ДА ѢБЛАДЕШИ Ѣ ВЪСѢ ДРѢВЪ РАНСКИ. Н ТЪУІЮ Ѣ
 ДРѢВО РАЗѢУМНОЕ ДА БЛОДЕТ СЕ. НБ НИКТОЖЕ НЕ ВЪЗБРАНН ЕМѢ Н ВЪ ТОМЪ. ЯКО
 АЩЕ ВЪЗБРАННЪ БЫ ЕМОУ КТО, ПОСЛѢЖЕ НЕ ХОТѢЛ БЫ ПАСИ. НБ НИ ЖЕ ПО СНѢ ѢБЛА
 БЪ РАЗѢМА УЛЪСКАГО НБ ѢСТАВИ ЕГО ВЪ ХѢПЕНІЕ ЕГО. ЛЮБО ДОБРО ВЪЗЛЮБИТЬ
 ЛЮБО ЗЛО. СЕГО РАДН Н ГЪ ГЛѢШЕ, АЩЕ КІПО ХѢЩЕ ПО МНѢ НТИ ДА ѢВРЪЖЕТ СЕ
 СЕБѢ, СЫ РЕ НИКОМОУ АЗЪ НЕ НАСЛОУЮ. НИКОГО ЖЕ НЕ ПОНОУЖАЮ. НБ КТО ХѢЩЕ, ДА
 ГРѢТЬ ПО МНѢ. Н ПОУТО РАДН НИКОГО ЖЕ ПОНОУЖАЕТЪ БЪ ВЪ ДОБРОЕ ЯКО НЕ
 ПРИЗЫВАЕТЪ УЛКА БЪ ВЪ МОУКѢ, Н ВЪ МѢУЕНІЕ. Н ВЪ ТЪМѢ. НБ ПРИЗЫВАЕТЪ ЕГО ВЪ
 ПОКОН, Н ЦРѢВІЕ НЕБНОЕ. Н ПОНЕЖЕ ВЪ ДОБРО ЕГО ПРИЗЫВАЕТЪ ГЪ. СЕГО РАДН НИ ЖЕ
 НАСЛОДЕТЬ ЕГО. ДІАВОЛЪ ПОНЕЖЕ ПРИЗЫВАЕТЪ УЛКА ВЪ МЖКѢ Н ВЪ МЪНІЕ, Н ВЪ
 ТЪМѢ, СЕГО РАДН ПОНОУЖАТЕ ЕГО ВЪСАКО. ЕДННОМЪ ЖЕ РАВѢ СЕ Ѣ, ЯКО ГЛѢП СЕ ВЪСЪ.
 ПОБНО Н УЛКЪ ГЛѢ СЕ Н Ѣ ВЪС. ВЪС Ѣ БЪ, ЯКО НИЧТО НЕѢСКОДНО БОУ. НБ Ѣ ВЪС
 СЪВРЪШЕНЬ. ВЪС НЕѢСКОУНЬ. ВЪС НСПЛЪННТЕЛЬ. Н УЛКЪ ПОБЕНѢ НМА ТЪ ВЪСА, Н Ѣ
 СЪВРЪШЕНЬ. КАКО, СЛЫШИ ПОТЪНКѢ. ВЪСА ЕЛНКА Ѣ, НЛИ УѢВАСТЕНА НЛИ МЫСЛЕНА.
 УѢВАСТНА, ЖЕ Ѣ, ЕЛНКА МОЖЕ РАЗѢУМѢПН СЪ УѢВСТВО СВОИ. СЫ РЕ ДА ВДИТЬ СЪ
 ОУНМА. ДА ВЪКѢСНТЬ СЪ ВЪКОУШЕНІЕМЪ. ДА ѢБОНАЕТ СЪ ѢБОНАНІЕ ЕГО. ДА
 ОУСЛЫШИТЬ СЪ СЛОУШАНІЕ. Н СЪ РѢКАМА ДА ѢСЕЖЕТЪ. НИ ЖЕ НИНО КОЕ УѢВСТВО
 УЛКѢ НЕ МОЖЕ ПРИЕПН. НБ ПЪУІЮ ОУМЪ УЛКѢ НАЗЫРАЕТЪ. ЯКОЖЕ АГГЛЫ ЯКОЖЕ
 БѢСѢВѢ. ЯКОЖЕ ДША.

лист 120 (извадок од Словото на Вознесение Христово)

ТОГА РЕ НМЪ ПАКЫ ХС. ЯКО ТАКО ПИСАШЕ ПИСАНІА, ТАКО ПОБАЕТЪ ПОСТРАТИ ХѢУ. ХС
 ХѢЩЕ ДА РЕ, БЪ Н УЛКЪ ВЪ ДРѢВНОЕ ВРѢ НМѢХОУ ѢБЫУАН ЯКО, АЩЕ КОГО ХОТѢХОУ
 ПОСТАВИТИ ЦРА НЛИ АРХІЕРЕА, НМОУЩЕ МАСЛО СЫ РЕ МЪРѢ, НЖЕ БЪ СЪТВОРЕННО Ѣ
 СЫЕ МНОДИЕ. Ѣ СМІРНО. Ѣ ЦЕВТИЕ. Ѣ КЪНАМѢНѢ, Ѣ ІРИНА. Ѣ ТРЪСТИЕ МІРНІЕ. Н
 Ѣ МАСЛО ДРЪВНО, Н ВЪЗЛЫВАХОУ НЕКОЛНКО НА ВРЪСѢ ЕМОУ. Н АЩЕ ПОХОДЕШЕ
 МЪРО РАВЪНО СЪ ЕГО Н ВЪ ОУСТА ЕГО, СЪТВАРАХОУ ЕГО ЦРА НЛИ АРХІЕРЕА. АЩЕ ЛИ
 ЖЕ НСКРНВЛѢШЕ МЪРО НА СТРАНОУ ВЪ ПОЗРѢ, НЕ СЪТВАРАХОУ ЕГО. Н ГЪ БѢ НАШЪ
 ІС ХС, ПОНЕЖЕ ПОМАЗА СЕ Ѣ СГГО ДХА. СЕГО РАДН НМѢНОВА СЕ ХС, Н ТАКО ПОБАШЕ
 ПОСТРАТИ ХѢУ, Н ВЪСКРѢНОУТИ Ѣ МРЪТЪВЫ ТРЕТИ ДНЪ.

ЗАПИСИ ВО МАКЕДОНСКИ РАКОПИСИ

1. Запис во триод, Кучевиште, Скопско, 3 јуни 1519 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексиѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Нзволениѿемъ ѿтца н поспѣшеніемъ сына н съврѣшеніемъ светаго доуха коупн се сіа божьственаа кннга глаголюмн тріѿдѣ прѣвы коматъ, отъ монаха мнне н прнложн се црькве въвѣденію прѣунстіе богороднице н прнсно дѣвы маріе, въ селѣ нарнцаемемъ клѣуевница подѣвесіе урѣніе гѿры. н прнложн рада коваунца .р̄. аспрн **за** боговучеву дѣшѣ н **за** свою дѣшѣ, богъ да нхъ простн.н събѿрѣ кѣуевскы **на праздникъ възнесеніе** събраше .р̄. аспрн. богъ да нхъ простн **кон** сѣ прнложнлн **за** сію светоую н божьственноую кннгу... съпнса се сіа кннга рѣкою ерѿдіакона мнне, подѣвесіе урѣніе горы въ поустыню нарнцаемоу вѣнешь... н ѿще прнложн калнна **за** дмитровѣ дѣшѣ н **за** свою дѣшѣ .к̄. аспрн: богъ да нхъ простн, амнн. въ лѣтѣ .з̄.к̄.з̄. мѣсеца юніа .г̄. дьнъ по празнствѣ възнесеніа. н ѿще прнложн рада коваунца .а. сагъ, богъ да ю простн.

2. Запис во пролог, црква Свети Климент, Охрид, 1598 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексиѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Ва лето зрз мѣа маѿна. кн. даѿъ архнепѣскѣпоѿ ѿѿхрдскомѣ **кврѣ** валамоѿ главѣ емоѿ ѿсѣкоше турѣн, ѣ градоѿ **оу** велѣсѣ **кон створѣха** велнанъ моѿка а **немѣ** **вечна емоѿ** **паметъ**·:

3. Запис во псалтир, манастир Слепче, Прилепско, од 1677 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексиѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Да се **знаетъ** сіе кннга глѣмн псалтирь ѿ **сѣ лазарово** полѣ како **вѣше** прѣжѣ **порѣшена** **н распана** **н повеза** **н** мнханлъ ермонахъ ѿ **манастирь** **слепче** въ прѣлн прилепскіе ·: въ лѣтѣ з̄. р̄.п̄. ѣ. ѿкѣпѣ а. влъуько сѣъ сндоровъ **за** свою дѣшѣ. ѿ ѿучевѣ н мтрннѣ поменн. гн н тнтора влъучева ѿ сндора н проѿка н мнтра ѿ стоѿанъ **бѣ** **да хн простн** въ **црѣтво** **небѣ** амннъ.

4. Запис во евангелие, манастир Трескавец, Прилепско 1690 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Поменн гї дшїе рабъ свон: неѡа, стоѡанъ, цвѣтко, калнна, петко, юван. снѡа кннга евангелїе прѣповеза еромонахъ нектарїе ѡтъ село ложанн, а харуѣ платн неѡа кнпровнца н за евангелїе н за ѡхтоѡакъ. богъ да ѡа простнтъ въ варство небесно амннъ. въ лѣто зрун:: тогѡа разбен халнлъ паша со вонска скопье н кауаннкъ н сеуе скопска нахннѡа. тогѡа беше тешко злѡ н скапннѡа.

5. Запис во ракопис од Народната библиотека во Белград, број 493

извор: Љуб. Стојановиќ, *Сѿари срїски зайиси и наїїйиси, кнѡїѡа 5*, Београд 1987 (фототипно издание), с. 9.

Ва лето ѡ адама з̄.ѿ.҃҃.ѿ., ѡ рождаства хрнста .ѡ.ѣ.ѣ.ѣ. писанне мою рѡкѡ ас грешннкъ како сѡмъ го кѡпнлъ сна кннга, глаголемн ѡалтнръ, мнтрополнтъ дебърскн н кнѡавскн ѡѡакнмъ, архнереи. кон кетъ мнслнтъ да го оукрадетъ нмамъ гѡ афоресанъ н проклетъ н завезанъ до страшенъ сѡтъ. токо кон кетъ нскатъ нека ѡзметъ, после да го донеснтъ на местото каѡе ѡзе, ннако да не бндетъ. н молнтѡе господа за мою грешна дѡша, амнн. смѡренъ мнтрополнтъ ѡкнмъ.

6. Запис во минеј, Мариово, Полошко, 1716 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Сън бѡжстванн мннен ѡ манастръ полошко донеслъ го арсеннѡа ѡ манастръ мѡкнлѡа, беше пѡсто полошко, въ лето з̄.ѿ.҃҃.ѿ., а пѡдъписѡх го азъ грешнн нсаннѡа полошкн. кон ќе запре таѡа кннга ѡ полошка цркъва, да є проклетъ н аѡѡѡема. кога ќе дон некѡн калѡгеръ на полошко, да сн го ѡзме ѡ полошко а ѡ рождаство хрнстовѡ .ѡ.ѣ.ѿ.ѣ. мѣсеца нюннѡа.

7. Запис во евангелие, село Дедино, Радовишко, од 1741г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски ѿексѿови*, Скопје 1971, с. 41.

Сїе бѡжѡствовно елїе поѡа доуѡѡѡво, ѡ сѡло деднѡ. да се знае ѡо беше злѡ мошне. бѡѡѡѡкъ. жнтн. петъ стѡтн аспрн. беше злѡ за ѡѡѡѡ големо. еѡно ѡгнѣ. за трн гроша. ѡка соль петъ парн. ѡка внно. ѿ. парн. ѡка внно. ѿ.

ПАРН. ОКА РАКНА .І. ПАРН. ТА СЕ ЈАВН БРАШНО ѿ ЗЕМН: ТА СЕ УННН БЕРНКЕТЪ. МОШНЕ. ѿКА ЛЕПЪ. ЗА ЕДНА АСПРА ѿКА ВНО ЗА АСПРА. ТА ПАКЪ СЕ ЈАВНХА ГЛѸХЦН МНОГО Н ЗМНН. ТА БЕШЕ СТРАХѸТНА. ЗА УОУДО НЕ МОЖЕШЕ УОВЕКЪ ДА СПНЕ НОЌЕ В ЛЕТО З̄ С̄ М̄ Ѹ.

8. Запис во евангелие, манастир Слепче, од 1780 г.

извор: Бл. Конески и О. Јашар Настева, *Македонски шексѸнови*, Скопје 1971, с. 41-42.

Н СЕГО ЛѸТО НА АЩП. МЦА АПРІЛНА. СІ. ДЕНЪ НА ВЕЛКН УЕТВРТОКЪ. НА ВЕУЕРТА ВЛЕГОО ХАРАМІН ТѸРЦН КОЛѸНЦН Н ФАТНА НГѸМЕНА КУПРНАНА. Н ГО МАУНА СО ѠГАНЪ ГО ГОРНА ЗА АСПРН. Н АСПРН НЕМАШЕ ДА МО ДАДНТЬ. ГО НЗГОРЕА ТРН ДНН БНСТ НА ВЕЛНКЪ ДОМЪ ПОУННА, Н ЗЕДОА АРАМННТЕ ѿ МАНАСТНРОТЪ СТЫ МОЩН СОСЕМЪ КѸТНА СРЕБРЕНА КѸТНАТА УННШЕ СТО Н ДВАЕСЕТЪ ГРОША. Н ЗЕДОА ТРІ КОННН Н Н ТОВАРІА БАКАРЪ Н РѸБА Н СЕ ЦО НАІДОА О ЦРКВАТА ѿНЕСОА: МОНАСТНРЪ СЛѸПУЕ. ХРАМЪ СТОМО ПРНДНТЕУѸ.

ЗАПИСИ ОД КИРИЛ ПЕЈЧИНОВИЌ

извор: А.М. Селищев, *Полог и его болгарское население*, Македонски научен институт, София 1929.

Да се знае во лѸ аѿа (1801) ѿ Хра дойде единъ грѸшнын калѸгеръ цо беше егѸме^а на Марковъ мнѸръ цо беше ѿ Долни Пологъ ѿ Теарце цо го викаа попъ Кврїлль велаѸимъ спроти греховите негови немаше илака ни во калѸгерството ни во свещенството ни во егѸменството. Токо салть името мѸ беше а добродетели ни мало немаше токо вие браѸа и оѸи речите ХрѸте Бже прости и оупокой дѸшѸ грешнаго Кирила еромонаха, мене спомните и себе чѸбаите ѿ грешѸанѸ, да моа дѸша и ваша и све хрѸтанска дѸша цо се преставиле во Шишово и на свако место да вселить ХрѸтсѸ во царство свое аминъ

Кврїл Ѹермнахъ Марковъ мнѸиръ

да се знае зере во лето отъ ХрѸта аѿа (1801): – во то време беше во СкопѸ митрополитъ квр АнѸимъ и беше забить Али бегъ...

Преписахъ сие азъ Кврїлль игѸмень Марковаго манастира светомѸ Димитриу. Тетоецъ. аѿз (1807). при митрополита квр АнѸима.

МАКЕДОНСКИ ТЕКСТОВИ ВРЗ НАРОДНОЈАЗИЧНА ОСНОВА

МАКЕДОНСКИ РЕЧНИК ОД XVI ВЕК

издание: С. Gianelli, A. Vaillant, *Un lexique macédonien du XVI siècle*, Paris 1958.

место и време на пишување: Костурско, XVI век

место на чување: Ватиканска библиотека

содржина: речник на македонски народен јазик (костурски говор) со грчки толкувања.

Правописни и фонетски особености: текст пишуван со грчко писмо; македонски вокализам и консонантизам карактеристичен за јужните македонски говори: широк изговор на јатот; зачуван назализам; мек изговор на согласките *ч, ц, ш*; бележење на фонемата *х*; бележење на едначењето по звучност; обезвучување на звучните согласки на крајот на зборот; редуција на неакцентираните вокали (на крајот на зборот, особено во членската форма); губење на консонантите во интервокална позиција; вметнато *ӣ* во консонантската група *ср*, акцент на третиот или на вториот слог од крајот на зборот.

Морфолошки особености: наставка *-ови* кај еднословните именки од машки род, разновидности на членската морфема за еднина машки род: *-о̄ӣ / -о / -у*; наставка *-е* во вокативната форма за машки род; наставка *-ме* во прво лице множина сегашно време.

Лексички и зборобразувачки особености: народна лексика; лексичка синонимија; ретки заемки од грчкиот јазик: *ела*; зборобразувачки суфикс *-ица* кај именките од женски род.

1. господíне 2. бра́те 3 да си здрав 4. да си прóст 5. óстави ни да спíме
6. **é**ла да ја́ме 7. и да пи́еме 8. до́т, да по́јдиме 9. да рабо́тиме 10. имате хља́бо, да кúпиме 11. има́те ви́но да кúпиме 12. от ко́ја стра́на да по́јдиме во Бо́гаско 13. та́хте да фта́саме дур ве́чер 14. да се прóсту, да спíме ту́а

15. заџу 16. сарна 17. пәрле 18. овни 19. мраве 20. цәрвец(и) 21. див
 крамнак 22. дивје 23. сокол 24. врапци 25. јастреп 26. синици 27.
 тресопашка 28. властовица 29. врани 30. јаребици 31. голоби 32.
 скосец'у 33. кокошки 34. петел 35. пулишта 36. мұхи 37. гуру...
 38. маторица 39. прачини 40. офци 41. кози 42. коза 43. козлишта 44.
 јagne 45. мeч'ка 46. мацка 47. г(')лұхци 48. елен 49. лисица
 50. (ва)риво 51. смокви 52. пеш' 53. кахтици 54. хартица
 55. кал

56. Тако ти Бoга девојко
 57. Как те зoвет на име
 58. О душко-ле, / жиф ти очи,
 59. Ходи овамо, зарви ме.
 60. Твојто целвање ти се молам
 61. Дарви ме
 62. што си лeпа, што си ле бeла
 63. што си бeла, што те лубам
 64. Девојко
 65. Ела моја паригорие
 66. Да те целвам в устата
 67. Как овоштје ме мирисет
 68. што то роди крушата
 69. Тако ти вишнего Бoга
 70. Не ми вeзми душата
 71. што си лeпа

72. Водиц'у 73. на Водиници 74. на Сфетници 75. на Блаштовјани 76. свет
 Врачин 77. на Вeлиг ден 78. сфeта Пeтка 79. Богородица 80. да поклa-
 диме

81. мeсо 82. сирeни 83. мл'ако 84. јајца 85. хлабо 86. вино 87. сол

88. До кога сардeнце моја,
 89. скривом да се лубиме,
 90. со страхаови прeголeми,
 91. днoви да се лубиме.
 92. eла стан п'врага, ходи
 93. да се вeзмиме. Што с(и) леп(а):

94. Нoшча ми те украдохе,
 95. дења ми те продадохе, к(ир')

96. за дванá(в)десет флорин

97. постели́ ми постелáта, к(ир')

98. по́кри ме́не со јоргáно, к(ир')

99. éла лéгни по́кре ме́не, к(ир')

100. нí те гíбам нí те дáрк(ам)

101. жíто 102. п'шеница 103. ѿрж' 104. прóсо 105. éч'мен 106. óвес

107. зóб 108. кóн 109. úзда 110. кóска 111. оп'áшка 112. ноз'а

113. жел'áзо 114. **стрéбро**

115. пéпел 116. борíна 117. кáца 118. клúчет 119. дóма кúка 120.

клучени́ца 121. зáтвори вратáта 122. óган 123. éглење 124. сф'акни

125. гáрок 126. гáрне 127. шéстар 128. кошница 129. пани́ца 130. в'адро

131. кúтел 132. корíто 133. кáца 134. лопáта 135. óдор 136. ложник' 137.

полц'у 138. перница 139. рáзбој 140. **дикáл вила**

141. сл'áме 142. в'рца 143. коцли́шта 144. фúрка 145. вр'атéно 146.

пов'асмо 147. грéбен 148. грéбени, 149. вóлна 150. ножи́ци 151. плáтно

152. кóнец'у 153. копрíна 154. íгла 155. точíло 156. брíчо

157. лáкот 158. јáсли 159. мéтла

160. шти́ца 161. внáтр'а 162. нóштви 163. речíна 164. черéпна 165.

сф'аштер 166. мéси 167. б'ргу 168. да јáме 169. пóтпор

170. пéта 171. мотíка 172. ц'ркова 173. проскúри 174. темјаница

175. кáпа 176. кóсми 177. глáва 178. чéло 179. óчи 181. óко 182. нóс 183.

мáрсул 184. úши 185. úхо 186. úста 187. плúнка 188. плúни 189. бра́да

190. г'áрло 191. рáмо 192. ранц'а 193. рáнка 194. г'рди 195. ми́шка 196.

пр'ст'у 197. длáна 198. шéпа 199. нóхти 200. босíци 201. босíца 202.

половíна 203. гáс 204. сáпи 205. кúро 206. máде 207. кол'ано 208.

стапáлки 209. пéда

210. с'áжен 211. подвéска 212. сфíта 213. кóж'ух 214. шегúни 215. гúна

216. кош'úла 217. раkáви 218. рáкав 219. пóас 220. гáшник 221.

пр'авáрска 222. чéхли 223. опíнци 224. променí се 225. се промених

226. с'áрце 227. чер'áва 228. дрóбок

229. тоболи́ца 230. водени́ца 231.кладéнец'у 232. валеви́ца 233.

проср'ано 234. нíва 235. гради́на 236. зéлје 237. плét 238. кóл 239.

р'áжен 240. пóсади 241. вóври

242. р'áка 243. **пáтот** 244. плани́на 245. бúки 246. в'рхо 247. жéна 248.

вдови́ца 249. нев'áста 250. стáрец 251. дéдо 252. стáра 253. дúховнико

254. властéли 255. стрíна 256. **стóлот** 257. да се сúдиме 258. рóжда 259.

кумóви 260. п'рви братучéd 261. фтóри братучéd 262. тéшта 263. тéст

264. бра́кот 265. да рáдваме

266. дéн 267. днóви 268. недéла 269. мéсецу 270. годíна

271. понеделник 272. фтóрник 273. **стрéда** 274. четв'рток 275. пéток

276. сабода 277. недела
 278. море 279. **кóрап** 280. езеро 281. **в'атер** 282. **мрác** 283. расипá се
 284. с'ачíво 285. кóсор 286. с'рп 287. кóла 288. снóпи 289. шáјна
 290. гúмно 291. а̀рж'ање 292. врéшта 293. **плéвна** 294 в'áси 295. боч'ки
 296. пчéли 297. слáма 298. вáрч'ка 299. мéт
 300. штó е зúчил? 301. штó се зúчиле?

ЧЕТИРИЈАЗИЧНИКОТ НА ДАНИИЛ (МАКЕДОНСКА ПАРАЛЕЛА)

наслов на оригиналот: *Ἑσσαυωυική Δίδασκαλία*

место и година на печатење: Венеција, 1802

содржина: речник на четири јазика: грчки, влашки, македонски и албански; енциклопедиски прирачник со наставни обрасци (учебно помагало во подготвителната настава) во кои се претставени поими од различни сфери: географски поими, ботанички поими, зоолошки поими, роднинска терминологија, материјална култура, денови во неделата, броеви...

студии: А.М. Селищев, *Очерки по македонској диалектологиј.* Томъ I. Казань 1918; Е. Бужаровска, *Македонската паралела на Четирјазичникот на Даниил и нејзиниот однос спрема Грчката и англиската на Лик*, магистерска теза во ракопис, УКИМ, Филолошки факултет, Скопје 1990, Бл. Корубин, *Македонски социолингвистички теми*, Матица Македонска, Скопје 1994.

Правописни и фонетски особености: текст печатен со грчко писмо; бележење на темниот вокал; употреба на фонемата *s*; губење на *x*, но и негово чување во некои случаи како особеност на охридскиот говор, но и како особеност на попрефинет изговор: *хárно*, *халииша*; дистрибуција на /ќ/ добиено преку ново јотување на границата на морфемите: *брúки*, но и во туѓи зборови, употреба на групите *ишii* (*ишч*) и *жс* (*жси*): *чúжси*, употреба на /ф/ добиено од почетната група *хв-*, во одредени позиции: *сфiiше*, *óфциише*, *цфéијаиша*, но и во зборови од туѓо потекло: *форiiома*, *фурна*; употреба на /ц/ во заемки од други јазици: *манца*, обезвучување на звучните согласки на крајот на зборот; губење на интервокално *в*: *убао*, *лóјам*; вметнување на *ii* во групата *ср*; упростување на консонантски групи, упростување на финалната група *-сii* во *с*; третосложен акцент.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставки *-иња* и *-ишиша* во множина кај именките од среден род на *-е*; форсирање збирномножински форми кај именките: *снóйје*, *ишáрње*; употреба

на членската низа *-ош*, *-ша*, *-шо*, *-ше*; во формите на сегашното време: завршок *-ам* во прво лице еднина сегашно време; наставка *-ш* во трето лице еднина; конкурентност на формите на *-аш* и *-еш* во трето лице множина; форма *јеш* за трето лице од помошниот глагол *сум*. во формата за прво лице еднина во аорист се чува старата наставка *-х*; за образување форми на идно време се употребува и партикулата *ка* (< *ке га*), употреба на сложени глаголски форми и конструкции, како и на сложени предикати со фазни глаголи: *фаши*; форсирање на предлогот *од*; множинска конгруенција на збирните именки; честа употреба на сврзници: *и*, и партикули: *пак*.

Лексички особености: употреба на карактеристични македонски зборови што не се среќаваат во другите словенски јазици: *сџори*, *бара*; употреба на синонимни двојки едно по друго во текстот; изразита употреба на народна лексика од општословенско потекло, дијалектна лексика (карактеристична за охридскиот говор: *браќ*, *вардџи*, *кночко*, *набодно*) како и балканска лексика во определена мера (претежно: турцизми: *анадол*, *арслан*, *бахча*, *дафина*, *џиџер*, *заман*, *захмеј*, *емши*, *комиџа*, *кувеј*, *мехлем*, *џамбук*, *џенџера*, *ракија*, и грцизми, пред сè, од административна, религиозна терминологија: *архонџ*, *калоџер*, *џемија*, *комаџ*, *ливаѓа*, *џисома*, *наџора*, *џараџис*), италијанизми: *манџа*.

Стилски особености: употреба на зборови во основно (референцијално) значење; честа употреба на партикулата и (раскажувачко и како кохезивно средство во текстот); акумулација на зборови од исто семантичко поле во една реченица или во еден параграф.

Социолингвистички особености: професионална лексика (од повеќе области); заемки од грчкиот и од турскиот јазик како јазици со престиж, преку прифаќање на нивниот изговор: *форџома*, *хџзмикар*, но и преку нивна адаптација кон народниот јазик.

Водич во читањето на текстот: *ихџиза* – потреба, *зарар* – штета, *калеса* – одоброволи, *саџиџиса* (*се*) – изненади (*се*), *хџзмикар* – слуга.

Госпот **стори** небото зџмјата **саџцето** месечината свџздите. И сџтне поџља мџреото езџрата рџките и извадоа рџбите јагулите. **Пак** рџче и излџгоа гџре на зџмјата сџите дервја. И јџт зџмјата пољна од дарва од бука. Од дабои од варба, от **тополика** **јасика** од сџлвија од бџр. И дрџзи се најдуат во џрманот. Дрџси се на **планињето** на пољето и на дрџси мџста. Пак изниќнаа цџџџјата трџвата зџлјета кџприв. И сџите се стџриа за чџекот. По џвие се стџриа имањето дџвите. И од џвие џдни се јадат и џдни раџботат за нашет ихџиза.

Арсланот вóлкот мéчката лáмњата лисицата кóга излезат од седéлото имаат лúтиње на чоéкот и бáрат врéме за да го **расíпаат** тóко гóспот го чúват. Óвните óфците кóзите јагáнцата јарчíштата се хáрни оти дáват млéко и вáлна. И од óвие се **чíнит** мáс и сíрење úрда и мáштиница. Тóку **пó хáрно** да нáпраиш блáгота от кра́ва и од биулица оти јет убаво. Кóњите коби́лите магарињата мáските фéлаат мóшне. Óти дóнесат од дáлеку жíто пчени́ца е́рш пчéнка и носат кáмиње плóчи зéмја вáр жéлезо **бру́ки**. Ѐ бéз óвие не живиме. Кокóшките кóга **нэсат рóждаат** јáјца и пилињата нè рáдваат. И пéтелот кóга вíкат на пол нóш **скóриват крéнит** мáжите и жéните за да се фáштаат од рáбота.

Тие што имаат úм и **пóзнаање** нé сéдаат без работа. Тóку зéмаат вóлоите и хóдаат зá да óраат и дá сéает. Бибíлите ластойците лéтото пéаат мóшне **убао**. **Кукáјцата** тóку три мéсеци имаат глáс и пóсле óстанвит зáстанат. Гулáбите сé чíсти и рóдваат. Рóдат мнóгу пáти нá гóдина. Јереби́цата кóга сéдит на **ка́фесот** пéит хáрно и сáкат да а слúшаат **сфетот**. Óрелот лéтат вíсоко и дáржит крíлјето **спрóстрени**. Штаркóите нá прóлетта йдаат. И кóга рáзбират зíма бéгаат на áнадол. Гúските пáтките сé тéшки и по мнóгите пáти стóјаат во вóдата. **Врапчíната** сé мáлецки и кóлај се фáштаат. Гáвранот јет цáрно и не рáнит негóите пíлишта. Тóку брéцалот и пáјакот и мýата кáде влэзаат **зáраp чíнаат**. Мрáвата мнóго чíнит захмéт и бéрит трóшки зá дá се рáнит кóга јет стúдено и стúден. Мóлецот јáдит сфíтите и **хали́штата**.

Во недéљата прилегат дá се мóлиш во понедéлникот дá кíнисаш зá пát и во **фтóрникот** и во стрéдата дá шиеш зá дá бíдиш óблечен. Ѐ во чéтфорток и во пéтокот и во сабóтата дá бéриш зáере зá сфíот мéсец. И тáка сí сфéко бóгат и секаде честен и не стрáмен. Кóга слúжиш јет **хáрно** да пóстиш е́дна недéља. И да дáваш на слéпите лèп и **мáнца**. И да пóможиш на сíромасите со тóа што мóжиш. И кóга клáдиш трапéзата да кáлесаш роднíната тфóи комши́ите тфóи и да пуштиш тóпла мáнца на бóлните зá дá тí прóштаат роднíната тфóи.

Лáни и годинáа **јемíшите** се стóриа сéкаде на сите стрáна. Тóку скапиа гóлема стои во житото. И плáчаат мáли и гóлеми. Óти се глáдни и немаат сó штó да кúпаат. И мáлите дéца вíкаат дурí дó нéбот. Óти сáкает рáнење и не му дáват нíкој. Ѐмаме два лóзја и се пóлна од грозје. Тóку úште не фтáсаат. И ке чéкам труа **зáман** дури да фтáсаат хáрно. И тóгаш кога дá се ублáжаат **ке мáкам накиснам** сéкот и бочфите за да и полнам дури горе и сетне кога да вараат четíрдесет днí **ка фáрљам** пáрвото вино нá е́дна бóчфа.

Излегох нá пáзарот и вíдох мнóгу сфéт од лúге и се саштиса. Сéга **ке кúпам** е́дна нíза од смóккфи прéсни. За да и нóсам на чéљатта мои да и јáдает. И да зéмам мáсло и мáслинки лéшта и слáнток и **граx** здраво за да имам за пóстите. И во празнícите да не пíеме мнóгу вíно со приатéлите.

Болниот ако саќат да се лекфат да не ја́дит ореи и лешници. То́ку да **ја́дит** бадеми кру́ши и ја́болки и да се ва́рдит чуват от ко́стени от кра́стаици од ди́њи пепони од лу́беници. Оти сите овие чинает лошо. Кро́мите пра́зите омекнает га́лот и то́пливат сна́гата.

Со де́сната ра́ка да́ фа́тиш и́глата и ножицата. И со левата да держиш ча́шата за́ да слúжиш ви́но и ра́киа. И а́ко лу́биш да се по́стелиш на тфо́ито за́наат да́ не хо́диш на́ **сфа́дбите бра́коите** на хо́роите во зиафе́тите по пэ́смите. То́ку да повесиш гла́вата тфо́ја до́ло и да теле́јосаш тфо́ите ра́боти са́м ти.

На́ крајот од мо́реото на́јдох е́ден геми́а ска́ршено и се за́страших да́ фа́рљам вла́кот за́ да **ло́јам** го́леми ри́би. То́ку **ка** влэ́зам на́ е́ден чу́н за́ да по́минам од крајот ду́ри да вта́сам дру́жината мо́и за да плыва́ме во́зиме за́едно и да отки́наме од браноите и од ветроите. Ма́дриот та́ка чи́нит и откинат од сфи́те.

Имам на ба́хча мо́и е́дна смо́ква е́ден ореф е́дна кру́ша е́дна ја́болка е́дна **че́решна**. Имам и у́лишта мно́гу и чи́нам мно́гу ме́т и во́сок. и про́даам на́ го́дина по една страна и **чу́ам вардам** и за мене.

Сега кла́дох две ма́јстори за да ко́паат два **ха́ндека** за да идит мно́гу во́да и да се ва́дит ба́хчета. Ме бо́лит челот оти ме у́дри е́дна ста́ра со тупани́ца и ме те́че мно́гу ка́рф од но́сот. Зе́дох **хе́кимот** и ме за́пра ка́рфот. Се́га ме бо́лит е́ден ка́тник и е́ден зап и ке́ и и́звадам оти не́ мо́жам да те́рпам од бо́ља. И су́м на́ посте́љата ле́гнат мно́гу ло́шо. Со **ше́па пе́да** да ме́риш и со па́рстите да́ би́еш шупе́љката и со ла́кот да ту́ркаш ло́шите. Ко́га те́ бо́љаат о́чите у́стата гра́дите па́покот ко́ските колéнци́те ба́лдари пе́тицата лу́к да́ не ја́диш и та́ка **о́здравииш**. Ко́ј лу́бит на ца́ркфата при́легат да́ има́т **стра́хот** на го́споти да́ не хо́дит пра́знен то́ку да зе́мит **сфе́шта** и да го за́палит прéт сфе́тецут и да до́несит на по́пот про́скури за́ да мо́лит на́ го́спот за́ не́гоите грéхои и да зе́мит на́фора и и́псома. Клепа́лото да́ го́ би́еш со ченка́ните но́ви за да се бе́рает сфи́те во стра́хата. И се́гне не́ка вло́зает во сто́лоите за да се мо́љаат.

То́ку на́прет да́ кла́аш не́кои **ху́змикар** за́ да ме́тит сфи́те **ко́биња** и **пенце́рите** да́ и ле́пиш со сок од три́ците за́ да не о́длепат. Да́ не се у́жалвиш за́што не каза́ндиса овој па́т. О́ти казандисе́њето и **зарарот** хо́дат за́едно. То́ку да се ра́двиш за́што на́јде тфо́јата ку́ка цела. И отки́наа де́цата тфо́и од каза́макот од си́паница.

Же́ните и невестите и чу́пите не́ка пре́дает со **фу́рката** со вретенота. И коприната и памбу́кот не́ка го тка́јат.

Харамии́те кра́дает но́ката. И харамии́те излэ́заат де́ња и га́зает карва́ните. То́ку судни́ците и па́шаите угóлваат сфе́тот. И архо́нтите со ха́рен за́нат пи́ат ка́рфот на́ си́ромасите. Та́ то́а се лу́тит го́спот и не́ ма́чит со бо́лести со чу́ма со бо́ица со не́знаено уми́рање.

Кóга ўгреит сáнцето да óтфориш вратите тфóи со **кля́пата завáрница** и та́ка не па́тиш ни́што. Кóга има́ш зáрна на ра́мото да на́праиш ме́хлем и да́ се ма́чкаш со мо́зок за́ да́ ти по́бегнат то́ја смáрда. Ѐ кра́стата сè те́рат со пéпелта то́ку ко́га да́ зайдит сáнцето. Ветката од транда́фило́т има́т **та́рње** то́ку изваат ха́рен ро́т и ми́рисат ха́рно. Од ле́нот и от ко́нопот излэ́гваат ка́льчишта то́ку о́станит дру́гата чи́ста. Та́ка се е́дни од ло́ша фа́ра и тие́ излэ́гвае́т проко́псани. За́ тоа да́ не гле́аш **фа́рата** то́ку да се умиш да́ кла́аш ў́мен чо́ек на́ тфóјта ку́ка. Сфа́рдéлото дупит шти́ците. И ку́ршумот го́ ра́нисат **тру́пот. сна́гата**. Ѐ збо́рот ло́шиот ўжалвит чо́екот то́ку ти́ за́ да́ не па́тиш ни́што. Ѐ да́ не се зе́маш од о́к да́ за́лепиш на го́рниот пра́к и на до́лниот пра́к по е́дна ветка́ од да́фина и от смре́ка за́ да́ те́раш сфите́ ло́шите. Кóга да́ на́праиш ру́бите. ха́лиштата да́ има́ш в уме́ за́ да́ и чи́ниш ши́роки и да́ не би́дае́т ку́си. Оти да́ чи́ниш ши́рока ру́ба тра́ит мно́гу за́ман. Ѐ да́ ши́еш те́сна са́ја ба́рго се и́скинвит. И да́лга ко́шуља те́ чи́нит да́ се со́пниш. То́ку да́ пéча́лиш за́ да́ се о́блечиш со сфита́ че́сна и а́ко се и́скинае́т не́где да и пре́карпиш со ко́нци здра́ви.

Гра́т сла́на ка́де да́ па́днит ра́сипат ли́сјата и ро́дот. То́ку ро́са да́ват ку́вет и влэ́зит во ко́ренот за́ да́ не и́сушит. Ако са́каш да́ за́палиш **фу́рната** да́ фа́рлиш на́тре су́и да́рва. Оти суро́ите ча́дае́т. И ф ку́ката тфóја́ а́ко ка́пит да́ го́ по́криеш. Оти капаи́ците ўриват **си́здот. сти́сот**. Секи́рата це́пит да́рвата и ске́парот дро́бит бори́ната ко́мати ко́мати. И пи́лата се́чит гре́да. И са́бја се́чит чо́екот. И ма́лиот нош се́чит но́ктите. Кóга да́ измиеш по́стеља́ тфóјата и о́рганот тфóи да́ и фа́рлиш на́ валáица. И та́ка се ми́ае́т и не о́станит ни́коа ка́лт. Убе́тките да́ и обесиме од ўшите́ од же́ните и петли́ците да́ би́дат од стре́бот на́пра́ени. И на́ стреде́ да́ има́ме по е́ден по́јас во́лнен. И ка́та де́н да́ че́шлиме ко́сата на́ша со че́шел те́сен за́ да́ не фа́штат во́шки гла́вата на́ша. И а́ко са́каме да́ не има́ме бо́лките ба́ли. да́ носиме пели́нт. Дове́чара ви́дох е́ден со́н ло́шо ка́ко да́ бе́х ве́рзен со фо́ртоми́ и со ре́мења́. И ме таргаа́ од о́сади и од о́спреди две а́рапи. За да́ ме фа́рљат во е́ден хе́ндек. И ја́с одва́ óткина́х. То́ку се́га што ста́нах од спа́њето вла́кна мои ста́на на́ тру́пот мо́ј и ме зе́де тре́ската.

Лажи́ците пани́ците да́ и да да́ржиш изми́ени ха́рно. И **садо́ите** тфóи да́ и има́ш на него́ите ме́ста за да́ и ба́раш и да́ и на́јдиш. Ѐ ко́га да ва́риш во́ гарнето́ и во те́нцерот не́коа ма́нџа да́ би́диш бли́зу и да́ го́ има́ш на́ му́кае́т за да́ се сто́рит сла́тко. а́ми салта́рите и но́жите и **ви́лата набóдната** да́ би́дае́т чи́сти прéт те́бе.

Сфе́кор. те́стот и сфе́карва те́штата со а́рно лу́бае́т зе́тото и о́д си́нот. То́ко сфа́тот и сфа́ката по́ мо́шне лу́бае́т ке́рката ни́хна и от сна́ата. То́ку да́ ка́рае́т по́ голéмите помáлите и да́ и ўча́ет на ха́рното ова́ јет а́ресано́ на сфите́. И ко́лку слу́шае́т по ста́рите не́ се срáмае́т и има́ет ха́рен со́сане́.

Се качи на една кола и пак **слегох**. Оти колцата на колата беа скаршени. И се уплаших да не се слизнам горе на мразот. Сега идите да донесиме слама и трева сено на волбите за да јадаат. И кога да се најадаат нека и пуштиме да пасаат каде да аресаат да се гојет сфите заедно. Кој имат синои и керки нека и сфаршит на времето. Оти сетне кога да растаат можаат да испаднаат на курвалак. И тие што се женаат на времето не гледаат **чужди** жени. Току сфаршениот и сфаршената нека имат страмота нека вардаат себесе чисти. Гармит небото и сакјаци оти ќе варнит и на гумното да не клааш **снопјето** от класои оти згивјат току да остааш за други пат да вершиш и кога да се сонасиш да станиш рано со лопатата да веиш житото кога веит ветрот отога се одберит зарното сама и кога падни рофеа да не се плашиш.

Тој што ходит на воденица за да мелит нека тегнит напред житото убаво и така нека го мелит. Оти воденичарот скришно го крадит и сетне **удриш глаата** тфои и ништо не чиниш. Жената што имат парстени не прилегат да месит да перит на постахот на бунарот на чешма току да везит ризи. Гаштите покриваат месата и мехот соземат многу. И черевата се претели гбени. Кога **цигерот** је здраво и не гнило бубреси е имаат сук и свињит имаат лој. Жилите се јаки. И ребра кола се скаршит. И вилицата стоит близу од брадата. Мачката истерат глущите и и јадит току да излезат од дупката. Така офчарот **вардит** стадото од волците. И на бачилото седит со очи отфборени. За да идит времето за да и мелси офците и млекото да го сирит сирење.

Ако жвакаш манцата во забите многу **кночко** и галташ мошне благо. И ако спиеш покриен и со перница од одоздола имаш да се претилиш. И кога да остиниш да исталчиш во хаванот труа миск. И да месиш со млачка вода. И кога да го пиеш со еднош земиш тфобата здравје и кога да се ослабиш да јадиш варено пиле и печено месо. Кога да умирит чокот прилегат да го клааш горе на рогоз. И да седит дваесет и четири саат. И така да го закопаш во гроб ново. И да разделиш леп. И малечкаи колачи и да дааш на вдойците. И во три години да отфориш гробот за да го видиш како јет цели степен. Старите што имаат голема брада кога избрасаат нихните марсули и нихните сусливи да гледаат харно за да не паднает ништо во влакната. И жените што имаат коси големи да не калнает току така оти фтасаат. И тие што имаат под мишката топ на пазуата змиа лошо чинает. Кога да закољаат касапите месо дебело да земиш од опашката. И кога напраиш племна да клаиш дирекци **снопјето** здрави. И да фарлиш песок. Оти ако се стресит земја не се уриват. И кога ет замразен местото да ходиш со чели. И ако бидат многу калој да имаш скорни. Кога да клајш во врештата житото да го верзиш стиснато со **фортómата**. И кога да го изварзиш да не се

вјасаш óти се тóрит дóло. И кóга жни́еш ливáдата дá íсушиш сéното áрно. Ѐ́ та́ка дá го тóариш б́лизу на óвие кóга ви́диш н́кое дéте óти се стра́мит и се ца́рванит на óбразот са́кат да про́копсат. Тóј штó ва́рит комíната нéка íмат па́гурот на́ грéдите за́ дá гó пóлнит óд ра́киа í со́ приатéлите дá сé зага́рниш и дá íграш хóрот т́и штó с́и радóсен. Тóку кóга íмаш нóсите потéчена надуéни дá бéриш пóлжаи и жéлки и дá и ра́скиниш на пoлóјната и да и кла́иш гóре на нóсите. Царвénата сф́ита ч́инит за́ млáдите и ма́виата сф́ита јéт за́ калогéрите и за́ калогирíците í ач́ик мавíјéт за́ невéстите и зéлено за́ тóрците. И дpyгите бóи при́легат на́ сф́ите. Амí на Вéлигден да óблечиш бéли рýбишти и да **лóиш** во капíната зајци за да јáдиш.

Éдно двé трé чéтири пéт шéш сéдум óсум дéвет дéсет еденáисет дванáсет тринáсет чéтири на́сесет петна́сесет шесна́сесет седум на́сесет осум на́сесет дéвет на́сесет два́сесет два́сесет í éдно два́сесет í двé два́сесет í трé два́сесет í чéтири два́сесет í пéт два́сесет í шéш два́сесет и сéдум два́сесет í óсум два́сесет í девет трéсесет четири́сесет пéдесет шéдесет сéдум дéсет óсум дéсет дéвет дéсет стó двéста трéста чéтри ста пéт ста шéс ста сéдум стаóсум ста дéвет ста хíљада двé хíљади и брóиш кóлку са́каш дýри на милиóн. Тóку те óпитвам ка́де бéше ка́де за́гина ка́де се скри ка́де се шéташе сéга дóјдите да́ дéржиме броинíците и дá сéдиме на́ колéнци на́ гóспоти да́ гó мóлиме за да зéмиме от тóј прошта́ањето од грехóите и да́ стéчиме **пара́дисот ра́јот** та́ка да б́идит.

ЈОАКИМ КРЧОВСКИ

Мытарства

текст на корицата: Сја кн́ига глаголемаа МЫТАРСТВА Преведé се трóдомъ Благоговѣйнаго въ мона́сѣхъ Пречестнѣйшаго г. Ѐоакíма даскала Крчóвскаго, Иждивéнiемъ же правосла́вныхъ хр́стианъ Штíпскихъ и прóчихъ гра́довъ Болга́рскихъ, за дóшéвное ихъ спасéнiе напеча́та са́ Настоянiемъ Благопочтеннородныхъ господáровъ Димíтрiа Фíлпповича Жíтела и Кóпца Кра́товскаго, рóдомъ изъ Егри́дере-Пала́нка и Димíтрiа Зóзбра Сечи́щанина

Въ Бóдинѣ града Печáтано писмены Кра́л: Оуни́верситета 1817

година на првото издание: 1817

место на печатење: Будим

обем: 62 страници, мала осмина

содржина: раскажување за минувањето на св. Теодора, со помошта на св. Василиј, низ дванаесетте митници на патот до рајот.

Графички, правописни и фонетски особености: употреба на граѓанската кирилица според кирилскиот шрифт во универзитетската печатница во Будим; упростен правопис, но и задржување на некои од правописните манири во црковнословенските ракописи, пред сè, во зборови од црковната сфера: ѿ.

Морфолошки особености: наставка -ови кај еднословни именки од машки род *грѣхови* разгранет глаголски систем (сегашно време, минато определено свршено време, минато определено несвршено време, време, минато определено време, предминато време, обележување на предмет со глаголска именка: *ишење* (сп. во составот: *манчи и ишење*); глаголски конструкции со *сум* и глаголска придавка; редот на зборовите: поставување на кратката заменска форма пред глаголот.

Лексички особености: употреба на црковнословенска (*миттарство*) и на народна лексика по потекло од балканските јазици турцизми: *биргенъ зијафеѿъ* грцизми: *лакрѣија*, но и од италијанскиот *манџа*, (сп. манчи); лексичка синонимија во текстот: *манчи иасѿѿа*.

Водич при читањето на текстот: *бирген* – веднаш; *зијафеѿ* – гозба; *миттарство* – царинарница; *хариза* – подаро; *а* – 1; *ѿ* – 4.

стр. 21-23

Мытарство ѿ. Тамѿ **истраждѡватъ** грѣхови и збѡрови прѣзднѿи; и той часъ ны запрѣха. **извѣдѣха** многѡ тѣфтери; оу нихъ **бѣше написани** мойте слѣ грѣшнѿи **збѡрови** и рѣчи гнѣсни на шака и на маскрѡва, **ѡ бѣхъ чинѣла** оу моѡ млѣдѡсть, и смѣхъ ѡ бѣхъ чинѣла, да **се смѣлтъ** дрѡгѿи: и глѣдахъ тамѿ написани сѣте мои лѡди и гнѣснѿи **лакрѣди**, и пѣсни грѣшни светскѿи, се до ѣдна рѣчь, **ѡ ѣ лоша**, тыѡ дѣѡволи сосъ това ме оукорѣха и се препирѣха и ми показѡваха, дѣка **ѡ бѣхъ зборѣла**: и сос кого **сѡмъ се залагѡвѣла** сосъ прѣздны **лакрѣди**, и разсрѣдѣхъ Бѣга; това ја не мыслихъ, да е грѣхъ, и не го исповѣдахъ, ни се покаѡхъ за тѣе **грѣхови**; това кѡкѡ вѣдохъ, и молчѣхъ како нѣма, немахъ **ѡ да ѡговоримъ на лѡкавѣте дѣволи**; **заѡо така на истина бѣхъ чинѣла**, и се чѡдех кѡкѡ они толкѡ годѣни не **заборѡвиле**, а ја ѡ дѡвна **бѣхъ заборѡвила**, а ѡни се това, кѡкѡ денѣска збѡрено едно по едно **ми показѡваха**, ја се засрѡмихъ и се потресѡхъ ѡ стрѡхъ: тогѡй сѣи **ѡггли**, **ѡ** ме водѣха, тѡриха ѡ моите добри работы на терѣзѡ, и **ѡ** не достига, тѡриха ѡ това, **ѡ** ми хариза сѣий Васѣлѣа мой дхѡвникъ: и оукѡпѣха ме и дойдѡхме ѡ тамѿ **понавысѡкѡ**, и приближихме дрѡго мытарство.

стр. 28

Мытарство д. **Цо** се вика Чревоѡгѡдіе; и ны срѣтоха **бирдѣнь** и чкрѣтаха со зѡбы на насъ: и се радѣха, како да се нашле голѣм кѣлепуръ: и видѣхъ на тѣѣ дѣволи лица гнасни и грѣбы, не може да се искаже: и показѣха **манчи** и **пѣнѣ**, ако бехъ се сгодила сосъ некои човецы, що ѡдѡмѣха некого **ѡ немаренѣ**; а ја си помислѣхъ на мой оумъ да не мысламъ, а тѣѣ страшнѣи дѣволи и това ми брѡеха и ми тѣраха предъ мене клевета и ѡсѡжденіе: и видѣхъ **манчи иастѣ**, що многѡ се предѡвале, и носѣха каленицы и котли сосъ манчи; а едни носѣха чаши и грѣнцы сосъ пѣнѣ, сѣ това, що се ѡпѣвале, и това пѣнѣ, како гной смрѣденъ и како гнасна блюветина: и се гледаха тѣѣ дѣволи, како да се прѣле и како да се пѣани: и скакаха и играха како **механчи**, кога се пѣани и зборатъ гнасни речи и зборови: такѡ тѣѣ дѣволи чѣнеха и оукоравѣха дѡшы грѣшнѣи на това мытарства; тѣѣ дѣволи ны ѡбколиха, како пси, и ны запрѣха, и оу той часъ донесѡха предъ менѣ многѡ ѡденѣ... и пѣанство ми показѣха, и ми показѣха тѣѣ **сѡдови**, що бѣхъ пѣла ѡ нихъ; и вѣкаха тѡлкѡ и тѡлкѡ си испѣла на **зѣфѣтъ** сосъ тѣѣ човецы...

Различни поучителни наставленѣја

Текст на корицата: Различна поучителна наставленѣѣ сочинѣннаѣ ѣромонахомъ Іоакимомъ Хаѣи настоѣниѣмъ же почтенороднаѡ господара Нѣшы Марковича родомъ ѡ Кратова.

Въ Бѡдинѣ градѣ. Печатано при Кралѣвском Оунѣверситѣтѣ писмены Славено-Сербскѣѣ печатницѣ 1819

Година на првото издание: 1819

Место на печатење: Будим

Обем: 310 страници, голема осмина

Содржина: толкувања на клучни места од евангелието, апостолот, псалтирот, толкување на молитви; проповеди, поуки, изреки и др.

Правописни особености: употреба на графемата **ѣ** со фонетска вредност /ja/ и на **ѣ** со вредност /e/.

Морфосинтаксички особености: именки: збирномножински форми на *-је*; компаратив и суперлатив кај придавките со партикулите *ѣо-* и *нај-*; изведување несвршени (повторливи) глаголи со суфиксот *-ува*; форми на сегашното време: губење на *-ѣ* во трето лице еднина сегашно време; наставка *-ме* во прво лице множина сегашно време; образување идно време со партикулата *ѣе*; обопштена употреба на релативната замена *ѣѣѣ* за сите три рода, но и во функ-

ција на сврзник; непосредно прибавување на именката кон именка т.е именката како определба на именката: *вре́ма жиѿтомѳре*.

Лексички особености: употреба на зборови и изрази од различно по-текло: црковнословенизми, турцизми; бугаризми: *ѿрѳси*; лексичка синонимија.

Стилски особености: форсирање на среден стил преку поврзување на зборови од висок и од низок стил со исто значење; синонимни двојки (претежно: црковнословенска – народна лексика, но и од други слоеви): *слѳа и ѿзмекарѳ*; *стиѳока иманѳ*.

Семантички особености: проширување на значењето на зборовите: *ѿдењ на дѳшати*;

стр. 124-125

Евѳлие.

Рече Гдѳ ктѳ оубѳ еѳтѳ вѳрнынъ строитељ ѿ мѳдрый егоже поставитѳ Гдѳ надѳ чељадѿю своѳю, да ѿти во вре́ма житомѳре:

Толкованѿе

Кога ѿстави некой гдѳрѳ своѿ **слѳга и ѿзмекарѳ**; да мѳ чѳва **стоќата ѿманѳто** да мѳ ѿправа, ѿко е вѳренѳ ѿ разѳмень онѳ добре оуѳстроѿи ѿ оуѳчѳва, ѿ кой е несмѿсленѳ ѿ неразѳмень тоѿ **ѳе** да погѳби на гдѳро стоќата заѳѳ не знае какѳѳ да ѿ ѿправи, деќа требе ѿ приљича да даде онѳ не дава, големѳ **зарарѳ чѿни** ѿ погѳбелѳ; пакѳ ѿко мѳдрѳ быде не стоѳрѳе зарарѳ, ѿ кой е невѳренѳ ѿ крадливѳ колкѳ е па онѳ полошѳ; така ѿ за Бѳѳји работи мѳдри ѿ вѳрни, видѳхѳ мнози́на ѳо се чѿнатѳ вѳрны ѿ блѳгѳчѳстни за добри работи, ѿ оу цѳрквата челѳвѳцыте не оучаѳ тѿ не салѳ ѿманѳто гѳбати, ѿми ѿ дѳшите ѿѳѳетѳвати; катѳ това, паднѳва некой оу дѳшевное согрѳшенѿе, **ѿко** быде неразѳмень тоѿ ѳо се наелѳ да быде напредеѳ; салѳ вѳра ѿма, сѿрѳчѳ некой хѿчѳ неразѳденѳ; ѿли ѿ безмѳра канѳнѳ ѳо дава, ѿли ѿ крѳѳѳти безѳ оуѳгѳднѿѿ. согнѿва се неисправленѳ тоѿ ѳо е согрѳшилѳ, не се ѿздравѳе ѿми се строѳѳва; ѿ кой е вѳренѳ ѿ разѳмень **ѳе** да го поставатѳ прѳвѿи надѳ дрѳгитѳ слѳги ѿ ѿзмикари да е гдѳрѳ, ѿ кога доѿде време да мѳри да имѳ дава жѿто, негоѳо оуѳченѿе слѳѳо, **соѳѳ** него се хранатѳ дѳшите ѿ оуѳчитѳлѳ ѿ настоѳтелѳ.

Евѳлие

Не скривайте себѳ **сокровиѳце скривници** на земли идеже черѳѳ ѿ тѳѿ тлитѳ, ѿ идѳже татиѳ **подкопѳвати. ѿ краднатиѳ**;

Толкованіе

Тщеславїа недѣгъ ѿгнавъ, сирѣчь таа болестъ цю **боледѣвашъ** ѿ високоѣміе и фодуллѣкъ ѿпадї а распади, зацо хрѣтосъ оучи толкѣ многѣ да не радиме за тоа свѣтъ за землното; зацо члѣвѣцы ради фодѣллѣкъ и слава, многѣ **иманѣ и стока** гледать да соберать, показѣва Хрѣтосъ зацо **немаме файда и хаиръ** ѿ таа стока и иманѣ цю го криеме зацо црѣвѣ и рѣга го **ѣде**, дрехите молцы ѣдять а среброто и златото **харамни хайдѣцы** вы го краднатъ а не щете да го подадете на некой сиромахъ **цо** е и голъ и гладенъ; кой ище да се ѡбогати да е богатъ, той оу големо сло оупаднѣва погѣбѣва си дѣшата; и нема мира оу себе той челѣвѣкъ **ни на соборъ ни оу пазаръ** ѿ своа лоша грижа.

Никого не ще да гѣ сѣди Бѣ кой се люти заради Бѣга; сирѣчь каквото Павель се лютеше на Еллима Волхва; и Петръ на Симона волхва; и златїй ѣзыкомъ сѣтїй Іѡаннъ на царица Евдоѣѣ; и самъ спїсѣ Хрѣтосъ на Еврейте непокорни, и пакъ Петръ на Ананїа и на негова жена Сапфїра, какво се тѣа лютили, кой се люти за такѣа работи, не ще да го сѣди Бѣгъ;

Плева се нарича сичко цю расте непотребно оу пшеницата сирѣчь, каколь, пїлвецъ, овесъ глѣшина и дрѣго цю не е прилично оу пшеница, така и оу дѣша кога има лѣкавїй и грѣшнїи помисли, неприлично, и сѣло страшно за нихъ.

Вса сичка работа или добра или зла она е **ѣденѣ** на дѣшата, има и дѣшата зѣбы мысленїй цю не може да ги види члѣвѣкъ, тогаї дѣшата ще да скрѣца и да скрежеще со свои зѣбы; санки работнѣа свои силы сокрѣшава истрошѣва зацо могла да чини добри работи, а не чинила не сторѣвала, ѡхъ горко и тешкѣ на такѣа дѣши.

Петръ Апѣлъ рече на Хрѣта кога были на Ѡаворска гора, имаме Моисеа и Илїа да ни чѣвать; Моисеа потопилъ Фараона оу море; а Илїа светель огнь ѿ нѣбса; а нїе брате мой на цю се надаме дали на своа стика или на наша сила; ѡле безѣміе големо, Хрѣта имаме, и сички Аѣгли; Хрѣтосъ моли Бѣга Оѣа своего, за наши грѣхове да ни ги прости; а нїе слѣпїй ни чѣеме ни видиме, ами долѣ гледаме, долее огинъ подѣ землата; нїе доле гледаме, ама цю гледаме; това цю е на землата, а това цю е под землата не видиме безъ очи сме затова се доле гледаме.

Ако не преминешъ и не ѡставишъ тоа свѣтъ сосѣ сичкїй грѣховнї работи, и ако се не качишъ и не излезешъ на гората, сирѣчь добри работи ако не ѣчинишъ, не можешъ да видишъ свѣтлоє лице Іїсово, санки Божеството мѣ, ни дрехи това е снагата мѣ; ще да видишъ тогаї и Моисеа, и Илїа зацо зборать дѣмать сосѣ Іїса; законѣ и Пророците и Хрѣтосъ едно говорать, и казѣвать, ама кога видишъ некогѣ казѣва ѿ книга ѿ писанїе разѣмъ тлѣ, знай тогава зацо лице Іїсово ѣсно

види, ако идѣ ми показѡва и явлѡва и ѡбѣлюѡва и ѡчистѡва, той ризы Йисови бѣли ги види, ризы се казѡвать, що са ѡ разѡмъ рѣчи, ами да не речешъ като Петръ що реклъ добро е намъ тѡка да сѣдиме; секогашъ да радиме на поголемо добро да быдеме, да не стоиме салтъ оу едно добро, ами должни сме на поголеми хаири и добри работи.

стр. 169

Никого не ще да го сѣди Бѣ кой се люти заради Бѣга; сирѣчь каквото Павелъ се лотеше на Еллима Волхва; и Петръ на Симона волхва; и златий ѡзыкомъ сѣгий Юѡаннъ на царнца Евдоѣю; и самъ спѣсъ Христосъ на Еврейте непокорни, и пакъ Петръ на Ананїа и на негова жена Сапфира, какво се тѡа лютили, кой се люти за такѡа работи, не ще да го сѣди Бѣгъ;

Плева се нарича сичко що расте непотребно оу пшеницата сирѣчь, каколь, пїавецъ, овесъ глѡшина и дрѡго що не е прилично оу пшеница, така и оу дѡша кога има лѡкавий и грѣшнїи помисли, неприлично, и сѣло страшно за нихъ.

Вса сичка работа или добра или зла она е ѡденѣ на дѡшата, има и дѡшата зѡбы мысленїи що не може да ги види члѡвѣкъ, тогай дѡшата ще да скрѣца и да скрежече со свои зѡбы; санки работнѡа свои силы сокрѡшава истрошѡва защо могла да чини добри работи, а не чинила не сторѡвала, ѡхъ горко и тешко на такѡа дѡши.

Петръ Апѣлъ рече на Хрѣта кога были на Ѡаворска гора, имаме Моисеа и Илїа да ни чѡвать; Моисеа потопилъ Фараона оу море; а Илїа сѡвелъ огнь ѡ нбса; а ние брате мой на що се надаме дали на своа стика или на наша сила; ѡле безѡміе големо, Хрѣта имаме, и сички Аггли; Хрѣтосъ моли Бѣга Оѣа своего, за наши грѣхове да ни ги прости; а ние слѣпїи ни чѡеме ни видиме, ами долѡ гледаме, долее огинъ подъ землата; ние доле гледаме, ама що гледаме; това що е на землата, а това що е под землата не видиме безъ очи сме затова се доле гледаме.

Ако не преминешъ и не ѡставишъ тоа свѣтъ сосъ сичкїи грѣховнїи работи, и ако се не качишъ и не излезешъ на гората, сирѣчь добри работи ако не ѡчинишъ, не можешъ да видишъ свѣтлоє лице Йисово, санки Божеството мѡ, ни дрехи това е снагата мѡ; ще да видишъ тогай и Моисеа, и Илїа защо зборать дѡмать сосъ Йїса; законѡ и Пророците и Хрѣтосъ едно говорать, и казѡвать, ама кога видишъ некогѡ казѡва ѡ книга ѡ писанїе разѡмъ тлѡ, знай тогава защо лице Йисово ѡсно види, ако идѣ ми **показѡва** и **явлѡва** и **ѡбѣлюѡва** и **ѡчистѡва**, той ризы Йисови бѣли ги види, ризы се казѡвать, що са ѡ разѡмъ рѣчи, ами да не речешъ като Петръ що реклъ добро е намъ тѡка да сѣдиме; секогашъ да радиме на **поголемо** добро да быдеме, да не стоиме салтъ оу едно добро, ами должни сме на поголеми хаири и добри работи.

стр. 216

Толкованіе на молитвѣ Гдню

Оче нашъ; Толкованіе, егоже снове есмы; неговы сыновы **сме**, вѣрѣю ѿ Хртѣ, зацо то вѣрѣеме Ииса Хртѣ:

Иже еси; зацо имаме, и се надѣеме, онъ нї го намъ далъ и ѿдѣлилъ да е наше, тамѡ на небѣто:

Да сватит са има твое; да быдеме **не** сватыи, и без никакво сло и грѣшно, предъ тебе, и да **имаме** да се любиме, да се милѣе.

Да прїидеть цртѣе твое: да се ѡправиме хѣбаво и чисто сосъ твой големъ даръ, и така, да бѡдеме да наслѣдиме, санки като коги некои бащино су земе, и е негово, зацо се надѣеме да сме тамѡ на животь вѣчна;

Да бѡдетъ вола твоа: благодать твоа; това казѣе, твои големы даровы, тїа ни спасаватъ насъ, сичките члѣвѣцы; и коги сме лоши и грѣшнїи, ни наказѣе, зарадъ да се покаеме:

ѿко на ѿбси; да чакаме и да се надѣеме на това блѣженно; санки блазе на тїа, кои се **надѣать** и вѣрѣать, коги **ще** да се покаже и **ще** да се ѿви; многѡ голема слава тамѡ на страшень сѡдъ Бжїй; и сїса нашегѡ Ииса Хртѣ; сїсѣ се каже които чѡва члѣвѣка ѿ секакво сло, и го кѡртѡлисѡва, това се каже спасъ.

И на земли; да се ѡставиме ѿ невѣрни работы, и ѿ невѣрни работы, и ѿ снажни сли ищахи, и да право и благочестиво; санки да нї е живото без лажи и **без клеветенѣ**, и ѿ сите грѣхѡвы да сме чисти това се каже благочестиво; оу тоа вѣкъ, да живееме;

Хлѣбъ нашъ насѡщный; не да сме оу многѡ ѿстїе и да не трѣсиме тѡрлии манци; ами колкѡто да сме живы; затова казѣе кои то чини зевковы на снагата не е ни Бгѡ; не е оугодно ни на дѡшата, салтъ на снагата;

Даждъ намъ днесъ: хлѣбъ не многѡ това казѣе; хлѣбъ да ни даде, ами не многѡ да ни дава, ами колкѡ да живееме, и дрѡго има, да молиме Бга; сичките които сме вѣрнїи; ама сме сиромасы сосъ дѡховните работы; да мѡ се молите Бгѡ, да ни даде тайныа пици, тѣла и крове, да се наситими; и така да идеме оу животь вѣчнаа; санки като некои члѣвѣцы, коги ходатъ по пѣсто мѣсто, акѡ нематъ хлѣбъ сосъ себе, они оумиратъ гладни; така, и не сме оу пѣстїни мира сегѡ; санки оу тоа вѣкъ; кои не се причестѣе скорѡ, той не може да премине, многѡ долгїи патъ до црѣство нѡное;

И остави намъ долги наша: като оцѣ, и баща; ти се молиме да ни простишь нашите вины, санки, дето имаме кабахатъ да не ни сѡдишь като страшень сѡдїа; и да не ни мѡчишь; и да не ни бїешъ по твоата правина; ами по твоата голема млѣтъ да ни простишь:

иакоже и мы оставлаемъ; не сме лоши и сли; а ты нашъ создатель, що си ни создалъ, да ни простишь нашите грѣховы:

Должникомъ нашимъ; като нѣ слабы члѣвѣцы, а и не прощаваме кои то ни намъ согрѣшили: така и ты зацо си со Бжеството блгъ, и млтвѣ: не вѣрѣме, зацо нещешъ да ни сторишь; като не сторѣва, сосѣ твоата млтѣ ще да ни помилѣеть;

И не введи насъ во искѣшенїе; да не ни дойде намъ некоа напасть, некое сло и лошотиа: ама ако ни дойде; а ты, да ни сторишь сосѣ тиа бѣды; пакъ да ни избавишь, да не ни оставишь повече ѿ колкѣ то можеме: амы колкѣ ни е силата, толкѣ; да носиме, а не повече; зацо сме слабы и не можеме многѣ да терпиме:

Но избави насъ ѿ лѣкаваго; да не приходи при насъ дѣволь; ами да бѣга ѿ насъ, ты сторѣвашъ; ты сѣдишь оу насъ; и штоо щешъ, можешъ да ни наѣчишь що е добро, перво тебѣ, еже дѣлати, за блгволенїе; ако члѣвѣцы иматъ вѣра твоа жива, що то ищатъ ѿ тебе Бга: ты имъ давашъ по твое блгѣотробїе, санки по твоата голема млтѣ:

стр. 296-297

Да знаете секи челѣвѣкъ работата

Разѣмѣте ѿ сегѣ ѡко дѣла наша благословатъ насъ или ны проклинатъ, а дрѣго ницо не ни клене.

Дѣховныа оуши имѣти, дѣховнаа слышати, дѣховнаа всѣмъ намъ дѣлати; горе не имѣщымъ оуши слышати нбнаа; а не земнаа и мїрскаа.

Що е посилно, ницо нема посилно ѿ млтѣва; ѿ сите силни царовы посилна е млтѣва; и ѿ силна войска млтѣва посилна; она собира мысль, и при Бга, доводи оумъ и дѣша; и оу секаквы добри и благи работи доважда члѣвѣка. и да се моли Бгѣ, и да си исповѣда грѣховыте, и голема свѣтлость на дѣшата чини, и сторѣва големо орѣжїе естѣ млтѣва; она дѣша храни, она дѣаволи изпажда ѿ наши дѣшы, она доважда при насъ аггли, млтѣва, орѣжїе на дѣавола; а на оум и на дѣша, голема всѣща, всѣти, и показѣ пать кои завожда при Бга.

Слези кой плаче за грех, тиа слези не може огинь да ги оугаси: кой плаче за грѣховите тиа се поскапи ѿ драгоцѣннїи каменѣ, тиа слези не може да се искаже, имала слѣза колкѣ морето, толкѣ погасѣватъ безды, и сиотѣ огинь ѿ мѣки огненїи геенскїи, а кой плаче за тѣвашни работы; тиа слезы огинь се сторѣватъ, и това е хѣла на Бга, и дѣши гладь: а на дѣавола радость: затова Хртѣосъ каже, блазе кой плачатъ, ама за грѣховите, а не за чѣда, и за стока, кой плаче за тѣвашно; той Бга хѣлы, и големо сло чини и сторѣва: зацо не мысли за тамѣ; ѡхъ!

Чоудеса пресватыа Богородицы

текст на корицата: Чѣдеса пресѣтыа Бѣгородицы преведѣни ѿ книга Амартолонѣ сотириа, на болгарскій ѿзыкѣ ради ползы и побченїа, и спасѣнїа рѣда хрїстїанскаго; трѣдомѣ и настоанїемѣ благопочтеннорѣднѣхъ господарѣвъ и кѣпцевѣ Димїтрїа Фїлпповича, Жїтѣла Крѣатовскаго, и рѣдомѣ изѣ Егридере-Паланка, и Димїтрїа Зузѣра Сечищанина.

Вѣ Бѣдинѣ градѣ Печѣтана писмены Крѣал: Оунїверсїтѣта Печѣанскаго 1817

година на прѣото издание: 1817

место на печатѣе: Будим

обем: 103 страници, голема осмина

содржина: раскази за чудата на Богородица (превод на третиот дел од книгата „Амартолон сотириа“ од светогорскиот монах Агапиј Лаидос Критски, врз основа на српскиот превод од Викентие Ракиќ, објавен во Венеција 1808).

Сказанїе, **како ѿслепѣле** Евреї и еднѣмѣ рѣка ѿсѣчена; и кога вѣроваль, рѣка мѣ изцѣлѣла ѿ пресѣтыа Бѣцы.

ЧѣДО 1.

Оу ѣнова вѣреме, кога сакаль Гдѣ нашѣ Иїсѣ Хрѣтѣсѣ своа мѣйка ѿ овой вѣкѣ на нѣнѣ и блѣжннѣ жїзнь и живѣтъ да **їа ѿведѣ**, да царствѣе сосѣ него во вѣки, тогїва се собрѣле сїте сѣти апѣли, ѣблацы **гї донѣле** ѿ сїте странї, ѿ **сїѣтъ** вѣкѣ на прѣставлѣнїе нѣйно, кога **їа** вїдѣле, се зарѣдовале; и она им казѣла. како **кѣда** їде кѣ сладчѣшемѣ снѣ своемѣ. И се помолїла, и гї блѣгословїила сїчките, кѣи быле тѣмѣ; и легнѣла чїстѣмѣ и хѣбавѣмѣ на своѣ легѣло; и сї прѣдѣла прѣчѣтаа своа дѣшѣа оу рѣки снѣ своемѣ и Бѣѣ; тогїва по повелѣнїю нѣйно зѣле носїлото сѣ Бжѣственнѣмѣ онѣмѣ скїнїемѣ, и нѣсиле сѣ бѣголѣпноу чѣстїю, на грѣбѣ поале на погребѣнїе ѿпѣло; и сѣти агѣлы невидимѣмѣ поале и **їа** испрѣкале; а Евреї ѿ завїсть слѣпи, пошле многѣ, сакале да преврѣтатѣ носїло то на прѣсѣтаа Бѣца; ама оу тої чѣсѣ имѣ дошѣлѣ газѣпѣ ѿ Бѣа, и сїте ѿслепѣле; а едѣнѣ хїчѣ не се боаль, се фанѣль за носїлото сосѣ рѣките; ѣле сїла Бжѣїа, и чѣдо прѣсѣтыа Бѣцы; агѣль Бжѣїй мѣ ѿсѣкаль и двѣте рѣки; и мѣ вїселе на одрѣ Бѣмѣтере, сїте Евреї гледѣле това стрѣшно чѣдо: а сѣтїй апѣль мѣ рѣкль: Вѣрѣй, тѣа ѣ їстиннаа мѣтї снѣ Бжѣїа, и да се исцѣлїшь: а ѣнѣ сосѣ плѣчь и со слѣзи вѣроваль и дошѣлѣ, и се достѣвилѣ до рѣките нѣговы, **цѣ** мѣ вїселе; и тѣка мѣ се залѣпиле на состѣвите, и се исцѣлїль; това чѣле и дрѣ гїте Евреї, **цѣ** быле слѣпи.

Вѣровале и прогледнале; и **сичките**, кои прогледнале, **сите** дошле, и ѿ испраќале до гроботъ со страхъ и блгоговѣнемъ; и **по закопѣнѣ** то слѣшале три дни надъ гроботъ пѣнїе аггловъ стыхъ, докаты ѿ изанеле, воскресла и на нбо блїзѣ сна ел и Бга ѿишла; како снѣ неинъ Исъ Хрѣ ось претерпѣлъ смѣртъ и погребѣнїе; така и мѣти, како него, да претерпи: и да се всели оу гробъ; и ѿ гробовите да ѡживееме, кога Гдѣ ѡзвѣсти, ама ные смѣ должни, да претѣрпиме, да изгнемѣ **оу гробъ**; да ны се очїсти снага ѿ грѣховныа тежины, а стѣйшее тѣло пречтѣа Дѣвы ѡце ѿ зачатїа было е ѡсѣенно Дхѡмъ стымъ, коѣ не се развалило въ рождествѣ, ни пакъ **во гробъ** се изгнїло нѣйно пречтѣое тѣло; сосѣ нѣйна помѡщъ и мѣтва и насѣ да нѣ занесе оу црѣтво небѣсное, амїнь.

За рѣди ѣденѣ калѡгеръ, цѡ се оупивѣлъ

ЧѡДО 15.

Нѣкой калѡгеръ ѿмѣло оу ѣденѣ мнѣрь, цѡ онѣ былѣ ключѣрь, подавѣлъ вїно на братїа ѿ ѿмѣлъ многѡ любовь, ѿ никѡй пѣтъ не ѡставѣлъ црѣковно пѣнїе, ѿ многѡ се трѣдилъ по калѡгерскїй живѡтъ, ѿма многѡ вїно пїль; ѣденѣ пѣтъ вечерѣлъ ѿ се ѡпїль, ѿ сї лѣгналъ на постѣлата, ѿ на оутре чѡлъ. кадѣ клѣплютъ, станѣлъ да ѿде оу црѣква ѣдва со сїла, пошѣлъ мѣлкѡ нѣколикѡ стапки, ѿ не мѡжель да ѿде, глѣвата го болала, ѿма ѿ дѡбра наѣка сѣкаше, да ѿде, ѿ дїаволь мѡ се оучинїлъ како быкъ, ѿ сѣкалъ, да го оубѡде сосѣ рѡговите, ѿ монахѡсѣ се почѡдилъ и прекрѣстї сѣ, ѿ тако дїаволь ѡстѡпї мѣлкѡ, ѿ пакъ, грѡзнїе на нѣго, ѿ оучинї се чѣрнѣ пѣсѣ, и го запирѣлъ, да не ѿде оу црѣковѣ. Стѣрецѣ се пакъ прекрѣстїлъ, ѿ дїаволь се трѣгналъ, ѡстѡпїлъ, ѿ кога дошѣлъ при црѣковните вѣрати, дїаволь се оучинїлъ како стрѣшенѣ ѿрслѣнѣ, ѿ потрѣчалъ на него да го раскїне, тогїва се ѿвїла ѣдна краснѣйша жена, тѣа ѿспѣдила дїавола, ѿ го похѡлила, рекла: Какѡ смѣешъ, да досѣдишъ на мѡй чѡвѣкъ, пакъ завѣде стѣрецо до нѣговѣ домѣ, ѿ мѡ рекла: чѡвай се ѿ сега ѿ пїанства, ѿко сѣкашъ, да се спѣсешъ, ѿ ѿспѡвѣдай грѣхъ пїанства на ѡнай дхѡвникѣ, ѿ да дѣржишъ, цѡ ти речѣ: Мѡнахъ ѿ пыталъ, коѣ ѣ ѡна, цѡ мѡ тѡлкѡ добро оучинїла, ѡна мѡ ѡговѡри: ѿ самѣ мѣти ѿиса Хрѣта: мѡнахъ падна на землї ѿ поклонї се сосѣ страхъ ѿ трѣпетъ, ѿ ѡна невїдима бысть, ѿ по това пѡсле ѿспѡвѣда се речѣнномѡ дхѡвникѡ, ѿ ѿспѣрави житїе своѣ, ѿ ѡстави пїанство совѣсмѣ, и пѡсле живеѣ бгѡбгѡдно ѿ наѡчїли ѿ негѡ дѡбри работи: пїанство ѣ кѡрень на сїте грѣхѡве, многѡ хїтро да се чѡваме: за цѡ ѿ сѣкаковѣ грѣхъ мѡже, да се ѡстави чѡвѣкъ оу стѣрѡсти, кога мѡ ѡслабѣе снагѣта, ѿ пїанство оу стѣри дни повѣке кѣра чѡвѣка да пѣе ѿ да се ѡпїва.

КИРИЛ ПЕЈЧИНОВИЧ

Огледало

Текст на корицата: Книга сѣа зовомаѡ Огледало Описа сѣа рѣди потрѣбы и ползованїѡ прѣпростѣишымъ и не книжнымъ ѡзыкомъ Болгарскимъ долнїѡ Мусси, многогрѣшнымъ во иеромонасѣхъ и недостойнѣишымъ Игѡменомъ Краль Мѡрковаго Монастыра; иже во Скопїе оу Мѡркоа река хрѣма сѣаго великомѡченика Димитрїѡ Кѣрпль Тетоець Пѣйчиновиѣ И издасѣ на тѣпъ иждивѣнїемъ и потцѣнїемъ Блговѣйнаго во Сващѣнницѣхъ гдѣна Кѡсте Стѡшиѣа Попа ѡ Призрена града.

Въ Бѡдинѣ градѣ, Писмены Крѣлевск: Оунїверситета Пещанскаго 1816

Година на првото издание: 1816

Место на печатење: Будим

Обем: 158, мала осмина

Содржина: молитви и поучителни слова

Правописни и фонетски особености: испуштање на интервокално *в* во некои примери: *неѣоо*.

Морфосинтаксички особености: обопштување на глаголската *л*-форма во множината: *ѣресѣанале*; удвојување на предметот: редот на зборовите: употреба на кратките заменски форми пред глаголот.

Водич во читањето на текстот: во зборови обележани курзивно, очигледно има печатна грешка: *егне* (треба: *еген*).

Сказанїе ѡ мѣтвѣ сѣаго Трѣфона како подобаеѣ пѣти

Молїтва сѣаго Трѣфона **ѡ** се чѣтатъ оу лозѣ, оу нївъ, оу **бѡхча** кога чини пакост неѡо, илї грїжъ оу лозїе илї вртѣль илї скѡчки, илї оу вртъ кртови конципи, илї **црѣви** илї дрѣѡ, кога прѣстѣанале неѣатъ да родѡтъ, илї гѡсеницы, илї соики, илї зѡлѡцы оу нїѡѡ, илї лїсицы оу кокошки, илї ѣрѣ ѡ оѡо да ѣма пѡкѡсть во неѡто, **да дѡйде** Пѡпъ да ѡѣтїтъ вѡдѡ и да поѡцрка, покрѡпи по местото, и да чѣти ѡѡѡѡ молитѡѡ, обѡче вѡла да поста еденъ денъ наймѡлѡ, пѡкъ да се чѣти Канѡнъ сѣомѡ Трѣфонѡ ѣ стїхїры нѣгоѡѡ, пѡтомъ ѡѡѡѡ мѣтѡѡ нѡйпѡсле да ихъ чѣтитъ, ѣ мѣтѡѡ сѣаго Нїфонѡта тѡѡ, **ѡ** еѣтъ пїсѡна прѣдѣ ѡѡѡѡ мѣтѡѡ сїрѣчь: Гдѣ Бжѣ силъ: пѡкъ во ѡпѡсть да спѡмѣнетъ ѣ сѣагоТрѣфона ѣ Ъѡлїѡна ѣ Евѣстѣѡ ѣ Конѡна вртоградѡрѡ ѣ сѣаго ѣ прѣпѡдѡбѡнаго Нїфонѡта, пѡтомъ сѣѡѡѡ ѣ прѡѡедѡнѡѡ Бгѡ ѡѡѡ Ъѡѡѡѡ ѣ Анѡѡ ѣ всѣхъ сѣѡѡѡ ѡмїнъ.

Побчѣнїе свѣакомѡ хртїанѡ, кѣкѡ подобѣеть прѣзновати прѣзници Господскихъ и стыхъ, и кѣкѡ подобѣеть причастїтисѣ стѡе причецѣнїе

Вїдите Блгвѣнїи Хртїїани кѣкѡ нѣсь Бгъ выкатъ чѣда, поцо сме чѣда; затѡа и мые **го выкамо таткѡ**, ама и тоа **выканѣ** сѣмъ Хртѡсъ Бгъ набчї нѣсь, иже есї нбсѣхъ, Очѣ нѣшь ѣе речѣ татко нѣшь, зацо не не набчи да речемо татко мой, тѣкѡ тѣтко нѣшь и мы тѣка го выкамо, кога мѡ се молимо го выкамо тѣтко нѣшь а не мой, **леб** нѣшь дѣждъ нѣмъ, а не лебъ мой дѣждъ мнѣ, и ѡстаѣи нѣмъ, а не велимо ѡстаѣи мнѣ, и паки не ввѣди насъ во напасть, и избѣви насъ ѡ лѡкавагѡ, зацо не се молимо за себѣ, такѡ и за сви браѣа; зацо да покажемо братолюбїе, а не самолюбїе, да живѣамо кѣкѡ браѣа, еденъ **за дрѡгога** да се молимо, *едне дрѡгога* да жалимо, *едне дрѡгомѡ* да поможемо, еденъ дрѡгомѡ тежїно тада да нѡсимо, сїречъ еденъ дрѡгомѡ да простїмо цѡ ни досадїле, зашто вели сѣтїи Павел: Дрѡгъ дрѡга таготы носїте, и такѡ испѡлните закѡнъ Хртѡвъ, акѡ мые не испѡлнїме закѡнъ Хртѡвъ, не смо ни Хртїани, поцо не сме Хртїани, а зацо сме; поцо не сме Хртѡсови люди при Хртїа во рай не можемо да идемо, поцо не ѣе идемо оу царство нѡное, а зацо се мѡчимо на овой векъ, зацо постїмо, зацо се крїеамо, зацо се закопѣмо, зацо за дѡша даѣамо, зацо ѡ дрѡги веры мѡчени быднѣмо, зацо ѡ **калдрма** долѡ слезѣмо, зацо зелено не носимо, зацо хѡбаво не носимо, зацо ѡ Тѡрцы помалѡ зборїмо, зацо, каде не ѣхатъ и газатъ трпїмо, зацо! Не ли за арта; поцо за Хртїа трпїмо баре да го слѡшамо цѡ ни вели, он не ни вели нецо тешко, тако лесно онъ ни велит да лѡбїмо еден дрѡгога, да се працаае, да се жалїме, да седїмо мѡдро, да не збесѣмо кѣкѡ мали деца, да не се ѡпаае, да не блѡдѡае, да не пїемо вїно без мера, да не скаамо хорѡ, как безѡмни цѡ скакатъ, а мые и празникѡтъ цѡ го **слѡжїме** една оу *їодїны а ѡа* и него непристойно го слѡжїме, а не побожно, баш на денѡм *вардїѡ* да се ѡпемо, да скаамо, да збесѣамо, сва ноѣ седїте, пеее и бесѣете, не го молїте сѣтѡмъ, такѡ го напѡтѡете, и тої не ве измѡлѡеть предъ Бга и не ви *їомѡжѡѣтї* и на филе сї арчите арчѡтъ акѡ сакашь да ти се фатї цѡ го слѡши, цѡ го молишь слѡшїай, да ти кажемъ как да чїнїшь, спрѡти ден ѡїдїи оу црква, оузми свеѣа, темїана и маслѡ за кандїла, та запали и помоли мѡ се Бгѡ со молїтѡата ѡ стѣцѡтъ цѡ го слѡжїшь со него а та молїтѡа да ти прѡсти, ама ты да прѡстишь свакомѡ кои цѡ ти досадї, иди прѡсти се со него, зере и Бгъ не ти прѡшта, а акѡ слѡжїшь светца и светѡтѡ неа цѡ да чїнїтъ ѡ када имаш лошо срдѡце, и ѡпрѡстїсе, и помолисе и за себѣ и за него пак да доїди дома, помысли имаш ли некои прѡетель, или непрѡетель, имали некои хапъ, има неко болень, имали некои голъ, имали неко гладень, и иди вїдї га, ѡнесї мѡ или

заире, или дрва, или щогодь, и речи мѡ: На ти брате за оутрешень, или денешень за **негоѡ** има и вечерьта седни вечерай мирно, не пой песни раскошни, не седи до полноћь, легни по ранѡ стани поранѡ, оузми просфора и свећа, иди оу црква на славословіе и на Бжественнаа слѡжба, сирѣчь на лѹтѡрїа, и дѡри седишь оу црква не мысли за на дрво, за дома, или за трговина, башь и некоа невола акѡ имашь, пакь да не мыслишь и за ню такѡ ѡстави ю на Гѣда, и Гѣ **по хѡбаво** ѡе ты а расправи, ѡ тебе ты нищо не можеш без Бга: пакь оу ютрѡ аще излезешь ѡ црква, сиромаси просацы **що** са предь црковна врата, дади имь по нещѡ мало на свакого милостына, ѡи Бгъ и тебе да те помилѡва, **защо** така вели Хртѡсь, кои дава нимь, мене дава и ѡа ѡе мѡ вратимь ѡвише и на овай светь, и на второ пришествїе мое во цртво небесное.

Кои такѡ чини той есть Хртѡсовь **чоекь**, и Хртѡсь мѡ бѡде помощникь и покровитель дѡшы и тѣла его и имѣнїй его; а вые браћа мои кои не чините такѡ но оугаѡате воли и похотемь вашымь а не Бгѡ, ни светцѡ ама ѡе речеш немамо црква, немамо Попь оу село, и не знаемо какѡ треба така найдохме така ѡемо ѡставити, немой брате не ѡставай такѡ оуклони са ѡ сла и сотвори благо, ако немашь црква оу село, а ты иди оу градь, иди оу некои манастьрь, а не ѡстани на той големь день, не ѡстани безь законь зере рыба жива стоить со вода, Хрїстїани со законь, хичь акѡ не си кадарь не можеш ништо да оучинишь законь, баре не чини и беззаконїе такѡ баре седи оу каарень и речи: на денешнїй день сви Хртїани оу законь стоать, Бга молать, Бга хвалать оу цркви и по Бжїй кѡѡи, а мы принѡждени есмы всего того лишити се, и помолї се Бгѡ со слзы и речи, избави Бже ѡ овой **есапь** лошь **щѡ** го имамо, настави насъ Гѣди на истинѡ твою, исправи стопы наша кь дѣланїю заповѣди твоа, а ты не седи ни кахарма ника са советь не ти е за свой селаметь пости ти дошле, ты не мыслишь еле пость, есть помалѡ да ѡдешь, и ѡ всего да воздержаваш се не мыслишь еле рождество Хртѡво идеть са када се пресрете хѡбаво со чистота, со добры работы, **защо** на деноть на првїйѡ канѡнь велить: Духомь стымь Хртѡсь се раѡать, славите; Хртѡсь иде ѡ небо конь насъ сращити, сирѣчь сретите Хрїстѡсь на земли, вознесите са, пойте Господеви вса земля, и веселїемь воспойте людїе, ѡкѡ прослави са, кое славословіе твое пощѡ не чинишь така кадь ти велимь кое сретенїе твое, кое пѣнїе твое, кое воспѣванїе твое, комѡ се прославиль Хрїтѡсь ала елемь ѡ тебе хичь во тебе ни малѡ, зере посто нѡговь си мѡ го постиль скотски, а не Хртїански, и не молишь Бгъ, **защо** е оугодно немѡ да ти дадеть такѡ, **щѡ** е оугодно теб тоа сакашь ѡ него, безь есапь, а вые се надеате на кѡрбаны, **щѡ** колете на Аданасовь день, со тоа да оугодите Бгѡ, а не знате еле тыа кѡрбаны идолска жертва, еврейска

жертва, а не Хртїанска, тои Хртїанинъ, цо коле кѳрбаны не естъ Хртїанинъ, токо естъ *евренинъ* или їдолопоклонникъ, и той Сїенникъ цо поетъ на глава, на ове ної со свеїа запалїна лаже за добытка за пара за *мсо*, а оу законъ Хртїанскї нем та писано Попъ да чати на овенъ, а Хртїани да колетъ кѳрбанъ, немойте Хртїани, не колите жертва кровна, за што имаме бескровна. Видите како пише Дѳхъ сты низъ оуста Пророкѳ Давидѳ во псаломъ мѳ: стих 3: велить: еда ѓмъ **маса** юнча, или кровь козловъ пїю, пожри Богови жертвѳ хвалы и воздаждъ вышнѳмѳ молитвы твоа; и велить не прїимѳ ѿ домѳ твоегѳ телцовъ, ниже ѿ стадъ твоихъ козловъ. Ето како велить Бгъ низъ Пророкова оуста во той ѳаломъ, еврей да има да го чатать, зашто ѳалтирь и они чатать, зашто мые ѿ еврей го зехме, ама мые разбирамо цо вели, зацо сме крѳтени Дѳхомъ стымъ, и цо извадилъ ѳалтирь, той Дѳхъ нас вразѳмѳетъ да разберемо хѳбаво, зацо сме крѳтени во името стѳгѳ Дѳа, и Оїа и Сїа стѳа Троицы. Они насъ набчили да тоа познавамо, а еврей имъ се окаменело срце поцо сать не крѳтени и ѳнемеле, и ѳглѳхнале, а Бгъ да им выкать да чѳать, они не чѳать, и за тоа Бгъ ги назва чифѳти, а насъ назва новый Израиль, сирѳчь нови еврей зацо на ѳаломъ мѳ: стїхъ 3: велить: оуслышите людїе мои, и возглаголю во Израилью и засвидѳтелствѳю вамъ, **свидетелство ѳе речеть шаитлкъ**, видиш ли со шаитлацы Бгъ сакать да им анлатири шаитлацы Бжи хїлада, ама кои не разбира нема файда кѳрбан ѳстана ѿ Авраама, а просфоръ и вїно ѳстана ѿ Мелхїседека и види кои естъ поголемъ, види како Бгъ прати Авраама да се благослови ѿ Мелхиседека, зацо онъ беше Сїенникъ Бга вышнагѳ, и негѳвиѳ кѳрбанъ беше магбѳль прїатель предъ Бга, зацо беше ѿ лебъ и ѿ вино, а не ѿ месо и ѿ кровь како Аврамовиотъ, и Бгъ го постави Авраама Оїа а не Сїенника, и то Оїа ѓзыкѳвъ а не евреевъ, еврей ни Оїа имаатъ ни Сїенника, зацо не праатъ кѳрбанъ со вино, такѳ со кровь и со месо како пцы на касапница, и затоа во овай ѳаломъ имъ го неѳе Бгъ кѳрбанотъ Авраамѳвъ цо го чинать они, а во дрѳгї ѳаломъ велить: ѳе поставимъ дрѳгога Попа надъ васъ а не Авраама, зацо и Авраама дрѳгїй го благослови, зато велить Бгъ томѳа Попѳ, сирѳчь Хртѳ своемѳ во ѳаломъ р.д. стихъ 4: ты ıере во вѳкъ, по чинѳ Мелхїседековѳ, а не Авраамѳвѳ и види Авраамъ ли е по големъ или Мелхїседек, и види кои кого благослови акѳ не знаешъ а ты чати оу бїблїа во бытїа глава 4: во стїхъ 4 тїа сать шаитлацы и иматъ хїлада дрѳги, затоа велить Израилью засвидѳтелствѳю вамъ, Гдъ различно засвидѳтелствѳетъ всегда, ама комѳ **велаїи имъ** нека седать чифѳти те на страна, ела да гледаме **вые** цо сте се **почифѳтиле**, колеїи кѳрбаны велаїимъ ваше то ѿ незнаенї по некои и ѿ неслѳшанї, ама потомъ цо мѳ чати ни на роговы те со свеїа запалїна, той чатить емъ ѿ незнаенї

емъ ѿ неслѡшанѣ,. Ама не слѡшанѣ то бѣва ѿ тамахъ, зацо онъ гледа да земеть некоа пара или патица месо, а той цо кажѡеть весь день нека выкаты какѡ хѡдъ, и затоа пишеть во книга сѣый Апостоль Павел выкаты и велить: корень всѣмъ слымъ сребролюбїе есть, тоа ѣе речеть на свите лошотїе кореномъ мѡ е тамахъ ненаситко, ѿ негѡ да избавить насъ Хрѣтосъ Бгѣ, аминь.

Видите Хрѣтїани колкѡ грехъ бѣватъ **со коленѣ кѡрбаны**, токмѡ со чифѡтыте, а вые се надате со тоа да измолите Бга и сѣаго Аданасїа, и да протерате болесчины, а Бгѣ велить: неѣемъ да ми колете, ѡ ни кръвь пїемъ, ни месо ѡдемъ, а вые акѡ колете, дома колите и ѡдите, а вые оу црква го колете со Попомъ, и велите: Курбанъ го праѣамо Бгѡ, да се **почифѡтѣте** на старость, а Попъ цо не ви кажѡеть, *коко* есть работата, токо за ради тамахъ **оуце-ве** опачить ви велить, акѡ е гледайте си работа та, цо сте нашле не ѡставайте, акѡ ве опачить на него грехъ големъ ѿ негѡ мѡ се дигнало, и свещенството и Хрѣтїанството и тешкѡ на тыа Іанѡарїа када онъ попѡва и тешкѡ и претешкѡ и горкѡ на негова дѡша, ама акѡ речете какѡ едни сиромаси слепи цо велать, кои былъ на той векъ да видель какѡ е тамъ, и да ли е така ка цо кажѡать, той чоекъ нека чати во евлїе ѿ лѡки зачало пг. **нека видить**, цо велить Хрѣтосъ имаше некои чоекъ богатъ мошно, свакий день се веселеше сефа чинеше, а пакъ имаше еденъ ѡбанѡїа сирома болень, лежеше на портата ѿ богаты оти, болень имаше живы раны и гладень со кѡчината лежаше на портата, чекашь кога ѣе истресе та трапеза измеѣарите ѿ богатїѡтъ, па и болниѡтъ се влечеше **при** кѡчината, береше трошки и пцѣте не мѡ велеа ницо, оуце мѡ лижеа раныте мѡ си бришеа со азыкъ, мѡ чинеа икрамъ пцете, а богатїѡтъ неѣеше ни едно парче леба, и мало **манца** неѣеше да мѡ дадетъ, дойде заманъ оумре сиромаѡтъ, сиромасите мѡ закопаатъ снагата халосана, а дѡшата трпежлїа Анѣели пееиѣи мѡ ѡ ѡнесоа оу рай, оу пазѡхи Авраамови во хѡбавына вѣчна. Оумре и богатїѡтъ; богате мѡ закопаа та снага, а ѣаволи мѡ оузеа дѡшата, та се фалїа та дѡша негова, мѡ га ѡнесоа во цехнемъ во вечна мѡка, и дѡшата мѡ **мѡченици** се, ѿ цехнемъ гледа во рай, и виде Авраама во рай, и видѣ и тогоа сиромаа цо мѡ оумре на врата **гладне**, га выкаты тамѡ и выка ѿ цехнемъ: татко Авраама пожали ме, прати ми Лазара цо стоить оу пазѡетъ, **сме** познаницы со него, прати ми го нека си натопи прстотъ неговъ оу вода, и нека ми прохладить оуста моа, зере изгорехъ за вода, и не се трпи ѿ жежѡина, па мѡ велить Авраамъ: иматъ меѣи оу насъ еденъ пропасть дѡпка голема, ми е страхъ да не пропаднемъ некако и да не ѡстанемъ безъ негѡ, такѡ нека ми го вопизѡете, нека се веселить хѡбаво, зере на негоа животъ кога лежеше на портата твоа, тога и се мѡчеше а сега нека се веселить во рай, во пазѡхе мои, а ты пакъ тогаи си

чинилъ сефа, а сега мѣчи се каде те ставиле, па мѣ велить богатіотъ: те молимъ татко Оче прати го баре, нека ѡживеть и нека идеть во мой сарай оу моѡ кѡѡа, нека кажетъ какѡ се мѣчимъ ѡ вамѡ; нека имъ кажетъ, зере имама дома петъ браѡа, ми е жалѣ за **ни** да не и они дойдатъ во оваѡ место мѣчно, и да не чинатъ сефа какѡ ѡ **ѡ** **ѡ** чинахъ, затоа ме донесоа овде, нека имъ каже да не быдатъ немилостиви скржави какѡ ѡ **ѡ** **ѡ** бѣхъ, пакъ мѣ велить Авраамъ: не го праѡамъ и и тамѡ нека ми го при мене, твои браѡа сами знаатъ **ѡ** е лошо, нека не чинатъ, акѡ сакатъ да не дойдатъ при тебе оу мѣка: пакъ акѡ не знаатъ имаатъ книги, нека ѡставатъ сефата **нека чататъ, нека видатъ** какѡ треба такѡ нека чинатъ, пакъ акѡ не знаатъ книга выкатъ Даскали, оучители **ѡ** знаатъ книга, тѡѡ **кажѡваатъ**, такѡ нема кои да слѡшатъ идатъ светотъ по зефкъ, по сефа, а не идатъ да слѡшаатъ слово Бжѡю каде се кажѡе, да иктиза не етъ да го пратимъ Лазара, да ги оучить твоите браѡа, они си имаатъ оучители тамѡ, нека се оучатъ пакъ мѣ велить богатіотъ: не Оче ѡ овде да ѡиднетъ чоекъ да ѡживеть, да ѡидеть тамѡ да кажѡетъ, поарно говорѡетъ све то тѣ ѡ тѡѡ оучители **ѡ** сатъ тамѡ, па мѣ велить Авраамъ: такѡѡ люди **ѡ** не верѡатъ *книѡи, ѡ* си и оучителите тѡѡ сатъ неверници, и да имъ го пратимъ Лазара пакъ не ѡе го верѡаатъ, ѡе речатъ се пои епириль станалъ ѡ грѡбъ пакъ лаже све то тѣ, оуѡе ѡе се шегаатъ со него, такѡ нека си чинить сефа Лазаръ, зере доста мѣка тегналъ дѡри былъ живъ, заѡо да го враѡамо оуѡе да се мѣчи низъ лоши люда, скита бѡдѡѡи се наместѡю на харно место, нека си го, а ты седи кѡда те ставиле, а твои браѡа акѡ не верѡатъ книгите си, и Даскалите си, и он нека дойдатъ при тебе, и нихъ ги беретъ местото, и оуѡе мнозина беретъ тоа место, не се наполнѡетъ никогда.

Ете Хртѡани мои кои дошѡлъ ѡ той вѣкъ; самъ Хртѡосъ ѡ той вѣкъ дойде, и **скита** по земла и тѡрли, тѡрли, чѡдеса правеше по люди, **ѡ** не можеа болестъ да ѡздраватъ никои еѡими со триста марифеты Хртѡосъ со една рѣчь, **со едно прозборѡенѡ** го ѡздравѡеше чоека, и оумренога ѡ грѡбъ **со едно выкнѡенѡ** го ѡживѡеше, и живъ да ма си пахъ стоеше чакъ дѡр да ѡстареть, Хртѡосъ такѡѡ чѡдеса **чинейѡи**, и сваѡи день оучеше люди, и кажѡеше **за** свеѡо, и **за овой** вѣкъ и **за** той вѣкъ и грехъ, и **за** се вапѡе, и тела и **за** дѡша и **за** вечна мѣка, и **за** рай и **за** чоека и **за** Агѡла, и **за** дѡвола, тоа **ѡ** кажѡеше све се **писа** оу Евѡлие четворица Апѡлы, ѡ какѡ ѡиде Хртѡосъ на небо, ѡ каде беше дошѡлъ, си седна на *ѡрва* то место, пак десети день прати Дѡа сѡаго на све Апѡлы, те и прати хаберъ да испишатъ Евѡлие , и четворица Апостола Матѡей, Марко, Лѡка и Јаѡннъ, и **писаа** **ѡ** видѡа, дрѡго скитаа со Хртѡа **исѡо** имъ се ѡкры, возшествѡе Дхѡ сѡаго пакъ и **день денеска** се чати Евѡлие, и кои не верѡа Евѡлие и Хртѡа не верѡетъ, и ѡ пакъ со него немама работа,

да можамъ да го набчимъ харно, да бѣдеме оба при Хр҃та, ама акѡ неће оуѣ по скраїа, нека идеть неверіотъ ѿ мене, за тоа сакатъ и требеть оу празникъ, заѣо се велить да си празень ѿ работа, пакъ да се соберете оу црква и Попъ да ви кажѣтъ **ѣо видель** оу писаніе, и вые да слѣшате, заѣо велить Б҃гъ: прїидите чада послѣшайте мене, и паки на б҃гоавленіе оу тропари те Дх҃ъ с҃тый велить; гласъ Гдѣнь **на** водахъ вопіеть глагола, прїидите прїимите вси Дх҃а премѣрсти, Дѣха разѣма, Дѣха страха Бжїа выкатъ Дѣхъ с҃тый за наше добро, а вые ѣоа сте дошле оу црква, ама со све срѣце несте ишли **во неа**, токо срама ради си дошоль колкѣ за законъ, да не речать: онсица го нематъ оу црква, и ты си дошоль, и мыслишь ѿ црква, и зла га ићи кого да избавать оу вода, да досадишь на празникотъ, а да не оугодишь и пакъ велишь пречинихъме водицы оучинихъме законъ и за многѣ годинѣ да быдетъ поклади идеть, се чѣдишь колкѣ манѣы да направишь, пакъ се берете по две кѣћи, по три на едно да покладите; да разлагѣете, да поете песни соблазнительны, да ѣдете до день да се опіете и скверна бездѣлїа да чините за три дни: немойте Хр҃тіани не гѣбите си дѣшите, не празнойте погански, самъ поклади си со своата челадъ, ѣогодеръ ѣди, помало пїи, поскорѡ стани, метаніе чини, заѣо оутре великъ постъ, заѣо го велить великъ големъ, заѣо големъ колкѣ божиный постъ, заѣо големъ захмет тебе да тегнемо во него, многѣ метаніе, многѣ б҃гомолство, не пїенѣ, не ѣденѣ, не лѣтенѣ се не каранѣ се со жена си оу постела не съпїенѣ кр҃шенѣ **сригъ** и сваћи и гозби не чинѣнѣ, непѣденѣсе не вржѣнѣсе, опростѣнѣсе сиромѣа *прїиледѣнь* оутро. векеръ, на полдне три пѣти денесь када се кр҃тишь, метаніе да чинишь, Б҃га да молишь, да ти прости што си чинил сва година...

Утешение грешним

Текст на корицата: Книга глаголемаа Оутѣшеніе Грѣшнымъ привѣдена на прѣстїй азыкъ ѿ Кѣрилла ромонѣха бывшаго ѣгѣмень въ монастырь лешечкаго Сѣаго Аданѣсіа въ тѣпъ Солѣнскїй при хаї папа деодѡсіа архимандрита Сѣнайтскаго въ лѣта 1840

Година на првото издание: 1840

Место на печатење: Солун

Морфолошки особености: разновидност во употребата на множинските форми кај именките: употреба на формите за обична множина кај еднословните именки на *-ови* (и во заемки), за избројана множина на именките со број: *прїи гена*; за збирна множина: *појанѣинѣ*; наставка *-иња* во множината кај именките од среден род на *-е*: *момѣинѣ*; личната замена за прво лице множина гласи *мие*, а за индиректен предмет *е*; искажување итеративност со

морфемата *-ува* (во трето лице множина сегашно време се јавуваат две *a* кај глаголите од а-група: *прашѡваатъ*); наставка *-иѡ* во трето лице еднина и наставка *-мо* во прво лице множина сегашно време; образување идно време со партикулата *ке*; употреба на минато неопределено време со значење прекажаност, проширување на значењата на глаголска именка во состави со предлози (со временско значење), употреба на глаголски прилог со значење истовременост на дејство со дејството исказано со личноглаголска форма; удвојување на предлози; употреба на предлози карактеристични за книжевниот јазик: *при* (со пространствено значење).

Лексички особености: глаголот „седи“ се јавува со значење „живее“, употреба на турцизми: *пешкеш*, *бакшиш*,

Утѡшеніе грѡшнымъ

Видите хрѡїѡни каковъ риѡалъ ѡмамо **мые** предъ бѡа, сама сѡлтана, сирѡчъ: црѡца небеснаа, Мѡрѡ Бжѡа, за насъ **чинитъ риѡалѡкъ** предъ бѡа. А мые хрѡїѡни каковъ пешкешъ да е правимо нейзи во ѡстинѡ нѡщо не смо кадиръ, ѡ семъ често да е се молимо ѡ чѡсто да гѡ споминамо, ѡ во годината баре .ѡ. недели за нѡѡзино ѡме да постимо сирѡчъ аѡгѡста месеца, ѡ недели ѡо ги викаѡтъ гѡспѡджи пости, сирѡчъ : богородиченъ постъ коѡи ѡе го постиѡтъ хѡбаво чисто, како великѡй постъ, **со** чистота, **со не предѡбене**, **со непрепиенѡ**, **со трпенѡ** еденъ дрѡгого во тѡа ѡ недели, ни **на гости ѡденѡ**, ѡ постелата чисто **дрѡженѡ**. тако хѡбаво коѡи ѡе постиѡтъ да знаѡтъ ѡ да **вѡрѡватъ**, еле бакшишъ гѡлемъ **ѡе да** земѡтъ ѡ прѡчѡта майка бжѡа. зере нѡѡзинъ сынъ гѡѡ ѡ бѡѡ нашъ ѡусѡсъ Хрѡтѡсъ гѡлемъ ѡкрамъ е чинитъ ѡ десно себе престѡлъ е поставилъ, ѡ заповѡдалъ на аѡрхангѡли ѡ вси сили нѡбнѡѡ ѡ вси сватѡцы да е се поклонѡватъ нейзи, зере Она ѡмъ еѡѡ цѡрица, понеже еѡѡ майка царѡва. ѡ реколъ нѡзи: сакаѡ Майко моа ѡ мене хѡрѡ ѡо да сакашъ зере а не се ѡвратѡемъ ѡ тебе, Просѡ Мати моа ѡко не ѡвращѡ са тебе. (Како ѡо писѡватъ во книга быблѡа) кога доѡде майка Сѡломона цара, доѡде да се ставитъ со сына своего за некакви маслаати да проситъ ѡ него, ѡ нѡѡзинъ сынъ Сѡломѡнъ е станалъ на нѡзѡ ѡ Столъ е поставилъ ѡ десно себѡ, ѡ гѡ прашалъ **ѡо** захметъ маѡко моа **ѡо** си дошла до мене; ѡ Она мѡ рекла: царю моѡ, сынко моѡ, ѡмамъ неѡо рѡца сакамъ да ми поминѡѡ рѡцата. ѡ Онъ е рече: сакаѡ майка моа ѡо да сакашъ ѡ царъ све ѡо Оѡ моа рѡка ѡ Оѡ моа вола ѡ царъ тѡ майка моа сакаѡ зере ѡ не се ѡвратѡамъ ѡ тебѡ. Просѡ Мати моа ѡко не ѡвращѡ са тебе. Коѡи **сака да разбере** хѡбаво нека види во быблѡа книга царство, г: глава ѡ: стѡхъ ѡ: како дошла Вирсаѡа майка царѡва ѡо прѡсила ѡ сына своего.

Поученіе общее всюдѣ

Како подобаетъ творити бракъ. ѿ во которѣа днѣхъ, ѿ аще хощѣтъ нововѣнчанѣи быти родители благопотребнымъ чадомъ

Бракъ чѣстни, лѣже несквѣрно, това ѣе речеть, свадба що се чинить чесно и оумно и мѣдро ка бгѣ, таа постела **еть** чиста, таа свадба що бивать чесно **безъ** кавга, **безъ** тѣпани, **безъ** свирки, **безъ** скаканѣ, **безъ** хора, и да не сать ѿ ѿ поаши **долѣ**, и да не сать ѿ ѿ еѣ године долѣ, и оудовець мома да не земеть, ни ѿ момче вдовицѣ, ни во четири пости, ни ѿ божиѣ до водицы, ни во сирнаа недела, не во свѣтлаа недела, ни навечерь вѣнчани, токѣ наѣтро, и младенците да сать на гладно срдце, такоѣерь и родителейе, или кѣмъ, или деверъ све на гладно срце. и попот да литѣрѣсать, пакъ да вѣнчатъ. Ако нематъ литѣргѣа баре часъ ѿ да испоеть пакъ да ги испитат попотъ младоженците свекого **башка**, како що мѣ пишеть оу требникъ на листь ѣ, пакъ да почнеть петое тайнство сѣа цркви наша, ете благословени христѣани браѣа и чеда мои, тако кой ѣе править свадба мѣтлакъ да знаеть и да вѣрѣеть еле напредъ ѣе мѣ пойдеть и во челада что ѣе мѣ се раждать, и во стоката и во ѣаротъ и во **зравѣето**.

Показаніе

Мѣсеца мѣрта во кѣи: дѣнь **имать писано** во прологъ ѿ нѣкоемъ войнѣ воскрѣшемъ измѣртвыхъ.

Во карѣагѣнъ градъ афрѣкѣийски имаше едѣнь войникъ името мѣ беше: таѣѣот. Тѣй чѣоекъ чѣсто грѣхъ чѣнеше. ѿ во градотъ оудры чѣма да тѣпать а онъ имаше чифлѣкъ на сѣло и тѣй сѣ зеде челаדותъ, побѣгна на сѣло и тѣмо сѣдеше за много. и ненавѣдлаи челоувѣческаго спасѣнѣа дѣаволь гѣ наѣчи да оучѣни прелюбодѣанѣе со исполцѣката своа и по согрѣшенѣето го оухапа сѣа и оумре. имаше до сѣлото манастирь еден черѣкъ блѣзѣ и **отрча** жѣнатамѣ оу манастирьотъ, гѣ помолѣ калѣгерите да го закопаатъ, оу манастирь. и го закопаа предъ врата предъ плѣдне и на девѣтѣи чѣсови **чатѣйки** чѣле кѣде вѣкатъ ѿ грѣботъ: помилѣйтеме, пожалитеме, ѿ копайтеме и Оны гѣ ѿкопаа, гѣ извадѣа и го **прашѣваатъ за на** той вѣкъ що видѣлъ, а Онъ немѣжеше да кѣжеть ѿ много плѣченѣ, ѿ хлѣпанѣ садѣ речѣ: носѣтеме **при** раба бѣжѣа **Тарѣсѣа** епископа. и тѣмо до **три дѣна** немѣжеше да кѣжеть ѿ многа хлѣпанѣ и после фѣти да **кѣждеть**, речѣ, кога оумѣрахъ видѣхъ **при** мене неколцѣна ѣрапи, **нихни** погледъ беше мѣшно стрѣшенъ, кога **погледѣавъ** на ныхъ ми се сметѣваше дѣшата и видѣхъ двѣ **момчина** лични носѣха со себе ѣ. ковчѣже, и помаль чѣсъ ѿскѣчи дѣшата моа оу момчѣнѣата и како

лѣтайћи на небо **идѣйћи** найдохмо на ветръ како трѣла или колибы како баждърници и во ныхъ имаше арапи дрѣжеха грѣховны работи човечески, и предъ мѣнѣ извѣдѣа мои лоши работи що бѣ чинилъ ѿ двѣ године тѣфтеръ свѣ когѣ кой поминѣше све го испитаваха за свѣкѣй грѣхъ за лѣженѣ и за зависти (фодѣлѣцы.). потамо на дрѣга колиба за дрѣгѣй **тѣрлѣ** грѣхови испитанѣе чинаха а пакъ а що бѣхъ оучинилъ хърни работи нешо божовно свѣ ги имаха момчината во ковчежето що ги носеа и извѣдѣа ѿ ковчежето моѣ хърно **чиненѣ** и ги мерѣаха со грѣховите мои и токмо дойдѣше, и заминѣвахме безъ никаква пакость и неможеха да ме зематъ ѿ рѣките аѣглски. и дойдохме до врата небѣскаа, и тамо имаше една баждърница, що се зовеше блѣдно мѣтарство и тамо **извѣдѣаха** моите **поганщинѣ** що **бѣхъ чинилъ** ѿ двѣ годинѣ рожденѣ моего и до вчера. и момчината ми рекоа ете све що си чинилъ ѿ малечко свѣ ти ги прѣстилъ бѣгъ заради сѣ се покаилъ и пак арапите ѿговориха, рекоха: добро, ама за ерѣ и **сегашната** поганщина що стѣрилъ со ратѣйката **своѣ**, зарѣ и това прелюбодѣанѣе зарѣ му го прѣстилъ; аѣглите начасъ ме оставѣаха во нхрни рѣке и ѿидѣаха и тѣа локавѣй дѣси ме сметнаа пакъ на зѣмла **тепѣйће** ме и се рѣзцепи зѣмла и видѣхъ оудолѣ подѣ мене надолѣ до дно едни **хѣмкови** смрдливи и мене ме провлечеа дѣаволите на долѣ, низъ хумковите и ме ѿнесѣа до бездна зѣмла тамо има грѣшны дѣши и не се докажѣетъ **стѣнканѣ**, **ѡхканѣ** и викаха: гѣре нам ѡ гѣре, и се мѣлатъ и никоѣ не ги пожалѣетъ и мене мѣ оутиснаа тамо во еднѣ тѣсно мѣсто и а фѣтыфъ со нхрѣхъ викавѣ ѿ три сахѣта до деветъ сахѣти и видѣхъ два аѣгла выше мене, на верхъ зѣмла и фѣтивѣ да им се молимъ бѣгъ со покаанѣе да ми прѣститъ бѣгъ и видѣохъ кѣде рекоа ангелите дали вистина би се покаилъ или лѣжетъ. и рече едниот ангелъ дрѣготомѣ, а го познавамъ еле вистина ће се покаитъ, и видѣохъ оба аѣгла како фѣтиа рѣка за мене и едниѣот се фѣти кефилъ за ме(не) еле ке се покаемъ и ме извѣдѣа ѿ таа вѣчна мѣка и ме донесѣа во грѣботъ и ми рекоха: влѣзи кѣде си былъ, и мене ми се виждаше моата **снѣга** грѣба и гнѣсна, не хоѣевъ да влѣземъ во нѣа, ме рекоха: влѣзи зѣре пакъ ће те ѿнесѣмо каде те зѣдохме, и а влегохъ и познахъ **зѣре сомѣ** во грѣбъ и почнахъ да викамъ и вые ме ѿкопахте, и епископотъ мѣ велѣше да ѣдетъ лебъ а ѡнѣ не ѣше токо **плачейћи** скиташе по црквите, се молѣше бѣгъ да го прѣститъ и го прѣсти бѣгъ. и би живѣ оуѣе четъридѣсетъ дни, **предъ оумиранѣто** трѣ дни на предъ каза самъ: еле оуѣе трѣ дѣна **ће седимъ** на **овой** вѣкъ пакъ ће идемъ на **той** вѣкъ и велѣше: тѣшко **кой** не ради за своѣ дѣша и **кой** невѣрѣватъ еле иматъ вѣчна мѣка за грѣшнѣй люди и тѣшко тѣшко **той** **ѡ** дрѣжитъ своѣта снѣга чиста и не се покаѣетъ дѣри етѣ брѣго. Тако велейћи ѿидѣе при гѣа йѣса емѣже слава бѣди и ѿ насъ грѣшныхъ, и собѣнзач...

Житие кнеза Лазара

Извор: А.М. Селищев, *Полог и его болгарское население*, София 1929, стр. 192.

...и на место **цо** се зоветь раваница и тамо мнѣтръ ѿ темель направи во празнованіе вознесеніе сирѣчь спасовденъ день той мнѣтръ ѿ темель го созыда и го исписа со свакимъ оукрашеніемъ и во црѣвата **цо** требеше ѿ посодіе или халати, квоти, потиры сребрени...и мнѣтротъ со кале го ѿгради, келіе покрай калето мѣ залепи, като ластовичини седала, и железни порти и около мнѣтротъ седомъ кѣле мѣ направи и день-денеска раваница стоить чѣдна за гледанѣ и не се докажѣ ѿсомъ со очи да види чѣекъ велайкимъ **кой сака да знаеть** негово житіе, **нека гледа во житіе** зере овде во кратце се писало.

Епитаф

Извор: надгробната плоча во манастирот Св. Атанасиј во Лешок

стиховы на гласъ трпезечки
 теарце мѣ негово рожденіе
 пречиста и хиландаръ посриженіе
 Лешокъ мѣ е негоѿ воспитаніе
 под плочава негоѿ почиваніе
 ѿ негово свое ѿшествіе
 До хрѣтово второ пришествие
 Молить васъ браћа негои любиміа
 Хотаѿца прочитати сѧ
 Да речете бгѣ да би го простиль
 Зере оу гробъ црѣвите ги гостиль
 Овде лежи
 Кирилово
 Тело
 Оу манастир
 И оу лешокъ
 Село
 Да Бгѣ за
 Доброе
 дело

ТЕОДОСИЈ СИНАИТСКИ

Служение еврејско

Наслов на оригиналот: Служение еврејско.

Место и година на печатење: Солун 1839.

Содржина: Превод на книгата *Служение еврејско*, печатена во солунската печатница на архимандрит Теодосиј Синаитски.

Глава прва

Тайна криена нинџ же ѿкриена ради ѿвреите

заради крофта ѿ а земѡвать ѿ хрѣѣанѣте ѣ заради мѣросѡбенѣто ѿ се намажѡвать со нѣа, сиречь: со кроѡв-та, со показанѣе ѿ сѣѣнно писанѣе.

Мнозина многѡ писма писаха заради ѿвреите, со многѡ достоѣнно вѣрны свидѣлства, ѿ сѣѣнно ѣ бжѣтвенно писанѣе тѡлкѡ за ѡсабленѣето на блгоисвѣстенѣ оу насѣ воистиненѣ Мессѣа, Исѣ Хрѣтѡсѣ Сѣѡтѣ на пречѣтыа дѣѡи Мѣѣи. Кѡлкѡ и за нѣколкѡ ереси еврејски, ѿ пишаха оучѣтелите наши церкѡвнѣи, тѡлкѡ ѣ оучѣтелите еврејскѣи, кѡлкѡ ѿ прѣаха Стѡе крѣѣенѣе. Тѡкмѡ ѣдина тайна ѿ имать посредѣ нихѣ врѣзи челѡвѣчески ѣ врѣзи хрѣтѡѡи ѿвреѣи. Таа азѣ не а найдѡхѣ въ нѣкое писанѣе писана, ако не ѣсть а писалѣ нѣкоѣ, тѡкмѡ на кратко ѣ въ мало, сиречь: заѡѡ Отѣповать хрѣѣанѣте ѣ прѣѣмать кроѡв-та, това мнози го ѡбавѣа: но заѡѡ, ѣ ѿ чѣнать со Оѡа кроѡвѣ не ми се погѡди да видамѣ ѿ да ѣ писано во нѣкоа кнѣга: ради тѡѡ надеждѣ ѿ ѡжидавать нѣкоѣ патѣ за мѣшанѣ еврејско во хрѣстыаскѣа вѣри, ѣ ради да не се гнасать ѿ нихѣ хрѣѣѣанѣте, ѣ кѣ да нѣкатѣ после да ги прѣѣмать оѡѡ вѣрата ѣмѣ, сиречь: во хрѣѣѣанство. Затоѡа познанно ѣсть Оти оѡѡ писанѣето нѣ го предаѡѡа. Азѣ па, поѡѡ нѣсѣ бжѣи блгодать, прѣахѣ Стѡе крѣѣенѣе ѣ агѣскѣи чѣнѣ ашкѣѣѣескаа живѡтѣ, заради хѡленѣето на гордлѣвите ѣ нечѣстыѣи ѿвреѣи, ѣ за добро прѣѣатно хрѣѣѣанское ѿ азѣ ѣдинѣ бѣхѣ равнинѣ (дѣдаскалѣ) нихнѣ, тѡгаѣ бѣа оѡѡ мѣне сѣте тѣѣни нихнѣ ѣвнѣи ѣ потѣѣѣни, до кога прѣахѣ Стѡе крѣѣенѣе. Тѡкмѡ сега по стѡе крѣѣенѣе ѣ хѡламѣ ѣ плѡамѣ, ѣ нѣколкѡ со добро показанѣе ѣ ѣзѡѡѣѣѣе пишѡвамѣ ѣсно тѡка. Тѡкмѡ понапрѣди прилѣга да сѣ покажи поѡѡ таа тайна не ѣсть познанна по сѣте ѿвреѣи, но сѣмо по равнѣните (хахѣми нихнѣ). Во кнѣжницы ѣ фарѣсеѣи, ѿ се ѣменѡватѣ ѿ нихѣ хасѣѣдемѣ: ѣ таа тѣѣна ѿ а чѡвать тѡлкѡ оѡѡѡно.

Предисловіе

Текст на корицата: Книга глаголемаа Оутѣшеніе Грѣшнымъ приведена на прѣстѣй азыкѣ ѿ Кѣрилла іеромонаха бывшаго игѣмень въ мѣнастырь лешечкаго Сѣаго Аданасіа въ тѣпѣ Солѣнскій при хаці папа деодосіа архимандрита Сѣнайтскаго въ лѣта 1840

Содржина: Предговор кон книгата *Утѣшение ірешним* од Кирил Пејчинович

Мнози на старо време сакаха да ѡставаат некое вѣчно по своа смѣртъ, ради да се спѣмни нѣхно име вѣчно, по свој народъ. Едни царовы, дрѣги благородни мѣжи. но не сподобиха се. Оти: все что сотвориша, или направиша сѣто тленѣ и всѣтно. на коѣ що бѣше радѣне нѣхно, да создадат некое градъ много народни, или некое образъ идолскій или некое стѣлль великїи, или некоа мѣдростъ мирскаа и ради сѣ не сподобиха се да се спѣмни нѣхно име вѣчно. всѣто изгѣби се и името нѣхно со мѣдростта нѣхна, оти бѣше радѣнието нѣхно все на мѣролюбїе и не имаха смисла нѣхна ради дѣшевное спасѣнїе, како да спасат некой челоуѣкъ ѿ расторѣнь оумъ, сырѣч: ѿ гѣрдѣсть, да го приведат на смырѣнїе, ѿ сребролюбїе, на милѣстїна, ѿ завистъ, на любовь. И заради това ѡстана радѣнието нѣхно погѣбенѣ и во всѣта.

Глаголю и ради челоуѣцы богѣизбранїи, и православноа вѣры любители: како непрестано ревностъ имаатъ да помогнатъ на православните хрѣганїаны, едни оучители со поѣченїе, дрѣзи милѣстиви со помощъ. такѣа челоуѣцы истина велїмъ: Оти всегда сѣтъ успѣмень, и упохвалѣнїе и оувсегдашно Оублаженїе. И како тѣка на Овой вѣкъ споменот им ест вѣченъ. так и Гѣдъ нарѣдѣ имъ вѣнцы не ѡсїпанїи, и сѣт наслѣдницы во царство небѣсное Блаженъ ест ѿ любѣчитѣтели Хрїстїаны, и ѡвой челоуѣкъ Препѣдѣбнии іеромонахъ Кѣриллъ что ѡбрѣтаѣтса во мѣнастырь Сѣаго Аданасіа, ктиторъ быстъ князь лѣзаръ сѣрпскїи, за Овой Отѣцъ глаголю: аще не бы бїль Онъ помѣгналъ: не бї бїла ѡправѣна и тѣпографїа наша, Оти бѣше изгѣрѣла, и сега надеѣме на бѣа Оти нѣли тѣлко а ѡправихме, има бѣ и за поѣше. Но ѡвой блаженїи челоуѣкъ: Со тѣлко трѣдъ, и бѣжтвеннаа рѣвностъ за хрїстїанскїи, любовь, седе и привѣде Оваа кнїжица, глаголемаа: Оутѣшенїе грѣшнымъ, како седе и собра слово ѿ бѣжвѣное писанїе, ѿ ѣванѣлїе, ѿ вѣтхаа завѣтъ ѿ ѡалтїрь, и кнїги глаголемїа Илїа Минїатъ, и ѿ дрѣги примѣрными истѣрїама. да привѣде ги Со толкованїе на прѣсти азыкѣ болгарскїи долниа мѣссїи Скопскїи, и тѣтовскїи.

Да а чататъ и прѣсто народъ да Оублажаеть на такѡвъ православнии Оучитель, ѡти мѡжатъ да познаатъ ѡ Сие Оученіе. и не можатъ да рѣчатъ, пощо не можеме да познаеме ѡти естъ по славанскіи или по русійски азъкъ, еве ключъ что ѡтворѣтъ сѣрдцето ваше : не ключъ ѡ слато или ѡ сребро, но ключъ ѡ жѣлѣзо и чиликъ, что да не се ви, ѡти среброто и слатото естъ мѣко и се ве, кога да естъ Отворотъ сирѣчь Отключотъ ѡ слато, или ѡ сребро та да не може ковчѣготъ сирѣчь, сѣрдцето мѡе да ѡвори что ми естъ такѡвъ ѡтворъ (ключъ), нека естъ ѡ чиликъ и зелѣзо та да ѡвори ковчѣготъ, та да не естъ ѡ сребро и слато и да не мѡже да ѡвори сѣрдцето на прѣстотъ человекъ еве любезнии православнии христианы, Со ѡваа книжица що побѣава преподѡбнии ѡць Кѣриллъ, не можете да рѣчете ѡти не можеме да познаеме, еве все се познава ѡ начало до конѣць.

И кога ке чатите, во таа книжица, да хвалите и да благодарите бѣа, ѡти е даль таковъ Оучитель во време наше. и да се молиме па на бѣа и Гда Нашего Исуса Христа и на Пречистіа мѣръ егѡ. да бѡдеме вси православнии наслѣдници Со всѣми благоѡгодившимѡ бѣѡ и да Славиме има все Сѣѡе егѡ, Отца. и сына, и Сѣагѡ дѡха. аминь:

Хаѣи папа деѡдѡсѣа архимандритъ сѣнаитскіи.

АРСЕНИЈ ОД ТЕАРЦЕ

Седмогрехник

Извор: А.М. Селищев, *Полог и его болгарское население*, София 1929, стр. 435.

Фодѡлѡкъ и тои еденъ смертни грѣхъ етъ, ѡ това ѡпаднаа еден чинъ аггли, и се оучиніа діаволи бѣха, видѣлина се оучиніа темнина. ѡ фодѡлѡкъ се родѣтъ оуще десетъ ѡрасли сирѣчь филизи: тафра **возвышеніе невѣрство свои табіетъ бегендисѣнѣ накривопогледниѣ хваленѣсе на зборъ нестоенѣ свекомѡ махана наѡжданѣ беленѣсе шаренѣсе** таа мѡ сатъ плодъ и филизи на гордоста: а тои що се держитъ сам себе ѡ свите подоле тои е похаренъ рахатлокъ иматъ на овои вѣкъ етъ погоре во црѣтво небно о о о.

Тамахѣарлокъ на свите лошотіе що сатъ **на вѣковъ коренъ** етъ тамахъ ѡ него се родѣтъ оуще десетъ дрѡги лошотіе **тѡнѣ хакъ іаденѣ и краденѣ и црѣква ѡберѣнѣ, мамелецелокъ ідолопоклонство лѣжа нежаленѣ чоєка измамѣнѣ и ѡ стока ѡпаднѣнѣ и ѡланшаитлокъ.** А той що етъ цѡмертъ свите десетъ ги згазѣтъ и никаковъ зеанъ ненавидѣтъ и бидѣтъ со бѣа и со люди прѣатель и бидѣтъ пофаленъ и на овои вѣкъ и на тои векъ оу бѣа помилѡванъ бѡдетъ аминь.

Коншиа завидбенъ смертни грѣхъ на своа дѣша. оу таковъ чоекъ оуще десеть мѣ се родиле мали а горки смѣщене хѣленіе немѣдроседенъ лютина тѣлотресеніе малодѣшиє ярость пѣденъ издадбенъ оутепбенъ. Та мѣ са плодъ и филизи на тои цо завидѣе и нетерпи досажденіето коншинско и каиль е со свекакво поминѣнъ той чоекъ бѣдѣтъ зравъ и многѣ живъ и на своа кѣна ке ѣмре и по преставленіето негово ке жѣвѣтъ во нѣдро авраамово: еже полѣчити всѣмъ хрѣіаномъ и мѣне грѣшному мѣтва бѣы и всѣхъ стѣихъ аминъ.

Таблица перваја

Извор: А.М. Селищев, *Полог и его болгарское население*, София 1929, стр. 198.

Таблица перваа

Ѡ бѣа бой се Ѡ најголемъ царъ и господаръ и сѣдіа – бѣгай Ѡ неправедноу богатствѣ не се срамѣи говори цѣ е правѣ, не сѣді по хатаръ, ни сирѣмаха ни богата, на сирѣмаха не се рѣгай: поможи мѣ колкѣ да можешъ: който нема подай мѣ цѣ можешъ и не речи чекай до изѣтрина: дигни го ѣногѣ челѣвѣка който е падналъ, зашѣ сичките можеме да паднеме, на беднагѣ смилѣй се: грѣшника поучѣй а не ѣсѣждѣй, зашѣ сичките сме предъ бога грѣшни: чѣвай се Ѡ тѣга крѣвь: ако носишъ ѣрѣжие брани се сосъ негѣ, а не убивай, веренъ биди на комшиете: не имъ завидѣй, който са поголеми Ѡ тебе: на лошите челѣвѣци да се не гнасишъ, но на нѣхните лоши работи.

МОЛИТВА НА НАРОДЕН ЈАЗИК ОД 1841 Г.

Верују

Извор: Бл. Конески, Оливера Јашар-Настева, *Македонски ѣтекстѣови 10-20 век*, Скопје 1971.

место и време на пишување: Струга 1841 г.

писмо: грчко

содржина: ракописен молитвеник од 1841 година, пишуван на струшки говор со грчки букви.

Морфолошки особености: употреба на предлозите *на* и *од*;

Лексички и зборообразувачки особености: народна лексика, турцизми; суфиксот *-ач*.

Вервам на еден господа татка, сфедаржател, саздавачот от небото и от земјата и от сиот век што се пулет и от ангелите што се непулет.

Вервам и на еден Исуса Христоса, на синот господоф самородениот, тој што се роди од татка пред сите векои.

Вистинскиот господа што се роди от вистински господа и не се напрај, вервам на сфетлото што се роди от сфетло, заедно што е со татка, тој што саздаде сфе.

Тој што поради нашата куртулиа и поради нас луѓе слезе от небеси и се затрупи от сфети дух и от Мариа стори чоек.

Вервам на тој што се кладе на карст за нас на времето от Понтия Пилата царот, и пати, и се закопа, и се васкрси от трекиот ден, како што велет сфетите книги. И, кога се качи на небо, седит от десно татку. И пак со слава ќе дојт да отсудит живи и умрени, тој што негоата царштина крај ќе нема.

Вервам и на сфети дух господарот живодавачот, што от татка излевит, и заедно со татка и со сина му се поклонвиме и го славиме него, што со устата от пророците зборвеше.

Вервам и на една оппта и апостолска царква, прикажвам едно карштаане от грехоите, чекам васкарсвене от умрените и живот от другиот век. Амин.

ЈОРДАН ХАЦИ КОНСТАНТИНОВ-ЦИНОТ

Автобиографско писмо на Цинот од 1856 г.

Извор: Х. Поленаковиќ, „Биографски прилог за запознавањето на Цинот“, *Годишен зборник*, Филозофски факултет, Скопје, книга 7, Скопје 1954, стр. 61-78.

Молимъ Брате Јордане

Да ми кажешъ до денеска како ти е помино?

Почитаемъ Господине! До денеска добро поминахъ, и добро живеяхъ, и не ме е сретнала никаква скудност и сиромашја, а отъ денеска тамо Богъ всемилостивъ како ке заповѣди.

Ето има 15 години како ме гонатъ владыцы и богати гражданы, и тако ако бы го гониль некой дiаволо, истый дiаволь бы умрель ако е безплотень.

Можешъ да ми речешъ: лошъ си, за това те гонатъ. Но не самъ лошъ ни па искамъ лошото.

Азъ во Велесъ отъ прво дѣца кога заучихъ, почехъ да гы учамъ: Букварь, св. Исторія, Црквена Исторія, Оглашеніе вѣры, Географія, Всеобщая Исторія, Грамматика съ художнословіе и діалектика, Црквена оправа, Тлкованіе все священнописаніе, Митологія итд. Наредъ, т.е формално и сложно, и почеха нашыте дѣца да прѣдуспѣвають и плодъ да принесуять и тако мене вси наши гражданы ме узвышиха до небеси.

Но имахме у велесъ още 4 мина учители, кой едва можеха име да пишатъ: 1. се зове даскаль Митра, 2. даскаль Елиско, 3. даскаль Томо, 4. и 5. гречески даскали, но они поуредно учеа: азъ радейки съ добра душа и жешка кръвь, не помыслуехъ и ни самъ зналъ що е гоненіе и завистъ и хула; нимъ отъ мене имъ се досади и единъ другъ се учеа како бесны, на кои ли начинъ да развалят уредното ми училище.

Па владыката на ногкти си гледаше, тако да ме афореса и да прогласи: како еретически учамъ.

Петината даскали совокуплено ме осуждаватъ предъ владыка Игнатія, како самъ фармазонъ (отрователь а они сами не знаеха що ке се рече фармазонъ).

Владыката абіе прызвива да се собератъ вси наши чорбажіи (тако се говорятъ въ Турско првогражданите), а чорбажія на словенскій се зове чанколизь или лижикотли.

Они на той часъ се собраха. Не можахъ да речамъ да са лоши нашыте гражданы, колкото се препрости и неучени, и покорны на св. Црква.

Владыката: Знаете ли защо самъ ве призваль?

Вси: Не знаеме Господине!

Онъ: Той! Той! Еретигъ! Фармазонъ Той сака да ни расипе вѣрата, анатема нему!

Они со страхъ и трепеть: кой Господине?

Онъ: Мосне харно го знаете! И ви! И ви сте ятакъ!

Они: Опрости, Господине (вси му цѣливаха рука)! Опрости, опрости! Да му е ... коньи майката, не ни е потребенъ! Та дека не сме знаеле ніе, та не сме ли поминале?

Владыката: Ете сега паметно чорбажіа! Ты го си аксіосъ на го чорбажіа быднешъ! Я ке го речамъ на аянино да го тури чорбажіа.

Они вси: Хвалати Господине! Что искашь от насъ?

Владыката: Да го испудите той чапкънъ учитель, той Јорданъ копиль сефи пущъ! Мене го кажатъ попови хулилъ на анафора и на икони, той е діаволосъ, анатема нему!

Они: Сега ке го испудиме!

Токо ете ти два Сеймена (Пандура), ме отведоха на аянски конакъ, още не заставахъ, ми привыка Али-бегъ Кіоро (така се зове)

дишари пуцъ! Сефи пезевенгъ, хънзъръ кяфиръ! Калкасънъ мехтуптенъ зере шейтана сени веръръмъ! Куяонусъ хапси о женабети!

Привикаха другите: айде шинди башла, та ярънъ гидерсе мехтупте, сургунъ едежейсь ону.

Азь плачейки дома си дойдохъ, пріятелите ме оставиха, сродниците отъ мене се крыеха.

Нощ ъта дойде единъ човекъ ме извыка отъ прозора, ми рече: скры книгыте, защо утре рано сеймени ке дойдат отъ владыката, ке ти гы земать и ке ты гы изгорать.

Я нощъта гы пренесохъ въ чича Лаза единъ добродушенъ хрістянинъ и тамо гы скрыхъ въ една праздна вінска бочва.

Изутрината дойдоха сеймените, ми найдоха само единъ Кіевопечерскіи Патерикъ ми го зеха.

На Успеніе пресвятыя Богородицы въ црква ми прочетиха афорезмо, и запретиха никои дете да не пуши у мене да учи. Но Цинцарите до толко зло ми сториха, що не знае ни самыи діаволь.

Три години той владыка ме гонеше.

Но язъ отидохъ въ Солунъ, въ св. Гора, въ Хіосъ (Сакъсь), въ Патмосъ, и па си дойдохъ дома. Па почехъ да учамъ возлюбленныте наши **Славчина**, и ступахъ съ едно уредно напредіе, и успехъ показахъ.

Но въ тая година дойде новъ владыка именовемъ Феоклитъ, кой како ме виде рече: добръ учитель, т.е калось дідаскалось, ине пепедевменось, омосъ, ине акоминеось, діа туто дѣн гинете на инаі дидаскалось.

Цинцарыте се совокупиха, и му рекоха: Господине! Той учитель що го зоватъ Јорданъ Х. Константіновъ, съ прво да гледашъ да го изгонишь, защо ако го оставишь да учи: онъ е трудолюбивъ и иска своите славени да гы разбуды, ако они се разбудать, за тебе и за насъ добръ берикетъ ке нема. Та! зато е добро да немаять ученіе.

Абіе гы тура нашите граждани въ немиръ и въ неслога и въ завистъ, почна мене да ми копа гробъ. Единъ день гы прызыва всички гражданы, и имъ чини една голема церемонія, па имъ говори: Добри хрістяны! Засто за единъ учитель, да быдеме на тарифъ и на хиянстлукъ? Онъ ве направи на татковъ тертипъ да быдете, ке ви расипе градо, ве жалимъ! Токо со време испудете го!“

Съ много злоизмысленія, и той владыка ми разори многотрудното училище!

Я отидохъ въ влашко и въ Београдъ, и па си дойдохъ дома, почехъ още поуредно да учамъ; но дойде другъ владыка именовемъ Авксентія Болгаринъ, но хиліядо пути позоль отъ првите. – Онъ како

дойде разбра ради мене, ме призва, и ми рече: 300.000 гроша ке дадамъ, я ти ке останешъ я я въ велесь! токо ерзійлень бегай! Онъ ме кл'на и се опна добро, но и я силно се сопротивихъ, найпосле въ црквите даде проклетія, кой ке прати у мене дете да учи да е проклетъ. Въ тья дни отъ Скопѣ ми пратиха 23 писма да имъ быдамъ учитель, я некехъ. Защо знамъ що ке ми дойде на глава.

Найпосле сами дойдоха отъ велесь ме кренаха, и по моя воля училище ми наредиха, и такво беше Скопское училище, що въ всичка Турція още нема, и мучно е да има.

Ги учехъ: Букваръ, Св. Исторія, Црк. Исторія, Присловицы, Рачуница и Диплографія, Географія, Грамматика, Всеобщая Исторія, Митологія, Фісика, Класически списанія и т. д. и т. д. И явно беше моето трудолюбіе кое и успѣхъ даде, и всегде се прочу.

Но владыката и 5 греци на турцы ме дадоха, рекоха е Московски шпионъ, турците ме изгониха.

Я отидох въ Цариградъ, и па въ Скопѣ дойдохъ, за да се покажемъ какъ сам благородень и родолюбивъ.

въ велесь ми учиниха 700.000 найголеми злины, у Скопѣ 3.000.000 злины и 656. 836 Потурчени хули, и то владыката и петина греци потурченицы, и некой простацы Болгары, кои не знаятъ ни две ни три.

Никой не ми е даль ни две пари, ето три и поль години Богъ Господъ ме живи и св. Богородица. Та за това косата ми обеле. Три пути руците опако ми врзале низащо. Господи, не имъ пиши грехъ защо не знаятъ что творять.

23 апрель Јорд. Х. Константиновъ Ч. Трайковъ
Скопѣ

Дайте на Јордана Х. Константинова една корка хлебъ!

Морални афоризми

Извор: Х. Поленаковиќ, „Две збирки од афоризми на Цинот“, *Годишен зборник*, Филозофски факултет, Скопје, книга 7, Скопје 1954, с. 71-78.

Година на пишување: 1856

Воздаша ми злая за Благая!

„Друзи мои искренни мои прѣмо мнѣ приближитася истинни. И ближній мои отъ далече мене сташи: и нуждахуся ищущіи душу мою, и ищущіи злая мнѣ, глаголаху сустниа и лстивнымъ весь день научахуся.

Псалм XXXVII, 12, 13

Сладкѣй ми Брате!

Човекъ е роденъ да се мучи, да плаче, и на всякъ денъ да умира.

Човекъ човека яде пѣе и коските му изглодуе па и мозоко отъ малите коски **ке** му изсмошка (изцица).

Човекъ се горди, завиди, и ненавиди, лукавнуе и убива, тѣло и душа, тѣлото съ орудіе ножъ или пушка или сѣкира, а душата съ блудъ и погани мысли и помраченіе умно.

Човекъ лаже, ласка, клевети, и е неблагодаренъ.

Човекъ чини добро, мисли добро, иска добро, люби Бога, люби дявола, почитуе злыте човецы.

Човекъ все мери съ мерило, а себе неке да се измери.

Човекъ тѣлото си мери да ли се е угоило, а душата, срдцето, умо, мыслата, языко брбливъ, неке да си гы измери.

Човекъ отъ работата дневна ноше се починуе, а отъ злото наклоненіе неке да се отъ почини ни когда.

Човекъ е непостоянъ. Човекъ е съ 18. 000 лица, съ 28. 000 ушы, без очи, защо що невиди проповедуе и осуждуе, а що види това все у чаршія е наредено; човекъ е постоянъ, защо стой и чини упорство – инатъ – докле злото го стори, како крмакъ се бори.

Човекъ прво за себе мысли, па после 160 часи за Бога, и това докле го излаже, а калугеръ по седмъ дена мысли за себе, а после 683 дена мало нешто за Бога, защо мисли за 2000 шиника жито, за 14 вола, за 32 овцы съ ягненцы, за 250 руна волна, за 48 бачила да пройде за масть и сиръ, за 12000 яйца, за 80 мисири, за 39 гуски, за 60 патки, за 804 кокошки, за 300 шиника пченка мумуруска, за хилядо ока грахъ, за 364 ока лека – сочиво, за граоръ, бакла, уровъ, расолъ, кромидъ, прасъ, лукъ, и за 200 ведра вино, и 1000 ока ракия итд. итд. итд. После всичко зымо вино пелиначъ и топла ракия съ шекеръ ке пѣе, да Богу угоди. Христе Боже видиш ли отъ небо?! – види! види! –

Човекъ може да придобіе сто хиляды пріятели, само ако може да гы гощева и пой, а они можат да му ходатъ на негова свинска воля 800 години само онъ ако гы храни и пой, съ вино и розоліи, а исповедниците ке му допушатъ на 24 пути да узимы тайнъ Божѣй въ една година, ако е блудникъ и убица и пѣяница, некъ се причести на святѣй Ѳедоръ, защо това блудство и убіство и пѣянство съ нехотѣніе го е направиль, та не е нищо. И той човекъ кои е ималъ сто хиляды пріятели, ако среѣната му се преобрати въ несреѣна, и пріятелите ке се преобрадаты да го хулаты да го безчестаты и да го остават како брбушка на цедило.

Човекъ ако рече имамъ имамъ пріятели, онъ лаже.

Човекъ ако рече имамъ Бога, требе да трпи.

Човекъ ако рече я самъ добръ, требе да не лаже.

Човекъ ако рече я самъ паметенъ требе никого да не осужди, да не похули, да не оскорби, и съ мера да говори и како крмакъ да се не бори.

Човекъ е произведенъ отъ чувство, човекъ е мошно мали створъ колку слачицно зрно, колку паужина, колку свилена буба, колку снегова грутка, колку огнена искра, найпосле колку една капка водица.

Човекъ треба да се чува и да молчи отъ човека и предъчовека. Човекъ да се не чува отъ волкъ и магаре, и предъ нихъ да не молчи. – Защо отъ човека ако се не чувашъ онъ ке те изеде како волкъ, а ако не молчишъ онъ ке те познае да си магаре. – А ако се не чува отъ волко, онъ не обитава при волцы, а ако не молчи предъ магарцы, треба да выка како магарецъ

Човекъ треба добро да се влада, но съ добри човецы да се влада, а владанъ е производно отъ воля добра и валянство, а со тыя онъ що ке се влада, ако се неучени, ке му речать дошоль отъ безтрага да ни разваля работите наши. Незнае съ насъ да се влада. Они ако свински се владаят, го нудать и онъ свиня да буде, и мегю волцы како волкъ да урлика.

Сирома човекъ не е никако!

Човекъ може да е човекъсамо онъ ако иска.

Човекъ има 12 пріятели, и съ ни може найблагородно на овой светъ да поживее.

Кои се тыя пріятели?

1. Богъ, кой е всемогущій всесилный всещедрый, безсмертный творецъ и создатель и скорый помощникъ.

2. Чисто срдце чиста мысла и мирна душа.

3. Молчаніе на языко и моленіе съ языко.

4. Работа и трудъ.

5. Чистота на тѣлото, на очите, на ушыте.

6. Мужество и великодушіе.

7. Трпѣніе и кротость

8. Доволень и на наймалкуто.

9. Благодарень на всещо.

10. Любезень према всичките.

11. Обнадежденъ отъ Бога.

12. Вѣренъ на закона Божіего.

ПАРТЕНИЈ ЗОГРАФСКИ

Мисли за болгарскиот јазик

Наслов на оригиналот: Мисли за болгарски-отъ азикъ

Објавено во „Български книжици“, I, 1, стр. 35-42, 1 јануари 1858

Правописни и фонетски особености: претпочитање на рефлексот о како замена за ж; бележење на фонемите /ќ/ и /ѓ/ со диграмите тѣ, дѣ.

Мисли за болгарски-отъ азикъ.

И дрѣгѣи **потъ** сме кажале, пакъ сега **кажѣваме**, що за да можеть да се составить еденъ общѣи писменнѣи азикъ прво е потребно да излезать на аѣе си-те местни наречѣа и идиотизми на азикъ-отъ ни, врѣхѣ кои-то общѣи-отъ азикъ имать да се зиздять догде се не направить тоа нешо никой не можеть и неимать право да сѣдить и да редить за общѣи писменнѣи азикъ, основѣвасци се на едно толко, кое и да е оно, наречѣе; и секое подобно сѣденѣе и реденѣе, како не полно, тѣа е сѣетно и безплодно.

Нашѣи-отъ азикъ, како що е познато, се дѣлитъ на две главни наречѣа, отъ кои-то едно-то се говоритъ во Болгарѣа и Тракиа, а пакъ дрѣго-то во Македонѣа. Първо-то отъ нихъ веќе е семъ известно; зашо се что се писало до сега на нашъ **јозикъ** се на него се писало, а на дрѣго-то ни гри: по таа причина, что возрожденѣе-то на наша-та писменость се почна осгора на долѣ. Оваа е причина-та, что не толко иностраните славнисти, но и исти-те наши ученни, что не принадлежатъ на Македонско-то наречѣе, немаеть за него никакво основателно и определено понатѣе. За да изведеме на светъ Македонско-то наречѣе со си-те негови общи и местни идиотизми, до колко е то намъ возможно, **мие** имаме намеренѣе да составиме на него граматика въ параллель со дрѣго-то; но понеже тоа наше намеренѣе можеть мало да се позабавить, **мие** сега излагаме кратко главни-те негови особяности относительно конъ дрѣго-то наречѣе. (а)

Македонско-то наречѣе не толко не трѣбеть и не можеть да бидеть исклученно отъ общѣи-отъ писменнѣи азикъ. по добро **тѣа** беше ако оно сѣа прѣимаше за главна негова основа; по таа причина что оно е по пълнозвѣчно, по плавно и по стройно, и въ много отношенѣа по пълно и по богато. Представители на тоа наречѣе се југозападни-те страни на Македонѣа.

Първа-та и най големата разлика, **шо** сѣществѣватъ по **медѣѣ** две-те наречѣа, состоить споредъ наше-то мненѣе, въ различно-то имѣ

произносѣванье, или слоудареніе: Така Македонско-то наречіе обикновенно любить да ударатъ въ начало на слова-та, а напротивъ дрѣго-то на конецъ, таке что въ първо-то наречіе віе никой пжтъ не можете да сретните слово съ удареніе на последній-отъ слогъ, кога напротивъ тоа последно-то въ повеке-то слова ударатъ на окончаніе-то. Овде Македонско-то наречіе се сблизѣватъ со Србско-то.

Освень тоа въ македонско-то наречіе находиме уще следѣщи-те особенности:

1) Оно не търпитъ следѣющи-те шипаци бѣкви Ж и Ш предъ Д и Т, и въ таковъ слѣчай последни-те или се умагчаваеъ, или сохранѣваеъ твърдото свое произношеніе.

2) Бѣква-та А секога иматъ пълно и асно произношеніе, а не како въ дрѣго-то наречіе, отривисто и полѣгласно.

3) Е и О ни въ каковъ случай не си изменѣваеъ своето произношеніе, како въ дрѣго-то наречіе, първа-та на И, а дрѣгата на У.

4) Ъ и Ь сочѣвале свое-то полѣгласіе тамъ, где и во дрѣго-то наречіе, и толко въ едно поднаречіе се превратиле въ полноласна О, како: Корстъ, Цорковъ, Ворвъ, полнь, Вортъ, Торга и проч. на место: Кърстъ, Църковъ, Въртъ и проч.

5) Ъ секога, безъ исключеніе, се произносить како чисто Е, и никога не звѣчить како ѡ, како џо ставатъ въ дрѣгото наречіе. Ако да не беше тоа разногласіе да се изметнетъ отъ новоболгарска-та писменность. Сега на първъ потъ мие ѡ оставаме на страна, до где бидиме и разсѣдиме по добре за нейзина-та сѣдба.

6) Х или со семь се оставатъ, како на примеръ: ода, убаво, оро, арно, пишеа, одеа или оодее, стоеа и пр, на место: хода, хубаво, ходеха, стоеха и пр. или се произносить како Ф: пишефъ, читафъ, прафъ, фала, фърла, на место пишехъ, прахъ, хвала и пр. или наконецъ како в: уво, бълва и пр. на место ухо, бълха. Правила за тоа тѣа се изложатъ во грамматика-та.

7) Членови-те отъ местоименіа-та овъ и онъ, за които некога подробно **бехме писале**, и пакъ имаме да пишиме за да опровѣргнеме некои ложни мненіа, џо сѣществѣваеъ за нихъ.

8) Склоненіа-та на собственни-те имани поуцелеле въ Македонско-то наречіе, отколи въ дрѣго-то, како имаме да видиме въ грамматика-та.

9) Средни-те имена, что кончаваеътна ле и ре и сите умалителни въ множественно число кончаваеъта на ина, а не на ета, како: поле полина, море морина, момче момчина, книже книжина.

10) Третьо-то единствено лице въ настоѣще-то време въ изавително наклоненіе сохранѣватъ старо-то окончаніе тѣ.

11) Третьо-то множественно лице на тоа исто време имаат различно, споредъ видь-отъ на глаголь-отъ и поднаречїе-то, окончанїе, защото не е овде место да излагаме подробно за тоа нещo.

12) Македонско-то наречїе имаат дѣепричастїе.

13) Рогата-та бѣква ж въ Македонско-то наречїе се произносить како чисто А, а въ некои места како О, напримеръ, рака, мака, лажа, каде и пр. или рока, мока, потъ, ложа и пр. на место рѣжа, мѣжа, пѣтъ, и пр. Толко во едно поднаречїе она е сохранила, и то толко во гореспоменѣти-те слѣчай, сиречь кога она е коренна бѣква. Оваа бѣква и въ дрѣго-то наречїе не е сохранена освенъ въ гореспоменѣти-те слѣчай, сиречь въ тѣе не много слова, где она не находитъ во среде. Следователно ако държиме мїе едно начало, сиречь да пишиме споредъ сегашно-то произношенїе, како что и требетьда правиме, ако **сакаме** да не падаме въ противоречїе, и да не затрѣднѣваме правописанїе-то безъ секоа нѣжда и полза, ж не требеть да се употреблаватъ освенъ въ гореспоменѣти-те слѣчай.

Така убо противречатъ себе си, две начала принимаещи тѣе, что пишатъ винителнїй падежъ въ женски-те имена со ж, ибо ако подражающе на старина-та клаваеть тѣе ж во винителнїй падежъ, безъ да го произнесатъ, тога требеть да постѣпватъ така точно и относительно дрѣги-те падежи: родителнїй-отъ и дателнїй-отъ со ѣ, ибо они така кончавале въ старо време, и тога кѣде тѣа стигнеме? тѣа стигнеме тамо, що да прїимеме стари-те окончанїа на падежи-те. Ако имаеть такво намеренїе тѣе, что праватъ така тоа е дрѣго нещo но въ таковъ слѣчай требеть тѣе строго да се държатъ за тоа начало, а не да шаваеть тамъ и самъ. Но можатъ да ни кажатъ, что тѣе ж употреблаваетъ во винителнїй падежъ и въ дрѣги подобни слѣчай не за дрѣго нещo, колко за тоа, що тамошна-та окончателна бѣква, сиречь А, полбгласно се произносить; и понеже въ старо време въ подобни-те места стоала полбгласна-та бѣква ж, за тоа сега мїе ъ клаваме тамо. Но пакъ и въ таковъ слѣчай се раждатъ противоречїе; ибо мїе знаеме, и по горе рекохме, что въ некои страни А нематъ ѡснїй и твѣрдїй звѣкъ, а слабъ и полбгласенъ, особенно кога она е наконецъ. Следователно ако по таа причина вїе винителнїй-отъ падежъ пишите со ж, тога требеть си-те падежи на единственно-то число въ женски-те имена и на множественно число во среднїй родъ да ѣ пишите со ж; защо си-те тѣе имаеть совѣшенно еднакво произношенїе въ окончанїе-то и въ таковъ смисль мїе имаме толко еденъ падежъ. Но коа отъ две-те е по полезно да употребите А, или ж, очевидно что А, ибо нематъ за башъ хатерь сїй-отъ народъ да предчѣватъ и да кършитъ ѡзикъ-отъ си на ново полбгласно **произносѣванье** тамъ, где онъ навикналь да произносить полно и

свободно; не ще станетъ онъ на секое, гдѣ мѣ се сретитъ ваше-то ж да се приготовлаватъ и настроюватъ уста-та за да го произнесетъ правилно.

Тоа што казахме за ж можеме да кажеме и за ы. Понеже оваа буква иматъ совършено еднакво произносѣвање со и и николко не се отличѣватъ отъ него нѣжно е, споредъ наше-то мненіе, да се исхвърлитъ отъ новоболгарска-та писменность, та нищо немаетъ да пострадатъ; ибо она ще се утврждаватъ на сегашно-то произношеніе. Нищо не казѣвае тѣе, що викаетъ, тѣа, ако исхвърлиме ы и дрѣги подобни бѣкви, ще возникнатъ голема неудобства въ **словопроизводство-то** ако некои докажатъ тоа нешто мѣе сме готови да се уклониме отъ свое-то мненіе.

При ова кратко изложеніе присовокупѣваме неколку народни песни на Македонско-то наречіе, кои въ много отношеніа се любопитни.

1.

Сѣлнце-то мѣе е нѣа заодѣ.
 Самовила е задѣа гора.
 Мирче вѣйвода прѣдѣ нѣа.
 Бѣрза ѣ конѣа вѣдеше,
 Цѣрвенѣ ѣ бѣйракѣа нѣсеше,
 Мирче вѣйвода гѣворитѣ:
 Самовѣло ле мѣйко ле,
 Дѣста ти конѣа пѣводитѣфѣ;
 Дѣста ти бѣйракѣа пѣносифѣ.
 А Самѣвила гѣворитѣ:
 Пѣводи Мирче пѣводи,
 И цѣрвенѣа бѣйракѣа пѣноси
 До **зелѣни-не лѣвадѣе**,
 До стѣдѣни-не клѣденци.
 Тѣамо се жѣнитѣ Анкѣла.

АПОКРИФ ОД ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК

Филѣсофѣе стагѣо иѣоанна крѣтитѣла

Извор: Михајло Георгиевски, Прилози од старата македонска книжевност и култура, Менора, Скопје 1997, стр. 153-161.

време на пишување: втора половина на XIX век

обем: 44 листа мал формат 16 x 11 см

содржина: зборник составен од молитви и други црковни текстови

место на чување: НУБ - Скопје, инвентарен број. 44

Јазични особености: македонски народен јазик (со вклучени особености од широк круг македонски дијалекти)

Правописни и фонетски особености: нередовна употреба на ерова буква на крајот на зборови што завршуваат на согласка; форсирање на а-изговор (наместо ж), вокално *p* без ерова буква, губење на *χ*; бележење на безвучувањето на звучните согласки на крајот на зборот.

Морфолошки особености: наставка за обична множина *-ови* кај едно-сложните именки од машки род; наставка *-иња* кај именките од среден род на *-е*; збирномножински форми; форма за избројана множина; формант *-ува* за повторливост; наставка *-в* во формата за прво лице еднина аорист; Образување идно време со партикулите *ке* и *ке га*.

Беше пощениа во гората даворска тамо каде цо седеше му дойде гласъ ѿ нбси и мѡ казвваше: слушай праведниии Иоане, цо се чѡ гласъ на гора даворска, ке да дойде врме, ке се прерѡди антихрист, и ке да биди страшень на лице, и космѣта на гловата како стрѣлы ѡстри. На това време метъ и масло ке да многѡ, а вода и хлѣбъ неке да има. Сите извори и сите воды цо има по землата ке се исцѡшатъ, сребро и слато се ке погине... и ке се сторить многѡ плачь и викъ. Ке да быди по сета земла. и ке трѣчаатъ лѡ(.)ето ѿ града до града, ѿ село до село за вода, цо да му се намери една капка вода да се напѣет вода. И тогай ке викаатъ антихристовите слѡги: елате да ви дадим вода да пѣте, ами да ви оударимъ белек на лева страна и на лева рака. Така многѡ люди ке да бележе на лева страна и на рѡкѡ и да речат тѣе, елате да ви дадамъ вода, и ке трѣнат мнѡго народъ по него по антихриста, а той кога ке видит ѡти много народъ члѣчески по него идатъ и плачатъ за една капка вода, и тогай ке да речит антихрист: каде идете по мене, азъ не сѡмъ гдѣ да ви дадамъ вода. Тогай ке да викнатъ сосъ глас големъ да плачатъ, гладны и жедны ке да викнат, гдѣ каде да идеме, каде да фанеме сега, како имаме белек на лева рѡка. Ке да быди много плачь по сета земла, и ке бидѣ големъ оуморъ, ке има така тогай по сета земла. Тогай ке извадатъ той кой цо ималъ. Тогай сребро и злато ке да го фрлатъ по полиците и по огновите, хемъ ке речатъ: зацо ни ѣе ѿ сега именѣе, сребро и злато, кога немаме вода да пѣеме. Ке царѡватъ антихристъ. 7 години. Тогай ке да доиде време совершениѣе ке да е, содомъ и гоморъ и огнь вечныи ке да проводи гдѣ. Ке се запали землата. Р лахти на долбочина ке да изгоратъ, горы и каменѣ и планинѣ ѣ доловы и барчина и села и градовы и после и овые сы.

Д ветрой ке завеать силны и бѣины, ке развеать пепель во море и да оуравны землата и ке да заврны дождь.

М̄ дена и м̄ ноци да оуміеть землата да израсте трева зелена. Тогай ке да слезить Архангелъ Михайль, ке засвиреть сось рокъ ке се чѣеть гласъ по сета земла. Той гласѣи да воскреснать мертвы, да прїидать живы на сѣдь. И тогай праведнаго ке да слезить силнїй царь, клавнїй Иисъ Хросъ, снѣ бжїй, сось голема слава его и сось сылнїй чеснаго и животворѣаго крѣта гднѣ, да сѣдит живыи мертвы. И тогай ке да разделит праведните ѿ десна страна, а грешныте ѿ лева страна. И ке викны тогай на грѣшныте снѣ бжїй, ѿ лева страна цо сеть идете ѿ тѣка лѣкавы и проклеты ѿ Оца моего на вечный Огнь, сось дѣвола све слѣгале, неговъ законъ цо држехте, како него го дѣмахме, а мойте слѣгы и мой законъ хлѣхте, идете комѣ сте слѣгале, сось него живейте сы на вечный огнь, на темнѣю ада, каде червые синѣ го немаѣ, каде огнь има, а вода нема, каде стѣдь има, а вода нема, а слнце нема, каде ношь има, а день нема, каде мразъ има, а оганъ нема, зацо азъ вамъ много нешо дадовъ а вые нышто не сте дале мене. Азъ провождахъ за име мое слепы, храмы, голы, босы, гладны и жедны, должны за прени больнави пѣтници сакаха за име мое, а вые лукавы цо бехте лакомы и сребролюбцы хлѣхте мойте братїѣ, а сега идете на вечный огнь, оты вые себе хвалихте, оты вые правдата оукривахте а кривотата оуправахте. Тогай выка, гдѣ на млѣтивите:

ѿ десна страна елате блѣвены ѿ оца моего, оуготоваю вам црѣтво нбное. Вые мой законъ држахте и мойте слѣгы хвалехте и моемо еѣгелїе слѣшахте, мойте во црѣквы плачахте за име мое давахте, голы ѡблекохте, босы ѡбѣхте, гладны наранихте, жедны напоихте, празднцы держахте мене верѣвахте. Тогай праведныте ке се зарадѣваатъ со големъ радость, а грешныте ке плачатъ, тогай хемъ ке речать: ѡ тешко намъ и горко закъшо се родихме и ные кога вамо ке идеме на вечный огнь и ке речать: ѡхъ горы и **планынѣ** цо не паднахте на насъ да не похлопехте, овой векъ лажовенъ, зацо нїе по законъ не ходехме, зацо нїе постъ постъ не держахме, зацо во црѣква не ходехме и сѣо еѣглїе да слѣшае, хемъ да держиме, како цо вели гдѣ. и кой не ходитъ оу црѣква той еѣ посрамотенъ ѿ ба, како цо реколь пророкъ Дѣвдъ: како се топы восокъ ѿ лицето огнено така ке погинать грешныте ѿ лицето бжїе, а праведныте ке се возрадѣате И ке се возвеселать пред бга до вѣка. Не слѣшате ли братїе цо е заповѣдалъ црѣ Дѣвдъ: како се топи восокот ѿ лицето огнено така ке да се топать грашныте ѿ лицето бжїе, а праведныте ке се радѣваатъ. Затова треба братїе, кога ке дойде некой праздныкъ, да терчае на црѣква, да се молим на сѣа литѣргїѣ, и да се молиме на сѣа Бѣца, и да се молиме на стый оцы и на стый нѣбный аглї, и да не работим

во празникъ. и колико мученицы сами зеле маки за вера а нїе сега вера и законъ имаме а по законъ не твориме. Не слѣшате ли братїа мой, оты некое време беха члвѣцыте Елены, и кой се наказѡваше хрѣтианинъ и толкѡ маки притегнѡваше за вера, а сега вера имаме, ами цю ѿ вера бегаме, какво зло выдохме, да цю не трпиме. ѿ послѡшайте сѣтый мчнцы цю потегнале мака за вера на това време, какобеха ѿрейте неверны без бга, кой хрѣтианинъ ѿсь верѡвамъ гда Иѣса Хрѣта ке го на огнь гореха и го стѡпаха, пак го быеха по тѣлото, така беха дѡшманы на верата и кой веруваше Иѣса Хрѣта цю на оное време много братїа се придаваха на мака. Стари и млади, мажы и жены, много кровь се изливаше по сите градовы и по сите страны, снѣ ѿ татко се делеше за вера, керка ѿ майка и майка ѿ рожба ѿ майка ѿ татка и братъ ѿ брата и сестра ѿ сестра и род ѿ род, ѿко во вѣки мѣти егѡ и престѣымъ и блѣгим и животворацѣымъ твоимъ дхомъ и ннѣ и присно и во вѣки вѣки вѣков аминъ.

КОНИКОВСКО ЕВАНГЕЛИЕ

Писмо: грчко

Издание: *Кониковско еванѣлие*, редактори: Јоуко Линдстет, Људмил Спасов, Јухани Нуорлото, Хелсинки 2008.

Јован 20,19-25

Сфетоју и Великоју Недел'у Паски на Вечернију. От Јоанна.

19. Беше доцкана на тоа ден правниут ут седмицата, и беа вратите затфорени, таму дека беа Учениците собрани зарди страхут Јудејски, дуде Исус и застапа пусреде, и веле на них, мир на вас. 20. И ка кажа ваа лакардиа, му пукажа раците му и ребруто му, и Учениците са зарадуваа ка видоа Госпуда. 21. И ка рече воа, дујна на них, и рече: зимајте Дух Сфетии. 23. И на когуту грехувите простите, са прустени, и на когу заприте са запрени. 24. И Ѳома што са велеше близнак, един ут дванајсте, не беше сос них, кога дуде Исус. 25. Му велеа убо друзите Ученици: видохми Госпуда. и он му рече: аку не видам на раците му нишаните ут карфијте, и аку не кладам прѣстут му на нишаните ут карфијте, и аку не кладам раката ми на ребруто му, не ке верувам.

Матеј 4,18-23

На тоа времи, ка одеши Исус близу на мориту Галилејцку, виде два брата, Симона што се веле Петар, и Андреа брат му, дека фарлеа мрежи уф мориту: зашто беа рибаре. 19 И му веле елајте пу мене, и ки

ва чинам рибаре на л'уде. 20 И уф часут они уставиа мрежите, и утидуа пу негу. И ка утиде понака, виде друзи два брата Јакова Синут на Зеведеа, и брат му Јоанна, внатре уф сајката зајно сос Зеведеа Татку му, дека карпеа мрежите, 22 и 'и викна. И уф часут они уставиа и сајката и татко му, и утидоа пу негу. 23 И Исус убарна сата Галилеа, учеки пу Собориту, и пропуведаше Евангел'ету на Царстфуту, и ислекувасе секакава болка, и секиј марас на Људиту.

АПОКРИФ ОД ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК

Извор: Михајло Георгиевски, *Прилози од старата македонска книжевност и култура*, Менора, Скопје 1997, стр. 163-168.

Сон от пречиста Богородица девојка

Препишувач: Јонче Снегар

Писмо: грчко

Фонетски особености: чување на х

Морфосинтаксички особености: форсирање збирномножински форми од именките од машки род на согласка; засилена употреба на предлогот *ог*, особено за искажување посвојност; секундарна преодност; богат глаголски систем особено за искажување мина-ност; образување идно време со партикулите *ке* и *ка* (< *ке га*); глаголски прилог удвојување на предметот, пасивни конструкции составени од повратна заменка и глаголска придавка.

Лексички особености: именки образувани суфиксот -ба; дијалектна лексика карактеристична за охридскиот говор; црковнословенизми; заемки од грчкиот јазик (рофја), заемки од турскиот јазик.

Надијалектни особености на текстот: јазични особености карактеристични за поширок македонски ареал: форсирање на изговор /а/ употреба на интервокално во зборови во кои обично се испушта во охридскиот говор, форсирање на суфиксот -ува примери.

Во име отца и сина и сфетаго духа.

Во тоа време беш'е заспала пречиста Богородица Девојка во градот Витлеем и дојде каде неа Господ наш Исус Христос и је рече нејзи ели спиеш пречисто девојка ел ме слушаш му велит нему пречиста Богородица **беш сум заспала** и сум видеела за тебе мошне страш'ен сон, и је рече нејзе Христос кажи ми моја мајко пречисто Богородице девојко сонот твој што во **спањето** си го видеела, му рече

нему пречиста Богородица со салзи, чедо мое прелјубезно и сине и бож'е мој! сум видела (апостола) Петра во Рим и (апостола) Павла во Дамаск во Сиам а тебе чедо мое во Јерусалим меѓу два **арами** на древо кипаризово и ловориково и кедрово распнат от фудоли и фарисеи и от лоши јудеи и од неверни чифути поголемо **слегвење** от понтискога Пилата неправедно вас ве отсудиле и на карз ве закоиле, смирно и ж'алчка и киселина ве напиле, и по главата со тарновна палица те биле и лицето ваш'а со пљунки го напљувале и тарнови венец на главата ваш'а ви начукале и со војнички маздрак ребрата ви продупиле така от ребрата ваши истече карф се премена, и небото и земјата се потресое, камењата се разцепиа, од царквата темлото високо од висината горна та дури до земи на две се одели, и темница се стори по сата земја од ш'ест саати дури до девет Јосиф со Никодима от карстот те сметнае и во платно чисто те завие и во гроб те кладое, **одеештим** во пеколот најде **врак'е ж'елезни** та и разглоби Адама и Ева. От пекол и изваде и од сите праведни што беа умрени од гробојте и ваискарсти, кога појде на небеси и седна на стол от слава на десна старна, от бога, оца и је рече нејзе господ наш Исус Христос мајко моја Пресфетаја Богородице преведи је тој сон што си го видела на спањето така ќе ми бидит све попорочвењето твоје и кој чоек **љубит** да го препишит и во кук'ата негоа ни маги ни дух лош не ке се прибират туку Ангели господои со него к'а бидет и от привиденија дјаволски к'е го чуваат и така от лоши љуге и от арами к'а бидит кургулисан и ако пат таргат и патем сонот при себе да си го даржит тој чоек да нема **сраф** ни от љути **зверој** ни от лош'его чока ни от маги ни от силни бури ни от рофја и гармеж'а и от лош'а смарт **к'а бидит варден** прет судник и прет забит одеешчим **сонот ваш нека го препеит** тој чоек залудо отсуден не бидвит зашто архангел Михаил патем одеешчим к'а му кажит нему со твојте мајкини молитви и со мојата поелја к'а бидит помилуван и от

Вечните маки к'а го куртулисам него и на смарта негоа му се фештаам нему да му се кажит и мајката моја пресфатаја Богородица и Ангели божји да му ја земет душата негоа и да ја отнесет во царство небесно на вечни век амин.

Овие зборови се пратени от небеси от самого бога Исуса Христа на Леона папа римскога овој го отписа на други лист и го прати брата си да го кажит по сиот Рим и да надолит душманот а овој лист таква сила имат ако некој го пеит сесарце ели да го слушат ели да го љубит да го даржит во сфојата кукја 40 четересет дни и да се покаит сосеарце и к'а му бидет простени грехојте негој и к'а земит прошч'ание от бога на грехојте со покав'ањето негово и до таја кукја како шчо рекофме не ке се доберит ни оган ни маги ни нечисти дух, и која ж'ена је тешка да не

можит да родит овој лист нека го имат при себе и нека пејт овие зборој и Исус Христос нат мене ме чуват и дење и нок'е на секој час името негово го споменвам зачувајме божж'е оот дјавола ластиваго и от бури и от чарованиа сфети пророче и претече карститељу господа наш'его Исусса Христа во Јордана реката поможи и зачувајме душ'ава моја грешна да ненатласат лош'ото на нероштинава моја амин.

А овој лист се нашол во земја грашеинска на планината Елеонска прет иконата от сфетего архангела Михаиља така беш'е написана со златни слова је написал сам Исус Христос синот от бога живаго и ви ја кажвам ашиќјаре вам силата от бож'еството моје да би во субота навечер откако к'а се пејт вечерно нишчо да не работате оти да не ни молила за вас пресфетаја Богородица девојка мајка тобио виет от дамна бефте пропаднале и со лошја смарт **ве изумреле** затоа пак ви велам во недеља да не работате ни во села ни во градој ни во вароши, туку да вервите и да благодарвите бога со сесарце и зашч'о сум ви дал вам 6 ш'ес дни да работате вие во тие дни вие многу се огрешифте во многу неприлегани работи, и во седмиот ден сум ви го остаил за да испалните добрите работи ваши шч'о сум ви начарал да испалните за името мое ама ако неките вие да сторите спроти нареџбата моја к'а ви пушч'ам грат непретарпен гармежи и рофии и ветрој лоши, и зверој, и ке кренам цар на цара, и крал на кр'аља, кназ на књаза земја на земја син на татка брат на брата комшиа на комшиа и да се ненавидет еден другеого, и к'а бидит мег'у вам карвопролитиа на сфем вам ке навартам нестрек'а и милоста моја ке ја кренам от вас и тога ке разберите љутината божја и правината моја и затоа шч'о ви наспоменвам за во недеља на секој православен христианин на мажи и ж'ени и на деца во царкоф божиин бес лености да ходите и еден другеого нишч'о да не зборвите туку само да се молите и да слуш'ате сфето пеење и стоење божјо да се покаите од грехојте ваши и ако не ме почувате да испалните нареџбите мој к'а ви пушч'ам на вас такви пилци да ве кљукфкает, и да ви изејет месата ваши к'а ви пушч'ам и секакви лоши ветрој, суш'а, за да не изникнет полињата ваши, и пак ви начрвам да се не калните залудо во небо и во земја да ви бидит вам доста овие речеј за вистина зашч'о јас сум ве сторил вас со обрас и да не се ш'егвите еден другеого кој је личен на гардиот и да не си велите криво и лош'о и неправедно да не сфедочите, от сиромаха да не грабните, нешч'о голага да облечите, јабанџија дома да донесите гладнога да најадите, ж'едного да напиете болному понада да му отнесите мартоец да го поспратите до гробот и да го закопате ако би така чинеле како шч'о ви начрвам к'а ви дам на душите ваши царство небесно во рај божиин, а тој шч'о не к'а ви дам на душите ваши царство небесно во рај божиин, а тој шч'о не к'а го кондисат овој лист мој

и ако не вервит на него и ако не се покаит за грехоите сфој тој к'а умрит со лош'а смарт и бес да се причестит от трупот и от карфта христосоа к'а бидит проклет од века до века а тој шчо к'а заверит на овој лист и тој к'а го дават другему да го препишит ели да го пејт, тој чоек макар ако имат грехој колку ја песок покрај морето, ели колку лист'е во планината, ели колку звезди на небото сите грехој ке му бидет простени у царство небесно ке наследит и ке му бидит нему чест во вечни век амин.

ЃУРЧИН КОКАЛЕ

Наказание

изданија: „Ѓурчиновата автобиографија (факсимили)“ во: д-р Александар Матковски, *Ѓурчин Кокалески 1775-1863 (ѳрилоѳ кон ѳраша-њето за создавање на селска, сѳторчарско-ѳрѳовска буржоазија во Македонија)*, Институт за национална историја, Скопје 1959, с. 221-271; А. Белиќ, *Галички дијалекаѳ*, Београд, Ср. Карловци, 1935.

Правописни и фонетски особености: бележење на едначењето по звучност: *ниѳде*; развивање африкати од фрикативни согласки: *ѳс* > *ѳц*: *ѳцовиса*.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: наставка *-ови* кај еднослложните именки од машки род; употреба на дативни форми кај именките од машки род; форма *су* за прво лице еднина сегашно време од помошниот глагол; наставка *-х* во прво лице еднина аорист; употреба на непрефиксирани аористни форми: *сѳоја*, *ѳлави* (трето лице еднина); обопштување на релативната замена *иѳѳо* и во множината; диференцирање на прилози од придавки со зборобразувачкиот формант *-у*: *мноѳу*; употреба на предлози: *на* во конструкции на индиректен објект.

Лексички и зборобразувачки особености: дијалектна лексика карактеристична за галичкиот говор; употреба на црковнословенизми (претежно формули); на турцизми адаптирани според македонски зборобразувачки модели: *ѳѳамија*.

Когнитивно-културолошки особености: освен називот на официјалното средство за плаќање се употребува и македонскиот збор *пари*.

1775

Во славо стѣю единѣ...сѣшнѣ и неразделѣю оца и сина и стѣаго дѣха аминѣ. Ето да се зноетѣ на овоа сенетѣ сѣ се родилѣ а...

ѣорчинѣ кокале со аирѣ.

Слѣшаите вие **синови** и **мнѣкови** мои и си родови **цо** сте мои. наказание **що сѣ патилѣ а**.. ѡ кога сѣ се родилѣ а грешенѣ...

Татко и маика мои. гѣподари Илиа и Кала. Родие три синови и три керки. Сите **постари** ѡ мене. **Стоа** татко со маика **їѣ** години. ѣмре. Го ѡтепае бѣ да го прости ѡстана маика вдовица и ни ѡстави татко сѣ офци **ї** **з** кони и хлада **гроша пари** ѣмрее двата една сестра и еденѣ братѣ.. ѡстанахме две сестри и **мие** дваца а помалѣ ѡ сите силанѣ постарѣ ама и тои **ацамиа** и зедое стоката толкѣ ѡстанае **м** ѡфци

1785

Силанѣ **се** ѡжени и **се** ѡдели. Тои зеде **їѣ** ѡфци мене ми даде кѣ. ѡстана маика со мене и со момичките две. Дрѣго ниѣо како и никои **нигде** ама маика господарка ѡ сои бѣ да а.. прости. Боголѣбна се помоли Гѣдѣ сполаи мѣ и прѣстее богородице и стѣмѣ великомѣченикѣ...ѣорѣию И стѣмѣ велико ... мѣченикѣ димитрию сполаимѣ да имѣ имаме милоста аминѣ

1785

Ме зеде маика ме ѡднесе во Деборѣ ме глави шѣле да ѣча **иозикѣ** стоахѣ тѣве две години набчих и фитосѣ арнаѣтски и ме (г)ледае тѣрците како чедо нихно ала бери гатрси ѡ тѣве ме прати **во** катерино. Со силана капи ѡланѣ и тамо... ѡ тоде доидохме ме даде со зета ни илиа кошѣ трески терзия стоахѣ две години ама се набчихѣ фитосѣ пакѣ поидохѣ **во** воденѣ две години да се алаѣиса.

1792

сторихѣ сторихѣ седомѣ. наесетѣ години гѣдѣ исѣсѣ.. хрѣстосѣ и прѣстаа богородица и стѣи великомѣченикѣ ѣорѣиа. и стѣи великомѣченикѣ димитриа да имѣ има милоста ме разѣмие ѡстанахѣ дома терзия аѣиа кираѣиа боаѣиа базиранѣ ама сиромахѣ ама милостифѣ гѣдѣ богатѣ фатихѣ да се мола гѣдѣ и прѣсте богородѣце и **на** сите стѣи аѣгли и апостоли и пророци и мѣченици хѣтови и **на тие** ѡбрани воини хрѣтѣ мѣченици

1793

Сти великомѣченикѣ ѣорѣиа и стѣи мѣченикѣ димитриа да имѣ милоста.

Сефте ми дадое ѓмъ и разѓмъ. После **иднасто** пред мене не моеше да излезетъ никои ни **со** занаетъ ни **со** пѓшька ни **на** конъ бинеѓиа скахъ нѣ нози на три три ноги... ѿ едножъ кѣ скѓхъ каменъ не моеше да ме заминетъ никои со десетъ ѡки каменъ. ферлахъ н нози мери со твоите кои сакатъ да се ѡвидетъ еве ѓрнекъ

1794

Да се зноет наказание џо сѓ патиль ѿ тога сполаи мѓ гѓѓ.. и прѣсте богородици и сѣмѓ иѡанъ претечѓ и сѣмѓ велико мѓченикѓ ѱорѱию и сѣмѓ велико мѓченикѓ димитриѡ тие воини хѣртови ме избавие како детето џо го избави сѣи ѱорѱиа ѿ ропсѣто и како сѣи димитриа џо избави девоиките солѓски ѿ идолско пленение како детето **сиромачче** шо мѓ се помоли сѣмѓ велико мѓченикѓ ѱорѱиѓ да надбори децате сите џо мѓ изедое лицата базираниите

1795

Таке и мене Гѣдъ и тие сѣи мѓченици ми помогое таа година... Казадисахъ малѓ пари. Поидохъ во Прилепъ кѓпихъ едно конъче. Мѓ го дадохъ **Цѓгѓлѓ вѓикове**. Бее мѓ го ѓкрале. Пакъ до годината поидохъ кѓпихъ два, пакъ едниотъ ми **пѓовиса** пакъ дрѓгата година зедохъ анотъ и терах свињи. Казадисахъ многѓ ѿ Гѣда сполаимъ ме **дарѓва даръ** големъ колкѓ радехъ. Поидохъ во Прилепъ кѓпихъ еденъ конъ ѓбафъ и кѓпихъ лѓ ѡфци мезници.

Сторихъ дваесетъ и две години се свершихъ мѓ и дадохъ ѡфците стаматѓ по годината се ѡженихъ влегохме многѓ сполаи. ѓ до годината поиде стамат на ѓтро ѡдра на полѓ ѡфците пакъ а поидохъ пролета си ѡтепахъ конотъ со тѓфекъ гре ѓмъ прикѓпихъ ѡфци доидох во прилеп идееки здола зедох еден кон алрсан... тога сполаим гѓ тои конн го ах ка се се седло никои не ме замина со него...

АНДРЕЈ ПЕТКОВИЧ

Могила в гора

Место и година на пишување: Одеса, 1859

Прва објава: „Цареградски вестник“ 9 јануари 1860 г., број 465

Прво дословно препечатување: Александар Спасов, „Кој е автор на стихозбирката Глас од далека землја?“, *Македонски јазик*, Скопје, 1952 г., книга 7, с. 165-166.

Факсимил: Ванчо Тушевски, *Сѣудии за браќаѓиа Консѣанѓин и Андреја Пеѓковичи*, том I, Менора, Скопје 2000, с. 295.

Правописни и фонетски особености: диграмно бележење на фонемата /ќ/: векіе.

Андреј Петковичъ (Башино-Селець)

МОГИЛА ВЪ ГОРА

Есенъ была **векіе** влажна и хладна –
 Сухи **листья** шумѣли **сегде**;
 Темна нокъ на земля легна,
 Кога ми **сьлнце** задъ гора зайде.

На околу векіе было мирно и тихо:
 Отъ сладки гласове на милы пилцы
 Не се слушало векіе отъ гора эхо –
 Толку кой-годеръ вили прегладны вълцы.

Тогай ми излезе свѣтла мѣсечина
 И освѣти ясно широка равнина.
 Виднѣяле се овдѣ-ондѣ дълбоки сѣнки
 Отъ стары дървя съ чести имъ гронкы.

По ясно небо бълскали грамады звѣздны;
 На Югъ бѣгали облацы темны;
 Плывала мѣсечина по небо ясно.
 Звѣзды ѝ отворали **паттенце** тесно

Танъ... раздаде се гласъ отъ танка
 Хайдучка предълга пушка.
 Ахъ!... разнесе се отъгора далеко эхо

И пакъ стана по секаде тихо.
 То byly страшны нокны хайдуцы

.....
 Убиле люто желно іергенче
 Младо и умно С л а в н о – Търновче.

Истръчале се отъ село млади юнацы
 Сосъ танки пушки въ юначки **рацы**.
 Но было дочна... мъртво нашле на земля тѣло
 Изранено, истепано и сосема голо

Дома се іедень тогай отъ нихъ стриглавъ вратиль
 Остра мотыка и широка лопата донель
 В честа ми гора они ископали
 Могила тѣсна б р а т у приготвили.

Сось сълзы безъ плачь и таженѣ...
Они предале тѣло на гниенѣ...
Отишле си дома ухилены
От жалост како кога закланы!

На мѣсто лампада свѣтла и ясна
Надъ ова могила пресна
Засвѣтнале отъ небо грамады звѣздны
И тихо-свѣтла мѣсечина съсь нихъ.

Одесса, 25 Декабря
1859 г о д а Андрей Петковичъ
(Башино-Селець)

КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВ

Превод на „Православни црковни братства во југозападна Русија“
наслов на корицата на оригиналот: Православны црковны братства во
југо-западна-тж Руссиѣ отъ русскыи-тѣ азыкѣ преведе К. Мила-
диновъ.

Москва. Въ университетской типографіи 1858

Предисловіе

Недавна во Българскы-тѣ книжицы прочитахме еднѣ статиѣ подѣ заглавнѣ „Унїа“, коѣ тамо се обѣяснаватъ така: „Унїа е присоединеннѣ отъ некоѣ православно цркви подѣ духовно-тж власт отъ Римскыи-тѣ папа, безѣ да пременитъ догматы-тѣ си.“ На такво обѣясненнѣ можитъ секой отъ насѣ да подуматъ: че Унїа-та сосемѣ не е опасна за православиѣ-то и че **мынѣ** не сѣде безѣ никаковѣ вредѣ можимѣ да ѣ приимимѣ, а и на внесениѣ-то ѣ во нашѣ-тж **землиѣ** многостроно да се ползуваме отъ сегашны-тѣ обстоятелства. Нѣ за да не останетъ на такво заблужденнѣ кои составиха въ себѣси таквѣ мысль, се рѣшихмѣ да преводимѣ книгѣ найполезнѣ за насѣ, кѣде живо **се опишвитъ** се **цѣ** насѣ **интересвитъ** во сегашны-тѣ **времина** и ни приносвитъ ползѣ много драгѣ за секого Православнаго. За ползѣ тж отъ таѣ книгѣ се рѣчаватъ и добро-то ѣ имѣ „Братства“, и вѣрно-то ѣ изложвейнѣ, кое се состави отъ источницы современны отъ обстоятелства-та. Во таѣ книгѣ се опишвитъ како Унїа-та во XVI И XVII вѣковы подѣ политическыи видѣ се внесе во Југозападна-тж Руссиѣ, како тамо православно-та вѣра се притѣснаваше со сите насилїа, кои можитъ да

измыслить безчеловѣчество-то. И така несчастны-тѣ православны въ Югозападнѣ-тѣ Руссіѣ испытаха подѣ страшны мѣченїа горко-то авление отѣ Унїа-тѣ, коа со железо и огнь опустевше се цо предѣ себѣ находаше, и свѣтотатствено употреблаваше срества единокѣрвны-тѣ братья, не щадеещемъ ни покой-тѣ отѣ мѣрты-тѣ. Нѣ отѣ друго мѣсто и православїе-то бѣше вкоренено во чисты сѣрца! горкы-тѣ испытанїа принуждиха православны-тѣ да се зближатъ повике мею себѣ, за да можеть тѣрдо да противостоатъ на опасно-то гоненїе, кое бѣше се дигнало противъ нихъ. Така се составиха Братства, кои подкреплаваха, защищаваха православїе-то, во едно времѣ и народность-тѣ. Братства-та како чловѣко-полезны и богоугодны се распространиха на многу стѣрны, кѣде Унїа-та грозеше православїе-то, составяваха судилища, отѣ кои правосудїе-то достигвеше и самы-то достигвее и самы-тѣ епископы.

Читаедемъ тажъ книгъ чувствуешъ, цо унїа-та, подкопвеедемъ основы-тѣ отѣ православїе-то, унищожвить и народность-тѣ; чувствуешъ цо, кои искрено желяеть да подкрепить народность-тѣ, требить да се стараеть да подѣржвить православїе-то. Это цо побуди насъ да преводиме тажъ книгъ, коа на секого очевиднѣ ползж приносить, особено на тые, кои можеть да подумаеть, цо Унїа-та е неопасна за насъ, и цо прибежвеедемъ кѣмъ неж удовлетвораемъ народнѣ потребнсть. Вистина последно-во имѣ е мило и драго за секого Българина. Нѣ требить и мые, имѣедемъ предѣ очы просвѣтителы тѣ нашы Кирилла и Меѣодїа, да не подѣржаваме на опаснсть едно добро, за да спечалиме (прїобрѣсти) едно друго, кое во темнотѣ-тѣ отѣ будуще-то ни даватъ **срество подѣ лажливъ свѣтъ. **Овде сега печатаме** еднѣ сѣде стѣрнѣ, а цѣлѣ книгъ по мало времѣ ке излезить на свѣтъ.**

С. Мѣнино

Юль 1858.

стр. 33

Православны цѣрковны братства во юго-западнѣ-тѣ Руссіѣ

Православны-тѣ цѣрковны Братства, како обществены учрежде-нїа, извыканы отѣ исторически обстоятелства **отѣ** времѣ то, **заслужветъ** пълно вниманїе **отѣ** секого любителя **отѣ** Рускѣ-тѣ старинѣ, особено во настоаще-то времѣ, кога **се** (сичко) цо се дарнкать касаеть до нашы-тѣ предѣды и частны-тѣ событїа, се чинеть **предметъ** отѣ исторически **избарвена** (изысканїа) и исследованїа. Братства-та

излеветъ на историческо-то поприще отъ 1459 год., и продължаватъ существованіе-то си до послѣдны-тъ **времина**, И така се видвеетъ главны работници во сите періоди отъ югозападнѣ-тѣ Руссіѣ, отъ само-то **нейдзино отдѣлвене** отъ восточнѣ-тѣ Руссіѣ. Братства-та **имеемъ** во число-то отъ членовы-тъ си много мѣжы знатны и за происхожденіе-то имъ, и за господарскы-тъ имъ заслугы, се чинетъ мало по мало представители на сѣто Руско населеніе во сѣтѣ югозападнѣ Русіѣ; а значителны-тъ права, кои имъ се отпустиха, во църковны-тъ работы, отъ восточны-тъ патріархы, ги качвеетъ на высокъ степенъ отъ защитници и охранители отъ православнѣ-тѣ вѣрѣ. Братства-та, како представители отъ Руско-то народонаселеніе, бѣха кладены во постоанны отношеніа со сите власти отъ Полско-то правителство; първы тые носетъ на себѣ тѣжокъ (игъ) отъ насиліе и преслѣдованіе, се чинетъ живы свидѣтели отъ тые кървавы испытаніа, на кои се подфѣрли Рускый-тъ народъ, и първы со рѣдко самоотфѣрланіе (самоотъ еврженіе) спасаваетъ Рускѣ-тѣ народность, и испросветъ отъ кралевы-тъ права за Рускый-тъ народъ. Така исторіа-та отъ югозападнѣ-тѣ Руссіѣ е не раздѣлена отъ исторіѣ-тѣ отъ Братства-та. И обстоателно познаваніе со пѣрвѣ-тѣ баратъ изученіе отъ **послѣднѣ-вѣ**. Нѣ ако за секой любитель отъ Рускѣ-тѣ старинѣ, и особено за секого, кои се занимаватъ со исторіѣ-тѣ отъ югозападнѣ-тѣ Руссіѣ, е необходимо изученіе-то отъ Братства-та, а за чедата отъ православнѣ-тѣ църквѣ, таа необходимостъ составатъ существенный дългъ! Во лице-то отъ Братства-та **мые** гледаме таквы общества, кои главнѣ задачѣ отъ существованіе-то си кладвѣха **варденіе-то** и поддържвеніе-то отъ православнѣ-тѣ вѣрѣ до послѣдны-тъ капкы отъ кървь-тѣ си. Постоанны-тъ имъ сношеніа, за сите църковны работы, со восточны-тъ патріархы, со Кіевскы-тъ митрополиты, со епископы-тъ отъ Литовьскѣ-тѣ Руссіѣ, **нихно-то** живо участіе во работы-тъ, кои се дарнкаетъ до сѣтѣ църквѣ, правееетъ исторіѣ-тѣ имъ, особено отъ времина-та отъ Уніѣ-тѣ, **нераздѣлена** отъ исторіѣ-тѣ отъ сѣтѣ Югозападнѣ църквѣ. Училища-та имъ распространвѣха свѣтъ отъ православнѣ-тѣ вѣрѣ по сите межды отъ Югозападнѣ-тѣ Руссіѣ, а по времѣ се сториха разсадници отъ просвѣщеніе-то и за восточнѣ-тѣ Руссіѣ. Во направены-тъ и лѣпо украшены-тъ братскы храмовы се износвеше топлѣ молитвѣ къмъ престоль-тъ отъ Всевышний-тъ и се сѣкршвеше безкървна жетва за грѣховы-тъ отъ сиотъ мѣръ, и во това **тешко** времѣ, кога православны-тъ църквы въ Югозападнѣ-та Руссіѣ бѣха запечатаны, развалены, или обратены во Римскы църквы, наодзати тые гледаха и за самый-тъ порѣдокъ отъ внутрѣшний-тъ животъ отъ христіаны-тъ, **вардеемъ** него и заградвеемъ како со примѣръ-тъ

отъ свой-тъ животь, така и со свои-тъ уки побудвена, и со обличенїа отъ сите тые, кои не се покоравать на църковны-тъ правила, не исключъвеещемъ и самы-тъ епископы. Слѣдователно исторїа-та отъ православнѣ-тѣ църквѣ во Югозападнѣ-тѣ Руссїѣ, безъ исторїѣ-тѣ отъ Братства-та, за насъ неразбрана и темна во много мѣста, наодзади, судба-та отъ Братства-та преставасть себѣ си ново доказателство, новыи примѣръ отъ преданость-тѣ отъ Рускый-тъ народъ къмъ свѣтѣ-тѣ православнѣ вѣрѣ. Надъ православны-тъ бѣха испытаны сите родовы отъ мѣчене-то, насилие-то и преслѣдоване-то; нѣ православна-та вѣра вардеещемъ-се и поддържвеещемъ-се отъ Братства-та останвеше негибна-та (неприкосновена) повике отъ 200 години и при сите усилю неможеше съвршено да се уничтожить отъ вразы-тъ.

Нѣ требить, да се сознаиме, що недостатокъ-тъ отъ источницы-тъ, новостъ-та и на разработность-та отъ предметъ-тъ не даваесть возможность да го ислѣдоваме со съвршенѣ полнотѣ и со удовлетворительность. За таѣ причинѣ при историческо-то ислѣдоване за братства-та, е можно, сообразно со сретства-та, да дарниме сѣде главны-тъ и общы-тъ стѣрны; какво бѣше устройство-то отъ Братства-та? каковъ **цѣль** тые имаха за да достигнеть онаѣ и наодзади **що** направиха за благо-то отъ православнѣ-тѣ църква въ югозападнѣ-тѣ Руссїѣ? За това нека разгледаме православны-тъ църковны Братства отъ стѣрнѣ: 1) отъ направѣ-тѣ имѣ; 2) отъ **цѣль-тѣ** и средства-та имѣ за да достигнеть онаѣ (цѣль-тѣ), сирѣчь вообще отъ стѣрнѣ-тѣ отъ дѣлательность-тѣ имѣ на ползѣ отъ православнѣ-тѣ църквѣ.

ТЖГА ЗА ЮГЪ

Извор: Х. Поленаковиќ, *Стѣраници од македонската книжевност*, Македонска книга, Скопје 1969, стр. 241-242 (факсимил).

Орелски криля какъ да си метнехъ
и въ наши стѣрни да си прелетнехъ
на наши мѣста я да си идамъ
да видамъ Стамболѣ Кукушь да видамъ
да видамъ дали сѣнце и тамо
мрачно угревять како и вамо
Ако какъ овде сѣнце ме стретить,
Ако пакъ мрачно сѣнце-то свѣтитъ,
на пѣтъ далечни я ке сѣ стегнамъ,
и въ други стѣрни ке си побегнамъ,
кѣде сѣнце-то свѣтло угревять,

кжде небо-то дзвезди посевањат
Овде је мрачно и мракъ м'обвива
и темна мжгла земя покрива
Мразой и снегой и пепелници
Силни ветрища и виолици
Околу мжгли и мразой земни
А въ гржди студой и мисли темни.
Не, я не можамъ овде да седамъ,
Я не можамъ мразой да гледамъ
Дайте ми криля я да си метнамъ
и въ наши стжрни да си прелетнамъ,
на наши места я да си идамъ
да видамъ Охридъ, Струга да видамъ
тамо зора-та греить душа-та,
и сжнце свѣтло зайдвить въ гора-та
тамо дарби-те природна сила
со сж-та роскошь ги растурила:
бистро езеро гледашь бѣлеить
или одъ ветаръ синотемнеить;
поле погледнишь или планина,
сегде божова је хубавина
тамо по сжрце въ каваль да свирамъ
сжнце да зайдвить, я да умирамъ.

Во Москва

БРАКА МИЛАДИНОВЦИ

Наслов на корицата на првото издание: Бжлгарски народни пѣсни собрани одъ Братя Миладиновци Димитрия и Константина и издани одъ Константина
Въ Загребъ въ книгопечатницата на А. Якича 1861.

Предговоръ

Морфосинтаксички особености: глаголски прилог на *-ишчем* (како во охридскиот говор); употреба на троен систем показни заменки; глаголски конструкции со форми од помошниот глагол *сум* и глаголска придавка.

Лексички и зборообразувачки особености: народна лексика, продуктивни зборообразувачки модели: дарба.

'**Си-ве** почти пѣсни сѣ слушани отъ жени; седма-та одъ нихъ часть сѣ собрани одъ восточни-те, и други-те одъ западни-те стѣрни, имено: Одъ Панагюрище, Софія, Струмнишко, Кукушко, Воденско, Костурско, Велешко, Дебарско, Прилепско, Охритско, Струшко и Битолско. Найповике пѣсни сѣ собрани отъ Струга, Прилепъ, Кукушь и Панагюрище. **Богатсво-то** одъ пѣсни-те ꙗко **неисцѣрпано**. Въ Струга сѣде една девойка ни **каза** до сто и педесеть пѣсни, одъ кои повике юначки. така и '**си-те** почти Прилепски една стара жена ги каза. **Преписувешемъ** толку пѣсни, мислитъ човѣкъ че сѣ исцѣрпи 'се-то богатство; но кога поминвить во друга махала, тамо нахожатъ много други пѣсни, како одъ новъ изворъ. За това требить да чекаме още много други да сѣ прикладатъ на **овіе** пѣсни, ако любопитенъ човѣкъ издирвить това. Найповики пѣсни сѣ слушани въ Струга одъ Депа Кавайова, въ Прилепъ одъ Гюргя Коте'а; въ Панагюрище одъ Хаджи Марія Х. Томова. – Отъ 'си-те найголема благодарность за това общеполезно собраніе заслужили со искрено-то имъ усердіе Г. В. Чолаковъ, кой снабди насъ со 'си-те почти пѣсни отъ восточни-те стѣрни; и Г. Р. Жинзифов, кои найповике ни помогна со пѣсни и обичаи отъ западни-те стѣрни.

После пѣсни-те сѣ прикладени обичаи свадбени и годинешни, 'секакви вѣрованія, игри, пословици, преданія, гатанки, и собствени народни **имина**. Огромност-та одъ **книга-ва** не позволи да сѣ печататъ Б. слова, и пѣсни-те со ноти.

...

Пѣсни-ве сѣ разделени на Самовилски, Цѣрковни, Юначки, Овчарски, Жальовни, Смешни, Любовни, Свадбени, Лазарски и Жетварски. На юначки-те подходить Самовилски-те, Цѣрковни-те и Овчарски-те; на Любовните-те 'си-те други. (До Самовилски-те сѣ кладени пѣсни подъ име „други стари“, во кои повике сѣ представятъ да говорат дѣрва-та, птици-те и други животни). Това разделеніе по строга смисль не ꙗко **довардено**. Одъ неколку пѣсни сме избрали похарна-та. Еднакви пѣсни сѣ кладени едни пѣти две или три, кога обе-те или три-те по поднаречіе-то или содржаніе-то имъ сѣ любопитни. **Медю** пѣсни-те въ некои живо сѣ отражаватъ глобока старина со вѣрованія, кои сѣ односить дури на предхристиянски-те времена; во други тѣ сѣ смешани со понови идеи; и така една часть одъ пѣсна-та принадлежатъ на стари, друга на нови времена; а во други сѣ огледвить старина-та подъ ново облекло. Во обще 'си-ве пѣсни, освемъ неколку малобройни, имаеть печать одъ народно-то просто, ясно и силно **творчество**, кое така живо трогать сѣрцата-та ни. Народ-отъ нашъ въ найголема-та простота развилъ въ себе си божева-та умствена дарба; той чрезъ

земледелие-то приближенъ до природа-та, живятъ въ 'секогашни **сношенія** со неа, и църпите тие богати изрекува, кои така силно поражаваатъ насъ со необикновена-та имъ хубавина и виразителностъ. И чужди-те пѣсни, по народни-осъ духъ да сѣ слепятъ по народни-отъ духъ, како това сѣ чинитъ во нови по подражаніе преземани пѣсни, тога произлегли нелепостъ, коя доходвита до отвращеніе.

Велигденска

Оро ми играле триста Самовили,
На вѣрфѣ на планина, на рамна рудина;
Оро ми играле, Мефтера немале.
Мефтера дочуле дури градъ Битоля;
„Кого ду пушима, Мефтера да земитъ?
Аи да пушима, Гюргя Самовила,
Гюргя Самовила на крайна девойка;
Тая бѣрго 'одитъ и бѣрго до'одитъ“
И ми ъ пушили Гюргя Самовила
Гюргя Самовила на крайна девойка.
Двашѣ ми је трепнала, треки пѣть летнала;
Та ми је отишла дури градъ Битоля.
Тамо си го најде Дима ке ѣ ручатъ;
По тилъ го удрила, зѣби испаднале;
Въ глава го удрила очи искокнале;
И ми го донесла на вѣрфѣ на планина,
На вѣрфѣ на планина на рамна рудина.
Тогај говореше стара Самовила:
„Свири, Димо, свири, ако намъ надсвиришѣ,
Ке ти ъ да'име Гюргя Самовила
Гюргя Самовила на крайна девойка.“
Свириль Димо свириль, три дни и три ноке,
Три дни и три ноке, и ми 'и надсвириль.
И му ъ дадо'а Гюргя Самовила.
И си ъ однесе Димо въ градъ Битоля
И си ъ однесе во своя-та кука;
И той си затвори баджи и мѣзгалки;
И той си ъ **дѣржа** токму три години.
Тая му **стигнала** едно мѣшко дете.
И ми каниль кум-отъ, да го кѣрститъ дете.
И тогај му рече Гюргя Самовила:
„Отвори си Димо баджи и мѣзгалки,

Сега Димо нигде веке не побегвамъ,
 Защо я си имамъ то'а мъшко дете.“
 И сѣ измами Димо и си отвори.
 Двашъ ми је трепнала, треки пжтъ летнала,
 И си оста'ила то'а мъшко дете,
 И си је отишла отъ ке је та дошла.

Самовилско сиздање

Градъ градила самовила
 Ни на небо, ни на земи,
 Туку така подъ облака;
Що диредзи ми редеше –
 'Се юнаци отбирани;
 Що пармаци ми рѣдеше –
 'Се девойки отбирани;
 Що пенцери ми рѣдеше –
 'Се **дечина** отбирани.
 Едно не је дофтасало –
 То'а що е спроти сжпсе.
 Марко имат **мжшко** дете,
 Мжшко дете прегалено;
 И го зеде мъшко дете,
 Да го кла'ит на прозирци.
 Марко ѓ сѣ милно молит:
 „Самовило, мила сестро!
 Тебѣ ти сѣ милно молямъ
 Да ми гледашъ мъшко дете;
 То'а ми је прегалено,
 Бжрго вода да му давашъ!“

Заплакала ми гората

Заплакала ми гора-та, гора-та и планина-та
 И отъ гора-та **джрвјето**, и од джрвјето лиския-та,
 И отъ гнезди-те пилци-те, и од земя-та трева-та,
 Од кладенци- те вогјето заради Инче войвода:
 „Камо си, Инче, да дойдиш? сѣ айдуци гора с' исполна.
 Айдуци оганъ дадо'е, гората **џ** изгорі'е.
 Егиди Инче Войвода, камо си бжрго да дойдиш,
 Тишки отъ гора избегле!“ Тога сѣ Инче изгласи

Из тая гора зелена: „потай ми, горо зелено,
Етего Инче кѣ идетъ, съ айдуци ке сѣ обидить:
Пжрвото сжрце го немаъ. Кога трандафиль цутеше,
Секой му душа любеше; кога трандафиль капеше,
Никой му мишки нейкеше?“ Извика гора до бога,
И отъ гора-та древѣ-то, и отъ древѣ-то лискята,
И отъ земя-та трева-та, отъ кладенци-те вогѣ-то.
Извика Инче до бога низъ тая гора зелена,
Изъ висока-та планина: „трай ми, горо ле, не плачи,
Ете го Инче кѣ идетъ, айдуци ке 'и испждить.“
Ајдуци глас-отъ му чу'е, еденъ предъ други бега'а,
Еденъ с друг' не се видо'а, Тога сѣ гора зарадва,
И отъ гората древѣто, и отъ древѣто лиска-та,
И отъ гнезди-те пилците, отъ кладенци-те вогѣ-то.

466

Ако ме любишь, ако ме сакашь,
Собуй сѣ себе, обуй ме мене,
Та да одиме да прошетаме
Горе и долу, 'се кунъ бафчите,
Да набериме шаміа круши;
Офъ леле крушо,
Момино душо!

Ако ме любиш. ако ме сакашь,
Собуй сѣ себе, обуй ме мене,
Та да одиме да прошетаме
Горе и долу, 'се кунъ лозя-та,
Да набериме шамиа грозіе,
Ясь кжсни грозје, ти зобни грозие ;
Офъ леле, грозіе, момино око!

497

Момиче съ момче збореше:
„Момиче, мило момиче!
„Утре ъ празникъ големи,
Ясь ке си одамъ на джрва,
И ти да идешъ со мене;
Ясь ке си джрва наберамъ,

Ти да си цвеке наберишъ.“
 Како си збор-отъ зборвеше,
 Така си збор-отъ държа'е;
 Момче отиде на дърва,
 А момиче-то на цвеке.
 Момче си ржка пресече,
 Момиче зма г'изеде,
 Оба-та въ едношъ умре'е.
 Момче кладо'е претъ църковъ
 А момиче-то затъ църковъ
 Момче излезе трандафилъ,
 А момиче-то лозница;
 Расто'е, си порасто'е
 Оба-та ми сѣ стави'е,
 Защо си любовъ име'е.

Свадебни обичаи отъ Струга

На големите празници, како Велигденъ, Петровденъ, Спасовденъ и др. сѣ береетъ млади мѣжи и жени окулу църковъ, или на други места, и играетъ хоро невѣсти, девойки и мѣжи особено. Тога **неженети-те** имаетъ случаи да си отбератъ лика спроти себе. На отбрана-та си пуцаетъ стройници, кои даваеъ малъ нишанъ. Свѣршени-те во празници си пуцаетъ секакви дарови, како сладки яела, ризи везани, и китки. Предъ свадбата-та си менвеетъ големи-отъ нишанъ. Четворток-отъ си клаваеъ старосватъ, и побратими. Старосват-отъ седить до кум-отъ подолу, а побратими-те канеетъ сватови, и, кога одѣтъ по невѣста, стоетъ отъ две-те стѣрни отъ зет-отъ, и подкрепвѣтъ невѣста-та, кога љ земаеъ. Въ сабота месатъ погача со пѣрстенъ шарена, коя сѣ викатъ свака; еднаква сѣ месить и у девойката. На вечера побратими-те канеетъ роднина-та и приатели-те со гайда, и со чутура вино обколисана со женски стрѣбрен герданъ, и обкитена со босильокъ. Канени-те пиетъ отъ това вино, и кѣде ке сѣ свѣршитъ наполнвѣтъ чутура-та со вино. Утрина-та побратими-те канеетъ да сѣ сберѣтъ сватови. Кога тие ручаеъ зет-отъ сѣ готвить; сѣ бричить обколисанъ отъ невѣсти и девойки, кои му пеет песни; сѣ облеквить со зетоско-то рубо, и **целувать** ржка на татка и майка. Така тѣргвѣтъ по невѣста. Напредъ одить байрактар-отъ, зетовски роднина, кои държить яболшница нажитена со везани ризи, цѣрвени шаміи, 'секакви китки и цѣрвени яболка; по него хоро отъ юнаци; после свато'ите, а по нимъ зет-отъ мегю побратими-те, имеемъ на глава лозенъ венецъ

навитканъ со цървена коприна, и цвекя; а отъ десна-та стърна на капа-та носитъ китка, пратена отъ девойка-та и обшѣена со стари пари (цела). По зет-отъ ходѣтъ девойки и невѣсти, кои велегласно пеетъ зетовски песни. Старосват-отъ носитъ свакия-та (погача). На **приближение-то** девойкини-те роднини на две рѣда пречеквѣтъ сватови-те; а други жени пеетъ, како на добре-дойде. Постари-те влеговѣтъ въ куки и разседвѣтъ на ставена-та тѣрпеца; а млади-те останвѣтъ во двор-отъ, кѣде имъ носѣтъ вино, и на 'секого раздаваеъ по една китка. Тога сѣ даваеъ отъ стърна-та отъ зет-отъ десетъ гроше'и, и дарови-те за кукьовни-те невѣстински; сѣ менватъ сваки-те (погачи-те) т.е зетинска-та останвить у девойка-та, а нейдзина-та у зет-отъ. На-стърна стоить зет-отъ; кунъ него подходить девойкини-отъ братъ со везана риза, со коя преопашвить зет-отъ три пѣти, или ако не достигнѣтъ, му ѣ префѣрлятъ на рамена, и го удиратъ со рѣка-та по обете стърни отъ образ-отъ, а зет-отъ му даватъ яболко со пари накачено; целуватъ рѣка на теста си и теща-та и на седнати-те на тѣрпеца, и сѣ вращатъ на пѣрво-то место. После побратими-те влеговѣтъ при зготвена-та девойка, ѣ даваеъ сѣрмо-везани чевли, и ѣ изводвѣтъ надворъ. На отходвение-то зетовски-отъ татко фѣрлятъ дробни пари надъ глава-та отъ невѣста-та, коя гувейтъ, качена на коня. Со еднаков порѣдокъ сватови-те здружени со невѣстински-те тѣргвѣтъ за въ църковъ. На пѣтъ свои-те люге иставаеъ вино на сватови-те, ако овѣ поминватъ по край кукия-та имъ. На венчане-то, кога сѣ вѣртѣтъ три пѣти окуку, кумица-та фѣрлятъ овесъ, смешанъ со **шекерчина**, надъ глави-те отъ младенци-те, на кои после сѣ даватъ хлѣпъ и вино, донесени отъ стърна-та отъ зет-отъ; по нимъ 'сите роднини целуваеъ вангеле-то, после венци-те отъ младенци-те, и сѣ напивеъ отъ исто-то вино. По венчане-то со еднакви радостни песни и порѣдокъ сѣ вращаеъ у зет-отъ **дома**, кѣде предъ врата-та байрактар-отъ стресвить яболшница-та, и ѣ фѣрлятъ натъ куки. Предъ праг-отъ отъ кукия-та, или одая-та даваеъ на невѣста-та пешникъ хлѣпъ и вино, пеѣщемъ: „Що сторифме свакѣ-то, ви зедофме моме-то, ви огѣрдифме кукия-та, залицифме наша-та.“ Кога сватови-те ке си расходатъ, зет-отъ и невѣста-та седвѣтъ на кѣт-отъ еденъ близу до други; на колено-то отъ невѣста-та кладвѣтъ мѣшко дете, кое тая целуватъ и дѣржитъ; а жени-те ги благословатъ. После тои обрѣдъ невѣста-та гувейтъ до врата-та, кѣде вечер-та пречеквить гостите, на кои целуватъ рѣка, или въ образъ, ако се близни; а тѣе, кой како сакатъ, ѣ даваеъ пари. Кум-отъ и ста-та тестени старосват-отъ имаеъ право да мѣчатъ зет-отъ и невѣста-та со секакви тешки испитваня, наприм. Невѣста-та да ѣ оставить да му гувейтъ цели часови; зет-отъ да му стоить простумъ или

на една нога, или на пирустиа и др.*) Невѣста-та со зет-отъ и побратими-те канѣтъ на ручекъ гости; и свои-те имъ даваеъ за невѣста-та тестени ѳела. Така канѣтъ и вечер-та, коя бидвѣтъ пошумна отъ понапрежна-та; Защо тога играеъ на танецъ зет-отъ и невеста-та (вид. П. 534); тога играеъ свакия-та (погача-та невѣстинска), т.е танцоводач-отъ земаъ свакия-та и играеъ наишумно-то хоро пеищемъ подсмешни песни (вид. П. 532, 533). По хоро-то сѣ грабеетъ на свакия-та, и ѱ раздаваеъ на 'сите по малу. Утрина-та пиетъ топла ракия, и своите люге и приатели испращаеъ на зет-отъ дарби. Вечер-та невѣстински роднини отъ дома ѳ донесвѣтъ дарови за сватови-те; нѣхъ гоцаваеъ особено; а канени-те ходатъ со нозба, т.е секои носитъ ѳело, погача и вино. Тая вечеръ раздаваеъ дарови-те, що испратиха отъ невѣста-та, на сватови-те, кои фжрляеъ пари во изглобенъ хлѣбъ; а кум-отъ, старосват-отъ, и побратими-те можатъ до неделя-та, кога сакаеъ, да ходатъ со нозба. Неделя-та или други день тест-отъ канитъ зет-отъ со невѣстата и кукъни-те на гости; тая **гозба** сѣ викаеъ пжрвиче.*

Царь Александръ

Царь Александръ сакаше да ходитъ да земитъ безсмжртна вода. Но кой одеше, никой не се вращаше назадъ; зашо дури да стигнитъ некой до неа, требеше да пжтуватъ три дни все во ношна темнина, во која люге-то сѣ заскитвеха и не можеха да се врататъ на белъ день. Царь Александръ зеде со себе си кобили и ждребина. Во темнина-та вжрза кобила; и в растојание що можитъ да се чуеъ гласотъ, вжрза ждребе, потоамо кобила, после ждребе, и така подалеку дури стигна до безсмжртната вода, коя стоеше мегю две планини, кои сѣ отвораха и сѣ затвораха. Той со голема бжрзина нацжрпи едно шише и по гласови-те одъ кобили-те и ждребина-та, кои жржеха, находвеше пжт-отъ, и така сѣ врати на бѣлъ день. Шише-то остави на прозорец-отъ за да сѣ напиет утрина-та во неделя; и наржча на сестра му да вардитъ дане некако истуритъ бесмжртна-та вода. Сестра му, метеешчемъ, не догледа и скжрши шише-то. Царь Александръ кога чу това, страшно сѣ налјоти; а сестра му, избегвеещемъ лютина-та негова, сѣ фжрли во море и сѣ престори делфин, кои, кога чуеъ Александрово-то име, сѣ криетъ во морски-те глубини.

* Тие како и други отъ описани-те свадбени обичаи денеска престанаха да сѣ чинатъ.

ГРИГОР ПРЛИЧЕВ

Сердарот

Издание: Григор С. Прличев, *Сердарот*, соопштува д-р Кирил Камиров, Филофски факултет на Универзитетот – Скопје, историско-филолошки оддел, Скопје 1952.

Обем: 15 стр., 10 x 12 см

Писмо: ситен кирилски ракопис

Место на чување: Филозофски факултет, Скопје

Плачъ и писъкъ **се слуша** во Рѣкѣ
Во Галичникъ село многустадно.
Каква бѣда наедно вы сбрала
Мжжы жены дѣтца расплаканы –
дали градъ вам побил плодны нивы
ил' вълци вамъ стада поразили
нито градъ намъ побилъ плодны нивы.
Но убили клети Арнаути
Нашъ славъ Кузмана юнака
И ще сквърнят разбойничкы нозѣ
Наш светы и дѣвственны горы
Така думать пастыри орачи
Изумени буйнымъ изумениемъ
Тжжны жены драскахъ си лица
И мълва се пѣрснѣ неприятна –
Между бѣдны народы съсѣдны
Насълзисе сиракъ и вдовица

Врѣме тихо: Вечеръ е пролѣтень
На прагъ дверный сѣднѣла умилно
жена горда честна срѣднолѣтна
мжжественна како Амазонка
И прѣлестна како Афродита
прѣдъ колѣна сплела силны рѣцѣ
межъ колѣна пушкино е дуло
кое сама освѣтлила бѣше
прѣдъ нея же ѣгленъ е странный
сочна младость еше ѣж вѣнчава
нито Кроносъ на лице ей хукнѣлъ
тя е Неда Кузманова майка

въ вси майкы хвална и блаженна.
 в' земѣ вбила неподвижный погледъ
 понесена во горчивы мысли
 зане сънь е видѣла ужасень.
 кѣщни стѣлби урнѣли се всички
 стѣлбъ огромен и домъ ей подпиралъ
 и него же змѣи угрожавать
 кѣжт' обвили опашкы ужасны...
 дълго врѣме усилно го тресать
 разлюли се велелѣпно здание...
 паднѣ кѣща: кѣщны же развалы
 погребихѣ змеи огнеоки.
 поплюваше често сънь ужасень
 бѣдна майка: но ѣж окрѣжавать
 сонны ларвы ясны самозванны
 на всѣкъ шумъ ми чело възвышава
 как да търси нѣчто изгубено
 и пак абѣ чело приклонява
 Как лилейно увѣнѣжло цвѣте
 ер, не глѣда то что тая търси

Уважающъ госпожѣ пречестнѣ
 Всекій пѣтникъ крие мокры очи
 Нито смѣе майцѣ му вдовицѣ
 извѣстити Кузманово счастье
 зане бѣше самъ дому подпора
 роду слава майкино закрылие
 Гегамъ ужасъ кървникъмъ ужаснымъ
 Кои жадни како хищны птицы
 земѣ божѣ проходяще буйни
 угнетавать вдовы И сирацы
 вече дума окаянна майка
 да на огнь водоемъ постави
 тѣплѣ банѣ Кузману Сердару
 се надѣе всадника пріети
 горда силна и непобѣдима
 царя горскаг сына Капидана
 зане многож възлазилъ на горы
 младый Кузман со вѣрнѣ дружинѣ
 и всегда се вращалъ побѣдитель.

Хыляда и седьмъ стотинъ шестдесеть и второ лѣто

Јазични особености: општа падежна форма за означување просторни односи; карактеристични прилошки форми (денеска); удвојување на предлозите.

Хыляда и седьмъ стотинъ шестдесеть и второ лѣто
В' Охрида отъ Цариграда дошьль Салаоръ.
Се прѣдставиль прѣдъ Арсеня наша Патрика честнаго
И му рѣкъль слово горко слово жалостно:
„Царска воля е да тѣргнешь **денеска за в'** Цариграда,
На тебе отъ **вѣрлы** Гърцы голѣмъ поплакъ е.“
Сѣбраль Патрик свое стадо в' църквж Святый-Климентовж,
Благословъ му далъ послѣдень, рѣцѣ заплетиль.
Дълго време хлипаль старецъ во **мълчанье** всенародно
И по бѣлж брадж рониль сълзы **горещи**.
“Слушайте ме, милы чада азъ ке идж в' Цариграда:
На мене отъ вѣрлы Гърцы голѣмъ поплакъ е.
Гръцкый Патрикъ **ке** ни строши славнж Охридскж столицж
И мене до смърть ке държи в' заточеніе.
Ке прати Владыцы Гърцы лицемъ светцы, сърдцемъ вълцы,
Ке вы давятъ, ке Вы стрижджтъ, ке мълзятъ до кръвь.
Мегю народа ке сѣжтъ несъгласье и раздоры,
Да се мрази сынъ со татка и со брата братъ.
И ке выкнете до Бога и крыло не ке найдете,
Смирени ке наведете главж до земи.
Ке ми бждете сираци; така было написано:
Елате ми да Вы гушнж за послѣдень пжть.“
Вси со рѣцѣ заплетены сълзы проливать.
Той гы гушка, тые тжжни му цѣлувать деснж ржкж,
И отъ ржкж какъ отъ изворъ сълзы се лѣжтъ.
Вяхнжль Патрикъ бѣрза коня и неволно упжтиль се.
Тога грѣмкый плачь народенъ небо процѣпиль.
Умилиль се честный Патрикъ, свалиль шапкж навезанж,
Погледнжль на сино небо люто прокълнжль:
„Охъ! послушай милый Боже! Хаиръ никога да нѣмжтъ
Стамче бей и Буяръ Лигдо, Нейко челеби.“
Милостивый Богъ послушаль Патричкж горещж клетвж;
Славж нихнж, сѣме нихно погубиль со шумъ:
И сега во куку нихны ткае пажкж пажчинж
И на пусты стрехы нихны хукать хутове.

РАЈКО ЖИНЗИФОВ

„Новобългарска сбирка“ (1863)

Извор: Л. Андрейчин, В. Попова, Х. Първев, *Христоматия по история на новобългарския книжовен език*, София 1978.

Морфолошки особености: троен систем заменски форми; глаголски прилог на *-јки*; форма *сеѿ* за 3 лице множина сегашно време од помошниот глагол *сум*; употреба на глаголска придавка; употреба на карактеристични македонски прилози.

Лексички особености: наспоредна употреба на македонизми, бугаризми, па и русизми со исто значење во текстот.

Предговоръ

„Слово о пълку Игоревъ“ не гледайки на това що е написано на таковъ языкъ, кой е близокъ секому изъ **сегашни-те** славянски нарѣчїя, кому повеке, кому **помалку**, али пакъ има въ себеси таквы мжчноти, таквы темны мѣста, щото и до сега они останваятъ **неразбрани**, со се това що надъ Слово-то сж ся трудили доста време люди учени не само изъ Руси-те, но изъ Чеси-те, изъ Сърби-те и изъ Нѣмци-те. Многу сж писали за това Слово откога **оно** стана познато свѣту и до сега.

... Мые не можиме да предадиме овде, що са писали реченни-те учени мжжи, защото нихни-те разсжжденїя бы хванали многу мѣсто; отъ нихъ бы хванали **многу** мѣсто; отъ нихъ бы излегла цѣла **доста** ядра книга, а при това и време-то не ны допущать да направиме това нѣщо, кое добрѣ бы было да испълнжтъ изъ българе-те друзи, **кои** сж повѣщи и посвободни. А овые нѣколко си слова, кои читателите ще срѣщатъ **подолу** заради слово-то, преземени **сетъ** изъ изданїя-та Дубенскаго. Гербеля и Максимовича съ преводы-те на кои-то **мые** ся отдалечихме отъ първообразно-то, и доколку вѣрно мые предадохме на нашъ языкъ съдържанїе-то на Слово-то, и полесно ще можжтъ они да забележжтъ наши-тѣ погрѣшки.

Слово за пълкъ-тъ Игоревъ, сына Святъславля, внука Ольгова

Дали не лѣпо **ке** бѣше за насъ, брата,
Съ стары на приказы мачны слова мые
Да начнемъ' пѣсниж за пълкъ-тъ Игоревъ,
Игоря того сына Святослава!
И да ся начнить тая пѣсня

По работы на сегашно време,
А не какъ що Боянь вѣщій
Сакаль да направить пѣснѣж.
Растекваль ся съ мысль по дърво,
Какъ вълкъ сѣрый по земѣж,
Какъ сивъ орель подъ облакъ.
И кога речи на-размирицы
Отъ старо онъ време си наумваль:
Тога пуцаше соколи десеть
Онъ на стадо отъ лебеди;
И чій соколь първъ достигваль
Това отъ лебеди стадо...

Вдовица

Въ градъ Струга дек буйно Дримъ течить,
И в езеро златъ песокъ влечить,
Затажила какъ кукавица,
При рожбы си клета вдовица,
Та майка вдовица **пѣйеки**,
Съ распушени **косы** по плеки
Прокълнуватъ своѣж сѣдбинѣж
Прокълнуватъ часъ и годинѣж
В прегършки си рожбы **държейки**,
И ядны си сълзи, лиейки,
Расплакала горы, планины
И Стружски дѣлбоки долины.
Градины и нивы и дървя,
Расплакала китки и лозя,
И славей престана да пѣить.
И сълнце предъ нея не грѣить.
Отъ жалость зорница ся скрыла
И сички небесны свѣтила,
И върба си гранки наведена,
и рыба изъ вода побѣгна.
При рожбы вдовица ми страдна
Наредватъ си тажна и ядна. –
За кого та космы си корнить?
За мажа, за деверъ, та выка,
А рожбы за татка, за стрыка:
Изде ги градска темница
Въ приморскѣж коварнѣж столицѣж.

КУЗМАН ШАПКАРЕВ

Избор на евангелски текстови

Наслов на оригиналот: Наръчно св. благовѣствованіе или сборъ отъ евангелскы-тѣ чтенія. Наредилъ, прѣвелъ и издавать К.А.П. Шапкарев, Цариградъ 1869.

стр. 10

Бога **никой никога** не го іе видѣлъ; Единородныйтъ Негов Сынъ Исусъ, **що** е въ пазухѣтѣ Татковѣ, Той ни Го каза. И ова іе свидѣтелството Іоанново, кога пратиха Евреитѣ отъ Іерусалимъ священници и левитяны, за да го **опытать**, ты кой си? И исповѣда и не ся отрѣче; и исповѣда **оти** не съмъ азъ Христосъ. И го опытаха, **що** си ега? Да ли си Илія? И имъ рече. „не съмъ.“ Пророкъ ли си? И имъ отговори не. И му рѣкоха: (кажи ни прочее) кой си, за да дадеме отговоръ на тыя, **що** нѣ пратили? **Що велишь** за себе си? Рече (имъ): „Азъ съмъ гласътъ на **той, що викатъ** въ пустыніѣтѣ“ исправите пѣтътъ Господень, како **що** рѣче пророкъ Исаія. „А пратенитѣ бѣхѣ (пратени) отъ Фарисеитѣ; и го опытаха и му рѣкоха: „Защо убо крыщавашъ, кога ты не си ни Христосъ, ни Илія, ни пророкъ?“ Отговори имъ Іоаннъ, и рече имъ: Азъ крыщавамъ съ водѣ; а по мегю васъ стоить (Той), кого **що** вые го не знаете: Той іеть **що** грѣдить по мене, кой **що** быде прѣдъ мене; на кого не съмъ достоенъ (азъ) да Му отрѣшиж ременьтъ на скорнытъ. Овые работы быдохъ въ Виѣаварѣ, отъждѣ Іордана, кждѣ **що** Іоаннъ крыщаваше.

стр. 14

Рѣче Господь, „**вардите**, да не прѣзрите нѣкого отъ **овыя, малы-вѣ**; зашто ви велямъ: оти Ангели-тѣ **нихни** всякога глѣдаіжт на лице-то на татка ми Небеснаго. Понеже Сынъ-тѣ чловѣческій дойде за да найдетъ и спасеть загубеный-тѣ. Что ви ся чинить? Ако бы ималь нѣкой чловѣкъ: сто овци, и заскытать една отъ нихъ, не ке оставить ли 99-тѣ и да ходить по горы-тѣ, за да ѣ найдетъ, въистинѣ ви велямъ, оти за неж ке ся радвить повике оти-ли-що за 99-тѣ **незаскытаны**. така (исто) и **Татко** ви Небесный-тѣ, не сакат да погынеть единъ отъ овыя, малы-вѣ.

Избор на апостолски текстови

Наслов на оригиналот: Сборъ ѿ апостолскы-тъ чтенія. Недѣлны. Наредилъ, прѣвелъ и издаватъ К.А.П. Шапкарев, Цариградъ 1869.

Правописни и фонетски особености: чување на гласот х.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: троен заменски систем; *-ува* кај итеративните глаголи; глаголски прилог на *-ешѣем* (како во охридскиот говор), употреба на заменката што во функција на релативен сврзник за сите три рода; конструкции *сум + глаголска придавка*; удвојување на индиректниот објект.

Лексички и зборобразувачки особености: народна лексика карактеристична за охридскиот говор: *видело, варгуйѣ, гома*.

3. Въ оныя дни, застана Петъръ заедно съ единадесеть-тъ (Апостоли прѣдъ народъ-тъ) и си издигнѣ гласѣтъ та имъ рѣче: „Мжѣіе іудейскы и вси-тъ (віе) що живѣете въ іерусалимъ, **ова** да знаете, и слушайте харну **мои-въ** рѣчи. Овіе не сѣ піяны, какъщо мыслитѣ вые, защо еше третій часъ е отъ день-тъ. Ами **това е оно**, що е прѣдрѣкълъ пророкъ юилъ“. (велитъ Богъ): ке бѣдетъ въ послѣдне врѣме (това нещо), сирѣчь, азъ ке излежъ отъ Духъ моего на всякоя плѣтъ (1), та ке пророчествуваіжтъ сынове-тъ ваши, и дщеркы-тъ ваши, и юноши-тъ ваши видѣніе ке видятъ, и старци-тъ ваши сѣнища ке сѣнуваіжтъ. Защо въ оныя дни ке излѣжъ отъ Духа моего на робы -тъ мои и на робыны-тъ та ке да пророчествуваіжтъ. И ке дамъ чюдеса горѣ на небо и знаменія долу **на земи**. (сирѣчь) крѣвь и огнь и дыменіе отъ чядъ. Слънце-то ке ся прѣмѣнитъ на темнотѣ а мѣсѣчина-та на крѣвь, прѣдъ да доидетъ день-тъ Господень, великій-тъ и свѣтлы-йтъ. И тога, койщо ке ся помолитъ на име-то Господне, ке ся спасетъ.

Кога ные, (Апостоли-тъ) си ходѣхме на молитвѣ, срѣтѣ ны една слугыня, що имаше духъ гатателень, И много печалбѣ имъ придобиваше на свои-тъ господари **гатаещемъ**. ’Тая ся попрали по Павла и по насъ и выкаше велеещемъ: **’Овіе** людіе сѣ слугы на Бога Вышняго, коищо ни проповѣдватъ намъ пѣтъ за спасеніе. И това чинѣше (тая) много дни. А понеже му ся здодѣя Павлу, ся свѣрти и му рѣче на духъ-тъ: „Ти заповѣдамъ въ име-то Іисусъ Христово, излѣзи изъ нежъ“. И той чясъ излѣзе. Нѣ господарі-тъ ѣ, кога видѣха оти имъ загына надеждъ-та за печалбѣ-тѣ имъ, го хватиха Павла и Силѣ, та ги извлекоха на тържище-то, кѣдѣщо бѣха князеве-тъ. (2) И отъ какъ ги прѣдставиха прѣдъ войводи-тъ, рѣкоха: „Овіе людіе възбунтуваіжтъ (3)

ни градъ-тъ; Понеже быдеешемъ Евреи, ни проповѣдвать обычяи, (4) таквы, що ни **іе простено** намъ нито да гы пріимаме, нито да гы чиниме, защо сме Римлани.“ И тога много народъ ся внуци на ними; а войводы-тъ, отъ какъ имъ разкынѣха облѣкла-та, повеляха да гы бѣжтъ съ стапове. И отъ какъ гы биха много, гы кладоха въ темницѣ (5) и нарѣчяха му на темничный-тъ стражарь (6) да гы **вардитъ** харно. А той, понеже му ся даде таква повеля, гы **кладе** въ внѣтрѣшнѣ-тъ темницѣ, и нозѣ-тъ имъ стѣгнѣ въ клапы. А кждѣ польнощъ Павелъ и Сіла ся молѣхѣ и славѣхѣ Бога; и вѣрзани-тъ (що бѣхѣ) въ темницѣ-тъ гы слушахѣ. А внезапно (1) быде землетресеніе такво що, ся стресоха основы-тъ темничны, И **той** чясъ вси-тъ имъ ся развѣрзаха. А темничный-тъ стражарь разбудвеешемъ ся и виждаешемъ темничны-тъ враты отворены, истѣргнѣ си ножъ-тъ и сакаше да ся убіетъ самъ себе, защо помысли оти затворени-тъ сѣ побѣгнѣли. Нѣ Павелъ извика съ голѣмъ гласъ и рѣче: „Нѣмой, не чини си нѣщо зло на себеси, защо вси-тъ сме тука. А той **посака видѣло** и вскочи внѣтрѣ и съ трепереніе припаднѣ на нозѣ-тъ Павловы и Сіловы. И отъ какъ гы изваде вѣнъ, имъ рѣче: „Господіе, **що требить** да сторѣж, за да ся спасѣ?“ А они му рѣкоха: „**Повѣрви** въ Господа Іисуса Христа, та ке ся спасешъ ты и всѣй-тъ ти домъ.“ И тие **му проповѣдаха** слово-то Божіе и **нему и на вси-тъ**, що бѣхѣ въ дома му. И въ той истый чясъ, въ нощъ-тъ, гы зѣде дома си и гы измы отъ раны-тъ; дома си, имъ кладе тѣрпезѣ, и ся възрадва съ всѣй-тъ си домъ, защо повѣрва въ Господа.

Първоначалны познанія за малечки дѣца

Наслов на оригиналот: Първоначалны познанія за малечки дѣца.

Место и година на издавање: Цариград 1868.

Извор: Блаже Конески, *Македонскиѣ учебници од 19 век – еден ѣрилої кон истѣоријата на македонската ѣреродба*, Скопје 1949, с. 88-90.

стр. 11-12

П. Що е най-потребно човеку?

О. Най-потребно човеку му е първо храна, защо без нея не би могъл да живее; а после му е потребно облекло и жилище.

П. С що се хранат човеците?

О. Човеците се хранят с плодови от всекакви дрѣвеса и растеня, с млеко от домашно иманіе, сир. От крави, биволицы, кози и овци; после с месо от различни животни домашни и дивы, птицы и риби.

П. Кои плодове се най-добри за храна?

О. Най-добри и най-полезни за храна са: Пшеница, рж, царевка и др. жита; от ними се месит хлеб; и кромпирите са едно от най-потребните растения на човекът.

П. Со що се облеквит човекът?

О. От напред людето убивали животни, та с месото им се хранеле, а с кожата им се облеквели. По време после хватили да правят от нихната козина и вълна всекакви платна, та от них после си кроели облека. Най сетне човекът изнашъл некакви растения, како: лен, коноп, кои, от как се испредат и исткаят биват много потребни човеку.

П. Како му дошло на ум човеку да си направит живелище кука?

О. Най-напред човекът за да се увардит от дъжд, от зима, от голема **горещина** и от други злини, си направил мала колиба от дърва и ветки; а после начнал да правит здрави куки от каменя, вар, песь и др. т.

П. Всите людие дали си имаат така здрави куки?

О. Не; имат некои людие, що живеат под церги или си прават колиби, къде ке се завъртат, та пак после се **преносвет** на друго место, и таму си **оптегват** цергите. Таквите людие се велят „ц е р г а р и“ или н о м а д и. Такви са: Егюпците (гурбетите – цергарите). Качауните – Власите с овците и много народи по Азия. А пак повикето людие не се преносват, како цергарите от едно место на друго, ами си правят здрави куки на едно место; таквите людие се велят заселени и от нихните куки се чинат села и градове.

Гавран и јунак ранет

Наслов на оригиналот: Сборникъ от български народни умотворения, часть първа. Простонародна българска поезия или български народни пѣсни. Отдѣлъ III, книга III. пѣсни изъ политический животъ.

Събрал и издава К. А. Шапкаревъ, София

Печатница на „Либералний Клубъ“, 1891.

Графиски особености: графема *i*.

Фонетски особености: акцентски целости.

Морфолошки особености: збирноможински форми на *-је*.

Зборообразувачки особености: суфикс *-ешки* кај придавки образувања;

ГАРВАНЪ И ЮНАК РАНЕНЪ

Гарван грачит во гора зелена:

„Хай, берете се, **вълчешка** дружина!

Овде лежит юнак *иараллиа*,

Юнак *иараллиа*, с' *куршум* *сачмаллиа*;

Како лежит до девет години,
 Девет години и половина.
 Да му пиеме църни-те **кървие**
 Църни-те кървие, църни-те очи;
 Да му ядиме бело-то месо!“
 Ми го дочул юнак яраллија,
 Юнак яраллија, с' куршум сачмаллија:
 „Ай от-тува, ти, църни гарване!
 Да не земам моја тѣнка пушка,
 Да те удрам по клетото сж'це,
 А ми је жал за тфѣй-те дробни-пилци!“

Кузман Капидан

Наслов на оригиналот: Сборникъ от български народни умотворения, часть първа. Простонародна българска поезия или български народни пѣсни. Отдѣлъ III, книга III. пѣсни изъ политический животъ.

Събрал и издава К. А. Шапкаревъ, София
 Печатница на „Либералний Клубъ“, 1891.

Правописни и фонетски особености: фонетски правопис: употреба на диграфи; едначење по звучност, африкати од фрикативни согласки; испуштање на интервокално *в*, елизија на вокалите, вметнато *ј* во интервокална позиција,

Морфосинтаксички особености: сведување на падежните форми само на датив еднина и тоа како особеност на дијалектот; преосмислување на општата падежна форма како прилошки изрази; троен член, но и испуштање на членот; употреба на старата определена форма на придавките, етички датив; состави од именка и глаголска именка во функција на предикат; пространствено значење на предлогот на; форми на сегашно време со начинско значење; обопштување на формата за среден род на глаголската л-форма (согласување на именките со формата за среден род од л-партиципот: *Тоја ми Бејош викнало, Кузмана ми јо врайило*); употреба на форми од идното време со значење на минатост; испуштање на предлози, но и проширување на функциите на предлозите во согласност и со народниот: *до*, но и со писмениот јазик: *јри*; испуштање на партикулата ли од прашалната реченица.

Лексички и зборообразувачки особености: дијалектна лексика и фразеолошки состави: *чини чаре*.

Водич во читањето на текстот: Со курзив Шапкарев ги бележи типичните македонски зборови.

- Нáбрале ми се **стáрци-не**
Од óна **грáтче** Охрицко
Мегю-себе си *збòрвеей*
„Како **кье** ние *ч̀ниме?*
Како кье ние пра́име?
Отиде кáза Охрицка,
Пíскот је сиромáшчиia;
Од горн́и-Дебжр и Дóлни
Ние си дéрман нéмаме!
10 Дур’ да слóшама **писко’и,**
Дур’ да глéдаме грéхо’и,
Пò’арно да не живиме!
Ние да чáре *ч̀ниме:*
Ние да ’с́и-те стáниме!
При Бéг-от да му ’одиме,
Ние да рíжда *ч̀ниме*
И Нему да му рéчиме
„Ако нé гýбиш, гýби-нé;
IA óту чáре *ч̀ни* ни;
20 От-тебе сáкаме кж́рсердар,
Ти го сáкаме Кúзмана!“
„С́и-те при Бéг-от ó’йдо’а,
Пред Бег-от ми излéго’а,
Тóга, се Бéг-от *йòйули,*
Поуули, ми се *йòчуди;*
Шчо ’с́и-те ми сé дóйдени?
Нéкоia мж́ка íмает!
Сéга кь’ ’и Бег-от óпитат:
„А море стáрци Охрицкьи!
30 ’С́и-те шчо ми сте дойдени?
Нéкоia мж́ка íмате?
Мж́ка-та да м’ íа кажите!“
Тéмена Бéгу зéдо’а,
На Бег-от пóла бaциa,
Мж́ка-та вье му кáжвеет:
„Ние, шчо ти сме дойдени,
Ако нé гýбиш, гýби нé,
IA óту чáре *ч̀ни-ни!*
Отиде каза Охрицка,
40 Пíскот је сиромáшчиia!
Дур’ да *йулиме* грéхо’и

Дур' да слúшаме пúскои,
 По'арно да не жúвиме.
 Ние си дёрман нéмаме
 Од Горнú-Дебар и Дóлни!
 Зéми-нé 'сите, гúби нé!
 Ние ти рúжда чúниме,
 От-тебе кърсердар сáкаме,
 Ти го сáкаме Кúзмана!“
 50 Тóга им Бéг-от *вèлеше*:
 „Хай море старци Охридцкúи!
 Иас нéмам шчо да ви-чинам; –
 Два кърсердара сум клало,
 Мéне ме усрамóтиле,
 Мене ми леке дóнесле,
 Дéбар-он не го пóс'лале!
 Иас кнúга да си нáпишам
 Стáро'о, Мехмед-Алию,
 Хáтар-от да н'ви рáсипам,
 60 Да ви го кла'ам Кúзмана,
 Да ви го кла'ам кърсердар!“
 Пóла на Бег-от бáци'иа
 Стáрци-те, си излéго'а.
 Бéг-от ми кнúга нáписа:
 „Здравó-живо, Мехмéd-Али.
 Мнóгу те тéбе пóздравиам!
 Да ми го пúшчиш Кúзмана,
 За да го кла'ам кърсердар!“
 70 Кнúгата-та шчо му дéйдиса
 Дéйдиса Мехмед-Алию,
 Кнúга-та ми íа óтпевиат,
 Пóд-мустак ми се пóтсмевиат.
 Кузман до него сэдеше.
 Кúзману шчо му *вèлеше*;
 „Слúшай ме мéне, Кúзмане!
 Кнúга-ва, шчо ми дéйдиса
 Од óна грátче Охрицко,
 Дури од Джелъадúм-Бега;
 Многу ме Бéг-от поздравíат,
 80 Иас тéбе да ми те пúшчам
 Во óна грátче Охрицко
 Со бéг-от да се *стúавиúте*;

- Оти му старци отишле,
Вилбаёт-от ми станале, –
Тешки дави чинеет
На бег-от, му се молеет,
Тебе те сакает кжрсердар.“
Дума се Кузман, подума,
Мехмед-Алию му велии:
90 Слушай ме, верен побратим!
Како да 'одам в' град Охрид?
Со Бег-от как да се ставам?
На Бег-от шчо да му-речам?
Иас тебе пра'о ти кажвам, –
Не мож' да влезам кжрсердар
Во онаа каза Охрицка
Од оние бего'и Охрицки!
.....
.....
- 100 Тие ми беса немает,
Тие на беса не-стоиат;
Утре ќе м' сторат превара,
Мене да Бег-от загубит
Како да влезе' кжрсердар? –
От' не е 'оро играње
Не ми е пѣсма пѣење,
Тук' ми е гла'а гѣенѣе! –
Иа кукья ќе ја отфора';
Иа кукья ќе ја затфора'.
- 110 Деца-та иас к' и пушча'
На турски-порти да питат!
Не ќе си 'ода на-круши,
Тук' ќе си 'ода' на-пушки;
Куршуми ќе си исфжрљам,
Куршуми ќе си пречекфам!
Колку е гора со шума,
Толку е полна хайдуги; –
На-глава ми се две смжрти, –
Ако ме мене устратат,
- 120 Ако ми лекье донесат,
Мене ќе Бег-от загубит;
Ак' не сум юнак над-юнак,
Дебрани ќе ме фатет,

- Гла́ва-та кѐ ми зѐмеет,
 На́-ражен кѐ м' пѐчеет!
 Ка́ко да влѐза кѝрсердар
 Од о́ние Турци Охрицкѝ,
 Од Охри́дцкѝ-не бе́го'и?
 130 ИАс *вака* влѐгвам кѝрсердар:
 Шчо кѐ си у́дра', удрено;
 Шчо кѐ опера, опрано,
 За́-мене за́вал да не́мат.
 Кѐфилъ да м' дайт ме́злич-от,
 За́вал за́-мене да не́мат;
 Та́ка си влѐгвамъ кѝрсердар.
 Иас кѐфил кѐ му го да́'ам,
 Кѐфилъ кѐ да'ам за́-мене,
 Хай, о́ва село, Староо; –
 Дур' не м' до́несам две́-главие,
 140 Гла'ата од Дерви́ш-Муча,
 Гла'ата от Осма́н-Мура,
 Улефе иас не-му́-сакам,
 Улефе сам кѐ си пла́шчам;
 Иас на се́ймени кѐ пла́шчам;
 Ако иас го усра́мота,
 Ако му ле́кѐ донеса',
 Гла'ата да ми ја прѐсечит,
 На́-ражен да м' ја испечит!“
 Мехмед-Алиа му *вѐлийи*:
 150 „Слу́шай ме ме́не Ку́змане!
 ИАс книга кѐ ти на́пиша':
 Здраво́-живо о́д мене,
 Кни́га на Бе́г-от за́неси;
 Ви́е да збор-от фа́тите,
 Ви́е да бе́са вѝрзи-те;
 Ка́ко ми ме́не до́кажвиш,
 Та́ка на Бе́г-от ка́жи му:
 Да да́'ит кѐфилъ ме́злич-от.
 За да му влѐзиш кѝрсердар;
 160 Ти да́'и му кѐфилъ Старо'о,
 От' гла'ите кѐ му до́несиш,
 Де́бар-от кѐ го по́стелиш,
 Ак' не ти́-дайт ме́злич-от,
 ИАс не те́ земам на́-душа,

- Кúkъа-та не ти зátфорам!“
Книга-та му ја на́писа.
Кúзман се лепо оружи,
Чíf’те кúбури, на́-сиљаф
Сáбиа-та си ја препаса,
170 *Крена* си дальан на́-рамо;
Кладе си кнiга ф’ пáзу’а,
Виахна си койньче дориа.
Силно го койньче потера,
На час-от фтáса град-Охрид;
С’ íскачи на горнi-сарай,
Во стреле дворе ми слезе.
Кúзман ми слезе от конъа,
Крена си дальiан на́-рамо,
Ми се íскачи на́-диван.
180 Излезе Кузман пред Бег-от;
Сметна си пúшка од-рамо,
На Бег-от пола му баци
Изваде кнiга от пáз’ва;
Бела му кнiга íзваде,
На Бег-от му ја подаде:
190 „Здраво-живо од Мехме-Алиа.
Книга ја Бег-от отфори, –
На час-от ми ја отпеа.
Кнiга-та шчо му пишеше?
„Здраво-живо од Мехмед-Алиа
Многу те тебе поздравiam
Кнiгава шчо т’ ја донесфит,
Той ми је Кузман кáпидан,
За да го *кла’иш* кърсердар.
Зáедно беса вързите,
Рáбота не расипфите;
Тебе те Кúзман, не н’ожвит.
Ни ти Кузмана на’ожвиш!
Ко’ да *кладеше* кърсердар,
200 Колку кьефили ти дáва’а,
За да те не усрáмотат,
За да н’ ти лекъе донесат?“
Кнiга-та ми ја допеа,
Кúзману ми се *йулеше*;
Вера го Бег-от не-фашчат,

- Оту је Ку́зман ка́пидан.
 Ку́змана кье го опитат:
 „Даль ти си Ку́зман, даль’ не си
 Ти? пра’о мене кажи си;“
- 210 Тога му Ку́зман *вѐлеше*:
 „Кни́гата шчо ти пи́шеше,
 Кни́га-та од Мехмед-Алиа?
 Той тебе ту́ка ти ка́жвит,
 Али сум Ку́зман аль’ нѐ-сум!“
 Тога му Бег-от *вѐлеше*:
 „Седни си, Кузман, до-мене!“
 Пола на Бег-от му *баци*,
 Кузман, си седна до-него.
 Бег-от Кузману му *вѐлий*:
- 220 „Альзна́иш, Ку́зман, незнаиш,
 Шчо ти сум тебе ви́кнало? –
 Оние старци Охрицкѝ
 Тебе му́наси́п на́йдо’а,
 Мене ми рѝджа *чи́ни’а*,
 За да те *кла’ам* кѝрсердар.
 Колку улефе ми сакаш?
 – „Слу́шай ме, Бегу, Джелъади́м-Бег!
 Аль има́т и́зан за́-мене,
 Да прого’ора два́збора? –
- 230 Кога се влегвит кѝрсердар,
Харно и лошо кье с’ речит;
 От’ не је ’оро и́гранье,
 Не ми је песма пеенье,
Туку је гла́ва гѝненье.
 Хай-гѝди Бегу, Джелъади́м-Бег!
 Неможа’ да влеза’ кѝрсердар
 Во ова’а каза Охрицка
 Од оние бего’и Охрицкѝ,
 Од оние кучкѝ ма́ндии! –
- 240 Тие ми беса немает,
 Тие на беса не-стоиат, –

 Утре ми *чи́най* превара,
 Иль’ ми направіат дубара,
 Ти мене да ме за́губиш!“
 Тога му Бег-от *вѐлеше*:

- „Слушай ме мене, Кузмане!
А ти хич гайле немай си.
Од оние бего'й Охрицкьи!
250 Вистина се Охрицки мандии,
Вистина се как' жени нечесни;
Ти мене, Кузман слушай ме –
Ти шчо кье удриш, удрено;
Шчо кье ойериши ойрано,
Шчо кье ми сечиш, сечено;
Шчо кье ми вжрзиш вжрзано;
За-тебе завал да немат!“
Кузман се дума подума,
Око го Кузман' не фашчат,
260 Тога му Кузман велеше:
„Колку кьефили ми сакаш,
Да не те иас пострамотам?
„Многу кьефили ти да'ам'
И 'се-но село Старо'о;
Две-главие да ти донесам, –
Гла'ата од Дервиш-Муча
И гла'ата од Осман-Мура;
Улефе иас не-ти-сакам,
Улефе сам кье си тжргам;
270 Ама кьефиль ти дай-ми-го,
Кьефиль дай ми го мезлич-от
Та шчо кье си удра', удрено:
Шчо кье опера, опрано;
Шчо кье си вжрза', вжрзано;
За-мене завал да немат,
Така си влегвам кжрсердар!“
Моине се Бег-от разлюйи,
Бег на колена ми стана,
Кузману шчо му викнало:
280 „Ушч' чо'ек до се'а ми немат,
Мене да сакат кьефили,
Да ми го сакат мезлич-от!“
– Хай-гьиди бегу, Джелбадим-Бег!
Ти много не разлютфи се;
Ни иас ко' тебе на'ожвам.
Ни ти ко' мене на'ождаш.
Ушче не влезен кжрсердар

- 290 Иас, да ти да'ам кѣфили;
 Многу кѣфили ти да'ам,
 И 'се-но село, Стáро'о!
 Хáй гъиди Бегу, Джелъадíм-Бег!
 Не кѣ си 'ода' нá-круши,
 Тук' кѣ си 'ода' нá-куршум,
 С' кúршуми кѣ си úдирам,
 Кúршуми кѣ 'и пречекфам.
 Колку је гора со шума,
 Толку је полна хáйдути;
 От' не је 'оро йгранье,
 Не ми је песма пеенье,
 300 Тук' ми је гла́ва гýненье;
 ИА кукъа кѣ си отфора',
 ИА кука кѣ си затфора'!
 Ако ти *чíнам*, *клади* ме,
Клади ме, мене кърсердар;
 Ако ми *чíнийи*, кѣ влезá'.
 Кúзман си скокна нá-нога,
 Дýгна си дáльан нá-рамо,
 Излезе *нагвор*, да си 'о'йт.
 Бег-от се дúма, *йодума*:
 310 „Мене ме Кúзман не нá'ожвит,
 Ни íас Кúзмана на'ожвам!“
 Тога ми Бег-от вíкнало
 Кúзмана, ми го врати́ло:
 „Ела, да *збор-оii* сториме,
 Ела, да беса вързиме,
 Нáзад, Кúзмане, врати се, –
 Кѣфиль ти да'ам мезлич-от,
 Зáвал да нема́т зá-тебе.
 Пред-мезлич ми го йзваде
 320 Бег-от, на мезлич *зборвеше*:
 „За-мене кѣфиль бídите, –
 Шчо кь' úдрит Кúзман, úдрено;
 И шчо кѣ вързит, вързано.“
 Тога ми мезлич вíкнало:
 „За-тебе кѣфиль 'сíte сме;
 Шчо кѣ ми úдрит, úдрено;
 Шчо кѣ ми вързит, вързано.“
 Тога ми Кúзман вíкнало:

- 330 „Многу кѣфили му да’ам,
И она село Старо’о, –
Дур’ не м’ донесам две-главие,
Гла’ата от дервиш-Муча,
И гла’ата от Осман-Мура,
Улефе јас не му’сакам;
Улефе јас кѣ си тѣргам.
Слушајте ви’ ’сий-от мезлич!
И ова да го знаите!“
Тога си Кузман излезе.
- 340 Бег-от му зборвит на-скришем:
„Слушај ме мене, Кузмане!
Стани, појди си Старо’о,
Мехмед – ’Алију кажи му,
Како си *збор-оѝ* сторифме,
Како си беса вѣрзафме
Опитај си Кузманица,
Изан земи си од-неа,
Аль кѣ те пушчит кѣрсердар?
Лепо да рухо облечиш,
- 350 Да дојдиш гратче Охридско;
Кѣ т’ да’ам кѝнѣче дѝриа,
Гратче-’о да го прѝшеташ;
Кѣ т’ пушчам Турци, Колунци,
Со ѝне златни кѝбури!
Со-ними ти да *ѝрѝшеѝаш!*“
Кузман темена му зеде
На Бег-от, пола му *баѝи*:
Пушка си крена на-рамо
Кузман, си слезе по скала,
- 360 Јахна си кѝнѣче дѝриа.
Силно си кѝнѣче пѝтера,
Отиде село Старо’о,
О’јде при Мехмед-Алија.
Мехмед-Алију му кажвит:
„Со Бег-от беса вѣрзафме,
Со Бег-от се погѝдифме,
И јас си влегоф кѣрсердар;
На-мезлич си излегофме,
Многу кѣфили му дадоф,
- 370 И му го дадоф Старо’о, –

- Две-главие да му донесам, –
 Гла'а-та от Осман Мура,
 И гла'ата от дервиш-Муча;
 Дур' не му главие донесам,
 Улефе да не му сакам,
 Улефе сам да си тѣргам.
 Иас' *вакоф збор* си му дадоф,
 Иас му го дадоф на-мезлич.
 Бегот на мезлич му рече:
 380 Къефиль да сте вие за-мене,
 Кузман шчо къ' удрит удрено;
 Шчо къе ми вѣрзит, вѣрзано;
 За-него къефил така сѣ, –
 За мене завал да немат.“
 Дума се Мехмед-'Алија,
 Дума се, ми се подума:
 – „Харно сѣе беса вѣрзале;
 Око-во мене ми фати!“
 От-тука Кузман излезе
 390 Пра'о си 'ойде дома си;
 Слезе от койнѣче дорија,
 Кузманица го пречека:
 „Добре ми дошол, Кузмане,
 Кузмане, мили стопане!“
 – „Добре те найдоф Кузманице,
 400 Кузманице, млада невесто“
 Кузман си влезе в'одаја,
 Тука ми Кузман седнало;
 Кузманица је до-него.
 „Кузманице, млада невесто!
 Аль знаиш али незнаиш,
 По мене шчо ми пратило,
 Та шчо ме Бег-от викало?
 Мунасип тамо го нашле
 Оние старци Охрицкѣи,
 На Бег-от тие отишле,
 На Бег-от риджа *чиниле*,
 Мене да сакее кѣрсердар.
 За то'а ме Бег-от викнало,
 410 За да ме *кла'ийи* кѣрсердар.
 Није си беса вѣрзафме,

- Бег-от ме *кладе* кјрсердар
Во онаа каза Охрицка!“
Кузманица си викнала,
Бели си рјце плюснала,
Дробни си солдзи порона:
„Кúзмане, мили стопане!
Шчо йова, ти шчо си сторил?
Аль’ немаме да си живиме,
420 Немаме да поминиме?
Кукъа-ва ми си затфорил!“
Тж шчо ми тјга тјжеше
Кузманица, ми плачеше,
Гора-та ја одзвиваше:
„Кузмане, мили стопане!
Деца кь’ и пушчиш да питат,
Да питат по Турски-врати!
Тога је Кúзман велеше:
„Кузманице, млада невесто!
430 Дури да гледам грехо’и,
Дури да слушам писко’и,
По’арно јас да не-жива’!
Отиде каза Охрицка,
Пискот ми је по сел-та!
Изва’й му ру’о ’убаво.
Јас лепо да се промена’
Оту ме Бег-от причекфит!“
Ру’ото му го изваде,
Дробни ми солдзи ронеше
440 Кузманица, се плюскаше!
Кúзман је гайрет даваше:
„Не-плачи многу, нежалбай;
Мене кье Госпот поможит!“
Лепо се Кузман промена, –
Облезе карпуз долома,
Облече карпус фермеле,
Запетља карпус тозлуци,
Наметна бела ресачка;
Чиф’-те кубури, на силаф,
450 Сабја-та ми ја препаса;
Јахна си койнъче дорија,
Крена си дальан на-рамо:

„Седи су здравіе невесто,
 Како кѣ Госпот поможит! –
 Планина-та је татко ми, –
 Остра-ва сабіа, майка ми,
 Чиф’-ве кубури, братіа ми:
 Како кѣ Госпот поможит!“
 Кузманица го пратила,
 460 Дробни ми солдзи ронила!
 Силно го койнѣче потера,
 Ете го, в’ гратче Охрицко.
 С’ искачи на горни-сарай;
 Слезе от койнѣче дориа,
 Пред Бег-от шчо ми излезе.
 Сметна си пушка от-рамо,
 На Бег-от пола му баџи.
 Тога се Бег-от почудил:
 Како се Кузман вратило?
 470 Та на сеймени им сфикал:
 „Елате, турџи, Колунџи;
 Лепо да се промените,
 Со тиіе златни кубури;
 С’ Кузмана кѣ прошетате
 По ова гратче Охрицко
 И по Охрицка чаршија.
 Койнѣче-то да намирите,
 На койнѣче той кѣ ми ва’ат.
 Кузмана да го видеет,
 480 Видеет и разбереет
 Турџи-те и Каури-те,
 Оту је Кузман Кџрсердар.“
 На Бег-от пола му баџи
 Кузман, ми надвор излезе,
 Крена-си пушка на-рамо,
 Јахна си койнѣче дориа,
 Поведе по-себе сеймени,
 Стойпендесет Турџи, Колунџи,
 Гратче-то ми го прошета
 490 Низ Охрицка-га чаршија,
 От долна-порта на горна.
 Турџи, Каури станве’а,
 Темена Кузману зема’а.

На горна-порта излезе.
Кузмана ми го разбра'а,
Оту је Кузман Кџрсердар.
Оније Турци, Колунци
Кузмана го попраати'а
500 До она село, Подмолџие,
Си-те се назад врати'а.
Та шчо ми Кузман тџргнало
Во она село Хџрбино,
Тамо ми Кузман сџикало
Сџоџа-та верна дружина:
„Камо сте, верна дружина,
Кой сте од мајка родени!
Со-мене да се најдите!
Бег-от ме кладе кџрсердар.
На Бег-от беџа му дадоф.
510 „Многу кџефили му дадоф.
И му го дадоф Старо'о, –
Две-главие дур' не занесам,
Гла'ата от дервиш-Муча,
И гла'ата от Осман-Мура,
Улефе да не му-сакам;
Улефе јас да си тџргам!“
Еднош ми Кузман виќнало,
'Си-те шчо ми се сбрале,
Стойпендесет момчина,
Сџе Кџичеџчина и Дебџрчанчина.
Метна'а гуни, ресечкџи,
Појдо'а село Годивие;
Руди јагџнца ми печат,
Вечера кџе **вечерает**.

Песнарка со народни песни од заоставнината на Кузман Шапкарев

Место на чување: Завод и музеј – Охрид

Извор: Х. Поленаковиќ, „Две песнарки со народни песни од заостав-
штината на К.А. Шапкарев – Четири прилога кон проучувањето
на „Зборникот од народни умотворби на К.А. Шапкарев“, *Годи-
шен зборник*, Филозофски факултет на Универзитетот – Скопје,
книга 6, Скопје 1953, стр. 105-177.

Момче съ момиче зборвеше:
 „Момиче, море момиче,
 утре ќе празникъ потежокъ
 ясь ке си ходамъ на дърва,
 и ти да дойдишь на трески;
 ясь трески ке ти наберамъ
 ясь имамаъ любовъ по тебе,
 любовта ке ни поминитъ!“
 Кога се денокъ обдени,
 момче отиде на дърва
 момиче ми го подвижна,
 що ми отиде на трески.
 Имаа кучка мжщеа,
 таа и люто прокълна:
 „Та да бы дома не дошле!“
 Момче си нога пресече,
 а момичето ржката;
 обата що ми умреа.
 Кога ми душа береа:
 „Въ еден гробъ да не клаите!“
 Дойде ми кучка **мжшчеа**,
 та тая що и одели:
 момче кладое предъ църков,
 а момичето предъ алтарь.
 Отъ ощо любов имаа,
 момче ми никна яболче
 а момичето лозниче:
 растое що ми растое,
 обата ми се сретое.
 Дойде ми кучка мжщеа,
 обата ми и пресече,
 та ми и кладе на оганъ,
 бела пепель се сторія;
 та ми зеде пепельта,
 на дворътъ ми **исфрли**.
 Момче ми никна босильокъ,
 а момичето цунцуле.
 Отиде кучка мжщеа,
 босильокъ ми го искорчи,
 та ми го фърли в ливагъ
 Момче ми смоква никнало,

а момичето благ шекеръ.
Дойдое млади косачи,
за да ми косатъ ливаџъ;
що ми видое две добра,
две добра што ми никнале!

ЃОРЃИ ПУЛЕВСКИ

Речник од три јазика

Наслов на оригиналот: Речник од три језика. с. Македонски, Арбански и турски. Књига II. Написао Ѓорѓе М. Пуљевски, Мијак галџички. У Београд. 1875.

Правописни и фонетски особености: бележење на фонемата /j/ не само со графемата ј туку и со и; бележење на фонемите /k/ и /f/ со диграмите кь и гь.

стр. 38-40

Пи.

Што је јазик и каква сила имад кажими.

Од.

Јазикот имад, две имиња, прво је јазик, и овја, који го имаме, во устиве и со него мрдајешти, мисљата, наша другему ја **кажуваме**.

Друго, јазик се вељид зборувањево, со које, зборувад, еден, народ, као, турски, славјански, арбански, пак кога, да те упитад некои човек, каков јазик знајеш, ето, и това, зборувањето, се вељид јазик.

Пи.

Како се дељад људине, по зборувањево, кажими ако знајеш.

Од.

По зборувањево, људине се дељад на многу, и секакви народи.

Пи.

Ко,и јазици се наипотребни за овде, а који за на други страни, каџими.

Од.

За овде се најпотребни, јазици, во турско, турски, славјански, арбански и грчки.

Пи.

Турскијов, јазик, али је секоде еднаков, и љи не кажими.

Одг.

Турскијов јазик имад три наречија, османљиски, мисни имански, и караманлиски.

Пи.

А славјанскијод јазик аљи је секаде, еднаков, аљи не кажими, соред.

Од.

Славјанскијод, језик, имад пет разљике.

Пи.

Који се тије разљики кажими соред,

Од.

Тије се руски, хрватски, бошњачки, бугарски и македонски.

Пи.

Који јазици се наљик еден со другијод, од напред речените.

Од.

Рускијод и бугарскијод најбљизу се. А хрватскиод, и бошњачкијод, и македонскијод најбљизу се.

Пи.

А македонскијод јазик, кога је, бљизу, со бошњачкијод зашто се именувад с. македонски дека с македонскијод језик је, најсродан, со црквено, славјанските, књиги, и тои је старославјански.

стр. 48-49

Пи.

А само мије јельисме Славјани, иљи, имајед, некоји, други наречија, кажи ми ако знајеш со ред.

Од.

Несме само мије току славјани се, и руси, и Пољаци и Чеси и Срби и Словаци и Бугари и Хрвати и од сите овде речени, народи јазикод, им је славјански и сите се, од једна, фамилија, иљи наречије.

Пи.

Кољку брои има сите славјани.

Од.

У Јевропа имаи бљизу деведесед миљауни, славјани..

Пи.

Што се вељид народ.

Одг.

Народ се вељид, људи који се од еден род и који зборувајед еднаков збор, и који, живувајед и се другарад еден, со, други, и који, имајед, једнакви, обичаји и песни и весеља, тије људите ји викајед народ а место, во које живувад, народ, се вељид отечество, од тои, народ.

Така и Македонциве се народ и местово њивно је Македонија.

стр. 55

Пи. Што је **наипотребно** за човека, кажи ми, ако знајеш?

Одг. За човека је потребно наинапред рана или јастие а после облекло и сосовиште, зашто без тије не би могле да живувајет.

Пи. Што им служат за ранење на људине, кажи ми еношка.

Од. Плодови од секакви дрвја и растенија и млеко од домашни добитци и месо од животињено.

Пи. Који плодови се наиполезни човеку за ранење, кажи ми редовно.

Од. жито и пченка и лебно дрво (сатрокарпус) које је много познато и полезно у **островине**, које на јужно море растет и неговијот плод на жителите им служат у место рана.

П. Со што се облекат човек, кажи ми, ако знаеш.

Од. Старите људи напред убивале животиње и од месото животињско се раниле а со кожите од животињето с' облекале.

А по некоје време после зафатиле да прават од **влната** гути, кровувале алишта.

Пак најпосле човек изнашол и некави растенији као што је лен, коноп и бобаћ и коприна и од тије испредени и исткајени се прават платно које и теја служат човеку за облекло.

Пи. Како му паднало човеку на ум да си направит сосовиште за себе, кући.

Од. За да се чуват од дош, од студ, од голема горештина, и од други лукавштиње.

Човек наинапред си правил колиби од дрва и од ветки а после зафатил да правит јаки кући од дрво и од камен и од други **рабоће**.

Пи. Сите људи али имајет така здрави и јаки кући, кажи ми.

Од. Немајет, току има некоји људи који живувајет под церги или си прават колиби каде стојат и живувајет, пак се преносат на други места и тује растегнувајет цергите нихни. Тије људи се вељат цергари, еђупци или номади.

А пак помногуве људи не се преносат како цергарине од једно место у друго.

Овије си прават здрави и јаки кући на једно место. Такви људи се вељат засељени и од нихни кући се учинувајет села и градови.

Славјанскомакедонска општа историја

Наслов на оригиналот: Славјанско-македонска општа историја за сви пол-острофски народности написана је по славјански-македонско нареченије за да ја разбирајет сви пол-острофски Славјани

Извор: Ѓорѓија М. Пулевски, Славјанско македонска општа историја, Македонска академија на науките и уметностите, Подготовка: Блаже Ристовски, Билјана Ристовска-Јосифовска, Скопје 2003, стр. 10-11.

Глава I-ва

За **производенето** от македонскиве Славјани
(параграф) I-ви

Македонскијџов род славјански го познаваме за старовременски Славјани полоострофски местни жителџи оту се, тики историјата от македонскиве Славјани се зафаќјат уще од зачалото со славјанскијџов род.

Затова **кџа** кажуваме **за од** зачалото славјанско за да ја исправиме **историјата**, заре откољџи слџедујущиве доказателства за Македонија други немаме за да ја суредиме инаку, откољџи (развџ) ка що било да кажеме.

Заре нашите стари Славјани не се занимавалџе со **пишенџе**, та да ни забелџежилџе старината им да ја знојеме, токо силата и сногата нихна на бојно полџе ја полагаде, а во нихните жилища никому тугџинцу пристап не му допушалџе, а ниту им пристапил никој.

А заради небелџеженџето старчищата наши сета слава нихна во темница закопана и за нџх и за нас останала.

А от като се намножилџе и славјанскијџов род като зафатил да се непознават еден со **другио**, а и друженџето като зафатилџе да си го одречувајет меѓу нџх и като зафатилџе да се отугџвајет едни от други, даже от тога послџе зафатилџе да описувајет дџџла, јонашинџе, време сраженије и да кажувајет що кога им се случило илџи за со храброст и за со постојанство ка що одџржалџе.

Историк Мавроурбин во Славјанската си историја на стр. 1-ва рекол оту сви Славјани, ако би се согласилџе на једно за со славјанска војска да управјет, тога ни једен народ во подсолнечнијџов свет, нито со јонащина, а нито со слава не би можол со Славјаниве да се сравнит (истокмит).

ТЕМКО ПОПОВ

Писмо од Темко Попов до Деспот Бацовиќ

Извор: *Граѓа за историјата на македонскиот народ од Архивот на Србија*, приредил д-р Климент Цамбазовски, том IV, книга III (1888-1889), Београд 1987, с. 134-136

студии: „Јазичните особености на писмото од Темко Попов до Деспот Бацовиќ од 1888 година“ во: Трајко Стаматоски, *Континуитетот на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“, Скопје, 1998, с. 49-68.

9-ий Мај 1888 г., Солун

Драѓи ми Деспоте.

Во **предговорот** на ова писмо ќе ти предизвестам, оти ја ќе се **помжчам** да ти пишам, колку је можно, на наше наречие, **замествайќи** оние речи, кои ја и неznam, со блгарсќи. Шчо да се **чинит** инако, Деспоте! Нашево наречие, кога можело да диктират на друѓите славјансќи наречиа, останало **найсиромашко** и, као питач, да спружвит ржка било на блгарското, било на Српското па и дури на Руското! Не отричам ја оти свите славјансќи наречиа се сходни помеѓу си и оти природно је да се взаемеет едното от другото, а не до вакво дере(дже), (дже, не знам како се пишит) до кое е дошло нашево кутро наречие, шчо да не можит чоек да си искажит мислите, без да употребит блгарсќи речи, ако тој **имат живено** у блгарско, српсќи – ако у српско.

Вистина, нашево наречие, као најсходно со српското, треба от него да црпит оние речи, кои ћи немат у речникот си, но кжде ни је нашиот речник, кжде се нашите филолози, кои да можеет да се завземеет со овой важен вопрос, т.ј. да ни составеет граматика и друѓи најнужни учебници, барем за основните училишча? Немајќи наши филолози, кжде се српсќите, кои да знает нашево наречие и да сочинеет овие елементарни и необходими книѓи со такво научно беспристрастие, шото тамо само да употребеет српсќи, вместо дополнителни, кжде не можеет да најдеет Маћедонсќи речи, а не да се водеет от **слеп патриотизам** и, вместо да составеет маћедонсќи учебници, да сочинеет чисто српсќи. Да не се лжжим, Деспоте, националниот дух у Маћедониа до такво дередже **денеска** је стигнал, шото и сам Исус Христос ако слезит от **небоно** неможит да го уверит Маћедонеца, оти тој је блгарин или србин, освен оние Маћедонци, у кои веќе пропагандата блгарска се имат вкореннено.

За да се увериш ти во ова нешто требит да земиш блгаризма пред очи. Блгарската пропаганда – ево веќе се чинеет 20 години, кжде работат у Маџедониа, во најслепите **времина**, кога грцизмат – сосвем чужда нациа, беше зафатил да се фкоренвит во срцето маџедонско; и Маџедонците кога видоа зрак от славјанизам, фрљиа се, као сљепа, во пазуите му, без да пуљеет на разликата му. Стигаше за ними оти се отџинаа от грцизмот. Но шчо се чинит сега, т.ј. после дваесетгодишни блгарсџи мџџи, аџитации и немилосни парични жертвори? Се чинит она, Драџи ми Деспоте, шчо је природно, но за блгарите неочеквано, т.ј сега секој маџедонец признават оти тој не је блгарин и гласно исповедват својата нациа, ако и да се ползувеет ушче от блгарсџи средства, немајџи, разуми се, свои. После, от како виџаме ние оти блгаризмот пропадат вака ужасно, можно љи је да се вервит на некаков успех за распространењето на друг, какоф и да је тој славјансџи јазик? Ја не вервам, а така исто не вервам и ти да вервиш. Зато ние, Драџи ми Деспоте, бефме зафатиле ушче от лани и дури от олум-лани да препоручваме да се отвореет Маџедонсџи училишча со ова намерение, шото колку је можно да се искоренвеет блгаризмите, кои се **имеет пикнато** от отворењето на блгарсџите учили. у Маџедониа и да се замествеет со попринордните т.ј. српсџите. Мене никој неможит да ме разубедит оти по инаков начин можеет да се збратимосеет овие два **брасџи** народа и јазика. Најглавната работа је Маџедониа да се помаџедончит.

Кога заминвеф от Врања беф ти расказал за моето пџтување, но како не ни останвеше повише време за разговор, ти се таксаф да ти пишам и ево сега си исполнувам речта. Ти многу (и **мошне** се велџит) добро знаиш за Групчевото идење тамо и ушче похубао знаиш крајот на работата со свите танкости; така исто знаиш оти еден от сомишљениците Групчеви беф ја и еден друг наш пријатељ, а по причина што не ни повикаа у Цариград, ние, дваицата послеџни, останафме – едниот у Солун, а друџиот – у Самоков. Ја, от своја стрна, шчом дойде овде Г-н Кара-Стојановиџ, беф зафатил да се разгоарвам со него, кат како санџим требит да се зафатиме да работаме овде, кој како санџим требит да се зафатиме да работаме овде, кој, подполно удобравайџи мојата идеа, писа у Белград и от тамо телеграфичесџи дури одобри Г-н Ристиџ све шчо му предложифме. И така, ние пушчифме 7 учители, погодени по 60 л. т. год. кои свршиа овдешната блгарска џимназиа, кат им дадофме по 5 л. т. пџтни трошак. Ни от тога ево близу година џе поминит и ушче кутрите чекает да им платиме и ушче им плаџаме. От Белград казаа ми да помоља Г-на Карастојановиџа да пишит, кат како је истекла оваа работа, а пак он велџит, оти дури не ме

опитеет мене писменно, ја не пишам никому. Брига му је нему оти ја можам да пострадајам нешто от овие мити учители. Брига му је нему оти свеедно ми пишеет мене и си сакает љуѓето правото. За оваа работа писаф и г-ну М. Веселџиновићу, умољавайќи го да напомнит г-ну Светомиру за да пишит овде консулотому и да го опитат за работата.

Дошол је овде еден от нашите учители, кој се условил, во моето отсуствие, у блгарската ћимназиа за учител, види се, от како казал нашиот план, и ме је донесол на бесно дрво за да му платам за изгубеното му време (8 месеца). Уверјавам те, Деспоте, оти можит да ми испрайт некој скандал, зашто имат луѓе, кои го остреет во интересот нифнин је да излезит оваа работа на мегдан. Ја сам се чудам (и ликеам се велит) како ќе отћинам от оваа несреќа. Бидвело ли, бе брајко, да те кладеле да условиш учители и после да те остаеље во калта? Да те условеле тебе 15 л. месечно и после да не ти дадеље ништо.

Вервам ме, Деспоте, оти огнусено ми је **от зборвейнџе** и пишейнџе по оваа работа, но шчо да праам кога сум ангажирал луѓе. Ја сум работал без никакво задномисље и зато сум пропаднал, зашто сум зел вакви задолжениа над себе си, а на требело така, туку (вместо, но) требело чоек све во резерва да имат една мала доза задности и подлости, ако сакат да не пропаднит. Собствено ја за идеата не зборвам, зашто ја сум се посветил за оваа идеа и по никакоф начин не ќе се остаам от неа, макар да не ми се дадеет ни пет пари за мой есап, било за есап на учителите, но све ми је мјка зашто да бидам вака ужасно усрамен пред своите пријатели и сомишљеници, кои некој ден можеет да ме разпфеет, како шчо рекол Господ.

Оваа ми ти је работава, накусо, Деспоте, ако сакаш да је знајш.

Требеше да го препишам писмово, ама, Бога, ми је мјка, зашто се стори мошне долго.

Молим Вас, поздравите браќа Ви и Попчето.

Ваш пријател

Т. Попоф

П.П. Ако отгорат, молам, препоручай писмото до консулството.

МАРКО ЦЕПЕНКОВ

Силјан Штркот

Извор: *Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина*, издава Министерството на народното просвѣщение. книга VII. София, Държавна печатница 1892, (книжовенъ отдѣлъ. 193-206).

Правописни и фонетски особености: стремеж за фонетски правопис; третосложен акцент, акцентски целисти, испуштање на интервокално *в*.

Морфолошки и морфосинтаксички особености: употреба на богатството од морфосинтаксички разновидности на македонскиот народен јазик.

Лексички и зборобразувачки особености: народна лексика, турцизми.

Во селото Мало Кóнъари **í**маше еден чо́ек многу чо́сен и кро́ток, на íме Божин. То́и íмаше са́мо еден си́н на име Си́љан; íмаше Бо́жин и е́дна кьерка: Си́љан бе́ше мно́гу га́лен и о́т татка и о́т ма́йка, чу́нкьи от мно́гу си́нои Божино́и само Си́љан **бе́ше о́станал жи́в**, та от то́а бе́ше га́лен мно́гу и беше го оже́ниле у́ште на шестна́есет години и на седумна́есетте му се ро́ди на Си́љана е́дно де́те ма́шко, му го ви́каа Велко.

Биде́йки га́лен Си́љан и аджа́мииа, íч ке́в не́маше да ра́ботит селцката ра́бота: **ора́нъето, нивъето, копа́нъето лóзьата, жниéнъето нивъето, вжрше́нъето и о́вците глédанье** оста́ени беа́ на Бо́жина и на Божини́ца. Не́да, невеста́та му и се́стра му, тие да íа ра́ботат ку́књата ра́бота, а па́к Си́љан ке́в íмаше пазарджиба́шиа да бидит; да беше ка́бил ка́таен да о́ит на Прилеп на́ пазар, да ку́пуат ви́но и ра́кџиа и дру́зи сла́ткьи ра́боти.

Се́кое о́дене на́ пазар, Си́љан, у́ште не́ слезен о́т конь, пра́о ке по́идеше ка́и лебарниците и ке зе́меше е́ден топо́л сомун а́с екме́к и ке си ку́пеше та́н алва, та ке íадеше. “Е, кога ми е по́сладо́к со́мунов со тан-а́лвава, бре **бра́кџа**, му ве́лел на другарите си, како да íадам о́т дома **жржани** леп?“ На тие збо́рои и дру́зи Си́љанои, што му и ве́лел на другарите си, тие у́ште по́еке го насжрчу́еле да íадит на́и сла́тки работи, чу́нкьи покра́и него и тие íаделе и пиеле. Не́кои пат ке́ одел на́ пазар, тикџи ако му се на́и́деа по́ечко па́ри, два́-три дни не си идел ни во на́и силната ра́бота до́ма.

Многу́ пати та́тко му го скаруеше, за дека се за́баал в грат и не му́ идел да му по́мага во ра́бота; а́рно, а́ма Си́љан беше ва́тил еден лош па́т, тикџи ич не го слу́шаше та́тка си и ма́йка си, што ти ве́лаат ва́и, ба́и

да не се најтврвит пѐс на касáпница, да по́сле ма́чно је да се óдучит. Многú пати тáтко му го поучúаше со крóтко, до кóлку зна́еше сиромав Божин, и многú примери му носел гъ́еоа да се тжргни Силъан от то́и пусти а́лбазлжк.

„Синко бре, чéдо бре, Силъане! óста́и се, бре, чедо от лóшио а́лбазлжк, што си го вáтил; óста́и се от тие лоши другари, што не се домакинцкá челат; тие те лáжат, бре синче, да áрджиш пáри по пúстина, та и ти да се осирóмаш по́сле како нив! Нéмо́и, бре чéдо, нé оди по умíштата от тие другари; слуша́и ме, синко, íас што те úчам и ма́ика ти, óти ке те вáти нéкоа клéтва от нас, брé синче Силъане! Вéру́и, синко, óти сéко́и син и кéрка, што неслушале тáтко и ма́ика, гóлемо наказание óт Бога дóбиле. Слуша́и, синко, нéшто што мí текна да ти кажам: за Сíвета и Чýлета. Тíе две пíлинъа и ти сáм си и вíдел и си и чул, с́инко, в поле, ка́и стоат по шíпъето и глогъето и си пеат; едното си пе́ит: сíве, сíве, а другото – чуле, чуле. Ете тие две пíлинъа, синко, си б́иле некоаш брат и сестра. Многу б́иле лоши, разлáални; тáтко и ма́ика íч не ризали, многу и огорчуале и зер татко им бил многу лут, така и ма́ика им, та беа и колнале многу пати, ете зер гъ́аол натема го беше се погодил, чедо, неко́и лош саат, кога и колнала ма́ика му вака: “синко Сиве, и ти керко чуле! Пилци да се сторите и от кукъава наша да отлетате, да в поле да поидете по тжрнъето да стоите и еден-други да се барате, та да не можите н́икоаш да се на́идите. Така куртулиа од вас да íмаме от вашиве макъи, што ни и даате. И за вíстина, синко Силъане, беа се сториле пíлци и си пошле в поле, да ж́ивеат по тжрнъето и ката ден еден други да се бараат и да неможат да се на́идат и да се в́идат. Ем, тако ми Бога, чедо, тебе можи да т́и се ч́ини лага, ама мене за вíстина, чунки мí е приказано от деда предеда; чункьи во стар век, синко, не лажеа нашитé стари, како сега што лáжат млáдите.

Дéка многú те м́илуам, с́инко Силъане, та затоа ти íа прикажуам óвиа приказничка, да се свéстиш и да се óстаиш от óвие лóши дрúгари, што те учат на лóшо, óти мóжи Госпот да те стóри со сéкакви лошóтии. **На́и после**, чедо, нéзнам дрúго, што да ти рéчем и да те úчам от кóлку што сум чýл от татка и Бог да ми гó прости. То́и многú пати вéлеше: ко́и о́ит от кол на кол, коло... ке му се тикне. Ти, синко, не мé слушаш за ова, што те úчам сега, арно, ама ке до́иди саатот, што мо́иве зборои се по глаа ке те úдрат и тога́и ке повéруаш; арно, ама што рéкол нéко́и: ке ти до́идит úмот, ама ке ти по́идит кúмот. Толку знам сéга, Силъане, толку ти вéлам. Пра́и, што пра́иш, чéсти си таткото и ма́иката да не дóбнеш нéкоа клéтва во нéко́и лóш саат та да тжргаш ма́ка.“

Кораб-Планина, Крчин, Бистра, Шар и Песјак

Извор: *Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина*, издава Министерството на народното просвѣщение. книга VII. София, Държавна печатница 1892, (книжовенъ отдѣлъ. стр. 189).

За **бвие** планиње еве што велат Дебраните и Поречаните: Некóаш тамо било море, чунки на Кóраб-Планина на вжрвот имало закачено алки гóлеми, што биле и ден денеска уште тамо се гледале, ама не се досигале, оти било многу високо. За тие алки велат, оти биле за да вжрзуат корабите во тоа време. Дедо Ное, кога се сторило потоп, дошол со корабо во тие планиње и со пжрво поминал корабо преку Песџак-Планина; вжрвѣиќум преку трите незини вжрвои камени, како кубинѣ от цжрква, ја гребнале гемииата одоздола и го уплашиле деда Ноја многу. Тогај рекол дедо Ное: „их Песџак-Планино, ке ми дупнеше корабо“. От туа поминал преку Шар-Планина, ја видел дедо Ное прошарана от водата и и клал името: „Шар-Планина; тука скжрцал корабо и му се дало името: „Кжрчин-Планина“. От Кжрчин-Планина дошол корабо на Кораб-Планина и тука останал, дури се искаршил. Ден денеска се наогввало на Кораб-Планина **бруке** и **джрвџа** от корабо Ноев и друзи морски остануачки како полжаи и праушки.

Нат село Кжрпоница, на вжрв планина има едно езеро, прикажуа се за него, оти некоаш си пасело едно стадо гоода околу езерото и еден јунец, тжрчаиќум по една крава, пропаднал во вирос и по некој ден излегол во Дрино.

КРСТЕ ПЕТКОВ МИСИРКОВ

За македонските работи

Наслов на оригиналот: К.П. Мисирковъ. За македонските работи, София, Печатница на „Либералний Клубъ“ 1903.

Правописни и фонетски особености: воведување нови графемии: *і*, *к'*, *г'*, *л'*, *н'* со кои македонското писмо се разликува од другите кирилски писма; инсистирање на фонетските карактеристики: испуштање на интервокалните **в** и **х**; антиципација на мекоста: *ин'*, *ик'*, групата *шч*; групите *стр*, *здр* (вметнато *иш*, *г* во сите случаи); наставката *-џки* (< *ски*);

Стилистички особености: научен стил.

Јазикот ет средство, со кое није познааме, шчо мислит, шчо осек'ат и шчо сакат нашијот собеседник. Во јазикот се имаат оддел'ни гласовни знакои или зборои за сите мисли, осек'аин'а и сакаин'а на једен чоек, за тоа јазикот на једен народ ет негоо дуовно богатство и наследство, во кое се закл'учуваат, отпечатани во гласовни знакои или зборои, сите народни мисли, осек'аин'а и сакаин'а, со кои **имат живено** и живит једен народ и кои се предаваат, као нешчо свето от једно поколеин'е на друго. Да **сочуат** некои својот народен јазик и да го бранит као светиин'а, значит, да останит он верен на **дуот** на своите предедовци и да уважаат сѐ, шчо имаат они напраено за својето потомство. Да се откажит чоек от својо народен јазик, значит, да се откажит он и од народнијот дух. Со тоа само се објаснуат сакаин'ето и усилијата на покорителите, да напраат покорените, да се откажат от својот јазик и да изучат на негоо место нивнијот; исто така со тоа се објаснуат упорството на покорените народи да сочуваат сето своје духовно народно наследство, а особито јазикот.

Таква **милост** кон нашию народен јазик требит да имаме и није, ако сакаме да останеме верни на дуот на нашите предедовци. Милоста кон народнию јазик ет наш долг и наше прао. Није сме должни да милуаме нашијот јазик, зашчо тој ет наш, исто така, као шчо ни ет наша таткоината ни. Првите гласои, шчо имаме чуено, сет гласоите на нашите татковци и мајки, гласоите и збороите на нивнијот народен јазик. Преко ниф није **добифме** нашата прва дуовна храна, зашчо со ниф се осмислу'уаше сѐ, шчо видефме со нашите очи. Со народнијот јазик није освојуаме психологијата на нашите татковци и предедовци и се чиниме нивни дуовни последници, као шчо сме со снагата нивни телесни **продолжаачи**. Ако се односуаме со презреин'е кон народнијот наш јазик, није само **враик'аме** со неблагодарност на нашите родители за сето нивно дуовно гледаин'е и воспитаин'е. – Није имаме и прао, осем долгот, да браниме нашијот јазик и тоа прао ни ет свешчено. Секои, кој шчо напаг'ат на нашијот јазик, ни ет исто таков наш непријател', као и нападачот на нашата вера. Вера и јазикот, тоа сет душата на једен народ, со изменуаин'ето на кои. Еден народ праит коренен душевен преврат: он се откажуат од сѐ прег'ешно и земат сѐ ноо. Тој коренен преврат, ако стаат постепено во течеин'е на цели векои не ет опасен, зашчо едни делои од него се односуваат до едни поколеин'а, друзи до друзи поколеин'а така да едни делои преминаваат по наслетство, као народно наследие, и само некои сет нои. Тој коренен преврат не ет опасен само, ако ет резултат на самостојното развиаин'е на народот.

Но, ако еден народ изменуат својот јазик и својата вера во едно **касо** време и под силно чуждо влијание, сам без сазнајие однесувајќи се кон таа измена, то он се откажуат од сам себе и од негоите интереси и предаат и себе и нив на еден по силен народ, кој што ќе постапат со него и нив, како што ќе му се заблагорасудит. Значит, да се откажат еден народ од својот јазик, се велит, да се откажат он и од сам себе и своите интереси; се велит, да престанат да гледат на себе со свои очи, да судат за себе и за другите со својот ум и разум, а да чекаат укажување за сè од страна. Еден народ, кој што изгубил својот јазик, мислат на еден чоек, кој што изгубил патот и незнајат од каде идат и каде одат, и кој што не знајат, зашто одат каде а не онаму или таму. Колку во по скоро време еден народ изменуат својот јазик, толку по опасно и очајано е тоа негоото положение.

...

Јазикот е акустичен резултат од физиолошко работење на органите на чоечката речка, на кој што му се приписуат извесно значење. Главните елементи на јазикот или чоечката речка се: органите на речката, нивното физиолошко работење, слушот, психолошкото восприимчивост на физиолошкото работење на органите на речката преку слушот, и присоединувањето кон восприимчивиот резултат на физиолошкото работење на органите на речката или гласот, или зборот, некои значења. **Значит**, јазикот главно е физиолошко-психолошка способност на чоека, и како таква зависи од се тоа, што праат да се мислат чоек, т.е со развијанието на еден чоек и еден народ се развијат и неговиот јазик, со нивното опаѓање опаѓат и нивниот јазик. Чоек се мислат во време и пространство: исто така се мислат и неговиот јазик. Променијата во јазикот на еден народ во време составуваат историјата на јазикот на тој народ, а променијата негови во пространство составуваат негоите современи варијации или дијалекти, поддијалекти, гоори, подгоори и пр.

Секој народен јазик имаат своја историја и своји современи варијации или дијалекти, поддијалекти и пр. Своја историја и варијации имаат и нашиот јазик. По таа историја можат да се изучат, како сегашните варијации се добијат од по стари и последните од еден обшч македонски јазик. А тој од една јужно-словенска група и пр. Исто така по неа можат да се проследат на која варијација, или на кој дијалект, во кои време имало по голема литература.

Историјата, како на нашиот, исто така и на другите јазици, ни покажуваат, оти секој дијалект, поддијалект гоор и подгоор, можат да се употребуваат во литературни произведенија. Таа привилегија на еден дијалект, поддијалект и пр. – да бидат орган на литературна речка – по

учеин'ето на историјата на јазиците, се даат ним, не по некакви особени естетични преимуваштва, а по чисто практични причини, т.е по стеченето на историко-културните прилики. Тие прилики денеска подигаат едно наречије на степен на литературен јазик, утре друго и пр.

Историко-културните прилики во создааин'ето на литературни јазици господствуваа секогаш, господствуваат они и сега. Благодарен'е ним во нај ноо време се откажафме да си избериме едно од нашите наречија за наш обшч литературен јазик, а наместо тоа зедофме да се учиме и да пишиме на туг'ите **саседни** јазици, нај поеке на **бугарскиот**. Благодарен'е на приликите сега није си избираме за обшч литературен јазик, централното **македонско**, т.е Велешко – Прилепско – Битол'цко – Охридското наречије.

...

Около централното наречије требит да се групираат сите наши научни и литературни сили, за да го очистат и обогатат со **сокроишча** од другите македонски наречија и да создадат од него еден убав литературен јазик. На него требит да се создадат една богата сколицка, научна и убаа литература, за да можит преко ниф да се раширит низ цела Македонија во вид на литературен јазик, ко шчо ќе изместит од неа пропагандските јазици. А заедно со изместуаин'ето на **пропагандските** јазици и со создааин'ето наш литературен јазик, се изместуваат од Македонија и интересите на балканските држаици и нивното место ќе го застапат создадените со јазикот македонски интереси.

...

Создааин'ето литературен јазик ет дуовна потребност кај нас, со коа се мислит да се клаит крај на злоупотребите на пропагандите со нашите интереси, и со коа требит да се создаит свој литературен и научен центр, за да се немаат нужда од Белград и Софија. А та тешка задак'а ќе се достигнит само, ако македонецот од северна Македонија подаит рака на своот брат од јужна Македонија и македонецот од источна Македонија подаит рака на тој од западна. Подадените раци ќе се прекрстат около Прилеп-Битол'а

Од наредилницана

наслов на оригиналот: Вардар, 1-и Септемвриа 1905 год. Излегуват на 1-и број от свекој месец, Наредилницана се наог'ат во Одеса, ул. Гогол' 4. Наредник-издавач К.П. Мисирков.

Правописни и фонетски особености: употреба на интервокално *в*: ново, вметнување на *iii* во консонантската група *ср*.

Морфолошки особености: троен член; наставка *-и* во трето лице сегашно време еднина; зачестена употреба на глаголската именка (образување глаголска именка од итеративни глаголи на *-ува*); конструкции со *има/нема* за искажување перфект.

Лексички и зборообразувачки особености: создавање неологизми врз народнојазична основа: *наредилница, отвлечена* (јазичен пуризам и калкирање: *месечник, ајсџраќина*); продуктивни суфикси од народниот јазик: читач.

Нашиот месечник ет ново, шчо ќе привлечит внимаието на свите, шчо се интересувајет со македонцкото прашаието. Одинапред можит за се речит, оти „Вардар“ ќе бидит посретен от свите, шчо се интересувает со македонцкото прашаието, осем западно-европејците, као нешчо, шчо можит да принесит голема шчета на интересите на свите заинтересувани во македонцкото прашаието балканцки народи. Од „Вардар“ ќе бидат недоволни: турците, грците, бугарите, србите и самите македонци. Турците ќе се бојат да не предзнаменуват тои некакво ново течеието стред македонците, коо би могло да предизвикат нови брканици во Македонија. Грците една ли ќе се порадувајет на какво и да ет движене стред македонците, коио би могло да покажит способност на борба за самосочувуваието на словенцкиот елемент во некога класичната Македонија. Бугарите и србите не милувајет појавуваието на „Вардар“ со неговата нова национална програма као нешчо, шчо можит да нанесит смртен удар на нивните национални стремеија во Македонија. Наипосле по големиот, ако не речиме наи големиот, дел на македонцката интелигенција ќе ет против „Вардар“ со неговата програма, зашчо свите македонци, противници на македонцкиот национален сепаратизм, сет убедени, оти со пари во Македонија човек можит да создадит од нашите македонци не само бугарцка, србцка, грцка или македонцка, ами и циганцка народност и циганцки интереси, а без пари не се правит нишчо: противниците на националниот сепаризам мислат, оти националните сепаратисти, као луѓе, шчо не располагајет нито со пари, нито со соосекаваието и **подржуваието** нито на една од балканцките или големите европејцки држави, ќе создадат во Македонија само една нова словенцка партија, која само ќе уголемит и без тоа големата раздробеност на словенството во Македонија. Немат зашчо да се зборит, оти и простиот народ ќе бидит против „**Вардаров**“ и неговите сотрудиници, националните сепаратисти: идејата, шчо је имајет сепаратистите, ет много одвлечена и тешко се разбираат от простиот народ, на кои му имајет надојадено свекакви проповеди и **новововедуваија**. Наипосле противници на

„Вардар“ сет и македонските национални сепаратисти и руските словенофили и мнозина словенознајци: тие велет, оти и без нова македонска словенска народност имало много словенски народности: „свекој разумен човек, велет тие, би требело да се стремит кон соединувањето на свето словенство, а не кон неговото раздробувањето со создавањето нови словенски народности, за кои до сега нито историјата, нито филологијата не сет зборувале ништо“. Иако колко непријатели имат „Вардар“ уште од завакањето за неговото излегувањето на бело видело.

Негов’иот задаток, значит, ќе бидит; 1, тој да уредит известни односи меѓу него, неговата програма, неговите последувачи - македонските национални сепаратисти - од една страна, и неговите противници – свите балкански народности, заинтересувани во македонското прашање - од друга; то ќе требит со научни доводи да се борит со свите словенофили и словенознајци, кои, опираќи се на историјата и филологијата, одричат сшществиването на одделна словенска-македонска-народност; со дружи зборови, на „Вардар“ му се паѓат, то да прегледат свите научни, историјско-лингвистични прашања за народноста на македонците и да ѝ подложит на строга научна критика, опираќи се на нови лингвистични материјали и теории. Најпосле, треќо и најглавно, „Вардар“ не само требит да кладит научна основа на македонскиот национален сепаратизм, но тој требит да покажит нагледно да јет нашиот јазик самобитен, да тој не јет ни српски, ни бугарски и да јет способен за литературно развивање. Редом со достигнувањето на тој задаток, „Вардар“ ќе дадит на своите **читачи** цел ред интересни за свекој македонец научни и белетристични материјали и со тоа ќе кладит основа на македонската самостојна наука и литература.

„Вардар“ ќе се помачит со нови материјали да представуват интерес не само за македонците или заинтересуваните од политично гледиште со македонското прашање туѓинци ами исто така и за тие от последните, за кои нашата татковина представуват чисто научен интерес. Со статиите на руски јазик „Вардар“ ќе се помачит да запознаит по широките руски крајови со Македонија и македонското прашање.

Ево и задатоците, шчо си ѝ **имат кладено** „Вардар“; тие сет од двоен карактер: политичен и научно-литературен.

Задатоците на „Вардар“ сет до толку големи, маќнотиите, со кои имат тој да се сретит, сет от толку серозен карактер; пријателите, на кои тој имат да бројит, сет до толку малу, шчо уште од заватоко се чинит, оти гласо на „Вардар“ ќе бидит глас на **викач** во пустија.

Посред таа глобока жалост, шчо задавуват градите, кога помислуваме за маџнотиите, со кои имат да се сретит „Вардар“, само едно нас не утешават, а то иет - Господ Бог и правината негова, шчо иет на наша страна: со неа и Тој ет кај нас и со нас, а со Господ напред „Вардар“ ќе излезит победителот од свите маџнотии, какви и да сет тије.

Патник (песна од П. Прерадовиќ преведена од К.П. Мисирков)

Правописни и фонетски особености: употреба на посебни графеме за меките консонанти; на посебна графема за *j* (*i*); употреба на графемата *q* како рефлекс на носовката *ж*, но недоследно (спореди: рака); испуштање на интервокално *v* (но недоследно: товар); употреба на *j* межу два вокала и на почеток на зборот употреба на групата *шч*.

Морфолошки особености: троен член.

Стилски особености: елизија на вокалите на крајот на зборот (пред сè, во проклитики).

Патник
песна от П. Прерадовиќ

„Боже мили, **каде** зајдов!
Ноќ ме стигна во туѓина,
Не знам паќо, не знам трага,
Свегде на гол камен газат
Тешки нози по пустиџна!

Ушче нојќај не си најдов!
Север сеч’ от снежни брда,
А туѓинец, сиромавот
По голем му мрак во **мракот**,
По тверда му земја тврда.

Наоколо **магла** паѓат,
Покрита иет месечина,
Не се видат свездни траѓи,
Мајко мила, мајко драга,
Ти да видиш своја сина!

Да го видиш него сега
Обиколен свијот с беда,

Ти ќе горко заплакаше,
Рака ќе ти с затресеше,
Од жалост го грлејќ него!

Зошто тебе не те слушав,
Кога си ми мен зборила:
Не од, синко од мајка ти,
Меко легло шчо стеле ти
Тебе постред своји крила!

Не од, синко, мила душо,
Ним – от кровот татковниот,
Туѓа земја имат своји,
Не познајит јади твоји
Туѓа љубов љубов љубит својот!“

Зборејки со себе така,
Кон колиба једна стигне,
Нечекано шчо је згледа
Уморејнот птник сега,
И почука на **вратине**.

Отварајќи све полека,
Питајќи се, кој ќе да сум?
Глава зваѓат једна стара.
„Дај во име Божја дара, Бабо,
мене да пренојќам!“

Не знам кај сум, каде зајдов,
Нок ме стигна во тугина,
Не знам паѓо, не знам трага,
Свегде на гол камен газат
Тешки нози по пустијна!

А друг нојќај кај ќе најдев!
Север сеч, от снежни брда,
А туѓинец, сиромавот
По голем му мрак во мракот
По тврда му земја тврда.

Наоколо **магла** паѓат,
Покрита іет месечина,
Не се видат свездни траѓи,
Мајко мила, мајко драга,
Ти да видиш своја сина!“

„„К’е те примев іас со радост,
Ами видиш, оти спијат
Тува сина три и ќерќи
Шчо маічино сето срце,
Сета куќа исполнуват!“““

„Не далеко іет до денот,
Петле і будит самовили;
Дор загреит денот Божіи
Мало оѓен бар положи,
Да одмрзнам студни жили!“

„„Мојот оѓен ми іет скриіен,
Немам дрва гото’о нишчо,
И то мало, шчо іет наѓре,
Децава к’ им требит утре
Каа се зберат краі огнишче!“““

„За туѓинец нишчо немаш,
Туѓа мајко, коа те молит;
Туѓо дете твоіо не іет!“
Тогаі две му грозни солзи
Низ лицено долу капат.

„ „Каі сет рац’ от твоіта мака,
Се’а да зберат солзи сино’і
Каі колена да с’ одморит;
Тежок товар да с’ соборит;
Каі іет твоіта татковина?“ “

ДИМИТРИЕ ЧУПОВСКИ

Извор: Људмил Спасов, *Избрани појавља од историјата на македонскиот писмен јазик, Бојата на јазикот*, II дел, Култура, Скопје 2006, стр. 11-12.

Крали Марко

До кога **кџа** спиеш
Ти сон не пробудни,
До кога кџа чекаш.
„Време да дојет“.

Поминае више
Пет стотин години,
Како народ трпит
И тебе те чекат.

Власта на Турците
Падната је векџе,
Ноп на место неја –
Тројна тираниа.

Крвније ни братџа
И едни по вера,
Со логи, измена,
Турије ни јарем.

Се шчо ни је мило
Нам ни го зедоје:
Мајки, сестри, деца
В питачи пушчије.

Наши отци, братџа,
Невинно згубије
И земјата на три
Ни ја поделије.

Но радост је рана
У наши врагови –
Македонец трпит,
Но не забораваат.

Љубов за слобода
В' срцето му горит
И готов је д'удрит
В заветни свој час.

Разбудисе, Марко,
Од вековни сон
И повикај в помош
Стојна самовила.

Качисе на твоја
Конја Шарца нога
И в роци си земи
Тешка Топузина.

Ти поведи народ
За единство мило
И душману кажи
Да је Марко жив.

АБЕЦЕДАР

Наслов на корицата: Abecedar, Ev Aθnvaic, 1925

Писмо: латиница

Снагата на чоеко

Сите луге имат една глава, две раце, две нодзе. Главата има згора косје, и напред има две очи, еден нос и една уста. Устата натре има заби и еден јазик. Забите сет бели, јазикот је црвен. Со устата јадиме, пиеме и зборваме. Со рацете работиме, со нодзите одиме, тирчаме и рипаме. Јас тирчам биргу и рипам многу високо.

Маиката модзи кравата

Је рано. Маика молдзи козата. Маро и Ленка тирчат да видат како се молдзи козата. Млекото ји ушче топло. Маиката и дава да пиат по една чаша топло млеко. Пиат, пиат со голем кеф. Ленка вика: А! шчо благо и слатко млеко.

Ленка, лошата чупа

Петре и Гјоргиа одат на-поле за да играт со другарите. Малата сестра на Петре, Ленка, сакат и таја да оди со-ними. Петре ја некеше. Ленка плачи, вика и се фрли на земња и фати да клоцат. Фустано му се стори бербат. Бабата ја слуша како плачеше од аурот, каи даваше сено на волоите. Истрча и ја крена, ја истресе и му даде црвено јаболко. Ленка папса да плачи и си го јаде јаболкото.

ИТАР ПЕТАР ОДИ ОД КАЈ УМРЕНИТЕ!

Прва објава: „Маријовци у песни, причи и шали“ скупио д-р Војислав С. Радовановић, во: *Зборник за етнографију и фолклор Јужне Србије и суседних обласи*, уредник д-р Војислав С. Радовановић, Скопско научно друштво, Скопље 1931, стр. 112-113 (176-177)

Дошол Итар Петар од Маријово во Прилеп и **зел да оди** по сокаци. Оди и вика: „**Јаз идам** од кај умрените, бре, е-е-еј!“ Излегла една Анка и го **праша**: „Од кај ’диш?“ Тој ’и рекол: „Јаз идам од кај умрените!“ Таја му рекла: „Да ли го знај’ш Авмед наш?“ - „Арно го знај’м: Авмет је на голем, на многу голема работа, ама за пари страда!“ Тогај Анка зеде едно **ћесе со вранги**, му го даде и рече: „На ти ’вија пари, да му дајиш на Авмеда и да му речиш: „Многу здр’у- живо имаш од мајка ти Анка и татка ти Расима!“

Отуа тој си о’шол. Си дошол агата, татко му на Авмеда дома. И Анка радосна, му кажува на агата: „Аго, денеска помина Итар Петар. Идеше од кај умрените и викаше по сокаци: „Јаз идам од кај умрените“ “ И јаз го прашав за Авмеда наш: како поминује тамо кај умрените? А тој ми рече, как’ је Авмед наш бил на голем завмет, ама за пари страдал! И јаз му дадов пари, едно **ћесе вранги**.“ - „А, мори будало! Од кај умрените бидува ли човек да иди? Брго да го извајиш којно од пондила; дај ми ја пушката и сабјата, да одам, да го встасам!“

Итар Петар о’шол кај еден воденичар, се пулил надзад, кај шчо ќе го втаса агата, и му вели на воденичаро: „Го гледаш оној агана шчо иди на којно со пушката и со сабјата? Теб’ те бара, ќе те отепа!“ - „Шчо да правам, кај да се кријам?“ - „Качи се горе **на тополана**; кога ќе дојди агана, јаз ќе му речам: „Неје туа воденичаро““. Воденичаро се качил брго на тополата и се скрил, а Итар Петар се избрбешкал во брашното, се сторил воденичаро!

Дошол агата и го праша Итар Петре: „А, бре, воденичар, да ли го виде Итар Петар кај отиде?“ А тој му кажува: „Го видов, еј, ене го онамо замина,“ и со прсто покажува на тополата, кај шчо бил воденичаро скријен. С’опулил агата угоре во тополата: „Ах“, рече, „ене го горе!“ Зел агата да слези од којно, го врзал којно, собул чизмите, сметнал капата, оставил и пушката и сабјата, и зел да се качува на тополата. Дури се качил Турчино до полу на тополата, Итар Петар обул чизмите, запнал сабјата за појас, кла’л капата на глава, зел пушката на рамо, јавнал којно брго и летнал да бега! Отуа побегнал малку место и викал: „Јаз сум Итар Петар, тој шчо оди кај умрените, а тој горе на тополата је воденичаро!“ - „А, бре, ћерата, пеззевенк! Тој каурин и мене ме излага!“

Отуа си дошол агата дома. Го праша Анка: „Аго, шчо напраји? Камо ти го којно?“ А тој ’и рекол: „Ами, јаз му дадов на Итар Петре и којно, и сабјата, и пушката, и чизмите, и капата! Ко’ је Авмед наш на толку голем завмет на оној свет, нека му го, му требе од се нешчо да има!„ И тако ’а излагал жена си. Обајцата останале **излагани!**

АНТОН ПАНОВ

Печалбари

Објавено во: *Луч*, месечни часопис за културна економска и социјална питања, Година I, 1937, бр. 4, 1.9.1937 Скопље, бр. 5, 1.10.1937 Скопље; Антоние Ј. Пановиќ, *Печалбари*, балканска драма, музика Јосипа Ш. Славенског, Скопље 1939, штампарија Василија Димитријевиќа, Телефон 183.

Водич во читањето на текстот: ремарките се на српски јазик.

ПЕЧАЛБАРИ

(извадок од првиот чин)

Божана: Добро те најдоф, Рајно.

Рајна: Как си, арна си?

Божана: Е, сполај на Господ, да кажаме арно... (мала пауза): Ех!...

Рајна (севши поред ње): Ех!... Нема петок, да не одиш во црква,

Божано?

Божана: Е, Рајно! Нишчо друго не ми остана: салде Костадин и црква!...

Рајна: Господ да го простит, мори Божано, домакилот ти. Шо човек беше! Од ак’лот не ми излеват. Ама, шо беше личен, личен коту твој Костадин во тија години...

Божана: Најстина, тогај беше ти мерак фрлила по него.

Рајна: Е, е!... Момински ак’л, луди години. (За себе): Салде това е вредно да се помнит!...

Божана: Леко ти е на тебе, да си за младос споминеш... Дал ти Господ м’ж домакин: салде кукја И деца си гледит. Има, нема – кукја ти п’лна... Питаш ли ме мене? И младос и старос – м’чнотија. Да ги питаш тија две р’це, они знајат и од с’лзи по арно да зборат. Гледи, како се тресат! По лед, по мраз чујђи прагове са мијале, салде Костадин да го истресам. Оти, од шес месци сирак остана! Ти по арно знајш... Туку, не сақјам тој да знаит, шо се тука набрало. (Показује на груди). На тебе ти се

коту на сестра изжалиф... И ништо на страна, брате, да се кладит! Ни една скршена паричка!...

Рајна: Нек ти е жив Костадин. Ке спечалит. На млади години изм'чувачка, под старос рат ке правиш.

Божана: И јас така мислаф, Рајно. Вељам. Сега му дојде време на печалба да одит, да кладит некој грош на страна. А тој некјат да чует. Срам ми е, рајно! Толков ерген дома да седит!... „На печалба, велит, нек одит кој имат борч!“

Рајна: Тука се слабо работит. Кам му за свадба, кам му за гозба? Знајш за адетот?...

Божана: „На работа, велит, тука, во родни крај: Со овци по гора, со рало на нива, со прачка во лозје!...

Рајна (крсти се): Свети му вода, Божано, Да не е згрешил пред Господ!... Знаиш, лудо...

Божана: Бивет, бивет... (Осећа се нелагодно): И знаиш, Рајно сестро, ушче сакја да се женит... Зото сум дојдена... Фрлил е око на Симка ви. Нема ден да не ми зборит:

„Оди ми ја сакјај, мајко!“... Нем да земаш за лошо: Шо имаф да имаф, сето ти кажаф...

Рајна: Е, слатка сестро, тука се Јордан питувет. Тој шо ке кажит, има да бидет... Ето го и он дек идет. (Чује се кашљање од набреклости и здравља. Подижу се обе Јордану у сусрет).

Стојчо (дотрча испред Јордана): Ето го татко, идет!

Рајна (Божани): Не се срамувај... тој знаит. Нешчо е начул од мене. Ред е прво од женска уста да поминет...

Јордан (набрекне од здравља и црвенила): Охо, хо!... Е – е, бре! Гости пред мене. Нели си по млада, мори Божано, ушче те коски држат! Е, па добро ми дојде во дом, ако е ајрлија!

Божана (рукује се): Да даде Господ, брат Јордане!

...

Јордан: Донеси, Рајно, малко Ракија, да ни по леко тече муабетот. (Божани): Повели!

Божана (несигурно): Брат Јордане, јас сум дојдена за Симка ви, ако биде к'смет и ако си ти каил, да ми ја дадаш за син ми Костадин...

Јордан: Повели, повели... Бивет, зошто да не бидет? Костадин е млад, здрав, работен. Ке работит, ке гледит кукја... Салде, не сум чул, Божано, да ли е Костадин бил на печалба? Уште не сум чул...

Божана: Тука, по нешто во градот работит... шо ке најдит...

Јордан: А нешто сирмијчка на страна имат ли?... Не се љути, од питување нема лошо. Чедо давам, Божано! Треба да знаим шо ал го чекат! Од по рано мислење, оти напкон нема врнувачка.

Божана: Ако де, ако...

Јордан: Ушче сум чул, оти Костадин нејат на печалба да одит... Најстина, ако може без печалба жена и мајка да ранит и кукја да гледит, чинам кабул. Шо е ред до мене ке си го исп'лнам. Чорапе, кошуља, шо стоит до женска страна, земам на себе. А вашиот, м'шкиот ред? Ти знајш, Божано, адетот... Тријсет лири саќјам, готови пари. Едни чифт руби за премена, појас, сат со кјустек од сребро...

Божана: Ама, Јордане!...

Јордан: Нема, ама! Гледаш ја Симка? Чиста ти ја давам коту роса, коту с'лза, коту прамен босиљок!...

Божана: Ама, знајш, брат Јордане... Костадин неј ушче станал на нога... Нема се толку пари... А време му е. Фрлил е око на Симка ви. Дејче, нема што, честито, од сој. Салде, шо е много, много...

Јордан: Не е много! Салде по еден орех да јадаше на ден, пак не е много!

Рајна (уноси боцу ракије и пружа је Јордану): На!

Јордан: Ај, на здравје, Божано! (Потегне јачи гутљај и пружа боцу Божани).

Божана: Здраво живо, брат Јордане! (Враћа боцу).

Јордан (потегне још једном): Е, мори Божано!... Ушче тријсет лири одгоре ке дадоф, салде прва радос во дома да ми беше м'шка радос!... Се рекло, да не чует Симка: Кога се женско роди и стреха плачит. А на м'кко И огнишче пејет! А на тебе, прва радос, прво м'шко чедо жениш, жал ти е за тријсет лири! Шо са тријсет лири!... Шо са тријсет лири? Гледај век со кого ке векуве... Толко ти е од мене!...

Божана: Ама, брат Јордане, не ми е на мене за пари... Така Костадин саќјат. Тој мислит, да го изврвит тај адет, без него да бидет...

Јордан: А, а! Ич шо не бивет работа! Мома без ред дека се дават? Симка керка ми е, не е копице најдена, да ја без ред и адет венчувам! Она е од сој!

Божана: Од сој, од сој... Костадин велит: „Сите момински адети и свите свадбински редове зирам на себе, салде милувам Симка без пари, без пазарл'к да ми дојдит. Од чиста милос...“

Јордан: Аја! Това не бивет!

Божана: (подижући се и пружајући јој руку): Со здравје, Божано!...

РАДОСЛАВ ПЕТКОВСКИ

Извор: Фонд „Радослав Петковски“, Архив на МАНУ, Скопје.

Рибарче

Рибарче јас сум младо
На ејзерото цар!
Со песни легвам, станвам
За синкизи, јадој јас не знам!

Шом пукнит пуста зора,
Црвена како крв,
На лоејне јас си одам,
Со песма весела.

И цел ден фрлам мрежи
И цел ден пејам јас!
Песмата моја је ведра
весел је мојот глас!

Навечер ко да се врашчам,
Пак пејам весело јас,
Песмата за да ја слушнит,
Милото момиче!

И шом од далеку је слушнит,
Песмата моја то,
Крај ејзеро долу слегвит,
За да ме пречекат!

Рибарче јас сум младо,
На ејзерото цар!
Со песни легвам, станвам
За синкизи, јадој јас не знам.

Охрид 1935

Рибарите му зборвет на ејзерото

Ејзеро мило, ејзеро драго,
Мајка си наша!
Ти не гледаш, ти не раниш,
живот ни даваш!

Зато те сакаме ејзеро мило!
Није те сакаме ко да си мирно,
Није те сакаме ко да си љуто,
Секој пт нас ти ниси мило!

Ејзеро мило, ејзеро драго,
Ти не гледаш, ти не раниш
живот ни даваш!

КОЛЕ НЕДЕЛКОВСКИ

Молскавици

Наслов на оригиналот: Коле Неделковски „Мъскавици“, песни, София 1940.

Внатрешна страница: посвета: На майка ми.

Белешка: преписот одговара на оригиналот, инаку наместо *право либе* веројатно треба *йърво либе*.

Фонетски особености: губење на *x*, но и замена на *x* во *ф* во финална позиција; упростување на групата *сѝ* на крајот на зборот.

ПРИЧИНУЕНЊЕ

Кой ли пофте да ми дойде,
кой ми зеде **сладок** сонъ,
кой ми таму очи **лаже**
кой се метка по той мракъ?

Па и кой ли ветеръ вее
и ме фърла **ф** силенъ студъ,
дали сенка на **дуфъ** силенъ
ели страденъ майкинъ ликъ?

Ф темень мракъ ми умогъ ука,
чело рони студень потъ,
Немам сила... Сърце пука...
Ей ми тежи **тешка** нокъ

О, ти, моа душо страдна.
О, ти умъ мой - пламнатъ жар,
не се нити сенки виатъ,
нити майкинъ страденъ ликъ,

туку, ахъ, е право либе,
сон не знае гори в жаль,
гради кине векй да скрие -
чека ф младосъ нокъ и день.

ОДРОДЕНИ...

– З’ощо, синко така траешъ,
з’ощо буйна глава веднешъ,
з’ощо машко сърце стегашъ
и средъ пламень – **младосъ** чмаешъ?

Треска ли те силна тресе,
Тешка ли ти кука тежи,
Първа ли те изгоръ рани,
слана ли ти младосъ слани?

„Ни ми, майко кука, тежи,
Ни ме първа изгоръ рани,
Ни ми слана младосъ слани,
Туку силна жалба жаламъ;

Ете веке цела вечносъ,
Како, майко, болна лежишъ,
Никой ф’куки не ни стапил,
Нити пусто некой прашалъ;

Даль си майко родъ немаме,
ели спомень лошъ не дели,
та не можатъ да ни дойдатъ
ели гайретъ да ни прататъ“

– Дейди мое мило чедо,
не ме прашай – **гре** ме вие,
родъ се има, родъ се знае
кога ф'куки пукотъ врие.

Ами сега страшна болесъ,
пуста бедносъ надъ нас тежи,
кой ке сака да ни дойде,
кой ке сака да не види.

СКИТНИК

Вездень одамъ, вездень траамъ,
везден ф судни **маки** чмаамъ...
Глава веднамъ... **Съзи** леамъ
и средъ луги рани тлеамъ.

Блиска рода **нигде** немамъ,
ни при живи делъ да земамъ;
Немамъ либе... Гори младосъ...
Дни се нижатъ в страшна гладосъ.

Лейте очи съзи жешки,
гине срце ф рани тешки,
робъ ке стане, день ке светне,
младосъ пуста ф крфъ ке летне

ЖИФЪ ОТРУЕНЪ

Болки ме виатъ
Гради ядъ вриатъ
Сърце се души,
живот се суши.

А сѣнце силно,
Грейнало милно,
Надъ китки буйни,
Надъ гори стройни.

На сегде довлеть –
Ора се кършатъ
Салъ мене ф пролетъ
Болки ме вършатъ.

Една саль знаефъ
По неа чмаефъ
И она щукна,
Ф сърце ме клукна.

А сега седамъ,
Векъ църнъ си гледамъ
ах, кай си, радосъ,
За свидна младосъ

Пешъ по светотъ

Наслов на оригиналот: Коле Неделковски „Пешъ по светотъ“ стихотворения, дель първи, София 1941.

внатрешна страница: = НА МЛАДИТЕ МАКЕДОНСКИ БОРЦИ =

Фонетски особености: контракција на вокалите.

Глас от Македония

О, трайте, трайте, тирани **недни**
доста се тия лаги и злоба –
пакостенъ гласъ от устите гадни
надъ мойотъ народъ у секоа доба.

Та ете веке **векови** цели
пишка и стенка отъ волци гости –
за брата виятъ кой да го дели,
за да му глода сувите коски.

Па нека сега самъ да си реши
со **своа** воля судба и сева,
в живототъ еднажъ сам да се теши
д’ издигне славно свой род безъ врева.

Та Шаръ и Пиринъ дружно да викнатъ
родната песна в небеса темни
и бурниотъ Егей – на векъ да плиска
тежкиотъ гласъ на новитъ химни.

КОЧО РАЦИН

Тутунови берачи

Објавено во: „Наш весник (орган на друштвото на напредните македонски студенти во Загреб – „Вардар“), Загреб, 30 март 1937 година, бр. 1.

Извор: Александар Спасов, „Македонски песни на Рацина објавени пред излегувањето на „Бели мугри“, Македонски јазик, Билтен на Катедрата за јужнословенски јазици при Филозофскиот факултет, год IV, април 1953, бр. 4, с. 73-78.

Небето пепел е огнено жешко
и слнцето на него стопена туч
фурни се, фурни, полињата долги
и капат от небото капки жар.

Капат на плеките, месата голи
и печат и болат и горат.
Жежат ни капките огнено жешки
и смукајат солена пот.

От темни зори наведени ничкум,
зачмаени тутун береме –
лист по лист бери
лист по лист дипли
лист по лист превртуј, престилај, –
за некогo друг, за некогo друг,
за влците гладни, бесни!

И така цел ден. Цел тежок ден.
Ден како камен тежок.

Нам мајката земја маќеа ни е,
Најслаткиот тутун друг го пие
На друг му се слатки маките наши –
За нас се само тагите тешки.
Па пијте го, пијте!
Това што слатко на устата ви е –
Това е потта и жчката наша.
Но чекај, стој:
Со жчка е плна и устата наша...

Бели мугри

Наслов на оригиналот: Кочо Рацин, *Бели муѓри*, Загреб 1939.

Тутуноберачите

На кантар студен со туч го мерат
а можат ли да го измерат,
нашиов тутун – нашава мака
нашава солена пот!

От темни зори на утрини летни
До никоа доба на вечери зимни
Тој гладно пие тагата наша
и пот'та и крвта и снагата ни.
Жлт – жлти прави лицата бледни
И жлта гостинка у градите носи.

По утрини росни, по мугрите пресни,
наведени ничкум по полињата родни
зачмаени ние го береме.

Лист по лист кини,
лист по лист нижи
лист по лист превртуј, притискај,
лист по лист милно, таговоно реди
и на долга низа от капки пот
и надеж со клетва и зелена јад,
со корав поглед на очите матни
по крвките лисја жолтозлатни
прикаска горка на живот клет
Нанижи безгласна а така јасна.

Та незнаш ли?

Денот ли дојде тој да се мери –
мерка му нема, а в градите длби
без да се запре, без дно да најде
не тага а клетва, и в очите матни
и не сакајки сама се дига
фуријата.

Кантарот носи лисјето златно
а в гради љуто далгите беснат
на жлтата мака – на жлтиот тутун
на жлтата пот на раците ни!

Елегии за тебе

1.

„Чернеј горо, чернеј сестро!...“

Вчера си појдоф, наминаф
низ таја гора зелена
пот тиа буки високи
по килим сенки широки.

Одеф со глава замаен
наведнат, мртов, зачмаен,
одеф со грутка на срце
и каракамен на гради.

Деј гиди горо зелена!
Деј гиди водо студена!
Пилците пеат – ти плачеш,
слнцето грее – ти темнеш.

Ако ги криеш коските
на дели млади јунаци
тука што лежат по тебе
за тиа темни дубрави –
зошто ги таеш песните?
Зошто по тебе дрвјата
и на дрвјата гранките
и на гранките лисјата
шумолат скришно таговно?

2.

Таму горе на небето
зора руди, зора буди,
ден морави шири крила
и алова точи свила,
таму зора црвенеа –
мое срце ми црнеа.

Ископајте дубок бунар
извадете ладна вода
натопете лути рани
да не горат, да не болат.

Зоро златно и румено!
Зоро слатка посестримо!
Ти изгреваш на далеку –
да ли еднаш ќе изгрееш
силно, силно дури милно
над долови и над гори
над полиња и над реки
над моата татковина?

Ленка

„Биљана платно белеше...“

Откако Ленка остави
кошула тенка ленена
недовезена на разбој
и на наломи отиде
тутун да реди в монопол –
лицето и се измени
веги паднаја надолу
и усти свија кораво.

Не беше Ленка родена
за тиа пусти тутуни!
Тутуни – жлти отрови
за гради – китки розови.
Прва година помина
грутка в срцето и легна,
втора година намина
болест ја в гради искина.
Трета година земјата
на Ленка покри снагата.

и ноќе кога месечко
гроб и со свила виеше
ветерчок тихо над неа
жална и тага рееше:
„Зошто ми, зошто остана
кошула недоткаена?
Кошула беше даровна...“

Борбите на македонскиот народ за ослободување

Извор: Александар Спасов, „Една одломка од Рациновите проучувања на македонското национално прашање“, *Македонски јазик*, год. IV, мај-јуни 1953, бр. 5 и 6, Скопје, стр. 106-112.

Борбите на македонскиот народ за ослободување

Историјата на македонските национално-ослободителни борби е тесно сврзана со историјата на капитализмот и националните борби у другите балкански земји. Тије борби носат јавен белег на две нешта: 1) на борбите на малобројното граѓанство и грамадните селски и градски маси. Потиснати под турскиот апсолутизам, за национално-демократски слободи, и 2) на борбите на зрелата и станала империалистичка буржоазија от главните европејски земји, заинтересувана от распаѓот на Османската империја и превземањето на бази и сфери на влијание на Балканот. Будењето на националниот живот и епохата на национално-ослободителни борби во балканските земји почнуе едвај пред крајот на првата и през втората половина на 19. век. Одзивите на српската национална револуција на 1804. беа затушени от победата на европејската автократска реакција во 1815. „Светата Алианса“ на австро-рускиот автократизам го покровителствуваја својот балкански брат, турскиот апсолутизам, кој ги држеше поробените балкански народи. Само после распаѓот на Алиансата, после полната победа на буржоазијата во западна Европа и нејзините први зивни походи на капиталистички неразвиениот Балкан, почна развивањето на капитализмот и процесот на национално будење. Но тој процес се развиваше, покрај други, и под една нарочна околност: под прекото влијание на западно-европејската буржоазија, во чии земји капитализмот тогај одеше накај својата империалистичка фаза. Англијската и француската буржоазија први влегова со своите стоки во Османската империја и први го подтикнаја развивањето на капитализмот. За кратко време они станаја најсилни господари на тукашните пазаришта за стока и внос на капитал. Но со това ги загрозија позициите на австро-германската и руската буржоазија кои нешто задоцнети но се пак врвеја накај империјалистичката фаза и имаја интерес от турските пазаришта и патишта за по-далечните земји. Борбата околу тија пазаришта сега ни ги измени ролите за покровителство на Османската империја: англијската и француската буржоазија сега беа за нејзиното „статус кво“, а австро-германската и руската за нејзиното распаѓање и меѓусебно поделување. Царска Русија беше особено многу заинтересована со

распадот на Турција и направи неколку воени опити за тоа (Руско-турската војна през 1828-1829, Кримската војна). При тија опити она срете противност не само от страна на турците, ами особено от французите и англичаните, кои со сичко ја поткрепуеја Турција. От това време царска Русија почна живо да се интересуе со судбината на балканските народи, на прво место славјанските, и да го помага најактивно нимното национално и културно разбудуење. Се создадова нарочни учени дружества и учени експедиции кои се бавеја со историјското, географското, јазиковното, етнолошкото, етнографското и др. положение и минало на тија народи и со това се даде силен замаф на нивниот национален процес, – разбира се, онака како одговараше на интересите на царска Русија, која мечтаеше за една „Заддунавска губернија“ на Балканскиот полуостров. За кратко време, царска Русија зеде монопол на духовниот живот на балканските славјани, кои ги токмеше како свои утрешни поданици.

По следите на царска Русија тргна и монархистичка Австрија. Културно-просветителската дејност на Австрија се развиваше во западниот дел на Балканскиот полуостров, кој и беше доделен како сфера на влијание. Ако Русија ги подигаше православните, Австрија ги подигаше католиците против Турција, и преку католичката црква и Штросмајера проповедаше една обновена „Илирија“ – австријска колонија на западниот дел на Балканот. Но Австрија исто така ја протежираше и српската буржоазија во Војводина, и највечку допринесе за националниот процес на Србите, – сичко со тенденција да откине што по-голем дел от балканските славјани от под руско влијание. Веќе тогај се назираше зората на руско-австријските противни интереси за империјалистичка поделба на Балканот. А до отворено чукуење на тија интереси дојде во 1877-1878, кога царска Русија влезе со своите војски во источниот дел на Балканот и дојде до самиот Цариград. Интервенцијата на западноевропејските капиталистички земји и тогај ја спаси Османската империја от пропаст на Балканот, а рускиот план за „Сан-Стефанска“ Блгарија беше спречен и руските воени успеси силно анулирани.

Создавањето на две балкански славјански држави, Србија и Блгарија, беше само создавање на две сфери на империјалистичко влијание. Првата ја владееше австријскиот, а втората рускиот империјализам. Неоспорно, по одношение за ликвидацијата на турскиот апсолутизам и феудалните установи, австро-руската експанзија изигра една прогресивна рола, и помогна на буржоазијата од двете балкански земји да ја изведе својата национална револуција и да премине една нужна друштвена етапа. Но истовремено она ги прикачи како „алки“ за

светскиот империалистички систем, и нивното понатакашно развивање беше у плна зависимост од политиката на големите империалистички држави. Стихијното развитие на капитализмот во младите држави ја ојакна за кратко време буржоазијата, и скоро ги достигна националните граници на својот растеж. Младата буржоазија во тија две држави требеше неминовно и за многу кратко време да ја добие формата на својата стара западноевропејска сестра, да стане и сама империалистичка, и да пројави империалистички апетити ака сака да живее и да се развија. Но, накај каде?

Природниот пат на експанзијата на блгарската и српската буржоазија водеше накај заостатците на Османската империја на Балканот, – накај Тракија, Македонија, Албанија, Херцеговина и Босна. Тоа беа земјите за кои она можеше да мечтае да ги преземе, за да го разшири своето национално пазариште. И натаму ја управу својата експанзивна дејност.

Но по тоа време развитието на капитализмот во Европа зеде решително и завршно направление накај својата последна фаза, империализмот. Не само Европа, ами целиот свет беше поделен на империалистички сфери на влијание, и противоречивото и нерамномерното развитие на капитализмот водеше накај нова поделба, која можеше да стане со една општа империалистичка војна. Балканот беше исто така место на сферни влијаниа и раскрсница на многу интернационални патишта на капиталот. Промената на балканското „статус кво“ неможеше да стане без согласие и интересите на великите империалистички сили, кои баш тука беа сосем опречни. Ете како во својата империалистичка експанзија блгарската и српската буржоазија се најдова принудени да се опрат на интересите и експанзијата на великите империалистички сили, и сосем да им се потчинат. Со вносот на капитали, инвестирани во најважните области на националната економија, со државни заеми и други финансијски операции, и со монополот на пазариштата за нивни стоки, тија сили скоро ги потчинија двете балкански држави и ги ставија сосем под своа економска и политичка зависимост. Од друга страна они најсилно ги поттикнуеја накај експанзија за сметка на нивниот балкански ривал. Ако на пр. српската буржоазија мечтаеше за Босна и Херцеговина, анектирани од Австрија, најдуеше најсилна поткрепа од англо-френскиот и рускиот империализам. Блгарските мечти за Тракија и Македонија беа поткрепени од Австрија, Германија, и во прво време Русија, но најдуеја силно противење кај Англија и Франција, од кои првата ја имаше Грција под свое влијание, а обете заедно големи интереси за очувањето на европејска Турција. и така, со се поголемата нужда од империалистичка

експанзија, со се поголемата зависимост по внесениот капитал и политиката на една от силите, двете балкански славјански држави, Србија и Блгарија, се поврзуеја се-потесно за едниот империалистички систем на великите држави и стануеја составен дел на нивните противности и интереси, додека најпосле, по отношение на нивната експанзија во Макеоднија, интересите не им се чукнаја и дојдова во противност. От тија причини Македонија стана „јаболко на раздор“ меѓу српската и блгарската буржоазија, на која обете фрлаја грабителско око и не можеја да се согласат преку неја. От тија причини дојде и мешањето на српските и блгарските империалисти во македонските национално-ослободителни борби, кое се одрази толку фатално на македонскиот народ и процесот на неговото национално пробудуење.

Богомилите

Година на печатење: 1940 (текст умножен на шапирограф).

Преобјавен во: Ѓ. Шоптрајанов, Македонскиот текст на „Богомилите“ од Рацина, „Македонски јазик“ I, 1950, стр. 182-190, 228-231 и II, 1951, стр. 17-21, 38-42, 77-83.

Богомилите

– Кратка расправа от историата македонска –

Со сите свои крајни изводи, богомилството внесе нови моменти во мислената област. Това покажа со својот дуализам, дека не догмата, ами слободната човечка мисла може да дојде до вистината. На сите народни **веруваниа**, иако тија си беја фантастични, нереални, богомилството им даде еден разумен вид. И може би со това, иако и самото незнаеше, богомилството пушти нов поток на човечката мисла: ја привикна да мисли разумно, ја сврте от небесниот на земниот живот и ја тури спроти секоа догма. За своето време, за Средниот век, немаше ништо по револуционарно от **овова!** Вистина, каде нас, на Балканот, не станаја големи последиства: инаквите историски **течениа** – **заробуење** пот Турците и **запирање** на економското развитие, не дозволиа да се развие и **онаа** класа, каде богомилството стана силна идеологија. Но на Запад, по италијанските и јужнофранцуските градчиња, се разви новата класа и богомилството стана нејзина идеологија. Со колку човечка крв е испишана историата на тамошното богомилство! Но и победата дојде: новата класа победи, се сринаја **средовечните** догми, и мислата се вивна слободна, да постигне толкува човечки успеси – да го толку ослободи човека от злото, от тешките услови, от незнаење и гнасно

ропство! Но ако и таја класа бргу се покажа гјаволска, ако и буржо-азијата стана потисничка класа, па и таја го зароби човека и неговата мисла – новата класа, наследникот на буржоазијата, пролетариатот – го дига и носи напред смело знамето на слободата и заветот на бого-милите!

Далеку сме от това да кажеме како ние денеска треба да ги воскреснеме богомилските веруванија така како што ги учеја они. Това си беше производ на своето време и си остана со него. Но секое време гради свои мисли што се времени, но и таквиа, што се вечни, што остануат на поколениата што идат по него. Кај богомилството е времена неговата религиозна форма, неговата слабост да мисли башка от фантастичното напрегнуење на мислата. Но вечна е неговата љубов за човечката слобода, вечна е љубовта за правдините, вечна е идејата за слободната и недогматичната мисла и за истината што се открива по тој пат! Вечна е мислата за вечната борба и идејата на се поголема победа на доброто над злото, па се разбрало това во мистична ели во денешна научна форма! Оти нема борба, нема победа во таја борба, ако нема и вера, фанатизам во таја вера, да ке дојде победа, да ке триумфира доброто над злото! И да е целта на истина да се доближуе до бога – како што учеја некогаш богомилите! – ели како што учи денеска науката, да е целта на истината да се доближуе до својата **јатка**: материјата – објективната реалност. Ако таква гениална мисла нашите богомили ја најдова во мистична форма, еве дека денеска науката ја открива како научна. Оти силата на патиштата што ни ги покажа богомилството е огромна, само по тија може да оди човечкиот напредок – човечкото **победуење** на доброто над злото, човечкото ослободуење от секако ропство! Оти никој до сега не одговорил по длбоко за смислата на човечкиот живот. Ако сите цркви и сите вери учеа дека има небесен живот и со тоа служеа на онија што на човеците им го отимаја земниот, богомилите у верска форма рекова една крајно спротиверска истина: нема задгробен живот, ами целта на човечкиот живот е да се бори со злото и доближуе до вечната истина. Има ли погениална мисла от оваја? И може ли денеска да ја наследи таја истина друг некој, освен пролета-ријатот?

Оти токмо сега му е местото да си кажеме некоа дума и за значението на оваквиа мисли и за нас, **Македонциве**. Богомилството, дедо Богомил – това се наше големо културно **имовиње**, и нашата борба треба да се оди по најздравите стапки и по вечните патишта на тија наши славни лугје! Не треба да правиме и ние от богомилсвото нова вера, оти помина времето на верите, сега е времето на науката и на пролетариатот што ке ги постигне смелите замисли на нашите бого-

мили. Туку, сакаме да кажеме, како некој Вулич или Балугџич, или некое нимно копице, ќе земе некоа надуена поза и ќе не праша: Ами каму ви цареви и кралеви и тапија за земјата македонска? – да му речеме: еве ни го дедо Богомил! Вашите цареви и кралеви владејеа над нашата со крв и гнасоти, и вашата тапија над земјата македонска е така крвава и гнасна. Но колку е светла и силна царштината на деда Богомил, на македонските богомили! Колку е по силна и по висока мислата на деда Богомил, от славата и споменот на сичките ваши кралеви и царја, на сичките гнетачи и јадачи народни от памтивека па до сега! Ние, **Македонциве**, по патот на деда Богомил, по мислата на неговата вечна борба, по трагот на неговата силна вера – ќе си ја дочекаме и нашата зора!

Македонски народно-ослободителни песни

Наслов на оригиналот: Македонски народно-ослободителни песни

Подготвил: Кочо Рацин (1943)

Година на печатење: 1943

Издавач: Партизанска печатница „Гоце Делчев“, с. Битуше, Лопушник

Содржина: стихозбирка во две книшки во кои се вклучени вкупно 31 песна (оригинални песни, адаптирани народни песни, превод на револуционерни песни од други јазици)

Извор: Александар Цукески, *Македонскиот јазик во НОБ* (докторска дисертација), УКИМ, Филолошки факултет, Скопје, 1993 година.

А БРЕ МАКЕДОНЧЕ

А бре Македонче
каде се спремаш?
Борба те чека
борба за слобода!

Борба за слобода
за Македонија,
за Македонија
земја поробена!

Момци накитени
момци наредени
во борба влагат
в борба за слобода!

Нека разберат
крвави фашисти:
македонско име
нема да загина!

МЛАДИНСКИ МАРШ

Во борба, во борба, младино,
во света народна борба!
за светти народни правини,
за светла утрешна содба!

Еј тиран фашиски поробил
нашта родина и цел
народ безчесно ограбил
и чест и слобода му зел.

На оражје! - Час изби, стани
и Гоцево знаме развеј!
со борците партизани
в борба народна се влеј!
Цел свет вивнал в гори
во пламен и дим, в борбен ек!
со сила последна се бори
тиранот - нов раѓа се век.

Во борба, во борба, победна
ти, младино, в прв борбен ред,
за борба, најславна, последна
за народ, Родина, нов свет!

ДЕНЕС НАД МАКЕДОНИЈА...

Денес над Македонија се раѓа
ново снце на слободата,
Македонците се борат
за својте правдини!

Не тажи, Македонијо, мајко ле мила;
крени главата гордо, високо,
старо, младо, машко и женско
на борба се кренало!

Одново сега знаме се веј
на Крушевската република,
на Делчев, Груев и Питу Гули,
Сандански, Димитри Влахов!

Горите македонски шумно пејат
бојни песни, нови весници:
Македонија слободна,
слободна да живеј!“

ПЕСНА НА МАКЕДОНСКИТЕ ПАРТИЗАНИ

Со векови окована во пранги,
под ропство пишти Македонија.
Појќе не трпиме безчесни лаги:
во бој последен борци влегоја!

Во борба, во борба, во борба,
македонски народе,
за света народна слобода
со песни и радос се мре!

Излегофме ниј’ смели партизани,
над нас на Гоце знамето се веј,
по гори, полја и на сите страни
фашиска крв насекаде се леј!

Во борба...

Синови сме на нашта татковина,
на илинденските наследници,
стројиме живот, слободна иднина
за жени, деца, старци, младинци.

Во борба...

И сплотени, со вера во победа
работници, сељани, граѓани
нов живот македонците ќе редат
со браќа власи, турци, албанци!

ПРВО ЗАСЕДАНИЕ НА АНТИФАШИСКОТО СОБРАНИЕ НА НАРОДНОТО ОСЛОБОДУЕЊЕ НА МАКЕДОНИЈА

Година на печатење: 1944 (брошура).

Извор: Александар Цукески, *Македонскиот јазик во НОБ* (докторска дисертација), УКИМ, Филолошки факултет, Скопје, 1993 година.

Содржина: уведен дел (задачите пред македонскиот народ во изграднувањето на својата држава), главен дел (опис на свечениот дел на Собранието, поздравни говори и телеграми, реферати, експозеа и дискусија), заклучен дел (решенија, имињата на членовите на Президиумот и имињата на членовите на АСНОМ според местата во кои се избрани)

Точно во 5.15 поручок при полна тишина најстариот по години член на Иницијативниот одбор Панко Брашнаров, учител од Велес, со тих и трепен глас го отвора заседанието со следните зборој:

Другарки и другари народни претставители,

За овој момент, во ова историско место Св. Отец Прохор Пчињски и на овој историски ден Илинден кога објавувам да је отворено првото Антифашиско собрание на народното ослободуење на Македонија, думата ми је преполнета со радос и пред премрежените очи гледам како се раздвижиле сите реки Пчиња и Вардар до Места и Бистрица, заплискујат је целата македонска земја, сакајќи да го измијат од македонскиот народ десетвековниот ропски срам од пропаста на Самуиловата држава, за да се роди денеска, нова, светла и слободна македонска држава.

Во овој момент земјата на нашите покојници – многбројни народни герои што паднаја и ги посејаа коските си по цела Македонија, им стануе полека и они во мир веќе ги гледаат изгревот на нашата слобода, ја гледаат идеалната дружба на старите илинденци – на Гоце Делчев и денешните илинденци – младата македонска војска и поставените темели за остваруењето на идеалот на две поколенија на две епохи – слободна, обединета Македонија.

МАКЕДОНСКИ ТЕКСТОВИ ВРЗ СТАНДАРДНОЈАЗИЧНА ОСНОВА

БЛАЖЕ КОНЕСКИ

Превод на *Платон Кречет*

А.Ј. Корнејчук: Платон Кречет, прв драмски текст изведен на сцената на МНТ на 1 март 1945 година. Превод: Блаже Конески, лектор во МНТ, (машинопис на машина за пишување со бугарски шрифт, текстот, веројатно, е диктиран).

Место на чување: Библиотека на Факултетот за драмски уметности, УКИМ – Скопје

Христина Архиповна:

А бе тоа, знаете, **стануват** разни случки... Што не видов во тийе двајсе години медицинска служба, како санитарка... Во 1919 година служев како санитарка во една болница – не беше голема – близо до Попелјухи... Сте чуле за Попелјухи? Болни имаше малку: едни оздравејќа, други умирава и нашиот медицински живот течеше спокојно... Ама една вечер бела кавалерија го нападна селото. Се расположија нокје по куките, а во болницата дојде офицер со заповед да ги собереме сите инструменти, лекарства, и **при** зори да тргнеме со нив како мобилизирани. Докторот и фелдшерот одма се согласија, туку по еден час побегнаа... Останав сама со болните и си мислам: Што да праам, кога целата медицина побегна? Ама во долот зад селото слушам – заштрака картечница – почна... Црвените го опколија нашето село – цела нокј **се бийа** со белите и утрината ги заробиа. **Излегувам** од вратата на болницата, гледам носат ранет... Стасуват... Еден со дзвездичка ме праша: „Тоа ли е болницата!“ – „Тоа е“, велеам, – „внесете го“, а сама трепетам, шо ќе стане, кога доктор и фелдшер – целата наша медицина, побегнаа. А тие сите се со пушки и мегју нив нема ниту еден што да прилега на доктор... „Која сте вие“, ме праша еден морнар, се гледа – нивниот командир. „Христина Архиповна“, велеам, – „санитарка“... „Викнете го лекарот, комесарот е тежко ранет, парче гранат

има во ногата“... Лекарот го нема, го нема и фелдшерот, побегнаа уште сношти, побегна целата наша медицина“ и им разпраив се... Кутриот комесар офка... Беше сиот пребледнат, крвта му течеше... Го гледат войниците... им се смачи за него; командирот не можеше да се здржи, си ја изтри солзата с тупаницата... И толку мачно ми стана што отидов при нив и им реков: „Симнете ги, момчинја, пушките, измијте ги рацете и го кладова комесарот на операционата маса. Му ја расекон ногаицата – парчето граната **беше** му **се забило** в нога... Сакав да го оперирам без болка, ја зедев спринцовката, ама лекарствата што ги запираат болките, не можев да најдам – на сите шишинја пишуе по латински, а целата наша медицина побегна... Му ја измив раната, ја намачкав со јод, го зедев медицинското ноже, го обгорив и им велам „Држете го, момчинја, комесарот, држете го здраво – сега почнувам“... Го фатив тива комесарот, а јас брзо го расекон месото и полекуцка го извадив парчето. Ја запрев крвта и кладов завой. На другиот ден на комесарот му стана поарно. **Лежа** тој шес дни, а на десетиот – црвените тргнаа на пат, и кога заминаа покрай болницата, ги запре морнарот командир. Ме повика мене, и штом излегов, морнарот командир извика: „Ескадрон, мирно, равнайс за Христина Архиповна!“... Сите си ги извадив саблите, а јас од страв за малку не припаднав. Тогај слезе од конј морнарот командир, приближи до мене, ми оддаде чес и рече: „Од името на црвената кавалерива, ви благодарам, Христина Архиповна, за операциивата на нашиот мил, другарот комесар. Ве произведуеме во почесна црвена санитарка. И тој си ја симна од капата дзвездичката, ми ја подаде и ме баци... Сите извикаа три пати „ура“, и заминава... И до сега ја чувам дома таива дзвездичка... Железна е ама ми е мила, зошто таква случка во нашиот медицински живот не може да се заборави...“

Секретарот на партиискиот комитет:

Вашата случка, Христина Архиповна, навистина е незаборавна...

Предговор кон книгата *Силјан Шипрковић и Кузман Кайидан*

Наслов на оригиналот: *Силјан шипрковић и Кузман Кайидан, народни умотворби*. Издава: Државното претприатие, Скопје 1945 г.

ПРЕДГОВОР

Во оформуењето на еден јазик во литературен, народната литература е фактор од првостепена важност. Како нашиот јазик се наог’а токму во таа фаза, издавањето на **творби** од народната литература кај нас е основна и неотложна **потреба**.

Нашата народна литература и така претставува непознато, скриено драгоцено богатство, што век'е треба да излезе на бело видело, да влее во нашата млада литература здрави животворни сокоци, да и даде мотиви, обрасци, народен дух. За нашиот **пак** литературен јазик, народната литература к'е биде неисцрпен извор на речнички и стилски богатства и на јазични **обрасци** за чистота, самобитност. Затоа не е нужно да се подвлекуе ни тоа дека изданијата на одбрани творби од народната литература се неопходно потребни и за работа во училиштата.

Ова наше прво такво издание к'е треба да одговори првенствено на таа потреба. Двете овие наши творби се мег'у најубавите творби во нашата народна литература. „Силјан Штркот“ е најдолгата народна приказка, а песната „Кузман Капидан“ е најдолгата народна песна (1143 стиха).

Во приказката „Силјан Штркот“ на интересен начин се испрплетува реалистичното со фантастичното. Строгиот морал на патриархалното друштво не може да се измисли достаточо тешки наказанија за оние што се дрзнуат да не ги исполнуат неговите неписани закони. Да го накаже за непослушност и непотчуењето на своите родители, народниот раскажувач го направи Силјана во - штрк. Така, приказната е колку забавна толку и поучна, и по дух и тенденција се врзуе со средновековната верско-морализаторска литература.

Запишувачот на приказката М. К. Цепенков, терзија од Прилеп, **живеал** на крајот на **миналиот** век, од кого **имам запишано** многу народни творби, ни дава **класичен, совршен** народен јазик и стил, а во оваа приказка уште и усет за по сложена композиција и психолошка анализа.

Кузман Капидан, е реална историска личност од почетокот на миналиот век, а исто така одговара на историската истина и содржинето, **собитието** на песната, во главното. Кузман Капидан е голем македонски народен јунак. Слично на Крали Марко, по историски неизбежна **нужност**, тој им е потчинен на Турците, но не им служи ним, а само се ползуе со слободата и правото што му го даваат тие, да може по успешно да се бори за заштитата на својот народ, изложен на страшни маки и зулуми. Затоа нашиот народ му се оддолжува со песни и приказки, во кои го слави како најголем македонски јунак на своето време. А големиот македонски поет Григор Прличев му исплетува бесмртен венец со поемата „Сердарот“ во која Кузман Капидан е главен јунак.

Приказката „Силјан Штркот“ е земена од „Зборникот за народни умотворенија“ на бугарското Министерство за просветата (Кн. VII стр. 193 год. 1892), а песната „Кузман Капидан“ е земена од „Зборникот“ на Кузман Шапкарев (част I, оддел III кн. III 1891 год. стр. 163).

Творбите се дадени со денешниот правопис. Во јазикот има мали измени. Повек'е измени има во редот на збороите во стихоите, да би се добил поправилен ритам, којшто во песната на многу места е нарушен или од певачот (Ристо Гроздин, внук на Кузман Шапкарев), или од запишувачот – Шапкарев. Првите четири стиха се земени од една варијанта, друга песна за Кузмана како поубави (истиот Зборник стр. 337).

Поради технички причини, оваа книшка не можеше да биде напечатена наполно со новата наша азбука. Буквите К меко и Г меко се заменени со К' и Г'. Во збороите к' смет и сл. апострофот не е за омекнуење, а за темниот глас.

СИЛЈАН ШТРКОТ

Во селото мало Коњари имаше еден човек многу чесен и кроток, на име Божин. Тој имаше само еден си на име Силјан; имаше Божин и една к'ерка: Силјан беше многу гален и од татка и од мајка, чунки од многу синои Божинои, само Силјан беше останал жив, та од тоа беше гален многу и беа го ожениле уште на шестнаесет години и на седумнаесетте години му се роди на Силјана едно дете машко, му го викаа Велко.

Бидејќи гален и ацамија, ич кев немаше да ја работи селската работа: орањето, нивјето, копањето лозјата, жниењето нивјето, вршењето и овците гледање остваени беа на Божина и на Божиница. неда, невестата му у сестра му, тие да ја работат кук'ната работа, а пак Силјан кев имаше пазарцибашија да биде; да беше кабил катаден да оди на Прилеп на пазар, да купуа вино и ракија и други слатки работи.

КУЗМАН КАПИДАН

Собрале ми се набрале
сиот Мезелич охридски
и од селата старците,
голем ми мезлич сторија:
„Како к'е ние чиниме?
Како к'е ние правиме?
Одите каза охридска!
Пискот е сиромаштија!
Од Горни-Дебар и Долни,
ние си дерман немаме!
Дур' да слушаме пискоти,
Дур' да гледаме гревои,
поарно да не живејме!

Ние да чаре чиниме:
ние да сите станиме,
при бегот да му одиме,
ние да рица чиниме
и нему да му речиме:
Ако не губиш, губи не,
ја оти чаре чини ни:
крсердар ние сакаме,
Кузмана ти го сакаме!“

Земјата и љубовта

Наслов на оригиналот: Блаже Конески, *Земјата и љубовта*, Државно издателство на Македонија, Скопје 1948.

стр. 5-7

ТЕШКОТО

О тешкото! Сурли штом диво к'е писнат,
штом тапан к'е грмне со подземен екот -
во очиве зошто жал лута ме стиска,
и зошто ми иде да плачам ко дете,
да превијам раце, да прекријам лик -
та гризам јас усни, стегам срце клето,
да не пушти вик.

О тешкото! Старци **излегуват** еве,
на чело им мисла, во очи им влага
и првиот чекор по меката трева
е мирен и бавен, со здржана тага.
Но рзнува тапан и писок се крева
и **молнија** светнува во секој **глед**
и напред се пушта, се стрелка, се слева
стегнатиот ред.

До старците момци се **фак'аат** скокум;
не издржа срце - сив сокол во клетка,
не издржа пламен жив потулен в око
не издржа младост што сака да летне!
Се залула оро! Се заврте земја,
и чиниш - се корне стресениот век,
и околу трпнат **ридиштата** темни
и **врак'аат** ек.

Беседи и огледи

Наслов на оригиналот: Блаже Конески, *Бесеги и оѓледи*, Македонска книга, Скопје 1972.

стр. 7-9

СВЕТЛИНАТА НА НАШИТЕ ОЧИ

Реч при отворањето на Седмата изложба на македонските ликовни уметници 1952 г.

Не знам колкумина од нас се качувале на Водно до манастирот Нерези, по оној наместа стрмен пат што го изминуваме приближно за еден час и половина. А кои биле таму не можам да знам што почувствувале. Ќе раскажам само едно свое доживување.

Кога од полутемнината на главниот дел од црквата, каде што еден упатен во работите човек имаше што да ни објаснува, се изделив сам и влегов во едно мало одделение на левата страна – се најдов пред сликата која, според натписот, го претставува свети Трифуна.

Тогаш настанува разговор, каков што човек често тајно води со себе, поставен пред лик што почнува да ја проникнува нашата сушност.

– Идеш малце доцна, ако се земе предвид дека веќе три години живееш во Скопје – со таков прекор можеше од негова страна да почне тој разговор.

– Сепак дојдов – велеам јас. – Но нешто многу ме изненадува. Во нашиот прост народ те викаме со грдо име – свети Трифун Зарезан. Твојот месец е студениот сечко, кога се кројат лозјата, и кога на твојот ден старото вино прави често неарни шеги со мажите и жените. Јас те замислував средовечен винопиец, а ти, кажи ми зошто си толку млад и убав, и зошто ти е ликата нажалена?

– Зар ти е тешко да ја досетиш мојата судбина? – ми рече тој. – Јас морам да бидам светец, но јас сум само човек. Заборави ги своите предрасуди за мене, ти самиот никогаш и не си смислувал ниту си можел да ме смислиш така како што сум му од душата создаден. Па гледај ме првпат – и што чувствуваш и што сознаваш?

– Знаам – реков – дека вистински си **живеал овде** пред илјада години. Те гледам како си слегувал по патеките на оваа питома планина, послана со лозја сè до подножјето, ти младичу од дваесет години! – и како во есенска јаснина, во зреењето на гроздот, не нимбус ја красел твојата убава глава – а синото небо и живиот воздух на Водно. Зар не гледаш како ми стануваш близок? Те знаам – ти си само првата

нијанса на виното – очите ти се затоа малку премрежени но најјарко тогаш го гледаат светот; ти си самиот почеток на првата љубов – затоа гориш со слатка тага од огништето на срцето; и твојата мудрост ми е позната – нејасна е таа уште, едновремено надеж и трепет. Ти си повеќе нежен и задлабен во себе отколку силен во својата младост. Но околу тебе секаде гледам живот – во зреењето на лозјата, јаболките и **костењето**, во брзиот прпот на гроздалените, во тревниот шушкот на скакулците, во одронувањето на грутки и камчиња низ планинските стени. Живот насекаде – зашто ти си спасена светлина на едно **потемнато** време.

– Добро – ми рече тој на ова. – Но како светец јас сум еден од поспоредните. Не ми е **дадено**, како што гледаш, место во главната црква. Селските луѓе од овој крај ми се молеле сè од користољубива подбуда – да им ги зачувам лозјата (се разбира и тоа само кога бидувале застрашени). Не сум почувствувал никогаш врска со живо човечко срце. Јас ве чекам, ве чекам, ве чекам, живи луѓе, сотатковци – за близина, – за прочувствување ве чекам. – Така би можел отприлика да заврши тој наш разговор.

Па простете, вие што ме слушате, и уште повеќе прости ми ти, Лазо Личеноски. Јас нејкев, по твој совет, да кажувам колку нараснало вашето друштво за овие години. Сакав само да потсетам дека со секоја ваша изложба си ја приближуваме сè повеќе една уметност која во нашата земја била уште од стари времиња така сјајно претставена. Гледањето - тоа е од најубавите чувствувања во светот, светлината е првиот симбол на животот. Нашето гледање го задржувате вие на своите платна. Па ве поздравувам вас, што сакате да ја зачувате за човечката вечност, да!, да ја спасите од **заборавање** светлината на нашите очи.

Записи

Наслов на оригиналот: Блаже Конески, *Записи*, Македонска книга, Скопје 1974.

ШТУРЦИ

Цело лето ја штуркаме ние својата проста мелодија
со скрита надеж да ѝ обрнеш внимание.

И еве сега летото прекршува
во една позна августовска вечер –
и твојот слух се допрел до подлабоко рамниште,
до побогато созвучје,

до нешто битно во зреењето и падот.
 И еве сега нашиот звук ја подвлекува тишината
 по такво нагло познание
 и ти, најпосле, нашиот звучен говор го сфаќаш
 со сите чула кои сепак не постигаат разбирање.
 И сè што знаеш – тоа е дека си нè чул
 и дека затоа си допрел некаква смисла.

Чешмите

Наслов на оригиналот: Блаже Конески, *Чешмитте*, Македонска книга.
 Скопје 1984.

РАЗМИНУВАЊЕ

Таа студена декемвриска вечер 1945 година под бледата светилка на аголот на Теразије на Балканска улица во Белград се покажа фигурата на еден млад слабичок човек, **тргнат за на** станица. Тој не беше облечен и обуен како за на ваков студ: износен штофен мантил и плитки чевли. Веќе чувствуваше студени иглички негде-годе по снагата.

Во десната рака тој го носеше своето патно куферче, а во левата, под мишка, еден пакет со книги. беше дојден денеска по службена работа, и овие книги му ги дадоа како корисни и потребни да ги носи во Скопје. Добар дел од пакетот зафаќаше еден неподврзан егземпляр на Хегеловата „Логика“.

Тој се упати надолу по Балканска, газејќи претпазливо по замрзнатиот тротоар. По малку сети леки чекори што го пристигнуваат. Од полумракот се покажа сосем млада девојка, веројатно гимназијалка, облечена, и таа како него, недоволно и скромно.

– Добровечер. Вие сигурно одите на станица?

– Да.

– Дајте да ви помогнам.

– Не, не – рече тој. – Зошто да се мачите. Можам сам.

– Дозволете, ве молам, мене ми е и така по пат.

– Тој ѝ го подаде пакетот и веќе зачекорија наспоредно. Му беше пријатно нејзиното присуство од десната страна. Меѓутоа, разговорот остана сосем скржав.

– Кај седите?

– На Сењак.

– О, има уште многу да одите по овој студ.

– Ништо, јас сум свикната.

Излегоа веќе на плоштадот пред станица. Тој помисли дека би било добро да ја задржи малку, да ја праша за најобични работи, да ја праша за нејзиното име. Можеби не е лошо да ги разменат адресите, можеби ќе почнат да се допишуваат. Но нагло се откажа од таа помисла, ѝ подаде рака, ѝ заблагодари, и секој отиде на своја страна.

Минеа години и носеа горчлив опит. Тој човек веќе одамна не е млад. Косата му е побелена. И чудно, таа мала случка сега сè почесто му се јавува во споменот, иако од неа поминало толку време. Загубена е остријата на оцртите, заборавени зборовите и гласот, но затоа е сè поинтензивно кај него чувството дека од десната страна му оди, и како да го допира, едно драго суштество.

Има љубов во животот, – си вели тој. Има согласност од која животот станува прост и без компликации, а полн со содржина. Има таква љубов што сака да ни помогне и, кога треба, да земе спремно на себе дел од нашата тежина. Таа прави да е младоста убава и полетна, а староста да иде како спокојно зреење. Има таква љубов, кој вели дека ја нема! Човек само треба да ја најде и да ја задржи, ако ја нашол. А што стори тој? Тој ја препозна кога веќе беше доцна. Тој ја одмина, тој ја преvide, тој ја изгуби неповратно во онаа далечна декемвриска вечер. Опоро каење како со студени иглички ја пронижува сета негова душа поради свеста дека тој самиот ја изневерил сушноста на својот живот.

Веројатно е тоа обична негова самоизмама.

Превод на Тиквешки зборник

Наслов на оригиналот: *Тиквешки зборник*, превод и предговор: Блаже Конески, коментари Вера Стојчевска-Антиќ, Мисла 1987.

Ефрем беше во пустината. Се беше вообразил во божеството, зашто со ангели зборуваше, и рече; „О големо чудо! Како патријарсите и царевите седат во светот и се стројат светињи? Јас ќе излезам и ќе ги укорам!

Излезе од гората и влезе во градот Јерихон. И одеше срдито да ги кара епископите и царевите. И на вратата го сретна една жена и го виде во монашка облека и во испоснички лик. И запре и се ужаси гледајќи го Ефрема.

Ефрем ја виде жената и ѝ свика силно и рече; „Оди си, о жено, што си застанала и ме гледаш? Што не правиш што ти е од потреба? Што сакаш од мене и така ме гледаш? И луто ја скара.

Му одговори жената на Ефрема и рече. „Оче, оче, јас и треба да те гледам и да те набљудувам, зашто јас сум од тебе, а ти гледај ја и набљудувај ја земјата, зашто си од земја!“

Запре Ефрем и се почуди многу и рече: „О големо чудо! Јас идам да ги карам патријарсите и епископите и царевите, а една жена со еден збор ме осуди мене! Ами епископите и царевите што ќе ми речат?!“ И се врати пак во пустината.

И чу еден маж кај ѝ кара мајка на жената си. Ефрем рече: О брате, со жената своја легнуваш и пак мајка ѝ караш! И го проколна... А тој рече: „Оче, оче, на жената моја јас сум ѝ мајка, зашто таа е од реброто мое!“

И му се помоли Ефрем Богу и рече: „Господи, добро ли поставив?“ Тогаш ангелот господен му рече: „Ефреме, не чу ли што ти кажа жената: мажот на жената ѝ е мајка, зашто мажот е создаден од земјата жената од мажот. Поради тоа мажот ѝ е мајка на жената!“ И пак направи молитва и го прости мажот. А на Бога (слава)

ВЛАДО МАЛЕСКИ

Диптихон

Наслов на оригиналот: Владо Малески, *Избор*, Кочо Рацин, Скопје 1966; *Гурѓина алова*, Нопок, Скопје 1950; „Насмеан ден“, *Разглед*, бр. 3, Скопје 1954.

Белешка: Расказот *Прва вечер* првпат е објавен во 1950 г., а расказот *Насмеан ден* во 1954 г. Во 1966 г. двата расказа се преобјавени под заеднички наслов *Диптихон*.

ПРВА ВЕЧЕР

Ете, тоа ти е што се рекло: свадба без свирки и песни... Сандре денес се женеше без белчишките тапани. Колку адетот да се стори...

Три месеци се милуваа, три месеци бргу минаа, како три зимски дни. И радост имаше, и песни се пееја, и свирки свиреа... Еј, гиди, наши времиња! Како насоне минаа!

Дома кај Крумета, на чардак, седеа тогаш моми врбјанки, а среде нив – лична писана, како гороцвет на чистинките караормански - младата Стојанка Климева. Ставата ѝ беше вита бука на Славеј. Погледот благ, како нишка сончева пролетна кога го гали кроткото Езеро. Очите ѝ се смееја. образите бели-црвени ѝ се смееја. Сите друшки се смееја... Среде смевот песна екна:

А бре, Македонче, каде се сѝремаш?

Борба ти чека, борба за слобода...

А одвреме навреме подидуваше и Сандре.

„Ајде, другарки, побргу! Боси се нашите другари. Црвенотките повеќе сплетоа... Да н’ се посрамотиме. Што велиш, Стојанка, а?“

На Стојанка крвта ѝ светнуваше во образите. Ќе му одговореше со веднати очи:

„Не ќе се посрамотиме...“

Цел ден Сандре оддив немаше. И пак време ќе најдеше за да ја види Стојанка кај Крумета, меѓу плетачките.

Сè живо беше на нога: и старите илинденци, и младите дебарчанци, и жените, и момите, и децата со петокраки ѕвезди на чело.

„Унери...унери!“ велеше народот. „Раката што ја држи пушката да ви се позлати!“

Но, се зададе страшна фуртуна... Крв се пролеа во Кичево, на Пресека, на Караорман, во Ботун. Турје, Мраморец... Светна Дебарца ноќта како дење. А во таа кобна светлина, личеа лицата со запалена нечиста крв.

Нашите се повлекоа во Егејско некаде.

Остана Сандре во Врбјани. Тој беше врска.

Магли ги криеја белите врвови на Караорман и на Славеј. Тешки беа очите на врбјанци. Од нивните куќи, со овиснати мразулци, неволно се дигаше дим... Небото беше студено и намуртено како душите на Сандрета и на Стојанка.

А вечерва... прва вечер. Двајцата седеа во горното одајче, еден спроти друг, на разбојот Сандре беше потпрен на страниците, а погледот му шеташе по одајчето. притивната, Стојанка ги прибираше прстите во основата и во нишките. На земјеното душеме: послана розозина. На розозината: сламена постела покриена со ленен чаршав, бел, бел, како снегот на планина а зглавје: шарена перница што ја исткала Стојанка. Збор не прозборија.

Прва вечер. И без песни и свирки.

...

НАСМЕАН ДЕН

Автомобилот ги остави на тротоар. Бел. Од зад задното прозорче на *бјуикои* мавнаа две раце: едната со темен ракав и три петличиња, другата без петличиња.

Влегоа во зградата на некогашниот индустријалец, сега општинска. Тој со скорните неколку пати го изгмечи венецијанскиот мозаик во меѓувратите. Таа го стори истото со високите потпетици, но... отсутно.

Отклучи во приземјето и ја пушти да влезе прва. Ги удри в нос миризба на колонски води – млака, свената, тиносана.

И рече тој така расчувствувано:

– Каков ден! Бел! И насмеан... нели?

– Да – рече таа, како ништо да не кажала.

Тој беше Сандре врбјанецот, курирот што не отспа првата вечер со Стојанка.

Т а а не беше Стојанка. Не беше врбјанка. И не плетела чорапи за другарите. И не ѝ светнувала крвта во образите кога да го видела него – Сандрета. И не ѝ лутале срамежливо очите по одајчето со дуњи, разбој и со рогозина. Зашто дуњи немаше, разбој немаше и рогозина немаше. Т а а беше артистка. Нада. Со неа Сандре отспа втора прва вечер.

Па сепак, Сандре е предалеку од брбушките во врбјанското бачило и од Крумевите чардаци. Сандре е скопјанец.

Само Стојанка остана Стојанка. Без ставата – вита бука на Славеј, но сè така со погледот благ како нишка сончева пролетна кога го гали кроткото Езеро.

„Стојанке, јас љубам, Стојанке! Поправо – не знам љубам ли, не знам конечно што е тоа: љубам. Зашто и тебе те љубев, знаеш... кај Крумета на чардак кога плетевте... Љубев, ми веруваш, нели? Зошто да лажам? И зошто да плујам на завеаните чардаци? А ете, сега пак нешто. Не, не, пак, ова е подруго, помиризливо, поигралито. Стојанке, одам на работа и знам: ќе скршнам преку дрвеното мовче иако патот не ме води натаму. И ќе вршам околу куќата на левиот брег од Вардар како вршач околу стожер. Тоа е онаа куќа во која од писмо живот создаваат... Или... да: куќата од која се носат песни и плачења. Само што таму, во неа, за секоја песна, за секој липот ... се плаќа.“

...

АЦО ШОПОВ

Небиднина

Наслов на оригиналот: Ацо Шопов, *Небиднина*, Македонска книга, Скопје 1971.

НЕБИДНИНА

1.

Патував долго, патував цела вечност
од мене до твојата **небиднина**.

Низ пожари патував, низ урнатини,
низ пепелишта.

По жега, по суша, по невиделина.

Се хранев со лебот на твојата убавина,
пиев од грлото на твојата песна.

Не гледај ги овие црни суводолици
што го параат моето лице –
ми ги подари лицето на земјата.
Не гледај ги овие нерамнини врз плеќите –
ми ги донесе умората на **ридјето**.
Погледај во овие дланки –
две полиња
две суши
глуво лелекање.

Патував долго, патував цела вечност
од тебе до мојата небиднина.

ГАНЕ ТОДОРОВСКИ

Тревожни звуци

Наслов на оригиналот: Гане Тодоровски, *Тревожни звуци*, Скопје 1954.

НОЌ БЕЗ ИНТЕРПУНКЦИЈА

Кон брегот бродиме
Ние, –
Осамените патувачи...
Разнишана умората боли!
Бараме начин
Повторно да се родиме
Повторно
Во зорите голи.

А мислите разголени
Треперат;
Врз кожата на ноќта
Немир гребете.
Со кајчето на надежта
Се носиме
ЗОРО,
Кон тебе
Поникната над клепките
натежнати.
И никој нема сила,
Трошка од силата барем,
Запирка само да стави!
А точките ги мразиме.

Скопјани

Наслов на оригиналот: Гане Тодоровски, *Скопјани*, Скопје 1981.

ГОРДА ПЕСНА

И гол и горд
И уште погол уште погорд
И дури најгол и дури најгорд
Од голорек до гордорек

И гол и горд
И уште по и уште нај
Од гологлав до гордоглав

И гол и горд
И гол до по и горд до нај
Од голоод до гордоод

И гол и горд
од гологорд до гордогол

И гол и горд
од голоок до гордоок

И гол и горд
И горд и гол
Од голобол до гордобол.

ЖИВКО ЧИНГО

Сребрените снегови

Наслов на оригиналот: Живко Чинго, *Сребрениите снегови*, Скопје 1966.

НЕШТО ОКОЛУ ТОА ЧУДО ЧЕРЕШНОВИОТ ЛИСТ, ДОАЃАЊЕТО НА ГЕН

Оттогаш поминале веќе многу години, да не претераме, можеби илјада, пет илјади. Но како денеска да беше кога Ген дојде кај нас во Скутаско. Еве, сè ми е пред очи. Само тоа, зашто расказов се случи во време кога јас бев многу прост; прост и неук. Туку ајде да ја кажеме вистината, кога бев слеп, кога со очи сум живеел во темна-темница. Право да си кажам, имав осум или девет години и сè уште молив и

книга не бев фатил фатил со рака, а ниту се помислуваше. Тоа пак сега што ќе ви го раскажам, пријателе, е нешто малку, само едно ситно зрнце, бисер што некако (којзнае како) останал низ големата пена на животот. Претставете си, но без плачење, да се имаше мало моливце и парче хартија; но нели бев кор, кор-неписмен.

Ех! Не, не се јадосувам, се радувам! Просто за сè, за сè живо си споменувам. Ете, оној миг кога Ген дојде во стрико Лефтеровата кука, тоа можам да го видам и со врзани очи. Можете да ме затворите и во некое најтемно место – да речеме во таинствената Света Петкина пештера во која со векови не допрело зраче, јас пак би го гледал оној долг, златен лист од черешна како со силно крцкање се дели од местата каде што се родил и потоа сличен на германска штука, силно и страшно пикира кон земјата. Но тоа не било ништо ако не го чуете јужниот ветер што доаѓа право од Езерото. Таа волшебна, чудесна бучава насекаде низ бавчите, насекаде низ градините, па дури и оттаму градините, во шумите, длабоко во планините. Можеби во целиот свет е така, можеби. И тоа небо, целото во искри, некој благ прекрасен оган. Господе, таинствените, прекрасни пожари на јужното небо! А над сета таа убавина доаѓа најголемата, најтаинствената убост на светот; ги слушате гласовите на децата, на другарите. Свонливи, весели, одеднаш на сите страни. И ако збор не се разбира во тие викотници, вие се одгласувате (и тоа на сиот глас се јавувате), чините точно тебе те бараат пријателе. И речи потоа ако знаеш што е, како е возможно! Во мигот триста пати светот ти се свртува пред очи, неподвижната земја да ти летне високо, највисоко. И ете ти чудо небото паѓа долу, сосе сите ѕвезди (врнат ѕвезди на твојата разбушавена глава), а тврдата земја се движи како вртелешка. И чудно ли е нешто ако во еден таков миг се најдете и самиот наопаку, со главата надолу, со носете да чекорите по небото. Се разбира, самовилски коњ сте јавале (непознато како се нашаол тука одеднаш крај твоите боси нозе – дрвеново стапче за бодинање на волињата) – почнувате да јаздите, јаздите, јаздите! Што јаздење, ништо не може да те задржи, одите во такви краишта и земји што и на сон многу ретко се виѓаат. Каде да појдеш, сè те вика, добредојде, пријателе! Некаде дури и на име те викаат; луѓето ја оставаат работата и еден со друг си шептат, еј ене го волшебникот Гајлор или така некако слично на твоето име. И наеднаш (во такви часови тоа може) целиот свет ти е пред очи, и голем и мал и преширок и, богами, пријателе, имаше и некои места каде што како змија низ процеп мораше да се провира човек. Но брзо се забораваа маката, ти си над сè, над сè! Обична, проста работа, со босите нозе тупкаш на едно место како маѓепсан. О, пријателе, само твојата кутра душичка легнала, ја подмамило тоа чудо, тоа најголемо чудо, обичниот черешнов лист.

Големата вода

Наслов на оригиналот: Живко Чинго, *Големата вода*, Скопје 1971.

ДРУГАРОТ ОД СТРОЈОТ, СОНОТ ЗА ГОЛЕМАТА ВОДА

Ми го одредија за другар во стројот. **Проклет да бидам**, другар од стројот. Ме задолжија со него, ми го натоварија на врат. Секој примерен беше задолжен **со по** еден таков лош другар. Реков, примерен, проклет да бидам, заради тој збор за малку да го замразам целиот свет. Примерен другар, примерен пионер, примерен сковец, примерен градител. Примерен, што уште не, проклет да бидам, примерен серко. Но таков беше редот, се колнам.

Беше пролетта 1946 година, првата пролет по војната. Оттогаш сигурно поминале илјада години. Си спомнувам само толку, фати лошо време, снег. Фургуна. Гоелма снежна бура се спушти над земјата и сите дрвја што беа цутени ги претвори во мраз, во бело. И сè одеднаш молкна, се изгубија прекрасните и безбојни звуци на штотуку почнатата пролет, ништо, ништо не остана од таа убава, силна светлост. Мраз. За тоа со сигурност се сеќавам зашто имав кратки, пролетни панталонки сошиени од шарено италијанско ќебе. Снегот беше висок, до појас. Сè, сè тој имаше згмечено, покриено.

Ние бевме една тажна толпа гладни и нечисти деца, бездомни. Лоши, црни малечки гадови, како што нè викаа добрите воспитувачи. Уловени по полињата, по градините, по шумите, по плевните, по карпите, по големиот снег. Проклет да бидам, ние не се дававме. Сигурно не знаевме дека ќе нè носат во дом, под покрив, во кревет, дека ќе ни дадат топло кафе со џем и парче леб, дека тоа го прават за наше добро, за да нè згрижат и сите тие смрдливи работи што до ситница се предвидени со домскиот ред. Со закон, проклет да бидам. Добро тоа, но ние пак не се дававме, ви велам, цела таа пролет како свериња, нè ловеа одреди добротвори од Црвениот крст, одреди воспитувачи и секакви ловци.

...

ДОМСКИОТ РЕД И ТАТЕНЦЕТО АРИТОН ЈАКОВЛЕСКИ

Нашиот строј, **сигурно**, нашиот строј беше нешто најсвето. На една страна можеа да се видат **новодојдените**, а на другата постарите. Иако едни на други си личеа како родени браќа, уште на прв поглед можеа да се одделат првите од другите. Постарите веќе имаа научено, знаеја дека во стројот треба да се гледа право во челото на татенцето,

другарот Аритон Јаковлески. Точно во челото, проклет да бидам. Новодојдените сè уште си ја дозволуваа таа слобода да се свртат лево или десно, да погледнат во малото, високо небо над домот или само така бесцелно со погледот часови да лунсаат по шарениот сид. Тешко на тие што забораваа на редот, тешко на тие што не знаеја да стојат во стројот. да можеше човек уште до првиот час да се привикне на такво нешто; едноставно требаше да се биде само малку глуп и лицемерен, тогаш сигурно полесно ќе се дојдеше до добра карактеристика и сè што следуваше со тоа парче хартија. Хартија глава, крв. Живот. Само да ги видевте тие што имаа најдобра карактеристика! Проклет да бидам, тие кога ќе беа редари, дежурни, немаше тогаш пострашно место до домот. О, боже, како се убиваа пред управата, пред воспитувачите, како бесрамно лажеа, како подло измислуваа, поткажуваа. Тоа чинам најмногу нè гонеше од тоа место, тоа предавство. Тоа не можеше повеќе да го гледа Кејтеновиот син, рече, јас морам да бегам. Проклет да бидам, го рече тој збор.

ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ

Наслов на оригиналот: Петре М. Андреевски, *Пиреј*, Скопје 1980.

Пиреј

Со прво јас не го знаев Јона, оти немаше како да го знам. Јас сум од ова село, подолу. Од Жван. Ако е за право имав научено нешто за него, ама на млади години ќе чуеш за многу. Еднаш, на киселица берење, тукуречи и го подвидов, ама многу од далеку. Кај си можел тогаш, кај си смеел да се гледаш. Тогаш беше големо, ако ти пушти некој сонце од огледалце. Тој ќе ти пушти, а ти ќе му ја свртиш главата. И толку. Никако не оди: крв ти капе од лицето. Такво беше сакањето. Можеш да го видиш ако украдеш некоја минута кога тој не те гледа. И ќе го видиш на брзина и од далеку. Како на нерамна вода. Се плашиш да не ти го фати погледот, да не ти се сретнат очите.

Е, после чув и од која куќа бил и што имаат. А повеќе чув што немаат. Јас пак прво што прашав: колку ниви имаат, прашав, а да имаш многу ниви, значи многу да работиш. Ништо друго. Оти знаеш: земјата е танка, ништо не додржува до крај. Ама младост! Се надеваш, се лажеш. И така слушам за него и пак не знам како догања. каква му е иконата, лицето.

Еднаш пак на Јона да му текне: ќе ми ја гледа работата. Ги наовчиле колите со брат му, со Мирчета, и тргнале на пазар со платици, со плужици, со кумур... И кога свртеле на цаде, кај воденицине Чатлакови,

ме здогледале мене кај што копам пченка. И ги запреле колите, ги отспрегнале коњите и седнале да ме гледаат. Ги пасат коњите, ги навртуваат покрај патот и ми ја гледаат работата. Јас не бев сама, ние бевме пет-шест другачки што си помагавме во пченки-копање. Денеска јас кај неа, утре – таа кај мене, и така полесно ни се стемнува. А летен ден, долг како година, брзо се разденува, ама никако не се стемнува.

И, велам, копаме така наредени меѓу огништата од пченката, а мотиките само с’скаат, само касаат од земјата. Јас тогаш бев многу јака и работата се плашеше од мене. Мислам, само господ беше поработлив од мене. Ракавите, завртени, ми пукаат, на рацете, ко кунци, ко бории. Ама другачките не беа сите такви. Некои само гледаат во сонцето до каде е искачено. Ќе погледаат во сонцето, па ќе погледнат во сенката за да видат колку им е скусена. Па после ќе се царат што се прави на патот: кој поминал кој заминал.

СВЕТО ПИСМО НА СТАРИОТ И НА НОВИОТ ЗАВЕТ

Наслов на оригиналот: *Светио писмо*. Со благослов од Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква, 1990.

Свето евангелие Според Јована

Јован 1,1-17

1. Во почетокот беше Словото, и Словото беше во Бога, и Бог беше Словото. 2. Тоа во почетокот беше во Бога. 3. Сè стана преку Него и без Него ништо не стана, што стана. 4. Во него имаше Живот и Животот им беше светлина на луѓето. 5. И светлината во темнина свети и мракот не ја опфати. 6. Имаше еден човек по име Јован, пратен од Бога; 7. тој дојде за сведоштво, да сведочи за Светлината, та сите да поверуваат **преку** него. 8. Тој не беше Светлина, туку да сведочи за Светлината. 9. Постоеше вистинска Светлина, Која го осветлува секој човек, што доаѓа во светов. 10. Во светот беше и светот преку Него стана, но светот не Го позна. 11. Дојде **при** своите и своите не Го примија. 12. А на сите што го примија – на сите што веруваа во Неговото име – им даде можност да станат синови Божји; 13. кои не од крв, ни од похот машка, а од Бога се родија. 14. И Словото стана тело и се всели во нас, полно со благодат и вистина; и ние ја видовме Неговата слава, слава како на Единороден од Отецот. 15. Јован сведочеше за Него и велеше зборувајќи: „Овој е за Кого реков: Оној, Кој иде по мене, ме испревари, оти постоеше порано од мене!“ 16. И од Неговата полнота ние сите примивме благодат врз благодат; 17. зашто Законот беше даден преку Мојсеја, а благодатта и вистината произлегоа од Исуса Христа.

ЛИТЕРАТУРА

- Бојковска Стојка, Ѓуркова-Минова Лилјана, Пандев Димитар, Цветковски Живко, *Општина грамаѓика на македонскиот јазик*, Просветно дело, Скопје 2008.
- Бошњаковиќ Жарко, *Македонски јазик*, Нови Сад 1986.
- Велев Илија, Макариовска Лилјана, Црвенковска Емилија, *Македонски сџоменици со глаголко и со кирилско писмо*, Година на македонскиот јазик, Скопје 2008.
- Ѓуркова-Минова Лилјана, *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Магор, Скопје 2000.
- Ѓуркова-Минова Лилјана, *Стилистика на македонскиот стандарден јазик*, Магор, Скопје 2003.
- Конески Блаже, *Македонската литература во 19 век (крајнок преглед и текстови)*, второ издание, Државно книгоиздателство на НР Македонија, Скопје 1952.
- Конески Блаже, Јашар-Настева Оливера, *Македонски текстови*, Универзитет „Кирил и Методиј“, Скопје 1971.
- Конески Блаже, *Јазикот на македонската народна поезија*, МАНУ, Скопје 1971.
- Конески Блаже, *Грамаѓика на македонскиот литературен јазик*, Култура Скопје 1982.
- Конески, Блаже, *Историја на македонскиот јазик*, Култура, Скопје 1982.
- Конески Блаже, *Историска фонологија на македонскиот јазик*, (редакција Људмил Спасов), МАНУ, Скопје 2001.
- Конески Кирил, *Македонски јазик за странци – среден курс*, Скопје 1980
- Паноска Ружа, *Современ македонски јазик*, Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Скопје 2003.
- Угринова-Скаловска Радмила, *Старословенски јазик*, Универзитет „Кирил и Методиј“, Скопје 1971.
- Угринова-Скаловска Радмила, „За некои особености на македонската варијанта на црковнословенскиот јазик“, *Slovo*, 25-26, Zagreb 1976, 175-184.
- Усикова, Рина, *Македонскиот јазик*, Македонска книга, Скопје 1985.
- Усикова, Рина, *Современиот литературен македонски јазик како предмет на славистиката и на балканистиката* (превод од руски јазик: Димитар Пандев), Година на македонскиот јазик, Филолошки факултет, Скопје 2008.

